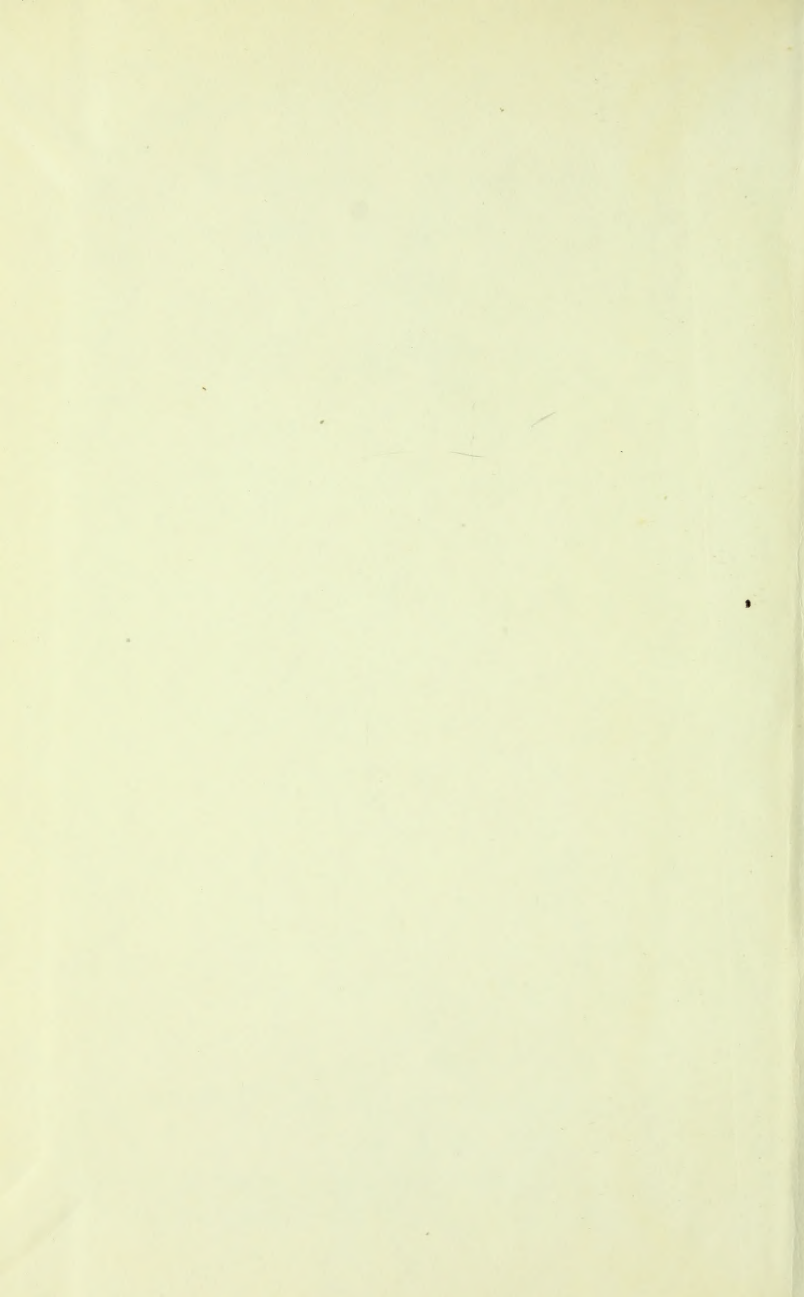

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

3 0112 042416351

Digitized by the Internet Archive
in 2014

מדרש רבה

על התורה

ספר בראשית

עם שני פירושים הנקראים בשמם

מתנות כהונה. ואסיפת אמרים.

ווארשא

בדפוס האחים והשותפים בני הגבד

ר' שמואל בר' חיים ארגעלבראנד ול

שנת תרנ"ג לפ"ק

בהוצאת בתי מסחר הספרים

של מרדכי קאלינבערג; ושל האחים לעווין-עפשטיין

ווארשא גענישא № 5

ווארשא נאלעווין № 28

МЕДРИШЪ РАБЕ.

ЧАСТЬ I.

ВАРШАВА

Въ Тип. С. Оргельбрана Сыновой, ул. Беднарская N. 20.

1890.

296.02

M58w

v.1

Дозволено Цензурою.
Варшава 6 Ноября 1889 года.

בראשית

J. H. Meyer

(א) רבי הושעיא רבה פתח (משלי ה') ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים
 יום יום וגו'. אמון פדגוג. אמון מכוסה. אמון מוצנע. ואית
 דאמרי אמון רבתא. אמון פדגוג. היך מה דאת אמר (במדבר י"א) כאשר ישא
 האומן את היונק. אמון מכוסה. המד"א (איכס ד') האמונים עלי תולע וגו'.
 אמון מוצנע. המד"א (אסתר כ') ויהי אומן את הדטה. אמון רבתא. כמה
 דתיבא (יחוס ג') התיבאי מנא אמון. ומתרגמי' האת טבא מאלכסנדריא
 רבתא דיתבא בין נהרתא: (ב) ד"א אמון. אומן. התורה אומרת אני
 הייתי כלי אומנתו של הקב"ה בנוהג שבועלם מלך ב"ו בונה פלמין אינו
 בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן. והאומן אינו בונה אותה מדעת
 עצמו. אלא דיפתראות ופינקסאות יש לו. לדעת היאך הוא עושה חדרים.
 היאך הוא עושה פשפשין. כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם.
 והתורה אמרה בראשית ברא אלהים. ואין ראשית אלא תורה. המד"א
 (משלי ה') קנני ראשית דרכו: (ג) רבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי פתח
 (תלם ק"ח) כה מעשיו הגיד לעמו וגו'. מה טעם גלה הקב"ה לישראל מה
 שנברא ביום הראשון ומה שנברא ביום השני מפני או"ה שלא יהו מונין
 את ישראל ואומרי' להם הלא אומה של כוזבים אתם וישראל משיבין אותן
 ואומרי'ן

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

פדגוג חומן המגדל חינוקות: רבתא גדול
 וחשוב לשון סדרה: האמונים פי'
 המלוכמים והמקוסים בצגדי משי: אומן את
 הדסה פי' מדעי היה מצניע אותה מפני
 שלוחי החסודים בלחיתא בנוסכת מגילה:
 מאלכסנדריא רבתא יגדולה וחשובה דמרכי
 בה מלכי כמו שסירט' שם: דיפתראות כו':
 פי' יריעה של קלף דלא קמיט ומנווירים עליו
 לזרוע שונות של ציטים: פשפשיים חדרים
 קטיים: והתורה אמרה בראשית עס ראשית:
 ה"ד

ואהיה כו'. כל מחבר דרכו לרמוז שמו כסחילה
 הספר: ע"כ הסחול כספוקים חלו שב'
 היפות ואסי' שעשועים בגומטרוז או ר' הושעיא רבה
 גם חותיות הושעיא כס נמלא (נחמד למראה):
 יום יום סינו כ' ויום של הקב"ה שאלפים שנה
 קדמה לכריחא העולם (ואמר): אמון פדגוג סינו
 כסב"ס חמס וגדלה כחיקו עד מ"ח וכוחמד
 כשביטל החורה שנקראה ראשית ברא הקב"ה העולם
 בכדי להגדילה ולהאדירה שיקבלו ישראל אותה וסו
 קישור סענין להסתלת החורה (מספר נור סקודש
 ונחמד למראה): אמון מכוסה יגד מלות שכליות
 שגס שחור מ"ח חמס גלויס לעין כל קודש מ"ה
 סיו מכוסים: אמון מוצנע יגד כסמרות שגס עתה

מכוסים מפני חס כ"א לבני עלים והסם מועטים (מ"ס): אמון רבתא יגד מעשה מרכס ע"ד שחח"ל
 דפר גדול מעסה מרכס (י"מ): מה שנברא ביום ראשון ילכורס חין כחשובה מספקת סביס די
 (מ"ד ח"א) M. R. T. I. 1 א

ואומרין להם ואתם הלא בזוזה היא בידכם. הלא (זכייס ז') הכפתורים היוצאים מכפתור השמידום וישבו תחתם. העולם ומלואו של הקב"ה כשרצה נתנה לכם. וכשרצה נטלה מכם ונתנה לנו. הה"ד (קליס ק"א) לתת להם נהלת גוים וגו' הגיד להם את כל החרויות: (ד) בראשית ברא אלהים. ר' תנחומא פתח (סס פ"ו) כי גדול אתה ועושה נפלאות. א"ר תנחום הנוד הזה אם יהיה בו נקב כחודה של מחזו כל רוחו יוצאה ממנו. והאדם עשוי מחילים מחילים. נקבים נקבים. ואין רוחו יוצאה ממנו. מי יעשה כן אתה אלהים לבדך. אימתי נבראו המלאכים, ר' יוחנן אמר בב' נבראו המלאכים הה"ד (סס ק"ד) המקרה במים עליותיו וגו'. וכתוב (סס) עושה מלאכיו רוחות י ר' חנינא אמר בה' נבראו המלאכים הה"ד ועוף יעופף על הארץ וגו'. וכתוב (ישעי ו') ובשתים יעופף. ר' לוליאני בר טברין אמר בשם ר' יצחק בין על דעתיה דר' חנינא בין על דעתיה דר' יוחנן הכל מודים שלא נברא ביום א' כלום. שלא יאמרו מיכאל היה מותה בדרומו של רקיע. וגבריאל בצפונה. והקב"ה ממדד באמצעו. אלא (סס מ"ד) אנכי ה' עושה כל נומה שמים לבדי וגו' מאתי. מי אתי כתיב מי היה שותף עמי בברייתו של עולם. ד"א (קליס פ"ו) כי גדול אתה ועושה נפלאות. בנוהג שבעולם מלך ב"ו מתקלם במדינה. וגדולי המדינה מתקלסין עמו שנושאין עמו במשאו. אבל הקב"ה אינו כן. אלא הוא לבדו ברא את העולם. הוא לבדו מתקלם בעולמו הוא לבדו מתוודד בעולמו. א"ר תנחומא כי גדול אתה ועושה נפלאות. למה כי אתה אלהים לבדך. אתה לבדך בראת את העולם:

(ה) בראשית ברא אלהים. שישה דברים קדמו לבריית העולם. יש מהן שנבראו. ויש מהן שעלו במחשבה להבראות. התורה והכסא כבוד נבראו. תורה מנין שנא' (משלי ה) ה' קנני ראשית דרכו. כסא הכבוד מנין דכתיב (סהלס ג) נכון כסאך מאז וגו'. האבות וישראל ובהמ"ק ושמו של משיח עלו במחשבה להבראות. האבות מנין שנא' (סושע ט) כענבים במדבר וגו'. ישראל מנין שנא' (סהלס עד) זכור עדתך קנית קדם. בהמ"ק מנין שנאמר (יחמי ו) כסא כבוד מרום מראשון וגו'. שמו של משיח מנין שנאמר (סהלס עג) יהי שמו לעולם וגו'. ר' אחבה בר' זעירא אמר אף התשובה שנא' (סס ז) בשרם הרים יולדו מאותה השעה תשב אנוש עד דכא וגו'. אבל

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

הה"ד לתת כו'. פי' כדי לתת להם הארץ בלי ערעור הגיד להם כל הדורות והקורות להם: מחילים ממילים. חלולים חלולים: המקרת בזים. וזה היחס מלאכתו בזים ז' וסיפא דקרא עושה מלאכתו רוחות משרתיו אש לוחט: שלא נברא בזים א' כלום. פי' מן המלאכים: ממדד. פי' מיישר ומותח בלמעט עד כדי שיעור שמוחמים מיכאל וגבריאל בצפון ודרום וכו' לשון מידים: בענבים במדבר. סיפיה דקרא בראשית ראשי לכותיב

ככללות שהקב"ה ברא העולם. אך סוכן הענין להראות כי עינו ד' אלהינו והשגחתו תמיד ככלל ובפרט ולכו"ף מדעת האומרים. שפרט הענינים נמסר לשמים וכ"א וזה לאומתו. סורה לנו כמה שביאר פרטי הכריאה כי הכל בידו שמים ככלל והפרט. ויזכריתו האומות לסודות. הביא בלא כפתורים כו' ע"כ גם המה מוכרחים לומר שברצונו נתנם להם וכרצונו נטלה מסס (נו"ס): ה"ג בילקוט ל"ך תהלה לבדך. ד"א כי גדול כו' מלך כו' מתקלם כו' עד אהה לבדך בראת העולם בראשית ברא אלקים אימתי נבראו כו' עד בכרייתו של עולם. וגיר' הספר א"ל לסולמו. (סס): אלקים דלכאורה

היבט אהה אלקים מיותר אך הודיענו כוס שקאו על בריאת עולם דכתיב ביה ברא אלקים (סס): ר' דברים. דק"ל לכותב בראשונה. ל"א שפי' בראשית ברא שיה ודרשו לכו' סיבות (יפ"ס סאר"ך):

אבל איני יודע איזה מהם קודם אם התורה קדמה לכסא הכבוד ואם כסא הכבוד קודם לתורה. א"ר אבא ב"כ התורה קדמה לכסא הכבוד. שנאמר (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו וגו'. קודם לאותו שכתוב בו (תהלים כג) נכון כסאך מאז. ר' הונא ור' ירמיה בשם ר' שמואל בר ר' יצחק אמרו מהשבתן של ישראל קדמה לכל דבר. משל למלך שהיה נשוי למטרונה אהת ולא היה לו ממנה בן. פעם אהת נמצא המלך עובר בשוק. אמר טלו מילנין וקלמין זו לבני. והיו הכל אומרים בן אין לו והוא אומר טלו מילנין וקלמין זו לבני. חזרו ואמרו המלך אסמרוולנס גדול הוא. אילולא שצפה המלך שהוא עתיד להעמיד ממנה בן לא היה אומר טלו מילנין וקלמין לבני. כך אילולא שצפה הקב"ה שאהר"ב"ו דורות ישראל עתידין לקבל את התורה. לא היה כותב בתורה צו את בני ישראל. דבר אל בני ישראל: (ו) א"ר בניה העולם ומלואו לא נברא אלא בזכות התורה שנא' (משלי ג) ה' בחכמה יסד ארץ וגו'. רבי ברכיה אמר בזכות משה שנאמר (דברים לג) וירא ראשית לו. ר' הונא בשם ר' מתנה אמר. בזכות ג' דברים נברא העולם. בזכות הלה ובזכות מעשרות ובזכות בכורים. ומה מעם בראשית ברא אלהים. ואין ראשית אלא הלה. שנאמר (צמדג טו) ראשית עריסותיכם. ואין ראשית אלא מעשרות. המד"א (דברים יט) ראשית הנך. ואין ראשית אלא בכורים שנאמר (שמות כג) ראשית בכורי אדמתך וגו': (ז) ר' הונא בשם בר קפרא פתח (תהלים לב) תאלמנה שפתי שקר וגו'. אתפרכן אתהרשן אשתתקן. אתפרכן אתהרשן המד"א (שמות ד) או מי ישום אלא או הרש או פקה או עור וגו'. ואומר (נחלשים לו) והנה אנהנו מאלמים אלומים בתוך השדה והנה קמה אלומתי. אשתתקן כמשמעו. הדוברות על צדיק. הי העולמים. עתק. שהעתיק בכריותיו. בנאוה. אתמהא בשביל להתנאות ולומר אני דורש במעשה בראשית. וכוז. אתמהא מבזה על כבודי. דא"ר יוסי בר הנינא כל המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעה"ב בכבודו של מקום עאכ"ו. ומה כתיב אחריו (תהלים לב) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. ליראיך ולא לבוזים את מוראך הרב. אל יהיו במה רב טובך. בנוהג שבעולם מלך ב"ו בונה פלמין במקום הביבים ובמקום האשפה ובמקום הסריות. כל מי שהוא בא לומר פלמין זו בנויה במקום הביבים ובמקום האשפה ובמקום הסריות אינו פוגם. כך כל מי שהוא בא לומר

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

חזותיכם: שנא' ה' קני וכו' - סופים דקרא קדש מפעלו מאז: מילנין דיו: וקלמין - קסת הסופר: אסמרוולונג - חוזה בכוכבים: אלולי - חילו לא: בחכמה - בזכות החכמה: וירא ראשית - וכתיב בראשית בשביל ראשית: אתפרכין ענין קשירה וכן מאלמים פי' מקשרין האלומות: שהעתיק - הסיר והסחיר מהם:

א"ר יוסי - גרסי' ולא דאמר: ליראיך - המסחירים מעשה מרכבה מפני מורא השי' וכדברו: ה"ג - השי' זל מוראך רבין אמרי אל יהא לו וכו' ודרישה תאלמנה יתפרש כללעיל כלומר היי מקושרים ומסולקים ממה רב טובך ורשי' זל פי' דדייק מדסמך ליה תסחירם וכו': הביבים פי' הערוך לטורח המלחמים ששפסין דרך של כל השפסין: הסריות - הסירמון: אינו

לומר העוה"ו נכרא מתוך תהו ובהו אינו פוגם אתמוזא. ר' הונא בשם בר קפרא אמר אילולא שהדבר כתוב א"א לאמרו. בראשית ברא אלהים. מנין הן. והארץ היתה תהו ובהו: (ה) ר"י בר סימון פתח (דניאל ג) הוא גלא עמיקתא ומסתרתא. הוא גלא עמיקתא. זו גיהנם שנא' (משלי ט) ולא ידע כי רפאים שם. ואומר (ישעיה ל) העמיק הרחיב. ומסתרתא. זו גן עדן. שנא' (סג ד) ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר. ואומר (סבלים לא) תסתירם בסתר פניך. ד"א הוא גלא עמיקתא ומסתרתא. עמיקתא אלו מעשיהם של רשעים. שנא' (ישעיה כט) הוי המעמיקים מה'. ומסתרתא אלו מעשיהם של רשעים שנא' (סג) לסתיר עצה. ידע מה בחשוכא. אלו מעשיהם של רשעים שנא' (סג) והיה במחשך מעשיהם. ונהורא עמיה שרא. אלו מעשיהם של צדיקים דכתיב (משלי ד) ואורה צדיקים כאור נוגה. ואומר (סבלים ט) אור זרוע לצדיק וגו'. א"ר אבא סרוניא. ונהורא עמיה שרא. זה מלך המשיח שנאמר (ישעיה ס) קומי אורי וגו': (ט) בפסיקתא א"ר יהודה בר סימון מתחלת בריותו של עולם הוא גלא עמיקתא ומסתרתא. בראשית ברא אלהים וגו'. ולא פירש. והיכן פירש להלן (סג) הנוטה בדוק שמים. ואת הארץ. ולא פירש. והיכן פירש להלן (איוב לו) כי לשלג יאמר הוא ארץ (סג לה) בצקת עפר למוצק וגו'. ויאמר אלהים יהי אור. ולא פירש. והיכן פירש (סבלים קד) עומה אור כשלמה: (י) ר' יצחק פתח (סג קט) ראש דברך אמת וגו'. א"ר יצחק מתחלת בריותו של עולם ראש דברך אמת. בראשית ברא אלהים. (ירמיה י) וה' אלהים אמת. ולעולם כל משפט צדקך. שבל גזרה וגזרה שאתה גזור על בריותיך. הן מצדיקין עליהם את הדין ומקבלין אותו באמונה. ואין כל בריה יכולה לומר שתי רשויות בראו העולם. וידברו אלהים אכ"כ אלא וידבר אלהים. ויאמרו אלהים אכ"כ. אלא ויאמר אלהים. בראשית בראו אלהים אכ"כ. אלא ברא אלהים: (יא) ריב"ל בשם ר' לוי אמר זה שהוא בונה צריך ששה דברים. מים. ועפר ועצים. ואבנים. וקנים. וברזל. וא"ת עשיר הוא ואינו צריך לקנים הרי הוא צריך לקנה המדה שנא' (יחזקאל מ) ופתיל פשתים בידו וקנה המדה. כך התורה קדמה אותן שש קדימות. קדם. ומאז. ומעולם. ומראש. ומקדמי תרין. (בפר' ה' קנני): פילוסופוס

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

פוגם. כחמיה: א"א לאמרו. ופירש' חסילו היה יכול להציו מדעתו לא היה רשאי לגלותו: מניין הן. מהיכן נבראו ומפרש והאלך מן תהו ובהו: רפאים שם. וגו' גרסון וסיפיה דקרא ועמקי שאל קחויא: העמיק הרחיב וגו' גרסון וסיפיה דקרא מדוכה האש והעצים וגו': ולמסתור. וישייה דקרא מדבר צנן עדן: סרוניא סם מקום: מתחלת בריותו וכו'. פי' גילה להלן על ידי ישייה מה שהיה מתחלת בריותו של עולם ומהיכן נברא שמים וארץ: עומה אור כשלמה. וכדיליף מיניה לקמן ריש פרשה ג': בראשית כו'. וה' אלהים אמת כו' בראש הסורה הודיע שה' אלהים אמת שהוא יחיד ואין שני שאל זה נקרא אל אמת שאלו יצויר ח"ו שיש שם שתי רשויות אין אחד מהם אמת. וכמה הודיע בראש דבריו שהוא אל אמת מדלג כתיב בראשית בראו כו' ולכן נחמס ואויות אמת בג' תיבות הראשונות בראשית ברא אלהים. ס"ס אמת: קדם ומאז פי'. כל אל לשומה כחצים בפ' ה' קנני האמרת על הסורה: ומקדמי תרין. הרי

(יב) פילוסופוס אחד שאל את רבן גמליאל א"ל צייר גדול הוא אלהים . אלא שמצא סממנים טובים שסייעו אותו . תהו . ובהו . וחשך . ורוח . זמים . ותחומות . א"ל תיפה רוחיה דההוא נברא כולהו כתיב בהו בריאה . תהו ובהו . שנא' (שעיש מה) עושה שלום ובורא רע . חושך . יוצר אור וגו' . מים (תהלים קמח) הללוהו שמי השמים והמים למה שצוה ונבראו . רוח (שמוס ד) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח . תחומות (משלי ח) באין תחומות חוללותי : (וג) ר' יונה בשם ר"ל אמר למה נברא העולם בב' . אלא מה ב' זה שתום מכל צדדי ופתוח מלפניו . כך אין לך רשות לומר מה למטה . מה למעלה . מה לפני . מה לאחור . אלא מיום שנברא העולם ולהכא . בר קפרא אמר (דמיס ד) כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך למן היום שנבראו אתה דורש ואי אתה דורש לפני . מכאן (ס) ולמקצה השמים ועד קצה השמים אתה דורש וחוקר ואי אתה חוקר לפני . מכאן דרש ר' יהודה בן פזי במעשה בראשית בהדיה דבר קפרא : (יד) למה נברא העולם בב' לתודיעך שהן ב' עולמים העוה"ו והעוה"ב . ד"א למה בב' שהוא לשון ברכה . ולמה לא באל"ף שהוא לשון ארירה . ד"א למה לא באל"ף שלא ליתן פ"פ למיניו . לומר היאך העולם יכול לעמוד שהוא נברא בלשון ארירה . אלא אמר הקב"ה הרי אני בורא אותו בלשון ברכה והלואי יעמוד . ד"א למה בב' . אלא מה ב' זה יש לו שני עוקצין . אחד מלמעלה ואחד מלמטה מאחוריו . אומרים לב' מי בראך . והוא מראה בעוקצו מלמעלה ואומר זה שלמעלה בראני . ומה שמו . והוא מראה להן בעוקצו של אחריו ואומר ה' שמו . א"ר אלעזר בר חנינא בשם ר' אהא כ"ו דורות היתה האל"ף קורא תגר לפני כסאו של הקב"ה . אמר לפניו רבש"ע אני ראשון של אותיות ולא בראת עולמך בי . א"ל הקב"ה העולם ומלואו לא נברא אלא בזכות התורה . שנא' (משלי ג) ה' בהכמה יסד ארץ וגו' . למחר אני בא ליתן תורה בסיני . ואיני פותח תהלה אלא כך . שנא' (שמוס כ) אנכי ה' אלהיך . ר' הושעיא אומר למה נקרא שמו אל"ף שהוא מסכים מאלף . שנא' (תהלים קס) דבר צוה לאלף דור : (טו) א"ר סימון בשם ריב"ל מנצפ"ך צופים אמרום הלכה למשה מסיני . רבי ירמיה בשם רבי חייא בר אבא אמר מה שהתקינו הצופים . מעשה היה ביום סגריר ולא נכנסו חכמים לבית

הועד

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

ששה : כתיב בהן ל' כריאה . שכן עמנו נבראו : באין תחומות . עד שלא היו ולא נבראו עדיין התחומות כרי שנבראת אח"כ : אחד . מלמעלה כו' . כזה ב' : ה' שמו . האלף תחלת אותיות של אדני ושל אלהים ושם של ד' כריאהו אדני וכן אל אלהים או יל ה' שמו האל"ף כותבין ב' וידין וי' באלמשו כזה א גימטריא שלו כו' שם של ד' : ה"ג שהוא מסכים מאלף . פי' הקב"ה הסכים לתת התורה אחר אלף דורות וכמו שדרשו לקמן תהקפ"ד דורות על במחשבה להבראות ולא נבראו וכי' זרות עד משה רבינו ע"ה הרי אלף ובמ"ט התחיל באלף הכי וע"כ נקראת אלף : צופים אמרו . פי' רש"י בפ"ק דמגילה גביה הדורות לפיכך קורין מנצפ"ך ולא נמנעו סדר שכתובים באל"ף שיה' לזכר נוציקין מן צופים הו"ו או מה שכתובים הציפיים ומנצפ"ך בשם הריב"ז ח"ל והאי צופים לאחר יאשיה המלך דאילו קודם לכן הרי' יאשיה הארץ והלוחות והיכא חסוקין ששכחוהו אלא לאחר שנעמ הארץ צימי יאשיה : סגריר . יוס טפ"ך

שאלו

הועד . והיו שם תינוקות . ואמרו בואו ונעשה בית הועד . אמרו מה מעם
 כתיב מ"ם מ"ם . נו"ן נו"ן . צד"י צד"י . פ"א פ"א . כ"ף כ"ף . אלא ממאמר
 למאמר . ומנאמן לנאמן . ומצדיק לצדיק . מפה לפה . מכף לכף . ממאמר
 למאמר . ממאמר של הקב"ה למאמר של משה . מנאמן לנאמן . מהקב"ה
 שנקרא אל מלך נאמן למשה שנקרא נאמן . דכתיב (נמדנר יב) בכל ביתי
 נאמן הוא . מצדיק לצדיק . מהקב"ה שנקרא צדיק דכתיב (תהלים קמ"ה) צדיק
 ה' בכל דרכיו . למשה שנקרא צדיק דכתיב (דברים לג) צדקת ה' עשה . מפה
 אל פה . מפיו של הקב"ה לפיו של משה . מכף לכף . מכף ידו של הקב"ה
 לכף ידו של משה . וסיימו אותן . ועמדו חכמים גדולים בישראל . וי"א ר'
 אליעזר ור' יהושע ור' עקיבא היו . וקראו עליהן (משלי כ) גם במעלליו יתנכר
 גער וגו' (באנכי דר' מאיר וכו') : (טז) ר' יודן בשם עקילוס אמר לזה
 נאה לקראו אלוה . בנוהג שבעולם מלך ב"ו מתקלם כמדוינה . ועדיין לא
 בנה לה דמוסיות . ועדיין לא בנה לה פריבטאות . בתחילה מזכיר שמו
 ולבסוף קטיומה שלו . ברם יחידו של עולם בתחילה פעל ולבסוף נתקלם .
 שמעון בן עזאי אומר (ש"כ כג) וענותך תרבני . ב"ו מזכיר שמו ואח"כ שבתו
 פלן אנוסמלי . פלן פראטאמא . אבל הקב"ה אינו כן אלא משבר' צורכי עולמו .
 אח"כ מזכיר שמו . בראשית ברא ואח"כ אלהים : (יז) תנא רשב"י מנין
 שלא יאמר אדם לה' עולה . לה' מנחה . לה' שלמים . אלא עולה לה' . מנחה
 לה' . שלמים לה' . ת"ל קרבן לה' . והרי דברים ק"ו ומה אם מי שהוא עתיד
 להקדיש אמרה תורה לא יהול שם שמים להקריב . המחרפים והמנדפים
 והעובדים ע"ז עאכ"ו שימחו מן העולם : (יח) רבנן אמרין ב"ו בונה בנין
 בשעה שהבנין עולה בידו הוא מרחיב ועולה ואם לאו מרחיב מלמטה ומיצר
 מלמעלה . אבל הקב"ה אינו כן אלא את השמים שמים שעלו במחשבה ואת

הארץ

מתנות כהונה

ומטר : ממאמר לנאמר . שמיד שהדבור נמסר
 למשה היה אומר לישראל כמו שדרשו חז"ל
 והאלהים יענוו בקול בקולו של משה שקולו היה
 הולך וחזק להשמיע הדבור לכל ישראל : וסיימו
 אותן . החכמים שהיו בלואו הדור היו מסמנים
 ומליינים אותם מי ומי הם : באנכי דר"מ כו' .
 נראה שהוא ט"ס ובדוחק יש לפרשו שהיה כ"כ

אסיפת אמרים

שאינו חלף ל' ארוך . ופי' דליתא בזה ספקא
 ברא בכל אות עולם א' וההריכו והתחיל מתי' עד
 אות ב' וקיומו ע"ז סקס ולמה לא ברא ב' ע"פ
 אף להריכו ג"כ לז"א שאינו חלף כו' ולא היה יכול
 לבוא לשם ענין בריאה (ידו משה) : הל"מ . פי'
 שלא הדגום מעתה רק כך קבלו ה"מ (יפתה) :
 החדש

בס"ת שלו על הגליון וזכרשלי דתענית גרם בספרו של ר"מ כחוב היה כהנות אור ברא' אור בעד
 שור בחילוף תהי"ע פי החלף והעי' מתחלף וכן גבי' הדברות היה כחוב חובה או אות משונה
 ממה שכתוב בס"ת שלנו שמתוכו היה נלמד בהדיא דרש של ר' יודן דבסמוך : ר' יודן כו' . שאמר
 בספר ברייתא שעולם וענין נפלאות דור המבול דור הפלגה וכו' . עד משפט מזרים ירידת המן
 ובאר נתקלם לבסוף ואמר אנכי ה' אלהיך ומלת וכו' . מגומגם קצת . דימוסאות פריבטאות .
 מיני מרחלאות ותענוגות בני אדם : קטיומא . שבתו : מתחילה פעל כו' . מוסב על ראשון
 ראשון לאמר שמת הקב"ה נשתנה לעליו ממדת מלך ב"ו שבתחילה מתקלם ואח"כ עשה לרבי
 המדינות ואח"כ מפרש שגם בהזכרת השם הוא הפוך ממדתו ומפיק ליה מקרא דוענותך תרבני :
 אגוסמלי פראטאמא . מיני שררות הן : מושברא לרבי עולמו . משהזכיר שברא צורכי עולמות
 שזיה שבתו וגדולתו וענוותנותו ית' שמו : יחיל . פי' כמו יתחיל שלא יתחיל בהזכרת השם שמה
 יתחרט בתוך כדי דיבור הקרבן או ישתתק וגמלא שהוציא ש"ס לבטלה ק"ו וכו' : ואם לאו . שרואה
 ש"ס ירחיב כך ויעלה לא יוכל לעמוד חדר בו מרחיב למטה ומיצר למעלה : שעלו במחשבה . ולא

הארץ ארץ שעלתה במחשבה. ר' הונא בשם ר' אליעזר בנו של ריה"ג אמר אפי' אותן שכתוב בהן (ישעי' סה) כי הנני בורא שמים חדשים. כבר הן ברואין מששת ימי בראשית. הה"ד (ס"ט טו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה יארץ חדשה אכ"כ אלא החדשה: (ימ) ר' ישמעאל שאל את ר' עקיבא א"ל בשביל ששמשות את נחום איש גם זו כ"ב שנה. אכין ורקין מיעוטין. אתין וגמין רבויין. הדין את דכתיב הכא מה הוא. א"ל אילו נאמר בראשית ברא אלהים שמים וארץ. היינו אומרים השמים והארץ אלוהות הן. א"ל (דנריס ג) כי לא דבר רק הוא מכס. ואם רק הוא מכס. למה שאין אתם יודעים לדרוש. בשעה שאי אתם יגיעין בו. (ס"ט) כי הוא חייכם. אימתי הוא חייכם בשעה שאתה יגיעין בו. אלא את השמים. לרבות כמה ולכנה ומזולת. ואת הארץ לרבות אילנות ודשאין וג"ע: (כ) ר' תנחומא משום ר' הונא אמר (שמות לח) ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את אשר צוה אותו משה לא נאמר. אלא את כל אשר צוה ה' את משה. אפי' דברים שלא שמע מפי רבו. הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסני. ר' הונייא בשם ר' אמר (מלאכי ג) תורת אמת היתה בפיהו. אלו דברים ששמע מפי רבו. ורבנן אמרי (משלי ג) כי ה' יהיה בכסלך. אפי' דברים שאתה כסיל בהן. ושמו רגלך מלכד. ר' דוסאי אמר מן ההוריה. ר' אבהו אמר מן העבירה. ר' לוי אמר מן המזיקין. אמר ר' אבדימוס אם נתת מכיסך צדקה. הקב"ה הוא משמרך מן הפיסין ומן הזמיונות מן חגולגלאות ומן הארנונות: (כא) ב"ש וב"ה. ב"ש אומרים השמים נבראו תחלה ואה"כ נבראת הארץ. וב"ה אומרים הארץ נבראת תחלה ואה"כ השמים. אלו מביאין טעם לדבריהם. ואלו מביאין טעם לדבריהם. על דעתיהון דב"ש דאינון אמרין השמים נבראו ואה"כ הארץ. משל למלך שעשה לו כסא ומשעשאו עשה איפיפורין שלו. כך אמר הקב"ה (ישעי' סו) השמים כסאי והארץ הרום רגלי וגו'. ועל דעתיהון דב"ה דאינון אמרין הארץ נבראת תחלה ואה"כ השמים. משל למלך שבנה פלטין משבנה את התחתונים. אה"כ בנה את העליונים. כך ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים

ושמים

מתנות כהונה

החדשה. השמים חדשים אכ"כ. כ"ל (יפ"ט): ר"ת. פי' היפ"ט הארץ חדשה אכ"כ. כ"ל (יפ"ט): ר"ת. פי' היפ"ט שכתוב בהן (ישעי' סה) כי הנני בורא שמים חדשים. כבר הן ברואין מששת ימי בראשית. הה"ד (ס"ט טו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה יארץ חדשה אכ"כ אלא החדשה: (ימ) ר' ישמעאל שאל את ר' עקיבא א"ל בשביל ששמשות את נחום איש גם זו כ"ב שנה. אכין ורקין מיעוטין. אתין וגמין רבויין. הדין את דכתיב הכא מה הוא. א"ל אילו נאמר בראשית ברא אלהים שמים וארץ. היינו אומרים השמים והארץ אלוהות הן. א"ל (דנריס ג) כי לא דבר רק הוא מכס. ואם רק הוא מכס. למה שאין אתם יודעים לדרוש. בשעה שאי אתם יגיעין בו. (ס"ט) כי הוא חייכם. אימתי הוא חייכם בשעה שאתה יגיעין בו. אלא את השמים. לרבות כמה ולכנה ומזולת. ואת הארץ לרבות אילנות ודשאין וג"ע: (כ) ר' תנחומא משום ר' הונא אמר (שמות לח) ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את אשר צוה אותו משה לא נאמר. אלא את כל אשר צוה ה' את משה. אפי' דברים שלא שמע מפי רבו. הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסני. ר' הונייא בשם ר' אמר (מלאכי ג) תורת אמת היתה בפיהו. אלו דברים ששמע מפי רבו. ורבנן אמרי (משלי ג) כי ה' יהיה בכסלך. אפי' דברים שאתה כסיל בהן. ושמו רגלך מלכד. ר' דוסאי אמר מן ההוריה. ר' אבהו אמר מן העבירה. ר' לוי אמר מן המזיקין. אמר ר' אבדימוס אם נתת מכיסך צדקה. הקב"ה הוא משמרך מן הפיסין ומן הזמיונות מן חגולגלאות ומן הארנונות: (כא) ב"ש וב"ה. ב"ש אומרים השמים נבראו תחלה ואה"כ נבראת הארץ. וב"ה אומרים הארץ נבראת תחלה ואה"כ השמים. אלו מביאין טעם לדבריהם. ואלו מביאין טעם לדבריהם. על דעתיהון דב"ש דאינון אמרין השמים נבראו ואה"כ הארץ. משל למלך שעשה לו כסא ומשעשאו עשה איפיפורין שלו. כך אמר הקב"ה (ישעי' סו) השמים כסאי והארץ הרום רגלי וגו'. ועל דעתיהון דב"ה דאינון אמרין הארץ נבראת תחלה ואה"כ השמים. משל למלך שבנה פלטין משבנה את התחתונים. אה"כ בנה את העליונים. כך ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים

אם נתת מכיסך צדקה. הקב"ה הוא משמרך מן הפיסין ומן הזמיונות מן חגולגלאות ומן הארנונות: (כא) ב"ש וב"ה. ב"ש אומרים השמים נבראו תחלה ואה"כ נבראת הארץ. וב"ה אומרים הארץ נבראת תחלה ואה"כ השמים. אלו מביאין טעם לדבריהם. ואלו מביאין טעם לדבריהם. על דעתיהון דב"ש דאינון אמרין השמים נבראו ואה"כ הארץ. משל למלך שעשה לו כסא ומשעשאו עשה איפיפורין שלו. כך אמר הקב"ה (ישעי' סו) השמים כסאי והארץ הרום רגלי וגו'. ועל דעתיהון דב"ה דאינון אמרין הארץ נבראת תחלה ואה"כ השמים. משל למלך שבנה פלטין משבנה את התחתונים. אה"כ בנה את העליונים. כך ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים

חר צו מהתחלתו הראשונה: אלא החדשה. עם ה"א הקדשה משמע הארץ הנבראת כבר וכן השמים: כי לא דבר רק. אין דבר רק בתורה: מכס. מלכד ובשכילט: אילנות ודשאים כו'. שכולם נבראו ביום ראשון ואה"כ כל א' וא' י"א בזמנו: שארנה כסיל בהם. ויהי הקב"ה בעזקד ויאר עיניך בהם ולא יכשל: ההוריה. שלא יורה הוראות עד שהגיע לכלל זה: מן העבירה. על דרך הבא לטהר מסייעין אותו: אם נתת מכיסך כו'. קריביה פי' ה' יהיה בכיסך

אם נתת מכיסך כו'. קריביה פי' ה' יהיה בכיסך אם נתת מכיסך לשם ה' וכו': הפיסין וכו'. מימי מסוס הן מן הקרקעות ומטלטלין ונלגולת ואגב דמיימי דברי רבי תנחומא כו' להורות שאם רק הוא מכס הוא מסוים ביה כולה מלחא כחוב צירושלמי: ה"ג. ואה"כ הארץ שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: אפיפורין. שרפרף כסא שמימין תחת רגלי המלכים בשעה שיושבין על הכסא: משל למלך

ושמים. א"ר יהודה בר אלעאי אף דין קרא מסייע לב"ה (תהלים קג) לפנים הארץ יסדת. ואח"כ ומעשה ידיך שמינו. א"ר חנין ממקום שהמקרא מסייע לב"ש. משם ב"ה ממלקין אותו. והארץ היתה. כבר היתה. ר' יוחנן בשם חכמים אמר לבריאה שמים קדמו ולשכנול הארץ קדמה. א"ר תנחומא אנא אמרי מעמא. לבריאה השמים קדמו שנא' בראשית ברא אלהים. ולשכלול הארץ קדמה שנא' ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. ארשב"י תמיה אני היאך נחלקו אבות העולם, ב"ש וב"ה על בריות שמים וארץ. אלא שאני אומר שניהם לא נבראו אלא כאלפס וכסויה שנא' (ישעיה מה) קודא אני אליהם יעמדו יהדיו. א"ר אלעזר בר"ר שמעון אם כדעת אבא. למה פעמים שהוא מקדים ארץ לשמים. ופעמים שהוא מקדים שמים לארץ. אלא מלמד ששניהן שקולין זה כזה. בכ"מ הוא מקדים אברהם ליצחק ויעקב. ובמ"א הוא אומר (ויקרא כו) וזכרתי את בריתי יעקב וגו'. מלמד ששלושתן שקולין זה כזה. בכל מקום הוא מקדים משה לאהרן. ובמקום אחד הוא אומר (שמות ו) הוא אהרן ומשה. מלמד ששניהן שקולין זה כזה. בכ"מ הוא מקדים יחושע לכלב. ובמקום אחד ה"א (במדבר יא) כי אם כלב בן יפונה הקניזי ויהושע בן נון. מגיד ששניהם שקולין זה כזה. בכ"מ הוא מקדים תורין לבני יונה. ובמקום אחד הוא אומר (ויקרא יג) וכן יונה או תור לחטאת. מגיד ששניהם שקולין זה כזה. בכ"מ הוא אומר (ס"ט) איש אמו ואביו תיראו. מגיד ששניהם שקולין זה כזה. אבל אמרו חכמים האב קודם לאם. מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו. בכ"מ הוא מקדים בריות שמים לארץ. ובמקום אחד הוא אומר ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. מגיד ששניהם שקולין זה כזה :

פרשה ב (א) והארץ היתה תהו ובהו. ר' ברכיה פתח (משלי כ) גם במעליו יתגבר נער. אמר ר' ברכיה עד דהיא פגה אפיקת כוביאי. הוא מה שהנביא עתיד להנבאות עליה בסוף (ירמיה ד) ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו: (ב) ר' אבהו ור' יהודה בר סימון. ר' אבהו אמר משל למלך שקנה לו שני עבדים שניהם באוני אחת. ובטימי אחת. על

אחד

מתנות כהונה

ממלקין אותו. דוחין דברי ב"ש: אנא אמרי טעמא. לדברי ר' יוחנן: ביום עשות וגו'. דייק מדכתיב קודם לזה ויכולו השמים וגו' וממך ליה אלה תולדות השמים והארץ ביום עשות ה' וגו'. פי' ויכלו השמים היו שהארץ נשתכללה תחלה: כאלפס וכסויה. שהאומן עושה אותם בבת אחת: ה"ג. ביחולמי אס כדעת שחמר תבט פעמים ב' שירשוהו היתל מה שפעמים מקדים זה לזה להגיד ששניהן שקולין כאחד ושניהם כאחד נבראו: עד דהיא פגה ב' . משל הוא על האסד בעוד שהיה עדיין רכה שלא הגדילה כל זרקה הוציאה קוים כך בתחילת בריות הארץ גילה הכתוב:

ובטימי . באלור כלומר דמי שזין :

שחמין

אסיפת אמרים

כיום לך פי' כיום שלך (ס): אם כדעת אבא למה ב' . דלכריאה נלמוד מהדיו אע"כ לסודות שקולים ולא נכללו יחד כמו הכחות ואיך . ופי' שקולים לענין חכמות לפניו יה' ולא לענין מעלות וכן כחות ומשם ואסין דכא קראו ליעקב בחור שבאבות וכמשה כתיב ולא קם נביא ב' (יפתח ונה"ל): עד דהיא פגה . דק"ל למה לא ברא מתחלת העולם כתיקונם . ופי' ע"ד דהיאה כווסר דאין דבר מתקוט בעולם אם לא שיהי דומקו ב' ימי בראשית . ולום ביוונו ג"כ לקמן שפתרו בדורות. ובנאכיות ואלפס במעשיון ב' (נ"ס): משל ב' . כיצא ג' משלים נגד ג' דברים שהארס כהסמא . אובל וסוס . מת . פרס ורכס ויש לסס נער גידול בנים . והנמשל מובן עס

סס יבא בסוסה : אוני . שטר מכיסה :

אחד נזר שיהא ניוון מטמיון. ועל א' נזר שיהא יגע ואוכל. ישב לו אורח
 תוהא ובוהא. אמר שנינו באוני אחת ובטימי אחת. זה ניוון מטמיון ואני
 אם איני יגע איני אוכל. כך ישבה הארץ תוהא ובוהא. אמרה העליונים
 והתחתונים נבראו בבת אחת. העליונים ניוונים מזיו השכינה. והתחתונים
 אם אינם יגעים אינם אוכלים. ור' יהודה ב"ר סימון אמר משל למלך
 שקנה לו שתי שפחות שתיהן באוני אחת. ובטימי אחת. על אתה נזר
 שלא תזון מפלטין. ועל אחת נזר מירודין. ישבה לה אותה השפחה תוהא
 ובוהא. אמרה שנינו באוני אחת ובטימי אחת. זו אינה יוצאה וזוה
 מפלטין. ועלי נזר מירודין. כך ישבה לה הארץ תוהא ובוהא. אמרה
 העליונים והתחתונים נבראו בבת אחת העליונים חיים. והתחתונים מתים.
 לפיכך והארץ היתה תחו ובהו : (ג) א"ר תנחומא לכן מלך שהיה ישן על
 נבי עריסה. והיתה מניקתו תוהא ובוהא. למה שהיתה יודעת שהיא
 עתידה ליטול את שלה מתחת ידיו. כך צפתה הארץ שהיא עתידה ליטול
 את שלה מתחת ידיו של אדם שנא' ארורה האדמה בעבורך. לפיכך והארץ
 היתה תחו ובהו : (ד) ר' יהודה בר סימון פתה קריא בדורות. והארץ
 היתה תחו. זה אדה"ר שהיה ללמה ולא כלום. ובהו. זה קין שבקש להחזיר
 את העולם לתחו ובהו. וחשך. זה דורו של אנוש על שם (ישעיה כט) והיה
 במחשך מעשיהם ויאמרו מי וגו'. על פני תהום. זה דור המבול שנאמר
 (בראשית 1) ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום. ורוח אלהים מרחפת על פני
 המים. על שם ויעבר אלהים רוח על הארץ. אמר הקב"ה עד מתי יהא
 העולם מתנהג באפילה. תבוא האורה. ויאמר אלהים יהי אור. זה אברהם.
 דה"ד (ישעיה מה) מי העיר ממזרח צדק וגו'. אל תקרא העיר אלא האיר.
 ויקרא אלהים לאור יום. זה יעקב. ולחשך קרא לילה. זה עשו. ויהי ערב.
 זה עשו ויהי בקר. זה יעקב. ויהי ערב. ערבו של עשו. ויהי בוקר. בקר
 של יעקב. יום אחד. שנא' (זכריה יד) והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום
 ולא לילה וגו'. ד"א יום אחד. שנתן לו הקב"ה. ואי זה זה יום הכפורים :
 (ה) ר"ש ב"ל פתר קריא במלכויות. והארץ היתה תחו. זו מלכות בבל.
 שנא (יחזקאל יד) ראיתי את הארץ והנה תחו. ובהו. זו מלכות מדי. שנאמ'
 (אסתר 1) ויבהילו להביא את המן. וחשך זו מלכות יון. שהחשיכה עיניהן
 של ישראל בגזירותיהן. שהיתה אומרת להם. כתבו על קרן השור שאין
 לכם חלק באלהי ישראל. על פני תהום. זו מלכות הרשעה. שאין לה חקר
 כמו התהום. מה יתהום הזה אין לו חקר. אף הרשעים כן. ורוח אלהים
 מרחפת

מתנות כהונה

מטמיון. מוסך אורח המלך: ישב לו. אוחו
 שגזר עליו שייגע ויחפרם מעמלו: מירודין
 להיות נע וגע ונשרד: ליטול את שלה. עונש
 וגזר דין: ללמה. להבל ולחוסו כי תוהו המה
 פ"י למה וכן הבל ח"ל למה: זה יעקב. כמו
 שדרשו והנה השמש והירח וגו' אמר יעקב מי גילה
 לה ששמי שמש שנא' כי בל השמש מלחכי השרת
 חומרים אחא שמשא: ערבו. לעמוד לבא:
 אה"ב. יום סליחה לישראל: ויבהילו. במו ובהלה אחס היא: אף הרשעים. דרך שמי

אסיפת אמרים

(סג) : להחזיר כו' . פ"י הסיפ' לפי שהרג את אחיו
 ונחייב לספספ כחטאו כולו וזרעו ונולו שגולד ספ
 סיס העולם כעל : זה אברהם . וסכוונה לסורופ
 שאברהם זרעו עיקר תכלית הכניסה ושבענורו סכל
 ספ"י חטא הדורות שקדמוסו . וכשב"ל אמר סככוונה
 על משיח שחמלא סלכין דעס ולכך אף ספספ רשע
 סמלכויות למרות עיני כנדור לא נמנע מב"ע (ישעיה' :
 קרן השור' . לסוכר להס מעשה עגל (וי') :
 מסוס

מרחפת . זה רוחו של מלך המשיח . היאך מד"א (ישעיה) ונחה עליו רוח ה' . באיזו זכות ממשמשת ובאה . המרחפת על פני המים . בזכות התשובה . שנמשלה כמים . שנא' (איססג) שפכי כמים לבך : (י) ר' הגי בשם ר' פדת אמר ברית כרותה למים שאפי' בשעת שרב רוחה שייפה . וכבר היה ר"ש בן זומא יושב ותוחא . עבר ר' יהושע ושאל בשלומו פעם ושתיים ולא השיבו . בשלישית השיבו בכחילות . א"ל בן זומא מאין הרגלים . א"ל מעיין הייתי . א"ל מעיד אני עלי שמים וארץ שאיני זו מכאן עד שתודיעני מאין הרגלים . א"ל מסתכל הייתי במעשה בראשית . ולא היה בין מים העליונים למים התחתונים אלא כשתים ושלש אצבעות . ורוח אלהים מנשבת אכ"כ אלא מרחפת . כעוף הזה שהוא מרפרף בכנפיו וכנפיו נוגעות ואינן נוגעות . נהפך ר' יהושע ואמר לתלמידיו . הלך לו בן זומא . ולא שהו ימים מועטים ובן זומא בעולם : (ז) ר' אבהו ור' חייא רבה . ר' אבהו אמר מתחילת ברייתו של עולם צפה הקב"ה במעשיהן של צדיקים ובמעשיהן של רשעים . הה"ד (סהלס ה) כי יודע ה' דרך צדיקים וגו' . והארץ היתה תהו ובהו . אלו מעשיהן של רשעים . ויאמר אלהים יהי אור . אלו מעשיהן של צדיקים . אבל איני יודע באי זה מהם הפיץ . אם במעשה אלו . ואם במעשה אלו . כיון דכתיב וירא אלהים את האור כי טוב . הוי במעשיהן של צדיקים הפיץ . ואינו הפיץ במעשיהן של רשעים . א"ר חייא רבה מתחלת ברייתו של עולם צפה הקב"ה בהמ"ק בנוי . וחרב . ובנוי . בראשית ברא אלהים . הרי בנוי . היך מד"א (ישעיה נא) לנמוע שמים וליסוד ארץ וגו' . והארץ היתה תהו ובהו . הרי חרב . היך מד"א (ישעיה ד) ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו . ויאמר אלהים יהי אור . הרי בנוי ומשוכלל לע"ל . היך מד"א (ישעיה ס) קומי אורי כי בא אורך . וכתיב (סס) כי הנה ההשך יכסה ארץ וגו' :

פרשה ג (א) ויאמר אלהים יהי אור . ר' יצחק פתח (סהלס קיט) פתח דברידך יאיר מבין וגו' . ר"י ור' נחמיה . ר' יהודה אומר האורה נבראת תחלה . משל למלך שבקש לבנות פלמין והיה אותו מקום אפל . מה עשה הדליק נרות ופנסין לידע היך הוא קובע תימליוסים . כך האורה נבראת תחלה . ור"ג אמר העולם נברא תחלה . משל למלך שבנה פלמין ועמרה בנרות ופנסין . עד כאן דרש ר' יודן . אתא ר' פנהס ור' יהודה בר ר' סימון ור' חנון בשם ר' שמואל בר רב יצחק פתח . פתח דברידך יאיר

אסיפת אמרים

מתנות כהונה

משום דכתיב כל פעל ד' למענכו וגם רשע ליום רעה : שגראש שגס כרשע חפץ וסוה לטויה אנשים . ל"א שאינו חפץ אלא כדדיקים רק לפעמים עושה מעשה פ"י כמו ע"י נחש ועקרב (יפת"ס) : צפה כו' ג"ז טעם לחוסו שכתחילת הכריאה . וס"ל כמ"ד שגרא עולמות וסחריבין (נו"ס) : וכתיב כי הנה כו' פ"י סייחו חפך על מכתיו ד' וזס קאי ע"כ על בית ג' דה"ל כו' סלליחו כרבה (יפת"ס) : פתח כו' פ"י מהמר סא' שגרא כסס העולם סיס אורס . וס"י ספסוק קודס כריאה שמים וארץ וקודס סהיפה סוהו אמר

כלומר אינו בעולם אלא שמדבר דרך כינוי לכבוד האדוק : ופנסין . לנטערינא : תמליוסים . יסודות

יאיר מבין פתיים. מפתח פומך לן הוה נהורא. ויאמר אלהים יהי אור וגו':
 (ב) ר' ברכיה בשם ר' יהודה ב"ר סימון פתח (סג) בדבר ה' שמים
 נעשו וגו'. ר' יהודה ב"ר סימון אמר לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה
 את עולמו. אלא בדבר ה' וכבר שמים נעשו. אף הכא והיה אור אב"כ
 אלא והיה אור כבר היה: (ג) רשב"י פתח (משני טו) שמחה לאיש במענה
 פיו ודבר בעתו מה טוב. שמחה לאיש זה הקב"ה. שנא' (שמות טו) ה' איש
 מלחמה ה' שמו. במענה פיו. ויאמר אלהים יהי אור. ודבר בעתו מה טוב.
 וירא אלהים את האור כי טוב: (ד) ר' שמעון בן יהוذاק שאל לר' שמואל
 בר נחמן. א"ל מפני ששמעתי עליך שאתה בעל אנדה. מהיכן נבראת האורה.
 א"ל מלמד שנתעטף בה הקב"ה כשלמה והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד
 סופו. אמרה לו בלהישה. א"ל מקרא מלא הוא (מכילת קנז) עומה אור כשלמה
 ואת אמרת לי בלהישה אתמהא. א"ל כשם ששמעתי בלהישה כך
 אמרתיה לך בלהישה. א"ר ברכיה אילולא שדרשה ר' יצחק ברביס לא
 היה אפשר לאומרה. מקמי כן מה הוה אמרין. ר' ברכיה בשם ר' יצחק
 אמר ממקום בהמ"ק נבראת האורה. הה"ד (יחזקאל מג) והנה כבוד אלהי
 ישראל בא מדרך הקדים. ואין כבודו אלא בהמ"ק. המד"א (ירמיה יו) כסא
 כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו וגו': (ה) א"ר סימון ה' פעמים כתיב
 כאן אורה. כנגד המשה חומשי תורה. ויאמר אלהים יהי אור. כנגד ספר
 בראשית. שבו נתעסק הקב"ה וברא את עולמו. והיה אור. כנגד ספר ואלה
 שמות. שבו יצאו ישראל מאפילה לאורה. וירא אלהים את האור כי טוב.
 כנגד ספר ויקרא. שהוא מלא הלכות רבות. ויבדל אלהים בין האור ובין
 החשך. כנגד ספר במדבר. שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים לבאי הארץ.
 ויקרא אלהים לאור יום. כנגד ספר משנה תורה. שהוא מלא הלכות רבות.
 מתיבין חבריאי לר' סימון והלא ספר ויקרא מלא הלכות רבות. אמר
 להן

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

יסודות ובש"ר פ"ג נרס דימוסוס נדבנין של אבנים:
 מפתח פומך וכו'. רק כמה שפתחת פיך היה
 לנו אורה: ויהי. משמע לשון עבר כמשפט
 פתח תחת וי"ו בראש התיבה והיה משמע ג"כ
 להבא כמו והיה אם שמע והיה פקב אע"פ שמשמע
 ג"כ לשעבר כמו והיה בכל יום הלאן והיה
 העובדים ללכן וכהנה רבות: הלכות רבות.
 מחירות עיניו של אדם ולפיכך נכללו ב' תוארים
 אור וכי טוב: והלא ספר ויקרא כו'. ולפיכך
 נכללו בו אור וכי טוב. ובספר דברים יש בו ג"כ
 הלכות

אמר ד' ויהי אור. ור"ס אהא לטויע (סס): מהיכן
 נבראת האורה. דהמפרשים פירשו על סא דאמריין
 כדאשית נמי מאמר: דלמס לא אמר לשון מאמר
 כדדיא משום דלו סיס יש מאין לא שייך מאמר דלמי
 אמר אבל כשנתכוו שמים וארץ וכללו בהם תולדותיהם
 ככה שייך להם המאמר לטויעא מכה אל סעועל.
 והנה נעל האנדה מס' וירא ויבדל על אור סגנו
 ועו"א ע"כ האור לא נברא יש מאין דסא נאמר בו
 מאמר. ומתולדות שמים ור"ס א"ל כי איך יתעלה
 העקף על הסורס. וא"ל ע"כ נולד שנתעטף בה (פי'
 כאור סתהון) הקב"ה והבהיק כו' כמו נתחסו אור
 סעלין. וא"ל בלתיסה שלכאורה הוא נגזף שנתעטף
 כאור סתהון. וא"ל דאינו גזאי דנמקוס גדולתו
 סס אהס מולא ענותנותו. וכדי של"ת למס בלחמ עשה כן ולא סייחו כן. וכן איך נתעטף כאור גשמי
 (וכן בלחמ סיה לנראו יש מאין) לז"א והבהיק מס"ע וע"ס כי כאור זה נשתכלל העולם אבל בלי התלבשות
 אור בגשמי לא סיה בעולם כה לסובלו. ואמר ומקמי כן מה"א פי' כהשתכללות העולם ואמר שהאור
 נאלל מאתו ית' לכהמ"ק ונתגשס קלח ומשס לכל העולם וע"ד שאמר לך פי"ט ירושלים אורו של עולם
 וסב"ס אורה של ירושלים (נו"ס): ואין כבודו. ספיסה דקרא והארץ סהיכס מכבודו (יפת"ס): שבו
 נתעסק. כלומר שבו נוכר שנתעסק בו. וכן כולם. ופי' ויהי אור שיהא מסעדר לאור סמניאות. ויהי
 אור ובי"ט כתיב ולכל ב"י סיה אור. ובלי הארץ בלא לאור נאור סהיכס סה"י נקראת ארץ סהיכס (נת"ל):
 להאור

להן אף הוא שנה בו דבר. ויקרא אלהים לאור יום. לא הוא אור ולא הוא יום אתמהא: (ו) תני אורה שנבראת בששת ימי בראשית להאיר ביום אינה יכולה שהיא מכהה גלגל החמה. ובליילה אינה יכולה. שלא נבראת להאיר אלא ביום. והיכן היא נגנזה. והיא מתוקנת לצדיקים לע"ל. שנא' (ישעיה') והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. אתמהא. שבעה. ולא שלשה הן. והלא ברביעי נבראו המאורות אלא כאיניש דאמר כן וכן אנא מפקד לשבעת יומיא דמישתותי. ר' נחמיה אמר אלו ז' ימי אבלו של מתושלח הצדיק. שהשפיע להן הקב"ה אורה: (י) וירא אלהים את האור כי טוב. ר' זעירא בריה דר' אבתי דרש בקסרין. מנין שאין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו. מן הכא וירא זיבדל. ר' יהודה בר' סימון אמר הבדילו לו. רבנן אמר הבדילו לצדיקים לע"ל. משל למלך שהיה לו מנה יפה והפרישה לבנו. א"ר ברכיה כך דרשו שני גדולי עולם ר' יוחנן ורשב"ל. ויבדל הבדלה ממש. משל למלך שהיה לו ב' איסטרטיגין א' שליט ביום וא' שליט בלילה. והיו שניהם מדיינין זה עם זה. זה אומר ביום אני שולט. וזה אומר ביום אני שולט. קרא המלך לראשון וא"ל פלוני יום יהא תחומך. וכן לשני א"ל פלוני לילה יהא תחומך. כך ויקרא אלהים לאור יום. א"ל יום יהא תחומך. ולחשך קרא לילה. א"ל לילה יהא תחומך. א"ר יוחנן הוא שהקב"ה אומר לאויב (איוב ג') המימך צוית בקר ידעת שחר מקומו. הידעת מקומו איזה הוא אתמהא. א"ר תנחומא אנא אמרי טעמא. יוצר אור ובורא הושך עושה שלום. משנבראו עושה שלום: (ח) ויקרא אלהים לאור יום. א"ר אלעזר לעולם אין הקב"ה מיוחד שמו על הרעה אלא על הטובה ויקרא אלהים לאור יום. ולחושך קרא אלהים לילה אכ"כ. אלא ולחושך קרא לילה. אמר ר' יהודה בר' סימון יהי ערב אכ"כ. אלא ויהי ערב. מכאן שהיה סדר זמנים קודם לכן: (ט) א"ר אבהו מלמד שהיה בורא עולמות ומחריבן עד שברא את אלו. אמר

דין

אסיפת אמרים

מתנות כהונה

להאיר ביום * מדר' זה אינו פלוג אלא שנגנזה מפני סדששים אף הקושיא מפני מה גנזה ביום ד' ה"ל לסמטין עד שיחילו הדורות גלגלו * לוי"א שהיא מכה

הלכות רבות למה לא נכפלו בו דברים ומשני אף הלא אותו פסוק הנאמר נגד ס' דברים נכפלו אור ויום וכי לא הוא הלא כפלו להורות היפאק שיש בו הלכות רבות: והיבין היא. דכך שללא

והשיב נגמה כו': והלא ברביעי כו' * וזו נגמ האור הראשון: כן וכן אלא וכו'. דכך שחזקו על מנה יפה אמר הטיעה אותה לו' ימי משתה וזוהי דבר אינו מספיק לו רק יום ח' ושנים מפני שאורו יום או יומים הוא מכלל ז' הימים אמר לו' הימים אף כאן כיון שימי הבדיאה היו ז' קורא גם לאור שלא נשתמש בו אלא ג' ימים אור של ז' הימים: משותלח כו'. כמו שפירש' ז"ל בפסוק כי לימים עוד שבעה חכמי מומטיר וגו' * שעכב הקב"ה מי המבול כדי שיהא נספד כהלכה וזשכר זאת השפיע לכן הקב"ה אורו כן פירש' וכו' וירא אלהים את האור כי טוב הוא הולד משהתלה כדכתיב אמרו ללדיק כי טוב: הבדילו לו. פירש' להאיר סביביו ומלאו כד"א ויהאור עמיא שרי: ר"י ורשב"ל הבדלה ממש. כלומר הבדלים זה מזה פן המהלקה שהיה ביניהם כדדין זה המבדיל בין שני בעלי דיתין: איסטרטיגין. פקידים וגלויים: מדיינים * מריצים כך ויקרא כו' ופי' הכתוב ויקרא לאור לאמר לו יום כלומר יוכי יהא תחומך: ידעתו כתיב. פי' ופי' סודעו לשחר מקומו וזמנו אחיו משמע שהקב"ה הודיע לו מקומו וזמנו אחיו: עושה שלום. מכלל שהא מריצים שכל אחד היה רואה לשלוט ביום: ויהי. משמע לשעבר כמשפט וי"ז פתחה בראש התיבה: סדר זמנים כו'. אף קודם שנתלו המאורות היה קאוב לפמו יתבדך שיעור מדה

דין הניין לי יתהון לא הניין לי . א"ר פנחס מעמיה דר' אבהו . וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד . די הניין לי יתהון לא הניין לי : (י) א"ר ינאי מתהלת ברייתו של עולם צפה הקב"ה מעשיהו של צדיקים ומעשיהו של רשעים . והארץ היתה תהו . אלו מעשיהו של רשעים . ויאמר אלהים יהי אור . אלו מעשיהו של צדיקים . ויבדל אלהים בין האור ובין החושך . בין מעשיהו של צדיקים למעשיהו של רשעים . ויקרא אלהים לאור יום . אלו מעשיהו של צדיקים . ולחושך קרא לילה . אלו מעשיהו של רשעים . ויהי ערב . אלו מעשיהו של רשעים . ויהי בקר . אלו מעשיהו של צדיקים . יום אחד . שנתן להם הקב"ה יום אחד . ואי זה זה יום הכפורים : (יא) א"ר תנחום בר ירמיה שבו נבראו ד' דברים . הרים . שמים . וארץ . ואורה . א"ר יודן שבו היה הקב"ה יחידי בעולמו . שלא היה בעולמו אלא הוא . אתיא כר' יוחנן ולא אתיא כר' חנינא . רבי יוחנן אמר בשני נבראו המלאכים . הה"ד (פסלים קד) המקרה במים עליותו השם עבים רכובו המהלך על כנפי רוח . וכתוב (ס) עושה מלאכיו רוחות . ר' חנינא אמר בחמישי נבראו מלאכים . שנאמר ועוף ועוף על הארץ וכתוב בשמים יעופף . ר' לוליאני בר טבראי בשם ר' יצחק אמר בין על דעתיה דר' חנינא בין על דעתיה דר' יוחנן . הכל מודים שלא נברא ביום הראשון כלום . שלא תאמר מיכאל היה מותה בדרומו של רקיע . וגבריאל בצפונה . והקב"ה ממדד באמצעו . אלא (פסלים מד) אנכי ה' עושה כל נוטה שמים לבדי רוקע הארץ מאתי . מי אתי כתיב . מי היה שותף עמי בברייתו של עולם : (יב) א"ר שמואל בר אמי מתהילת ברייתו של עולם . נתאוה הקב"ה לעשות שותפות בתחתונים . מה נפשך אם לענין החשבון . לא היה צריך למימר אלא אחד . שנים . שלשה . או ראשון . שני . ושלישי . שמא אחד שני שלישי אתמהא . אימתי פרע להם הקב"ה להלן בהקמת המשכן . שנא' (כמדיני) ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו . ראשון לברייתו של עולם . אמר הקב"ה כאילו באותו יום בראתי את עולמי . תני עשר עשרות נמל אותה היום . ראשון למעשה

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

מכסה כו' . וא"כ אח"כ כשיצאו הדורות וילמדו לגנוז ספור סא' ויתגלה אז אור הכתוב בפ"ע ואין כל חדש כו' . וכזה נתיישבו סדכס קשיות במאמר זס (נז"ס) : שותפות : להסרות שכינתו בתחתונים ולא עשפ כן מפני רשעי הדורות עד שנכנס כהמ"ק וסיק חשבון שלו עם חשבון כנשיאים (נח"ל) : למלכס

יום ומדס לילה : דין הניין כו' . אלו נלותים לי וטובים סס בעיני ויתהון . ולותס הראשונים לא היו נלותים לי ודיק ויהי ערב רמז ללותס שלא היו נלותים לפני והעביר ויהי בוקר רמז לאותן שנשאלו והיו טובים ומבוקרים בעיני : א"ר פנחס כו' . מפיך עוד טעם לדברי ר' אבהו מדכתיב מאל משמע שכבר היו נעשה

ג"כ אבל לא היו טובים כאלו : ד' דברים . ולפיכך כתיב יום ח' שהיה מיוחד בצריפות הללו שהם כלל העולם שאין עוד מלבדו כן פירשי : הרים . כתב ברא"ל אף ע"פ שהן בכלל ארץ חו"ל כוונתו על ההרים שחתם המים כד"א על הרים יעמדו מים : אלא הוא . ולא נבראו עדיין חפילו המלאכים : אתיא כר' יוחנן . דאמר מיד בשמי נבראו המלאכים ובראשון נשגב שמו לבדו אבל לר' חנינא שלא נבראו המלאכים עד יום חמישי היה לו לכתוב יום אחד גם בשמי ושלישי ורביעי : המקרה במים וגו' . וזה היה מלאכת יום שמי : כלום . מן המלאכים : ממדד . ל' מדידה : לענין החשבון . האמור בכתוב שמי ושלישי וכו' הל"ל גם בראשון יום ראשון ומאחר שאמר יום אחד הל"ל שוב שמי שלשה ורביע וכו' : פרע להם . לאותן הימים שכתב בהן שמי ושלישי כו' . שלא אמר בראשון יום ראשון . הראשון . שהיה ל"ל ראשון וכתב הראשון

למעשה בראשית . ראשון למלכים . ראשון לנשיאים . ראשון לכהונה . ראשון לשכינה . שנא' (שמות כס) ועשו לי מקדש וגו' . ראשון לברכה . ראשון לעבודה . ראשון לאיסור הבמה . ראשון לשחיטה בצפון . ראשון לירידת האש שנא' (ויקרא י) ותצא אש מלפני ה' וגו' :

פרשה ד (א) ויאמר אלהים יהי רקיע . כתיב (תהלים קד) המקרה במים עליותיו . בנוהג שבעולם מלך ב"ו בונה פלטין ומקרה באבנים ובעצים ובעפר . אבל הקב"ה לא קרה את עולמו אלא במים . שנאמר המקרה במים עליותיו . ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים . רבנין אמרין לה בשם ר' הנינא ור' פנחס ור' יעקב ב"ר אבין בשם ר' שמואל בר נחמן בשעה שאמר הקב"ה יהי רקיע בתוך המים גלדה טיפה האמצעית . ונעשו השמים התחתונים ושמי שמים העליונים . רב אמר לחים היו מעשיהם ביום הראשון . ובשני קרשו . יהי רקיע יהוה הרקיע . ר"י ב"ר סימון אמר יעשה מטלית לרקיע . המד"א (שמות לג) וירקעו את פתי הזוהב . א"ר הנינא יצאה האש מלמעלה וליחכה את פני הרקיע . ר' יוחנן כשהיה מגיע לפסוק זה (אזינו) ברוחו שמים שפרה . היה אומר יפה לימדני ר' הנינא . א"ר יודן ב"ר שמעון יצאה האש מלמעלה וליהטה פני הרקיע . ר' ברכיה בשם ר' אבא ב"כ אמר בא מעשה בראשית ללמד על מתן תורה ונמצא למד ממנה . (יעשי סד) כקדוח אש המסים . אימתי הצה האש בין העליונים לתחתונים לא במתן תורה אתמאה . כך היתה כברייתו של עולם : (ב) רבי פנחס בשם ר' הושעיא אמר כחלל שבין הארץ לרקיע . כך יש בין הרקיע למים העליונים . יהי רקיע בתוך המים . ביניים ובנתיים . א"ר תנחומא אנא אמרי טעמא . אילו נאמר ויעש אלהים את הרקיע ויכדל בין המים אשר על הרקיע . הייתי אומר על גופו של רקיע המים נתונים . וכשהוא אומר ובין המים אשר מעל לרקיע . הוי המים העליונים תלויים במאמר . א"ר אהא כהדין קנדילא . ופירותיהם אלו מי נשמים : (ג) כותי אחד שאל את ר' מאיר אמר לו אפשר המים העליונים תלויים במאמר . א"ל הן . א"ל הבא לי אפרכס הביא לו אפרכס . נתן עליה טס של

אסיפת אמרים

למלכים . ר"ה ניסן נקרא מלך (קס) : ה"ג ניבוע' פ"ק דרכות . יעשה כמין מטלים הרקיע . פי' אוחן טעמים שנכראו ביום א' כמין פקעיות יעשה כמין טעלות המוח (יפת"ס) : מ"ב ללמד . פי' מדכתיב במ"א המסיים כ"י כידועה משמע שביס קודם לכן ג"כ היוו הליטה וזה ביס במ"ב ועדיין לא ידענו משום מקום ענין זה במ"ב רק תכאן נלמד (י"ח) : ופירותיהן . כדכתיב מפרי מעשך תשבע הארץ גט' תענית

פי' הוקרשה והגלדה : מטלית . מכסה ויריעה : וליבחה כו' . שסיו עדיין לחים ובהו נעשים קשים : כקדוח אש המסים פסוק זה מדבר במ"א : חצה כו' . פירש' המסים פי' הליזים כד"א הרעונים משימסו פי' משיח חלקו ולכן קורין הסס שנותנין בחלב להעמיד ולהפריש מי החלב ממנו פסו : יהי רקיע . ר"ל כד"א יהי רקיע וגו' : ביניים ובנתיים . כלומר מכוון בחלמט : קנדילא . פירש' נר הקבוע בחלמט עשית ולינו נוגע בארבע דפנותיה : ופירותיהם מי נשמים . פירש' ז"ל בשם פרכי ר"א המים העליונים מויעים מחמת הרקיע שהוא של אש והעיסות יורדות : אפרכס . פירש'

מתנות כהונה

הראשון עב ה"א הדוע רומז ליום ראשון של זריאת עולם : ראשון למלכים . כחזר רש"י ז"ל דל"צ ליה שמה שמוין למלכים מ"ח ניסן הוא תקנת חכמים ז"ל וכן לשחיטת צפון לא גרס ליה דמאי שאל למנות עבודה זו משאל העבודות עכ"ל וע"פ החלמוד במסכת שבת (פ"ג) נר' דבמקום ראשון למלכים גרס ראשון להדשים ובמקום לשחיטת צפון גרס לאכילת קדשים : גלדה טיפה .

של זהב ולא עמדו מים. פס של כסף ולא עמדו מים. כיון שנתן אצבעו עמדו מים. א"ל אצבעך אותה נותן. א"ל מה אני שאני בשר ודם אצבעי מעמדת מים. אצבעו של הקב"ה עאכ"ו. הוי המים העליונים תלויים במאמר. א"ל אפשר אותו שכתוב בו (וימיס כג) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא. היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון. א"ל הבא לי מראות גדולות א"ל ראה בבואה שלך בהן. ראה אותה גדולה. א"ל הבא לי מראות קטנות. הביא לו מראות קטנות. א"ל ראה בבואה שלך בהן. ראה אותה קטנה. א"ל מה אם אתה שאתה ב"ו. אתה משנה עצמך בכל מה שתרצה. מי שאמר והיה העולם ברוך הוא עאכ"ו הוי כשהוא רוצה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא. וכשהוא רוצה היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון. א"ר חנינא ב"ר איסי פעמים שאין העולם ומלואו מהזיקים כבוד אלהותו. פעמים שהוא מדבר עם האדם מבין שערות ראשו. הה"ד (איוג לה) ויען ה' את איוב מן השערה וכו'. מבין שערות ראשו. ועוד שאלו א"ל אפשר (תהלים סה) פלג אלהים מלא מים. מששת ימי בראשית ולא חסר כלום אתמהא. א"ל הכנס ורחוץ ושקול עצמך עד שלא תכנס ומאחר שתכנס י הלך כיון שיצא ושקל עצמו לא חסר כלום. א"ל כל אותה הזיעה שיצאת לא סמך יצאת. א"ל הן. א"ל ומה אתה שאתה ב"ו לא חסר מעיינך כלום. מעיינו של הקב"ה עאכ"ו. הוי פלג אלהים מלא מים מששת ימי בראשית ולא חסר כלום: (ד) א"ר יוהנן נטל הקב"ה כל מימי בראשית ונתנם חציים ברקיע וחציים באוקיינוס. הה"ד פלג אלהים מלא מים. פלגא. הרקיע דומה לבריכה ולמעלה מן הבריכה כיפה. ומחמת הבריכה (הכיפה) מזעת טיפים עבות והן יורדין לתוך מים המלוחים ואינן מתערבין. א"ר יונה אל תתמה הדין ירנא עבר בימא דטבריא ולא מתערב ביה. מעשה נסים יש בדבר. אדם כוכר הטים או תבן בכברה. עד שלא ירדו שתים ושלוש אצבעות הן מתערבין. ואלו מהלכין מהלך כמה שנים ואין מתערבין. רבי יודן בר שמעון אומר שהוא מורידן במדה. שנא' (איוג לו) כי יגרע נמפי מים. המד"א (ויקרא כז) ונגרע מערכך: (ה) כעוביה של ארץ כך עוביה של רקיע. שנא' (שעש"מ) היושב על תוג הארץ וכו'. (איוג כג) וחוג שמים יתהלך. וחוג חוג לגזרה שוה. א"ר אחא בשם ר' חנינא כטס הזה. ר' יהושע ב"ר

נחפזיה

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

כל מלא נקבים סביבו ולמעלה נקב כשיעור פעמים דף ח': הויעה. ומי גשמים הם ג"כ יעם אצבע וממלאין אותו מים וסוחמין פי הקב

באצבע כיוון והמים נעדרין ואינם מקלחים וכשמסיר האצבע הנקבים כלם מקלחים: פס של כסף אינו סוחמו כיוון כמו בשר האצבע: עמדו. המים ורמו לו כשם שמים אלו עומדים ואינם מקלחים דרך הנקבים כך אין לתמוה על המים העלויים ואמר לו הכותי אצבעך כו' ואינו ראיה על המים העלויים: בבואה. כל פרצוף פנים הגרלה במראה: ומאחר שתכנס. אחר שנכנסת וילאת משם תשקול עצמך: הלך ושקל את עצמו ונכנס למרחץ: לא חסר מעיינך. ומיד שיצאת הזיעה ממך חזרת למשקל הראשון: המלווחים. המים העלויים מתוקים והתחתונים מלוחים. כדליתא פ"ק דתענית: ואינן מתערבין. נכרין הן בחוכן: כמה שמים. מהלך כמה שמים: ואין מתערבין. מיפה זו כטיפה זו וכו' כי חבא שעל כל טיפה וטיפה ממנה הקב"ה מלאך להפרידה זו מזו. והכי גרסין בירושלמי כל טיפה וטיפה שהקב"ה מוריד לנו מגרע זו מזו כמה דלית אמר כי יגרע נמפי מים וכתוב ונגרע וכו' ר"י בר"ש וכו': כטס הזה. קן הוא ענינו של הרקיע

נחמיה אמר כשתים ושלוש אצבעות: (ו) רבי שמעון בן פזי אמר המים העליונים יתירין על התחתונים כשלושים כסוסמאות. בין מים למים. למ"ד תלתין. רבנין אמרין מחצה על מחצה: (ז) ויעש אלהים את הרקיע זה אחד מן המקראות שהרעיש בן זומא את העולם. ויעש אתמהא והלא במאמר הן. הוי (תהליס לג) בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם: (ח) למה אין כתיב בשני כי טוב. ר' יוחנן תני לה בשם ר"י ב"ר חלפתא שבו נברא גיהנם. שנא' (ישעיס ל) כי ערוך מאתמול תפתה. יום שיש בו אתמול ואין בו שלשום. ר' הנינא אומר שבו נבראת מחלוקת שנא' ויהי מבדיל בין מים למים. א"ר טביומי אם מחלוקת שהיא לתקונו של עולם ילישבו אין בה כי טוב. מחלוקת שהיא לערבובו עאכ"ו. א"ר שמואל לפי שלא נגמרה מלאכת המים. לפיכך כתיב בשלישי כי טוב ב' פעמים. אחד למלאכת המים. ואחד למלאכתו של יום. שאלה מטרונה אחת את ר' יוסי אמרה לו למה אין כתיב בשני כי טוב. אמר לה אעפ"כ חזר וכללם כולן בסוף. שנא' וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. אמרה לו משל ששה בני אדם באין אצלך. ואתה נותן לכל אחד ואחד מנה. ולאחד אין אתה נותן מנה. ואתה חוזר ונותן לכולם מנה אחד. לא נמצא ביד כל אחד מנה ושתות. וכיד אחד שתות אתמהא. חזר ואמר לה כההיא דאמר ר' שמואל בר נחמן. לפי שלא נגמרה מלאכת המים. לפיכך כתיב בשלישי ב' פעמים כי טוב. אחת למלאכת המים ואחת למלאכת היום. ר' לוי בשם ר' תנחום בר חנילאי אמר כתיב (שס מו) מגיד מראשית אחרית. מתחלת ברייתו של עולם צפה הקב"ה משה קרוי טוב. ועתיד ליטול את שלו מתחת ידיהם. לפיכך לא כתיב בהם כי טוב. ר' סימון בשם ר"י בן לוי אמר. משל למלך שהיה לו לגיון קשה. אמר המלך הואיל ולגיון זה קשה אל יכתב שמי עליו. כך אמר הקב"ה הואיל והמים הללו לקו בהם דור המבול. ודור אנוש. חזר הפלגה. לפיכך אל יכתב בהן כי טוב: (ט) ויקרא אלהים לרקיע שמים. רב אמר אש ומים. רבי אבא ב"כ אמר משום רב נטל הקב"ה אש ומים ופתכן זה בזה ומהן נעשו שמים. ד"א שמים כתיב. שהן שמים מעשיהן

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

פדלעיל ופירוחסין מי גשמים מדל"א: למ"ד דהליל בינוס
הזהב וכן פירש"י: כסוסמאות. פי' הערוך
גזוטראות דהא שיעור מדה מה שמודד אדם בשתי זרועותיו אחת הגה ואחת הגה שקורין קלפפ"ר:
למ"ד תלתין. פי' רש"י שהליל בין מים ומים: שהרעיש כו'. מפני שכתוב בהדיא בדבר
ה' שמים נעשו וכאן כתיב ויעש והרמב"ן ז"ל כתב שמקום התימה היה שמיד אחר האמירה
דכתיב ויאמר אלהים יהי רקיע כתיב אחריו ויעש וגו' משא"כ בשאר הימים שמיד אחר האמירה
כתיב ויהי כן ואולי היה לו פירו' נסתר ולא רצה לנלותו וזהו ענין הרעש עכ"ל ורש"י פי'
שהרעיש נסתר מן העולם כדאמרין לעיל לא היו ימים קלים כו': ה"ג צילקוס במאמר הן
דכתיב בדבר ה': ערוך מאתמול. מדבר בגיהנם דכתיב צפויה מחרתה אש ועלים:
מחלוקת. חלוקה: אתמהא וכן כאן האי טוב מאוד שב על כל מלאכת ששת ימי ולא הגיע
ליום שני רק שסוף מהאי טוב: את שלו. גזר דין של עונש: מתחת ידיהן. פי' הגמים המה מי
מדביה: לגיון פי' הערוך חיל של אנשי מלחמה: אל יכתב בהן כי טוב. שמו של הקב"ה טוב ה'
לכל: דור הפלגה. לקמן בפ' נח פ' נח דרש ויפן אל חקרי ויפן אלל ויפן שהיפן עליהם הם:
שא מים אש ומים טעריקין של שמים: ופתכן. פי' הערוך טערו וכללן: ד"א שמים כתיב פ"ש

מעשיהן של בריות. אם זכו (פסלים 15) הגידו השמים צדקן. ואם לאו (איוב 38) יגלו שמים עונו. ד"א שמים שהבריות משתוממים עליהן. לאמור של מה הן. של אש הן. של מים הן. אתמהא. ר' פנחס בשם ר' לוי אמר הוא אתא וקם עליו (פסלים קד) המקרה במים עליותיו. הוי של מים הן. סמים מה סמים הללו מהן ירוקין ומהן אדומים. מהם שחורים ומהם לבנים. כך שמים פעמים ירוקין ופעמים כו'. ר' יצחק אמר שמים שא מים. מעון מים. משל להלב שהיה נתון בקערה עד שלא תרד לתוכו טיפה אחת של מסו. הוא מרפף. כיוון שירד לתוכו טיפה אחת של מסו. מיד הוא קופה ועומד. כך עמודי שמים ירופפו. עמדו שמים ניתן בהם את המסו. ויהי ערב ויהי בקר יום שני. אתיא כדאמר רב לחים היו בראשון ובשני קרשו : **פרשה ה (א)** ויאמר אלהים יקוו המים. כתיב (פסלים קד) מן גערתך ינוסון מקול וגו'. ר' ברכיה בשם ר' אבא בר אמי אמר יעשה מדה למים. היך מה דאת אמר (זכריה ה) וקו ינטה על ירושלים. ר' אבא ב"ב בשם ר' לוי אמר. אמר הקב"ה יקוו לי המים. מה שאני עתיד לעשות בהם. משל למלך שבנה פלמין והושיב בתוכה אלמים. והיו משכימים ושואלים בשלומו של מלך ברמיזה ובאצבע ובמנולין. אמר המלך אילו היו פקחין עאכ"ו אתמהא. הושיב בה המלך דירין פקחין. עמדו והחזיקו בפלמין. אמרו אין פלמין זו של מלך שלנו היא. אמר המלך תחזור פלמין לכמו שהיתה. כך מתחילת ברייתו של עולם לא היה קילוסו של הקב"ה עולה אלא מן המים. הה"ד (פסלים 95) מקולות מים רבים אדירים משברי ים. ומה היו אומרין אדיר במרום ה'. אמר הקב"ה מה אם אלו שאין להם לא פה ולא אמירה ולא דיבור הרי הן מקלסין אותי. כשנברא אדם עאכ"ו. עמד דור המבול ומרד בו. עמד דור אנוש ומרד בו. דור הפלגה ומרד בו. אמר הקב"ה יפנו אלו. ויעמדו ויבואו אותן. הה"ד ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה : (ב) אל מקום אחד. ר' יודן בשם ר' לוי ור' ברכיה בשם ר' יודן ב"ר שמעון אמר כל העולם כולו מים במים. ואתה אומר אל מקום אחד אתמהא. משל לעשר נודות נפוחות מונחות בטרקלין. נצרך המלך למקומן. מה הוא עושה להן. מתירם ומוציא את רוחן ומסלקן בזוית

אסיפת אמרים

מתנות כהונה

ימים והשיץ יומית : שהם שמים. לשון שומת צ"ד כד"א כל השם אורחותיו : ד"א שמים שהבריות וכו'. דריש ביה ל' שממה : הוא אחא כו'. לפיכך ב"ה הכתוב הזה העומד על הספק והשתוממות והורה לנו שנברא ממים שנאמר

המקרה וגו' : מסו. דבר שמעמידין בו החלב להקפיא אותה נקרא מסו על שם שמחלק ומפריש מי החלב מן החלב והגבינה : מרפף רופף ומגעגע תמיד : קופא עומד קפוי כד"א וכגבינה תקפיאני : עמודי שמים קרי ביה עמדו שמים מרופפים ונתן בהם הקיום והעמידה במאי דכתיב ויהי כו'. שצוים שני נקראו : יקוו כו'. דרש מדכתיב יקוו בל' ככך ולא כתיב יקוו ל' קל פירושו יהי נקוים לזרכי לעתיד לזרז אותם וזרז הפלגה כו' : במנולין פירש' והערוך בסודרים שעל ראשם שמיטירין אותו מראשם מפני כבוד המלך כמנהג ארץ יון ואדום : אלא מן המים. שלא היה אז בעולם רק מים : דור הפלגה. שגם הם נדונו במים כדלקמן בפ' כ"ג : הגשם פירש' הגשם משמע מששת ימי בראשית מדלח כתיב גשם : מתירם. התיר הקשר

בוזית אחת. כך דרך הקב"ה על מי בראשית וסילקן בים אוקיינוס. הה"ד (אחז יב) הן יעצור במים ויבשו וגו'. (ס"ט) ודורך על במתי ים. א"ר לוי המים היו אומרים אלו לאלו. נלך ונעשה קילוסין להקב"ה. הה"ד (תהלים ג) נשאו נהרות ה' נשאו נהרות קולם וגו'. ר' לוי אמר דרך הים דרך הים. ר' אבא ב"כ אמר לדוכתא פלונית ולזוית פלונית גלגל פלניתא. ר"ה אמר להדך ימא להדך ימא. ר' יהושע בר חנינא אמר לדיכסאים לדיכסאים. ר' אלעזר אמר קלמן הים. המד"א (איוג לה) הבאת עד נבכי ים. עד קלוטין דימא. רבנן אמרי דוכים קבלונו מדוכנים אנו קבלונו. א"ר יהושע ב"ר נחמיה המים היו עולין הרים ויורדין תהומות. עד שהגיעו לאוקיינוס. הה"ד (תהלים קד) יעלו הרים ירדו וגו'. אי זה מקום יסדת להם. זה אוקיינוס. דרש ר' אבהו אוקיינוס נבוה מכל העולם כולו. וכל העולם כולו מימיו הם שותים. א"ר לוי יש מן הדרשנים שהן דורשין. כגון בן עזאי ובן זומא. נעשה קולו של הקב"ה מיטטרון למשה. בשעה שא"ל (דברים לב) עלה אל הר העברים וגו'. נעשה קולו של הקב"ה מיטטרון על המים. הה"ד (תהלים כט) קול ה' על המים: (ג) א"ר ברכיה לא פירשו המים התחתונים מן העליונים אלא בבכיה. הה"ד (איוג כה) מבכי נהרות חבש. ר' תנחום מיייתי לה מן הכא (ימיה י) עושה ארץ בכחו וגו'. לקול תתו המון מים וגו'. ואין לקול אלא בכי. היך מה דאת אמר (ס"ט לה) קול ברמה נשמע: (ד) א"ר יוחנן תנאין התנה הקב"ה עם הים שיהא נקרע לפני ישראל. הה"ד (שמות יד) וישב הים לאיתנו. לתנאין שהתנה עמו. א"ר ירמיה בן אלעזר לא עם הים בלבד התנה הקב"ה. אלא עם כל מה שנברא בששת ימי בראשית. הה"ד (ישעיה מה) אני ידי נמו שמים וכל צבאם צויתי. מידי נמו שמים כל צבאם צויתי.

צויתי

אסיפת אמרים

מתנות כהונה

אל מקום א' על הקב"ה שנקרא א' (מד"א): להדך ימא. ס"ל כ"מ פ"ה דמקוואות דכל סימין קרוין מקום. וקאמר להדך ימא זה הן לים זה וזה הן לים זה. וריב"ה ס"ל כ"מ שרץ ים אוקיינוס נקרא מקום ולכן אמר לדכסאים היינו אוקיינוס (נ"א): קלמן הים. שלא ידעו מקום הליכתן והים קולטן ומושכן אליו. ופלוג אדר"ל (ס"ט): דוכים מדוכאים. ס"ל שדך ה' גס על הים ונתמעט ואמרו אתם מדוכאים וכן אמנו ולכן קבלונו כי יבא המקום מחזיק לשנינו (ס"ט): הים כו'. ריב"ז ס"ל כ"מ. ור"ל

יקוו המים אל מקום א' היכן הוא המקום אמר להם הקב"ה ישאו נהרות דכים דרך ים אוקיינוס: לדוכתא כו'. דכים נוטריקון דוכתא פי' למקום ולזוית פלונית תדך גלגל זו של מים וכן לכל גלגל וגלגל שבאה היה מראה לה הקב"ה מקום מיוחד שתרד שמה: להדך ימא כמו להדא. וכולם נוטריק' של דכים קדרשי: לדוכסאים ה"ג צילקוט תלים ופי' בשביל הים וע"ע דכסמן ורשי ז"ל גרם דוכוס ים ופי' זו לממשלת הים ללד הים הסמוך צמלכות פלן: נבכי ים. נוטריק' של דכים: קלוטין דימא. מסגרת הים כמו נצורים הם צארץ סגורים הם צמדנר כן פי' צב"ר ונצויז: קבלונו כו'. כך היו המים אומרים לים אוקיינוס קבלו נא אותנו שאנו מדוכים וגשברים מנזירתו של מקום: מיטטרון פירשי' והערוך מנהיג ומקדם לפניו ואצ"ה שס ר"מ ערמ"א פירשו שהתיר לפניו להוליכו לאוקיינוס: מיייתי לה מביא ראייה מכאן שפירשו צבכיה: ברמה נשמע. סיפיה דקרא רהל מצכה על צביה: מידי נמו שמים. משעה שיד נמו שמים כו':

צויתי את הים שיהא נקרע לפני ישראל. צויתי את השמים ואת הארץ שישתקו לפני משה שנא' (דברים לז) האזינו השמים. צויתי את השמש ואת הירח שיעמדו לפני יהושע. שנא' (יחזקאל ה) שמש בנבעון דום. צויתי את העורבים שיכלכלו את אליהו. שנא' (מלכים א יז) והעורבים מביאים לו וגו'. צויתי את האור שלא תזיק להנניה מישאל ועזריה. צויתי את האריות שלא יזיקו את דניאל. צויתי את השמים שיפתחו לקול יחזקאל. שנא' (יחזקאל ח) נפתחו השמים. צויתי את הדג שיקא את יונה. שנאמר (יונה ג) ויאמר ה' לדג ויקא את יונה : (ה) אמר ר"א מתחלת ברייתו של עולם. גזר הקב"ה ואמר יקוו המים. למה (עמוס ט) הקורא למי הים (שם ט) הקורא למי הים שני פעמים. אחת בדור המכול ואחת בדור אנוש בשביל (קבלה ג) והאלהים עשה שייראו מלפניו. משל למדינה שמרדה במלך. שלח המלך לגיון קשה והקיפה כיו שיראו אותו בני המדינה ויתיראו מלפניו. כך למה (ספרי לז) כנס כנר מי הים. בשביל וייראו מה' כל הארץ וגו' : (ו) בנוהג שבעולם אדם מפנה כלי מלא בתוך כלי ריקן. שמא כלי מלא בתוך כלי מלא. כל העולם כולו מים במים. ואת אומר אל מקום א'. אלא מכאן שהחזיק מועט את המרובה. (וכוונתו נמי איננו נמדד קללת ונאגדת דויקרא רבה) ודכוותה (נמדד כ) ויקהילו משה ואהרן. א"ר חנינא כמלוא פי כברה קמנה היתה בה וכל ישראל עומדין בה. אלא מכאן שהחזיק מועט את המרובה ודכוותה (שמות ט) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן קחו לכם וגו'. א"ר חנינא וכי חפנו של משה היתה מחוקת שמונה קמצים אתמהא לא דמי ההוא דחפן לההוא דקמין. ההוא דחפן תרי מההוא דקמין. וכתוב וזרקו משה גמצאת חופנו של משה היתה מחוקת שמונה קמצים. אלא מכאן שהחזיק מועט את המרובה. ודכוותה אר"י ב"ר הלפתא (שם כז) אורך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים. וכל ישראל עומדים שם אתמהא. אלא מכאן שהחזיק מועט את המרובה. ודכוותה (יחזקאל ג) ויאמר יהושע אל בני ישראל גשו הנה וגו'. ר' הונא אמר זקפן בין שני בדי הארון. א"ר אחא בר חנינא צמדן (סמכין) בין שני בדי הארון. רבנן אמרין צמצמן בין שני בדי הארון. אמר להן יהושע ממה שהחזיקו שני בדי הארון אתכם. אתם יודעים ששכינתו של הקב"ה היא ביניכם. הה"ד (שם) ויאמר יהושע בואת תדעון כי אל חי בקרבכם אף בירושלם דתנן עומדים

צפופים

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

וכ"ל לשיטתו (שם) : מתחילת כו' : שיון ד"ר וי"ד מ"ט : בנוהג : משום דקאמר בסמוך סקווסה המים לאוקיינוס היה כנס משום דגבוה מכל העולם - הכי זה שגם גבוה היה נס (נו"ס) : זקפן. ס"ל שלא היה נס רק זקפן זא"ו וזוהת דעון קלי אקיעת ירדן. ומ"ד נמדן ס"ל דהנס היה מלך הכדים שהאריכו כ"כ ע"ד שדרשו על ויאריכו הכדים. ומ"ד נמדן ס"ל דהנס היה מלך המוקס שהחזיק מקום מועט

מתחלת ברייתו כו'. שגזר הקב"ה שיהיו נקיים במקום אחד ואל"כ למה חזר וגזר וישפסם על פני הארץ : במלוא פי כברה קמנה. היה פני הסלע : קחו לכם. מלא חפניכם פוח וגו' : ההוא דחפן. מי שגועל בשני פעמים בכל פעם מלא אינו דומה לזה שגועל בשני פעמים בכל פעם מלא יד שנקרא קומן : ההוא דחפן כו'. שגועל בשפטו הוא מחזיק ארבע קומטין כפל משאם היה נוטל יד על יד קומן אחר קומן : וכתוב סמנים שלו ושל אהרן דכתוב מלא חפניכם ודיק מדכתוב וזרקו שכל דבר המזק ככה אינו חלף כ"ד אחת : אף ציורוסלים. היה אחד מן המקומות שהמועט החזיק את המרובה : צפופים דמוק'

צפופים ומשתחיים רווחים. ר' שמואל ב"ר הנא בשם ר' אהא אמר ארבע אמות לכל אחד. ואמה מכל צד. כדי שלא יהא אדם שומע תפלתו של הבירו. ואף לע"ל כן. שנא' (ימייג) בעת ההיא יקראו לירושלם כסא ה' וגו'. ר' יוחנן סליק למשאל שלמיה דר' חנינא. אשכחיה דיתבי ודריש בהדין פסוקא (ס) בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ה'. א"ל רבי וכי מחוקת היא ירושלים כסא ה'. א"ל הקב"ה אומר לה האריכי. הרחיבי. קבלי אוכלוסין. הה"ד (שעיידי) הרחיבי מקום אהלך למה כי ימין ושמאל תפרוצי וגו': (ז) ויקרא אלהים ליבשה ארץ. למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה. ר' נתן בשם ר' אחא ור' ברכיה בשם ר' יצחק אמר אני אל שדי אני שאמרת ל שמים ולארץ די. שאלמלא כן היו מותחים והולכים עד עכשיו: (ח) ולמקוה המים קרא ימים אר"י ב"ר הלפתא והלא ים אחד הוא. ומה ת"ל ימים. אלא אינו דומה טעם דג העולה מעכו לעולה מצידון ולעולה מאספמיא: (ט) ויאמר אלהים תדשא הארץ. תני בשם ר' נתן ג' נכנסו לדין. ור' יצאו מחויבין. ואלו הן. אדם וחוה ונחש נכנסו לדין. ונתקללה הארץ עמהן. שנא' (בראשית ג) ארורה האדמה בעבורך. שתהא מעלה לך דברים ארורים. כגון יתושים וזבובין ופרעושין. א"ר יצחק מגדלאה אף הן יש בהן הנאה. ולמה נתקללה. ר' יהודה ב"ר שלום ור' פנחס. ר' יהודה ב"ר שלום אמר שעברה על הצווי. שבך אמר לה הקב"ה תדשא תדשא הארץ דשא וגו'. מה הפרי נאכל. אף העץ נאכל. והיא לא עשתה כן. אלא ותוצא הארץ דשא וגו'. הפרי נאכל והעץ אינו נאכל. ר' פנחס אמר הוסיפה על הצווי. סמכה לעשות רצון בוראה. עץ עושה פרי אפי' אילני סרק עשו פירות. על דעתיה דר' יהודה ב"ר שלום ניהא אלא על דעתיה דר"פ למה נתקללה. אלא כאינש דאמר יהון ליוטון ביוזא דהדין מניק: (י) ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי. יום שנבראו בו גבורים. היך מה דאת אמר (יחזקאל כג) שלישים וקרואים ורכבי סוסים כולם. כיון שנברא הברזל התחילו האילנות מרתתים אמר להן מה לכם מרתתים. עץ מכם אל יכנס בי. ואין אחד מכם ניוזק:

ויאמר

מתנות כהונה

עד שקלסת עומדים באור ורגליהם לא הגיעו לארץ כזה שפך ע"ג המים: כסא ה'. וכיפת דקרא ונקוו אליה כל הגוים ועיין זה במדרש חיות (ד') ה"ג בילקוט וכי מחוקת היא חותם: ארץ לשון רצון הוא: מעכו מן הים בעיר עכו: שעברה על הצווי כו'. עיין בפרש"י ז"ל בסדר זה: דה"ג ומוצא הארץ דשא וגו' עץ עושה פרי הפרי נאכל: סמכה כו'. כמה שהוסיפה סמכה דעתה סיפה היא עושה כדמפרש וחזל: ניהא. שנתקללה שהרי סינתה: דה"ג לייטין

אסיפת אמרים

מוטע כו' (ס): שרצתה. כי השמים נמתחו כליוי כסא ה' ויהי רקיע כד"ה וירקעו. אכל הארץ עשתה מעממה (נחמ"ל): אף הן כו'. פי' לרפואה. ומקודם שהעלה לא הוה"ק לרפואה (נ"ס): שעברה כו'. ומקודם לכן לא נענשה כדי שלא יסיה נזק לאדם עתה (יפ"ת): אף הוסיפה. פי' ל"מ שלא עברה אלא אף כו'. וחז"ל שעברה כסופסה דאם רתתה למעוה ס"ז לגרוע (ס): גבורים. נתן טעם למה נקראו גבורים שלישים לפי שנבראו ביום ג' שורשי הגבורה כי זו נבראת היבשה וברזל מעפר יוקת וכו' אמרו כאלילנות

בזיזת דהדין מינק. פי' הערוך ארורים הדדים שמניקים זה ועל אדם רשע אומרים כן כדליתא בפ"ד מיתות כמאן קרינן רשיעא בר רשיעא אפי' לרשיעא בר דיקא כמאן כהאי תנא וכן כאן האדם הוא ויוזן מן האדמה ובעונו נתקללה: מרתתים. מפחדים לשון רתת חז"ל: אמר להם ס' הברזל אמר לחילנות עץ מכם אל כו'. אם לא חנכו אתם בלאן הגרזן לעשות צי"ד בגרזן

פְּרִשָּׁה ו' (א) ויאמר אלהים יהי מאורות. ר' יוחנן פתח (תהלים קיד) עשה ירח למועדים. א"ר יוחנן לא נברא להאיר אלא גלגל חמה בלבד. א"כ למה נבראת לבנה. למועדים. כדי לקדש בחשבונה ראשי חודשים ושנים. ר' שילה דכפר תמרתא בשם ר' יוחנן אמר אע"פ שעשה ירח למועדים שמש ידע מכואו. משמש ידע מכואו. אין מונין אלא משתשקע החמה. יוסמי הברא בשם ר' ברכיה אמר הה"א (נמדינ לג) ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחמישה עשר יום לחדש. ואם ללבנה אתה מונה עד כדון לית לה אלא י"ד מטמועין. הוי אין מונין ללבנה אלא משתשקע החמה. ר' עזריה בשם ר' חנינא אמר לא נברא להאיר אלא גלגל חמה בלבד. א"כ למה נבראת לבנה. אלא מלבד שצפה הקב"ה שעתידין או"ה לעשותן אלוהות. אמר הקב"ה מה אם משחק שנים. מכחישין זה את זה. או"ה עושין אותן אלוהות. אילו היה אחד עאכו"כ. ר' ברכיה בשם ר' סימון אמר שניהם נבראו להאיר. שנאמר והיו למאורות. ויתן אותם אלהים ברקיע השמים: (ב) והיו לאותות. אלו שבתות. ולמועדים. אלו שלש רגלים. גלמים. אלו ר"ה. ולשנים. זה קדוש שנים: (ג) לך יום אף לך לילה (תהלים עד) לך היום מקלם ולך הלילה מקלם. מה היום ברשותך. אף הלילה ברשותך. בשעה שאתה עושה לנו נסים ביום לך יום. ובשעה שאתה עושה לנו נסים בלילה. אף לך לילה. בשעה שאתה עושה לנו נסים ביום. אנן אומרים לפניך שירה ביום. ובשעה שאתה עושה לנו נסים בלילה. אנן אומרים לפניך שירה בלילה. עשית לנו נסים ביום ואמרנו לפניך שירה ביום. (זוטעיס ס) ותשר דבורה וברק בן אבינועם ביום וגו'. עשית לנו נסים בלילה ואמרנו לפניך שירה בלילה. (יטעיס ל) השיר יהיה לכם כליל התקדש חג. לך נאה לומר שירה ביום. לך נאה לומר שירה בלילה. למה שאתה הכינות מאור ושמש. ואתה עשית את שני המאורות שנא' ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים וגו': (ד) ר' יודן בשם ר' תנחום ב"ר חייא ור' פנחס

אסיפת אמרים

האילנות ומשניסם כלי זיין נעשם (נ"ס): למאורות - וחכרון ו' מארת דרש על האסכרה (סס): ר"ח דימיס חסה מונס להדשי' (יפ"ת): במ"כ (ד"ס מטמועין) אחר חנוס - סי' בתחנת ז' ונ"ל דמט"ע חמין אסור עו' ולמעלה דחיתא צוזר שזמחת קין סגולה סיס דוקא במילוי סלכנס וכשחשבו ססמולד סיס סז כ"ז עשוס ט"ו יוס מעס סמולד - אף מחמס סזין מונין אלס כו' ע"כ איין טו כרת עד סליס (ס"ס): למה - סי' סז לעילס"ג א' ונחשן קרר י"ל סלקיס איין כ"כ לז"ל סזחס סכינוס מלור סייני סלכנס א"כ סייך ספיר לכנות סמו ית' על סליס סכ"ג סזחשך ולחשך

מתנות כהונה

לא יוכלו לחסוב טו ולא סהיו חיזוקיס: אלא גלגל חמה. דייק מדכחיב יחי מארת ססר דמשמע מלור אחד כן הול ספסוקחא: משתשקע החמה. אע"פ סהלבנה נראיס גס ביוס מ"מ איין מונין אלס משתשקע החמה: יוסמי הנרא סס חכס: מטמועין סיקועין כי נס השמש ס"י מטמע שמשא כלומר י"ד ימיס סהרי לוחו מולד סיה ביוס ד' אחר חנוס ור"ח סיה ביוס ה' כדחיתא בסדר עולס ובמס' ר"ה וגמירי דכל מולד סמולד ללאחר חנוס אינו נראה כחלוס יוס ח"כ לוחו מולד לא סיה נראה עד

מולד יוס ה' בתחילת ליל ו' וספ"ס סיו מונין משקיעת חמה של יוס ד' מתחלת ליל ה' וכן ספ"ס סיה מולד ביוס ד' איין מונין לה אלס משקיעת החמה וזה דקאמר אלס משקיעת החמה: אם סשקו סיס מכחישין. סעולת חמה ולכנס מכחישין זו חס זס: נהיו למאורות. מלס ב"ז סדי סיהס למלור: שבתות דכחיב כהס חוס סל לעולס: לך יוס וגו'. פסוק הול בתלים ע"ד: בשעה שאתה עושה לנו ניסים ביום לך יום וכו'. וכדמפרש וסזיל סלומריס לך סרה ביוס: מלור וסמש. סלבנה בלילה וסחמס ביוס וכדמפרש וסזיל חסה עשית וס"י: וסנסי

פנחס בשם ר' סימון אמרי מאחר שהוא קורא אותן גדולים, הוא חוזר ופונם אותה. את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה אתמהא. אלא ע"י שנכנס בתחומו של חבירו. א"ר פנחס בכל הקרבנות כתיב שעיר עזים אחד המאת. ובר"ה כתיב שעיר עזים אחד המאת לה'. אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמויעמתי את הירח, שאני הוא שגרמתי לו להכנס בתחומו של חבירו. ומה אם זה שנכנס ברשות כך פנמו הכתוב הנכנס שלא ברשות עאכ"ו: (ה) ר' לוי בש"ר יומי בר אלעאי אמר דרך ארץ הוא שיהא הגדול מונה לגדול. והקטן מונה לקטן. עשו מונה לחמה שהיא גדולה. ויעקב מונה ללבנה שהיא קטנה. אר"ב והוא סימן טוב. עשו מונה לחמה שהיא גדולה. מה המה הזאת שולטת ביום ואינה שולטת בלילה. כך עשו יש לו חלק בעה"ז ואין לו חלק בעה"ב. ויעקב מונה ללבנה שהיא קטנה. מה הלבנה הזו שולטת בלילה וביום. כך יעקב יש לו חלק בעה"ז ובעה"ב. רב נחמן אמר כל זמן שאורו של גדול קיים אין אורו של קטן מתפרסם. שקע אורו של גדול מתפרסם אורו של קטן. כך כל זמן שאורו של עשו קיים. אין אורו של יעקב מתפרסם. שקע אורו של עשו מתפרסם אורו של יעקב. הה"ד (ישעי' ס) קומי אורי כי בא אורך כי הנה ההשך יכסה ארץ וגומר: (ו) ואת הכוכבים. אמר ר' אחא משל למלך שהיו לו שני אפוטרופים. אחד שולט בעיר ואחד שולט במדינה. אמר המלך הואיל ומיעט עצמו זה להיות שולט בעיר. גזור אני עליו בשעה שהוא יוצא תהא כל אוכלוסא יוצאה עמו. ובשעה שיהא נכנס תהא בולי ודימוס נכנסת עמו. כך אמר הקב"ה הואיל והלבנה הזו מיעטה עצמה להיות שולטת בלילה. גזור אני עליה. בשעה שהיא יוצאת שיהיו הכוכבים יוצאין עמה. ובשעה שהיא נכנסת יהיו הכוכבים נכנסים עמה. ודכוותה (גלגלית י) ושם אחיו יקטן. א"ר אחא למה נקרא שמו יקטן שהיה מקטין את עסקיו. מה זכה זכה להעמיד י"ג משפחות גדולות. ומה אם יקטן על ידי שהיה מקטין את עסקיו כך. גדול שהוא מקטין את עסקיו עאכ"ו. ודכוותה (שם מה) וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר. אמר ר' חוניא וכי מן התולדות אין אנו יודעים שהוא הצעיר. אלא מה הוא הצעיר. שהיה מצעיר את עסקיו. מה זכה זכה לבכורה. ומה אם הצעיר ע"י שהיה מצעיר את עסקיו זכה לבכורה. הגדול שהוא מצעיר את עסקיו. עאכ"ו אתמהא: (ז) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים. א"ר יוחנן ג' דברים נתנו מתנה לעולם ואלו הן. התורה. והמאורות. והגשמים. התורה מנין. שנא' (שמות לא) ויתן אל משה וגו' המאורות מנין. שנא' (גלגלית ה) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים. גשמים מנין. שנא' (ויקרא כו) ונתתי גשמיכם בעתם. ר' עזריה בשם

אסיפת אמרים

מתנות כהונה

ולחך עדין לא נכראה הלכנס (נח"ל): ופונם אם ופונם אותה. כמה שכתוב את המאור הקטן סא' כדמפרש ואזיל: בתחומו וכו'. שהלכנסה נראה קודם שקיעת החמה וכל המוסוף גורע: הביאו כפרה עלי. צפ' אלו מריפות דף ס': כי הנה ההשך וגו'. מאחר שההשך יכסה ארץ העמים הגיע שעתך שפנדו ה' עליך ירח: בולי ודימוס. פי' הערוך היילות: מקטין עסקיו. כלומר עניו וספל: ומה אם הקטן. ופי' שהיה צלמת היה סקטן שהיה פלג היה גדול ממנו: אתמהא כלומר בא ותמה על עצמך כמה גדול כח העושה: מעשרה

בשם ר' יהודה ב"ר סימון אומר אף השלום. שנא' (ס) ונתתי שלום בארץ.
 ר' יהושע ב"ר נחמי' אמר אף הישועה. שנא' (סג) ותתן לי מגן ישעך.
 ר' תנחומא אמר אף ארץ ישראל. שנא' (סד) ויתן להם ארצות נזים וגו'.
 וי"א אף הנקמה באדם. שנא' (יחזקאל כ) ונתתי נקמתי באדם וגו'. רבנן
 אמרי אף הרחמים. שנא' (סה) ויתן אותם לרחמים לפני כל שוכיהם.
 ר' יצחק בר מריון אומר אף הפרשת הים הגדול שנא' (ישעי' מג) כה אמר
 ה' הנותן בים דרך וגו' : (ח) רבנין אמרי הנותן בים דרך מעצרת ועד החג.
 ובמים עזים נתיבה. מן החג ועד החנוכה. ר' נתן כהן אהוה דר' חייא בר
 אבא הוה מפרש בימא. א"ל לאחוי צלי עלי. א"ל מה נצלי עלך מן דאת קמר
 לולבך קמור רגלך. אין עיילת לכנישתא ושמעתי מצליין על מטרא לא תסמוך
 על צלותי. ר' יהושע בריה דר' תנחומא ב"ר חייא דכפר הנון הוה באסיא
 בעא דיפרוש. אמרה ליה מטרונא באילן יומיא פרשי אתמחא. אתהוי ליה
 אבוי בחלמא א"ל ברי בלא קבורה. שנא' (קס"ו) גם קבורה לא היתה לו.
 ולא שמע לא למולי דדין ולא למולי דדין וכן הות ליה : (ט) היכן נלגל
 החמה ולבנה נתונים. ברקיע השני. שנאמר ויתן אותם אלהים ברקיע
 השמים. ר' פנחס בשם ר' אבהו אמר מקרא מלא הוא. ואנשי כנסת הגדול'
 פירשו אותו (נחמ"ט) אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את השמים שמי
 השמים וכל צבאם וגו'. היכן הוא כל צבאם נתונים. ברקיע שהוא למעלה
 מן השמים. ומן הארץ ועד הרקיע מהלך ה' מאות שנה. ועוביו של
 רקיע מהלך ת"ק שנה. וברקיע עד רקיע מהלך ת"ק שנה. ראה כמה
 הוא גבוה. ותנן באחד בתקופת תמוז אין צל לכל בריה. דכתיב (תל"ט)
 ואין נסתר מחמתו. נלגל כמה יש לו נרתיק. שנא' (סז) לשמש שם
 אהל בהם. ובריכה של מים לפניו. בשעה שהוא יוצא. הקב"ה מתיישב
 כחו במים שלא יצא וישרוף את העולם. אבל לע"ל הקב"ה מערמלו מנרתיקו
 ומלהט בו את הרשעים שנא' (מלאכי ג) ולהט אותם היום הבא : (י) ר' ינאי
 זר"ש תרווייהו אמרין אין גיהנם אלא יום שהוא מלהט את הרשעים. מה

טעם

אסיפת אמרים

מתנות כהונה

מעצרת עד החג. אין רוח מצוי כ"כ : הא' גר' (יפ"ט) : אין צל . פי' אין כל מגין כי אף
 במים עזים כו'. פרש"י חלו הנסרות ולא הים
 ולפיכך כתיב כהן וכו' שתיב שגריך לבקש מקום
 עמוק שהספינה יכולה לילך שם אבל בים לכל כד שהוא פונה הרי דרך נכון לפניו : מן חג כו' .
 אזי לפרוש בים חבלה אפטר הכל מחנוכה ואילך חפי' נהרות ח"א : לאחוי לחמו
 ר' חייא : צלי עלי . התפלל עלי שהלילה ולא תסתכן : מה נללי עליך . מה תסתכל עליך כלומר
 שמור עלמך מלפני צמן הסכנה ואל תסמוך על הנס וכדמפרש ואזיל : הן דלח כו'. היכן
 שאתה קוטר לולבך כלומר כשיגיעו ימי החג ושם תקשור רגלך כלומר עמוד ואל תפרוש שוב על
 ים מפני הסכנה : אין עיילת כו'. ואם תכנס לב'ה ותשמע הצבור מתפללים על המטר לא
 תסמוך על תפילתי חפילו אם הוא קודם החג שתפילה צבור לא תשוב ריקם . ותפילתי בטלה
 כנגדם : בעי דיפרוש . רצה לפרוש בים בין החג לחנוכה : באילן יומיא כו'. בתמיה וכי
 באלו ימים פורשין בים : ולא שמע למילתא ואתחזי כו'. פי' ולא שמע לדבריה ונראה לו אבוי
 בחלום ואמר ליה ברי כו' רמוז לו שהם יפרוש קבורה לא יהיה לו שיפצע בים ולא שמע
 לדבריהם של זה ושל זה וכן היה לו שפצע בים : ברקיע השני . מלמטה למעלה : שהוא
 למעלה כו' . חזי שמי השמים : ומרקיע עד הרקיע השני . שני המאורות תלויים : מתיישב
 כחו

מעים (ש) הנה יום בא בו ער כתנור וגו'. רבנן אמרי יש ניהנם. שנאמר (ישעיה נח) נאם ה' אשר אור לו בציון וגו'. ר' יהודה בר אלעי אומר לא יום. ולא ניהנם. אלא אש שהיא יוצאה מגופן של רשעים ומלהמת אותן. מ"ט דכתיב (ישעיה ג) תהרו חשש תלדו קש רוחכם אש תאכלכם: (יא) רבי יהושע בר אבין אמר (ספלים ג) ויגידו שמים צדקו לע"ל שמים מתנים צדקה שעשה הקב"ה עם עולמו שלא נתנם ברקיע הראשון. שאילו נתנם ברקיע הראשון לא היתה בריה יכולה לעמוד מאשו של יום: (יב) א"ר לוי ג' דברים קולן דולך מסוף העולם ועד סופו והבריות בנתיים ואינם מרגישים. ואלו הן. היום. והגשמים. והנפש בשעה שהיא יוצאת מן הגוף. היום מנין א"ר יהודה את סבור שהוא שף ברקיע. ואינו אלא כמסר הזה שהוא נוסר בעץ. הגשמים מנין א"ר לוי (ספלים מ"ג) תהום אל תהום קורא לקול וגו' והנפש בשעה שהיא יוצאת מן הגוף מנין. דר' שמואל אחוי דר' פנחס ב"ר המא הוה דמיך בצפורי. והוון חברוי יתיבין גביה. אתת מלתא ושרין גחכין. אמר להון כמה נפשיה דאחיה דההוא גברא. מקצצא ארזין ומקצצא אילנות. ואתון יתבין גחכין ולא ידעין: (יג) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים. כיצד גלגל חמה ולבנה שקועים ברקיע. ר' יהודה בר אלעאי זרבנן. רבנן אמרין מאחורי הכיפה ולמטה. ור"י בר אלעאי אמר מאחורי הכיפה ולמעלה. א"ר יוחנן נראין דברי ר"י בר אלעאי דהוא אמר מאחורי הכיפה ולמעלן. בימות החמה. שכל העולם כולו רותח ומעיינות צונגין. ומלהון דרבנן דאמרין מאחורי הכיפה ולמטה. בימות הגשמים. שכל העולם כולו צונן ומעיינות פושרין. אמר רשב"י אין אנו יודעין אם פורחין הן באויר ואם שפין ברקיע ואם מהלכין הן כדרבן. הדבר קשה מאד. וא"א לבריות לעמוד עליו: (יד) ולמשול ביום ובלילה וגו'. א"ר אילפא אם לענין המאורות הלא כבר נאמר את המאור הגדול לממשלת היום וגו' ומה ת"ל ולמשול ביום ובלילה. אלא אלו הצדיקים שהן שולטין במה שנברא להאיר ביום. ובמה שנברא להאיר בלילה. תה"ד (יטש ע) וידם

מתנות כהונה

כהו. מפני שהומו גדול מאד וכן הוא במדרש קהלה (ט"ז): מערטלו מפשיעו ערוס מן אצו נרחק: ה"ג אין ניהנס לעתיד לבא: מתנים. מספרים. ברקיע הראשון. מלמטה למעלה: ואינם מרגישים. אינם שומעין ופירש"י שהוא הולך דרך שזיל ואין נשמע לבריות כאלו שמדבר עם הבריו דרך קנה וחצירו שומע ואין אחרים שומעין כך אותו הקול הקב"ה מכניסו דרך שזיל שלא ישמע לבריות: שף הולך לאש וישוף כד"ה שייף ועייל: שהוא שף. גלגל היומי וה"ג שז"ר פ"ה הכוכב הוא שף ובמדרש שמואל גרם שהיום הזה שף כו': במסר כמו מעיר שמנסרים בו העץ וזילקוט תלים גרם כנסר פירושו אדם המנסר את העץ קרוי נסר: תהום אל תהום. פי' תהום התחתון ר"ל המים התחתונים קורין אל מים העליונים כדליתא בס"פ דתענית וזה מסוף העולם ועד סופו ובש"ר פ"ה מפרש היטב שנין שם: דמייך מת ודרך כבוד דבר כאלו הוא ישן: יתבין גביה. יושבים אלל ר' פנחס: ארתת מלתא כו': פי' הערך בה להם דבר של שחוק: ושרין גחכון. והתחילו משחקים: אמר לון ר' פנחס. ה"ג זילקוט תלים ובמדרש שמואל פ"ט כמה נפשיה דאחיה דההוא גברא פרש"י ר' פנחס הרגיש שר' שמואל אחוי נשמתו יולאת ואע"פ שאחרים אינם מרגישים אחים שלי מפני הקירוב שביניהם ולא בשרו עליו יכאב ולאמר להם כמה נשמת אחוי של אותו אש כלומר נשמת אחי מוקללל ארזים כלומר מנעצרות הרבה ונעצקת ושוכרת בזילנות לקולה המר ואחס יושבים ומשחקים ואין אחס מבינים כלום הרי למדס

וידם השמש וירח עמד עד יקם גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר הישר.
 מאי ספר הישר. ספר אברהם יצחק ויעקב ואמאי קרי ליה ספר הישר.
 דכתיב (צמדכנג) תמות נפשי מות ישרים. ר' חלפתא מיייתי לה מן הכא
 ולמשול ביום ובלילה. ר' הנני בשם ר' שמואל מיייתי לה מסיפא דספרא
 (בראשית מת) ואולם אחיו הקמן יגדל ממנו. ואפשר כן. אלא זה יהושע
 שהוא עומד ממנו שהוא מעמיד גלגל המה ולכנה שתן שולטין מסוף
 העולם ועד סופו. ר' הנני בשם ר' שמואל בר רב יצחק מיייתי לה מסיפא
 דאורייתא (דכ"ט ג) בכור שורו הדר לו. אפשר כן אלא זה יהושע.
 שהוא עומד ממנו שהוא מעמיד גלגל המה ולכנה. שהם שולטין מסוף העולם
 ועד סופו. דאמר רשב"י ספר משנה תורה היה סיגנון ליהושע. בשעה
 שנגלה עליו הקב"ה מצאו יושב וספר משנה תורה בידו אמר לו (יטכ"ט ב)
 חוק יהושע אמין יהושע לא ימוש ספר התורה הזה וגו'. נמלו והראה אורו
 לגלגל המה א"ל כשם שלא דוממתי מזה אף אתה דום מלפני. מיד (יטכ"ט
 י) וידם השמש וירח עמד. א"ר יצחק א"ל עבדא בישא לאו זביניה
 דאבא את. לא כך ראה אותך אבא בחלום (בראשית ז) והנה השמש והירח
 וגו'. מיד וידם השמש וירח וגו' :

פרשה ז (א) ויאמר אלהים ישרצו המים. כתיב (סהל"ט ט) אין כמודך
 באלהים וגו'. בנוהג שבעולם מלך ב"ו צר צורה ביבשה.
 אבל הקב"ה צר צורה במים. שנא' ויאמר אלהים ישרצו המים שרין נפש
 חיה : (ב) יעקב איש כפר נבוראי הורה בצור. דגים טעונין שהימה.
 שמע ר' הגי שלח ליה תא לקי. א"ל בר אינש דאמר מילתא מן אורייתא
 לקי. א"ל מנין היא דאורייתא. א"ל מן ה"ד ויאמר אלהים ישרצו המים
 שרין חיה ועוף יעופף על הארץ. מה עוף טעון שהימה אף דגים טעונין
 שהימה. א"ל לא הורית טב. א"ל מנין אתה מודע לי. א"ל רביע ואנא
 מודע לך. דכתיב (צמדכ"ט) הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם ואם את
 כל דגי הים יאסף להם ומצא להם. ישחט אכ"כ אלא יאסף. אמר חבוט
 חבטך רצוף רצפך. דהיא טבא לאולפנא : (ג) יעקב איש כפר נבוראי

הורה

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

מדברי ר' פנחס שקולו הו"ך ואין אדם מרגיש : הא' לו"ה שלח הים העולם מתקיים (י"ט) : משנה
 הלא היא כחובה כו'. כתוב בתורה שהחמה
 והלכנה לריכס להיות נשמעים ומשועבדים לגזירת הנדיקים שנאמר ולמשול ביום ובלילה : ואמאי
 קרי לספר אברהם ויצחק ויעקב ספר הישר ספרן של הישרים דכתיב מות ישרים ובאבות מדבר
 קרא : מסיפא דספרא. מסוף ס' בראשית : אפשר כן. פרש"י שזרש יהיה מלא הגוים והלא
 לא העמיד בנים כל כך : סיגנון ס' הערוך דגל וגרם סגנה ורש"י פירש חותם וכן פירשו בעל
 עבודת הקודש פרק כ"ג מהלק היחוד : נמלו יהושע. נפל ספר משנה הסורה : כשם שלא
 ס' : שעסקתי בו יומם וליילה שנאמר ומשרתו יהושע וגו' לא ימים ממחר האהל : אמר עבדא
 בישא. יהושע אמר כן אל החמה עבד רע ומורד וכי אין חמה עבד ממך לאביוסף : הורה בצור
 ס' : בירושלמי ס' כי"ד חמה אחיו : בצור בעיר נור : שלח ליה תא לקי. ס' : בא וקבל מלקות
 על הסורה שלא כהלכה : א"ל בן אדם שאומר דבר תורה יהא לוקה בתמיה : מנין היא כו' :
 היכן הוא מוכה בתורה שהדגים טעונין שהימה : לא הורית טב. לא פסקת יפה : רביע הרבין
 לקבל המלקות : א"ל חבוט כו'. ס' : ר' יעקב אמר כן לר' חגי הך מכותך שראוי ונכון לקבל
 ובערוך משמע שר' הגי אמר כן : רצוף רצפך. פירש רש"י דבר דברך וכנס הלכותך שהם מובים
 ללמוד

הורה בצור. מותר למול בנה של נכרית בשבת. שמע ר' חגי שלא ליה תא לקי. אמר ב"ג דאמר מילתא דאורייתא לקי. א"ל ומן הוא דאורייתא. א"ל (במדבר ה) זיתילדו על משפחותם לבית אבותם. משפחת אב קרויה משפחה. משפחת אם אינה קרויה משפחה. אמר לא הירית טב. א"ל ומנין אתה מודע לי. א"ל רביע ואנא מודע לך. אמר אם אתי בר עממיא לנבך ויאמר לך אנא בעי מתעבדא יהודאי על מנת למגזריה ביומא דשבתא או ביומא דכיפורייא. מחללין אותו עליו. והלא אין מחללין שבת ויהיכ"פ אלא על בנה של בת ישראלית בלבד. א"ל ומנין לך. מן הדא. דכתיב (פסא י) ועתה נכרת ברית לאלהינו להוציא כל נשים והנולד מהם בעצת ה' וגו'. א"ל רבי ומן הקבלה אתה מלקני. א"ל והכתיב תמן וכתורה יעשה. א"ל מאיזו תורה. א"ל מן ההיא דא"ר יוחנן בשם רשב"י (דנניס ז) ולא תתחתן וגו'. מפני מה. כי יסיר את בנך מאחרי. בנך הבא מישראלית קרוי בנך. ואין בנך הבא מן הכותית קרוי בנך אלא בנה. א"ל הבוטח במטך דהיא טבא בקולטא. ורצוף רצפד דהיא טבא באולפנא: (ד) ועוף יעופף בנוהג שבעולם מלך ב"ו בונה פלמין. ומשרה דיוורין בעליונים ובתחתונים. שמוא בחלל. אבל הקב"ה משרה דיוורין בחלל כדכתיב ועוף יעופף על הארץ וגו': (ה) ויברא אלקים את התנינים. ר' פנחס בשם אחא אמר תנינים כתיב. זה בהמות ולויתן שאין להם בן זוגות. ארשב"ל בהמות יש לו בן זוג ואין לו תאוה. שנא' (איוב מ) גידי פחדיו ישורגו. ר"ה בשם רב מתנא אמר הצבוע הזה מטפה של לובן הוא. ויש לו שם"ה מיני צבעונים. כמנין ימות השנה של חמה: (ו) ר' ירמיה כהנא שאל לרשב"ל המרביע מחית הים מהו. א"ל אף הן כתיב בהן למיניהם. בהודא פרס בן לקיש מצדתיה לכהנא. איתבי כהנא והלא אף הדגים כתיב בהן למיניהם. בהא פרס כהנא מצדתיה על רשב"ל. והיך עבידא. א"ר יונה יכול אני מקיים לה משום

מנהיג

אסיפת אמרים

תורה. שכתוב כי כצור שזרו (נח"ל): הצביע. בתחומא פ' תוריע. טטווס סוס כו' וס"ג בטווס מייירי אלא שפסקו כהוא דרשב"ל דקאי אלמנייהס ואח"כ חזר לנעינו (יפ"ט): דתנן כלאים פ"ט אף אינו צום הל' ע' תוס' פ' השוחט (סס): מ"ב (ד"ה ג') בתוס'

מתנות כהונה

ללמוד אותם ועוד י"ל מלשון ובידו רצפה שפי' ל' הכאה. לפי מדרש חז"ל שדרשו רצפה רצף פה: דה"ג בנה של נכרית הנולד מישראל בשבת פי' שהורה להסיר למול בשבת בן וכו': אם אחי כו'. אם בל' אלף בן נכר ויאמר לך אחי רוצה לעשות יהודי: למגזריה למול: ומן הקבלה. פסוק

שהוא כדברי קבלה: וכתורה פירושו כמו שכתוב בחזרה ש"מ דמדאורייתא הוא: מאיזה פורה. כלומר והיכן כתוב בחזרה שולד נכרית הרי הוא כמותה ואימא וכחזרה יעשו פירושו ככון וכסוגן ולא שהוא כן מדאורייתא: בנך הבא מישראל כו' ודייק מדלא כתיב חסיר בך דהוא משמע הנכרית חסיר בך שיהיה לך ממנה אלא יסיר את בך פי' בך לא חסן לבנו כי חסך וכו' הרי שהכל נמשך אחר האסוּבן בך קרוי בך שני ציטס הרי הן כניס: טבא בקולטא טוב לקולטא ולקבלה: בחלל באויר הלל הפלטין: בהמות בהמות צהרי אלף: הצבוע פירש' צירמיה עוף לבוע צנונים הרבה: כתיב בהם למיניהם. פירושו שלא צנונים חסור להרביע: דה"ג מצדתי על כהנא. ר"ל פרש לו מזדה על כהנא ותפשו כמה שהציבו שחסור להרביע: והלא אף הדגים כו'. אף שיק אללס הרבעה שהרי אין תולדותם דרך הרבעה שהנקובה משלכת זרעה על פני הארץ ואח"כ מפיל הזכר זרעו על זרעה: דה"ג יכול אחי מקיים להו למיניהו הכתוב דניס מדבר להנהיג אותם חסור בשאינו מינו ואינו מדבר בהרבעה ופריך והיאך עבידא פירוש היאך עושין להנאיג שני דגים ומשי מביא שני כו' וכן מלאחי שוב בתוספה בבבא קמא (דף נה): מיידין בל'

מנהיג . מביא ב' דנים חד מיירן וחד אספרון וקושרן בגמי וממשיכן בנהר או בים . ואסור לעשות כן משום כלאים . דתנן כלאים שאמרו הנוהג בהן אסורין לחרוש ולמשוך ולנתונג יחדיו . שנא' ואת כל נפש שהיה הרומשת אשר שרצו המים למיניהם . ואת כל עוף כנף . זה הטווס : (ז) ויאמר אלהים תוצא הארץ וגו' . א"ר אלעזר נפש היה זה רוחו של האדה"ר . ויעש אלהים את חית הארץ למינה . ר' הושעיא רבה אמר זה הנחש . א"ר המא בר הושעיא בנפשות אומר ד' . כשנבראו הוא אומר חית הארץ למינ' . ואת הבהמה ואת כל רמש האדמה אתמהא . ר' אומר אלו השדים שברא הקב"ה את נשמתן ובא לבראות את גופן וקדש השבת ולא בראן . ללמדך ד"א מן השדים . שאם יהיה ביד אדם חפץ טוב . או מרגלית . ע"ש עם השיכה . אומרין לו השלך ממך . שמי שאמר והיה העולם היה עסוק בברייתו של עולם . וברא את נשמתן . ובא לבראות את גופן . וקדש שבת ולא בראן :

פרשה ח (א) ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו . ר' יוחנן פתח (תפלים קלט) אהור וקדם צרתני וגו' . א"ר יוחנן אם זכה אדם אוכל ב' עולמות . שנא' אהור וקדם צרתני . ואם לאו הוא בא ליתן דין וחשבון . שנא' (ס) ותשת עלי כפכה . א"ר ירמיה בן אלעזר בשעה שברא הקב"ה את אדה"ר אנדרונינוס בראו . הה"ד זכר ונקבה בראם . אמר רשב"ג בשעה שברא הקב"ה את אדה"ר דיו פרצופין בראו . ונסרו ועשאו נביים גב לכאן וגב לכאן . איתיבון ליה והכתיב ויקח אחת מצלעותיו . א"ל מתרין סטרוהי . המד"א (שמות ט) ולצלע המשכן דמתרגמינן ולסטר משכנא וגו' . ר' תנחומא בשם ר' בנייה ור' ברכיה בשם ר' אלעזר אמר בשעה שברא הקב"ה את אדה"ר גולם בראו . והיה מוטל מסוף העולם ועד סופו . הה"ד (תפלים קליט) גלמי ראו עיניך וגו' . ר' יהושע בר נחמיה ור"י בר"ס בשם ר"א אמר . מלא כל העולם בראו . מן המזרח למערב מנין . שנא' (ס) אהור וקדם צרתני וגו' . מצפון לדרום מנין . שנא' (דברים ד') ולמקצה השמים ועד קצה השמים . ומנין אף בחללו של עולם . שנא' (תפלים ס) ותשת עלי כפכה .

כד"א

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

יון לבן : אספרון שחור וממילא הן שני מינין : הנוהג כהן . בלוייה מין שחור שכלאים נוהגין כהן אכור לחוש וכו' : הטווס ספוי : רוחו של אדם . פירש' דכתיב ביה ויהי האדם לנפש חיה : ארבע דכתיב נפש חיה . בהמה . ורמש . וחייתו חזק : אתמהא בתמיה למה לא כתיב וחייתו חזק : נשמתן ופסוק מולא הארץ מדבר בנשמות דכתיב נפש חיה : שני שלמות . אהור זה עה"ב לבסוף וקדם זה העה"א הקודם לו : גביים שני גבוה גב ליה לחכר וגב לכאן לנקצה : מן תרין סטרוהי . אחד משני דדדיו כולמר חלקיו : אהור זה מערב מדמזרח קרוי קדם מכלל דמערב הוא אהור : ולמקצה השמים וגו' . דרום וצפון נקראו קלות צפי האומי' : אף בהללו

של עולם . היה גולמו מוטל צלי חיתוך אברים : ותשת עלי כפכה . חזו עד השמים כד"א וימיני ספכה שמים . או מכל לומר דכתיב השמים כסא וכתיב יד על כס ים ויד ימינו קב : אהור

כד"א (איוב יג) כפך מעלי הרהק. אר"א אהור למעשה יום הראשון וקדם למעשה יום האחרון. הוא דעתיה דר"א. דאמר ר"א תוצא הארץ נפש חיה למינה זו רוחו של אדה"ר. אמר רשב"ל אהור למעשה יום האחרון. וקדם למעשה יום הראשון. הוא דעתיה דרשב"ל. דאמר רשב"ל. ורוח אלהים מרחפת על פני המים. זו רוחו של מלך המשיח. המד"א (ישעי' י"א) ונחה עליו רוח ה' אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת למת"ש. ואם לאו אומרים לו זבוב קדמך. יתוש קדמך. שלשול זה קדמך. א"ר נחמן אהור לכל המעשים. וקדם לכל עונשיו. א"ר שמואל אף בקילוס אינו בא אלא באחרוני'. הה"ד (תהלים קמ"ח) הללו את ה' מן השמים וגו'. ואומר כל הפרשה. ואח"כ הללו את ה' מן הארץ וגו'. ואומר כל הפרשה. ואח"כ אומר מלכי ארץ וכל לאמים. בחורים וגם בתולות. אמר ר' שמלאי כשם שקילוסו אינו אלא אחר בהמה חיה ועוף. כך ברייתו אינו אלא אחר בהמה חיה ועוף. מ"ט. שנא' ויאמר אלהים ישרצו המים. ואח"כ ויאמר אלהים תוצא הארץ וגו'. ואח"כ ויאמר אלהים נעשה אדם וגו': (ב) ר' חמא בר חנינא פתח (איוב כ) הזאת ידעת מני וגו'. א"ר חמא בר"ח משל למדינה שהיתה מסתפקת מן החמרין והיו שואלין אלו לאלו מה שברון נעשה במדינה היום. של ששי היו שואלין של חמישי. ושל חמישי של רביעי. ושל רביעי של שלישי. ושל שלישי של שני. ושל שני של ראשון. ושל ראשון למי היה להם לשאול לא לבני המדינה. שהיו עסוקין בדימוסה של מדינה. אף כאן כל מעשה של כל יום ויום. היו שואלין אלו לאלו מה בריות ברא הקב"ה בכס. היום של

אסיפת אמדים

השכ"ג בא לפרש דבריו (יפ"ת): אהה קדמת שפיקר שלמותו בנפש (נח"ל): למי היו כו'. פי' היה שואל על תקיע' דורות שנאלו וכתריבין וזה היום כאלפים

סתנות כהונה

אהור למעשהיוס ראשון. ה"ג ריש פרשה חזריע וילקוט תלים וז"ל ליום היוצר מאוהר מיום ראשון וזהו ביום הששי ונפשו נבראת בראשונה ביום ו' כד"א תולא הארץ נפש היה וגו'. וה"ג רש"י

ז"ל אהור למעשה יום אחרון וקדם למעשה יום אחרון ופירושו קדם למעשה יום אחרון שנפשו נבראת ראשונה כד"א תולא הארץ וכו' וגופו נברא וכו' ובמדרש תלים גרס ע"פ המים זה רוחו של אדה"ר אם זכה כו' ויש ליישב על פי הקבלה: אתה קדמת. הנפש שנבראת בראשון והמלאכים או בשי או בחמישי כדלעיל מר כדאית ליה ומר כדאית ליה: וקודם לכל עונשין. מפני שמתה צו דעה ובינה וכמו שדרשו חז"ל בסנהדרין דכתיב מחדש ועד בהמה גבו מבו: בזה טעמיה דר' שמלאי. שאמר ברייתו היתה אחרונה: נעשה אדם וכו'. וס"ל שמה שאמר נעשה אדם ר"ל צנוף ונפש לא נבראת הנפש ביום ראשון או ביום החמישי ויאמר אדם על הצנוף לבדו שצנוף בלה גשמה אינו אדם וגדר האדם הי מדבר ע"ש רוח ממלאא אשר נפש באפיו ובפסוק ורוח אלהי' ס"ל כמ"ד זה רוחו של משיח ועיין בילקוט ריש פר' בראשית ותולא הארץ נפש היה פירושו שיש צו חיות כמו שפירש' נפי' החומש לפיכך אף הקילוס שבא מד הנפש כ"ש כל הנשמה שהלל יס גרמנות לבא בשי הוא בא באחרונה ג"כ וחלו היה נבראת הנשמה קודם להם ראוי היה להקדים קילוסה ולפי' שואל השואל מה טעמיה כלומר מ"ש בא קילוסה באחרונה מפני שזיכרתו היתה אחרונה הלל בין למ"ד ורוח אלהים זהו רוחו של אדם הראשון בין למ"ד תולא הארץ וגו' זהו רוחו של אדם הראשון היה ראוי להקדים הקילוס שבא מד הנשמה והשיב דלא ס"ל כאחד מהם וכדפריש: דהחברין מוליכין להם על החמורים תבואה וכל זרכיהם ומוכרין להם: והיו שואלין כו' החמרין האכנסין שמהן שואלין לאלו היוצאים ממנה מה שברון כלומר מקח ושער התבואה במדינה כמד"א לשבר אוכל שבו שברו לנו וגו' ורש"י ז"ל גרס מה שברן פי' שבר החמרין: של ששי. החמרין הבאין שמה ביום ששי שואלין לאלו אשר היו שמה ביום חמישי: בדימוסה פרש"י והערך בסדר

של ששי שואל של חמישי וכו'. עד לראשון למי היה שואל לא לתורה שקדמה לברייתו של עולם. דאמר רשב"ל ב' אלפים שנה קדמה התורה לברייתו של עולם. הה"ד (משנ"ה) ואהיה אצלו אמון וגו'. ויומו של הקב"ה אלף שנים. דכתיב (ספ"ה) כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול. הוי הזאת ידעת מני עד וגו'. התורה יודעת מה קודם לברייתו של עולם. אבל אתה אין לך עסק לדרוש. אלא (אוי"כ) מני שים אדם עלי ארץ. ר"א בשם בן סירא אמר בגדול ממך אל תדרוש. בחזק ממך כל תחקור. במופלא ממך כל תדע. במכוסה ממך אל תשאל. במה שהורשית התבונן. ואין לך עסק בנסתרות: (ג) ויאמר אלהים נעשה אדם. במי נמלך. ר' יהושע בשם ר' לוי אמר במלאכת השמים והארץ נמלך. משל למלך שהיה לו ב' סנקלימים. ולא היה עושה דבר חוץ מדעתן. ר' שמואל ב"ג אמר במעשה כל יום ויום נמלך. משל למלך שהיה לו סנקתדרון ולא היה עושה דבר חוץ מדעתו. ר' אמי אמר בלבו נמלך. משל למלך שבנה פלמין ע"י ארדכל. ראה אותה ולא ערבה לו. על מי יש לו להתרעם לא על ארדכל. אתמהא. הוי ויתעצב אל לבו. א"ר אמי משל למלך שעשה לו סחורה ע"י סרסור והפסיד. על מי יש לו להתרעם לא על הסרסור. אתמהא. הוי ויתעצב אל לבו: (ד) א"ר ברכיה בשעה שבא הקב"ה לבראות את אדה"ר ראה צדיקים ורשעים יוצאים ממנו. אמר אם אני בורא אותו. רשעים יוצאים ממנו. ואם לא אברא אותו. היאך צדיקים יוצאים ממנו. מה עשה הקב"ה הפליג דרכן של רשעים מכנגד פניו. ושיתף בו מדת רחמים ובראו. הה"ד (ספ"ה) כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד. איבדה מכנגד פניו ושיתף בו מדר"ה ובראו. ר' חנינא לא אמר כן. אלא בשעה שבא לבראות את אדה"ר. נמלך במה"ש. א"ל נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. א"ל אדם זה מה טיבו. א"ל צדיקים עומדים ממנו. הה"ד (ס"ה) כי יודע ה' דרך צדיקים. כי הודיע ה' דרך הצדיקים למה"ש. ודרך רשעים תאבד. איבדה מהם. גילה להם שהצדיקים עומדים ממנו. ולא גילה להם שהרשעים עומדים הימנו. שאילו גילה להם שהרשעים עומדים הימנו לא היתה מדה"ר זנתת שיברא: (ה) א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לבראות את אדה"ר. נעשו מה"ש כיתים כיתים. וחבורות חבורות. מהם אומרים אל יברא. ומהם אומרים יברא. הה"ד (ס"ה) חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו. חסד אומר יברא שהוא נומל חסדים. ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים. צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות. שלום אומר אל יברא דכוליה קטטה.

מה

מתנית כהונה

המדינה ומנהגה לקבוע ענין הכהונה על נכון: ה"ג עד של ראשון וכו': ואהיה פי' הייתי מאז פמשפט וי' קמולה המהפכת העמיד לעבר: הזאת ידעת. התורה שנקראה זאת שנה' וזאת התורה היא יודעת מה היה מאז מקדם: הזאת ידעת קרי ביה הזאת ידעתו (יודעת) אזי יהיה תמיה קיימת: מני שים. מעת שהשם ויולד אדם על הארץ ולא מקודם לכן: בגדול וכו'. פדש' ד' מדות יש כאן לומר שאל תחקור מה לפניו ומה לאחור מה למעלה ומה למטה גדול וחזק זה הקב"ה מופלא ומכוסה ומעלה ומטה ואין לך עסק בנסתרות מעשה מרובה שהסחור ופיסה ואופן עתיק יומין ב"ה: סנקלומין יועלים: סנקתדרין שר יועץ המלך יושב שני על כסא של כבוד: ארדכל ראש בנאים ומורשי עליס והלנים: הפליג הרחיק מכנגד פניו. ושיתף מ"ד שנאמר ויולד ה' אלהים וגו' ה' זו מדת הרחמים: יודע קרי ביה הודיע ה' וגומר: אלעזר כהונה

מה עשה הקב"ה נמל אמת והשליכו לארץ . הה"ד (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה . אמרו מה"ש לפני הקב"ה . רבון העולמים מה אתה מבזה תבסיס אלטיכסייה שלך . תעלה אמת מן הארץ . הה"ד (ספלים ספ) אמת מארץ תצמח . רבנן אמרי לה בשם ר"ה בר אידי ור' פנחס ור' חלקיה בשם ר"ס אומר . מאד . הוא אדם . הה"ד וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד . והנה טוב אדם . רב הונא רבה של צפורין אמר עד שמה"ש מדיינין אלו עם אלו ומתעסקין אלו עם אלו בראו הקב"ה . אמר להן מה אתם מדיינין כבר נעשה אדם . ר"ה בשם ר' איבו אמר בדעת בראו . שברא צורכי מזונותיו ואח"כ בראו . אמרו מה"ש לפני הקב"ה . רבון העולם מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו . הדא עקתא להן מברוי . א"ל אם כן נבראו . משל למלך שהיה לו מגדל מלא כל טוב . ואין לו אורחים . מה הנייה יש למלך שמלאו . אמרו לפניו רבש"ע (ס) ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ . עביד מה דהני לך : (ו) ר' יהושע דסכנין בשם ר' שמואל אמר בנפשותן של צדיקים נמלך . הה"ד (ד"ס א ד) המה היוצרים ויושבי נטעים ונדרה עם המלך במלאכתו ישבו שמה . המה היוצרים . על שם ויוצר ה' אלהי את האדם עפר מן האדמ' . ויושבי נטעים . על שם ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם . ונדרה . על שם (ימיא ס) אשר שמתי חול גבול לים . עם המלך במלאכתו ישבו . עם המלך ממ"ה הקב"ה ישבו נפשות של צדיקים . שבתן נמלך הקב"ה וברא את העולם : (ז) ר' שמואל ב"נ בשם ר' יונתן אמר בשעה שהיה משה כותב את התורה היה כותב מעשה כל יום ויום . כיון שהגיע לפסוק הזה שנא' ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו . אמר רבין העולם מה אתה נותן פ"פ למינים אתמהא . א"ל כתוב והרוצה לטעות יטעה . א"ל הקב"ה משה האדם הזה שבראתי . לא גדולים וקטנים אני מעמיד ממנו . שאם יבא הגדול ליטול רשות מן הקטן ממנו . והוא אומר מה אני צריך ליטול רשות מן הקטן ממני . והן אומרים לו למוד מבוראך שהוא ברא את העליונים ואת התחתונים וכיון שבא לבראות את האדם נמלך במה"ש . אר"ל לית הכא מלכו . אלא משל למלך שהיה מטייל בפתח פלטין שלו . וראה בלורין א' מושלכת . אמר מה נעשה בה . מהן אומרי' דימוסיות . ומהן אומרים פריבטאות . אמר המלך אינדרטיין

אני

אסיפת אמרים

צ'אלפס שנה שקדמה הסוכה (מ"ה) : וירא . פי' ויפא דעת מה"ש אשר עשה והכריע שעוב אדם יפ"ס

קרי ביה נעשה השין קמוצה : הדא עקתא פי' . הגרה הזאה לסיק ולמה תהא נכרה שכל ימיו מכלאזים וכעם עמינו ובילקוט גרם למה מצרי : עביד מה וכו' . עשה מה שעוב ונאה בעיך : המה היוצרים . הדדיקים היו עם הקב"ה ביצירה ונטיעת גן עדן וכמאמר הסחייה להרמב"ם מלאחי הגיר' שבהם נמלך הקב"ה וברא את העולם . ועליהם נאמרה נעשה אדם וגו' : חול לים . וזא מדו שאין לים רשות ללאת אפי' כמלא נימא . פתחון פה למינס . לאמור שתי רשויות הן : לית הכא מלכו . אין כאן משמעות המלכות ושאלה ונטיילת רשות אלא כו' : בלירין אכן גזית נכונה לצדין : דימוסאות מרחלאות . ורש"י פי' בניינים : פריבטאות מושבות נאות בחצר המלך : אינדרטיין לורה ומונות המלך והערך גרם אנדרינוטוס ופי' זו היכל נאה :

לימים

אני עושה אותה . מי מעכב . (ח) שאלו המינים את ר' שמלאי כמה אלהות בראו את העולם . א"ל אני ואתם נשאל לימים הראשונים . הה"ד (דנ"ט ד) כי שאל נא לימים ראשונים למן היום אשר ברא אלהים אדם . אשר בראו אכ"כ . אלא אשר ברא . חזרו ושאלו אותו . א"ל מה הוא דין דכתיב בראשית ברא אלהים . א"ל בראו אלהים אכ"כ . אלא ברא אלהים . א"ר שמלאי בכל מקום שאתה מוצא פ"פ למינין . אתה מוצא תשובתם בצדו . חזרו ושאלו אותו . א"ל מה הוא דין דכתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו . א"ל קראון מה דבתריה ויבראו אלהים את האדם בצלמיהם לא נאמר . אלא ויברא אלהים את האדם בצלמו . כיון שיצאו א"ל תלמידיו ר' לאלו דחית בקנה . לנו מה אתה משיב . א"ל לשעבר אדם נברא מן האדמה חוה נבראת מאדם . מכאן ואילך בצלמנו כדמותנו . לא איש בלא אשה . ולא אשה בלא איש . ולא שניהם בלא שכינה . חזרו ושאלו אותו . א"ל מה דין דכתיב (יב"ט כג) אל אלהים ה' ונו' . א"ל הם יודעים אכ"כ אלא הוא יודע . א"ל תלמידיו לאלו דחית בקנה . לנו מה אתה משיב . א"ל שלשתן שם אלהים הן . כאיניש דאמר בסילוגוס קיסר . אנוסמוס קיסר . חזרו ושאלו לו . א"ל מה הוא דין דכתיב (יב"ט כג) כי אלהים קדושים הוא . א"ל קדושים המה אכ"כ . אלא קדושים הוא : (ט) א"ר הושעיא בשעה שברא הקב"ה אדה"ר טעו בו מה"ש ובקשו לומר לפניו קדוש . משל למלך ואיפרכוס שהיו בקרונין . והיו בני המדינה מבקשין לומר למלך דומינו . ולא היו יודעין איותו . מה עשה המלך . דחפו והוציאו חוץ לקרונין . וידעו הכל שהוא איפרכוס . כך בשעה שברא הקב"ה את אדה"ר . טעו בו מה"ש ובקשו לומר לפניו קדוש . מה עשה הקב"ה . הפיל עליו תרדמה וידעו הכל שהוא אדם . הה"ד (יב"ט כג) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא : (י) זכר ונקבה בראם זה אחד מן הדברים ששינו לתלמי המלך זכר ונקוביו בראם : (יא) ר' יהושע בר נחמיה בשם ר' הניא

הניא

אסיפת אמרים

(יב"ט) : מי מעכב . וכן נכאן כפסיה מוטל גולם שאל אחס היאך ובחזיה לורס נעשה אדם ונח"ל א' ובצלמו חני עופש אוחו מי מעכב . ואידי דאמר נעשה ל' רביס א' בצלמו (סס) : הה"ד חדלו . שס סוזיר הנביא מנצחון ב"ו וא' כי כהיותו יפן אין בו אלא נשימה קלה וסביח ספ' לדומא כס"ג עשה לו ה' נגד המלאכים שידעו שאינו אלוה אשר לא

מתנות כהונה

לימים הראשונים . צירוש'ל דפרק הרוחא גריס ולי אחס שואליס לבו ושאלו לחדס הראשון שנאמר כי שאל נא ונו' עד האדם על הארץ : בראו האלף במלאפ"ס : אלהים משמעותו לשון רבים : אלא ברא אלהים . ולשון אלהים בכל מקום לשון רבים כמו אדוני יוסף בעליו אין עמו : בצלמו סביח ליה דכינו הויץ של בצלמו מוסב על הקב"ה ולא כמו שפרש"י

ז"ל בחומש שחזר על האדם : דחית בקנה . שמ"מ למה לו לומר לשון רבים נעשה בצלמנו ונו' ויאמר אעשה בצלמי ודמותי : מכאן ואילך בצלמנו וכו' . דרך משפיע ומקבל כי כל הנבראים מקבלים זה מזה עד המשפיע העליון ברוך הוא : ולא שניהם בלא הקב"ה שזרק בו הנשמה וזהו נעשה לשון רבים בצירוף האב והאם : לאלו דחית כו' . שמ"מ למה לי לומר ג' שמות יאמר אחד מזהם ולא יאן מכשול לפני העור בדבר : בסילוגוס אנוסמוס . שמות בני אדם הן : אלהים קדושים כו' . מה שלא אמרו התלמידים לאלו דחית בקנה לנו מה אחס אומר . לפי שיל' אלהים של קדושים הוא המתקדשים ומוסרים עצמם עליו : איפרכוס שר חשוב : בקרונין עגלה השוכה : דומינו שנה וזכרה כגון יחי אדוני המלך וע"ע דומינו ורש"י פי' סירה וכן כאן טעו וסברו כי היא השכינה מפני שנברא בצלם כן פרש"י : זכר ונקבה בראם . חלו ד' דלמטן

חנינא בר יצחק ורבנן בשם ר"א אמרי . ברא בו ארבע בריות מלמעלה
וארבעה מלמטן . אוכל ושותה כבהמה . פרה ורבה כבהמה . ומטיל גללים
כבהמה . ומת כבהמה . מלמעלן . עומד כמלאכי השרת . מדבר כמה"ש .
יש בו דעת כמה"ש . ורואה כמה"ש . ובהמה אינה רואה . אתמחא .
אלא זה מצדד . ר' תפדאי בשם ר' אחא . העליונים נבראו בצלם ובדמות
ואינם פרים ורבים . והתחתונים פרים ורבים . ולא נבראו בצלם ובדמות .
אמר הקב"ה הריני בורא אותו בצלם ובדמות מן העליונים . פרה ורבה
מן התחתונים . ר' תפדאי בשם ר' אחא אמר . אמר הקב"ה אם בורא אני
אותו מן העליונים . הוא חי ואינו מת . מן התחתונים . הוא מת ואינו
חי . אלא הרי אני בורא אותו מן העליונים ומן התחתונים . אם יחמא
ימות . ואם לא יחמא יחיה : (יב) ורדו בדגת הים . א"ר חנינא אם זכה
רדו ואם לאו ירדו . א"ר יעקב דכפר חנין . את שהוא בצלמנו כדמותנו
ורדו . את שאינו בצלמנו כדמותנו ירדו . ר' יעקב דמן כפר חנין אמר
יבא צלמנו ודמותנו . וירדו לשאינו דומה לצלמנו כדמותנו : (יג) ויברך
אותם אלהים . תמן תנינן בתולה נשאת ליום רביעי . ואלמנה ליום
חמישי . למה שכתוב בהן ברכה . והלא אין כתיב ברכה אלא בחמישי .
ובששי . בר קפרא אמר רביעי אור לחמישי וחמישי אור לששי : (יד) ר'
אלעזר בשם ר' יוסי בן זמרא וכבשוה וכבשה כתיב . האיז מצוה על
פריה ורביה . אבל לא האשה . ריב"ב אומר אחד האיז וא' האשה . על
שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים וגו' . וכבשוה וכבשה כתיב . האיז
כובש את אשתו שלא תצא לשוק . שכל אשה שיוצאה לשוק סופה להכשל .
מנא לן מדינה . שנא' (בבבבבב) ותצא דינה . ולבסוף נכשלה . הה"ד (טז)
וירא אותה שכם וגו' . ר' ירמיה ור' אבהו ור' יצחק בר מריון בשם ר'
חנינא הלכה כר"י : (טז) א"ר אבהו נטל הקב"ה כוס של ברכה וברכנן .
אמר ר"י בר"ס מיכאל ונבריא אל הם היו שושבינין של אדה"ר . א"ר שמלאי
מצינו שהקב"ה מברך חתנים . ומקשט כלות . ומבקר חולים . וקובר
מתים . מברך חתנים מנין . (בבבבבב) ויברך אותם אלהים . ומקשט כלות
מנין . (טז) ויבן ה' אלהים את הצלע . מבקר חולים מנין . שנא' (טז) וירא
וידא אליו ה' באלוני ממרא . קובר מתים מנין . שנא' (דניס) ויקבר
אותו בגיא . אמר רשב"ג בשם ר' יונתן . אף מראה פנים לאבל . הה"ד

וירא

אסיפת אמרים

מתנות כהונה

לא ינוס (מ"ט) : ה"ג וירדו בדגת הים אר"ה דלמטן : ד' בריות כו' . יש צו ד' מדות כמלאך
וד' כבהמה כדמפרש וחזיל : ד' מלמעלן . לזה כהב
בצלמנו כדמותנו כדמות מלאכי מעלה : מדבר לשון הקודש : מצדד לא מצדד ממש ראשו לכל
פדיו שפילו בהמה עושה כן אלא האדם אע"פ שמצית לפניו רואה ללדדין אפי' מה שאינו רואה
לדאות משא"כ כבהמה שאינה רואה מצדיה אפי' עטה ומגענע ראשה ללדדין כן פירש' : אם
זכו רדו . ומשלו כד"ל והוא היה רודה : את שהוא בצלמנו . חסיד ושלם כאלהים ורדו ומשלו
על הכל : לשאינו דומה . כבהמות וחיות וצבי אדם הדומים להם : ברכה לאדם ולדגים :
אור לחמישי . ערב ליום ה' של מחר יהיה יום ה' לפיכך נשאת צד' ונבעלת מיד כליל ה' שג' צו
צרכה : וחמישי אור ערב לשש לפיכך נשאת האלמנה צד' ונבעלת מיד ליל ו' : וכבשה כתיב
חסר וי' משמעותיה לשון מיעוט : ומקשט כלות ויבן וגו' . ודרשו חז"ל צפ' המנע מעלמד
שקשטה ככל' שכן בכרכי הים קורין לקלעיחא צמיחא : וירא אליו . לבקר החולה : ויקבור

(כחלשית לה) וירא אלהים אל יעקב עוד וגו'. מה ברכה ברכו ר' יונתן אמר ברכת אבלים :

פְּרִשָׁה ז (א) וירא אלהים את כל אשר עשה וגו'. ר' לוי פתח (משני כה) כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר . ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא אמר מתחלת הספר ועד כאן . כבוד אלהים הוא הסתר דבר . מכאן ואילך כבוד מלכים חקור דבר . כבוד דברי תורה שנמשלו כמלכים שנא' (משני ח) בי מלכים ימלכו . לחקור דבר : (ב) ד"א וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד . ר' תנחומא פתח (קס"ג א) את הכל עשה יפה בעתו . א"ר תנחומא בעונתו נברא העולם . לא היה העולם ראוי לבראות קודם לכן . א"ר אבהו מכאן שהקב"ה היה בורא עולמות ומחריבן . ובורא עולמות ומחריבן * עד שברא את אלו . אמר דין הניין לי יתהון לא הניין לי . א"ר פנחס טעמיה דר' אבהו . וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד . דין הניין לי . יתהון לא הניין לי : (ג) ד"א וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד . ר' יוחנן אמר מלך ב"ו בונה פלמין מביט בעליונים ראייה אחת . ובתחתונים ראייה אחת . אבל הקב"ה מביט בעליונים ובתחתונים ראייה אחת אמר רשב"ל הנה טוב מאד זה העה"ז . והנה טוב מאד זה העה"ב . העה"ז והעה"ב הביט בהן הקב"ה ראייה אחת . רשב"ל בשם ראב"ע אמר (ימיה לב) אחת ה' אלהים הנה אתה עשית את השמים ואת הארץ בכחך הגדול ובזרועך הנמויה לא יפלא ממך כל דבר . מאותה שעה לא יפלא ממך כל דבר ר' חגי בשם ר' יצחק אמר (ד"ס א כח) ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדתו בלב שלם ובנפש חפצה כי כל לכבוד דורש ה' וכל יצר מחשבות מבין אם תדרשנו ימצא לך ואם תעזבנו יוניחך לעד . קודם עד שלא נוצרה מחשבה בלבו של אדם כבר היא גלויה לפניך * ר' יודן בשם ר' יצחק קודם עד שלא נוצר יצור . כבר מחשבתו גלויה לפניך . אמר ר' יודא לגרמיה (ספסלי קט) כי אין מלה בלשוני הן ה' ידעת כולה קודם עד שלא יארש לשוני דיבור כבר הן ה' ידעתי כולה : (ד) ר' חמא בר חנינא ור' יונתן רחב"ה אמר . משל למלך שבנה פלמין ראה אותה וערכה לו . אמר פלמין פלמין הלואי תהא מעלת הן

מתגורר כהונה

אסיפת אמרים

אותו . דרשמו"ל הקב"ה קצר אותו : ועד כאן * עד ויכולו כבוד אלהים הסתר . שהו"ה עיקר מעשה כחלשית וסמתי תורה להקור דבר לדורשה : טוב מאד וגו' . וכמוך ליה ויכלו השמים : קודם לכן . וזה נעמו : מכאן שיהי כו' . מדכתיב יפה בעתו משמע שקודם עמו לא היה יפה וכן גם כן מדכתיב וירא אלהים את כל וגו' שמשמעו כן כדמפרש ר"פ ואזיל : דין הניין לי וכו' . אלו טובים ונאים בעיני ואלו הקודמים להם אינם טובים בעיני : ראייה אחת כדמפ' ר"ל ואזיל : והנה וי"ז יתירה לרבוי אחת לעוה"ב וכתיב וירא ראייה אחת לשניהם : אהה וגו' . סיפיה דקרא לא יפלה מוכך כל דבר משמע הכל בידיעה אחת גלוי וידוע לפניו דבר והפכו וכן לקמן כי כל לבבות הוא דורש בדרשה אחת : עד שלא נוצרה . דייק מדכתיב יצר מחשבות ודרש יצר לשון יתירה יתירה של המחשבה הוא מבין : עד שלא נוצר יצור . דרש יצר כמו יצור וכל יצור מבין מחשבותו בעוד שהו"ה לא נוצר : לגרמיה מחמת עזמו והרשאו אמר בשם רבי יצחק : יארש לשון דבור כד"ל וחרשת שפתיו :

חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו. כך אמר הקב"ה לעולמו. עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו. ר' יונתן אמר. למלך שהיה משיא את בתו. ועשה לה חופה ובית. וסיידה. וכיירה. וציירה. וראה אותה וערבה לו. אמר לה בתי בתי הלואי תהא החופה הזאת מעלת חן לפני בכל עת. כשם שהעלית חן לפני בשעה הזו. כך אמר הקב"ה לעולמו. עולמי עולמי. הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת. כשם שהעלית חן לפני בשעה הזו: (ה) בתורתו של ר"מ מצאו כתוב. והנה טוב מאד. והנה טוב מות. אמר רשב"ג רכוב הייתי על כתפו של זקני. ועולה מעירו לכפר חנן דרך בית שאן. ושמעתי את רשב"א יושב ודורש בשם ר"מ. הנה טוב מאד. הנה טוב מות: (ו) ר' המא בר חנינא ור' יונתן. ר' חב"ה אמר ראוי היה אדה"ר שלא למעום טעם מיתה. ולמה נקנסה בו מיתה. אלא צפה הקב"ה. שנבוכדנצר והירם מלך צור עתידין לעשות עצמן אלהות. לפיכך נקנסה בו מיתה. הה"ד (יחזקאל כה) בעדן גן אלהים היית. וכי בגן עדן היה הירם אתמהא. אלא א"ל אתה הוא שגרמת לאותו שבעדן שימות. ר' היא בר ברתיה דר' ברכיה משום ר' ברכיה (ס) את כרוב ממשח. אתה הוא שגרמת לאותו כרוב שימות. א"ל ר' יונתן א"כ יגזור מיתה על הרשעים ואל יגזור מיתה על הצדיקים. אלא שלא יהו הרשעים עושים תשובה של רמיות ושלא יהו הרשעים אומרים כלום הצדיקים חיים. אלא שהן מסגלין מצות ומעש"ט. אף אנו נסגל מצות ומעש"ט. נמצאת עשייה שלא לשמה: (ז) ר' יוחנן ורשב"ל. ר"י אמר מפני מה נגזרה מיתה על הרשעים. אלא כל זמן שהרשעים חיים הם מכעיסים להקב"ה. הה"ד (מלאכי ג) הוגעתם ה' בדבריכם. כיון שהן מתים. הן פוסקים מלהכעיס להקב"ה. שנא' (איוב ג) שם רשעים הדלו רוגזו. שם הדלו מלהכעיס להקב"ה. מפני מה נגזרה מיתה על הצדיקים אלא כל זמן שהצדיקים חיים הם גלחמים עם יצרן. כיון שהם מתים הן נחין. הה"ד (ס) ושם יגוהו יגיעי כח. דיינו מה שיגענו. ורשב"ל אמר ליתן שכר לאלו בכפלים ולהפרע מאלו בכפלים. ליתן שכר לצדיקים. שלא היו ראויים למעום טעם מיתה וקבלו עליהם טעם מיתה לפיכך (ישעיה כה) לכן בארצה משנה ירשו. ולהפרע מן הרשעים. שלא היו הצדיקים ראויים למעום טעם מיתה. ובשבילן קיבלו עליהן מיתה. לפיכך (יחזקאל יז) ומשנה שברון ירשו

אסיפת אמרים

מתנות כהונה

לחוסה שהוא רק לתועלת הכס. ופלוגתה זו כמ"ר פ"ג (נ"ט): שבמשה. אהר"ר נמשך למלך נאמר כאן וישם אותו בג"ע כמ"ד שם תשים כו'. (י"מ) כ"ס

הערך מעשה יצור בשמי קורה או בכותל כ"ד בית ארזים כצורך דארוז וצ"כרה על פני כולה: בתורתו של ר"מ. בספר תורה שלו כתב כן על הגליון: זה מוס. שמפרידו מזה העולם הכלה ומציאו לעולם העומד וגם שם אינו כל שוב ליד חמס: אתה הוא שגרמת כו'. והנה הוא היה שם שהרי נקנסה עליו מיתה: לאותו כרוב. אדם הראשון שמעלתו היטה וחסר מהמלאכים וכרוצים: דיינו כו'. כן אומרים הצדיקים לאחר מיתה די לנו ענין ויגיעה עד כאן מה שנלחמו עם ה"ר: ובשבילן קבלו כו'. כדברי ר' יונתן לשל: י"ז

יִרְשׁוּ : (ח) אִמֵּר רֶשֶׁב"א וְהָנָה טוֹב מְאֹד . וְהָנָה טוֹב הַשֵּׁינָה . וְכִי שֵׁינָה טוֹבָה מְאֹד . אֲתִמְהָא . לֹא כֵן תִּנְיִן יִין וְשֵׁינָה לְרִשְׁעִים נָאֵה לָהֶם וְנָאֵה לְעוֹלָם . אֲלֵא מִתּוֹךְ שְׂאֵדִים יִשָּׁן קִימְעָא . הוּא עוֹמֵד וְיִגַּע בְּתוֹרַה הִרְבָּה : (ט) ר' נַחֲמָן בַּר שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן בֶּשֶׁם רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן אָמַר הִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה יִצְ"ט . וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד זֶה יִצְ"ר . וְכִי יִצְ"ה טוֹב מְאֹד . אֲתִמְהָא . אֲלֵא שְׂאִילוּלֵי יִצְ"ה לֹא בָנָה אָדָם בֵּית וְלֹא נִשְׂא אִשָּׁה . וְלֹא הוֹלִיד . וְלֹא נִשְׂא וְנָתַן . וְכֵן שְׁלֹמָה אָמַר (קְסֵלָה ז) כִּי הִיא קְנָאת אִישׁ מִרְעֵהוּ : (י) א"ר הוֹנָא הִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה מִדַּת הַטּוֹב . וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה מִדַּת יִסּוּרִין . וְכִי מִדַּת יִסּוּרִין טוֹב מְאֹד . אֲתִמְהָא . אֲלֵא שְׁעַל יְדֵיהּ הִבְרִיּוֹת בְּאִים לְחַיֵּי הָעַה"ב זְכֵן שְׁלֹמָה אָמַר (מַשְׁלֵי ו) וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוֹסֵר . אָמַרְתָּ צֵא וּרְאֵה אִיזְחֵו דֶּרֶךְ מִבִּיאת אֶת הָאָדָם לְחַיֵּי הָעַה"ב . הוּי אָמַר זֶה מִדַּת יִסּוּרִין : (יא) א"ר זְעִירָא הִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה גֵן עֵדֵן . וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה גֵּיהֵנִם וְכִי גֵּיהֵנִם טוֹב מְאֹד . אֲתִמְהָא . מִשָּׁל לְמַלְךְ שְׁהִיָּה לוֹ פִּרְדָּס וְהַכְּנִים לְתוֹכוֹ פּוֹעֲלִים . וּבְנָה אוֹצֵר עַל פִּתְחוֹ . אָמַר כֹּל מִי שְׁהוּא מִתְכַּשֵּׁר בְּמִלְאכְתָּהּ הַפִּרְדָּס יִכְנָס לְאוֹצְרוֹ . וְכֹל מִי שְׁאִינוּ מִתְכַּשֵּׁר בְּמִלְאכְתָּהּ הַפִּרְדָּס אֵל יִכְנָס לְאוֹצְרוֹ . כֵּךְ כֹּל מִי שְׁהוּא מִסְגָּל מִצוֹת וּמַע"ט הָרִי ג"ע . וְכֹל מִי שְׁאִינוּ מִסְגָּל מִצוֹת וּמַע"ט הָרִי גֵּיהֵנִם : (יב) א"ר שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק הִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה מְלֶאכֶת הַיּוֹם . וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה מְלֶאכֶת הַמּוֹת . וְכִי מ"ה טוֹב מְאֹד . אֲתִמְהָא . אֲלֵא לְמַלְךְ שְׁעִשָּׂה סְעוּדָה וְזִימֵן אֶת הָאוֹרְחִים וְהַכְּנִים לְפָנֵיהֶם תִּמְחֹו מְלֵא כֹל טוֹב . אָמַר כֹּל מִי שְׁהוּא אוֹכֵל וּמְבָרֵךְ אֶת הַמֶּלֶךְ יֵאכֵל וְיַעֲרֵב לוֹ . וְכֹל מִי שְׁהוּא אוֹכֵל וְאִינוּ מְבָרֵךְ אֶת הַמֶּלֶךְ יוֹתֵר אֲשׁוּ בְּסִיף . כֵּךְ כֹּל מִי שְׁהוּא מִסְגָּל מִצוֹת וּמַע"ט הָרִי מְלֶאכֶת חַיִּים . וְכֹל מִי שְׁאִינוּ מִסְגָּל מִצוֹת וּמַע"ט הָרִי מ"ה : (יג) אָמַר ר"ש בַּר אַבְא הִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה מִדַּת הַטּוֹב . וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה מִדַּת הַפּוֹרְעָנוֹת . וְכִי מִדַּת הַפּוֹרְעָנוֹת טוֹבָה הִיא מְאֹד . אֲלֵא שׁוֹקֵד עַל הַפּוֹרְעָנוֹת הֵיאֵךְ לְהִבִּיאתָ . א"ר סִימוֹן בֶּשֶׁם ר"ש בַּר אַבְא כֹּל הַמְדוֹת בְּטִלוּ מִדָּה כִּנְגַד מִדָּה לֹא בְטִלָּה . ר' הוֹנָא בֶּשֶׁם ר' יוֹסִי מִתְחַלֵּת בְּרִייתוֹ שֶׁל עוֹלָם צִפְהָ הַקַּב"ה שְׁבַמְדָּה שְׂאֵדִים מוֹרֵד בַּהּ מוֹדֵדִין לוֹ . לְפִיכֵךְ אָמְרוּ הַכְּמִים וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה מִדָּה טוֹבָה : (יד) רַבְנֵן אָמְרִי לֵה בֶּשֶׁם ר' הוֹנִינָא בַּר אִידִי וּר' פִּנְחָס וּר' חֶלְקִיָּה . הוּא מְאֹד הוּא אָדָם . הֵינּוּן אוֹתִיוֹת דִּדִין הֵינּוּן אוֹתִיוֹת דִּדִין . הַה"ד (בְּרַשְׁיִת ח) וִירָא אֱלֹהִים אֶת כֹּל אֲשֶׁר עֲשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה אָדָם : (טו) אָמַר רֶשֶׁב"ל הִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה מְלָכוֹת שָׁמַיִם . וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד . זֶה מְלָכוֹת הָאָרֶץ . וְכִי מְלָכוֹת הָאָרֶץ טוֹב מְאֹד . אֲתִמְהָא . אֲלֵא שְׁהִיא

מתנות כהונה

זֶה יִהְיֶה יוֹזֵל וְהִנֵּה דְרִישׁ : מִדַּת הַטּוֹב . שֶׁשְׁעֵהּ מִשְׁחַקְתָּ לוֹ צַה"ז וּמַצְלָה שְׁמֹתוֹ בְּטוֹב וְנִשְׁמָה : מִתְכַּשֵּׁר . עוֹשֶׂה מְלָאכְתּוֹ בְּחִמּוּנָה וְטוֹב וְכֶשֶׁר : הָרִי גֵּיהֵנִם . וּמִפְנֵי מוֹרָאָה צִנִּי אָדָם הוֹלְכִים דַּךְ טוֹבָה : הֵיאֵךְ לְהַבִּיאתָ . כְּדִכְתִּיב וְשָׁקַד עַל הַרְעָה וַיִּבְרָא עֲלוֹנוּ כִּי לְדִיק ה' וְדָרְשׁוּ חוֹלֵל שְׂזָבוּ הַלְדָקָה שֶׁהִגְלָה חוֹתֵם צ' שִׁים קוֹדֵם לְמִינֵין וּמוֹשַׁתֵּם כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְקַיֵּם אֲבָד תִּלְבְּדוֹן וְעוֹד נִרְאֶה עֵינֵךְ שֶׁהַקַּב"ה שׁוֹקֵד עַל הַרְעָה הֵיאֵךְ לְהַבִּיאתָ שְׁתַּהֵא מִדָּה כִּנְגַד מִדָּה וְכִדְמַפְרַשׁ וְהוֹלֵךְ בֶּשֶׁם ר"ש בַּר אַבְא וְרִש"י פ"י שֶׁאֵם הִגְלָם צִימוֹת הַחוֹרֵף לֹא יוֹכֵלוּ עִמּוֹד : כֹּל הַמְדוֹת . פִּירְש"י מ"ט מְדוֹת שְׂבָבָן נִבְרָא הַעוֹלָם : מִדָּה כִּנְגַד מִדָּה מְאֹד דְרִשׁ ל' מִדָּה כְּמוֹ שְׁדָרְשׁוּ חוֹלֵל כֹּל מֵאֵךְ כֹּל מִדָּה וּמִדָּה שְׂהוּא מוֹדֵד לך : זֶה מִדָּה טוֹבָה . כֹּל' הַמְדָה שְׁמוֹדֵדִין מִדָּה כִּנְגַד מִדָּה טוֹב הוּא : הֵינּוּן .

שהיא תובעת דקיון של בריות. שנא' (ישעי' מה) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי: (טז) ויהי ערב ויהי בקר יום הששי. א"ר יודן זו שעה יתירה שמוסיפין מחול על קדש. ובה נגמרה מלאכת העולם. ע"כ כתיב הששי. א"ר סימון בר מרתא ע"כ מונין למנינו של עולם מיכן ואילך מונין למנין אהר:

פְּרִשָׁה י (א) ויכלו השמים והארץ וכל צבאם כתיב (תהלים קיט) לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותה מאד. לכל יש סיקוסים. שמים וארץ יש להן סיקוסים. חוץ מד"א שאין לו סיקוסים. ואיוזו זו התורה שנא' (איוב יא) ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים. ד"א לכל תכלה ראיתי קץ זו מלאכת שמים וארץ. שנא' ויכלו השמים והארץ: (ב) ר' המא פתח (משלי כה) הגו סוגים מכסף וגו'. א"ר אליעזר בשם ר' יעקב משל לאמבטי שהתה מליאה מים. והיו בה שני דיוסקוסים נאים. כל זמן שהיתה מליאה מים. לא היתה מלאכת דיוסקוסים נראית. כיון שפסקה וניער המים שבתוכה נראית מלאכת דיוסקוסים. כך כל זמן שהיה העולם תהו ובהו לא נראית מלאכת שמים וארץ. כיון שנעקר תהו ובהו מן העולם נראית מלאכת שמים וארץ. (סג) ויצא לצורך כלי. נעשו כלים. הה"ד ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: (ג) כיצד ברא הקב"ה את עולמו. א"ר יוחנן נטל הקב"ה שתי פקיעות. אחת של אש ואחת של שלג. ופתכן זה בזה ומהן נברא העולם ר' חנינא אמר ד'. לד' רוחות השמים. ר' המא בר חנינא אמר שש. ד' לד' רוחות ואחת מלמעלן ואחת מלמטן: אדריינוס שהיק עצמות שאליה לר' יהושע בר חנינא. א"ל כיצד ברא הקב"ה את עולמו. א"ל כההוא דאמר ר' חמא בר חנינא. א"ל אפשר כן. אתמאה. הבנינו לבית קטן. א"ל פשוט ירך למזרח ולמערב לצפון ולדרום. א"ל כך היה מעשה לפני הקב"ה: (ד) א"ר הושעיא דרש רבי אפס באנטוכיא. אין לשון ויכלו. אלא לשון מכה. ולשון בלייה. משל למלך שנכנס במדינה וקילסו

אסיפת אמרים

בסם רש"י: ד"א לכל דל"א קאמר קן על שטרו שפוח ב"ח וס"פ לכל דבר שיש לו הכליות וסוף ראיתי קנא אבל הסורה אין לה קן והולך לפ' ויכולו ל' פקיעות. ולפ"כ לא חירי חלל בעטן המלאכה שצ"ו קאמר ויכולו. ותכלה ל' הפלגה כמו ויכולו. וס"פ לכל מלאכה ששגלמה בו' ימי בראשית ראיתי קן שלא בתוסף בה מאז דבר שאין כל חדש בו' אבל הסורה היא למעט מספחם ונתחדשו בה תמיד סלכות שלא נודעו מתחילת. וכולו דרשי יתורא דויכולו דכבר פסיב ויכל ועוד דס"ל ל' הפלגה כהדיא (פקיע'ה): נעשו כלים. דרש ויכולו ל' כלי. פקיעות. פ"ל דמאמנע נכרה העולם ומשם מוחא הוילך לדרין. ופ"ד ד' ס"ל פטיחה לד' רוחות העולם וסיו גמתיחם לדד פנים עד שדבדקו בזה ולא הולך לגשור בסם לומר די. ומ"ד ו' דל"כ אפשר שומתחו לדד פטיחה ומשם. (סג): אפשר כן. תמה למה הכרה בפקיעות הא ע"כ הולך לומר די כדי שלא ימתחו לדד חוץ כמו למ"ד מאמנע נכרה שמתחו לכל דד. ע"ז הכרח לו בית קטן ואם לו לפשוט ידיו ולא יתחזקו גבולו הכתלים ורמו לו בזה שמתחו ל' פקיעות המה סיו גבולים. ולא נמתחו לכל דד רק לדד פנים וס"ל

מתנות כהונה

היינו אלויות של זה: דקיון עלבון ודין מי שעוכר על דת: שענה יתירה. פירשי' היא לרבות שעה אחרונה לששי היא ראשונה לשבת: למב' ייבן של עולם. מתחילת ברייתו יום ח' מתחילת ברייתו וכן כולם: מבאין ואילך מונין למנין אחר. יום ח' בשבת ויום ב' בשבת או חדשים ושמים או שמימות ויובלות. או ירמז שעד חלף הששי ימנו למנינו של עולם מכאן ואילך יתבטל סדר זמנים: סיקוסים מדה וקן זמן בל' יון: דיוסקוסים שלחות מנוייריים: שפסקה קילוח חמת המים שמקלחת לחוד האמבטי: נעשו כלים. הכף קמוצה ודריש כלי' תהלי: פקיעות פו' של שתי וערב נקראו קן: ופתכן וערבן: שחיק ענמות. ישחקו וישחמו ויחמו עלמותיו: כהדיוכין

זקילסו אותו בני המדינה . וערב לו קילוסן . הרבה להן בדיצה . הרבה להן בהדיוכין . לאחר זמן הכעיסו אותו . ומיעט להן בדיצה ומיעט להן בהדיוכין . כך עד שלא הוא אדם הראשון היו המזלות מהלכין דרך קצרה ובמהירות . משחטא סיבבן דרך ארוכה ובמתינות . יש מזל שגומר הלוכו ל"ב חדש כננן כוכב חמה . ויש מזל שהוא גומר הלוכו לשלשים יום והיא לבנה . ויש מזל שגומר הלוכו ל"ב שנה והוא צדק . ויש מזל שהוא גומר הלוכו לשלשים שנה והוא שבתאי . חוין מן כוכב נוגה ומאדים . שאין גומרין הלוכן אלא לד' מאות ופ' שנה . (ובעי שאלה שנוגה מהלכת י"ב מזלות לעשרה חדשים . כל מזל כ"ה יום . ומאדים חדש והצי כל מזל . מהלך י"ב בשנה ומחצה . והיאך אומר כן נוגה ומאדים אין גומרין הלוכן אלא לד' מאות ופ' שנה . חזינא תמיהא . לפיכך בעי שאלה) : ר' פנחס בשם ר' חנן דציפורין תני בנות שוח בשנה שנייה של שמטה נהגה קדושת שביעת שלהן . לפי שעושות פירות לשלש שנים . ואותו היום עשו פירות בן יומן . אבל לע"ל הקב"ה מרפא אותה מכה שנאמר (יעשי ל) ומחץ מכתו ירפא . מחץ מכתו של עולם ירפא : (ה) אריב"ל נשתכללו שמים בחמה ולבנה ובמזלות ונשתכללה הארץ באילנות ובדשאים וג"ע . ר' סימון בשם ריב"ל מכוללים היו המעשים והיו מותחין והולכין : (ו) וכל צבאם . א"ר אלעזר ג' צבאים הן . צבא לשמים ולארץ . וצבא לתלמידים . וצבא ליסודין . צבא לשמים ולארץ . שנא' ויכלו השמים והארץ וכל צבאם . צבא לתלמידים מנין שנא' (אויניד) כל ימי צבאי איהל עד בוא חליפתי . עד יקום חלופי . וצבא ליסודין מנין . שנ' (סז) הלא צבא לאנוש עליו ארץ . וכל צביונו של אדם אינו אלא על הארץ . ומה הנייה לו וכימי שכיר ימיו . נחמן בריה דר' שמואל בר נחמן אמר אם זכה צבא לו ואם לאו צבא עליו . בנה בנין עלה בידו צבא לו . נפל ממנו ומת צבא עליו . אכל פתו והנייתו צבא לו עמדה בתוך גרונו והנקתו צבא עליו . הרבה צבאים מינה הקב"ה לאדם

הזה

אסיפת אמרים

וס"ל מאדדים נכרה העולם . נל"ס : ג' צבאים הן . דק"ל וכל חולדותם הל"ל . לכן מפ' ל' נניון וממשלה . ופ' ג"ס נזכרו כפ' מל' ממשל' : צבא לשמים ולארץ . אלו מלאכים הממונים עליהם כדליחא כסמוך אין לך עשב כו' מכה אותו כו' : צבא לתלמידים . שסרב מושל עליהם . ופ' ספ' כל ימי ממשלתי אחל שאעמוד תלמוד הנון סוף' הליפתי : צבא ליסודים שסס מושלים על שא"ס כל ימי היותו עליו ארץ לשי זמן הקבוע להם . ודרש ג"כ כפי המסורה על ארץ לכן אמר וכל צביונו וממשלתו כל האדם אינו אלא על הארץ פ' בעסקי חוץ לבנות ולגטוע ומס סיי' יש לו שימיו קצובים כימי שכיר ולשני דרשות אלו מסיק ג"כ ר"ג אם זכס כו' הרבה נכאים כו' וכן סירא דרשו ג"כ כפי המסורה שצביונו של האדם על הארץ

מתנות כהונה

בהדיוכין פי' הערוך עובד : ה"ג הערוך הרבה בדיצה והרבה בהדיוכין וכו' כך המזלות קצר להם הדך כדי שלא יטרחו הרבה ואח"כ הרבה להם הדך ונתמעט שמחחס : ובעי שאלה כו' . הילקוט לא גרים ליה וכחז האב"ח שיהי הג"ה על הגליון : ה"ג אלא לת"פ שנה : בנות שוח כו' : לשלש שנים . ונשתרש בשנת השמטה : ואותו יום . צעת הצריחה : נשתכללו . ויכלודרש לשון שכלול : מכוללים היו כו' . בשעת צריחתו נכרחו דרך כלל מקושר ומעובה בלי חיתוך ופירוד ואינו מוחתין והולכין כל ו' ימים על שיעורם עד שאמר הקב"ה די ופי' הכתוב כך ויכלו ככר היו מכוללים והיו מוחתין והולכין עד יום ו' ואז אמר הקב"ה די ובדיבור זה

ויכל אלהים כו' : ג' צבאים הן . פירש"י ל' הפך ורנן ותאזי : כל ימי נצלו . מדבר בתלמידים כדליחא ציומא : וכימי שכיר . כמו שכיר יוס צבא השמש מועד נאחו : צבא לו . וחיל ונצלות זרש"י פי' נצלות השמים והארץ נעשו בשבילו . ואם לאו נצלו וחיל יבא עליו ויניחורו והספר עלמו

הזה . לתבוע דקיון שלו . הרבה דובים . הרבה אריות . הרבה נחשים . הרבה שרפים . הרבה עקרבים . ולא עוד אלא כימי שכיר ימיו . בר סורא אמר אלוה העלה סמים מן הארץ . בהם הרופא מרפא את המכה . ובהם הרוקח מרקח את המרקחת : (ז) א"ר סימון אין כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל . הה"ד (סג לח) הידעת הקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגו' . לשון שומר . (סג) התקשר מעדנות כימה או מושכות כסיל תפתח . ר' הנינא בר פפא ור' סימון אמרי כימה מעדנת את הפירות וכסיל מושך בין קשר לקשר . הה"ד (סג) התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם . ר' תנחום בר חייה ור' סימון אמרי מזל הוא שהוא ממזר את הפירות : (ה) רבנן אמרי י אפי' דברים שאניה רואה אותן שהן יתירים בעולם . כנון זבובין . ופרעושין . ויתושין . אף הן בכלל ברייתו של עולם הן . ובכל הקב"ה עושה שליחותו . אפי' ע"י נחש . אפילו ע"י יתוש . אפי' ע"י צפרדע . ר' תנחומא א"ל בשם ר' נחמיהו ר' ברכיה בשם ר' חלבו . ר' אחא הוה משתעי הדין עובדא . חד ב"ג הוה קאים על כיף נהרא . המא חד עוורדען טענה חדא עקרב ומניזה יתיה נהרא . כיון דעביד שליחותיה אהורתייה לאתרייה . ר' פנחס בשם ר' חנין דציפורין אמר עובדא הוה כחד גבר . דהוה קאים למיחצד בהדא בקעתא בי טרפא . חמא חד עשב ולקט יתיה ועבדיה כליליה לראשיה . אזלא חד חויא ומחא יתיה וקטיל יתיה . אתא חד גבר וקם למסקר בהחוא חויא . אמר תמה אני על מן דקטל הדין חויא . אמר ההוא גברא אנא קטלית יתיה . תלה אפוי וחמא להחוא עושבא עבידא כלילא לראשיה . אמר מן קושטא את קטלית יתיה א"ל אין . א"ל יכול את מרים הדין עשבא מן ראשיך א"ל אין כיון דארים יתי' . א"ל את יכול קריב הכא ומרים הדין חויא בהדין חומרא . א"ל אין . כיון דקריב להחוא

מתנות כהונה

מפרש והולך בזה בנין כו' : דקיון עלבון ופרעון חובו : העלה סמים . הנמוח ודש לבא מלשון חפץ ורכוץ והיטיב : כימה . כוכב ברקיע . מעדנת . נתן בהם טעם לעדן אותן : בין קשר לקשר . פרש"י כשינינו הפירות בזילין כמין קשרים קטנים ובין קשרי השבולין מושכן ומגדלן : ממזר . עושה אותם כך מלשון בילה מוזרת ורש"י פירש מפזר אותם ומפריש אותם כמו הנה זרע הגורן : בכלל ברייתו . יש בהם כורכ וגם המה עיקר הברייה : הוי משחשי . היה מספר המעשה הזה כל מקום שאינו מודבר רק בסיפור דברים הוא אומר משחשי : הוה קאים כו' . הוה עומד על שפת הנהר : חמא כו' ראה אפרדע אחת שהיה עומן ונושא עליו עקרב ח' ומעבירה על הנהר : מניזה מעבירה כד"ל וכן נגחו ועבר : כיון שעשה העקרב שליחותו שנסתלה לו מן השמים האפרדע החזיקתה למקומה ועיין בייקרא רבה ובקבלת (הו) שהמיתה שם בן אדם : דהוה קאים למחא כו' . שהיה עומד לקצור הקמה נשעה : בהדא בקעת . בנקעה זו של ב' סרפא שם מקום : חמא כו' . ראה עשב ח' ולקח אותו ועשה ממנו עטרה לראשו : אזלא כו' . הלך שם נחש ח' והכה הוא את הנחש והמית אותו : אתא כו' . בא שם איש ח' ועמד לראות ולהסתכל ומחמה בלוחו נחש מפני שהיה חזק ומכיר כמו של אותו נחש ואמר תמה אני על מי שהמית את הנחש היה אומר אותו האיש הקוצר אני הרגתי : תלה כו' . היה תולה עיניו והרים פניו למעלה וחמא כו' ראה לאותו עשב נעשה עטרה לראשו והכיר העשב שהוא מגין ומגיל בפני אדם הנחש . אמר לאותו קוצר מן קושטא את קטלית יתיה ומלאתי בשם רש"י ז"ל מן קושטא וכו' בדין הרגת אותו מאחר שיש עמך אותו עשב וקשה לי איך למה שמע חליו שוב להסירו מראשו אטו בשופטא עסקין : יכול אתה להרים אותו עשב מעל ראשך איך אין וכן עשה וכיון שהרימו והסירו איך יכול אתה לקרב לכאן ולהרים ולנגוע זה הנחש בזה המטה שהיה בידו :

להזוהא תויה מיד נשרו אבריו . ר' ינאי היה יושב ודורש בפתח עירו . ראת נחש מרתיע ובא . והוה מרדף ליה מן הדין סימרא . והוה חזר מן דין סימרא . ועוד הוה רדיף ליה מן הדין סימרא . והוה חזר מן הדין סימרא . אמר זה הולך לעשות שליחותו . מיד נפלה הברה בעיר . פלוני בן פלוני נשכו נחש ומת . ר' אלעזר הוה יתיב מטייל בבה"כ . אתא חד רומאי ותרביה וקדים יתיה ויתיב ליה . אמר לית דין על מגן . מיד נפק חד חויא ומהא יתיה וקמל יתיה . וקרא עליו (שפיס מג) ואתן אדם תחתך . ר' יצחק בר אלעזר הוה קאים ומטייל על משוניתא דימא דקיסרין . ראה שם קולית אחת והוה מצנע לה והות מתגלגלא . מצנע לה והות מתגלגלא . אמר זאת מוכנת לעשות שליחותה . עבר חד בלדר נכשל בה ונפל ומת . אזל פשפשוניה ואשכחוניה פועין כתבין בישין על יהודאי דקיסרין . טיטוס הרשע נכנס לבית קדש הקדשים וחרבו שלופה בידו וגידר את שתי הפרוכות ונטל ב' זונות ובעלן על גבי המזבח . ויצאת חרבו מלאה דם . אית דאמרי מדם הקדשים . א"ד מדם שעיר של-י"ה . והירף וגידף ונטל כל כלי בהמ"ק . ועשאן כמין שרגותני אחת . והתחיל מחרף ומגדף כלפי מעלה . ואמר לא דמי ההוא דעביד קרבא עם מלכא במדברא ונצח ליה . להווא דעביד קרבא עם מלכא בנו פלמין דידיה ונצח ליה . ירד לספינה כיון שירד מהאיה נחשלא בימא אמר דומה זה שאין כחו של אלוה של אומה זו אלא במים . דור אנוש לא פרע מהן אלא במים . דור המבול לא פרע מהן אלא במים . פרעה וכל חילו לא פרע מהן אלא במים . אף אני כשהייתי בתוך ביתו וברשותו לא היה יכול לעמוד בי . ועכשיו לכאן קדמני . סבור הוא שיהרגני במים א"ל הקב"ה רשע הייך מבריה שהיא פחותה מכל הבריות שבראתי מששת ימי בראשית . בה אני נפרע מאותו רשע . מיד רמו הקב"ה לשר של ים ועמד מזעפו . כיון שהגיע לרומי יצאו כל גדולי רומי לקראתו וקילסו אותו . כיון שעלה לרומי נכנס למרחץ . כיון שיצא הביאו פיילי פומירון של יין לשתותו ונכנס יתוש בתוך חוטמו והיה נוקר את מוחו והולך . עד שנעשה גדול

כמו

מתנות כהונה

נשרו נפלו מפני חזק ארס הנחש : פורתיע ל' טענע ונדנדו כד"ל נחש לחאוריו צפ' קחם גרם מרסח ל' רחחא וכעם עינו : ה"ג והוה מרדף ליה מן דין כו' פו' ר' ינאי היה רודף הנחש מזד זה והיה חוזר וצא מזד אחר : הברה קול הכנה : הוה יתיב מטייל פירש"י לעשות זרכיו ול' נקף דבר וזכרונ' פ' במה אשה המלא מעשה זה בל' אחרת : רומי גוי ח' מן רומאי : ותרביה וגרשו : וקדם שהקדימו וישב לו : לית דין כו' . אין זה כהנס בא ליד שיצטרי כ"כ מיד ילא נחש ח' והסה אותו והמיתו : ומטייל כמשמעות : משוניתא חוף הים ועיין בערוך : קולית עגס של רגל מן המס : והוה מתגלגלא . כל עוד שהיה מזנע אותה הימה חזרת ומתגלגלת באמצע הדך : בלדר . פי' הערוך שר חשוב מחצר המלך : פשפשוניה כו' חפשוהו בצנדיו וכלי טמישו ומלאו אללו שהיה נושא כתבים רעים על היהודים מעיר קסרין : טיטוס . הרשע כל זה מבואר צפ' הגזוקין (כ"ז) : שתי פרוכות . שהיו באמה שהיה ספק אללס אם היה מן קדש או מן קדשי קדשים וקראו חז"ל אמה טרקסין : על גבי מזבח . וזילקוט קהלת גרם על ספר תורה ושמח סא והא לימא : מדם הקדשים נחלכלך הפרוכות ונגע בחרבו : גרגותני סל : כלפי מעלה . שאמר שהרג את עלמו : לא דמי כו' . אינו דומה מי שעושה מלחמה עם המלך במדבר ומנחח אותו כו' : ה"ג מחאיה נחשלא צימא . פי' הכהן נחשול ציס : דומה זה כלפי מעלה אמר כן דמה צעתי שאין כו' : לכן קדמני לכאן . קדם אחי : פיילי פומירון כוס של משקין שמוסין

אחר

כמו נוזל של ג' ליטראות. והיה מצווה ואומר פצעו מוחו של אותו האיש ודעו במה אלהיהם של יהודים נפרע מאותו האיש. מיד קראו לרופאים ופצעו מוחו. והוציאו כנוול של שתי ליטראות. א"ר אלעזר בר' ר' יוסי אנא חמיתיה ברומי תרתין ליטרא מהכא ונוזלא מהכא ותקיל חד לקביל חד. ונטלו אותו ונתנו אותו בתוך קערה אחת. כל מה דהוה הדין שני. הוה הדין שני. פרח יתושא פרהה נפשיה דמיטום הרשע: (ט) ויכל אלהים ביום השביעי וגו'. א"ר חנינא משכני רבי ישמעאל ב"ר יוסי אצל פונדק אחד וא"ל כאן התפלל אבא של שבת בע"ש. ר' ירמיה ור' אחא אמרי ר' יוחנן מקשי. כאן התפלל אבא של שבת בע"ש. אתמהא. ולא צריך מקשי. דהא חמריא הוו סלקין מן ערב לצפורין והוו אמרין כבר שבת ר"ח בן דוסא בעירו. ואי בעית מקשיא. על הדא קשיא. דאמר ר' חנינא משכני רבי ישמעאל בר' יוסי אצל פונדק אחד. וא"ל כאן התפלל אבא של אחר שבת בשבת. א"ר אסא אף על דא לא הוי צריך למקשיא. דהא ר' הוה יתיב ודרש והוה אמר לאבא יודן אמוריה אכרוז קומי דצבארא יצלון דהולא עד יומא קאים: (י) ר' שאליה לר' ישמעאל ב"ר יוסי א"ל שמעת מאביך מהו ויכל אלהים ביום השביעי. אתמהא. אלא כזה שהוא מכה בקורנוס ע"ג הסן הגביהה מבעוד יום והורידה משתחשך. אמר רשב"י ב"ו שאינו יודע לא עתיו. ולא רגעיו. ולא שעותיו. הוא מוסיף מחול על הקדש. אבל הקב"ה שהוא יודע רגעיו ועתיו ושעותיו. נכנס בו כחוש השערה. גניבא ורבנן. גניבא אמר משל למלך שעשה לו חופה וציירה וכיירה. ומה היתה חסרה. כלה שתכנס לתוכה. כך מה היה העולם חסר. שבת. רבנן אמרי משל למלך שעשו לו טבעת מה היתה חסירה. הותם. כך מה היה העולם

חסר

מתנות כהונה

אחר המרחץ ורש"י פי' כוס קיסר. ונראה שהוא מוזק יין שכן קערה ת"י פיילו: **אנא** חמיתיה כו'. אני ראיתי לאותו נוזל ברומי והיו מניחין שני ליטרות צפק מאזניס מזה והגזל צפק מאזניס מזה והיו שוקלין בשוה זה כזה: **שני** הו' ור"ל שנה ומחליף כח. והערך גרם שיה ופי' זו ממלא ומגדל וצ"ב גרם הערך עד שעמד על עיקרו ופרח: **לא צריך מקשי**. לא היה צריך להקשות כי אינו קושיא דהא מוליכי חמוריס היו עולים מעיר ערב לעיר צפורי. או ר"ל מן ערב כלומר בע"ש קודם הכנסת שבת: **בבר שבת** קבל שבת והתפלל א"כ ש"מ דר' חנינא ג"כ עשה כן ואין לתמוה על רבי יוסי: **ואי בעית כו'**. ואם תרצה להקשות על דבר זה יש להקשות

אסיפת אמרים

סארן ממט ולא' העלה סמים מן הארץ. ועכ"ז כימי שפיר ימוו (כו"ס): א"ר. דק"ל ביום הששי פלג לזה כביא שסתללו של שבת בע"ש וזה ע"כ סיה בזמן תוספת שבת ומקרי שבת לעיני תפלה ושפיר מקרי ביום השביעי והקב"ה עשה אז מלאכה כדי שלא תהא הסוספה חובה רק מזה מן המוכרח וכדי לשלל העולם בקדושת שבת (סס): **מקשי**. דק"ל למה דווקא כפונדק אע"כ בעיר לא רצה לפרוש מן הצבור רק כפונדק שלא היה עם הצבור לזה מקשי דהא עכ"ס מורה להסתלק בשעת הצניבור שתתללן. והיכא דרנחב"ד נגזר כן תמיד בעירו וא"כ סמך ר"י אצניבורו של רנחב"ד. וכן הס' בסמוך (סס): **מאביך**. דלדידיה שסתלל של מו"ש בשבת אינו מוכח לפ' ביום השביעי אהוספה מתפלת שבת בע"ש

וכו' : של אחר שבת. תפלת מו"ש שבת: **אמורא** שהיה עומד עליו להכריז הדרשה לרבים: **אברוז כו'**. הכריז לפני הצבור שיתפללו בעוד שהיו עומד פנים בא השמש. ושבת היה שבשבת היו דורשין בבה לרבים: **אתמהא** ויכל כו'. וכי בשבת היה עושה מלאכה והסחיב וישבות ביום השביעי: **הורידו כו'**. אבל רש"י ז"ל גרס והדרה משתחשך. פי' החזיר ידו מן המלאכה משתחשך: **וציירה** לזורים בקורה ובכותלים: **מה** היה העולם חסר שבת פירש"י יום הקילום כשנראה הקב"ה שמים וארץ עשה ממונים לכל מה שנראה למזלות ולדשאים ולאלילות ולימים כשנבא

חסר שבת. וזה אחד מן הדברים ששינו לתלמי המלך. ויכל אלהים ביום הששי וישבות בשביעי: (יא) תלמי המלך שאל את הזקנים בחומי בכמה ימים ברא הקב"ה עולמו. א"ל לשישה ימים. א"ל ומאותה שעה גיהנם ניסוקת לרשעים אוי לעולם מדינו: (יב) מלאכתו לא כן א"ר ברכיה בשם ר' סימון לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו. ואת אומר מכל מלאכתו. אתמהא. אלא להפרע מן הרשעים שהן מאבדים את העולם שנברא כולו בעמל וביגיעה. וליתן שכר טוב לצדיקים שהן מקיימין את העולם שנברא כולו בעמל וביגיעה. ומה נברא בו לאחר ששבת. שאנן. ונחת. שלוח. והשקט. ר' לוי בשם ר' יוסי ב"ר נהוראי כ"ז שהיו ידי קוניהם ממשמשין בהם היו מותחים והולכין. כיון שנחתו ידי קוניהם מהן. ניתן להם נחה. וינח לעולמו ביום השביעי: (יג) א"ר אבא ב"ו בשעה שהוא עושה אסטאטיבה אינו נותן דונטיבה. ובשעה שהוא נותן דונטיבה. אינו עושה אסטאטיבה. אבל הקב"ה עושה אסטאטיבה ונתן דונטיבה וישבות ויברך: **פרשה י"א** (א) ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו. כתיב (משלי י)

ה' היא תעשיר זו השבת. שנא' ויברך אלהים את יום השביעי. ולא יוסיף עצב עמה זה האבל. המד"א (שמואל ב יט) נעצב המלך על בנו: (ב) ויברך אלהים את יום השביעי וגו'. ר' ישמעאל אומר ברכו במן וקדשו במן. ברכו במן שכל ימות השבת היה יורד עומר ובע"ש שני עומרים. וקדשו במן שלא ירד בו כל עיקר. ר' נתן אומר ברכו במן. וקדשו בברכה. ר' יצחק אמר ברכו במן. קדשו במקושיש. וברכו בעטיפה. רב הונא אמר צריך להחליף. ר' חייא בשם ר' יוחנן אמר צריך לערב. אבין בר חסדאי אמר צריך לשלשל. ר' ירמיה ור' זעירא הוון מהלכין כחדא. ואסתלקת גולתיה דר"י ושילשלה ר' זעירא. הדרא אמרת צריך לשלשל. ר' אלעזר אומר ברכו בנר. ובי היה המעשה פעם אחת הדלקתי את הנר בלילי שבת ובאתי ומצאתי אותו במ"ש דלוק ולא חסר כלום. ברכו באור פניו של אדם. קדשו באור פניו של אדם. לא דומה אור

מתנות כהונה

יום השבת מקבצו כל הממונים וקלטו להקב"ה ואמרו מזמור שיר ליום השבת ע"כ חבל בפרש"י בחומש משמע שהעולם היה חסר מנוחה וכאשר בא שבת הרי בא גם כן מנוחה ונגמרה המלאכה בלי חסרון ופירושו ויכל אלהים יום השביעי מלאכתו: בעמל כו'. כלומר שהכתוב על עצמו לשון מלאכה על דרך שאמרו בעשרה מאמרות נברא העולם כו': ומה נברא בו. בשבת מאחר ששבת מכל מלאכתו: שאנן כו'. כמ"ש חז"ל מה היה העולם חסר מנוחה באת שבת בא מנוחה: אסטאטיבא גזר מנוחה על עבדיו: דונטיבא מחסה ויברך פרושו לשון מחסה כד"ל קח את ברכתי וכן חלל בת כלב: זה האבל. שאין אבילות של פרסום וזהו: בברכה שצריך לברך עליה ברוך ה' מקדש השבת: ה"ג צילקוט אמר רבי יצחק ברכו בעטיפה וקדשו במקושיש: במקושיש שנתקדש שם שמים ע"י שנסקל על שחללו: להחליף כל בגדיו מצנדי חול לבגדי שבת: לערב בגד אחד של שבת עם בגדי חול ודי בזה או רצה לומר אם אין לו להחליף כולם אז די לו כשיערב אחד וכן אמר שוב גבי שלשול שאם אין לו להחליף כלל די לו שיסיר חגורו שמשלשלים דרך מטה שלא כדרך החול שהוגר אותם למעלה כדי להקל פעמיו: מהלכין כחדא. הולכין כחדא כלומר ביחד: ואסתלקת היא מקושר ומסולק למעלה בחגורתו והסיר רבי זעירא החגורה כדי שיפלו וישלשלו למטה ובע"ש סמוך לחשיכה היה או בשבת עלמה: גולתיה עליה: שנתקלקלו

אור פניו של אדם כל ימות השבת. כמו שחזא דומה בשבת. ברכו במאורות. ר"ש בר"י איש כפר עכו ואומר משום ר"ש אע"פ שנתקללו המאורות מע"ש. אבל לא לקן עד מ"ש. אתיא כרבנן ולא אתיא כר' אמי. דא"ר אמי אדה"ר לא לן כבודו עמו. מה טעם (תהלים מט) ואדם ביקר כל יליו נמשל כבהמות נדמו. ורבנן אמרי לן כבודו עמו. ובמ"ש ניטל ממנו זיוו וטרדו מנגן עדן. הה"ד (איוב יד) משנה פניו ותשלההו. כיון ששקע החמה בלילי שבת. בקש הקב"ה לנגו את האורה. וחלק כבוד לשבת. הה"ד ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו. ברכו באורה. כיון ששקעה החמה בלילי שבת התהילה האורה והיתה משמשת. התחילו הכל מקלסין. הה"ד (סס ז) תחת כל השמים ישרהו ואורו על כנפות הארץ. מפני מה. ואורו על כנפות הארץ. א"ר יהודה בר' סימון אור שברא הקב"ה ביום הראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו. כיון שהסתכל הקב"ה באנשי דור המבול ובאנשי דור הפלגה שמעשיהן מקולקלין עמד ונגזה והתקינה לצדיקים לע"ל. ומנין שנגזה. שנא' (סס לז) וימנע מרשעים אורם וגו'. ומנין שהתקינה לצדיקים לע"ל. שנא' (משלי ד) ואורה צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום. ר' לוי בשם ר' זעירא אמר ל"ו שעות שימשה אותה האורה. י"ב של ע"ש. וי"ב של לילי שבת. וי"ב של שבת. כיון ששקעה החמה במצ"ש. התחיל החשך ממשמש ובא ונתיירא אדה"ר. שנא' (תהלים קלט) ואומר אך חשך ישופני ולילה אור בעדני. אותו שכתוב בו הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב בא להזדווג לי. מה עשה הקב"ה י זימן לו שני רעפים והקישן זה לזה ויצא מהן אור ובירך עליה. הה"ד (סס) ולילה אור בעדני. מה בירך עליה בורא מאורי האש. אתיא כשמואל דאמר שמואל מפני מה מברכין על האור במ"ש. מפני שהיא תחלת ברייתה. רב הונא בשם רב ור' אבהו בשם ר' יוחנן אמרי אף מוצאי יוה"כ מברכין עליו. מפני ששבת האור כל אותו היום. ברכו ביציאה. ר' לוי בשם ריב"ח אמר כל יום שיש בו חסרון כתיב בו ברכה ואינו חסר כלום. בחמישי נבראו עופות ודגים. וב"א שוחטין עופות ואוכלים. וצדים דגים ואוכלים. כתיב בו ברכה ואינו חסר כלום. בששי נברא אדם ובהמה. ובני אדם שוחטין בהמה ואוכלין. וב"א מתים. כתיב בו ברכה ואינו חסר כלום. בז' מאי אית לך למימר.

ר

מתנות כהונה

שנתקלקלו ומלאחי הגיר' שנתקלקלו המאורות אור הראשון הבדיל הקב"ה לעמיד מפני שלא היו כדלוי הרשעים וגזירה זו נגזרה בע"ש כשהטא' אדם ואע"פ שנתלו המאורות ביום ה' לא נגזר אור ראשון עד מולאי שבת וכדמפרש וחזיל: ל"ו שעות כו'. שלא חשב אלא מיום שנברא בו אדם הראשון ששמשה בו לפנים מן השורה:

ה"ג אך חושך ישופני. אותו שכתוב בו כו' ואחזי תשופנו זה הנחש יצר הרע שמאל שמהשיך עיניהם של הבריות: שני רעפים וכו'. בשומר טוב איתח' שני אבנים אחד של חופל ואחד של נלמיה שנא' קן שם לחושך אבן חופל וללמות: ביציאה ההואה לשבת רצה על האדם לפיכך ברכו וכתו שחז"ל לוו עלי ואמי פורע: בז' מאי אית לך למימר. לשון שאלה הוא:

אינסטיטוס

אסיפת אמרים

בע"ש (סס): משנה. דרש נטרקיון מולאי שבת ניטל אור פניו ותשלהו (י"פ): כיון ששקעה חמה. לאו מילתא דרכנן הוא אלא המדרש לקה מדברי ר"ל דלקמן לאסוקי למילתיה דברכו במאורות. להכי לא חזו וכתבן בסמוך במילתיה דר"ל. כדג' לקמן פ' י"ב (סס): הכל מקלסין. שמשס האורה בלילה

ר' לוי בשם ר' המא בר הנינא אמר מפני היציאה. ר' אלעזר בשם ר' יוסי אמר מפני איסמניסים. ברכו בממעמים. רבינו עשה סעודה לאנמנינים בשבת. הביא לפניו תבשילין של צונן אבל מהם וערב לו. עשה לו סעודה בחול הביא לפניו תבשילין רותחין. א"ל אותן ערבן לי יותר מאלו. א"ל תבלין אחד הן חסירין. א"ל וכי יש קלרין של מלך חסר כלום. א"ל שבת הן חסירין. אית לך שבת: (ג) ר' ישמעאל ב"ר יוסי שייליה לדבי א"ל בני בכל בזכות מה הן חיים. א"ל בזכות התורה. ובני א"י בזכות מה. א"ל בזכות מעשרות. ואנשי ח"ל בזכות מה. א"ל בזכות שהן מכבדין את השבתות וי"ט: (ד) אמר ר"ח בר אבא פעם אחת זמנני אדם אחד בלודקיא והביאו לפניו דיוסקוס אחד טעון בי"ו מוטות. ובו מכל מה שנברא בששת ימי בראשית. ותינוק אחד היה יושב באמצעותו והיה מכריז ואומר (סג נד) לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה. כ"כ למה. כדי שלא תזוה דעתו של בע"ה עליו. א"ל בני מהיכן זכית לכל הכבוד הזה. א"ל טבח הייתי וכל בהמה יפה שהייתי רואה כל ימות השבת. הייתי מופרישה לשבת. ואמרתי לו לא על מנן זכית: (ה) א"ר תנחומא עובד' הווה ברומי בערובת צומא רבה. והוה תמן חד הייט ואזל דיודבן ליה חד נון. אשתכח הוא ומלייא דאיפרכוס קיימין עילויה. הוה הדין מסיק ליה בטימי. והדין מסיק ליה בטימי. עד דמטיא לי"ב דנרין. ונסבה ההוא חייטא. בענתא דאריסטון. אמר איפרכוס למלייא למה לא אייתית לי נון. א"ל מרי מה לכפור מינדך. אזלית ולא הוה תמן אלא חד נון. ואשתכחת אנא וחד יהודאי קיימין עילויה. והוה הוא מסיק ליה בטימי ואנא מסיק ליה בטימי. עד דמטיא לי"ב דנרין. מה הוית בעי דאייתי לך נון בי"ב דנרין. אתמהא. א"ל מן הוא. א"ל ב"ג פלן. שלח בתריה ואתא לגביה. א"ל מאי חמיית חייט יהודאי דאכלת נון בי"ב דנרין. א"ל מרי. אית לך חד יום. דכל חובין דאנן עבדין כל יומי שתא. הוא מכפר עלינן.

וכד

מתנות כהונה

איסמניסים חשים מפוקים החלצים טעם עוב ברכו בטעם עוב וכדמפיש ואזיל: אותן ערכו לי. אחס שאלתים בשבת והיו זוננין ערבים עלי: תבל הצלן: קלרין חור: אית לך שבת. נתמיה: בזכות מה הם חיים. כלו' חיי העושר שעני חשוב כמה וצפ' כל כחצי גרם מעשרין: בזכות הסורה. שגא' זה כי הוא חייך וכתיב בשמאלה עושר וכבוד: בזכות מעשר. דכתיב עשר מעשר ודרשו חז"ל עשר בשביל שתתעשר: שהן מכבדין כו'. וכמו שדרש למעלה ברכת ה' הוא תעשיר: דיוסקוס פי' הערוך שלהן: כ"כ למה. היה הסיווק מכריז כך: שלא תזוה. התגלה ויזכור כי מאת ה' היתה זאת: לא על מנן לא על חסם באת לך שיש לך זכות גדול לתלות בו: עובדא הוא כו'. מעשה היה בעיר רומי בערב י"ב שנקרא צומא רבה הגדול והחמור והיה שם חייט אחד אומן תוסר בגדים במחט והלך לקנות דג אחד ונמלא שלא נשאר אצל הדג מי שחפץ לקנותו אלא הוא ונער אחד עבד לאיפרכוס הוא ער העיר והיה זה מעלה אותו בדמים והא' העלה יותר עד שהגיעו דמיו לשנים עשר דינרים ולקחו אותו החייט: ה"ג בענתא דאריסטון אמר איפרכוס למיילא כו'. בעת של סעודה הנהיג אמר השר לנערו למה לא הבאת לי דג כאשר נויסך אמר לו אדוני מה תכפור מפניך הלכתי לקנות דג ולא היה שם אלא דג אחד ונמלאתי אני ויהודי אחד העומדים עליו לקנותו והוא הוא מסיק פי' והיה יהודי מעלה אותו בדמים וכן ארכי העליתיו בדמים עד שהגיע לי"ב דינרים מה הית רוצה שאביא לך דג בעד שנים עשר דינרים נתמיה: מן הוא. מי הוא אותו יהודי אמר ליה בן אדם פלוגי: שלח בתריה גרסי'. שלח אחריו ובה חללו אמר לו מה ראית אתה יהודי חייט שאלת דגים בי"ב דנרין אמר לו אדוני יש לנו יום ח' כב

וכד היא אתא לית אנן צריכין ליקוריה יתיה. אמר ביון שהבאת ראיה לדבריך הרי אתה פטור. מה פרע לו הקב"ה. הלך וקרע אותה וזימן לו כתובה מרגלית טובה והיה מתפרנס הימנה כל ימיו: (1) טורנוסרופוס הרשע שאל את ר"ע א"ל מה יום מיומיו. א"ל ומה גבר מן גוברין. אמר מה אמרית לך. ומה אמרת לי. א"ל אמרת לי מה יום טיומים. מ"ש יומא דשבתא מכל יומא. ואמרית לך ומה גבר מגוברין. מ"ש טורנוסרופוס מכל גוברין. א"ל שרצה המלך לכבדני. א"ל אף זו שרצה הקב"ה לכבדה. א"ל מנאן את מודע לי. א"ל הרי נהר סמבטיון יוכיה. שמושך אבנים כל ימות השבת. ובשבת הוא נח. א"ל לנגדא את נגיד לי. אתמהא. א"ל והרי המעלה את המת בזכורו יוכיה. שהוא עולה כל ימות השבת. ובשבת אינו עולה. והחוא גברא ליהוי בדק באבוהו. חד זמן צריך ובדק באבוהו. וסלק כל יומא דשבתא ובשבתא לא סלק. בתרשבתא אסקיה. א"ל אבא מן דמיתת איתעבידית יהודי. אתמהא. מפני מה עלית כל ימות השבת ובשבת לא עלית. א"ל כל מי שאינו משמר את השבת אצלכם ברצונו. כאן הוא משמר אותו בעל כרחו. א"ל וכי עמל יש לכם שאתם עמלים כל ימות השבת. ובשבת אתם נוחין. א"ל כל ימות השבת אנו נידונין. ובשבת אנו נוחין. חור אצל ר"ע א"ל אם כדבריך שהקב"ה מכבד את השבת. אל ישיב בה רוחות. אל ירד בה גשמים. אל יצמיח בה עשב. א"ל תיפח רוחיה דהחוא גברא. אמשול לך משל. לשנים שהיו דרין בחצר אחת. אם אין זה גותן עירוב. זה גותן עירוב. שמא מותרין למלטל בחצר. אבל אם היה אחד דר בחצר. הרי הוא מותר בכל החצר כולה. אף כאן הקב"ה לפי שאין רשות אחרת עמו. וכל העולם כולו שלו מותר בכל העולם כולו. ולא עוד. אלא שהרי אוכלי המן מעידין עליו שכל ימות השבת היה יורד. ובשבת לא היה יורד: (2) פילוסופוס אחד שאל את ר' הושעיא. א"ל אם הביבה היא המילה. מפני מה לא נתנה לאדה"ר. א"ל מפני מה אותו האיש מנלח פאת ראשו ומניח את פאת זקנו. א"ל מפני שגדל עמו בשמות. א"ל אם כן יסמא את עיניו. ויקטע את ידיו. וישבר

את

מתנות כהונה

כל עונות שאלו עושין כל ימות השנה היא מכפר עלינו והשבת אחת יום אין לנו זריכין לכבדו בתמיה: מה יום מיומיו. מה מעלת יום אחד משאר הימים והשיב מה מעלת איש אחד משאר אנשים שלפעמים נמלא איש אחד מעלה משאר בני אדם אמר לו טורנוסרופוס אמור ומפרש לי

כי. מהיכן אהה מודיעני במופה שלנה הקב"ה לכבד את השבת: לנגדא את נגיד לי. למשך את משכני כלומר ממשך ודוחה אותי בדהייה בעלמא מי יאמר שהוא כן והרואה לסקר מרחיק עדותו וכן פירש"י ז"ל: ודהחוא גברא. על טורנוסרופוס אמר כן אם תרצה לבחון הדבר בדוק באיך: חד זמן. לזמן אחד היה צריך לשאול באיזו: ובדק הדבר באיזו להעלותו וקבצו ועלה לו כל ימות השבוע ובשבת רצה להעלותו ג"כ לא עלה לו: אחר שבת העלוהו ואמר לו חבי אחר נוסתך נעשית יהודי: אצלכם בעולם שאתם החיים שרוים צו: למה לא נתנה לאדה"ר. שהיה היה יציר כפיו ומביב לפמו ורחמי

אסיפת אמרים

בליה (ס): לנגדא. פי' לנהר. שכל א"ס מודים שאין לשום ע"ג שליטה בים רק הקב"ה לבדו (י"ט): סותר. והעלאת נמחים היא ג"כ רק עטלו כן אין כל חדש. והכל נכרח בו' ימי כראשית רק שמואל מכה אל הפועל. (י"ט): אוכלי המן. שהמן לא ירד

את רגליו . ע"י שגדלו עמו בשמות . א"ל ולאילן מיליא אתינן . אתמהא .
 א"ל להוציאך הלא א"א . אלא כל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכין
 עשייה . כגון החרדל צריך למתוק . התורמוסים צריכין למתוק . החיטין
 צריכין להטחן . אפילו אדם צריך תיקון : (ח) ר' יוחנן בשם ר"י בר חלפתא
 אמר אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת . ירש את העולם במדה .
 שנאמר (בראשית יג) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה וגומר . אבל יעקב
 שכתוב בו שמירת שבת . שנ' (סג ג) ויחן את פני העיר . נכנס עם דמדומי
 חמה . וקבע תהומין מבעוד יום . ירש את העולם שלא במדה . שנ'
 (סס נח) והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת וגו' : (ט) ד"א למה ברכו ר'
 ברכיה ור' דוסתאי ור' שמואל בר נחמן . ר' ברכי' ור' דוסתאי אומרים
 שאין לו בן זוג . חד בשבתא תרי בשבתא . תלתא ארבעתא . המשתא
 ערובתא . שבתא לית לה בן זוג יר"ש בר נחמן אמר שאינו נדחה . י"ט
 נדחה . יה"כ נדחה . שבת אינה נדחית . תני רשב"י אמרה שבת לפני
 הקב"ה רבש"ע . לכולן יש בן זוג ולי אין בן זוג א"ל הקב"ה כנסת
 ישראל היא בן זוגך . וכיון שעמדו ישראל לפני הר סיני . אמר להם הקב"ה
 זכרו הדבר שאמרת לי לשבת . כנסת ישראל היא בן זוגך . היינו דבור
 (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו : (י) ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא
 אמר . שלשה בריות היה הקב"ה בורא בכל יום ויום . בא' ברא שמים
 וארץ ואורה . בב' רקיע וגיהנם ומלאכים . בג' אילנות ורשאים וג"ע . בד'
 חמה ולבנה ומזלות . בה' עופות ודגים ולויתן . בו' אדם וחיה ורמשים .
 א"ר פנחס בו' ברא ששה . אדם . וחיה . ורמש . ובהמה . וחיה . ומריאים .
 א"ר בנייה אשר ברא אלהים ועשה אין כתיב כאן . אלא אשר ברא
 אלהים לעשות . כל מה שהיה הקב"ה עתיד לבראות בו' . הקדים וברא

אותו

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

הוא ושם בכל יצירותיו אלה ודלי' ה' לא צוה ומלככם אחס עושים וכל הנברא בששת ימי
 הנבירה עליו חין להאסיף ולגרוע דל"כ היה
 נברא ככה השיב לו אם הוא כדעתך שכל הנברא עם אדם חביב הוא להיות כן לעולם הלא שער
 הראש שנברא עמך למה אחס מגלחו ומניח שער הזקן שלא נברא עמך המאוחר והשיב ששער הראש
 אחר שזכר נתרבה ונתגדל עמו בשמות בימי נערוותו ושער הזקן אינו בא לו עד ימי החכמה
 והבינה וא"כ חין רחיים מכאן ואמר לו איך שכל הגדל בימי נערוותו רחוי להסיר יסמא העינים
 כו' ובפירש"י ז"ל מנחמי בשם ס"א שפי' למה לא נולד כן אד"ר כו' : חלק בלי טעם ואומר
 לך למה צווי' הש"י לחסר צבדיהו ולמה לא בראוהו נולד משהו כל הנברא מששת ימי בראשית
 הכל לריך תיקון ורש"י פי' מדכתיב אשר ברא אלהים מעול אפילו מה שכבר נברא לריך לעשות
 עוד בחיקונו ואשר לא נחנה לחדם לשר שקודם שהגיע לשמנה ימים נתקלקל וטעמו לא עמד
 במנוה קלה שנעוהו ושבו כל הדורות לא הועיל להם התיקון כי לא הכירו את ה' עד שהאיר
 מאורו של אברהם אבינו והוא היה כמו יצירה ראשונה ואז נחנה לו וכדלקמן ריש פרשה מז' זמן
 היה לו לאברהם אימתי שנתנה לו המילה : צריבין עשייה . תיקון : ויחן משמע לשון שבת
 ומנוחה ומדכתיב את פני העיר משמע שהוצרך לחנות ולשבות לפני העיר שלא היה לו פנאי לכמוס
 לתוכה : ערובתה יום ששי נקרא כן על שם שהוא ע"ש והרי הם ששה ימים והם שלשה זוגות
 ואשאר השבת לבד בלי זוג לפיכך ברכו : שאינו נדחה . זו היא הנרצה : יום כפור נדחה .
 מפני ירקא ומפני מחיא כדאי' סוף פ"ק דמס' ר"ה : כנסת ישראל וכו' שזבחין כך : ברא
 ששה . השלשה שהיו ראויים ליבראות בשבת נבראו בע"ש כדמפרש ואזיל : מריאים פי' הערך
 ששים : לעשות משמע מה

אותו בו' : (יא) ר' פנחס בשם ר' הושעיא אמר . אע"ג דאת אמר כי בו שבת מכל מלאכתו . ממלאכת עולמו שבת . ולא שבת לא ממלאכת הרשעים . ולא ממלאכת הצדיקים . אלא פועל עם אלו ועם אלו . מראה לאלו ולא לו מעין דוגמא גמורין שלהן . מנין שפורענותן של רשעים קרויה מלאכה . שנאמר (ימ"ס) : פתח' את אוצרו ויוצא את כלי זעמו כי מלאכת היא . ומנין ששכרן של צדיקים קרויה מלאכה . שנא' (תכ"ס) : מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת להוסיים כך נגד בני אדם :

פרשה יב (א) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם . כתיב (אזכ"ו) : הן אלה קצות דרכיו וגו' . א"ר הונא כל מה שאת רואה קצות דרכיו של הקב"ה הן . הן אלה קצות דרכיו (ס"ט) ומה שמין דבר נשמע בו ורעם גבורותיו מי יתבונן . א"ר הונא הרעם הזה בשעה שהוא יוצא כתיקונו . אין כל בריה יכולה לעמוד עליו . נתבונן אכ"כ אלא מי יתבונן . הפקחים יודעין רמוזו והניוונו . א"ר הונא אם על סדורו של רעם אין אתה יכול לעמוד . על סדורו של עולם עאכ"ו . אתמהא . ואם יאמר לך אדם יכול אני לעמוד על סדורו של עולם . אמור לו אחרי מלך ב"ו אי אתה יכול לעמוד . אחרי מ"ה הקב"ה אתה יכול לעמוד . אתמהא . א"ר נחמן משל להרישת קנים . שלא היה יכול אדם להכנס בתוכה . שכל מי שהיה נכנס לתוכה היה טועה . מה עשה פקח אחד כסה ונכנס כסה ונכנס . נכנס דרך הכסות ויצא דרך הכסות . התחילו הכל מתכנסין ויוצאין דרך הכסות . רב נחמן אמר חורי . משל לפלמיין גדולה שהיו לה פתחין הרבה . שכל מי שהיה נכנס לתוכה היה טועה . מה עשה פקח אחד . נטל פקעת של גמי וקשרה כנגד הפתח . ונכנס דרך הפקעת ויצא דרך הפקעת . התחילו הכל נכנסין ויוצאין דרך הפקעת . ארשב"י מלב"ו שבנה פלמיין . והבריות נכנסין לתוכה ואומרים . אילו היו העמודים גבוהין היתה נאה . אילו היו הכתלים גבוהין היתה נאה . שמא יבוא אדם ויאמר אילו היו לי שלש עינים . אילו היו לי שלש רגלים היה יפה לי . אתמהא . (קס"ג)

את

מתנות כהונה

שהיה ראוי לעשות : מברך מנאכמו כו' . דייק מדלא כתיב מכל מלאכה : דוגמא נטורין . הערוך גרם דוגמטורין ופירושו דוגמת שמירתן אבל לא פורענות ממש שהיה אור גיהנם שזבת בשבת : יתבונן משמע להבא חף חס ב"ו איש חכם להתבונן אינו יכול ויבקוט איוב מוכים בו הפקחים יודעים רמוז של דבר והניוונו פי מתבוננים בו ועל עיקרן אין יכולין לעמוד . נתבונן משמע אין כאן מי ששם לב להתבונן ובערוך ערך רעם גרם מתבונן אין כתיב אלא מי יתבונן והוא הוא : משל לחורשת קנים פי חורשה יער של קנים : כסח כורש הקנים במגל ומגירה : חורי משל אחר : פקעת כרך ואגודה מן גמי : קשרה כו' . וק"ס האחרון

אסיפת אמרים

תחמיין ולא עשה המעוה רק במדה . (י"ט) : אלה כו' פי' שמים והרן דכתיב אלה תולדות כו' הם רק קצות דרכיו כהיות עוד עולם העליון המכוון נגד עולם התחתון ולפיכך מי יוכל להטיל בו שמן דופי כהיות כורשו הכוחני נעלם ממנו . כי אשילו על סידורו של רעם שפעמים בא כחוק ופעמים כנחה ח"א לעמוד כו' אם ואמר כו' פי' שאומר שגם שינוי תנועות הרעם הוא במקרה אמור לו כו' . (נ"ט) : בשל . כנודת תויה (ח"א) הביא משלים אלו לומר שמקודם שבא שלמה לא היו יכולים להשכיל עד שהורה בדרך דוגמא ומשל וכן כאן הביאו לראיה שא"ל לעמוד על עיקר סדרו של עולם כי כל מה שכולל להשיג הוא רק על דרך משל גשמי ושושטי חכמה הכורה הוא רוחני מאד וא"ל להשיגו (ס"ט) : כניכול

את אשר כבר עשהו לא נאמר כאן. אלא את אשר כבר עשהו. כביכול ממ"ה הקב"ה זכות דינו נמנין על כל אבר ואבר משלך ומעמידך על מכונך. שנא' (דברים לב) הלוי' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך. א"ר לוי בר חיתא מלך ב"ו בונה פלמין. ואם נתן ביבה על פתחה אינה נאה. ממ"ה הקב"ה ברא האדם הזה. ונתן ביבו על פתחו. והוא נאה והוא שבתו: א"ר יצחק בר מריון כתיב (מלאכים ג) ויצר ה' אלהים את האדם. מה ת"ל אשר יצר. כביכול הקב"ה מתנאה בעולמו ואומר ראו בריה שבראתי וצורה שצרתי. א"ר יצחק בר מריון כתיב (ס) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. בוראם משבתו ומי מנגן. בוראן מקלסן ומי גותן בתן דופי. אלא נאין הן ומשובחין הן. שנאמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים: (ב) ר' פנחס בשם ר' לוי אמר בהבראם בה"א בראם (ישעיה סו) ואת כל אלה ידי עשתה ויהיו כל אלה נאם ה' ואל זה אביש אל עני ונכה רוח וחרד על דברי. א"ר יהודה בשם ר' סימון לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו. שנא' ואת כל אלה ידי עשתה. ר' יודן אמר בזכות התורה שנא' (ויקרא טו) אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה. ר' יהושע בר נחמיה אומר בזכות השבטים. שנא' (שמות ח) ואלה שמות. וכתיו' ויהיו כל אלה נאם ה'. אלה תולדות השמים ונו'. א"ר אבחו כ"מ שנא' אלה פסל את הראשונים. ואלה מוסיף על הראשונים' כאן שנא' אלה פסל את הראשונים. מה פסל תהו ובהו והשך: (ג) ר' יהודה דר' נחמיה ר"י אומר ויכולו השמים והארץ בזמנן וכל צבאם בזמנן. א"ל ר"ג זהא כתיב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. מלמד שבו ביום נבראו בו ביום הוציאו תולדות. א"ל והכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום א'. יום שני. יום שלישי. יום רביעי. יום ה'. יום ו'. א"ל ר' נחמיה כמלקמי תאנים הן. כל אחד ואחד הופיע בזמנו. ר' ברכיה על הדא דר' נחמיה אמר: ותוצא הארץ דבר שהיה פקוד בידה: (ד) דרש ר' נחמיה איש כפר סיהין כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ ונו'. ג' דברים הללו הן

הן

אסיפת אמרים

כביכול כו'. לפי שהאדם עולם קטן וכלול מפל העולמות הוכן להמנך עמס. והביא שכמו שהאדם אין בו שני דופי כך כל העולם אין שתי לעמוד עליו (ס): בוראן משבתו כו'. כפל פלשון מדויחד שמו עליהם כ"ס צאמרו כס' בראם ה' אלהים (ס): ה"ג ואת אמרם ואת כל כו'. קושא הוא ומתכן כו'

מתנות כהונה

אחז צידו: עשהו כינוי לפועלים רבים. פועלים רבים עשו אותו: מושלך מהאיברים אשר לך: ביבה זינור המקלח לחון וצו שופטין כל השופטין המזוהמין: ביבו על פתחו. זה החוטם נחונה למעלה מפתחי פיו והיא שבתו שעיקר חיותו תולה בחוטמו וכמו שחז"ל אין מעדיין אלה על פרצוף פנים עם החוטם:

בוראן משבתו. מדכתיב אלה תולדות השמים קדייק: ביום עשות וכו'. ר' פנחס אמר אע"ג דכתיב ביום עשות לא היה בו עמל ויגיעה שנברא בה"א אות הקל בכל האותיות ולכן הביא את כל אלה ידי עשתה והלא בלא עמל ויגיעה נברא ורש"י ז"ל גרס דכוותה ואת כל אלה ונו': אלה החוקים כו'. דרש ואת כל אלה יהיה כל אלה: וכל צבאם בזמנן. שנברא צבא של שמים וארץ אחר שמים וארץ: במלקמי תאנים כו'. התאני' אין מתחבלין כולן כאחד והוא לוקט כל אחד וא' בזמנו זה אחר זה כך כל צבא השמים וארץ נבראו עם שמים וארץ ואח"כ הופיע כל אחד ואחד בזמנו וכדמפרש ר' ברכיה ואזיל: ותוצא משמע שלא היה

הן עיקר ברייתו של עולם. ושהו ג' ימים והוציאו שלשה תולדות הארץ בראשון כב"ה. ושהתה ג' ימים ראשון ושני ושלישי. והוציאה ג' תולדות. אילנות ודשאים וג"ע. רקיע בשני. ושהה ג' ימים שני שלישי ורביעי. והוציאו ג' תולדות. חמה ולבנה ומזלות. ומים בשלישי. ושהו ג' ימים שלישי רביעי חמישי. והוציאו ג' תולדות. עופות ודגים ולויתן. ר' עזריה לא אמר כן. אלא ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. שני דברים הן הן עיקר ברייתו של עולם ושהו שלשה ימים. ונגמרה מלאכתן ברביעי. שמים בראשון כב"ש. ושהו ג' ימים ראשון ושני ושלישי. ונגמרה מלאכתן ברביעי. ומהו גמר מלאכתן מאורות. הארץ בנ' ותוצא הארץ עיקר ברייתה. ושהתה ג' ימים שלישי רביעי חמישי. ונגמרה מלאכתה בששי. ומהו גמר מלאכתה אדם. שנא' (ישעי' מה) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי: (ה) תולדות א"ר שמואל ב"ר נחמן כד תולדות שנאמרו בתורה חסרון בר מן תרין. אלה תולדות פרץ וגו'. והדן. ומפני מה אינן חסרין. ר' יודן בשם ר' אבין אמר כנגד ו' דברים שנמלו מאדה"ר. ואלו הן. זיוו. הייו. וקומתו. ופרי הארץ. ופירות האילן. ומאורות. זיוו מנין שנא' (איוב יד) משנה פניו ותשלחתו. הייו מנין. כי עפר אתה וגו'. קומתו מנין שנא' ויתחבא האדם ואשתו. א"ר אבהו באותה השעה נזעה קומתו של אדה"ר ונעשית של מאה אמה. פרי האילן ופרי הארץ מנין. שנא' ארורה האדמה בעבורך. מאורות. ר' שמעון ב"ר יהודה איש כפר עכו אמר משם ר"מ. אע"פ שנתקללו המאורות מע"ש. לא לקו עד מ"ש. אתיא כרבנן ולא אתיא כר' יוסי. דאמר ר"י אדה"ר לא לן כבודו עמו. מ"ט (סהלס מט) ואדם ביקר כל יליו וגו'. ורבנן אמרי במ"ש ניטל זיוו ממנו. וטרדו מוג"ע הה"ד ויגרש את הזאדס. וכתוב (איוב יד) משנה פניו ותשלחתו. א"ר יהודה ב"ר סימון אותה האורה שנברא בה העולם. אדה"ר עמד והביט בה מסוף העולם ועד סופו. כיון שראה חקב"ה מעשה דור אנוש. ומעשה דור המבול. ומעשה דור הפלגה שהן מקולקלים. עמד וגנזו מהם. שנא' (איוב לה) וימנע מרשעי' אורם. ולמה גנזו. אלא גנזו לצדיקים לע"ל. שנא' וירא אלהים את האור כי טוב. ואין טוב

אלא

אסיפת אמרים

ר' זכות הסוס. כן הגיר' כש"ט (י"מ) כב"ש. פי' דפליגי לעיל פי' איוו נכרח תהיה (יש"ס): ו' דברים. ותולדות השמים מלא שאז היו על מלאותן (סס): דר"ש. דמר' ורבנן אין ראה דלא פליגי רק בזיוו וטרכו מג"ע ואפסר לומר דהמאורות לא ניטלו כמעטו לסקי מייית דר"ש ואבג אמר דאמי' כרבנן. (סס): ויגרש. פי' אע"ג דכתיב ויגרש כו' דמשמע נאלתר הו' כתיב משנה כו' ואח"כ ויתחבאו. וע"ל פי"א (סס): שנא' וירא. פי' ראה שראוי לדיקוס. ועו"א ומנין שגנוס דלמא כסדי סולא לקי כרבא ונאכדס לגמרי. שנאמר ואורח כו' וזה

מתנות כהונה
לריך רק יצאה שכבר היה נכרח ונפקד בידה :
בראשון נכרח בראשון: ותוצא הארץ עיקר
ברייתה. כלומר זהו עיקר ברייתה בירוש' פי"ב
דחגיגה גרס בדברי ג"ש גם כשני וספקה ב' ג' ד'
ובחמישי ישרלו המים ולפ"י לריך לומר גם
בדברי ר' עזריה ג' דברים הן הן עיקרו של
עולם: שששה דברים כו'. ועמידן לחזור ע"י
משיח בן דוד הבא מפרץ: גזעה נגדעה ונתקברה
שנאמר ויתחבא והלא קומתו היה מלא כל
העולם והיאך נתחבא חלא שנגדעה קומתו:
של מאה אמה. דכתיב ותשת עלי כפוך כ"ף

גימט' מאה הוא: כבודו האור הטוב לעיל פי"א גרס: אדם עמד והביט. פירושו כל אדם
היה יכול להביט בו מסוף העולם כו' ובכמה מקומות גרס כמו כאן: ולמה גנזו. היה לו

אלא צדיקים. שנא' (ישעי' ג) אמרו צדיק כי טוב. ומנין שגנזו לצדיקים. שנא' (משלי ד) ואורה צדיקים כאור נונה. וכיון שראה אור שהוא גנזו לצדיקים שמה. שנא' (שם יג) ואור צדיקי' ישמה. ר' לוי בשם ר' נזירא אמר. ל"ו שעות שמושה אותה האורה י"ב של ע"ש. וי"ב של ליל שבת. וי"ב של שבת. כיון שחטא אדה"ר בקש לגנוה. חלק כבוד לשבת. שנא' ויברך אלהים את יום השביעי. ובמה ברכו באור. כיון ששקעה החמה בליל שבת שמושה האורה. התחילו מקלסין לתקב"ה. הה"ד (א"ג) תחת כל השמים ישרהו. מפני מה. ואורו על כנפות הארץ. האירה אותה האורה כל היום וכל הלילה. כיון ששקעה חמה במ"ש. התחיל החושך ממשמש ובא. באותה שעה נתירא אדה"ר. אמר שמא אותו שכתוב בו הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב בא לחזונוג לי. (תפלים קלט) ואומר אך חשך ישופני. אתמהא. מה עשה לו הקב"ה. זימן לו שני רעפים והקישן זה לזה. ויצאת האור ויברך עליה. הה"ד (שם) ולילה אור בעדני. אתיא כההיא דתני דבי ר' ישמעאל. מפני מה מברכין על האור במ"ש בורא מאורי האש. מפני שהוא תחלת ברייתו. רב הונא בשם ר' איבי בשם ר' יוחנן אמר. אף במוצאי יה"כ מברכין עליו. מפני ששבת באותו היום. ר' ברכיה בשם ר' שמואל אמר. אע"פ שנבראו הדברים על מליאתן. כיון שחטא אדה"ר נתקלקלו. ועוד אינן חוזרין לתקונן עד שיבא בן פרץ. שנא' (יוס ד) אלה תולדות פרץ מלא. בשביל ו' דברים שיחזרו. ואלו הן. זיוו. חייו. קומתו. פירות הארץ. ופירות האילן. ומאורות. זיוו מנין. שנא' (סופטים ה) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. הייו מנין. שנא' (ישעי' סה) כימי העץ ימי עמי וגו'. תני רשב"י אומר. אין עץ אלא תורה. המד"א (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה. קומתו מנין שנא' (ויקרא כו) ואולך אתכם קוממיות. תני ר' חייא בקומה זקופה. ולא יראים מכל בריה. ר' יודן אמר מאה אמה כאדה"ר. ר"ש אמר. ר' אמה. ר"א בר ר"ש אמר ג' מאות קומה מאה מיות מאתים. ר' אבהו אמר ט' מאות אמה. ר' בריה בשם ר' דוסא אמר. מעמיה דר' אבהו מהבא. כימי העץ ימי עמי. כשקמת הזו שהיא עושה בארץ ת"ר שנה. והוולד יוצא ממעי אמו באמה גרומה. צא וחשוב אמה ומחצה בכל שנה. הרי תשע מאות אמה. פירות הארץ ופירות האילן מנין שנא' (ויקרא ה) כי זרע השלום

הנפן

אסיפת אמרים

זוה לע"ל. וכיון שראה סיסו לדיקים לע"ל שמת במ"ב (נו"ס) ותני ר"ה כל"ל (י"מ): כאדה"ר. אחר החטא. כי אף קודם החטא לא היה ראוין שום אדם לקומתו רק אדה"ר מהמת שסוף יציר כסוי. וסוף ראיה שלא היה א' מנוו גדול אף מאה אמה לאחר החטא. אע"כ שנתמעטו לפ"ע. (נו"ס): באבה גרומה. דק"ל מאי כימי העץ סוף יתו חיים נלמיים ולכך מפרש דלא נאמר רק לענין הגידול. מה ימי העץ שרשו מתקיים בארץ ת"ר שנה. אף גידולן בארץ קודם החטא כשעור גידול ת"ר שנה. ובכיות גידול

מתנות כהונה

לומר והעבירה: מפני שהם מולוין שבת תחלת בריית האור: ה"ג אף ע"פ שנבראו הדברים על מלאותן. פי' ולפיכך כתיב תולדות מלא שנבראו במלואן בחלק העבודה גרם שתחזור למקומה הראשון: אין עץ אלא תורה. שהיא קיימת לעד כך יהיו קיימים לעד כ"ש בלע המות לנצח: באמה גרומה. לפי הענין הוא שיעור אמה ומחלה ובערוך גרם גרומה ופי' רש"י בחמה ידיה ולכל היתר הוא שוהא במה אמו י"ב חדשי שנה וכן לכל שנה הכי

הנפן תתן פריה וגו'. מאורות מנין שנא' (ישעי' ל) והיה אור הלבנה כאור החמה וגו': (ו) לכל יש תולדות. שמים וארץ יש להן תולדות. שנאמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. הרים יש להן תולדות. שנאמר (ספלים) במרם הרים יולדו וגו'. מטר יש לו תולדות. שנא' (איוב ג) היש למטר אב. מל יש לו תולדות. שנא' (ספ) או מי תוליד אנלי מל. רשב"ל אמר אלו מרגליות של מל: (ז) תני כל מי שיש לו תולדות. מת ובלה. ונברא ואינו בורא. וכל מי שאין לו תולדות. אינו לא מת ולא בלה. ובורא ואינו נברא. ר' עזריה בשם רבי אמר כלפי מעלה הדבר אמור. כל מה שאתה רואה תולדות שמים וארץ הן. שנא' בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. בשני ברא מן העליונים. שנא' ויאמר אלהים יהי רקיע. בשלישי ברא מן התחתונים. ויאמר אלהים תדשא הארץ. ברביעי ברא מן העליונים. ויאמר אלהים יהי מאורות. בתמישי ברא מן התחתונים. ויאמר אלהים ישרצו המים. בששי בא לראות את האדם. אמר אם אני בורא אותו מן העליונים. עכשיו העליונים רבים על התחתונים בריה אהת. ואין שלום בעולם. ואם אני בורא אותו מן התחתונים. עכשיו התחתונים רבים על העליונים בריה אחת ואין שלום בעולם. אלא הרי אני בורא אותו מן העליונים ומן התחתונים בשביל שלום. הה"ד וייצר ה' אלהים את האדם (וגו'). עפר מן האדמה מן התחתונים. ויפח באפיו נשמת חיים. מן העליונים. דאמר רשב"ל (איוב כג) המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו. המשל זה גבריאל. ופחד זה מיכאל: (ח) אמר ריב"ק בהבראם. באברהם. בזכותו של אברהם. ר' עזריה אמר על הדא דריב"ק (נחמיה ט) אתה הוא ה' לברך אתה עשית וגו' וכל אשר בהם. כל האונקים הוזה בשביל מה. בשביל אתה הוא ה' האלהים אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם. א"ר יודן בהרים הגבוהים היעלים אכ"כ. אלא (ספלים קד) הרים הגבוהים ליעלים. הרים הגבוהים למה נבראו בשביל היעלים. מה יעלה זו תיישנה היא מתיראת מן החיה ובשעה שחיא מבקשת לשותת. הקב"ה מכניס בה רוח של חזוית והיא

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

גידול הסניוק עד תחילת חודש ט' אמה גדומה (פי' חלק שמינית יוסף מאמה וכס"ג בזכאים סק"ק) לכל חודש שמינית אמה נמצא לשנה אמה ומחאה. ממילא בקומו לתחיית המתים יהיה בקומו סת"ק אמה (ספ) : דארשב"ל. פי' אל תחמה אף יסתן קנאה למעלה

רואה תולדות שמים וארץ כמו שדרשו את השמים לרבות כל צבא מעלה ואת הארץ לרבות כל צבא מטה ושבו מבחר והולך הארץ כולם צבא מעלה ומטה: ה"ג בילקוט תולדות שמים וארץ ס' בראשון ברא שמים וארץ. בשני כו'. ובה לומר שבראשון נברא מן העליונים ומן התחתונים: המשל זה גבריאל וכו'. לפי מה שנמצא ברוב הספרים (ובמ"ר יב) ולפי מה שבה לפי הקבלה המפורסמת ל' בהיפוך: באברהם אוחיותיו שוין: האונקוס המשא: בהרים הגבוהים היעלים אין קניב. שהיא משמעת היעלים נמצאים בהרים: ה"ג בשביל היעלים. יעלה זו תשיה. כלומר תשה כחה ולפיכך היא עולה על ההרים הרמים כדי שלא יעלו המיות אחריה וכשהיא צמאה ומוכרתה לירד למים ומתיראת מן החיות: החזוית רוח של שפות ושנעון:

והיא מקרקשת בקרניה . והיא שומעת קולה ובורחת . (ס) סלעים מחסה לשפנים . הדין טפוזא מיגין תחות שקפא מפני העוף בשעה שהוא פורח שלא יאכלנו . ומה בשביל דבר טמא ברא הקב"ה את עולמו . בשביל זכותו של אברהם עאכ"ו . אתמהא : (ט) בהבראם : ר' אבהו בשם ר' יוחנן אמר בהבראם בה"א בראם . ומה ה"א זה כל האותיות תופסין את הלשון . וזה אינו תופס את הלשון . כך לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו . אלא (סג ג) בדבר ה' וכבר שמים נעשו . ר' יהודה נשיאה שאליה לרשב"ג אמר מפני ששמעתי עליך שאתה בעל הגדה . מ"ד (סס ס"ח) סולו לרוכב בערכות ביה שמו וגו' . א"ל אין כל מקום ומקום שאין לו איש ממונה על בית שלו . אנדיקום במדינה ממונה על בית שלו . אנוסטום במדינה ממונה על בית שלו . כך מי ממונה על בית של עולם . הקב"ה ביה שמו על בית של עולמו . א"ל אוי דמובדין ולא משתכחין שאלית לר"א ולא אמר כן . אלא (שע"ה נו) כי ביה ה' צור עולמים . בשתי אותיות ברא הקב"ה את עולמו . אין אנו יודעין . אם העה"ז נברא בה"א . והעה"ב ביו"ד . או אם העה"ז נברא ביו"ד . והעה"ב בה"א . וממה דאמר ר' אבהו בשם ר"י . בהבראם בה"א בראם : הוי העה"ז נברא בה"א . ומה ה"א זה סתום מכל צדדיו ופתוח מלמטה . רמוז שכל המתים יורדים לשאול . והעוקץ שלו מלמעלה . רמוז שעתידים לעלות . והחלון הזה שמן הצד רמוז לבעלי תשובה . והעה"ב נברא ביו"ד . מה יו"ד זה קומתו כפופה . כך הן הרשעים קומתן כפופה . ופניהם מקדירות לע"ל הה"ד (שע"ה ז) ושח גבהות האדם ושפל רום אנשים ונשגב ה' לבדו ביום ההוא . ואומר (סז) והאלילים כליל יחלוף : (י) בהבראם . ר' ברכיה בשם ר' יהודה בר סימון אמר . בלא עמל ובלא יגיעה ברא הקב"ה את עולמו . אלא בדבר ה' וכבר שמים נעשו . משל למלך שנוף בעבדו ועמד לו תמיה . כך (אויז יז) עמודי שמים ירופפו ויתמהו מנערתי : (יא) ר' אלעזר ור' יהושע . ר"א אומר כל מה שיש בשמים ברייתו מן השמים . כל מה שיש בארץ ברייתו מן הארץ . ומייתי ליה מן הכא (תהליס קמ"ח) הללו את ה' מן השמים וגו'

אסיפת אמרים

מתנות בהונה

והיא החיה שומעת קול הקרקוש ומתיירא ובורחת : טפוזא השפן הזה שוכב ליסן תחת הסלע שמתיירא מן העופות שלא יטונו עליו ויאכלנו ועיין ערך שקף : מוגין יסן כד"ה דגני חשקדן : אינו תופס את הלשון . אינו נריך לתפוס הלשון להוצאות הה"א ה"ג ממונה על בית שלו ופי' הרמב"ן צ"ל מקן צי אדני ביה חתה מעביר עלינו ופי' צו הרמב"ן ז"ל שבכל מקום ומקום יש ממונה על לעקת בני מדינה והעוות שנעשה שקרבה והקב"ה ממונה על עושות של העולם כו' ובפירש"י מלחצי דרך אחרת : אנדיקום צערוך גרם אנדיקום . והוא של מין שררה : אנוסטום צערוך גרם אנסטום והוא ג"כ שם מין שררה : ה"ג ביה שמו ממונה על ביה של עולמו ודייק מדכחיז ביה שמו והלא שמו אינו חלל יס וכן הוא בהדיא במדרש תהלים וכן אמר כלן בהבראם בה' בראם כלומר ברא ממונה על ביה שלו : אוי דמובדין כו' ק"י וצ"ח יס ללעוק על שנאכדו ממנו חכמים הראשונים . כגון ר"א כי שאלתיו ולא אמר כן : לבעלי תשובה . כלומר פתח פתוח לפניהם שיכנסו והקב"ה יקבלם ועיין צ"ל הקומץ רבה מה טעם לא סגי בפתח של מטה : מקדירות משחיות כי כן איוד כולו גולם א' שמור : תמיה מתמיה ומבהיל :

וגו'. הללו את ה' מן הארץ וגו'. ר"י אומר כל מה שיש בשמים ובארץ אין ברייתו אלא מן השמים. ומייתי לה מהכא (איוני ל"ו) כי לשלג יאמר הוא ארץ. מה שלג אע"פ שהויתו בארץ. אין ברייתו אלא בשמים. כך כל מה שיש בשמים ובארץ. אין ברייתו אלא מן השמים. ר' יוסף אומר. כל מה שיש בשמים ובארץ. אין ברייתו אלא מן הארץ. הה"ד (יטעיי ל"ו) כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים וגו'. מה הגשם אע"פ שירידתו מן השמים אין ברייתו אלא מן הארץ. כך כל מה שיש בשמים ובארץ אין ברייתו אלא מן הארץ. ר' יודן מיייתי ליה מהכא (קטל ג) הכל הולך אל מקום אחד הכל היה מן העפר והכל שב על העפר. רב נחמן אומר אפי' גלגל המה. שנא' (איוני ט) האומר לחרס ולא יזרח: (יב) ר' יוחנן ור"ש ב"ל. ר' יוחנן אומר מלך ב"ו בונה פלטיין. משהוא בונה את התחתונים. ואח"כ הוא בונה את העליונים. אבל הקב"ה ברא את העליונים ואת התחתונים בריאה אחת. רשב"ל אומר. מלך ב"ו עושה ספינה. בתחלה הוא מביא קורות. ואח"כ הוא מביא ארזים. ואח"כ הוא מביא הוננים. ואח"כ הוא מעמיד עליה נוטים. אבל הקב"ה ברא הן ומנהיגיהם. הה"ד (יטעיי נג) כה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם. ונוטיהם כתיב: (יג) ר' יצחק ורשב"ל. ר' יצחק אומר מלך ב"ו בונה אהל ומותח אהל אננקי. ע"י שהות הוא רפי קימעא. ברם הכא (איוני ל"ז) תרקיע עמו לשחקים. וא"ת שהן רפים. ת"ל (ס) חזקים כראי מוצק. רשב"ל אומר. ב"ו מוצק כלים אננקי. ע"י שהות היא מעלה חלודה. ברם הכא חזקים כראי מוצק. נראים כמין תרקיא. ר' עזריה אומר על הדא דרשב"ל. כי בו שבת מכל מלאכתו. אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. אלא יום יוצא יום נכנס. שבת יוצאת שבת נכנסת. חדש יוצא חדש נכנס. שנה יוצאת שנה נכנסת: (יד) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. ב"ש וב"ה. בש"א מהשבת בלילה ומעשה ביום. וב"ה אומרים מהשבת ומעשה ביום. אמר רשב"י תמיה אני. איך נחלקו אבות העולם ב"ש וב"ה

מתנות כהונה

מפר מן הארץ. שהעצים שואפים מים לוקיינוס: חרם ברייתו מן הארץ והוא קורא לשמש חרם הכי שברייתו מן הארץ: הווננים פי' הערוך מלויים לו שפה ומסגרת: נוושים ספיס מוליכי הספינה: ה"ג בירוש' (פ"ק דברכות) כשר ודם מותח בולם לננקי ופי' הערוך בולם מראה של זכוכית כדל' במילתין קפה היה משני חלקים ועשה כמין בולוס של זכוכית: אננקי בעת לרה מעת הרהק: ע"י שהות. כשפיה ועמוד מעת הוא נעשה רפוי מעת. תרקיא. מראה של זכוכית: כי בו שבת וגו'. סיפא דקרא אשר ברא אלהים לעשות. אלה תולדות שמים וגו' דמשמע לעשות מכאן ואילך תולדות שמים והרץ חסו כמה שמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית כדמפרש ויחזיל זה כריש לקיש שעומדין בחזקתו ומראהים וממנותם כמו בעת החידוש: מוחשבה שלילה דו' דייק מדכתיב שני שמות ה' אלהים ובכל

אסיפת אומרים

אננקי. פי' אף שמתחו בחוץ ודחוק מאוד להיות לו קיום. ע"י שסוף הוא רפוי. ברם הכא תרקיע פי' החוכל לסרקיע עמו שמתקיע וקרי על השמים. ואיך דרשי לענין יופי שעומד תמיד אף ביופי. מלת' שייכי' נמי בארץ (סס): מוצק כלים ומעריח א"ע לעשות יפוס. ונ"ג אננקי (סס): ר"ע בו. וק"ל אחר הווננו בכר ויכולנו חזר ואמר אלה תולדות לכן מפרש דס"ק אף לאחר שיכלנו מלאכת שמים והרץ אבל נראה ב' י"ב מ"מ סס תמיד כיום הכרחא וזאינס מעלי' חלודס לסינת עייפות ויועט כסס וחסרשל כסיקף גלגל המזלות אלא כמו שיום יולא כסיקף גלגל היום מן שוב יום נכנס כהנהגה כוס. וכן שבת כסיקף ו' כוכבי לכת החזורים כו' ימי

השבע

זב"ה על בריית שמים וארץ. אלא מהשבה בין ביום בין בלילה. ומעשה עם דמדומי המה: (טז) ה' אלהים. למלך שהיו לו כוסות רקים. אמר המלך אם אני נותן לתוכן המין הם מתבקעים. צונן הם מקריסין. מה עשה המלך ערב המין בצונן ונתן בהן ועמדו. כך אמר הקב"ה אם בורא אני את העולם במדת הרחמים הוי הפייה סניאין. במדת הדין היאך העולם יכול לעמוד. אלא הרי אני בורא אותו במדת הדין ובמדת הרחמים. והלואי יעמוד: (טז) ארץ ושמים. משל לגיון שהמליך את המלך תחלה. אמר המלך הואיל ולגיון זה המליכני תחלה. הרי אני נותן לו פרוקופי שלא תזוז ממנו לעולם. כך אמר הקב"ה הואיל והארץ היא עשתה צביוני תחלה. הרי אני נותן לה פרוקופי שלא תזוז ממנה לעולם. הה"ד (פסלים ק"ד) יסד ארץ על מכוניה בל תמוט עולם ועד:

פרשה יג (א) וכל שיח השדה מרם וגו'. הכא את אומר כל שיח השדה וגו'. ולהלן את אומר ויצמח ה' אלהים מן האדמה. א"ר חנינא להלן לג"ע. וכאן לישובו של עולם. תני ר"ח אלו ואלו לא צמחו. עד שירדו עליהם גשמים: (ב) וכל שיח השדה כל האילנות כאילו משיחין אלו עם אלו. כל האילנות כאילו משיחין עם הבריות. כל האילנות להנאתן של בריות נבראו. מעשה בא' שבצר את כרמו ולן בתוכו ובאת הרוח ופגעתו. וכל שיחתן של בריות אינה אלא על הארץ. עבדת ארעא.

לא

מתנות כהונה

וזכל הבריאות כחייב ויעש אלהים ויברא אלהים בראשית ברא אלהים. ויאמר אלהים יהי כן הרי שם אלהים מיוחד אל המעשה וכאן כח עוד שם של הויה והיא מורה על המהשבה כד"ל וינהם ה' ויאמר ה' אל לבו וכן כל ויאמר ה' וידבר ה' ומדכתיב ביום עשות הרי שהעשייה היה ביום וממילא שהמהשבה היה בלילה וז"ל סברי שמלת ביום שב אל הוראת שמי השמות על המהשבה

אסיפת אמרים

השבע. וכן נגלגל הירח ונגלגל החמה. תמיד בחוקים וחוקים ביום הכרס. (מ"א): צביוני תחלה. כדלעיל פ"א ארץ שרפתה לעשות רלון קונס. ושם נחבאר דלתי כב"ל דס"ל דנגמר שיכלול הכריאה הארץ נחפשה תחלה מעמסה קודם ששמים ויזכיה לפ מדכתיב עשות ארץ ושמים. ועי"ז נקרא הקב"ה מלך כדאיפת פ"ד דר"ס שלא נקרא מלך עד אחר סכריאה (שם): עולם ועד. ע"ד מ"ס הושר שלעיד

והמעשה ששניהם היו ביום ורש"י סבר שאין ראוי לייחד יום או לילה למעשה כי לא היו פעולותיו זריכין להמשך בזמן אך בדבר ה' וכבר נעשו והמהשבה היה בין ביום בין בלילה וזה אין ראוי לפה לאומרו כי כן מהשבתו יחבדך בזה והוא ויהיה ולכן כתיב עשות מקור המורה רק ענין העשייה ולא אמר עשה המורה על פעולה הגמשת אחר הזמן: מתבקעים נשברים לשברים: נקרסים מתבקעים בלי חסרון: הפייה החטא או החוטאים יהיו רבים כילא ויפחדו מן העונש: ללגיון היל של מלך: פרוקופו כבוד בלשון גירמסקי ורש"י פ"י מתנה והיא היא: צביוני פירש"י דכתיב ותולא הארץ דשא מיד אחר האווה: ויצמח ה' אלהים הרי שהיו אילנות וכן אמר וכל שיח לא היה עדיין ואע"ב דכתיב ג"כ ותולא הארץ דשא וגו' כבר הירץ רש"י בשם חז"ל שעמדו רק על פתח קרקע אבל לא ילאו עד שהמטיר על הארץ לנורח האדם אבל כאן אמר ויצמח ה' וגו'. כל עין וגו': וישע ה' אלהים בן בעדן מקדם ודרשו חכמים ז"ל מקודם שנברא האדם כדי שימלא הכל מחוק: וביארך משיחין אלו עם אלו. כאלו הם מצביים דבר ומדברים זה עם זה: עם הבריות. פירש"י ז"ל שהבריות זורעין ונוטעין מעט על מנה להוציא הרבה. וכשהארץ מוטיאה פירות הרי היא משלמת הרבה תחת מעט כענין משא ומתן של הבריות וכן אמר הכתוב בפירות אענה את השמים והשמים את הארץ והארץ יענה את זרעאל: להנאתן של בריות סיפיה דקרא דייק ואלס אין הרי שהכל בשביל האדם ואעפ"כ לפעמים נכשל בהם כהוא מעשה כו'. כן פירש"י ז"ל. ועוד מכל לומר שזהו קרא להנאתם שמקבלים עבור חטאתם מעט ה' יחבדך על דרך שדרשו חז"ל והנה טוב אל יסורין ודלעיל: עבדת ארעא וכו'. שהמיד שואלין זה לזה עשתה הארץ פירות או לא עשתה ולכן

כתיב

לא עבדת. וכל תפלתן של בריות אינה אלא על הארץ. מרי תעבד
 ארעא. מרי תצליח ארעא. כל תפלתן של ישראל אינה אלא על ביהמ"ק.
 מרי יתבני בית מקדשא. מרי מתי יתבני בית מקדשא: (ג) כי לא המטיר
 ה' אלהים על הארץ. מזכיר שם מלא על עולם מלא. א"ר חלפאי כשם
 שהוא מזכיר שם מלא על עולם מלא. כך הוא מזכיר שם מלא בירירת
 גשמים. אמר רשב"י ג' דברים שקולין זה כזה. ואלו הן. ארץ. אדם. ומטר.
 א"ר לוי בר חייא ושלשתן מג' אותיות. ללמדך שאם אין ארץ אין מטר.
 ואם אין מטר אין ארץ. ואם אין שניהם אין אדם: (ד) א"ר הושעיא קשה
 היא גבורת גשמים שהיא שקולה כנגד כל מעשה בראשית. מ"ט (איוג ס)
 עושה גדולות ואין חקר וגו'. כמה (ס) הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים
 על פני חוצות. ר' אחא מייתי לה מהכא. (ימייסי) עושה ארץ בכחו מכין
 תבל בחכמתו. מה כתיב בתריה (ס) לקול תתו המון מים בשמים. ואין
 קול אלא גשמים. שנא' (תהלים מ"ג) תהום אל תהום קורא לקול צנוריד.
 א"ר יצחק שהיא מרצה כקרבנות. שנאמר (ש"פ פ"ה) רצית ה' ארצך. ולהלן
 הוא אומר (ישעיה נ"ו) לרצון על מזבחי ר' סימון אמר אף מכנסת את הגליות.
 שנא' (תהלים ס"ה) שבת שבות יעקב. רבי יוחנן בר מריה אומר. שהיא
 אוספת את העברה. שנא' (ס) אספת כל עברתך. ר' תנחום בר חנילאי
 אמר. אף מכפרת על החטאים. שנא' (ס) נשאת עון עמך. רחב"א אמר.
 ושקולה כנגד תח"מ ר' אבא ור' חייא בשם ר' (הי"א בר) אבא אמרו.
 אף חכמים קבעו אותה בתה"מ. בזו יד ובזו יד. בזו פתיחה ובזו פתיחה.
 בזו יד שנא' (יחזקאל נ"ז) היתה עלי יד וגו'. ובזו יד. (תהלים קמ"ה) פותח את
 ידיו. בזו פתיחה (דברים כ"ח) יפתח ה' לך. ובזו פתיחה (יחזקאל נ"ז) הנה אני
 פותח את קברותיכם וגו'. ר' יודן בשם ר"א בר אבינא אמר בזו שירת
 ובזו שירה. בזו שירה (ישעיה מ"ג) ירונו יושבי סלע. ובזו שירה (תהלים ס"ה)
 יתרועעו אף ישירו. רחב"א אמר וגדולה מתהיית המתים. שתהיית המתים
 לאדם. וזו לאדם ולבהמה. תהיית המתים לישראל. וזו לישראל ולאומות
 העולם. גוי א' שאל את ריב"ק. א"ל אתם יש לכם מועדות. ואנו יש לנו
 מועדות. בשעה שאתם שמחים אין אנו שמחים. ובשעה שאנו שמחים
 אין אתם שמחים. ואימתי אנו ואתם שמחים. בירידת גשמים. מ"ט (ס)
 לבשו כרים הצאן ועמקים יעמפו בר יתרועעו אף ישירו. מה כתיב אחריו
 הריעו לאלהים. כהנים ליום וישראלים אין כתיב. אלא הריעו לאלהים כל
 הארץ. אמר ריב"ל בשעה שהמטר יורד בהמה מבקשת תפקידה. מ"ט
 לבשו

מתנות כהונה

כתיב שיה ודכרי בני אדם עדיון לא היה כי לא
 המטיר וגו': וכל חפלתן כו'. דרש שיה מלשון
 עפלה כד"ל ואלא יצחק לשון וגו': מרי תעבד
 כו'. כך היא חפלתן להקב"ה רבון העולם תעשה

הארץ והצליח הארץ: מרי יתבני. ארון רבון העולם י"ר שיבנה ב"ה ודרש השדה זה ב"ה כד"ל אין
 שדה תחרש וכן מלחתי שוב צפרש"י: מזכיר שם מלא. כמו שנאמר ביום עשות ה' אלהים ארץ
 ומים וכשם שהזכיר שם מלא על עולם מלא כך וכו'. וכן מוכח בילקוט. ומלחתי שראוי להגיש
 קד ואם אין שיהם אין אדם ואם אין אדם אין שיהם שנאמר כי לא המטיר וגו' ואדם אין: מכפרת

אסיפת אמרים

שלעתיד יתבענו השמים הללו לגמרי והארץ לא
 תסבטל רק לזרחה (ס): כנגד. פי' יוסר מ"ס
 ז"ל ור"ח פלגי ואמרו ששין סס. והדר ארבע"א
 ר"א

הארץ והצליח הארץ: מרי יתבני. ארון רבון העולם י"ר שיבנה ב"ה ודרש השדה זה ב"ה כד"ל אין
 שדה תחרש וכן מלחתי שוב צפרש"י: מזכיר שם מלא. כמו שנאמר ביום עשות ה' אלהים ארץ
 ומים וכשם שהזכיר שם מלא על עולם מלא כך וכו'. וכן מוכח בילקוט. ומלחתי שראוי להגיש
 קד ואם אין שיהם אין אדם ואם אין אדם אין שיהם שנאמר כי לא המטיר וגו' ואדם אין: מכפרת

לכשו כרים הצאן לבשו דכרייא ענא ל' נקי : (ה) ואדם אין לעבוד את האדמה . ואדם אין להעביר את הבריות להקב"ה כאלוהו . וכחוני המעגל . ואדם אין לעבוד את האדמה . לא נברא אדם אלא לעמל . אם זכה הוא עמל בתורה . ואם לא זכה הוא עמל בארץ . אשריו לאדם שהוא עמל בתורה . כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ ואדם אין וגו' . אלמלא אדם אין ברית כרותה לארץ להמטיר עליה . שנא' (וי' נח) להמטיר על ארץ לא איש מדבר לא אדם בו : (ו) כל הנחלים הולכים אל הים וגו' (קבלתא) מ מעשה בר"א ור' יהושע שהיו מפרישין לים הגדול ונכנסה ספינתן לים למקום שאין מים מהלכין . א"ל ר"א לר"י לא באנו לכאן אלא לנסיון . מלאו משם חבית מלא מים . כיון שעלו לרומי אמר להם אנדריאנוס שחיק עצמות . מי אוקיגוס מה הינון . א"ל מים בולעין מים . אמר להן חבו לי מנהון . יהבון ליה מלא לקיניא אתא . והווי יהבין בגווה מים והיא בלעה להון . על דעתיה דר"א משם הם שואבים . על דעתיה דר"י לשם הם שבים ללכת : (ז) כיצד היתה הארץ שותה . ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן ר"י אמר כהדין גילוס . דמשקה וחדר משקה . ור"נ אמר כמין תוכייה דהדין קבריא דמרבח וקבר . ורבנן אמרי כמין תווי (נהר בבבל ושמו תווי) ולמה קורין אותו תווי . שהוא תוור ומשקה אחת למ' שנה . וכך היתה הארץ שותה מתחלה . דכתיב ואד יעלה מן הארץ וגו' וחזר בו הקב"ה . שלא תהא הארץ שותה אלא מלמעלן : (ח) רבי הגן דצפורי בשם ר' שמואל ב"ג אמר . מפני ד' דברים חזר בו הקב"ה שלא תהא הארץ שותה אלא מלמעלן . מפני בעלי זרוע . ובשביל להדיח

מתנות כהונה

על הכהנים . מטעם שאחז"ל קשה יומא דמטר' כיומא דדינא : תפקידה רוחה נוחה ומתאווה לחזק לבת זוגה : דכרייא זכרים כרים הן חיל האלן ואמר שהכרים לזשים לאן נקבות ולשון נקי דבר : כאלוהו וכו' . שעל פי רזונס ירד המטר וזכה היו משעבדים לב הבריות להקב"ה : אלמלא אדם כו' . שאם לא היה נברא האדם לא היה הברית כרותה שינד המטר בשביל החיות והבהמות וכו' כי אם על זד הכסד ורחמים וכן משמע כי לא המטיר מפני שאדם עדיין אינו וכמו שפרש"י ז"ל בפ' ה' הומוס וכן הזכיר הכתוב חסדי השם שהמטיר על הארץ א"ע"פ שאין אדם דר שם וכן במדבר לתועלת החיות והבהמות וחו בחדס ורחמים וכן מוזכר בכל פרשה הדי' חסדי המקום על צדו וכן מנאיה שוב בפירוש הא"ב אבל רש"י ז"ל פי' שאפי' אם לא היה שם אדם היה ברית כרותה שינד המטר כמו שנאמר להמטיר על הארץ א"ע"פ שאין אדם שם ודברי הספר כך מפרש אלמלא אדם אין ר"ל א"ע"פ שלא היה אדם בעולם מ"מ ברית כרותה וכו' ופסוק כי לא המטיר קשה ליישוב : שחיק עצמות ישחקו ויטעו וימחו עצמותיו וימחו זכרו : מה הם ומה טבעם העטם מפני שכתוב כל הנחלים הולכים אל הים והים אינו מלא והיך אפשר זה : בולעין מים . לפיכך אינו מלא : הבו לי מנהון . לבו והביאו לי מהם ממימי אוקיגוס כי אינו מאמין לכם : יהבון ליה . נחמו לו מאותן מים שהביאו משם : לקיניא אתה פ' הערוך ספל : והווי יהבין כו' . היו נותנין בתוכו מים והיו מי אוקיגוס בולעין לאותן מים : על דעתיה כו' . עיקר מאמר זה ריש מדרש קבלתא ושם איתא פלוגתא דר"א ורבי יהושע ר"א סבר הארץ שותה מים אוקיגוס ור' יהושע סבר ממים עליונים ור"א דרש הם שבים משם הם שואבים ע"י העננים וחו המטר היונד ורבי יהושע דרש כמשמעו מלד זה זוחלין ובד' חזר הם זוחלין לתוכו : כיצד היתה כו' . קודם שהמטיר מלמעלה : גילום נחל מרגיש הוא עולה בכל יום ומשקה הארץ : כמין חוכייה כו' הערוך הביאו בערך תווי ולא פירשו ורש"י גרס קבריא וכן הוא במדרש חזית (ו ח) והוא נהר שעולה ומרבה מים ונקבר ונבלע בחדמה : תווי הספר מפרש וסוּך נהר בבבל ושמו תווי : למ' שנה . ולפיכך נקרא תווי ל' תמים ותווי שלארבעים שנה אינו עולה רק פעם אחת והוא מספיק : בעלי זרוע . שלא יגרשו השפלים מן

להדיח מללים הרעים. ושיהא הגבוה שותה כנמוך. ועוד שיהיו הכל תולין עיניהם כלפי מעלה. הה"ד (איוג ה) לשום שפלים למרום וגו': (ט) ומהיכן הארץ שותה ר"א אומר ממימי אוקינוס. דכתיב ואד יעלה מן הארץ. א"ל ר' יהושע. ובי מימי אוקינוס לא מים מלוחים הן. א"ל מתמתקים הן בעבים. דכתיב (איוג ו) אשר יזלו שחקים. היכן הם נוזלים בשחקים. ר"י אומר מן העליונים. שנא' (דניס יא) למטר השמים תשתה מים. והעננים מתגברים מן הארץ ועד הרקיע ומקבלין אותן כמפי הנוד. דכתיב (איוג ו) יזקו מטר לאדו. והושרים אותן כמין כברה. ואין מיפה נוגעת בהברתה. דכתיב (שמואל ב כג) השרת מים עבי שחקים. למה הוא קורא אותן שחקים. רשב"ל אומר שהן שוחקין את המים. ר' אבא ב"כ אומר כהדין מסוסא. ר' שמואל ב"ג אומר כדקין הללו של בהמה: (י) ר' יוחנן ורשב"ל. ר"י אומר אין עננים אלא מלמעלה. שנא' (דניאל ז) וארו עם ענני שמיא. רשב"ל אומר אין עננים אלא מלמטה. שנא' (ספלים קס) מעלה נשיאים מקצה הארץ. על דעתיה דר"י. לאחד שכבד את חבירו הבית של יין וקנקנה. ר"ש אומר לא שאמר לחבירו הלוני סאה של חטים. א"ל הבא קופתך ובא מדוד. כך הקב"ה אומר לארץ אייתי ענניך וקבל מטר: (יא) ה' שמות נקראו לו. עב. אד. ענן. נשיאים. חזיו. עב. שהוא מעבב את פני הרקיע. אד. שהוא שובר אידן של בעלי שערים. ענן. שהוא עושה הבריות ענוים אלו לאלו. נשיאים. שהוא עושה הבריות נשיאים אלו על אלו. חזיו. שהוא עושה חזיונות ברקיע ומשרה רוח"ק על הבריות. כד"א (ישעי ח) חזון ישעיהו בן אמוץ: (יב) אומר רשב"ג ד' שמות נקראו לארץ. כנגד ד' תקופותיה. ארץ. תבל. אדמה. ארקא. ארץ. כנגד תקופת ניסן. שהיא מריצה את פירותיה. תבל. כנגד תקופת תמוז. שהיא מתבלת את פירותיה. אדמה. כנגד תקופת תשרי. שהארץ עשויה בולין בולין של אדמה. ארקא. כנגד תקופת טבת. שהיא מורקת את פירותיה: (יג) כמה נשמים יורדין ויהיה בה כדי רביעה. כמלא כלי מחרושה של ג"מ דברי

מתנות כהונה

הצרות והבצרות: להדיח מן הזרעים והאילנות: כלפי מעלה ויתפלל על המטר: ומהיכן ארץ שותה. כל זה נחבא בצ"ק דהענין (ט) וגם הוא במדרש קהלת (ח' ה'): יזלו מלאחי צירש"י יזלו ימתקו נוזלים מתוקים: יזוקו לזיקים היינו נודות: והושרין פירש"י פ"ק דהענין' כלו' משרין המים לארץ: שוחקים עומים ומחלקים אותם טיפות: מסוסא כמו ההמסס ששוחק ועוהן את המאכל: בדקין פירש"י הדקין שוחקין המאכל היטב מפני שמקומן זר ואם אין המאכל הדק היטב אינו יכול לכנס דרך פה: וקנקנה שלו. של הנותן: מעבב וכו'. פני הרקיע זארים הם וכשהם מתכסין צענים הם משחירים ועבים: ה"ג צערוך וצילקוט שהיא שובר לבעלי שערים שיש להם תנועה ומייקרין השער: עננים שאינם מקפידים זה על זה שהולו מלוי: נשיאים פירש"י מפני ששדה אחת מתכרכ' ושל חבירו אינה מתכרכת וצירוש' פ"ג דהענין גורם שעושה בעלי בהים כנשיאים: חזיונות מלאות ירוקן והדומים כד"א בחיר הוא בשחקים: ארץ ל' ריאה שמוציאה ומריאה פירותיה: מתבלת והקופת תמוז חמה מאוד והחמה מבשלת וממתקת הפירות: בולין הסיכות של אדמה כי אז עת האסוף ומטר יורד על תלמי השדה ומחבר אותם חמרים ועיין ערוך ערך בול: מורקת פניהם מוריקות ולא נשתיירו באיביהן מפני חוק הקור: כדי רביעה. לעמן דשרי להפסיק החטאות אפילו בהני היום אם יסרדו כדי רביעה או לצדק עליו ברכת נשמים כדלקמן ושני הטעמים הם צירושלמי פ' הרואה: רביעה שיעור מטר שיש בו כדי לזרז הקרקע ונקרא כן על שם שרובת את הקרקע להוליד ולהוציא זרע: של ג' טפחים. כן הוא שיעור שנכנס

דברי ר"ט. ר"י אומר בקשה טפה. ובכינונית טפחיים. ובשבעה ג' טפחיים. ארשב"א אין לך טפה יורד מלמעלה. שאין הארץ עולה כנגדו טפחיים. מה טעם (תהלים מג) תהום אל תהום קורא לקול צנוריק וגו': (יד) א"ר לוי המים העליונים זכרים. והתחתונים נקבות. והן אומרים אלו לאלו קבלו אותנו. אתם בריותיו של הקב"ה. ואנו שלוחיו. מיד הם מקבלים אותן. הה"ד (ישעיה מה) תפתה ארץ. כנקבה זו שהיא פותחת לזכר. (סג) ויפרו ישע. שהן פריין ורבין. (סג) וצדקה תצמיח יחד. זו ירדו וגשמי'. (סג) אני ה' בראתי. לכך בראתי לתקונו של עולם ולישובו: (טז) א"ר ברכיה עלה שבר מן הארץ. מיד והשקה את כל פני האדמה. היא דעתיה דר' ברכיה. דאר"ב (דניס לג) יערוף כמטר לקחי וגו'. שברו בריות את ערפן. מיד מטר יורד: (טז) כמה נשמים יורדין ויהא אדם צריך לברך. ר' יוסי בשם ר' יהודה ור' יונה בשם ר' שמואל אמרין. מתחלה כדי רביעה. ובסוף אפי' כל שהן. ר' חייא בשם ר' יוחנן אמר בתחלה כדי רביעה. ולבסוף עד שידחו פני הקרמיד. ר' ינאי ב"ר ישמעאל בשם רשב"ל אמר. בתחלה כדי רביעה. ולבסוף כדי שתשרה פי המגופה. והלא כמה נשמים יורדין ואין פי מגופה נשרת. אלא תהא נראית כאילו שרויה: (יז) כיצד הוא צריך לברך. כהדא דתנינן. על הגשמים ועל בשורות טובות הוא אומר. ברוך הטוב והמטיב. ר' ברכיה בשם ר' לוי מייתי לה מהכא (משלי כג) מים קרים על גפש עיפה ושמועה טובה וגו'. מה שמועה טובה. ברוך הטוב והמטיב. אף מים קרים הטוב והמטיב. ר' יהודה אומר כדין מברך יחזקאל אבא. יתברך יתרומם יתגדל שמך. על כל טפה וטפה שאתה מוריד לנו. שממנו אתה זן אלו מאלו. ר' יהודה ב"ר שמעון אומר שהוא מורידן במדה. שנא' (איוב לו) כי יגרע נטפי מים. המד"א (ויקרא כז) ונגרע מערכך. ר' יוסי בר יעקב סלק למבקרי לר' יהודה מגדלאה. שמע קליה מברך. אלף אלפים ורבי רבבות ברכות והודאות אנו צריכינן לתודות לשמך

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

שנכנס המחרישה בעומק הקרקע: בקשה צדקה קשה שיעור שנכנס המטר טפה בעולם. וצירושל' לא גרם מחרישה: בינונית קרקע ציונית. טפחיים גרסין פי' שני טפחיים: ובשביעה קרקע שביעה שבענמה היא רכה ולחה: ה"ג צפ"ג דחעיט (כה) אין לך טפה יורד מלמעלה פי' שאין ההיום עולה כו'. תהום עליון קורא לתהום ההחון: צינוריק לשון רבים משמע שים: והן אומרים כו' העליונים אומרים כן לתחתונים: עלה שבר כו'. אל לשון שבר כשהבריות משברי אח לבס בשעושה מיד וישמע ה' ומשקה וכו': שברו בריות כו'. בשעושה כד"ל וערפכס לא חקשו עוד ודרש יערוף לשון עורף: ולבסוף פירש רש"י בזמן רביעה שנייה: הקרמיד שידח וישטוף פני הלכנה שקורין קרמוד ועיין בערוך: ואין פי מגופה כו'. פירש"י שהי אין משהין את החביות אלא באור: נראית כאילו שרויה כשהגשמים יורדין כלי האדמה וכלי אבנים מתלחלחין מפני שטבען לה: כיצד הוא וכו'. כשהגשמים יורדין: מייתי לה הכא. מביא רחיה מכתן שמצרכין הטוב והמטיב: ר' יהודה בר יחזקאל גרסינן צירוש' גרם שאתה מוריד לנו שאתה ממניען זו מזו. ועיין מזה צפ"י כי הבא שממנה הקב"ה מלאכי' להפרידס זו מזו: במדה פירש"י שמועד במדה כמה צריך לכל קרקע וקרקע ומוריד לה כפי צרכה ולפיכך צריך לברך על כל טפה וטפה צפתי עלמה ועיל' שמועד ומשער שלא ירדו צ' טיפין מנקב אחד כדאמרי' פ"ק דחעיט שאלמלא כן לא יוכל העולם לעמוד וכך מלאחי צדקא שלי דברכות פרק הרוח: סליק למבקריה. עלם

לשמך. על כל טפה וטפה שאתה מוריד לנו. שאתה משלם גמולים טובים לחיובים. א"ל כן הוה ר' סימון מברך. א"ר זירא תמן אמרין. על הזון שהוא בא לעולם. ועל השבע שהוא בא לעולם. ועל הנתר שמספן למדינה. ואמר ברוך הטוב והמטיב: (יח) והשקה את כל. ר' אליעזר בשב ר' יוסי בר זמרא אמר. הכל מתברך משא ומתן מתברך והפרגמוטוטיין מרויחין. ר' יוחנן בר לוי אמר. אף מוכי שהין מרויחין. ר' חייא בר אבא אמר. אף החולין מרויחין. ואבריהן רפין עליהם. אבימי מן חבריא הוה מבקר בשיאי. כד הוות רביעתא נחתא הוה א"ל רחב"א מה אינון עבידין. הוה א"ל נינוהו. ר' אבא אומר אף אכן טובה מרגשת. רבנן אמרי אף הדגים מרגישים. א"ר פנחס עובדא הוה בחדה עכו וצדו חד נון. ושמו יתיה ש' לטריין. ותקלו יתיה ר' לטריין. הוה תמן חד סב צייד. א"ל דלא נחת רביעתא. וכיון דנחת צדו חד נון. ושמו יתיה מאתן לטריין. ותקלו יתיה ואשכחונה ש' לטריין: (יט) אמר ר"א בר"ש אין הארץ שותה אלא לפי הסומה. א"כ מה יעשו שרשי חרוב. ושרשי שקמה. ששרשיהם עד תהום. אלא כל אחד ואחד לפי צרכו. ר' חנינא ב"ר עיוקה ור' ברכיה בשם ר' יהודה אמרי. שרשי חמה בוקעין בארץ ג' אמה. שרשי תאנה בוקעים בצור. א"ר לוי כך הוא כדקא אמרת לפי הסומה. וחרוב ושקמה אחד לשלשים יום תהום עולה ומשקה אותה. מ"ט (יטעיש כו) אני ה' נוצרה לרגעים אשקנה. א"ר יהושע בן לוי בשעה שהמטר יורד הוא עושה פנים לאדמה: **פרשה יד** (א) ויצר ה' אלהים. כתיב (משלי כט) מלך במשפט יעמיד ארץ וגו'. מלך. זה ממ"ה הקב"ה. במשפט יעמיד ארץ. שברא את העולם בדין. שנא' בראשית ברא אלהים (ס) ואיש תרומת

יהרסנה

אסיפת אמרים

מתנות כהונה

לבקר ולדרוש בשלומו: ה"ג ח"ל הדא מנא לך ח"ל כך כו': תמן אמרין. שסבאי' אומרים על כל חלו ברכה אחת בשוה: הכל מתברך בשעת ירידת גשמים: משא ומתן פירש' כשנושא ונותן איש עם חבירו ובשעת הסחורות יורדות גשמים מסורה הוא ביד התגרים שיש בו סימן ברכה: והפרגמוטוטיין הסחורות יורדות גשמים מסורה חפ"י חוקן שאין להם חולי' חלא באבר אחד: רפין

טפתיים ופולטות אלא הטפה ה"ל (יפ"ט): שטספה. שבתא להתחבר למדינה ביסתפקו ממנה (יפ"ט): א"כ. הוא דברי סמדרס ופליג ארנב"ש. ורנב"ש ס"ל כר"ל דבס"י. יפ"ט. ובנו"ס גרס אס אין סאכ"ן כו' וא"כ הוא דברי רנב"ש ור"ל פליג ארנב"ש: לרגעים. דמשמע שיש עמים ידועות להשקאחה ואי בגשמים סא אין להם זמן קבוע. ואין מסכרא אמריין שזי קאי אחרוב ושקמה ושסוא ל"י יום כי

טוחין והבשר נהררך לקבל הרופה: הבריא שם מקום קד' פי' תוספות צפ"ק דחולין: מבקר בשיאי. מבקר חולים: בד הוא כו'. כשהיה יורד הרביעי': מזה אינון עבדין. מה עושין חלו חולים: בינוהו מלאו להם מנוח מחליין: מרגש' ומקבלת כח ומעלה: עובדא כו'. מעשה היה בארץ העיר עכו שלזו דג אחד והיה שמיין שיהיה לו שלש מאות ליטרין ושקלו אוחו ולא מלאו בו רק מאהים ליטרין והיה שם זקן אחד שיהיה שמיין שיהיה לו שלש מאות ליטרין ושקלו אוחו ולא מלאו בו רק מאהים הרביעה: וביון דנחת כו'. וכיון שירדה הרביעה לזו עוד דג אחר והיה שמיין אוחו על מאה' ליטרין והיו שקלין אוחו ומלאו בו שלש מאות: חיסוביה קשיוחה שבמקום קשה אינה שוחה כ"כ בצומק כמו במקום הרך: ה"ג בירושלמי דברכות ופ"ק דהענין חלטה רכיש בוקעין בצור הסלע הקשה. בירושלמי גרס דברי ר' חנינא קודם דברי (רנב"ש) ר"מ בר חנינא וכך נתיישב יוצר ודוק: כך הוא כו'. לעולם כדקאמרת דאינה שוחה חלא כפי חיסומה ודקא קשיא לך אחרוב ושקמה אחת וכו': פנים לאדמה שגראין למחים ומימי עשבים וחרעים וקודם זה היחה הרבה ודש מדכחיב ושקמה חלא

יחסינה . זה אדה"ר . שהיה גמר חלתו של עולם . ונקראת חלה תרומה .
 שנא' (כמדבר טו) ראשית עריסותיכם וגו' אמר ר' יוסי בן קצרתה . כאשה
 הזאת שהיא משקשקת עימתה במים . ומגבהת חלתה מכנתיים . כך בתהלה
 ואד יעלה מן הארץ וגו' . ואח"כ וייצר ה' אלהים וגו' : (ב) וייצר שני
 יצירות . יצירה לאדם . ויצירה לחוה . יצירה לו' . ויצירה למ' . רב הונא
 אמר נוצר לו' ונוולד לח' או למ' חי . נוצר למ' ונוולד לח' אינו חי . ק"ו לו' .
 בעון קמיה דר' אבהו . מנין שהנוצר לו' חי . אמר לחון מדידכון אנא
 ממטי לכון . זיט"א אפמא . איט"א אוכמ"א : (ג) וייצר שתי יצירות . יצירה
 מן התחתונים . ויצירה מן העליונים . ר' יהושע בר נחמיה בשם ר' חנינא
 בר יצחק ורבנן בשם ר' אליעזר . ברא בו ד' בריות מלמעלן וד' מלמטן .
 אוכל ושותה כבהמה . פרה ורבה כבהמה . מטיל גללים כבהמה . ומת
 כבהמה . מלמעלה . עומד כמה"ש . מדבר ומכין ורואה כמה"ש . ובהמה
 אינה רואה . אתמהא . אלא זה מצדד . ר' תפדיי אמר בשם ר' אהא .
 העליונים נבראו בצלם ובדמות . ואינן פרוין ורביין . ותחתונים פרוין ורביין
 ולא נבראו בצלם ודמות . אמר הקב"ה הרי אני בורא אותן בצלם ובדמות
 מן העליונים . פרה ורבה מן התחתונים . אמר ר' תפדיי בשם ר' אהא . אמר
 הקב"ה אם אני בורא מן העליונים . הוא חי ואינו מת . מן התחתונים .
 הוא מת ואינו חי . אלא הריני בורא מאלו ומאלו . אם יחמא ימות . ואם
 לאו יהיה : (ד) וייצר ב' יצרים . יצר טוב ויצר רע . שאילו היה לבהמה ב'
 יצרים . כיון שהיתה רואה סכין ביד אדם לשחטה . היתה מפחדת ומתה .
 והרי אדם יש לו ב' יצרים . א"ר חנינא בר אידא . (זכריה יג) ויוצר רוח אדם
 בקרבו . מלמד שנפשו של אדם צרורה בקרבו . אלמלא כן . כיון שהיתה
 הצרה באה עליו . היה שומטה ומשליכה : (ה) וייצר ב' יצירות . יצירת

בעה"ז

אסיפת אמרים

כן ימלאו ימי הסקאס (יפ"ת) : כאשה . כן כש"י
 גבל כל עפר הארץ והטויל חלק א' משוכה . וז"ש
 גמר חלתו ר"ל שלימים בשלימות וכירושלמי פ"ב
 דשבת גרם חלה טסורס הים . א"נ אמר גמר כמו
 שנלגול העיסס היא גמר מלאכתה לחלה (סס) :
 יצירה לו' . פי' שארית הולד מתחלה להטעיר לפעמים
 ז' ימים אחר הקליטה ולפעמים ט' יום . (אך גמר
 הארס היא מ' יום אחר הקליטה) (סס) : נוצר לו' .
 פי' שהחלת הארס היא לו' ימים ונוולד לח' חדשים
 (סס) : שהנוולד לו' כ"ל . (סס) . ופי' כשנוולד לו'
 (גל"ס) : אויטא זס קאי אנוולד לט' ונוולד לח' . וס"אס
 לו כזס שרביטו חדשי הלידה אינס ראיס לחיי הולד
 רק העיקר תלוי ביצירה (סס) . ולפי' המ"כ שאוכטוי
 היא הט' נוכל לפרש שקאי רק על היצירה ופי' כשנוולד
 לו' אין בו שום זד לידה שימות וכשנוולד לט' אפשר
 שימות אס לא כשנוולד ג"כ לט' ונוכל ג"כ לקיים
 טיורפא כסאלס כשנוולד לו' (גל"ס) :

מתנות כהונה

פי הארץ : גמר חלתו . כדמפרש וחזיל ומלאחי
 רמז ה'אדם לנפש ח"ה ר"ת למפרע חלה : יצירה
 לסבעה . שאס נוולד הולד כחדש השביעי מההכיון
 ויכל להיות חי וכן כחדש הט' : בעון קומי . א'
 מאנשי יון שאל לויס : מדדידכון כו' . מכחב ולשון
 פלכס חמי מניח אהכס תשובה וראייה : ה"ב
 בערוך זיט"א אפמ"א חוט"א אוכט"ן ופי' הערוך
 יטא פירוש בלשון יון יחי' אפמ"א שבעה . ובאותיות
 שלהן קורין אל הז' יטא כלומר בן ז' יהיה : איטא
 הוא בל' יון ימות ואוכטין הוא הט' ובאותיות
 שלהן הט' היא במקום ח' שלנו כלומר בן ח' ימות
 וצירוש' דסרק החולץ גרם ח' אוכטין . פי' אפמ"א :
 זה מלדד . פירש' האדם אף כשהוא מניח לפניו
 פמש רואה מה שנעשה מן הארץ והבהמה אינה
 רואה אלא כשהוא מלדדס ראה לח' מן הארץ :
 בצלם ודמות . אלס חלסיס . אס יחמא ימות

גרסי' וכן הוא לשל פ"ה : מפרהרת כו' . רש"י ז"ל ויבלקוט גרם משחרת פי' מקדמת עלימה כד"ל
 ואזכבו שחבו מוסר ומנוך שאין זה יה"ר דרכיה חיימות : ודר"י אדם יש לו כו' . וספ"ה אינו מת
 מפני הפחד : א"ר חמיטא כו' ויוולד כתיב פי' קושך וזכור שאלמלא כן ודאי היה שומט' ומשליכ' מפני

בעה"ו. ויצירה לעה"ב. ב"ש וב"ה. בש"א לא כשם שיצירתו בעה"ז. כך יצירתו לעה"ב. בעה"ז מתחיל בעור ובבשר וגומר בנידים ובעצמות. אבל לע"ל מתחיל בנידים ובעצמות. וגומר בעור ובבשר. שכך הו"א במתי יחזקאל. (יחזקאל לו) וראיתי והנה עליהם גידים ובשר עליה. א"ר יונתן אין למדין מומתי יחזקאל. ולמה היו מתי יחזקאל דומים. לזה שהוא נכנס למרחץ. מה שהוא פושט ראשון הוא לובש אחרון. בה"א כשם שיצירתו בעה"ו. כך יצירתו בעה"ב. בעה"ז מתחיל בעור ובבשר וגומר בנידים ובעצמות. כך אף לע"ל מתחיל בעור ובבשר וגומר בנידים ובעצמות. שכן איוב אומר (איוב י) הלא כחלב תתיכני. התכתני אכ"כ. אלא תתיכני וכגבינה הקפתני אכ"כ. אלא תקפיאני. עור ובשר הלבשתני אכ"כ. אלא תלבישני. ובעצמות וגידים סוככתני אכ"כ. אלא תסוככני. לקערה שהיא מלאה חלב. עד שלא נתן מסו בתוכו החלב רופף. משנתן לתוכה מסו. הרי החלב קפוי ועומד. הוא שאיוב אמר (סו) הלא כחלב תתיכני וגו'. עור ובשר וגו'. היום וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי: (ו) את האדם. בזכותו של אברהם. א"ר לוי כתיב (יחזקאל) האדם הגדול בענקים זה אברהם. ולמה קורא אותו גדול. שהיה ראוי להבראות קודם לאדה"ר. אלא אמר הקב"ה. שמא יקלקל ואין מי שיבא לתקן תחתיו. אלא הרי אני בורא את האדם תחלה. שאם יקלקל יבא אברהם ויתקן תחתיו. אמר ר' אבא ב"כ. בנוהג שבעולם אדם יש לו קורה שופעת היכן הוא נותנה. לא באמצע מרקלין. כדי שתסבול קורות שלפניה. וקורות שלאחריה. כך למה ברא הקב"ה את אברהם באמצע הדורות. כדי שיסבול דורות שלפניו ודורות של אחריו. א"ר לוי מכניסין את המתוקנת לביתה של מקולקלת. ואין מכניסין את המקולקלת לביתה של מתוקנת: (ז) עפר ר' יהודה ב"ס אומר. עופר עולם על מליאתו נברא. א"ר אלעזר בר"ש אף הוה על מליאתה נבראת. א"ר יוחנן אדם והוה כבני עשרים שנה נבראו. ר' הונא אומר עפר זכר. אדמה נקבה. היוצר הוה מביא עפר זכר. ואדמה נקבה.

כדי

מתנות כהונה

הפסח ומ"ג ריך הוא ליה"ר דאם לאן קומתו מן הבהמה אין וכמו שדרשו למעל' טוב מאד זה יה"ר: מתחיל בעור ובשר כמו שג' באיוב עור ובשר תלשימי וגידים ועלמות סוככני: אין למדין כו' פירש' לפי שעדיין היה בהם עלמות ולא חסרו כ"א גידים ועור ובשר אבל לעמיד שהכל עפר הקב"ה יתחיל כעין יצירת הע"הו: לובש אחרון. וכן העור הנרקבת תחלה מפני שמונחת ע"ג קרקע עלה עליהם בלחרון' וגידין תחלה על העצמות שנשחרו עדיין ועל הגידים הבשר. והעור בלחרוןה אבל לעמיד שהכל נרקב יתחיל בעור שהוא עליון ויגמור בעצמות: התכתני. הוא לשון עבר ומורה על היצירה הראשונה ולא אמר כן אלא תתיכני שהוא ל' עמיד כמשפט איתן: מסו סס או עשש שנותנין בהלב להעמיד ולהפריד מי החלב מן הגבינה: מסו ל' חליקה כד"א הרמזים משימסו וכן חס של אשה היא מלאה דם וטיפה של לבנות יורד לתוכה ומיד נקפה: רופף מועט נע ונד: שופעת ישרה וחלקה ומועטפת: הברותקנת אשה חכמה לנעוה ומעשיה טובים וניי שיש לו רעה מכחם הטובה בביתו כדי שחחפה על האשה הרעה ותלמוד אוחה אבל איפכא לא פן תלמוד הטובה ממעשי הרעה וכן הכימם הקב"ה אברהם אבינו בתוך בית הרשעים והיה מחפה עליהם ולימד דעם אח העם להכיר הבהם ששמים: עופר עפר דרש לשון עופר בחור וחזק עומד על מעמדו ותקפו כד"א עופר האילים: עולם נער בחור לשון עלם: בבני עשרים שנה נבראו. שנה' הן אדם היה יה"ה בני' עשרים: עפר ל' זכר אדמה ל' נקבה ופירש' זלמיני עפרום הן חולגנס עפר זכר חול

ידי שיהו כליו בריאין: (ח) מעשה בא' בציפורי שמת בנו. אית דאמר מינאי הוה יתיב נביה. סלק ר"י בר חלפתא למחמי ליה אפין. חמתיה יתיב ושחיק. א"ל למה אתה שחיק. א"ל אנן רחיצין במרי שמיא דאתחמוי אפוי לעלמא דאתי. א"ל לא מסתיהייה לההוא גברא עקתיה. אלא דאתית מעקא ליה. אית חספין מתדבקין. לא כך כתיב (תהלים נ) ככלי יוצר תנפצם. אתמהא. א"ל כלי חרש ברייתו מן המים והכשירו באור. כלי זכוכית ברייתו מן האור והכשירו באור. זה נשבר ויש לו תקנה. וזה נשבר ואין לו תקנה. אתמהא. א"ל על ידי שהוא עשוי בנפיחה. א"ל ישמעו אונך מה שפיך אומר. ומה אם זה שעשוי בנפיחתו של ב"ו יש לו תקנה. בנפיחתו של הקב"ה עאכו"כ. אמר ר' יצחק ככלי חרס תנפצם אכ"כ. אלא ככלי יוצר תנפצם. כלי יוצר שלא הוסקו יכולין הן לחזור: (ט) מן האדמה. ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' שמואל ב"נ אמרו ממקום כפרתו גברא. המד"א (שמות כ) מזבח אדמה תעשה לי. אמר הקב"ה הרי אני בורא אותו ממקום כפרתו והלואי יעמוד: (י) ויפח באפיו. מלמד שהעמידו גולם מן הארץ ועד הרקיע. וזרק בו את הנשמה. לפי שבעה"ז בנפיחה לפיכך מת. אבל לעתיד בנתינה. שנא' (יחזקאל לו) ונתתי רוחי בכסו וחייתם. (יא) חמשה שמות נקראו לה. נפש. רוח. נשמה. יחידה. חיה. נפש. זה הדם. שנא' (דברים יב) כי הדם הוא הנפש. רוח. שהיא עולה ויורדת שנא' (קהלת ג) מי יודע רוח בני אדם העולה היא למעלה. נשמה זו האופיא. דבריותא אמרין האופיותא טבא. חיה. שכל האברים מתים והיא חיה בנוף.

יחידה

מתנות כהונה

דק עפר נקבה וזה חזק מאוד ושיהיה כהנה טובים: ה' רש"י: מינאי היה ואית דלמרי מין סוס יתיב נביה וכן נכון: למחמי כו'. להראות לו פנים ולנחמו: חמתיה כו'. חצי הין או המין אשר ישב עם רוחה ר' יוסי יושב ושחק: רחיצין כו'. מונבחים חנו בה' יתבך שאתה תשוב וסרחא פניו לעוה"ב: דאתית אל האבל או המין הושב שמה וכי חינו די לו לחמה האיש האבל נברתו אלה שבתא ללער אותו בדברי הבאי וכי יש חרסין נשברין שישושו ויתדבקו לה' כו': ברייתו מן המים כו'. ולכן אין תקנה לשבירתו מפני שתחלתו וסופו שני הפכים אבל הזכוכית תחלתו וסופו זה לפיכך יש לו תקנה לשבירתו וכן אנהנו נוזרים בדך אחד שזה לפיכך יש לנו תקנה: בנפיחה הזכוכית נעשה על ידי נפיחה לפיכך יש לו תקנה בנפיחה ככהו אז לתקנו בנפיחה כן כמו עשה: א"ר יצחק כו'. בא לתרץ ששאלת המין חיה כלום דלא כתיב נוזר דמשמע שנוזר כבר אלא כלי וזר שעדיין לא נוזרו: כלי יוצר שלא הוסקו. שלא נשרפו עדיין כבשוקן הוא בילקוט עדיין הס פיס יחמר ויש תקנה לשבירתו: מקום מזבח כו'. דייק מדכתי' האדמה והל"ל מן האדמה משמע ממקום המיוחד שבאדמה וזהו המזבח שבמקום ב"ה ומכפר על ישראל וכתיב גבי' מזבח אדמה תעשה: מלמד שהעמידו כו'. פירש"י דייק מדלא כתיב חזק דהוה משמע למקום רחוק ואמר ויפח כהנה האופח לתוך פיו של חבירו העומד אצלו: לפי שבעולם הזה בנפיחה. הגשמה יתן בו ע"ז נפיחה האופחי הגירסא בהרמב"ן בעה"ז בנפיחה ומי שנספה דעתו לחזור רוחו חלו לך כתיב הרוח תשוב אל אלהים אבל לעתיד לבא במתנה שנא' ונחתי רוחי צדק וחיייתם מי שנותן חין דעתו לחזור: שריא עולה ויורדת. פירש"י ששם שיהו היא עולה מן הגוף ומשועט בעולם ואח"כ שב לתוך הגוף וע"ז חולס חלומותיו ממה שסרוט בשמע בעולם: האופי' האופי' ענא. הדעת הוא טוב ע"ד שאחז"ל תמן אמרין דעה קימת אמרי'. זו שהבריות אומרי': האופי' ענא. הדעת הוא טוב ע"ד שאחז"ל תמן אמרין דעה קימת מה חסרת דעה חסרת מה קימת דלא ב'י כולה ציה: והיא חיה בגוף. פירש"י פעמים שהיא מעמלמה כדא' של הגוף וז' אחד של הגוף כולו מת. ואינו יכול לסיים מאוחזו ד' שאין החיים

שולט

יהודה. שכל האברים משנים שנים. והיא יחידה בגוף. הה"ד (איוג לו) אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף. ר' יהושע ב"נ ורבנן. ריב"נ אמר אם ישים אלהים לבו על האדם הזה. רוחו כבר היה בידו. (שנא) ונשמתו אליו יאסוף בגופו כבר יגוע כל האדם. אלא בשעה שאדם ישן. נשמה מחממת את הגוף. שלא יצטנן וימות. רבנן אומרים אם ישים אלהים לבו אל האדם הזה רוחו כבר הוא בידו. ונשמתו אליו יאסוף למעלה. כבר יגוע כל אדם יחד. אלא בשעה שאדם ישן נשמה מחממת הגוף שלא יצטנן וימות. הה"ד (משלי כ) נר ה' נשמת אדם. ר' ביסני ור' אחא ור' יוחנן בשם ר"מ אומרים. הנשמה הזו ממלאת את כל הגוף. ובשעה שאדם ישן. היא עולה ושואבת לו חיים מלמעלה. ר' לוי בשם ר' חנינא אמר. על כל נשימה ונשימה שאדם נושם. צריך לקלם לכוראו. מ"ט (פסליס קנ) כל הנשמה תהלל יח. כל הנשימה תהלל יח: (יב) ויהי האדם לנפש חיה. ר' יהודה אמר מלמד שעשה לו עוקץ כחיה. וחזר ולקחו ממנו מפני כבודו רב הונא אמר. עשאו עבד מכודן בפני עצמו. דאי לא לעי לא נגיס. הוא דעתיה דר' חנינא. דאמר (אפיס ה) נתנני ה' בידי לא אוכל קום. לעי באוריית' בלילא וביממא לא מטי: (יג) ר' שמואל התניה דרבי חנינא חברהון דרבנן אמר. כאן הוא עושה נשמה נפש. ולהלן הוא עושה נשמה רוח. מניין ליתן את האמור כאן. להלן. ואת האמור להלן. כאן. ת"ל חיים חיים לגזירה שזה:

פרישה טז (א) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם. דבי ר' ינאי אמרין למה הוא מזכיר שם מלא בנטיעת הגן. שמתחלת ברייתא

היא צריכה כוון. קודם עד שלא נוצרה ממעי אמה. אדם צריך לכוון את רוחותיה. הה"ד (פסליס קד) ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע. א"ר חנינא בקרני הגבים היו. ועקרן הקב"ה ושתלן בתוך ג"ע. ישבעו עצי ה' וגו'. א"ר חנינא ישבעו חייהם. ישבעו מימיהם. ישבעו מטעתן: (ב) א"ר יוחנן לא

מתנות כהונה

פולס זו: משנים שנים. שמי עינים שני אונים וכן כולם: רוחו כבר היה בו'. צעת השינה הרוח כבר ילא ממנו: אם ישים אלהים לבו. כלומר שיתן דעתו עליו להמיתו: ה"ג כבר היה בידו ונשמתו בו'. פי' ואם יאסוף נשמתו אליו ר"ל על האדם ששהיה קשורה במקום אחד ולא תהא נפזרת בכל הגוף כבר יגוע אלה וכו': למעלה חס אף הנשמה יאסוף אליו למעלה כבר יגוע: לקלם פירש' שאלמלא שהיה חוזרת אליו מיד היה מה ל"א פן הפרה נשמתו ממנו באותן נטימות שנושם צעת השינה: עוקץ זכך ודייק מדכתיב היה דמשמע כמו היה ממש וזהו זכך שחילו גורחו וקומתו כבר כתיב בלמנו כדמותיו: ה"ג כפי' רש"י ז"ל עשאו עבד מכודן כפני עצמו. ופי' הערוך משועבד לעצמו שיעבד ויעמול לסרנס אח עצמו וכדמפרש ואזיל: דאי לא לעי בו'. חס לא יעמול ויעשה מלאכה לא יתה לו מה לאכול: נגים אוכל והנה הוא כבהמה המשועבדת לאדוניה לכל מלאכה וזהו לנפש חיה ובהמה בכלל: שם מלא. י"א אלהים כמו שאמרו ציוס עשוי' אלהים שם מלא על עולם מלא: עד שלא נוצרה ממעי אמה בו'. דרך הגטיעות הוא שנושע' מתחלה הגרעין עד שזומחות ונאח"כ עוקרין את האמורה ושותפין אותה במקום אחר ולכן אמר עד שלא תהא הזמורה ממעי אמה שהיא הגרעין כי היא אמו נריך האדם לכוון רוחותיה שיהיה אותה מקום שאלהים יתן לה נשמה ונשמה כמו שאמרו חז"ל על שלמה שהיה מכיר גידי הארץ איזה מהם הולך נטע ונטע בו פלפלין בו' וכן כתיב כאן ויטע י"א אלהים גן בעדן וגו' ויזר ויברא לא כתיב אלא ויטע משמע משגדלו כבר אחר כך נטעס וכן ארזי הלבוש אשר נטע משמע מאחר שהם ארזים אחר כך נטעס כך מלאחי צדקאסי וציון שדרך הגטיעות כך הכתיב הקב"ה על עצמו קד: ישבעו חייהם. הקב"ה נתן בהם כחוקים

לא היה העולם ראוי להשתמש בארזים. שלא נבראו אלא לצורך בה"ם.
 הה"ד ישבעו עצי ה' ארזי לבנון ואין לבנון אלא בה"מ. המד"א (דכ"ס ג)
 ההר הטוב הזה והלבנון: ר' שמואל ב"ג בשם ר' יונתן אמר. כ"ד מיני
 ארזים הם. ואין לך משובחים מכולם אלא ז'. הה"ד (ישעיה נא) אתן במדבר
 ארז שמה וגו'. ר' אחא אמר ג'. ברוש ברתא. תדהר אדרא. תאשור
 פסקינון. ולמה קורא אותו תאשור. שהוא מאושר מכולן. הוסיפו עליהם
 עוד ג'. אלונים. ארמונים. אלמוגים. אלונים בלוטין. ארמונים דילבון.
 אלמוגים אלום: (ג) גן בעדן ר' יהודה ור' יוסי. ר' יהודה אומר. גן גדול
 מעדן. שנא' (יחזקאל לא) ויקנאוהו כל עצי עדן אשר בגן אלהים. ור' יוסי
 אומר עדן גדולה מגן. שנא' ויטע ה' אלהים גן בעדן. והכתיב ונהר יוצא
 מעדן להשקות. ע"ד דר' יוסי. מתמצית בית כור תרקב שותה. על דעתיה
 דר"י. כפיני שהיא נתונה בנינה. ומשקה את כל הגינה. והא ר' יהודה יש
 לו שני מקראות. ור"י אין לו אלא מקרא אחד. א"ר חנין דציפורי האיר
 הקב"ה עיניו של ר' יוסי. ומצא לו מקרא אחד מכריע על גביו. ואיזה זה
 (ישעיה נא) וישם מדברה כעדן וערבתה כגן ה': (ד) מקדם. א"ר שמואל
 ב"ג. את סבור קודם לבריותו של עולם. ואינו אלא קודם לאדה"ר. אדם
 נברא בששוי. ג"ע בשלישי. הה"ד (סבלים עד) ואלהים מלכי מקדם פועל
 ישועות בקרב הארץ. ראו פועלא טבא שהתקין הקב"ה שכרי עד שלא
 עמדתי לפעול: (ה) וישם שם. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר עילה אותו.
 המד"א (דכ"ס יז) שום תשים עליך מלך. ר' נחמיה אמר פיתה אותו. למלך
 שעשה סעודה והזמין אורח. כך הזמין הקב"ה את אדם בזכותו של
 אברהם. הה"ד (סבלים קלט) אתה ידעת שבתי וקומי בנתה לרעי מרחוק.
 שבתי. בתוך ג"ע. וקומי. טירופי מתוכה. בנתה לרעי מרחוק. באיזה
 זכות יעצת לבראני. בזכות אותו שהוא בא מרחוק. הה"ד (ישעיה מו) קורא
 מזורח

מתנות כהונה

שיעמדו חי וזכיר אולם ועד שלא ישלטו בהם רקצון כד"ל שפע ימים יינקו וגם נתן להם שבע
 מים ולא יזכו מימיהם כד"ל ארץ לא שבעה מים וגם נתן בהם חוספות ברכה שכל הכניש
 שוטעין מהם יעלו ויילוחו כמוהם וזה אשר נטע י"ז ולא הולכו לא השקאה ולא עבודה ולא
 זמורה דלם לא כן מיום שגורש אדם ממנו מי העסקו בו: ה"ג בל ע"י עדן אשר בגן אלהים ואומר
 בעדן גן אלהים הכי שעדן בחוד הגן: והכתיב ונהר וכו'. לר' יוסי פריך דלמור עדן גדול הכתיב
 ונהר וגו' הרי שהעדן נשקטו של גן: מתמצית בית כור. דבר מועט מה שנותר ותחמלה ממה
 שמשקין בית כור יכול לשותת תרקב פי' שדה שזורעין עליו תרוקב שהן ג' קצין ועיין במד' חיות
 בפסוק אחת היא יונתו וכן כאלן מתמזית העדן הגדול שותה הגן: תרקב פרש"י תרי וקב שהן
 ג' קצין שהרי בית כור ל' סאין שהן ס' תרקבין שהרי סאה ששה קצין הרי תרקב שהוא ג' קצין
 חלק ששים הבית כור וכן מתמזית עדן שותה הגן שהוא חלק ששים מן העדן ועיין בפ"ק דתענית:
 בפיני כו'. מעיין ת"י פיני: מכריע על גביו. מוטע ללד פירושו ודעתו: וישם מדברה כו'.
 הרי שהמדבר הגדולה מן הערבה קרא אותו עדן והערבה קורא הגן: ראו פועלא טבא. אדם
 הראשון אמר כן בואו וראו פועל הטוב הוא הקב"ה שהתקין לי הקב"ה שכרי כו': עילה העלה
 והגביה אותו שנא' ומוראכס יהיה כו': פירתה אותו. סידר לפניו דברי רצוי כד"ל אשר השים לפניו
 הדשו חז"ל הסדר לפניהם כשלתן ערוך ורש"י פי' כד"ל שים נא ירך לשון בקשה כו' ודייק מדלג כתיב
 ויולך שם וכו' ועיין לקמן וענין הפיתוי שלא ישער בדעתו מקום יוסר טוב מזהובא"ל כחש שלא היה
 אלא דרך כבוד כמו שזמנין אותו לסעודה שמתפזרין בו דרך כבוד: טירופי שטרף וערש מצ"ע:

ממורה עיני מארץ מרחק איש עצתו : (ו) וישם שם. המד"א (דכינ ס) ויהי שם עד היום הזה. א"ר לוי ובלבד ביצירה זו. א"ר יצחק בר מריון כתיב אלה תולדות השמים וגו'. בוראן משבחן ומי מגנן. בוראן מקלסן ומייתן בתן דופי. אלא נאים ומשובחין הם. אלה תולדות השמים : (ז) ויצמה ה' אלהים מן האדמה. תני עין שהוא פוסה על פני כל ההיים. א"ר יהודה בר אלעאי עין היים מהלך חמש מאות שנה וכל מי בראשית מתפלגין מתחתיו. ר' יודן בשם ר' יהודה בר אלעאי. לא סוף דבר נופו מהלך ת"ק שנה. אלא אפי' קורתו מהלך ת"ק שנה : (ח) מה היה אותו האילן שאכל ממנו אדם והוה. ר"מ אומר חטים היה. כד לא הוה בב"נ דעה. אינון אמרין לא אכל ההוא אינשא פיתא דחימי מן יומי. ר' שמואל ב"ר יצחק בעי קמי ר' זעירא. א"ל אפשר חטים היה א"ל חין. א"ל והכתיב עץ. א"ל מתמרות היו כארזי לבנון. א"ר יעקב בר אחא איתפלגין ר' נחמיה ורבנן ר"ג אמר המוציא לחם מן הארץ. שכבר הוציא לחם מן הארץ. ורבנן אמרי מוציא לחם מן הארץ. שהוא עתיד להוציא לחם מן הארץ. (סגלס עב) יהי פסת בר בארץ. לפת. תרין אמוראין פליגי. ר' חנינא בר יצחק ור' שמואל בר אמי. חד אמר לפת לא פת היתה. וחורנא אמר. לפת לא פת היא עתידה להיות. ר' ירמיה בריך קמיה דר' זירא המוציא לחם מן הארץ. וקלסיה. כר' נחמיה. אתמהא. אלא שלא לערב את האותיות : ר' יהודה בר אלעאי אמר ענבים היה שנא' (דכייס לב) ענבימו ענבי ראש אישכלות מרורות למו. אותן האשכלות הביאו מרורות לעולם. ר' אבא דעכו אמר אתרוג היה. הה"ד (כנאית ג) ותרא האשה כי טוב העץ וגו'. אמרת צא וראה איזהו אילן שעצו נאכל כפריו. ואין אתה מוציא אלא אתרוג. ר' יוסי אומר תאנים היה. דבר למד מענינו. משל לבן מלכים שקלקל עם א' מן השפחות. כיון ששמע המלך טרדו והוציאו חוץ לפלטין. והיה מחזיר על פתחיהן של שפחות. ולא היו מקבלות אותו. אבל אותה שקלקלה עמו

פתחה

מתנות כהונה

קורא ממזרח כו'. וזה מדבר בהצרה כמו שפירש"י שם : איש עלתו. עלתו קרינן : ויהיו שם עד היום הזה והארון שם נגנז במקומו וכן כפן היה רחוי לישראל בג'ע לעולם ויליף שם שם לג'ע. ביצירה זו. אם היה נשאר בללם הלהים הראשונה שלא היה חוטא היה נשאר בג'ע לעולם אבל משחטא ונשחטה ללמו כדלקמן פרשה י"ז אז שלחו הקב"ה חוטא כד"א משנה פניו ונשחטה : ויצמח וגו'. סיפיה דקרא עין החיים וגו' : פוסה הולך ומתגדל על כל החיים כד"א פשה יפשה קן פירש הערוך ערך פס השביעי : ה' מאות שנה. וזהו על כל החיים כי מן הארץ עד הרקיע מהלך ת"ק וכן יש מקלה העולם ועד קלסו : לא סוף דבר. כמו לאו דוקא : נופו נוף האמשי חלל חפי' הקומות היוצאין מן הדרין הם מהלך ת"ק : כד לא הוה כו'. כשאין דעה בנן חדס הבריות הם אומרים לא חלל חיש הזה פת חייטין מימיו וכמו שחז"ל חין החינוק מדבר אבה עד שחלל כית דגן הכי שהדעה חולה בפת חטין וזה היה עץ הדעת : מתמרות עלה למעלה כחמר זו : איתפלגין חולקין דבבר זה : המוציא פירש"י שכבר הוציא הלחם מן הארץ ממש כהייטו ומשחטא ונגזר עליו צויעת אפך כו' נהפך לתבואה : יהי פסת בר וגו'. ודרשו חז"ל עמיד הקב"ה להוציא גלוסקאות וכו' : לפת מימי זרעונים וקראו לפת כל זמן שלא נעשה ממנו פת וכן החטים : לא פת היתה. קודם שחטא חדס כדרש ר' נחמני : לא פת היא וכו'. בתמייה וכרבנן : וקלסין' ושבה אוחו : ופריך כר' נחמני' עשה ושקב רבן בתמייה. ומשני להכי קלסו שבה כשאומרין המוציא לא יוכלו להערכ שני סמייץ העולם ומוציא ולפיך קלסו' הוה בשביל שסבר כדכ' נחמיה ובריבשל' מסיים שלדעתו יל' ג"כ לחם המן הארץ : מרורות מר ממות : מעניינו כדמפ' וחזיל :

פתחה דלתיה וקבלתו. כך בשעה שאכל אדה"ר מאותו האילן. טרדו הקב"ה והוציאו חוץ לג"ע והיה מחזר על כל אילנות ולא היו מקבלין אותו ומה היו אומרים לו. א"ר ברכיה הא נגב. דנגב דעתיה דבריה. הה"ד (הג'ס לו) אל תבואני רגל גאווה. רגל שנתנאה על בוראו. (ס) ויד רשעים אל תנידני. לא תיסב מני עלה. אבל תאנה שאכל מפירותיה. פתחה דלתיה וקבלתו. הה"ד ויתפרו עלה תאנה. מה היתה אותה התאנה. ר' אבין אמר ברת שבע. דאמטיית ז' ימי אבלא לעלמא. ר"י דסכנין בשם ר"א אמר. ברת אליתא. דאמטיית אליתא לעלמא. ר' עזריה ור' יהודה ב"ס בשם ריב"ל אמר ה"ו. לא גלה הקב"ה אותו אילן לאדם. ולא עתיד לגלותו. ראה מה כתיב (ויקרא כ) ואשה אשר תקרב אל כל בהמה וגו'. אם אדם הטא בהמה מה הטאת. אלא שלא תהא בהמה עוברת בשוק. ויאמרו זו היא הבהמה שנסקל פלוני על ידה. ואם על כבוד תולדותיו חם המקום. על כבודו עאכו"כ אתמהא :

פרשה מז (א) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ר' סימון פתח (איוני) תתקפהו לנצה ויהלך משנה פניו ותשלחהו. תוקף שנתן הקב"ה לאדה"ר. לנצה. לעולם היה. ויהלך. כיון שהניח דעתו של הקב"ה. והלך אחר דעתו של נחש. משנה פניו ותשלחהו. ר' סימון אמר (ס"י) עמו חכמה ונבורה. בשעה שהיה מושלם לבוראו. ד' ראשי נהרות היה פותק במגורופית אחת. ואלו הן ד' ראשי נהרות. ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו' : (ב) שם האחד פישון. שהוא מגדל פשתן. ומימיו מהלכין בשופי. הוא הסובב את כל ארץ החוילה. עדיין לא היתה חוילה ואת אומר הוא הסובב. אתמהא. אלא (ישע"י טו) מגיד מראשית אחרית : (ג) אשר שם הזוב. זוב ודאי. וזוב הארץ ההיא טוב. א"ר יצחק טובייה דהוא בכיתיה. טובייה דהוא בלוויתיה. א"ר אבהו טובה גדולה הלך הקב"ה לעולמו. אדם פורט זוב אחד. והוא מוציא ממנו כמה יציאות. אר"ל לא היה העולם ראוי להשתמש בזוב. ולמה נברא בשביל בהמ"ק. שנא' (בראשית ג) וזוב הארץ ההיא טוב. המד"א (דניס יג) החר הטוב הזה והלבנון : (ד) שם הבדלה ואבן השהם. א"ר איבו את סבור כבדלה הזה של פממים. יגיד עליו ריעו (במדבר יא) ועינו כעין הבדלה מה זה אבן טובה אף

מתנות כהונה

היא נגבא כו'. זהו הנגב שנגב דעת בוראו שסבר שהי"ל לא ידע ממנו שחטא : אל טידי. פי' לא מאד ותנוע אחי : לא תיסב כו'. לא חקה ממני עלה : מה היתה כו'. שהרבה מיני חאמיס הם : ברת שבע. שם מין חאנה נקראת בת שבע על שהניחו לעולם ז' ימי חבילות : ברת אליתא. גם היא מין חאנה : אליתא פי' יללה וקונה : לעולם היה. היה ראו לסיס קן לעולם בלוחו חוקף : מושלם שלם וזדיק עם הקב"ה : פורתק פותח להן פתח שחוצו מימיהן כד"א פ"ק דשבת פותקין מיס לגינה. חו"ל שבמגריפה אחת סתם כל ד' ראשי נהרות כדאמר שקל קלה פתק ציה : במגורופית פחלא בלע"ז ודייק מדכתיב גבורה : פשתן ושופי שאולך בלע"ז ונגח : מגיד מראשית כו'. כלומר הפסוק מדבר על העמיד : זהב ודאי. מבוכר ומזוקק ודייק מדכתיב הזהב ועיין עוד בש"ר פ"ז : טובים כו'. פירש"י טובתו הוא צבית שיכול לקנות בו מה שיכנה וטובתו בלכתו בדרך היא ליימתו שלו שבכ"מ יכול לזכרו ועיין עוד מזה בש"ר פ"ה : של פממין. מפממי קטרת מיני סמים לרפואה ושחוקין בו דבר הנקרא בדולה ולינו חבן טובה וה"ג בילקוט יגיד עליו ריעו מה זה כו' : ריעו הוא חבן שהוסה מה זה חבן טובה כו' :

אף זה אכן טובה. ושם הנהר השני ניהון ונ'. עדיין לא עמד כוש. והוא אומר את כל ארץ כוש. אתמהא. אלא מגיד מראשית אחרית. ושם הנהר השלישי חדקל. שהוא חד בקולו. הוא ההולך קדמת אשור. ועדיין לא עמד אשור אלא מגיד מראשית אחרית: (ה) והנהר הרביעי הוא פרת. רב אמר פרת אוותינמין של נהרות. ר' חנינא בר אמי בשם ר"י דסכנין בשם ר' לוי אמר. אוכל אוותינמין של נהרות. והכתיב (דניאל ו) ואני הייתי על יד הנהר הגדול הוא חדקל. אלא לפי שדניאל ראה ב' חלומות. אחד בחדקל ואחד באובל. וחדקל גדול מאובל. לפיכך הוא קורא אותו גדול. והלא הוא בברייתו של עולם אינו קורא אותו גדול. אלא שעלה והקוף את כל א"י. דכתיב ביה (דניס ד) כי מי נוי גדול אשר לו אלהים. משל הדיוט אומר עבדא דמלכא מלכא. הדבק לשחון וישחון לך. רב אמר לחייה בריה. בנה לי בית בא"י. א"ל להיכן. א"ל אעברת נהרא בנה שמואל אמר עד מקום שהנהר מהלך שם היא א"י. ואי זו זו תרבקנה: (ו) ר' יהודה ור' הונא ר"י אמר הוא פרת והוא נהר כבר. פרת שפרה ורבה עד שעוברין אותו בספינות. פרת שמימיו פרוין ורביין. פרת שמפרה גהולך עד שכלה במגריפה. כבר שמימיו כלין. כבר שפירותיו גסין ואינן יורדין בככרה. ר"ה אמר כבר בפני עצמו. פרת בפני עצמו. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר. אומרים לפרת למה אין קולך הולך. א"ל איני צריך. מעשי מודיעים אותי. אדם נוטע בי נטיעה והיא עושה לשלשים יום. זורע בי ירק והיא עומדת לנ' ימים. אומרים לחדקל. למה קולך הולך. א"ל הלואי נשמע קולי ונראה. אומרים לאילני מאכל. למה אין קולכם הולך. א"ל אין אנו צריכים. פירותינו מעדיין עלינו. אומרים לאילני

סרק

מתנות כהונה

חדקל טעריקון חדקולו שהוא הולך ורעש בקול וע"ש כך נקרא גיחון שהוא הולך ומנגח כמו כי יגח כן פי' רש"י בחומש וגרס שהוא חד וקל: אוותינמין עיקר ומבחר שבכל הנהרות ודייק מדכתיב הוא פרת: אוכל הוא יובל. ופירש"י צפ' מעשר בהמה ובעץ החיי' משתעי קרא ועץ חיים בג"ע הוא ור"ל קרא דועל יובל ישלח שרשיו: הוא חדקל. פירש"י וקס"י בין למ"ד אוכל גדול בין למ"ד פרת גדול ומשני לפי שחדקל גדול מאובל קרא אותו גדול אבל לעולם פרת גדול משניהם ע"כ וקס"א לי מאי משני ביה למ"ד אוכל גדול ולפיכך נראה ישרה גירסת הילקוט צפ' זו וצב' דניאל שגרס וחדקל נראה גדול מאובל כו'. ופירושו מראה החזון שהיה על חדקל היתה גדולה מהמראה שהיתה על נהר אוכל לפיכך קראוהו גדול אבל לעולם אוכל גדול משניהם למ"ד אוכל אוותינמיה של הנהרות. ועוד נוכל לומר שר' הנינא סבר שנהר פרת נקרא יובל כמו שסבר ר"ה צפרק מעשר בהמה ואז עולה הכל ה'. ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי אבל מה אעשה ורש"י לא פי' כן: והלא היה כו'. למ"ד פרת גדול ה"ל לקרותו גדול צברייתו של עולם כשהשב הנהרות כולן והשיב כיון שעלה והקיף כו'. ולפי כשהגביל הקב"ה א"י לאברהם צבריה בין הנהרים קרא אותו גדול: הדרבך לשחון כו'. פי' הערוך הדבק עמךך לאיש חס ויהס לך גם אתה מל' בשמה אם שמונה וצב"מ מציא רש"י לשחור כו' ופירש"י הדבק לשר וקס"י שקרוין שהוא וישתחווין לך וישתחוו הבריות כמד"א שחי ונעצורה: אעברת נהרא בנה. מיד כשהעבור נהר בנה שמה שהוא א"י ונערוך גרס וא"י: תרבקנה שם מקום: נהר כבר. שם נהר ביהזקל: שמימיו פרוין ורביין. הורעש כדלקמן: א"ג רש"י ז"ל פרת שמפריד והולך כו'. פי' שכלה רחבו עד שסותמין אותו במגריפה אחת של עפר ונראה שבראשו כך היה קצר כמו שאמר למעלה ומשם מרחיב והולך: שמימיו כלין. ואומר אדם כבר היו המים ועכשו עברו והנחו להם: שאינם יורדין בצכרה. וע"כ נקרא כבר על שנשאר בצכרה: אין קולך הולך. והאם

סרק למה קולכם הולך. א"ל הלוואי נשמע קולינו ונראה. א"ר הונא לא משום הטעם הזה. אלא אילני מאכל ע"י שהן כבדים בפירותיהם לפיכך אין קולן הולך. אבל אילני סרק ע"י שהן קלים בפירותיהם קולן הולך. הה"ד (יטע"ז) וינע לבבו ולבב עמו כנוע עצי יער מפני רוח: (ז) א"ר תנחום בשם ריב"ל עתיד הקב"ה להשקות כוס תרעלה לעכו"ם ממקום שהדין יוצא. מ"ט ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד. והיה לד' נהרים אב"כ אלא לד' ראשים. אלו ד' מלכיות כנגד ד' ראשים. שם האחד פישון זו בבל. ע"ש (מקוק ה) ופשו פרשיו. הוא הסובב את כל ארץ החוילה. שעלה והקיף את כל א"י. דכתיב ביה (מגל"ס נג) החוילי לאלהים כי עוד אודנו. אשר שם הזהב. אלו ד"ת. שהן נחמדים מזהב ומפו רב. וזהב הארץ ההיא טוב. מלמד שאין תורה כתורת א"י. ולא הכמה כחכמת א"י. שם הבדלה ואבן השהם וגו'. מקרא משנה ותלמוד ותוספתא ואגדה. ושם הנהר השני ניהון. זה מדי שהיה המן שף עמא כנחש. ע"ש (כנחש"ג) על גחונך תלך. חדקל זו יון. שהיתה קלה וחדה בניזירותיה. שהיתה אומרת לישראל. כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל. א"ר הונא בנ' דברים קדמה מלכות יון למלכות הרשעה. בנימוסין ובפנקסין. ובלשון. ר' הונא בשם ר' אחא אמר. כל המלכיות נקראו ע"ש אשור. ע"ש שהיו מתעשרות מישראל. א"ר יוסי ב"ה כל המלכיות נקראו על שם נינוה. ע"ש שהיו מתנאות מישראל. א"ר יוסי בר ר' הלפתא כל המלכיות נקראו ע"ש מצרים. ע"ש שהיו מצירות לישראל. והנהר הרביעי הוא פרת. זו אדום. פרת שהפירה והצירה לבניו (י"א לפניו). פרת שפרת ורבת מברכתו של זקן. פרת שאני עתיד להפרע לה. פרת על שם סופה (יטע"ז כג) פורה דרכתי לבדי וגו': (ח) ויקח ה' אלהים את האדם וגו'. ר' יחודה ור' נחמיה. ר"י אומר עילה אותו. המד"א (יטע"ז יד) ולקחום עמים והביאום וגו'. ר"ג אמר פיתה אותו. המד"א (יטע"ז יז) קחו עמכם דברים ושובו אל ה' וגו'. ויניחחו. ר' יודן ור' ברכיה. רי"א הניח לו. והגין עליו. ועדנו

מתנות כהונה

וסוער: ה"ג בלקוט הלוואי אשמיע קולי ואראה. פי' ואהיה נראה: שקלין בפירוטיו. אפי' לזמן אילני סרק שיש להן פירות מה קלין וקטנים הם: במקום שהדין כו'. מעדן נוערין ממקום הדין דכתיב בהו גרסי': שש עמא. עם אומתו היה שף ומספיר סודות על ישראל כנחש ומלת ניהון דייק כד"ל על גחונך תלך: קדמה מלכות יון. לפני מלכות אדום: בנימוסין כחוקות הגוים ולי היה נראה על דרך שאמרו בפ"ק דע"ז שאין מעמידין מלך בן מלך וזהו בני חוק ונימוס. ישר שהיה המורה אותה שאם בן כהן גדול ראו להיות כהן גדול הוא קודם לכל אדם וכן בן המלכות מופל לו בירושא ועוד דהתם אמרין על ידי שאלה מוקמינן מלך בן מלך הכי שאין להם נימוס קבוע: ובפנקסון ר"ל שאין להם כתב וכן לשון פירש"י בע"ז כתב ולשון של רומיים מן אומה אחרת כל להם אחרים הקנו להם ספריהם וע"ש בתוספות: על שם אשור. כח' רש"י ז"ל וז"ל הגי' שלפנינו מוטעת וה"ג כל מלכיות שנקראו ע"ש אשור ופירוש כל מקום שהמלך מלכות הנקרא בשם אשור הטעם ע"ש שמתעשרות מישראל וכן ע"ש ניווה כו': והצירוף לבניו. של הקב"ה: של זקן. יתקן שזיך לעשו משמני הארץ וגו' והיה כאשר תרד ופרקת עלו: שאני עתיד. הקב"ה כתב בחורו: פרת ע"ש שפירע ממנה ודרש בו לשון פרעו א"י: פורה פרת לשון פורה וגומר ומדבר באדום: עילה אותו כו'. הגביה אותו במעלה וכבוד על הכל ולעיל דרש וישם וכלן דרש ויקח: ה"ג ולקחום עמים והביאום ועיין מזה בתנחומא בפ' לו שהכריח בראיות: פיתה אותו. רי"א אותו כדי שיכנס לתוכו וכדלעיל: הניח לו. לשון הגאה וקודם

ועדנו מכל אילני ג"ע. ר' ברכיה אמר להניחו. ולהנן עליו. ולעדנו מכל אילני ג"ע. ויניחחו. נתן לו מצות שבת. כד"א (שמות כ) וינח ביום השביעי לעבדה (ש) ששת ימים תעבוד. ולשמרה (דנכ"ס כ) שמור את יום השבת לקדשו. ד"א לעבדה ולשמרה. אלו הקרבנות. שנא' (שמות ג) תעבדון את האלהים. וכתוב (כמדנר כה) תשמרו להקריב לי במועדו: (ט) ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל. ר' לוי אמר צוהו על שש מצות ויצו. על ע"ז. המד"א (הושע ה) כי הואיל הלך אחרי צו. ה'. על ברכת השם. כד"א (ויקרא כד) ונוקב שם ה'. אלהים. אלו הדיינין. שנא' (שמות כב) אלהים לא תקלל. על האדם. זו ש"ד. שנא' (בראשית ט) שופך דם האדם * לאמר. זה ג"ע. שנא' (ימיה ג) לאמר הן ישלח איש את אשתו וגו'. מכל עץ הגן אכל. צוהו על הגזל. רבנן פתרון ליה כל ענינא. ויצו ה' אלהים. רחמן אני דיין אני להפרע. אלהים על האדם. אמר לו אלהים אני. נהוג בי כאלוה שלא תקללני. כמה דכתיב אלהים לא תקלל. ג"ע מניין. ודבק באשתו ולא באשת חבירו. ולא בזכור. ולא בבהמה. אכל תאכל. א"ר יעקב דכפר חנין מתי יתכשר לאכילה. משתשהט. רמז לו על אבר מן החי: (י) מות תמות. מיתה לאדם. מיתה לחיה. מיתה לו. מיתה לתולדותיו:

פרשה יז (א) ויאמר ה' אלהים לא טוב היות. תנינן בעשרה מאמרות נברא העולם ואלו הן. בראשית. ורוח אלהים מרחפת. ויאמר אלהים יהי אור. ויאמר אלהים יהי רקיע. ויאמר אלהים יקוו המים. ויאמר אלהים תרשא הארץ. ויאמר אלהים יהי מאורות. ויאמר אלהים ישרצו המים. ויאמר אלהים תוצא הארץ. ויאמר אלהים נעשה אדם. מנחם בר יוסי מוציא ורוח אלהים מרחפת. ומביא ויאמר ה' אלהים לא טוב היות האדם. א"ר יעקב בן קורשאי מאמר ניתן לרוח בפני עצמה: (ב) לא טוב וגו'. תני ר' יעקב כל שאין לו אשה. שרוי בלא טובה. בלא עזר. בלא שמחה. בלא ברכה. בלא כפרה. בלא טובה. לא טוב היות האדם לבדו. בלא עזר. אעשה לו עזר כנגדו. בלא שמחה. שנא' (דברים יד) ושמחת אתה וזביתך. בלא כפרה. (ויקרא טז) וכפר בעדו ובעד ביתו. בלא ברכה. (יחזקאל להניח

מתנות כהונה

רוח: והגנן עליו וכו'. סופיה דקרא קדריש ויניחחו בנן עזן. בנן דריש להנגה עזן לשון עידון כמשמעו: להניחו כו'. ע"מ כן הניחו שם כדי שינוק שם ויקבל הנחה ועידון אבל לא עלתה לו ואדם ביקר כל יליו וזילקוט לא גרס דר' ברכיה: על שם מנחה. כל זה בסנהדרין פ' ד' מיסות ולקמן בפ' וחסתקן ולא השב ז' דאסיה כמ"ד אדם הראשון לא נעטוה על אבר מן החי כדאסיה צירושלמי דע"ז פרק השוכר ר' יוסי בר בון בשם רב אדם הראשון שלא הותר לו בשר תלוה לא נעטוה על אבר מן החי בני נח שהותר להם בשר תלוה נעטוה על אבר מן החי וכן הוא בפ' ד' מיסות וזע"פ שר' לוי גופיה חיה ליה החס שבט על הגזל ובסדר עולם מסיים שנא' או מכל אבר ישבע עליו לשקר וגו' על הגזל: מכל עץ האכל תאכל לא הורשת לאכול חלא צמה שהתרו לך: רבנן פתרון כל עמינה כו' פרש"י כל עמינים דאמרי' לעיל: מתי יתכשר כו'. דרש כפל לשון הכל תאכל משמע משאם אוכל אז תאכלנו לאפוקי אבר מן החי: מיתה לחיה. כלומר שלא יאמר האומר למה מתה חיה או הנטיס הבאים אחריהם ומפיק ליה מייחורא: מאמר יתן לרוח כו'. כלומר בא וראה שגדול כה הרוח שנתבט עליו מאמר בפני עצמו וכבר כתב דמתני': כל שכתבו בו. כ"ז ביבמות פ' הבא על יבמתו: ארתה וזיתך. ודרשו חז"ל אין בית חלא אשתו וכן להניח

(מד) להניח ברכה אל ביתך. ר' סימון בשם ריב"ל אמר. אף בלא שלום. שנא' (שמואל א כ"ג) ואתה שלום וביתך שלום. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר. אף בלא חיים. שנא' (קהל ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת. ר' חייא בר נמדא אמר. אף אינו אדם שלם. שנא' ויברך אותם ויקרא את שמם אדם. שניהם כאחד קרוים אדם. וי"א אף ממעט את הדמות. שנא' (בראשית ט) כי בצלם אלהים עשה את האדם. מה כתיב אחריו ואתם פרו ורבו: (ג) אעשה לו עזר כנגדו. אם זכה עזר. ואם לאו כנגדו. א"ר יהושע בר נחמיה אם זכה. כאשרו של ר' הנינא בר הכינאי. ואם לאו כאשרו של ר' יוסי הגלילי. ר' יוסי הוה ליה אנתתא בישא. והות ברתא דאחתי. והות בזית ליה קדם תלמידוי. אמרין תלמידוי. שבקא להרא אנתתא בישא דליתא מיקרך. אמר להון פורנא רב עלי. לית בידי מה אשבוק לה. חד זמן הוון יתבין פשטין. הוא וראב"ע. מן דחסלין. א"ל משגח רבי ואנן סלקין בביתא. א"ל אין. סליק. כי סליק אמכת לאפת ונפקת לה. צפה בההיא קדרה. א"ל אית בההיא קדירה כלום. א"ל אית פרפריין. אזל גליתא ואשכח פרניין. ידע ראב"ע מה הוא שמע. יתבון להון אכלין. א"ל רבי לא אמרת אלא פרפריין. והא אשכחנן בגוה פרניין. א"ל מעשה נסים הן. מן דחסלין א"ל ר' שבוקא ההיא אנתתא מינד. דלית היא עבדא ליקרתך. א"ל פורנא רב עלי ולית בי מה אשבוק לה. א"ל אנן יהבינן לה פורנא ושבקית מינד. עבדון ליה כן. פסק לה פורנא. ושבקית מיניה. ואסבון יתיה איתתא אחרא טבא מינה. גרמון חובין דההיא איתתא. ואזלת ואתנסבת לסנטרין דקרתא. לבתר יומין אתון יסורין עליה ואיתעוור. והוות ציירת בידיה ומחזרא ליה על שקקיא דקרתא. כיון דהות ממיא בשקקיה דריה"ג. הות קיימא לה וחזרה לאחורה. מן

דהוה

מתנות כהונה

להניח ברכה אל ביתך וכו': בממעט הדמות. שאינו מוליד בנים שנבראים בדמותו וללמו שנאמר בצלמנו בדמותינו: כנגדו מנגדו ומקעסה אותו על פניו תמיד: כאשרו של ר' חנינא בן חסיןאי דכתיבא בפ' א"ע"פ שהמתנה על בעלה ר' חנינא י"ב שנה ולא עכבה על ידו: אנתתא בישא כו'. אשה רעה והיתה בת אחותו והיתה מצוה אותו לפני תלמידיו אמרו לו תלמידיו עזוב אותה בגט כריתות לאת אשה רעה שאינה לפי כבודך אמר להם הכתובה רבה: פורנא היא כתובה: פשטין היו חזרין תלמידן ועיין סוף פרשה כי תשא: מן דחסלין גרסינן פי' משטימו אל ר' יוסי לר"א השגח נא לדברי וחננו נלך לבית לאכול כי סליק כו' כשעלה ר' יוסי לביתו היתה אשתו משפלת פניה למטה בפנים זועפים וילאה לה לחון וכמו שאחז"ל מקשטא ליה פומא ומתדרה לאפה פפה ר' יוסי והסתכל בקדירה. אמר לה דרך שאלה היש צוהת הקדירה כלום לאכול: א"ל אית פרפריין. מיני לפתן ועיין בערוך: פרניין פי' הערוך תרנגוליס פטומוס או עופות קטנים: ידע ר"א וכו'. ידע והבין מה ששמע כלומר הבין שהיו שונאים זה עם זה ושחק זהו יושבין ואוכלין. אל ר"א לר' יוסי לא אמרת שיש בקדירה אלא פרפריין והא מינו שיש בחוט פרניין: מעשה נסים הם. דהא אותו בדברים מפני כבודו: מן דחסלין. שטימו לאכול אל ר"א לר' יוסי עזוב אשה זאת פטור אותה שאינה עושה לפי כבודך: אנן גרסי' וה"ג בערוך ערך פס כלומר אנהו תלמידך יתן לה הכתובה ועזוב אותה ממך ועשו לו כן: פסיק לה פורנא גרסי' היה פוסק לה כתובה ועזב אותה הימנו והיו משיאין אותו אשה אחרת טובה ממנה: גרמון חובין גרסי' גרמו לה ענותיה של אותה אשה והלכה ונשאח לשומר העיר לאחר ימים באו יסורין עליו ונעשה עור. ה"ג בילקוט והוות ציירה בידיה ופי' אוחזת בידו ועיין בערוך ערך לר השם: ומחזרא כו'. והיתה מחזרת אותו על כל השוקים והכ תובות שבשער וכיון שהגיע לרוב שר' יוסי

דהוה ההוא נברא הכים קרתא . א"ל למה את לא מובלת לי לשכונתיה דריה"ג . דאנא שמע דהוא עביד מצוה . אמרה ליה משבקתיה אנא . ולית בי דליחמי סבר אפוהי . חד זמן אתון קרון בשכונתיה דר' יוסי ארניש בה יום קדמוי ויום תניין ושרי מחי לה . ואזיל קלהון והוון מתבזין בכל קרתא . אודיק ר'י לקלהון וחמהון מתבזין בנו שוקא . א"ל למה את מהי לה . א"ל כל יום היא מוכרה פרנסתיה דהדין שקקיה מיני . כיון דשמע ר'י בן נסכהון ויהב יתהון בחדא ביתא מן דידיה . והוה מפרנס יתהון כל יומי חייהון . על שם (ישעיה נח) ומבשרך לא תתעלם : (ד) ויצר ה' אלהים מן האדמה . בעון קומי ריב"ז . כתיב ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה . ומה ת"ל ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה . אמר להן להלן לבריאה . וכאן לכבוש . המד"א (דניס כ) כי תצור אל עיר ימים רבים : (ה) אמר ר' אחא בשעה שבא הקב"ה לבראות את האדם נמלך במה"ש . א"ל נעשה אדם . א"ל אדם זה מה טיבו . א"ל חכמתו מרובה משלכם . הביא לפניהם את הבהמה . ואת החיה ואת העוף . א"ל זה מה שמו . ולא היו יודעין . העבירן לפני אדם . א"ל זה מה שמו . אמר זה שור זה חמור זה סוס וזה גמל . ואתה מה שמך . א"ל אני נאה להקרא אדם . שנבראתי מן האדמה . ואני מה שמי . א"ל לך נאה להקראות אדני . שאתה ארון לכל בריותיך . א"ר אחא (ישעיה נב) אני ה' הוא שמי . הוא שמי שקרא לי אדה"ר . חזר והעבירן לפני זוגות . אמר לכל יש בן זוג . ולי אף בן זוג . ולאדם לא מצא עזר כנגדו . אתמהא . ולמה לא בראה לו תחלה . אלא צפה הקב"ה שהוא עתיד לקרות עליה תגר . לפיכך לא בראה לו עד שתבעה בפיו . כיון שתבעה מיד ויפל ה' אלהים תרדמה וגו' : (ו) ויפל ה' אלהים תרדמה . ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר . תחלת מפלה שינה . דמך ליה ולא לעי באורייתא . ולא עביד עבידתא : רב אמר שלש תרדמות הן . תרדמת שינה . ותרדמת נבואה . ותרדמת מרמיטה תרדמת שינה . (גמרא שם ג) ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם וישן . תרדמת נבואה . (סע עו) ויהי השמש לבא ותרדמה נפלה על אברם . תרדמת

מרמיטה

מתנות כהונה

היה דר צו היתה עומדת והזרה לאחורה : מן דהוה כו' . מפני שהיה אותו האיש מכיר וצריך צרכות העיר אמר למה אף אתה מולכת אחי לרחוב של ר' יוסי אני שמעתי עליו שהוא בעל דקות הרבה . וצירושלמי פרק אלמנה נזונית איתא שאותו היום היתה חוזרת בכל העיר ולא נתנו לה כלום ולכן שאל אותה אם אף רחוב אחרת ואמרה לו יש רחוב של ר' יוסי וכו' : מצוה סתמיה בלשון ירושלמי דקדק : משבקתיה גרושתו אנכי ואין צו כח מפני הצוה לראות הסדרת פניו : ה"ג חד זמן אתון קרון . זמן אחד בלוקרלו על הפתחים ברחוב של ר' יוסי : ארניש הרגיש והיה מתקוטט עמה יום רשון ושני וסוף החיל להכותה והלך הקול בתוך הרחוב והיו מתנזים בכל העיר : אודיק ר' יוסי גרסי' פי' הביט והבקיף בשביל קולם : והמהון כו' . ורלה אותם מתנזים בתוך העיר : היא מוכרה כו' . בכל יום היא מאכזת ממני פרנסת רחוב זה שליזה רוגה לכולימי פה : נסכהון כו' . לקח אותם והיה נותן אותם צבית אח' שהיה שלו והיה מפרנסם כו' : ומבשרך זו אשתו כד"ה וחי לבשר אחד : לכבוש שיהיו כבושים ומשועבדין תחת ידי בני אדם כמו שפירש' בחומש : תחלת מפלה שינה . דייק מדכתיב ויפל אלל השינה ופירש' רש"י תחלת מפלתו של אדם לא בא עליו אלא ע"י שינה ועגלות שמתעגל מלהרויח : דמך ליה כו' . מתוך שהוא יסן אינו עוסק בצורה ואינו עוסק במלאכתו : מרמיטה פירש' לשון כהלה ובערוך פי' דומס

מרמיטה. (ש"א כ"ו) אין רואה ואין יודע ואין מקיץ כי כולם ישנים כי תרדמת
ה' נפלה עליהם. רבנן אמרי אף תרדמה של שמות. דכתיב (שע"ה נט) כי
נסך עליכם ה' רוח תרדמה: (ז) ר' הנינא בר יצחק אמר. ג' נובלות הן.
נובלת מיתה שינה. נובלת נבואה חלום. נובלת העוה"ב שבת. ר' אבון
מוסיף עוד תרתי. נובלת אורה של מעלה גלגל המה. נובלת חכמה של
מעלה תורה: (ח) ויקח אחת מצלעותיו רשב"ג אמר מן סמרוהי. המד"א
(שמות כו) ולצלע המשכן. ושמואל אמר עילעא הדא מבין ב' צלעותיו
נטל. תחתיה אב"כ. אלא תחתנה: (ט) א"ר הנינא ברי' דר' אידי. מתחלת
הספר ועד כאן אין כתיב סמ"ך כיון שנבראת נברא שטן עמה. ואם
יאמר לך אדם הוא השובב. תאמר לו בנהרות הכתוב מדבר: (י) אמר ר'
הנינא בר יצחק עשה הקב"ה נוי לתחתיתו. כדי שלא יהא מתבזה
כבהמה. ר' אמי ור' ינאי. חד אמר עשה לו מנעל ואפיפורין כבוש עליו.
כדי שלא יצטער כשהוא יושב. ואחרנא אמר עשה לו כסתות. ר' לוי ור'
אמי. חד אמר עשה לו קבורה. וחד אמר עשה לו תכריכין: (יא) מסרונה
אחת שאלה את ר' יוסי. אמרה לו למה בגניבה. א"ל משל אם הפקיד
אדם לידך אונקיא של כסף בחשאי. וחזרת לו ליטרא של זהב בפרהסיא
זו גניבה. א"ל למה במשמוניות. א"ל בתחלה בראה לו. וראה אותה מלאה
דירין ודם. והפליגה ממנו. חזר ובראה לו פעם ב'. א"ל מוספת אני על
דבריך. אמורה הייתי להנשא לאחי אמי. וע"י שגדלתי עמו בבית התכערתי
בעיניו והלך ונשא לו אישה אחרת ואינה נאה כמוני: (יב) מעשה בחסיד
אחד

מתנות כהונה

כמו אבן מרמיטה: נובלות דוגמא ודמיון משין אותו דבר שדמה לו מל' עלה טבלת: נובלת
מיתה שינה. כמו שחז"ל שינה אחת מס' שבמיתה: סמרוהי לדדיו וזו כמ"ד זו פרוצין נבראו
פנים לפנים ופנים לחוריו ואח"כ נסרו לשנים: עילעא נלע יחידה לקח מבין שני ללעטיו.
מללעטיו פירושו מבין ללעטיו וזו תחנה ולשון רבים מורה תחת שני הללעות מעלה ומטה. שלקח
מבנתיים הללע האחת והכי מוכח בילקוט שגרים מבין שני עילעיא חבל למ"ד ב' פרוצין היו ונסר הא'
מחבירו הל"ל תחתייה כלומר תחת הא"ל שלקח: כיון שנבראת. הוה: שטן א"ע"ש ששמן הוא בשיץ
מ"מ בסמ"ך א"ל לעשות ולקרות באופן אחר משא"ל בשיץ שאם יקרא בשיץ ימימית חין שטן ופגע רע:
בנהרות הכתוב מדבר. מספר ח"ך הוא מהלך הנשרות חבל בעין הבריאה והעשייה חין ס': נוי
לתחתיתו. בשר תחתנה קדריש וכדמפרש ר' אמי וכו': שלא יהא מתבזה כו'. שיהא נקב בית הריעי
גראה לעין כל הרפה היא לו: מנעול שפה התחתון סגור כאילו חין שם נקב משא"ל הבהמה: ועוד
כבוש עליו הפפורין. פי' הערוך ורש"י ז"ל כמין כסא ור"ל בשר העגבות גבוה מכל דג שלא יהא מצטער
כיושב על עלמות העגבות כך משמע מתוך פירש"י וא"ל אחרינא דאמר כסות נריך לפרש כסות ממש
יכחו שכתוב בס"א בפירש"י והוא קלח דחוק והערוך וסוס' פרק חלו מומין פרשו דהאי כסות הוא
בשר העגבות שהוא תחתיו כמו כר וכסת וא"ל מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ולכן נראה דהאי
אפיפורין ר"ל עלמות העגבות שטולין מזה ומזה ע"ג הנקב. כדי שלא יצטער כשישב ע"ג הנקב וק"ל וכך
מושמע הלשון דקאמר כבוש עליו משמע שהעיקר האפיפורין בשביל לכסות הנקב ולא להיות לכר תחתיו
ואחרינא מפרשים על בשר העגבות שמונה תחתיו כמו כר וכסת: קבורה ופי' הכחו' (פי' לפי
שע"י האשה נגרה לחדא"ר מיתה וקבורה) ויסגור הבשר בתחתית הארץ או ויסגור בעדו בתכריכין:
לבוה בגמיכה. בראה לו שלקח ממנו הללע: אונקיא משקל קמן: זו גניבה בחמיו וכך עשה הקב"ה
נפל ממנו ללע אחת והחזיר לו אשה שלמה: במצמוניות בעת השינה בהחבא ולמה לא בהקין:
והפליגה והרחיקה ממנו מפני שהיתה מלוסה בעיניו ולקמן סוף ע"ב דריש ליה מזהה הפעם:
אני כו'. מוסף חמי להציא ראייה לדפיד שיפה חמרת: אמור הייתי. אמרתי חמי בלבי
להנשא

אחד שהיה נשוי להסידה אחת. ולא העמידו בנים זה מזה. אמרו אין
 אנו מועילים להקב"ה כלום. עמדו וגרשו זה את זה. הלך זה ונשא רשעה
 אחת ועשתה אותו רשע. הלכה זאת ונשאת לרשע אחד ועשתה אותו
 צדיק. הוי שהכל מן האשה: (יג) שאלו את ר' יהושע מפני מה האיש
 יוצא פניו למטה. והאשה יוצאת פניה למעלה. א"ל האיש מביט למקום
 ברייתו. והאשה מבטת למקום ברייתה. ומפני מה האשה צריכה
 להתכסם. ואין האיש צריך להתכסם. א"ל אדם נברא מאדמה. ואדמה
 אינה מסרחת לעולם. וחוה נבראת מעצם משל אם תניה בשר ג' ימים
 בלא מלה מיד הוא מסריח. ומפני מה האשה קולה הולך ולא האיש. א"ל
 משל אם תמלא קדרה בשר אין קולה הולך. כיון שתתן לתוכה עצם מיד
 קולה הולך. מפני מה האיש נוה להתפתות. ואין האשה נוחה להתפתות
 א"ל אדם נברא מאדמה. וכיון שאתה נותן עליה מפה של מים מיד היא
 נשרית. וחוה נבראת מעצם ואפי' אתה שורה אותו כמה ימים במים אינו
 נשרה. ומפני מה האיש תובע באשה. ואין האשה תובעת באיש.
 א"ל משל לה"ד. לאחד שאבד אבידה. הוא מבקש אבידתו ואבידתו אינה
 מבקשתו. ומפני מה האיש מפקיד זרע באשה. ואין האשה מפקדת
 זרע באיש. א"ל לאחד שהיה בידו פקדון. ומבקש אדם נאמן שיפקדנו
 אצלו. ומפני מה האיש יוצא ראשו מגולה. והאשה ראשה מכוסה. א"ל
 לאחד שעבר עבירה. והוא מתבייש מבני אדם. לפיכך יוצאת וראשה
 מכוסה. ומפני מה הן מהלכות אצל המת תחלה. א"ל ע"י שגרמו מיתה
 לעולם. לפיכך הן מהלכות אצל המת תחלה. הה"ד (פיוניקא) ואחריו כל אדם
 ימשוך וגו'. ומפני מה ניתן לה מצות נדה. ע"י ששפכה דמו של
 אדה"ר. לפיכך ניתן לה מצות נדה. ומפני מה ניתן לה מצות חלה. ע"י
 שקלקלה את אדה"ר. שהיה גמר חלתו של עולם. לפיכך ניתן לה מצות
 חלה. ומפני מה ניתן לה מצות נר שבת. א"ל ע"י שכבתה נשמתו של
 אדה"ר. לפיכך ניתן לה מצות נר שבת:

פרשה יח (א) ויבן ה' אלהים את הצלע. ר"א בשם ר' יוסי בן זמרא

אמר. ניתן בה בינה יותר מן האיש. דתנינן בת י"א
 שנה ויום א' נדריה נבדקין. בת י"ב שנה ויום א' נדריה קיימין ובדקין

כל

מתנות כהונה

להנשא כו': אין אנו מועילים וכו'. שברא אותו לקיום העולם שנאמר לשבת ורסה: יוצא
 לאייר העולם כשנולד פניו למוסר: בממקום ברייתו הראשונה מן העפר לוקח: והאשה כו'.
 מצטת למעלה כי מאיש לוקחה והוא עליון עליה בשעת הרגל דבר או רצה לומר ע"ד מה שאמרו
 חז"ל איש מזרע תחלה יולדת נקבה חשה מזרע תחלה יולדת זכר. וכלשון הראשון פירש"י ז"ל
 במסכת נדה בפרק המופלת: להתבסם צמימי צמימי וסממנים מפני שהזכר מלאי צדק יותר
 מן האיש: וקולה הולך. הולך והומה ועושה לללל: כיוון שחתן לחוכה. לתוך הקדרה: להתפתות
 פירש"י לדרך ארץ אחר שכנסה וכו' א' להתפיים מכעסו: מפה של מים. רמז לרצוי דברים
 ודברים נוחים וחלוקי' כמו מים: תובע בחשה. לדרך ארץ להנשא לו: אדם נאמן כו'. פירש"י
 וכן האשה רחבה לקבל הולד משא"כ צאיט שגופו צר ואינו יכול לקבל הולד: עבר עזירה כו'.
 וכן האשה היא אכלה מן העץ ונתנה לאדם: גמר חלתו כו'. כמו העיסה כשנוטל חלחה ממנה
 היא נגמרת ומתוקן על הווייתו כך היה העולם נגמר ונעשה בצריאות אדם: נשמתו כו'. והכנסמר
 קרויה נר כמו שנה' נר ה' נשמת אדם: בינה ויבן דרש לשון שיה' גדלל כפיכ ויבנה

כל י"ב. אבל לזכר בן י"ב שנה ויום אחד נדריו נבדקין. בן י"ג נדריו קיימין. ובדקין כל י"ג: ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר ר"י אמר אית דמחלפין. דרכה של אשה להיות יושבת בתוך ביתה. ודרכו של איש להיות יוצא לשוק. ולומד בינה מבני אדם: (ב) ר' איבו ואמרי לה בשם ר' בנייה והוא תני לה בשם רשב"י קישמה ככלה. ואח"כ הביאה לו. אית אתרין דקריין לקלעתא בנייתא. אמר ר' המא ב"ח את סבור שמתחת חרוב אחד. או שקמה א' הביאה לו. אלא משקשמה בכ"ד מיני תכשימין אח"כ הביאה לו. הה"ד (יחזקאל כה) בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסכתך אדם פטודה וגו'. רבנן ורשב"ל. רבנן אמרי עשר. ור"ש אמר י"א. ר' המא בר הנינא ורשב"ל תרוויהון אמרין כלל ופרט. עשה את הכלל מוספת לפרט והכל בכלל. כל אבן יקרה מסכתך כלל. אודם פטדה ויהלום תרשישו וגו' פרט. הכל בכלל כל אבן יקרה מסכתך. ר' לוי ור' סימון. חד אמר ט' וחד אמר י'. מ"ד עשר כרבנן. ומ"ד ט' הדין דהב דהכא לית הוא חופה. ר' אחא ב"ח אמר עשה כתלים של זהב. ובתי קריות של אבנים טובות ומרגליות ר' אלעזר בר ביסנא בשם ר' אחא אמר אפי' קורקוסים של זהב עשה לו: (ג) ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר ויבן כתיב. התבונן מאין לבראתה אמר לא אברא אותה מן הראש. שלא תהא מיקרת ראשה. לא מן העין. שלא תהא סקרנית. ולא מן האוזן. שלא תהא צייתנית. ולא מן הפה. שלא תהא דברנית. ולא מן הלב. שלא תהא קנתנית. ולא מן היד. שלא תהא ממשמשנית. ולא מן הרגל. שלא תהא פרסנית. אלא ממקום שהוא צנוע באדם. אפי' בשעה שאדם עומד ערום. אותו המקום מכוסה. ועל כל אבר ואבר שהיה בורא בה היה אומר לה. תהא אשה צנועה. אשה צנועה. אעפ"כ (משלי) ותפרעו כל עצתי. לא בראתי אותה מן הראש. והרי היא מיקרת ראשה. שנא' (ישעי' ג) ותלכנה נטויות גרון. ולא מן העין. והרי היא סקרנית. שנא' (שם) ומסקרות עינים. ולא מן האוזן. והרי היא צייתנית

מתנות כהונה

: אית דמחלפין. יש שמחלפין את האומר צניוק יהא נאמר צניוקת והנאמר צניוקת צניוק והוא ר"ש דסבר הכי צפרק וילא דופן ודרש לכד' איצו: ולמוד צינה. ולפיכך לענין נדרים הוא חשוב גדול שנה אחת קודם לראשה: אית אתרין כו'. יש מקום שקורין לקליעות שער ראשה צייתא לשון ויבן: הרוב כו'. כלומר צלי קישום ופירכום: בב"ד כו'. ויבאה גימטריא כ"ד הכי איחא צספר הזוהר צספ ר"ש צספר ישעיה מזכרים כ"ד מימי תכשיטים העכסום והשניסום וגו' צסימן ג' ונראה דהא דכתיב החס צום לא קחשיב דלוינו תכשיט אלא מתבשמות צריה טובולין לו עיקר: דהח"ד כו'. סיפיה דקרא ציום הבראן כוננו ומיימי ליה לראייה על רוב צבוד שפעה לו הקצב: רבנן אמרי וי"ד חופות עשה לו ור"ש אמר י"א וכל זה מובחר צב"ד (ע"ה) קנא צענין אתר: דהל כלל כו'. והאי כל נוסף על הכלל ולרבות חופה אחת והכי סבר מר זוטרא צפרק הספינה וחכמים סברי כלל ופרט אין בכלל אלא מה בצפרט ובפרטין הס עשרה מימים טובות: הדין דבז דבז כו'. הזהב הזה הכתוב כאן אינו חופה מדקחשיב לבסוף והכי סבר ר' יוחנן צפרק הספינה: ובתי קריות. לשון מקרה חסדרא מלא חלונות כדי שיהיה קר מן הגוה: קורקוסים הקרסים: ויבן כתיב ולא כתיב ויבנה שיהיה לשון ציין עכ"פ: מיקרת ראשה. לשון נבזהו ונאסה ועלוי ממש ומתוך גירסה הילקוט נראה שצריך להיות שלא פהא מקיל' את ראשה ולקמן צפ' כי תלא לא גרס ליה כלל: סקרנית מצטת ומצקשה לראות את הכל: צייתנית מבקשה לשמוע כל דבר: שלא תהא קנתנית גרסין לשון קנאה: ממשמשנית לנגוע ולמשמש כל דבר: צייתנית לשון מצטתה צריה כלומר יאמץ: במקום שהוא אינו כו'. איחא כמ"ד צילעא תד

ציונית. שנא' (נלאשית יח) ושרה שומעת פתח האהל. ולא מן הלב. והרי היא קנתנית. שנא' (סג ז) ותקנא רחל באהותה. ולא מן היד. והרי היא ממשמשנית. שנא' (סג לא) ותננוב רחל את התרפים. ולא מן הרגל. והרי היא פרסנית. שנא' (סג לד) ותצא דינה. רב הסדא אמר בנה בה מגורות יותר מן האישי. רהבה מלמטה וצרה מלמעלה. כדי שתהא מקבלת עוברים: (ד) ויביאה אל האדם. אמר ר' אבין טבוי לקריה דמלכא שושביניה: (ה) ויאמר האדם זאת הפעם. ר' יהודה בר ר' אמר. בתהלה בראה לו וראה אותה מלאה רירין ודם והפליגה ממנו. והור ובראה לו פעם שנייה. הה"ד זאת הפעם זאת היא של אותו הפעם. זאת היא שעתידה להקיש עלי כוונ. המד"א (שמות כח) פעמן זהב ורמון. זו היא שהיתה מפעמתני כל הלילה כולה: בעון קומי רשב"ל. מפני מה אין כל החלומות מינעין את האדם. וזו מינעת את האדם. אמר ליה שמתחלת ברייתה אינה אלא בחלום שנאמר (נלאשית ז) עצם מעצמי ובשר מבשרי: אמר ר' תנחומא. נשא אדם אשה מקרובותיו. עליו הוא אומר עצם מעצמי: (ח) לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת. מכאן שניתנה תורה בלה"ק. ר' פנחס ור' חלקיה בשם ר' סימון אמרי כשם שניתנה תורה בלה"ק. כך נברא העולם בלה"ק. שמעת מימך אומר גיני גיניא. אנתרופי אנתרופיא. נברא נברתא. אלא איש ואשה. למה שהלשון הזה נופל על הלשון הזה: (ט) על כן יעזב איש. תניא גר שנתנייר והיה נשוי לאחותו בין מן האב בין מן האם יוציא. דברי ר"מ. והכ"א מן האם יוציא. מן האב יקיים. שאין אב לעכו"ם. אתיבון ליה והא כתיב (נלאשית ז) וגם אמנה אחותי בת אבי היא וגו'. א"ל בשימתן השיבן. אתיב להון ר"מ (סג ז) ע"כ יעזב איש את אביו ואת אמו. א"ר יוחנן ופשטו ליה על כן יעזב איש את אביו ואת אמו הסמוך לאביו הסמוך לאמו. אתיב ר' אבהו והכתיב (שמות ו) ויקח עמרם את יוכבד דודתו. א"ר שמעון בריה דר' אבהו. מעתה אפי' כבני נח לא

היו

מתנות כהונה

נפל וכו' והוא מכוסה מן הידך והכרס: מגורות דיוכים דרך מדור ובניין וכו' ויבן ל' צמין: מקבלת עוברים. הוולדות: טבוי לקריה כו'. עובדאשרי לבן עיר שהמלך נעשה שושביו. לקרי' לשון קרי' וכפר ועיין ערך קריה: והפליגנה והרחיקה: זאת היא של אותו הפעם. זאה היא של הפעם הראשון: להקיש עלי כוונ. כלומר שהתרעם עליו וכן היה לכסוף שהיתה מייילת עליו צקולה: מפעמתני מקשקשת ומפעמתה מה דרוה כל הלילה ע"ז הירבור וכדמפרש ואזיל וזו מיינעת פו'. כש'אדם רואה קרי בחלומו נתייגע כאלו שמש מטרו בהקין: מוכאן שנהגה כו'. המדרש הזה גם הוא לקמן בפ' ל"א ודייק שנתנה תורה בלשון הקודש ממה שנאמר עשה לך סרף שעשה משה ונחשט מפני שלשון נופל על הלשון ודברי הקב"ה היו עשה לך סרף דהיינו נחש בלשון קודש ולכן עשה משה פנחסית ולכן נראה שהמדרש הועתק אהה ומה שאמר מוכאן שנתנה התורה כו' תוזר על עשה לך סרף: ביני אנתרופי נברא כו'. כולם חים בלבושות מחולפות ואין נופל על הלשון לומר גיניא אנתרופו נברתא אבל חים ואשה שמענו כו' וכן פ' בשרוך ערך אנתרופי: בשימתן לפי דבריהם שהם אין חוששין לזרע האב לכך אמר כן כדי שלא יקרוחו ממנו ולפי האמת לא היתה אפי' בת אביו אלא בת הרן וזני צמים הכי הם כבנים: על כן יעזב כו'. פירש"י דמשמע אחותו מן האב או מן האם יעזב ודבק בלשטו שאינו קרובתו ומשני הסמוך לו מן האם או מן האב כגון אחות אביו מאמו או אחות אביו מאמו אבל אחות אביו ואמו או אחותו מן האב לית לן בה: ויקח עמרם כו'. פירש"י מאי לאו שהיתה דודתו מאם וקשה לתרווייט דאשרי אחות האם ומשני: אפי' כבני נח כו'. בתמיה אלא

פסטי

היו ישראל נוהגים קודם מתן תורה אתמהא. א"ר לוי ופשמו ליה ע"כ יעזב איש וגו'. הסמוך לו מאביו. הסמוך לו מאמו: (ח) ר' אבהו בשם ר' יוחנן אמר. בני נח על הנשואות הייבין. ועל הארוכות פמורין. ר' יונה בשם ר' שמואל אמר. זונה שהיא עומדת בשוק ובאו עליה שנים. הראשון פמור והשני חייב משום בעולת בעל. וכי נתכוון הראשון לקנותה בבעילה. הדא אמר בעילה בבני נח קונה שלא כדת. ומניין שאין להם גירושין. ר"י בר' סימון ור' הנין בשם ר' יוחנן אמר שאין להם גירושין. או ששניהם מנרשין זה את זה. א"ר יוחנן אשתו מנרשתו ונותנת לו דופרין: תני ר' חייא. עכו"ם שגירש את אשתו. והלכה ונישאת לאחר. והלכו שניהם ונתגירו. איני קורא עליו (דגייס נד) לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה וגו'. ר' אחא בשם ר' חנינא בר פפא אמר בכל ספר מלאכי כתיב ה' צבאות. ובכאן כתי' אלהי ישראל. שנא' (מלאכי ג) כי שנא שלח אמר ה' אלהי ישראל כביכול לא יחול שמו אלא על ישראל בלבד: א"ר חגי בשעה שעלו ישראל מן הגולה. נתפחמו פני הנשים מן השמש והניחו אותן. והלכו להם ונשאו נשים נכריות. והיו מקיפות את המזבח וזוכות. הוא שמלאכי אומר (ס) וזאת שנית תעשו. שנייה לשמים. כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה. אמר הקב"ה מאן קביל מהם בכי ואנקה. משגזלות והמסת ונמלת יפיה סמנה אתה משלחה. אתמהא. ומניין שהן מוזהרין על גילוי עריות כישראל. שנאמר ודבק באשתו ולא באשת חבירו. ולא בזכור. ולא בבחמה. ר' שמואל ור' אבהו ור' אלעזר בשם ר' חנינא אמרו. בן נח שבא על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה. א"ר אסי כל איסור שכתוב בבני נח לא בעשה ולא בלא תעשה אלא במיתה. והיך עבידא (מלאכי ג) ודבק באשתו והיו לבשר אחד. למקום ששניהם עושים בשר אחד: (ט) ויהיו שניהם ערומים א"ר אליעזר שלשה הן שלא המתינו בשלותן שש שעות. ואלו הן. אדם. וישראל. וסיסרא. אדם שנא' (ס) ולא יתבששו. לא

באו

מתנות כהונה

פשמו ליה: על כן יעזב כו'. וזו היתה חרות חביו מן האב ואי קשיא ח"כ תקיפו לר"מ ילדר"מ דרש חס חביו וחס חמו חרותו ממס או מן האב או מן האם חבל חרות חב ואם לא נאסר עליהם וכ"מ בחז"ל וכתב שמאלה כן בתוספות: על הנשואות כו'. פירש"י דדיוק ודבק בחשמו משנהג עמה דרך חישות: וכי נחכין כו'. בחמיה ח"כ חונה חשח חיש עדיין: שלא כדת. כלומר חפי' לא נחכין לשם קידושין חכו שלח כדת תורה ודיוק מדכתיב ודבק בחשמו ע"ז דיבוק כנר הוא חשמו כן פירש"י: מניין שאין להם כו'. בירושלמי גרם מיין שיהא להם: בשם ר' יוחנן. פירש"י ודבק בחשמו מלמדנו שיהיו שוים והא שמיסם צבחה לבשר אחד וחין אחד מהם יכול לגרש חבירו אלף זו חס זה חס חס זו: א"ר יוחנן משמיה דרפשיה. עמד על צירורו של דבר שהוא חינויכול לגרשה שעליו כתיב ודבק וגו' חבל הוא יכולה לגרש: דרפרון פרש"י חכונה כפולה כיון שהוא חינויכול לגרשה חכונה והוא ילגשר אחד דרש ליה כדלקמן: אלא על ישראל. מפרשים בירושלמי במס' ע"ז פ' ה' סוכר גירושין ויראל נקראו גירושין ולא של עכו"ם וח"כ מה שגמשה השני הוא צבילת זנות: נתפחמו נעשו שחרות ל' פחמין: שגנייה לשמים. כראשונה דבקו בנכריות בשמים בערבות מואב וחסת היה פעם כתי' וראנקה וגו' גרסי'. מחוך פירש"י למדתי דה"ג מאן יקבל מאן נכפי ואנקה כו'. פי' מיווכל לקבל מהם זבת ומנחה מפני כתי' ואנקה שגורמים לגשותיהם: משגזלת וכו'. סיפוי דקרא קדשים וכסה חמם על לבשו: והאיך עבדא. מלאכי בפירש"י והאיך יבא עליה מאחר שאסור שלא כדרכו ומשי ודבק וכו' ועי' האיך נעשה ומאין נלמד וכן הוא בירושלמי בן נח שבא על אשתו שלא כדרכו והרג מה עעס דבק כו' נלמד שיהא חסור שלא כדרכו: ולא יתבששו. מוטרקין ולא בלו שש שעות: אלא חשם.

עין

באו שש שעות והוא בשלותו. וישראל שנא' (שמות לב) וירא העם כי בשש
 משה. כי באו שש שעות ולא בא משה. מיסרא שנא' (שופטים ט) מדוע
 בשש רכבו לבא. בכל יום היה למוד לבא בנ' שעות בד' שעות. ועכשיו
 באו שש שעות ולא בא. הוי ולא יתבששו: (י) והנחש היה ערום. לא
 היה צריך קרא לומר. אלא ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו וגו'. א"ר יהושע
 ב"ק להודיעך מאיוו חטייה קפץ עליהם אותו הרשע. מתוך שראה אותן
 מתעסקין בד"א נתאוה לה. א"ר יעקב דכפר חנין שלא להפסיק בפרשתו
 של נחש:

פרשה יח (א) והנחש היה ערום. כתיב (קטל ח) כי ברב חכמה
 רב כעס ויוסף דעת יוסף מכאוב. ע"י שאדם
 מרבה עליו חכמה. הוא מרבה עליו כעס. וע"י שהוא מוסף דעת. הוא
 מוסף עליו מכאוב. אמר שלמה ע"י שהרבתי עלי חכמה. הרבתי עלי
 כעס. ועל ידי שהוספתי עלי דעת. הוספתי עלי מכאוב. שמעת מימך
 אומר. המור זה יוצא צינה עליו. כמה חכמים באה עליו. והיכן הן
 יסורין מצויין. על ב"א. רב אמר אין ת"ח צריך התראה. א"ר יוחנן ככלי
 פשתן הדקים הבאים מבית שאן. אם מתפחמין קימעא הן אבודין. אבל
 כלי פשתן הארכליין. כמה הן. וכמה דמיהם. תני ר' ישמעאל לפום
 גמלא שיחנא. בנוהג שבעולם שני ב"א נכנסין לקפילין. ח"א אייתי קופר
 צלי. ופיתא נקיה. וחמר טב. וה"א אייתי פיתא ותרדין. דין אכל
 ומתנזק. ודין אכל ולא מתנזק. הוי על דין היא רבה. ועל אוהרן לית
 היא רבה: תנא בשם ר"מ לפי גדולתו של נחש היה מפלתו. ערום מכל.

ארור

מתנות כהונה

פיין בפירש"י ז"ל בחומש: מאיזו חטייה. וזהו נחש להם עון אשר חטאו שעסקו בתשמיש לעין כל:
 שלא להפסיק. כדי להפסיק ולסיים בדבר טוב ולא בפרשתו של נחש שיש בו קללת העולם כולו
 וסיים בכתות עור שהוא גנויות הסד ורחמים ואף כי לפי תורתו של ר"מ שהיה כתוב בו כתות אור
 מאורו של מעלה וכן משמע שוב בפירוש רש"י לקמן פ"ה: מרבה עליו כעס. כמו שמצינו גבי שלמה
 שסמך על רוב חכמתו ואמר אחי אל ואוכל לעמוד וארצה כסף וסוסים ונשים ולא חסור מדבר
 ה' ולבסוף נכשל בשלשתן והכעיס להקב"ה או י"ל כי כל אדם נחפש לפי רוב חכמתו כמס'ה וסביב
 גשערה מואד שהקב"ה מדקדק עם הדייקים כחוט השערה והצר ח"ל התראה וכלקמן וע"י שהוא
 מוסף דעה ר"ל מאחר שנצטרף אדם בן דעת ולפיכך הכרח העבד מוחן שיהיה החומר המקבל
 הגורה יותר זך ונקי כמו שהאר"ך בזה בעל העקידה בפרשה זו ולפיכך לפי רוב זכותו הוא מעט
 יותר לכל זקן וכל חולי יותר מן הבהמות וחיות השדה והאב"א פי' אדם בן דעת יכול לשמור עלמו
 מכל צער וזקן לפיכך טבעו כך וחלש ויכה וינה כו'. מש"כ בהמה שמתוך שאי' בה דעת טבעה חזק
 ושומר פתאים ה' ולקמן במדרש קהלת (ח' י"ח) משמע דקאי גמיו על זה שהקב"ה מדקדק אחריו
 לפקוד עליו וכן משמע במדרש שמואל שגם הרבתי עלי יסורין: חכמים מיני שחין שר"ך
 לחך בשבילם ובערוך גרם אבנים ופי' זו קור ועיין בפ' ג' ובהקל"ט: אין ח"ה כו'. וכדפירשתי
 לעיל והמשל מוצא: מתפחמין ל' שחרות ופתמין: הארכליין הבאים ממקום האקרא ארכל
 וע"ל במדרש קהלת והערוך גרם ארכל: במה הם וכו'. כלומר אין דמי שויין כלום ואף נחפחמי
 מה בכך וכן הוא במדרש שמואל: לפום גמלא שיחנא. לפי גדול וחזק הגמל כן הוא המשל
 שמיחין עליו: לקיפילין לחנות שמוכרים בו מיני מאכל והמוכר נקרא קפילא: קופר כו'. בשר
 ללוי ופת נקיה ויין טוב: פתא פי' פת קיבץ ותדדן מין עשב: דין אכל פת נקיה וכו'. המאכל
 מצינו אע"פ שאכל מאכלים דקים וטובים מפני שאין נכפשו יפה עליו וטבעו כך והסמי' וזה שאכל
 המאכל הגם אינו ניזוק מפני שכתו גדול וטבעו חזק ונכפשו יפה עליו והגמל מוצא: רבה גדול
 ולל

ארור מכל . ר' הושעיא רבה אמר . דקרטים היה עומד כקנה ורגלים היו לו . ר' ירמיה בן אלעזר אמר אפיקורם היה . רשכ"א אמר כגמל היה . טובה גדולה חסר העולם . שאלמלא כן היה אדם משלח פרנמטיא בידו . והיה הולך ובא : (ב) ויאמר אל האשה אף כי אמר אלהים . א"ר חנינא בן סנסן ד' הן שפתחו באף ונאבדו באף . ואלו הן . נחש . ושר האופים . ועדת קרה . והמן . נחש (כלאשית ג) ויאמר אל האשה אף . שר האופים (פס מ) אף אני בהלומי . עדת קרה (כמדנר טו) אף לא אל ארץ . המן (אסמרה) אף לא הביאה אסתר : (ג) ותאמר האשה אל הנחש . והיכן היה אדם באותה שעה . אבא בר קורייא אמר נתעסק בדרך ארץ וישן לו . רבנן אמרי נטלו הקב"ה והחזירו בכל העולם כולו . א"ל כאן בית נטע . כאן בית זרע הה"ד (ינמיס ג) בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם לא ישב אדה"ר שם : (ד) ומפרי העץ אשר בתוך הגן וגו' ולא תגעו בו . הה"ד (משלי ל) אל תוסף על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת . תני ר' חייא שלא תעשה את הנדר יותר על העיקר . שלא יפול ויקצץ הנטיעות . כך אמר הקב"ה כי ביום אכלך ממנו וגו' . והיא לא אמרה כן . אלא אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותון . כיון שראה אותה עוברת לפני העץ נטלה ודחפה עליו . א"ל הא לא מיתת . כמה דלא מיתת במקרביה כך לא מיתת במיכליה . אלא כי יודע אלהים כי ביום וגו' : (ה) א"ר תנחומא השאלה הזו שאלוני באנמוכיא . אמרתי להם כי יודעים אלהים אב"כ . אלא כי יודע אלהים : (ו) ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר . התחיל אומר דלטוריא על בוראו . אמר מאילן הזה אכל וברא העולם . והוא אומר לכם לא תאכלו ממנו . שלא תבראו עולמות אחרים . דכל אינש ואינש סני בר אומנתיה : ר' יהודה בר' סימון אומר . כל שנברא אחר חבירו שליט בחבירו שמים בראשון . ורקיע בשני . אינו סובלן . אתמהא . רקיע בשני . ודשאים בשלישי . אינן מספקין את מימיו . דשאים בשלישי . ומאורות ברביעי .

אינן

מתנות כהונה

ולא יוכל לסובלו ולעכלו : דקרטים ראשו זקוף וחדון על כל החיות עיין בערוך קרטים וכן מנאמי בפירש"י : אפיקורם מין זרע ערום כי רשע ערום היה כ"ש והייתם כאלהים כו' : מן האילן אכל וברא העולם . הרי שהאמן בקדמות העולם ורש"י פ' עז פנים מפקיר עלמו בפני בוראו צפרהס"א : כגמל היה . אותו הנחש ועיין בפ' ד' מיתות : שאלמלא כן . שחפא ונתקלל : שפתחו באף כו' . ברית כרותה לשפטים שחף הוא לשון חרון וכעס וכן נאבדו בחרון חף : ונאבדו באף גרסי' . בדרך ארץ . עם אשמו ונתיגע : בית נטע . ראוי לנטוע חילנות : הנדר יותר . טובה יותר שלא יפול הגדר ויקצץ וישבור הנטיעות . במקרבי' בנגיעתו : כן לא תמות במיכליה . וא"ל מכל מקום היא הייתה יודעת שהחילה אסורה לזדה באמת ולמה עשתה שקר בנפשה כבר כתבו באותה דר' נתן בפ' קטורה"ד עשה גדר וסיג והסופך לו לעלמו הנגיפה וכן אמר לה שהחילה והנגיעה אסורה והיא לא ידעה שהנגיעה היא סיג . וכשראתה שאין מיתה בנגיעה סברה בשקר אמר לה אדם זה' לא נוס לא על הנגיפה ולא על החילה ולפי' חכלה ומ"מ חטאה לנפשה שהיה לה לשאול את פיו ולא לחסדו דבוצר שקרים בשם ה' : השאלה הזו כו' . פירש"י דכתיב כאלהים יודעי טוב ורע לשון רבים והציב להם ראש המקרא יוכיח דלא כתיב יודעים אלהים חלא יודע לשון יחיד וסיפיה דקרא יודעי שב על והייתם כאילו אמר והייתם יודעי טוב ורע כאלהים : התחיל הנחש לדבר דלטוריא . הגף ורכילות : דכל אינש כו' . כל איש ואיש שוגג בן אומנותו : שליט בחבירו . הקודם לו : אינן סובלן . בממה ופי הרקיע אינו סובל השמים ותומך אותו והרי הוא תחת כולם :

אינן

אינן מבשלין פירותיו. מאורות ברביעי. ועופות בחמישי. א"ר יהודה בר סימון זיו עוף טהור הוא. ובשעה שהוא פורה מכסה גלגל חמה. ואתם גבראתם אחר הכל לשלוש בכל. קדמו ואכלו עד שלא יכרא עולמות אתרים והן שולטין בכם. הה"ד ותרא האשה כי טוב וגו'. ראתה דבריו של נחש: (ז) רבי יוסי בר זמרא אמר ג' דברים נאמרו באותו אילן. טוב למאכל. יפה לעינים. ומוסיף חכמה. ושלתן נאמרו בפסוק אחד. ותרא האשה כי טוב. מכאן שהוא טוב. וכי תאוה הוא לעינים. מכאן שהוא יפה לעינים. ונחמד העיץ להשכיל. מכאן שמוסיף חכמה. המד"א (תהלים פט) משכיל לאיתן האזרחי: (ח) ותקה מפריו ותאכל. א"ר איבו סחמה ענבים ונתנה לו. ר' שמלאי אמר בישוב הדעת באת עליו. א"ל מה אתה סבור שאני מתה וזהו אחרת נבראת לך. (קבלת 6) אין כל חדש תחת השמש. או שמא אני מתה ואת יושב לך המלים. (טעם מס) לא תהוה בראה לשבת יצרה. רבנן אמרי התחילה מיללת עליו בקולה: (ט) וגם רבוי. האכילה את הבהמה ואת החיה ואת העופות. הכל שמעו לה. הוי"ן מעוף אחד ושמו הול. הה"ד (איוב כט) וכחול ארבה ימים. דבי רבי ינאי אמרי אלף שנה הוא חי. ובסוף אלף שנה אש יוצאה מקינו ושורפתו. ומשייר בו כביצה. וחוזר ומגדל אברים וחי. ר' יודן בר"ש אומר. אלף שנים חי. ולסוף אלף שנים גופו כלה. וכנפיו מתמרטין. ומשתייר בו כביצה. וחוזר ומגדל אברים: (י) ותפקחנה עיני שניהם. וכי סומים היו. ר' יודן בשם ריב"ז ור' ברכיה בשם ר"ע אמר. משל לעירוני שהיה עובר לפני הנרות של זנג. והיה לפניו קופה מלאה כוסות ודייטרוטין. והפשיט במקלו ושיברן. עמד ותפשו. א"ל ידע אנא דלית אנא מהני ממך כלום. אלא בא ואראה לך כמה טובות איברת. כך הראה להן כמה דורות איברו: (יא) וידעו כי ערומים הם. אפילו מצוה אחת שהיתה בידן נתערטלו הימנה: ויתפרו עלה תאנה. ארשב"י עלה שהביאה תואנה לעולם. ואר"י קלקלת עובדך סב חוט וחייט: ויעשו להם הנורות. א"ר אבא בר כהנא,

הגורה

מתנות כהונה

אינן מספקן. הרקיע מספיק מים לדשאים: פירותיו של יוס ג' הרי שהוא בולט עליו שחם אש מצטנן פירותיו לא יצמחו ולא יגדלו פירותיו: בישוב הדעת. בדברים של טעם וכדמפרש ואזיל ודכש ותקה מפריו ותקה ראייה והטעם מנד הפרי כמו ויקח מנדו ציהוסע וזהו ותקן לו דברים של טעם נתנה צפוי דלילו הפרי היה יכול ליקח בעצמו והצב"ה פי' דדייק מדכתיב עמה: אין כל חדש כו'. לפיכך לא חמות ולא שחמה לבדך השאר יחידי בלא חמה לא תהו בראה ולפיכך חם סחכל גם חמה לא חמות משום הוי חרי טעמא: המלים פניו ובטל: מיייללת נעקה עליו בדברי נגנן ודייק מדכתיב לקמן לקול אשקך: וחוזר ומגדל איברים. פי' הצב"ה חע"פ שלא חכל מהפרי כיון שחכל חדם שהוא עיקר הבריאה ונקנסה עליו מיתה ונקנסה גם על כל הנבראים שלא יהא כה העבד יפה מכה רבו וחי חלף שנה כי יומנו של הקב"ה הוא חלף שנים ומ"מ חוזר וחי כיון שלא חכל וע"ל סכן היחה כוונת המנ"ה והבדך שמו שחם לא יחכל יהיה על זה החופן חלף שנים יחסף לעפרו ויחחדש כנשר נעוריו: לעירוני חדם הדך בעיר ולא בכרך: זנג חומן עושה כלי זכוכית: דייטרוטין פני זכוכית חשוב: א"ל הזנג יודע חני שאין יכול להנות ממך לשלם לי הכלים שאין ציך כלום חלא: בא כו': כך הראה כו'. וזה פקחות עינים: נתערטלו כו'. דאל"כ גם הסומא יודע שהוא ערום: הביאה תואנה. יללה ובני שמומו עץ שחכל לקה עלים לחנורה: קלקלת כו'. קלקלת מעשך קח

הגורה אב"כ. אלא הגורות. הגורי הגורות. אסמכויין. גליון. סדינים. כשם שעושים לאיש. כך עושים לאשה. צילצלין. קולסין. סכנין : (יב) וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום. א"ר הלפון. שמענו שיש הילוך לקול. שנא' וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן. והילוך לאש. שנא' (שמות ט) ותהלך אש ארצה : (יג) א"ר אבא בר כהנא. מהלך אב"כ. אלא מתהלך מקפיץ ועולה : עיקר שכינה בתחתונים היתה. כיון שחטא אדה"ר נסתלקה שכינה לרקיע הראשון. חטא קין נסתלקה לרקיע השני. דור אנוש לג'. דור המבול לד'. דור הפלגה לה'. סדומיים לו'. ומצרים בימי אברהם לו'. וכנגדן עמדו ז' צדיקים. ואלו הן. אברהם. יצחק. ויעקב. לוי. קתת עמרם. משה. עמד אברהם הורידה לו'. עמד יצחק והורידה מן הו' לה'. עמד יעקב והורידה מן הה' לד'. עמד לוי והורידה מן הד' לג'. עמד קתת והורידה מן הג' לב'. עמד עמרם והורידה מן הב' לא'. עמד משה והורידה מלמעלה למטה : א"ר יצחק כתיב (פסלים ז) צדיקים ירשו ארץ וגו'. ורשעים מה יעשו וכי פורחים באויר. אלא הרשעים לא השכינו שכינה בארץ : (יד) וישמעו אל תקרי וישמעו אלא וישמיעו. שמעו קולן של אילנות שהיו אומרים הא גנבא דגנב דעתיה דבריי : ד"א שמעו קולן של מלאכים אומרים ה' אלהים הולך לאותו שבגן. ר' לוי ור' יצחק. ר' לוי אמר מת אותו שבגן. ר' יצחק אמר מת הלך לו. אתמאה. א"ל הקב"ה לרוח היום לריוח היום. הריני מהיה לו את היום. כך אמרתי לו כי ביום אבלך ממנו מות תמות. אין אתם יודעים אם יום א' משלי. אם יום א' משלכם אלא הרי אני נותן לו יום א' משלי שהוא אלף שנים. והוא חי מ' מאות זל' שנה ומניח ע' לבניו הה"ד (פסלים ז) ימי שנותינו בהם שבעים שנה : (טו) לרוח היום. רב אמר לרוח מזרחית דנו. לרוח שהוא עולה עם היום זבדי בן לוי אמר לרוח מערבית דנו. לרוח שהוא שוקע עם היום. על דעתיה דרב הקשה עליו. כל שהיום עולה הוא מרתיה. ועל דעתיה דזבדי בן לוי ריתה עליו. כל שהיום שוקע הוא צונן : (טז) ויתבא האדם ואשתו. א"ר איבו גרעה קומתו ונעשה של ק' אמה : בתוך עץ הגן. אמר ר' לוי רמז לתולדותיו שיהיו ניתנין בארונות של עץ : (יז) ויקרא ה' אלהים אל האדם

איך

מתנות כהונה

חוט וספור שקודם זה לא היו צריכים לזה כי ערומים היו בלי צנזורה. אסמכון כו'. מימי מלכותם הם וכולם של זכר ופירש"י דדייק מדכתיב חגורות לפון רבים : בשם וכו'. פירש"י כשם שאתה דורש פעם אדם חגורות הרבה כך אתה יכול לדרוש על חוה שהרי כתיב להם צנזורה : מקפץ וכו'. דרש מדכתיב מתהלך לפון מתפעל משמע שאנו הליכה ממש כד"א מתרשע מתעשר שאלו רש ועשיר בלמה כך מדמה עצמו כן : עמוד משה כו'. דכתיב וירד ה' על הר סיני : פורחים בחוץ כתיב : לא השכינו שכינה כו'. אלא גרשבו מן הארץ הדיקים שהשכינו בחוץ קרי ציה ופירש"י אל תקרי כו'. גראה דדרש ציה הכי לפי שעל קול ה' איך נוכל לומר וישמעו כי לא ברעש ה' : דברייה של גורלו : מרת אחוה כו'. קרי ציה מתהלך כלומר אחוה שבגן הלך לו למיטה : מתהלך לו כו'. הלך ובהר לו דרך לעצמו : הקשה כו'. החמיר בדינו כמו שחוס היום הולך ומתגבר ופירש"י בתחלה אל חיכה ואל"כ המן העץ ואל"כ ארור : ריתה היח ודנו צמדת רחמים שבחמולה אמ' כי ציוס אבלך ממנו וגו' ואל"כ הרויה לו היום לאלף שנה כמו שרשע מערבית הולך ומצטנן : גרעה קומתו כו'. דל"כ היאך התחבט הלא מלא כל העולם היה כדלעיל פ"ב ומאה אמה נפקא ליה מדכתיב וחסם עלי כפיך כ"ף גימטריא מאה הוה : בארונות כו'. מדכתיב בתוך העץ והליל צין העצים :

איך הויה. אתמול לדעתי. ועכשיו לדעתו של נחש. אתמול מסוף העולם ועד סופו. ועכשיו בתוך עץ הגן: (יח) אמר ר' אבהו בשם ר' חנינא. כתיב (סו"ט) והמה כאדם עברו ברית. המה כאדה"ר. מה אדה"ר הכנסתיו לתוך ג"ע וצויתיו ועבר על ציוויי. ודנתי אותו בשלוחין. ובגרושין. וקוננתי עליו איכה. הכנסתיו לתוך ג"ע. שנא' ויניחהו בנ"ע. וצויתיו שנא' ויצו ה' אלהים על האדם. ועבר על הציווי. שנא' המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת. ודנתי אותו בשלוחין. שנא' וישלחהו ה' אלהים מג"ע. דנתי אותו בגרושין. דכתיב ויגרש את האדם. קוננתי עליו איכה. שנא' ויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו איכה. איכה כתיב. אף בניו הכנסתים לא"י. וצויתים ועברו על הציווי. דנתי אותם בשלוחין ובגרושין. וקוננתי עליהם איכה. הכנסתים לא"י. שנא' (וימיה ג) ואביא אתכם אל ארץ הכרמל. צויתים. שנא' (שמות כו) ואתה תצוה את בני ישראל. עברו על ציוויי. שנא' (דניאל ט) וכל ישראל עברו תורתך. דנתי אותם בשלוחין. שנא' (וימיה טו) שלח מעל פני ויצאו. דנתי אותם בגרושין. שנא' (סו"ט) מביתו אנרשם קוננתי עליהם איכה. שנא' (איכה ה) איכה ישבה: (יט) ויאמר מי הגיד לך כי עירום אתה המן העץ. א"ר לוי לשואלת הומץ שנכנסה אצל אשתו של חבר. אמר לה מה בעלך עושה עמך. אמרה לה כל טוב הוא עושה עמי. הוץ מחבית זו שהיא מלאה נחשים ועקרבים שאינו משלימני עליה. אמרה לה כל קוזמיקון שלו שם הוא ומבקש לישא אשה אחרת וליתן אותה לה. מה עשתה הושימה ידה לתוכה. התחילו מנשכות אותה. כיון שבא בעלה שמע קולה מצוותה. אמר לה שמא באותה חבית נגעת. כך אמר הקב"ה לאדה"ר (כלאשים ג) המן העץ אשר צויתך וגו': (כ) ויאמר האדם וגו'. ד' הן שהקיש הקב"ה על קנקנן ומצאן קנקנין של מימי רגלים. ואלו הן. אדם. וקין. ובלעם. וחוקיהו. אדם שנאמר ויאמר האדם האשה. קין. (כלאשים ד) ויאמר ה' לקין אי הבל וגו' ויאמר לא ידעתי. בלעם הרשע. שנא' (במדבר כג) מי האנשים האלה עמך ויאמר בלעם אל האלהים וגו'. חוקיהו. (ישעיה טג) מה אמרו האנשים האלה וגו'. אבל יחזקאל מצאו בקי מכולם שנאמר (יחזקאל יג) בן אדם התחיינה העצמות האלה. ויאמר ה' אלהים אתה ידעת. א"ר חנינא בר פפא. לציפור שהיתה נתונה ביד ציד. פנע באחד. א"ל זו שבידי מה היא. היה או מתה. א"ל אי בעית היה. אי בעית מתה: כך בן אדם התחיינה העצמות האלה. ויאמר ה' אלהים אתה ידעת: (כא) ויאמר האדם האשה אשר נתתה וגו'. הה"ד (איוב ט) אדברה ולא איראנו כי לא כן אנכי עמדי. אמר

איני

מתנות כהונה

איך הויה. איך נהיית ונשמת דעתך: ועכשיו בתוך עץ הגן. כלומר מנגד קומתך וכולת להתחבא בין עצי הגן: וקוננתי עליו איכה. איכה קרי ביה איכה: לשואלת הומץ כו'. שם המשל בתומץ כי הוא בחלקלקות לבונה כעשן לשינים וכחומץ לשינים: של חנר. פירש"י חנר נחש וקרקרים ולסיכך הם בחניות: קוזמיקין פי' הערוך מיי תכשיכין: שהקיש פי' כזה שמכה על הקנקן לנסות חם ועמדו לו ישברו כך נסה אותם חם יענו כהוגן ולא ענו: ויאמר ההש"ה כו'. שהיה לו להתחזקת עומר הפלתי והוא היה כופה בטובה שנתן לו הקב"ה: בקי ומייר להשיב תכונה שלמה: אי נשית

כו'

איני כארתו שאמר האשה אשר נתת עמדי וגו'. הוא שמע לדברי אשתו אבל אני לא שמעתי לדברי אשתי. א"ר אבא ב"כ דינה אשתו של איוב היתה. ע"כ אמר לה (לויב ג) כדבר אחת הנבלות תדברי גם את הטוב נקבל מאת האלהים וגו'. אקבל אכ"כ אלא נקבל. נאים בטובה. ולא נאים בפורענות. אתמהא. (ס) בכל זאת לא הטא איוב בשפתיו. בשפתיו לא הטא. אבל בלבו הטא: (כב) אמר ר' אבא ב"כ ואכלתי אכ"כ אלא ואוכל. אכלתי ואוכל. אמר רשב"ל אדה"ר לא נמרד מנ"ע עד שהרף וגדף. הה"ד (ישעי ה) ויקו לעשות ענבים ויעש באושים: (כג) ותאמר האשה הנחש השיאני ואוכל. גירני. הייבני. והטעני. גירני המד"א (תהלים פט) לא ישיא איוב בו. הייבני המד"א (דניס נד) כי תשה ברעך. הטעני כד"א (דס"ג ל"ב) אל ישיא אתכם חזקיהו:

פרשה כ (א) ויאמר ה' אלהים אל הנחש וגו'. (תהלים קמ) איש לשון בל יכון בארץ וגו'. איר לוי לע"ל הקב"ה נוטל את העכו"ם ומורידן לגיהנם. ואמר להם למה הייתם קונסין את בני. והן אומרים לו מהם ובהם היו באים ואומרים לה"ר איש על חבירו והקב"ה נוטל אלו ואלו ומורידן לגיהנם. ד"א איש לשון זה הנחש. שאמר לה"ר על בוראו. בל יכון בארץ. על גחונך. איש חמס רע יצודנו למדהפות. למדהפה אכ"כ אלא למדהפות. אדם נתקלל וחיה נתקללה. ונחש נתקלל: (ב) ויאמר ה' אל הנחש כי עשית זאת וגו'. (משלי י) איש תהפוכות ישלח מדון ונרגן מפריד אלוף. איש תהפוכות. זה הנחש שהיפך דברים על בוראו. ונרגן שריגן דברים על בוראו ואמר לא מות תמותון. מפריד אלוף. שהפריד אלופו של עולם. ומיד נתקלל: (ג) ויאמר ה' אלהים אל הנחש וגו'. עם אדם נשא ונתן. עם הזה נשא ונתן. ועם נחש לא נשא ונתן. אלא אמר הקב"ה נחש זה רשע בעי' תשובות. ואם אומר אני לו. עכשיו הוא אומר לי אתה צוית אותם ואני צויתי אותם. מפני מה הניחו צוויך. והלכו להם אחרי צוויי. אלא קפץ עליו ופסק לו את דינו: (ד) ויאמר ה' אלהים אל הנחש כי עשית זאת. תני ר' הייא בגדולה מתחילים מן הגדול. ובקללה מתחילים מן הקטן בגדולה מתחילין מן הגדול שנא' (ויקראי) ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר. בקללה מתחילין מן הקטן. שנא' ויאמר ה' אלהים אל הנחש. ואל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרונך. ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך תלמד שמתחלה נתקלל נחש. ואח"כ נתקללה חיה. ואח"כ נתקלל אדם:

הכל

מתנות כהונה

ט'. חס תרצה היא חיה ואם תרצה הכי היא מתה שצידך להמיתה: כארתו כהנס הראשון: דינה צת יעקב: כאחת הנבלות. וכתיב גבי דינה כי נבלה עשה: נאים בטובה. נקבל ונטיקון נאים לקבל ומלמא בחפיה נפסיה הוא: ואכלתי הוא ל' עבר ודמי: ואוכל היו"צ קמוסה מהפך ה' היתון לשעבר ומלמא כתיב ואכלתי דרש ציה לשון עמיד כמשפט חיתן שהיו"צ בשבא או י"ל שדרש הכתוב: שהרף וגידף. במה שאמר ואוכל עוד: אלו ואלו המלשמים והעכו"ם: על בוראו. שאמר מן העץ הכל וברא את העולם: בל יכון כו'. שלא יהיה לו כן ובסוס ורגלים כמו שהיה לו בראשונה: למדהפות דחיסות הרבה משמע וכדמפרש ואזיל: שריגן לשון תלונה כד"א וירגמו בחליהם שאמר לא מות תמותון: שהפריד אלופו כו' אה"ר שהיה חזון על העולם כולו: ופסק את דינו. מפני שאין מהפכין בזכות של מסית שלא יהא הוא בנן עזן ותלמיזו היתס בניהנס

(ה) הכל משמשין פנים כנגד עורף. חוץ מב' שמשמשין אחר כנגד אחר גמל. וכלב. וחוץ מג' שמשמשין פנים כנגד פנים. מפני שהשכינה דברה עמהם. ואלו הן: אדם. נחש. ודג. אדם שנא' ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך. נחש ויאמר ה' אלהים אל הנחש. דג (וינס ג) ויאמר ה' לדג ויקא את יונה: (ו) כי עשית זאת. א"ר הושעיא בשביל זו. כל פעולה שלך לא בשביל זו. א"ר יהודה בר סימן בשם ר' הושעיא מתחלת הספר ועד כאן ע"א אזכרות. מניד שנידון בסנהדרין שלימה. ר' הושעיא דסכנין בשם ר' לוי. אררו בצרעת. הלוי סלעיא דביה. צרען אינון: (ז) א"ר אלעזר ראית מימך מאחר שאדם מכה את הבירו במקל. הוא חוזר ומכה אותו ברצועה. כך ארור אתה מכל הבהמה. כ"ש מכל חית השדה. תני בהמה גסה מהורה יולדת למ' חדשים. בהמה גסה טמאה יולדת לשנים עשר חדשים. בהמה דקה מהורה יולדת לחמשה חדשים. והכלב לחמשים יום. והחתול לג"ב. והחזיר לס' יום. והגמיה לע' יום. והצבי והשועל לז' חדשים. ושאר כל השרצים לו' חדשים. הארי והדוב והנמר והפיל והקוף והקיפור לג' שנים. והנחש לשבע שנים. והאפעה לע' שנה. פילוסופוס אחד בקש לידע לכמה הנחש מוליד. כיון שראה אותם מתעסקין זה עם זה. נמלך ונתנן בחבית. והיה מספיק להם מזונות עד שילדו. כיון שעלו הזקנים לרומי. שאלו את ר"ג א"ל לכמה הנחש מוליד. ולא יכול להשיבן ונתכרכמו פניו. פגע בו ר' יהושע ופניו חולנית. א"ל למה פניך חולנית. א"ל שאלה אחת נשאלתי ולא יכולתי להשיבה. א"ל מה היא. א"ל לכמה נחש מוליד א"ל לשבעה שנים. א"ל מנא לך. א"ל הכלב היה טמאה ומוליד לג' יום. ובהמה טמאה יולדת לז"ב חודש. וכתוב ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה. וכשם שהבהמה ארורה מן החיה שבעה. כך נחש ארור מן הבהמה שבעה. כמפני רמשא סלק ואמר ליה. התחיל מטית ראשו לכותל. אמר כל מה שעמלתי שבע שנים. בא זה והושיטה לי בקנת אחד: (ח) על גחונך תלך. בשעה שאמר לו הקב"ה על גחונך תלך. ירדו מה"ש וקצצו ידיו ורגליו. והיה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו. בא נחש ללמד על מפלתה של מצרים ונמצא למד ממנה. שנא' (יכניס מו) קולה כנחש ילך. ר' יודן ור' הונא. חד מנהון אמר אתה גרמת לבריות. שיהיו

מהלכי

מתנות כהונה

ועיין בפ' ד' מיתות: ודג. עיין בסוף פ' חין מענידין: כי עשית זאת ח"כ בשביל א פירש' דהלץ יען כי עשית וארור כי עשית זאת כל' כל מה שעשית מן הפתוי לא עשית אלא בשביל זאת בשביל חוה שימות אדם ואתה תקחנה: שנידון הנחש בכהדרין שלימה: הלוי סלעיא כו'. המברורות כמו סלעים של הנחש זרעת הם: במקל כלו' מכה גדולה: ברצועה מכה קטנה כך בתהלה אררו מכל הבהמה שלער עיבורה י"ב חדש ואח"כ מן החיה שיוולד לו' חדשים: ומשני' מני בהמה כו'. עד לג' שנים והנה בתהלה אררו מן הבהמה שלער עיבורה רק י"ב חדש ואח"כ מן החיה שלער עיבורה ג' שנים ועיין פ"ק דמסורות: מתעסקין כו'. בדרך ארץ: נתכרכמו פניו. וכשתנו לירקון מפני הצופה: שבעה. שבעה פעמים ל' יום הם ימות המנה: כמפני רמשא. לפנות הערב עלה ר"ג לאתו פילוסוף ואמר לו סימי עיבורו ז' שנים: מפייה הכה ראשו לכותל: קולה כנחש כו'. ש"מ שקולו של הנחש הולך ועדיין לא ידענא עד היכן הולך ולא בא לשמוס אלא לפרש מסוף העולם ועד סופו וקאון ידים ורגלים גמי'לפי' מסיפיה דהאי קרא דכתיב בקרדומוס

מהלכי נחונים על מתיחם. אף אתה על גחונך תלך. א"ר אלעזר אף קללתו של הקב"ה יש בה ברכה. אמר אילולא שאמר לו הקב"ה על גחונך תלך. היאך היה בורה לכותל ונכנס לחור וניצל: (ט) ועפר תאכל כל ימי חיידך א"ר הילפאי לא עפר מכל צד אלא בוקע ויורד עד שהוא מגיע לסלע ושומט גידין של אדמה ואוכל: (י) א"ר לוי לע"ל הכל מתרפאין. הויז מנחש ונבעונים. נחש. שנא' (ישעיה סט) ונחש עפר לחמו לא ירעו ולא ישחיתו זנו'. גבעונים (יחזקאל מט) והעובד העיר יעבדוהו מכל שבטי ישראל: (יא) ר' אסי ור' הושעיא בשם ר' אחא א"ל הקב"ה. אני עשיתך מלך על הבהמה ועל החיה. ואתה לא בקשת. אני עשיתך שתהא מהלך קוממיות כאדם ואתה לא בקשת. על גחונך תלך. אני עשיתך שתהא אוכל מאכלות כאדם. ואתה לא בקשת. ועפר תאכל כל ימי חיידך. אתה בקשת להרוג את אדם ולישא את חוה. ואיבה אשית בינך ובין האשח הוי מה שביקש לא ניתן לו. ומה שבידו ניטל ממנו. וכן מצינו בקין. זקרה. ובלעם. ודואג. ואחיתופל. ונחזי. ואבשלום. ואדוניהו. ועוזיהו. והמן. מה שבקשו לא ניתן להם. ומה שבידם ניטל מהם: (יב) אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרונך. ר' יהודה בר' סימון ור' יוחנן בשם ר' אלעזר בר' סימון. מעולם לא נזקק הקב"ה להשיח עם אשה. אלא עם אותה הצדקת. ואף היא ע"י עילה. ר' אבא ב"כ בשם ר' יצחק אמר. כמה כרכורין כרכר בשביל להשיח עמה. ויאמר לא כי צחקת. והכתיב (נחשית טז) ותקרא שם ה' הדבר אליה ר' יהושע בר ר' נחמיה בשם ר' אידי אמר. ע"י מלאך. והכתיב (סס ט) ויאמר ה' לה. ר' לוי בשם ר' חמא בר הגינא אמר. ע"י מלאך. ר' אלעזר בשם ר' יוסי בר זימרא אמר ע"י שם בן נח: (יג) הרבה ארבה עצבונך והרונך. ר' אבא ב"כ בשם ר' שמואל אומר כל שהוא הרבה ארבה כל שהוא במאתים וי"ב יום חי. ר' הונא אמר נוצר למ' ונולד לו' אינו חי לה' אינו חי. נוצר לו' ונולד לשמונה חי. ק"ו למ'. בעון קמיה דר' אבהו מניין שהנולד לשבעה חי. א"ל מן דידכון אנא ממטי לכון זיט"א אפט"א איט"א אוכט"א: (יד) ר' ברכיה בשם ר"ש אמר. לעולם אין האשה יולדת אלא או לרע"א או לרע"ב או לרע"ג. לתשעה הן ועיבוריהן. היא בר אבא הוה יתיב קמיה דרב הוה מסבר ליה ולא

סבר

מתנות כהונה

בקרדומות צלו לה כרתו יערה וגומ' ולא מצינו שחכר הנחש רק ידים ורגלים: גהונים כפופים דרך חביל': והעובד העיר. אלו הגבעונים שהיו שואבי מים וחוטבי עצים לבית ה' אשר בעיר ירושלים: יעבדוהו ייגנו בו מנהג עבדות: לא מקק בו. וזה שדבר עם חוה אין זה קרוי שיהיה אלא חוכמת מגולה ושיחה היינו שמדב' עמה סיפור דברים או דבר נזקך לה: ע"י עילה. סיבה ועלילה מפני שאמרה לא נחקתי כי יראה היה צריך להשיב לה לא כי נחקת כך פירש': כרכר בו. פירש' כמה נלגולים נלגל. כרכר הוא קנה הלול שכורכין עליו הערב ואורגין אותו עם השתי: ע"י שם. בן נח: כל שהוא הרבה. שהוא צמעי אמו כמנין הרבה כמו שפירש' והלך דהיינו ז' חדשים שלמים דהיינו ר"י ימים ואע"ג שהרבה הוא רי"ב פו' רבינו צמיי ציוס הג' של השמיים נקלט הזרע ואז מתחיל ההריון: ה"ג זיט"א אפט"א איט"א אוכט"א ועיין לעיל פ"ד: הן ועבוריהן. כמניין ימים שיש בט' חדשים ועיבוריהן ימי קליטתן ג' ימים היינו רע"ג ולפעמים נקלט ציוס ב' ואז הוא רע"ב ולפעמים ציוס ראשון ואז הוא רע"א: הוה מסברא ליה מ'. להביט טעם הדבר

סבר. א"ל למה לית את סבר. א"ל דהא חמרתו בעי למילד. ואני מתורא שמא תיצון ותמות. א"ל ומה איכפת לך. א"ל פעמים שהיא פוחתת. ופעמים שהיא מוספת. פותחת אינה פוחתת מימות הלבנה. מוספת אינה מוספת על ימות החמה. א"ל והכתיב (ויז ט) הידעת עת לדת יעלי סלע תספור ירחים תמלאנה. א"ל להלן בדקה. וכאן בגסה. א"ל והא בקרות של אנטונינוס היתה רובעת. והרביעו ממנה בקרות של רבי. יש מהם שילדו עכשיו. ויש מהם שילדו לאחר זמן. א"ל להלן במהורה. וכאן בטמאה: (טו) עצבונך זה צער העבור. והרונך זה צער העדוי. בעצב זה צער הנפלים. תלדי זה צער הלידה. בנים זה צער גידול בנים. אמר ראב"ש גזח לו לאדם לגדל לגיון אחד משל זיתים בגליל. ולא לגדל תינוק אחד בא"י: (טז) ואל אישך תשוקתך. ארבע תשוקות הן. אין תשוקתה של אישה אלא לאישה. שנא' ואל אישך תשוקתך. אין תשוקתו של יצה"ר אלא על קין והביריו. שנא' ואל יך תשוקתו. אין תשוקתו של גשמים אלא על הארץ. שנא' (תהלים סה) פקדת הארץ ותשוקקה. ואין תשוקתו של הקב"ה אלא על ישראל. שנא' (שיר ז) ועלי תשוקתו. ד"א תשוקתו. תשים אנו. ואפי' שאנו תשים אנו מקוים לישועתו של הקב"ה. ומיחדים שמו בכל יום: (יז) ד"א ואל אישך תשוקתך. בשעה שהאשה יושבת על המשבר. היא אומרת עוד איני נזקקת לבעלי מעתה. והקב"ה אומר לה תשובי לתשוקתך. תשובי לתשוקת אישך. ר' ברכיה ור' סימון בשם רשב"י אמרו. לפי שרפרפה בלבה. לפיכך תביא קרבן מרופרף. ב' תורים ב' בני יונה: (יח) והוא ימשל כך. אמר ריה"ג יכול ממשלה מכל צד. ת"ל (דניס נד) לא יחבול ריחים ורכב. מועשה באשה אחת משל בית מברינוס שהיתה נשואה ללסטים אחד והיה בעלה מצערה. שמעו חכמים ובאו אצלה להוכיחו. כיון שבאת לפני חכמים. הוציאה לפניהם מנורה של זהב

מתנות כהונה

הדבר ולא הבין כו': בעירת למילד כו'. היא רועה לילד שכבר הגיע זמנה: תיצון תלענן מאי איכפת כו'. הכי לא הגיע עדיין זמן לידתה שלא נשלקו לה עדיין י"ב חדש מיום שעלה עליה האכר וכן הוא בדין ירוש' פ' החולץ ובמס' גדה פ"ק: א"ל פעמים כו'. ומאי דביני וביני איכא למיחש כל שעה שמא תלד השחא: ימות החמה. ש"כ. ימות החמה. ש"ס"ה: ירחים תמלאנה. משמע דפחות מ"ב חדשים אינה יולדת: בדקה אינה פוחתת משיעורה והיינו ה' חדשים כדלעיל ומ"ק דזכורות: בקרות פי' הערוך עדרים ומאי לאו דאף בהמה דקה הו' וש"מ דבהמה דקה שחתת ומוספת והאי קרא דתספור ירחים ע"כ איירי בגסה וא"ל לא היא דבית ר' אי גסות והא דפחתו והאיתרו יותר משיעור שבין שנות לבנה לשנות החמה הסס הו' עהרות ואג"ל חמינה בטמאות על זה פירשתי לפי גרסת הספר: העדוי בערוך משמע שהו' ווסת האשה ומייחורא דקרא קדייק ואולי הוא מל' אחרי בלותי היתה לי עדנה: ה"ג בילקוט לגיון אח' משל זמים ופירש' טוב לאדם לפרנס חיל א' בגליל שסס גדלים זמים הרבה: בא"י דוחק פרנסה וקשה לפרנס אפילו הימק: תשוקתך מטרקון חשים וקוים: שרפרפה בלבה. פירש' הרבה הגדר בלבה ולא האלחתי צפיה: קרבן מרופרף. קל וקטן צבני יונה: ממשלה מכל צד. מלאחי בשם רש"י אפי' למשכנה: לא יחבול. וכתיב בקרא שלפני זה כי יקח איש אשה חדשה וגו' ומסיים הפסוק ושמת את אשתו אשר לקח לא יחבול רחים ורכב לומר שאפילו באשתו לא יחבול כו' וקרוז לשמוע פה פי' אכן עזרה שפיר' שהו' רמו ואזכרה שלא יונע ממונה העונה והעד כי נפש הוא חובל ע"ד שדרשו חז"ל בפס' טוב מראה עינים מהלך נפש: במנורה כו'. רמו רמזה אע"פ שאי חסוב כמו

זב וגר של חרם על נבה. לקיים מה שנאמר ואל אישך תשוקתך :
 (יט) ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך. ר' שמלאי אומר בישוב
 הדעת באת עליו. א"ל מה את סבור שאני מתה וזהו אחרת נבראת לך
 (קסא ה) אין כל חדש תחת השמש. מה את סבור שאני מתה ואתה יושב
 לך הטלים (שעים מה) לא תוהו בראה לשבת יצרה. רבנן אמרין התחילה
 מיללת עליו בקולה. הה"ד ולאדם אמר כי שמעת וגו' לדברי אשתך אכ"ב.
 אלא לקול אשתך : (כ) ותאכל מן העץ. הדא מסייעא לההיא דא"ר אבא
 דעכו אתרוג היה : אשר צויתוך לאמר. מהו לאמר להזהיר את הבהמה
 ואת החיה ואת העופות. לא דייך שלא הזהרת אותן אלא שנתת להן
 ואכלו : (כא) ארורה האדמה בעבורך. שתהא מעלה לך דברים ארורים
 כגון יתושין. ופרעושין. וזבובין. ותעלה לך גמל. א"ר יצחק אף הוא יש
 לו בו הנאה שהוא מוכרו ונהנה מדמיו : (כב) בעצבון תאכלנה. א"ר
 אמי קשה היא הפרנסה כפלים כלידה. בלידה כתיב בעצב תלדי בנים.
 וזפרנסה כתיב בעצבון תאכלנה. ר' אלעזר ור' שמואל בר נחמן. ר' אלעזר
 אמר הקיש גאולה לפרנסה. ופרנסה לגאולה שנא' (מל"ק) ויפרקנו מצרינו
 וסמך ליה (סג) גותן לחם לכל בשר. מה גאולה פלאים אף פרנסה פלאים.
 מה פרנסה בכל יום אף גאולה בכל יום. רשב"ג אמר וגדולה מן הגאולה
 שהגאולה ע"י מלאך. והפרנסה על ידי הקב"ה. גאולה ע"י מלאך מניין
 שנא' (בראשית מה) המלאך הגואל אותי מכל רע. פרנסה ע"י הקב"ה שנא'
 (תהלים קמ) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. ריב"ל אמר גדולה מקריעת
 י"ם שנא' (סג קג) לגוזר ים סוף לגזרים. ואומר (סג) גותן לחם לכל בשר כי
 לעולם חסדו וגו' : (כג) וקוץ ודרדר תצמיה לך. קוץ זה קנדים. דרדר
 אלו עכביות. ויש מחליפין קוץ אלו עכביות. דרדר זה קנדים שהיא
 עשויה דרין דרין : (כד) ואכלת את עשב השדה. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י
 אמר אילו זכית היתה מעלת לך מכל אילני ג"ע. עכשיו שלא זכית. וקוץ
 ודרדר תצמיה לך. א"ר נחמיה אילו זכית היתה נוטל עשבים מתוך ג"ע
 וטועם בהם כל מעדנים שבעולם. עכשיו שלא זכית. ואכלת את עשב
 השדה. א"ר יצחק על הדורות הללו הוא אומר ואכלת את עשב השדה.
 שאדם משליף שדהו ואוכלה עד שהוא עשב. כיון ששמע אדה"ר כן
 הזיעו

מתנות כהונה

זהב והוא כהרס מ"מ הוא עליון עלי וזהבנו עלי : לקיים וכו'. כאן הוא מקוים : בישוב
 הדעה. בדברים של טעם ולא ברעם כרצון דלקמן : אין כל חדש וכו'. שלא יהא שוב בריאה
 כבריאה ו' ימי בראשית רק ע"י אב ואם : הטלים פי' הערוך יחד ופניו וק"ו שלא נמות בנינו משום
 אין כל חדש ולא תוהו בראה : אתרוג היה שטעם עלו כטעם פניו וזהו ותאכל מן העץ עלמו :
 ותעלה לך גמל. נראה שפי שהגמל מזיק בריר הוולא מפיו כל הקוגע בו ועוד שהורג את כל
 ציה כשצא לעסוק בדרך ארץ : בעצבון לשון רבים משמע : גאולה פלאים. שנאמר לעושה
 נפלאות כו' וסמך ליה ויפרקנו וכן בגאולת מצרים כתיב נראה חלום עושה פלא : גאולה בכל יום.
 שהם יצחק מפר מחשבות ערומים הקמים עלינו בכל יום חדשים לבקרים והקב"ה מצילנו מידם :
 לגזור וגו'. סופיה דקרא והעביר ישראל כחובו ואילו פרנסה לכל העולם כולו והכי איחא כהדיא
 צפ' ערבי פסחים : עכביות וקנדים. מיני נחמים הם ונריך למתקן ע"י האור ברוחחין וגו' :
 דרין דרין. כך הקוגם לומח מדורין מדורין כמו האגוזים וע"ש כך נקרא דרדר לשון דירה :
 היתה האדמה מעלת כו' : משליף שולף וסולש : הזיעו נחתה ומורא מהדר גאון עו"ס

הויעו פניו. אמר מה אני נקשר לאבוס כבהמה. א"ל הקב"ה הואיל והויעו פניך תאכל לחם. א"ר לוי נזה היה לו אם היה עומד בקללתו הראשונה: (כה) בזעת אפיך תאכל לחם (נלאשים ג) א"ר אבהו זה אחד מהמשה דברים שהן סימן יפה לחולה. ואלו הן עיטוש. זיעה. זשינה. וחלום. וקרי. עיטוש מנין שנאמר (לויכ מא) עמישותיו תהל אור. וזיעה מנין שנאמר בזעת אפיך תאכל לחם. שינה מנין שנאמר (סג ג) ישנתי אז ינוה. חלום מנין שנאמר (יטעיש לח) ותחלימני ותחייני. קרי מנין שנאמר (סגנג) יראה זרע יאריך ימים. רבנן דקסרי אמרין אף הלוך מעים כדרך הארץ. מ"ט (סג נא) מהר צועה להפתח ונו'. ר' חגי בשם ר' יצחק אמר ובלבד בל יחסר לחמו: (כו) עד שובך אל האדמה כי ממנה ונו'. א"ל קומין עפר של אדמה שנבראת ממנו לא גזולה בידך. כי עפר אתה ואל עפר תשוב. אמר רשב"י מכאן רמוז לתהמ"ת מן התורה. כי עפר אתה ואל עפר תלך לא נאמר אלא תשוב: (כו) ויקרא האדם שם אשתו חוה. ניתנה לו לחיותו ומיעצתו כחויא. ד"א חוה חיוה לה אדה"ר כמה דורות אבדה. ור' אחא אמר חויא חויך. ואת חויא דאדם: (כח) כי היא היתה אם כל חי. רשב"א אמר עם כל חי. תני העשיר עולה עמו העני אינה יורדת עמו. ר' סימון אמר אם כל חי אמן של כל החיים. דא"ר סימון כל ק"ל שנה שפירשה חוה מאדם. היו רוחות הזכרים מתחממין ממנה והיא יולדת מהם. ורוחות נקבות מתחממות מאדם ומולידות ממנו הה"ד (ע"ג ז) אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם. בניו דאדם קדמאה. מ"ד רוחי דביתא טבין דרבין עמיה. מ"ד אינון בישין דהכמין יצריה. רוחין דהקלא. מ"ד דאינון טבין דלא חכמין יצריה. ומ"ד דאינון

מתנות כהונה

ית' שהיטה וילתח מפיו מפני הספר: הואיל והויעו כו'. בזעת אפיך ונו' קדוש: בקללתו הראשונה. לכול עשב השדה לבהמה שהיה מתפרנס צלי דלגה ופרנסתו מצוייה בכל מקום: זיעה מנין כו'. בזעת אפיך ונו' משמע כשהוא מויע ויכלל לחם ולא ימות: הילוך משיס בדרך ארץ עשיית רכיו. כי כן דרכן של בני אדם וצפ' הוואה גרם בהדיא שלגול וצסס רש"י פולחני גרם כדרך הארץ. ופ"י זו שלא ישלשל יותר מדאי: מיהר צועה כו'. סיפיה דקרא לא ימות: בל יחסר לחמו. סיפיה דקרא של מיהר הוא ור"ל שלא ישלשל יותר מדאי וייערך לכול כרבה ואם יחסר לחמו ימות כן פירש"י בישיה: לא גזולה כו'. דכתיב אשר לקחת: תשוב משמע תחזור לעפר חי כמו שאתה עכשיו וצסס רש"י מלאתי תשוב משמע אע"פ שתלך אל עפר סבוב: נתנו לו לחיותו. כי לא טוב האדם להיות לבדו על זה אמר כי היא היתה וגומר כלום יאה לו לחיות נפשו ועכשיו היא נהפכת לו. כחויא ל' חוה: בחיויא כנחש: חיוה הנד כד"א כתר לי זשיר וחורך: חיויא חויך כו'. הנחש הוא היה נחש ומסית שלך ואתה היית נחש ומסית לאדם: עם כל חי. כלומר קרי ביה עם כל חיים טובים היא. וכדמפ' ואזיל: תני העשיר כו'. לענין הא דליתא פרק אע"פ בכחכותא חס העשיר וקנה שפחות היא פעורה מהמלכות שהשטה הייבט לעשות לבעלה וכן חס הכניסה לו היא ז' שפחות פעורה מכל המלכות אף חס סעמי טוב ומכר כל השפחות הכי אע"פ שהעני חסוב כמת היא נשאתה היה וקיימת כנראשונה וכן לענין המזוגות דליתא חס: והיא יולדת כו'. הכי שהיתה אפי' חמן של השדים וזכו כל ח: ובולידות ממנו. והיא היתה הגורם לו שפירש ממנה וע"כ נקראו על שמה חס כל חי: בנגעי בני אדם. ליתא במדרש הוואר שכל אלו הגולדים ממנו נקראו נגעי בני אדם חס שפ"י וכולך בני דאדם קדמאה צנוי של אדה"ר: מאן דלמר רוחין כו'. יש מי שאומר שהרוחות סמיות צבית טובים הם ויאים מוקים אותם מפני שהגדלים עמו ונהיין ממנו ויש מי שאומר

דאינון בישין דלא רבין עמיה: (כט) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. בתורתו של ר"מ מצאו כתוב כתנות אור. אלו בגדי אדה"ר שהם דומים לפנס. רחבים מלמטה וצרים מלמעלה. יצחק רביא אומר חלקים היו בצפורן ונאים כמרגליות. א"ר יצחק ככלי פשתן הדקים הבאים מבית שאן. כתנות עור. שהן דבוקים לעור. ר"א אמר איניאה. ו' יבנו אמר אננייה. ריב"ל אמר לגאי. ריב"ח אמר סיסרטון רשב"ל אמר גל אסינון. ובהם היו בכורות משתמשין. רשב"ג אמר צמר גמלים וצמר ארנבים היו. כתנות עור. כתנות שהן באין מעור: (ל) אמר ר' לוי למדתך תורה דרך ארץ לפום חילך אכול. ופרא מן מה דאת לביש ויתיר ממה דאת שרי. לפום חילך אכול. מכל עין הגן אכול תאבל. ופרא מן מוז דאת לביש. ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו וגו'. ויתיר ממה דאת שרי. שהרי שנים היו שרוין בכל העולם כולו:

פרשה כא (א) ויאמר ה' אלהים הן האדם היה כאחד ממנו וגו' • בתיב (דניאל ה) ואשמעה אחד קדוש מדבר ויאמר אחד קדוש לפלמוני המדבר עד מתי החזון התמיד והפשע שומם תת וקדש וצבא מרמס וגו' יאשמע אחד זה הקב"ה שנא' (דניס ו) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. קדוש. כי הכל אומרים לפניו קדוש. מדבר. גזר גזרות קשות על בריותיו. וקוץ ודרדר תצמיה לך. ויאמר אחד קדוש לפלמוני המדבר. ר"ה אמר לפלנייה. תירגת אקילם לפנימי. זה אדה"ר שהיתה מחיצתו לפנים ממה"ש. עד מתי תיען התמיד. גזרה שננזרה על אדה"ר לעולם היתה אתמהא. (ס) והפשע שומם. כך יהיה פשעו שומם עליו בקבר • תת

מתנות כהונה

שהם רעים לו מפני שמכירים רוע לבו ומחשבתו הרעה ומזיקין אותו: דלא רבין עמיה. ולא נהנין ממנו ולפיכך מזיקין אותו: בתורתו של ר"מ כו'. פי' הרמב"ם ז"ל שר"מ היה חושב בכתנות אור שהיה לאדם תהלה ועתה נהפכו לעור ולחומרי צבצבור"מ כזה כתב אור עכ"ל: לפיגם צערוך משמע עשב שקורין רופא ורש"י גרס פנס ופי' חלדות כמו נר דולק: רחבים מלמטה כדרך בני אדם בצנדיהם: שהם דבוקים לעור. פירש"י יחס תחומא שמתוך דקוהו היו דביקים לעור ולא היה מרגיש בהן: איניאה כו'. מיני צנדיים משוהים: בכורות משתמשים. בעבודתן: לפום חילך כו'. פירש"י לפי כהן ויכלתך אכול שנאמר מכל אן הגן תאכל: ופרא כמו פחות ממה שיש לך לבוש שהרי הקב"ה עשה לו כתנות עור וממעיל היה יכול לעשות ולא עשה: ויתיר ממה דאת שרי. ויותר ממה שיש לך עשה לך בית דירה: פרא פחת ולמס בניי לפעוטי בקעו ת"י מפרתין. תבקע הפעה ת"י מפרתין וכן משמע צערוך ערך פרא הראשון וא"כ ז"ל דלוגי התלמודא דידן צפרק הוה דאמר עשוק לגביך ושוי ליצמי' פירוש אם חקקה מלכות חקקה ביותר מכדי שוין ומאכל לא חקקה יותר מכדי שוין ויש לפרש א"כ ל' גדול ומפריח ומרבה ועיין צערוך פרא עניו והרביעי. ופירושו אכול לפי יכולת ולא תוסף לפזר עוד והו' מרבה לפזר במלבושך ויותר עניו דצירקך ולפ"ז הוא שיהיה דפרק זהב שהחיר לאכול מן האומת והלבישו מן ההו' ודירתו בכל העולם כולו: מדבר לשון חזק וקשה כד"ל דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות: על צרותיו כו'. כדרך שגזר על אד"ר וכמו שדרשו למעלה בפרסוק איכה וכל הענין תפרשו על ישראל כמו שפרש והולך על אדה"ר לפי פי' תרגום חונקלוס: לפלנייה לפלוני והרמז על ישראל המדברים ושואלים עד מתי לא נזכה להיבאל ישיב להם אחד קדוש עד ערב בקר כו'. ובתחומא מס' עד מתי החזון התמיד עד מתי הנבואה מסחלקת ישראל והפשע שומם זה צ"ה ששם בעוונותיו תת וקדש אין קדש אלא ישראל שנא' קודש ישראל לה' וצבא מרמס עד מתי הן מרמס לא"ה עד שיעשה ערבן של ישראל בקר וכו': להבימי לפלמוני דרש נועריקון לפימי:

תת וקדש וצבא מרמס. כך יהיה הוא ותולדותיו עשויים מרמס לפני מלאך המות. (ס) ויאמר אלי עד ערב בקר אלפים וג' מאות וגו'. ר' עזריה ור' יונתן בשם ר' יצחק בב"מ שיש ערב אין בקר. וב"מ שיש בקר אין ערב. אלא לכשיעשה בקרן של עכו"ם ערב. וערבן של ישראל בקר. באותה שעה ונצדק קדש. באותה שעה אני מצדיקן מאותה גזרה. הה"ד ויאמר ה' אלהים הן האדם היה כאחד ממנו: (ב) על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב (משלי כד) א"ר חונא הרי שקנה שדה וקנה כרם קרוי איש. וקרוי אדם. ונקרא עצל. מה הנייה לו. אלא על שדה איש עצל עברתי. זה אדה"ר. ועל כרם אדם חסר לב זו חוה. א"ר חונא היכן מצינו שנקראת חוה אדם (יטעיה מד) כתפארת אדם לשבת בית. (משלי כד) והנה עלה כלו קמשונים. וקוץ ודרדר תצמיח לך. (ס) כסו פניו הרולים בועת אפיך תאכל לחם. (ס) וגדר אבניי גהרסה. וישלחו ה' מג"ע. כיון ששלחו התחיל מקונן עליו. ויאמר ה' אלהים הן האדם היה כאחד ממנו. הוה כחד ממנו: (ג) אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע (איוב כ) אם יעלה לשמים שיאו. רומיה. וראשו לעב יגיע. עד מטי ענניא. אמר ריב"ח זר' יהודה בר סימון בשם ר' אלעזר מלא כל העולם כלו בראו. מן המזרח למערב שנא' (תהלים קלט) אהור וקדם צרתני. מן הצפון לדרום מנין (דניס ד) ולמקצה השמים ועד קצה השמים. ומנין אף כחוללו של עולם. ת"ל (תהלים קלט) ותשת עלי כפכה (איוב כ) כגללו לנצה יאבד. על שגלל מצוה קלה נטרד מג"ע (ס) רואיו יאמרו איו. הוא האדם כיון שטרדו התחיל מקונן עליו. ואומר הן האדם וגו': (ד) תתקפחו לנצה ויהלך משנה פניו ותשלחו (איוב יד) תוקף שנתן הקב"ה באדה"ר לנצה לעולם היה. כיון שהניח דעתו של הקב"ה והלך אחר דעתו של נחש. משנה פניו ותשלחו כיון ששלחו התחיל מקונן עליו. ואומר הן האדם היה כאחד ממנו: (ה) דרש ר' פפוס הן האדם היה כאחד ממנו. כאחד ממה"ש א"ל ר"ע דייך פפוס. א"ל מה אתה מקיים הן האדם היה כאחד ממנו. א"ל שנתן המקום לפניו שני דרכים. דרך החיים. ודרך המות. ובירר לו דרך אהרת. ר"י בר סימון אמר כיהידו של עולם שנא' (דניס ו) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. רבנן אמרי כנבריאל שנא' (דניאל י) והנה איש אחד לבוש בדים. כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה. ר"ל אמר כיונה. מה זה בורה משליחותו

של

מתנות כהונה

בקרן של עכו"ם כו'. שמשלחין ועולין צע"ה כחור בקר המאיר ומזיכר והולך והע"ה הוא לישראל כע"כ חשך ופלה. מה הייחוס לו. ולא היה לו לקרותו אדם ואיש קד פי' האצ"ל: זה אד"כר. שנתעלל מלעשות תשובה עד שראה קין חוזר בתשובה כדלית' במד' תלים במזמור שיר ליום השבת: בתפארת אדם כו'. מתרגמינן כחושבנחא איתחא דיכחל ציבתא: הוה לשון שבר כד"ל הוא על הוה: רומיה שירא. פי' רומיה עד מטי כו' עד שהגיע לעגים. אז ר"ל עשה הוא כאחד וגמנע ובר ממנו והיה כמו הוא ולקמן ע"ג דרש הן כמון הוי לשון נעקב וקינה: שגלל העביר ודחה ממנו כד"ל ויגל את האבן: הן הוא. היכן הוא: לעולם היה. ראוי היה להיות כן לעולם כך עלה במחשבה בתחלת בריאתו: בזקונן כו'. כדלעיל צולת הן ומלת היה: היה כאחד. נסדר מומו. או דרש באחד כאחר: כיהידו של עולם. יחיד בתחומים כמו הש"י בעלזוים: כהדין קמצא. מין שרץ וע"ל בס' שמיני וממה שנא' ונהי צעיפיהם כהגבים. ות"ל קמאין משמע שהוא מין הגב בין כך ובין כך הוא בריה שלבוש גדל עמו וכן אדכ"ר היה מכוסה בלבושו כלפזקן

הזה

של מקום שנא' (וינס ה) ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ה'. אף זה ברח מלקיים צווי המקום. מה זה לא לן בכבודו אף זה לא לן כבודו עמו. ר' ברכיה בשם ר' הנינא אמר כאליהו מה זה לא טעם טעם מיתה. אף זה לא היה ראוי למעום טעם מיתה. היא דעתיה דר' ברכיה בשם ר' תנין דאמר כ"ז שהיה אדם לכדו היה כאחד. כיון שנמלה ממנו צלעתו שב לדעת טוב ורע: (ו) ועתה פן ישלח ידו. א"ר אבא ב"כ מלמד שפתח לו הקב"ה פתח של תשובה. ועתה. אין ועתה אלא תשובה שנא' (דניסי) ועתה ישראל מה ה' אלהיך וגו'. והוא אומר פן ואין פן אלא לאו. אמר הקב"ה ישלח ידו ואכל גם מעץ החיים. אתמהא. ואם הוא אוכל הוא חי לעולם. לפיכך וישלחתו ה' אלהים מג"ע. כיון ששלחו התחיל מקונן עליו ואמר הן האדם היה כאחד ממנו: (ז) וישלחתו ה' אלהים מגן עדן. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אמר שלחו מג"ע בעולם הזה. ושלחו מג"ע לעוה"ב ר"נ אמר שלחו מג"ע בעוה"ז ולא לעוה"ב. על דעתיה דר"י הקשה עליו. ועל דעתיה דר"נ ריתה עליו. א"ר הונא איתפלגון ר' אדא בר אבהו ורב המנונא. חד אמר כר"י וחד אמר כר"נ. והא מסויע לר"נ (תהליטו) אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך. לכשיקיץ אותו שנברא בדמותך באותה שעה אני בצדק אחזה פניך. באותה שעה אני מצדיקו מאותה גזרה. באותו שעה הן האדם היה כאחד ממנו: (ח) א"ר יהושע בן לוי כשבראו בראו כמה"ד ובמדת הרחמים. וכשטרדו טרדו במדת הדין ובמדת הרחמים: (ט) הן האדם. הא אדם לא יכולת לעמוד בצוויך. אפי' שעה אחת. אתמהא. דרש רבי יהודה בן פדייה מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר שלא יכולת לעמוד בצוויך אפי' שעה אחת. והרי בניך ממתנינן לעולה ג' שנים שנא' (ויקרא יט) שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל. אמר רב הונא כד שמע בר קפרא כן. אמר יפה דרשת בן אחותי: (י) ויגרש את האדם. ר' יוחנן ורשב"ל. ר"י אמר כבת כהן שנתגרשה ואינה יכולה להזור

מתנות כהונה

הזה: כיונה דרש ממנו כלוחו אחד שריחק עלמנו וזכה ממנו ועיין במדר' חזית פסוק לסוסחי ומלאחי כתוב בספר לוח אמת וז"ל לל כיונה שנאמר ויהי האחד מפיל הקורה עכ"ל ובקשמי ולא מלאחי בשום מדרש גם בפירושי המפרשים לה מלאחי שאותו האחד היה יונה ואם קבלה נקבל: בשם רבי חנין. היינו ר' חנינא וה"ק הוא דעתיה כו' כלומר הכי מפרש המקרא כשכבר כשהיה אדם שלם היה ראוי להיות נשאר חי כלאחד שלא מת כמו אליהו ומשנמלה ממנו אלעזרו ונחלק מאלהותו לדעת הטוב והרע נגזר עליו המיתה והכי מוכח בילקוט דכולא חדא מילתא היא ואח"כ מלאחי און לי צפי' האב"א: פתח של תשובה. שישוב בתשובה ויקבלנו ולא יגזור עליו מיתה: ואין פן אלה לאו. הלא ידוע שכל מקום שנא' השמר פן ואל אינו אלא לאו: מקונן עליו כדלעיל: לעוה"ב כלומר שאין לו חלק לעוה"ב ודייק מדכתיב יי' אלהים לומר שהקש' עניו באחרונה מצד השב"ו ורבי נתניה סבר הניח לו וריחם עליו ופי' ה' חלקים רחום דדין וכן משמע קצת באב"א: ריתה פירש הערוך הניח וריחם עליו: באותה שעה הן האדם היה. קרי ביה הויה פי' יהיה: כשבראו כו'. שנאמר ויגר ה' אלהים: הן אדם כו'. דרש הן לשון נפקה וקונה כמו הוי: מי יגלה וכו'. מי יגלה עיניך ותסתכן במעלת יולא חליך הטובים ממך. ובפירש"י מלאחי אמר הקב"ה מי הוא זך וישר שיהן צדק לעמיד כדי לגלות העפר מעל עיניך קסבר רבי יודא שאין לו לדה"ר חלק עוה"ב: ויגרש דרש לשון אשה גרושה מאישה: ה"ג רש"י ז"ל ר' יוחנן אמר כחש כהן. רשב"ל אומר כחש ישראל: ואינה יכולה לחזור. כך אדה"ר אין לו חלק לעוה"ב

לחגור. רש"י אמר כבת ישראל שנתגרשה והיא יכולה לחזור. על דעתיה דר"י הקשה עליו. על דעתיה דר"ש ריתה עליו: (יא) ד"א ויגרש. הראה לו חורבן בהמ"ק. המד"א (פסוק) ויגרם בחצי שני. ר' לוליאני בר מכרי בשם ר' יצחק אמר למגרשה של עדן גרשו. והושיב עליו שומרים שישמרו אותו הה"ד (יטע"ס) ועל העבים אצוה מהמטיר עליו מטר: (יב) מקדם. רב אמר בכל מקום רוח מזרחית קולטת. אדה"ר. ויגרש את האדם וישכן מקדם לג"ע. קין. ויצא קין מלפני ה' וישב בארץ נוד קדמת עדן. הרוצה (דניס ד) אז יבדיל משה ג' ערים בעבר הירדן מזרחה שמש: (יג) ד"א מקדם. קדם לג"ע נבראו המלאכים הה"ד (יסקל"י) היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר ואדע כי כרובים המה. ואת להט. ע"ש (תהלים קד) משרתיו אש לוהט. המתהפכת שהם מתהפכיו פעמים אנשים פעמים נשים פעמים רוחות פעמים מלאכים: (יד) ד"א מקדם. מקדם לג"ע נבראת גיהנם. גיהנם בשני. וג"ע בשלישי. ואת להט החרב המתהפכת. ע"ש (מלאכי ג) ולהט אותם היום הבא. המתהפכת. שהיא מתהפכת על האדם ומלהטתו מראשו ועד רגליו. ומרגליו ועד ראשו אמר אדם מי מציל את בני מאש לוהטת זו. ר' הונא בשם ר' אבא אמר חרב מילה. שנא' (ישע"ס) עשה לך חרבות צורים. רבנין אמרי חרב תורה שנא' (תהלים קמט) וחרב פיפיות בידם. כיון שראה אדם שבניו עתידים לירד לגיהנם. מיעט עצמו מפריה ורביה וכיון שראה שאחר כ"ז חרות עתידין ישראל לקבל התורה. נזקק להעמיד תולדות שנא' והאדם ידע את חוה אשתו:

פרישה כב (א) והאדם ידע את חוה אשתו וגו' (תהלים ס"ט) זכור רחמיך ה' והסדיך כי מעולם המה. לא מן דכדון אלא כי מעולם המה. א"ר יהושע בר נחמיה שבם נהגת עם אדה"ר. שכך אמרת לו כי ביום אכלך ממנו מות תמות. ואילולא שנתת לו יום אחד משלך שהוא אלף שנה. היאך נזקק להעמיד תולדות: (ב) והאדם ידע וגו'. ר"ה ור' יעקב בר' אבין בשם ר' אבא ב"כ אמר לא שמשוה בריה קדם לאדה"ר. וידע אכ"כ. אלא והאדם ידע את חוה אשתו. הודיע דרך ארץ לכל. ד"א והאדם ידע. ידע מאיוו שלוה נשלה ידע מה עבדת ליה חוה. אמר ר' אחא חויא חויך ואת חויא דאדם: (ג) ותהר ותלד את קין א"ר

מתנות כהונה

לפיכך וגם ניר' הספר יש לקיים כבת כהן שנישאת לישראל יש לה בניס ממנו שאינה חוזרת לבית אביה לאכול בתרומה ובת ישראל שנישאת אף לכהן ונתגרשה חוזרת לכל חזקת אביה שהרי אין זו חוספת קדושה ולדרכה אם יש לה בניס מבעלה הכהן היא לכולת בתרומה בשביל הבנים: הקשה פלוני כו'. מעמא כדלעיל בסמוך וכו' י"ס: ויגרש דרש ויגרש הש"י בשבילה: למגרשה ויגרש דרש לשון מגרשי הערים: ועל העבים כו'. כל הפרשה מדבר אף שגשחת הכרס ויקן לעשות עבדים ויעש באושים כן אדם הראשון לא עמד מעמו וזו ולכן הציב עליו שומרים שלא ישוב לילך שמה: המלאכים הם כרובים וכתוב כי כרובים המה פירש' המה שהיו קודם בריאת עולם: לא מן דכדון. הסדך אינם מתחילין מעתה ומעכשין: שבם נרחמים ובהסד נוהגת כו': הודיע דרך ארץ כו'. קרי ביה ידע חירק חמת סו"ד: נשלה נגרש ונפרד כד"א כי ישל: חוויא כו'. חוה דרש מלשון חויא שהיא נחש וכך אמר הנחש היה הנחש ומסית שלך ואת הייה נחש ומסית שלי:

א"ר אלעזר בן עזריה ג' פלאים נעשו באותו היום. בו ביום נבראו. בו ביום שמשו. בו ביום הוציאו תולדות. אמר ריב"ק עלו למטה שנים וירדו שבעה. קין ותאומתו. והבל ושתי תאומותיו: (ד) ותאמר קניתי איש את ה'. המת לה הא איתתא בנין. אמרה הא קנין בעלי בידי. ר' ישמעאל שאל את ר' עקיבא א"ל בשביל ששימשת את נחום איש גם זו כ"ב שנה. אכין ורקין מיעוטים. אתין וגמין רבויים. האי את דכתיב הכא מהו. אמר אילו נאמר קניתי איש ה' היה הדבר קשה. אלא את ה'. א"ל (דנניס לב) כי לא דבר רק הוא מכס. ואם רק הוא מכס. שאין אתם יודעים לדרוש. אלא את ה'. לשעבר אדם נברא מאדמה וחוה נבראת מאדם. מכאן ואילך בצלמנו כדמותנו. לא איש בלא אשה. ולא אשה בלא איש ולא שניהם בלא שכינה: (ה) ותוסף ללדת את אהיו את הבל' הודא מסייעא לריב"ק דאמר עלו למטה ב' וירדו שבעה ותוסף ללדת תוספת ללידה ולא תוספת לעיבור: (ו) והיו הבל רועה צאן וקין היה עובד אדמה. ג' הן שהיו להוטים אחר האדמה. ולא נמצא בהם תועלת. ואלו הן קין עובד אדמה. נח (בראשית ט) ויחל נח איש האדמה. עוויהו (ד"ס ז טו) אכרים וכורמים בהרים ובכרמל כי אוהב אדמה היה: (ז) והיו מקין ימים. ר' אליעזר ור' יהושע. ר"א אמר בתשרי נברא העולם. ר"י אמר בניסן נברא העולם. מאן דאמר בתשרי נברא העולם עשה הבל קיים מן ההג ועד החנוכה. מאן דאמר בניסן נברא העולם עשה הבל קיים מן הפסח ועד העצרת. בין לדברי אלו בין לדברי אלו הבל מודים שלא עשה הבל בעולם יותר מחמשים יום: (ח) ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה'. מן הפסולת לארים רע שהיה אוכל את הבכורות ומכבד למלך את הסייפות: (ט) והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן. ר' אליעזר ור' יוסי בר הנינא. ר"א אמר הקריבו בני נח שלמים. ור"י אמר עולות הקריבו. אתיב ר"א לר"י ב"ח והכתיב והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן דבר שחלבו קרב. מה עביד ליה ר' יוסי ב"ח. עביד ליה מן שמניהון.

אתיב

מתנות כהונה

ותאומתו דרש את לרצות ואלל הבל כתיבי שני את את אחיו את הבל: המת לה כו'. פשהאשה וזאה שיולדה בנים תומרת הרי קנין בעלי שמעשה אל ישעזבי כ"מ צפי' רש': אלא את ה'. פי' עם ה' וכדמפרש והולך אל' כי לא כו' גם אלה דברי ר' עקיבא הם: מבם קדייק שמלד עלאנו איתו רק אלה מלדכס כו': אדם נברא מאדמה כו'. וזוהו נעשה אדם שבצריאות אדם נבראת פיה גם היא שאל"כ לוקח' ממנו ומכאן ואילך' בנים יולדו להם דרך משפיע ומקבל בללס דמות השפעה כל הנבדלים עד הש"י וכן הוא לעיל פ"ח: ולא שיהם כו'. שהקב"ה נותן בו הנשמה וזהו את ה' עם ה' ובעזרתו שזרק בו נשמה ואיש נאמר על קין כמו שפרש"י בסדר זה חזו שגאל' איש הכנתי לפנעי: ולא תוספות לעיבור מדלג כתיב ותהר עוד ש"מ שמהריון הראשון והבל הביא גם הוא: להוטים מהורים ורדופים ולא נמצא בהם כו' קין הרג את הבל. נח נשתחר ובל ליד קלון עז וז' נטרע: עשה הבל כו'. היה שוה בשלם היוקיים: ע"ד החנוכה. פירש"י מדכתיב ימים משמעמי מספר ולא בל לסתום אלא לפ' זמן מועד הראשון כגון עגרת או הנוכח המשיים יום. ואע"ז דמ"ח תשרי עד הנוכח הוה טפי מחמשים יום פירש"י דלאו דוקא נקט ג' יום: הבכורות שהבשלות ראשונה שהם הטובים: הסייפות האפילות המבשלות לבסוף ודייק מדלג קאמר פ"ח האדמה ואמר מפרי משמע מן המותר מהפרי כ"מ בשם רש"י. ורבי' בחיי פי' דאל"כ הל"ל מראשית פ"ח. ובקטן כלה ת"י ס' דבר שחלבו קרב. חוה שלמים שלא קרב מהן אלא החלבים: מה עביד

ואה"כ הוא מתנבר כזכר. א"ר עקיבא בתחלה דומה לחוט של עכביש ולבסוף נעשה כקלע הזו של ספינה. הה"ד (ישעיה ס) הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות הענלה חטאה. א"ר יצחק בתחלה הוא נעשה אורה ואחר כך הוא נעשה בעל הבית. הה"ד (שמואל ב יב) ויחמול לקחת מצאנו ומבקר לעשות לאורה הבא לו. הרי אורה. ויקח את כבשת האישי הרש ויעשה לאיש הבא אליו. הרי בעל הבית: (יב) א"ר תנחום בר מריון אית כלבין ברומי דידעין למשתדלא. אזיל ויתיב קמי פלטירא ועביד גרמיה מתנמנם. ומרי פלטירא מתנמנם. והוא שמיט עיגולא אארעא. עד דהויא מצמית לון הוא משתכר עיגולא ומהלך ביה. א"ר אבא היצר הזה דומה ללסטים שפוף שהיה יושב בפרשת דרכים. כל מאן דעבר הוה אמר הב מה דעלך. עבר פקח אחד וראה שאין בו תוחלת לגזול לו כלום התחיל מכתתו. כך כמה דורות אבד יצה"ר. דור אנוש. דור הפלגה. ודור המבול. כיון שעמד אברהם אבינו וראה שאין בו תוחלת התחיל מכתתו הה"ד (תהלים פ"ט) וכתותי מפניו צריו ומשנאיו אנוף: (יג) א"ר אין יצה"ר מהלך לצדדים אלא באמצע פלטיא. ובשעה שהוא רואה אדם ממשמש בעיניו מתקן בשערו מתלא בעקיבו. הוא אומר הדין דידי. מ"ט (משלי יו) ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו: (יד) א"ר אבין כל מי שמפנק את יצרו בנערותו. סופו להיות מנון עליו בזקנותו. מ"ט (משלי כט) מפנק מנוער עבדו ואחריתו יהיה מנון: (טו) רבי חנינא בר פפא אמר אם בא יצרך להשחיקך דחהו בד"ת. (אם עשית כן מעלה אני עליך כאילו בראת את השלום) שנאמר (ישעיה כו) יצר

סמוך

מתנות כהונה

נקבה והל'ל רוצת או חטא רוצן: בקלעי כחבל מל' קליעה: בחבלי השוא. שאינו חזק רק כחוט עכביש וחס"כ כעצמות העגלה: בתחלה הוא חס כוחו. לפתח פירושו בתחלה כאשר פותח בעצירה החטאת הוא רוצן וחס"כ מחבר והולך: הוא נעשה אורח. יה"ר: איש פירושו בעל ואדון כד"ל איש האדמה איש מלחמה: בלבים כו'. יש כלבים צעיר רומי שידעין להשתדל להט פרכסם בחכמה הולך ויושב לפני הנחום שיושב על השוק למכור פת האפיו ועושה את עלמו כאילו הוא מנמנם כדי שהפלטיר לא ישמור עצמו ממנו ולכן גם הפלטיר מנמנם שהוא בטוח מן הכלב והכלב קם לו ושוטט הפת כולו על הקרקע ובעוד שהם מקבצים ומאספים אותם נמלא הוא אוכל כבר כבר אחד והולך לו וזילקוט גרם משתכח טפי כו' ועיין מזה בערוך ערך נמה פירוש נמלא שהוא אוכל וכו' ורש"י ז"ל גרם משתכר ופי' אוכל הראשון במהרה ונוסף עוד והופס אחר בין שיפוץ והולך לו. ובערוך ערך פרס גרם ויתב קמיה פורטיר"ל ופירש שער בלע"ז פורטיר"ל וכן בלשון אשכנז וכן יש לפרש פלטייר"ל שיושב לפני הפלטרין ופירוש היכל ובית המלך ובעוד שמנמנם מרי פלטייר"ל פי' אדון הבית השומרו כול' ולפי זה נתיישב יותר לשון מרי פלטייר"ל וה"ל זילקוט חלים וגמול מצובר כי כן זופה יה"ר הולך בערמונותו אחר בן אדם וירא כי לא יכול לו עד שנתפש במאודו: שפוף שפל וכפוף ותש כמו: אמר הב מה וכו'. תן לי מה שעליך והירא והקד הלבב מחייר"ל ממנו פן יתרגנו ונתן לו כל מה שעליו: תוחלת תועלת וכה לגזול ממנו כל' כי חלש ותש כה הוא התחיל הוא להכות ולכתת את הלסטים: פלטייא רחוב גדול שרבים מנזים שם: מותלא כו'. תולה עקבו למעלה דרך גאון ליתך עקב בלד אגודל: הדין דידי. זה עלי: תקוה לכסיל. יה"ר נקרא כסיל ויש לו תקוה ממי שהוא חכם בעיניו ומתגאה בדרכיו: מנון אדון ומוטל כד"ל ינון שמו: להשחיקך לשחוק ולהשעוללך: דחהו זילקוט ישעיה גרם ממכהו ופי' יה"ר סמוך וסמוך אותו לכל יקרב אליו ומה שתלמוד ותשומר החורה הנקראת שלום ולא פעלם אזי עליך כאילו ירתם השלום שכבר בעולם. ורש"י פי' יצר סמוך כשהוא סמוך וקדים לקחת

אלך

סמוך תצור שלום. ואם עשית כן מעלה אני עליך כאילו בראת את השלום. שלום אכ"כ אלא שלום שלום. וא"ת שאינו ברשותך ת"ל כי כך בטוח. וכבר הכתבתי לך בתורה ואלו תשוקתו ואתה תמשל בו. ר' סימון אמר אם בא יצרך להשיקך שמחהו בד"ת שנא' יצר סמוך תצור שלום. ואם עשית כן מעלה אני עליך כאילו בראת את ב' העולמות. תצור שלום אכ"כ. אלא שלום שלום. וא"ת שאינו ברשותך כבר כתבתי בתורה ואלו תשוקתו וגו': (טז) ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם וגומר. על מה היו מדיינים. אמרו בואו ונחלוק את העולם. אחד נטל את הקרקעות ואחד נטל את המטלמלין. דין אמר ארעא דאת קאים עליה דידי. ודין אמר מה דאת לכיש דידי. דין אמר חלוץ. ודין אמר פרה. מתוך כך ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגוהו. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר שניהם נטלו את הקרקעות. ושניהן נטלו את המטלמלין. ועל מה היו מדיינים. אלא זה אומר בתחומי בהמ"ק יבנה. וזה אומר בתחומי בהמ"ק יבנה. ויהי בהיותם בשדה. ואין שדה אלא בהמ"ק. ה"ך מד"א (מ"כ ג) ציון שדה תהרש. ומתוך כך ויקם קין אל הבל אחיו וגו'. יהודה ב"ר אמי אמר על חוה הראשונה היו מדיינים. א"ר איבו חוה הראשונה חזרה לעפרה. ועל מה היו מדיינים. א"ר הונא תאומה יתירה נולדה עם הבל. זה אומר אני נולדה שאני בכור. וזה אומר אני נולדה שגולדה עמי. ומתוך כך ויקם קין: (יז) א"ר יוחנן הבל היה גבור מקין. שאין ת"ל ויקם אלא מלמד שהיה נתון תחתיו. א"ל שנינו בעולם מה את הולך ואומר לאבא. נתמלא עליו רהמים. מיד עמד עליו והרגו. מן תמן אינון אמרין טב לביש לא תעביד וביש לא ימטי לך: (יח) ויהרגוהו במה הרגו. רשב"ג אמר בקנה הרגו שנא' וילד לחבורתי. דבר שעושה חבורה. ורבנן אמרי באבן הרגו. שנא' כי איש הרגתי לפצעי. דבר שהוא עושה פצעים. ר' עזריה ור' יונתן בר חגי בשם ר' יצחק אמר התבונן קין מהיכן שחט אביו: אותו הפר. שנא' (ספרי) ותיטב לה' משור פרי ומשם הרגו. ממקום הצואר מקום הסימנים. ומי קברו א"ר אלעזר בן פדת עופות השמים וחיות טהורות קברוהו. ונתן להן הקב"ה שכרן ב' ברכות שמברכים עליהן. א' לשחיטה וא' לכיסוי הדם: (יט) ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר כתיב (ס"ג) הרב פתחו רשעים וגו'. הרב פתחו רשעים ודרכו קשתם

זה

מתנות כהונה

אלו תצור החורה שנקראת שלום וזהו לפי הגירסא שגם דחמו: תצור דרש בו ג"כ לבון ייחיה: שלום משמע אורו שלום שכבר ישנו בעולם מעלה אני עליך כאילו אתה בראת אותו: שמוחהו דרש סמוך כמו שמה בחילוף סמוך בש"ן בלשון ח"ט ב"ה וכשהוא עוסק בחורה גם ית"ר נהנה ממנו כד"א ברב"ט ה' דרכי ח"ט גם אויביו ישלים אתו דוגמ' מה שאמרו שכן ופנינה לשם שמים מתכוונו: שני עולמות. שלום שלום רמז שלום לעליונים שלום לתחתונים: ארעא דאת קאים טו'. האדמה שאתה עומד עליה עלי היא וזה אמר פרה וברח לך כי המקום אשר אתה עומד עליה שלי היא: שנייהם נטלו טו'. שניהם חלקו הכל בשוה: בהיותם פירושו בהיותם מדברים ומדיינים על השדה זה ב"ה: חוה הראשונה טו'. המדרש הזה סבר שחיה הראשונה מיום שאלה אדם מן העץ מלקחה ממנו ולא חזרה עוד והקב"ה ברא לו חוה אחרת: שנינו בעולם. ואין לאיצונו בן אחר מה שאמר לאבא אס תהרגני: מן תמן טו'. משם מומעשה הוא אומרים הבריות טוב לא תעשה לח"ט רע ולא יגיע רעה לידך: בקנה של עץ: אותו הפר שהקריב אדם"ר שנא' ותיטב לה' משור פר שהקריב

אז

זה קין • להפיל עני ואביון לטובה ישרי דרך • זה הבל • (ס) תרכם תבא בלכם וגו' • נע ונד תהיה בארץ : (כ) ויאמר ה' אל קין אי הבל אחיך וגו' משל לאיפרכוס שהיה מהלך באמצע פלטיא • מצא הרגו ואחד עומד על גביו • א"ל מי הרגו • א"ל אנא בעי ליה גבך ואת בעי ליה גבי • א"ל לא אמרת כלום • משל לא' שנכנס לגינה ולקט תותין ואכל • והיה בעל הגינה רץ אחריו א"ל מה בידך • א"ל אין בידי כלום • א"ל והרי ידיך מלוכלכות • כך א"ל קין להקב"ה השומר אהי אנכי • א"ל הקב"ה הא רשע קול דמי אחיך צועקים אלי וגו' • משל לאחד שנכנס למרעה והטף גדי אחד והפשילו לאחוריו • והיה בעל המרעה רץ אחריו א"ל מה בידך א"ל אין בידי כלום • א"ל והרי הוא מפעה אחרוך • כך אמר הקב"ה לקין קול דמי אחיך וגו' : (כא) ר' יודן ור' הונא ורבנן • ר' יודן אומר דם אחיך אכ"כ אלא דמי אחיך • דמו ודם זרעיותיו • ר' הונא אמר (מלקים כ ט) את דמי נבות וכו' דם נבות ודם בניו אכ"כ • אלא את דמי נבות ואת דמי בניו • דמו ודם זרעיותיו • רבנן אמרין וימת בדם יהודע אכ"כ • אלא (ד"ס כ נד) בדמי יהודע • דמו ודם זרעיותיו : (כב) אמר רשב"י קשה הדבר לאומרו וא"א לפה לפרשו • לב' אתליטין שהיו עומדין ומתנוששים לפני המלך אילו רצה המלך פירשן ולא רצה המלך לפרשן • נתחזק אחד על חבירו והרגו • והיה מצווה ואומר מאן יבעי דיני קדם מלכא • כך קול דמי אחיך צועקים אלי : מן האדמה • לעלות למעלה לא היתה יכולה שעדיין לא עלתה לשם נשמה למטה לא היתה יכולה לעמוד שעדיין לא נקבר שם אדם • והיה דמו מושלך על העצים ועל האבנים : (כג) ועתה ארור אתה • אמר רשב"ג בג' מקומות דברו הכתובים בלשון מועט • ועתה ארור אתה • (כמדנר טו) ואם בריאה יברא ה' • (שופטים יח) ואנכי פציתי פי לה' : (כד) כי תעבוד את האדמה לא תוסף תת כחה • ר"א ור' יוסי ב"ח • ר"א אמר לך אינה נותנת

מתנות כהונה

סדר פר לקרבן ל"י כדאיתא צפ"ק דע"ז : ישרי דרך • זה הכל שנהג דרך ישר עם קון שלא הרע כשהיה נפל תחתיו : איפרכוס שר נבא המלך : פלטיא רחוב גדולה רשות הרבים כדאמרין בעירובין סרטיא ופלטיא : אנא צבי ל' גרסי' • אני מבקשו מעמך ואומר שאתה הרגעו ואתה אומר שאני הרגעו כי אין עד מוכיח בינינו : אמר ליה לא אמרת כו' • ג"ל ששני חכמים היו עשאים ונזמיים בדבר זה ואמר איש אל אחיו לא • אמרת כלום במשל זה שאין הגדון דומה לראיה ה"ג בילקוט אלא משל כו' • רבותין פירש מדרש בלע"ז ובלשוננו מו"ל בע"ז : ביפעה לועק כדאמרין פולדה אפעה : רבי יודן ור' הונא כו' • מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי : אתליטין כו' פי' הערוך שרים ומלאחי פי' שבלשון לטיין קורין כן לשנים המתחבקים זה את זה : מתגוששין מסאבקיין להפיל איש את רעהו : והיה מנוחה כו' • האיש המוכה מלעק נוי יתן לי מי שיחבב דמי ודמי מיד המלך כי דמי בראשו שאם היה רוצה היה מנחה ביד המכה : א"ל כמו עלי : לא היתה יכולה • נשמת הבל שעדיין כו' • מפני שלא מה שום אדם עדיין שחטלה נשמתו לשם : לעמוד ולרחוק על הגוף : שלא נקבר • הנשמה אין לה מנוחה עד שנקבר הגוף כדאיתא סוף מדרש קהלת : שלא נקבר וכו' אפי' הבל : על העצים • נראה דדייק מדכתיב מן האדמה דמשמע למעלה משל פי' האדמה ודם הוא הנפש : בלשון מועט • שדיבר בל' קצרה ועסה ארור וכו' • פירש"י שלא פי' במה נחלקל : בריאה יברא הל"ל פה לארץ • וכן ופתיחי פי' לנדור : לאהרן ונתן' • אם יעבדה אחר חו"ל זרע' ואף אם יהיה קין נהנה ממנו : ורבי יוסי סבר שלהם לא נריך לך שכסר מצוי פי' מעבוד כו' • לא תוסף תת כחה פי' ה"א אם יעבדה אחר תקן כחה כו' • אלא בל' למסר

נותנת לאחר נותנת. ריב"ה אמר לא לך ולא לאחר. ודכוותה (דניס כח) זרע רב תוציא השדה וגו'. ר' יהודה ור' נהמי'. ר"י אומר זרע סאה ומכנים סאה. א"ר נחמיה א"כ פרנסה מנין אלא הראויה לעשות כ' עושה ט"ז. והראויה לעשות י' עושה חמש. ד"א כי תעבוד את האדמה לא תוספתת כחה לך. כחה אינה נותנת לך. כחך נותנת לך כל כחך אינה נותנת לך. נותנת לך. נותנת לך מקצת כחך: (כה) ויאמר קין אל ה' גדול עוני מנשא. לעליונים ולתחתונים אתה סובל ולפשעי אין אתה סובל. ד"א גדול עוני משל אבא אבא על מצוה קלה עבר ונמרד מתוך ג"ע. זו שהיא עבירה המורה שפיכת דמים עאכו"כ גדול עוני. הן גרשת. אתמול גרשת את אבא. ועכשיו אתה מנרשני. הן גרשת אותי היום שמא מפניך אסתר והייתי נע ונד בארץ וגו': (כו) ויאמר לו ה' לכן כל הורג קין. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר נתכנסו בהמה חיה ועוף לתבוע דמו של הבל. אמר להן לכן אני אומר כל הורג קין והרג. א"ר לוי בא נחש הקדמוני לתבוע דינו של הבל. א"ל הקב"ה לכן אני אומר כל הורג קין והרג. ר' נחמיה אמר לא כדין של רוצחנין דינו של קין. קין הרג ולא היה לו ממי ללמוד. מכאן ואילך כל הורג קין יהרג: (כז) וישם ה' לקין אות. ר' יהודה ור' נחמיה ר"י אמר הזריח לו גלגל חמה. א"ר נחמיה לאורנו רשע היה מזריח לו הקב"ה גלגל חמה. אלא מלמד שהזריח לו הצרעת המד"א (שמות ד) והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקול האות וגו'. רב אמר כלב מסר לו. אבא יוסי בן קסרי אמר קין הצמיח לו. רב אמר עשאו אות לרוצחנים. ר' חנין אמר עשאו אות לבעלי תשובה. ר' לוי בשם רשב"ל אמר תלאו ברפיון ובא מבול ושטפו שנא' (נחמיה י) וימח את כל היקום אשר על פני האדמה. כד"א ויקם קין וגו': (כח) ויצא קין מלפני ה'. מהיכן יצא ר' יודן בשם ר' איבו אמר הפשיל דברים לאחוריו ויצא כנונג דעת העליונה ר' ברכיה בשם ר"א בר' שמעון אמר יצא כמפרים וכמרמה בבוראו. ר'

חמא

מתנות כהונה

שחף לאחר לא תמן פן יהנה הוא ממנה ודכוותה כו'. הני שלר' יהודה לא תוציא חוספות כלל דעת ר' יוסי אכל קללת קין ור' נחמיה סבר שתוציא מעט ממה שראויה ורגילה וכן דעת ר"א אכל קללת קין שלא תוציא כדרכה אלא לאחר ולא לו: כחה אינה מוסתת כו'. פירש"י כפי הראוי לגלגל כפי כח האדמה אכל כפי כחך וטרחך שעמלת תמן לך: כל כחך כו'. לך קדייק ומלת לא חוסף מוסך את עצמו ואחר עמו ונמשך על מלת לך וטעמו אל חוסף תה לפי כחה גם לא לפי כחך: מנשוא פירוש מלסבול עליך כחילו היא משה כד כד"א ונשאו חסך: משל אבא. בניהוחא: אתמול כו'. גרסה משמע לשעבר כד גרסת כו': שבוא מפניך. והלא מלת כל הארץ כדורך ואם כן אנה חלך מרוחק. ר' נחמיה אמר כך אמר הקב"ה לא כדיך כו': מבוי ללמוד. שכן לא יעשה: גלגל חמה. פירש"י צבילו כדי שידעו הכל שחלה הקב"ה את דינו ולא רצה להרגו: הצרעת פי' האב"ה צה ידעו הכל שקבל את דינו שהמזרע חשוב כמה: כלב מנחמיו צירש"י לבומרנו מן הרצחנים: קרן י"ל פי' שהקב"ה ריחם עליו והצמיח לו קרן ישועה ורחמים. אות לרצחנים. שמונו יראו עונש הרועה שכבר יהיה להם ממי ללמוד: אות לבעלי תשובה. שאם יבזבו יקבלם הקב"ה שהרי קבל לקין כשעבד והודה: ברפיון פירש"י ז"ל מרופרף להלך ביסורי' ללכת נד כדכתיב ויאל קין מלפני ה' וישב בארץ נוד ולא רצה ליפרע ממנו עד שנה שעשו שבה סבול ושטפו ובערוך פיר' באויר חויר בלע"ז ריפ"א: הפשיל השליך דברי הש"י לאחוריו ולא הסניח בהן: ויצא כנונג כו'. שאמר לא ידעתי השומר אחי אנכי: כמפרים כן הוא ג"כ גי' ספרוך וי"ל לשון פרוסה וחלוקה שיאל בכל חלוק שלא היה פיו ולבו שוין וצילקוט גרס יאל כמערים וכמרמה

המא בשם רבי הנינא בר ר' יצחק אמר יצא שמח. המד"א (שמות ד) הנה הוא יוצא לקראתך ונומר. פגע בו אדם הראשון אמר ליה מה נעשה בדינך. אמר ליה עשיתי תשובה ונתפשרתי. התחיל אדה"ר מטפח על פניו. אמר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע. מיד עמד אדה"ר ואמר (תהלים נג) מזמור שיר ליום השבת וגו'. א"ר לוי המזמור הזה אדה"ר אמרו ונשתכח מדורו וכא משה וחדשו על שמו. מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' וגו' :

פרשה כג (א) וידע קין את אשתו וגו'. (תהלים מט) קרבם בתימו לעולם. ר' יודן ור' פנחס ר' יודן אמר מה סבורין הרשע' שקרבם בתימו לעולם וגו'. (סג) קראו בשמותם עלי אדמות. טבריה ע"ש טיבירואים. אלכסנדריא ע"ש אלכסנדרוס. אנטוכיא ע"ש אנטיוכוס. ור"פ אמר קרבם בתימו לעולם. למחר בתיחם נעשים קבריהם. (סג) משכנותם לדור ודור. שאינן לא היום ולא נידונין. ולא עוד אלא שקראו בשמותם עלי אדמות. ויהי בונה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו הנוך : (ב) ויולד להנוך את עירד וגו'. אמר ריב"ל כולן לשון מרדות הן. עירד עורדן אני מן העולם. מהויאל. מוחן אני מן העולם. מתושאל. מתישן אני מן העולם. למך. מה לי ללמך ולתולדותיו : (ג) ויקח לו למך ב' נשים שם האחת עדה ושם השנית צלה. א"ר עזריה בשם ר' יהודה בר סימון כך היו אנשי דור המבול עושין. היה א' מהן לוקח לו שתיים אחת לפריה ורביה ואחת לתשמיש. זו שהיתה לפריה ורביה היתה יושבת כאילו אלמנה בהייה (גא כתיב עגלה). וזו שהיתה לתשמיש היה משקה כוס של עקרים שלא תלד. והיתה יושבת אצלו מקושמת כזונה. הה"ד (איוב כד) רועה עקרה לא תלד ואלמנה לא ייטיב. תדע לך שכך. שהרי הברור שבחן היה למך ולקח ב' נשים. הה"ד ויקח לו למך שתי נשים שם האחת עדה דעדת מיניה. ושם השנית צלה שהיתה יושבת בצלו : (ד) ותלד עדה את יובל וגו'. לשעבר היו מקנין להקב"ה במטמוניות. הורו להיות מקנין אותו בפרהסיא. הה"ד (יחזקאל ה) אשר שם מושב סמל הקנאה

המקנה

מתנות כהונה

א' כמראה שאמר דרך תשובה גדול עושי מנפול ובקרבני ימים ארצו ודיק מדכתיב מלפני כאלו יאל מלפני ולא ידע טוב מה בדעתו : ה"ג במדרש תלים עשיתי תשובה ונתפשרתי. וכן בילקוט ובזיקרא רבה פ' וי' דגליון גרם עשיתי תשובה ונתפשרתי פי' נתקרב ונח ממני רחמת מ'ה : ליום השבת וגו'. גרסי' וסיפיה טוב להודות לוי' : מזמור שיר ליום השבת. נוטריקון משה והטיל למ'ד בניהם מפני עוה יחידה וזאת למ'ד רמז על מי שלמד תוניה לישראל : שקרבם בתימו. שישאלו בקרב בתיחם לעולם או יל שצתיחם יהיה בקרבם ובמעמדם לעולם שיהיו לעולם ועד ויהיו משכנות' לדור דוכים : עלי אדמות. על הערים אשר המה בונים קוראים שמותם וכדמפ' וחזיל : קבריהם קרי ביה קברים בתיחם או כמו שמפרש התרגום בניה קבורתהון ישרון לעלם : לא חיים כו'. פירש' שאין לדינס גמר שכל שעה הם קיימים ויודוין גדיו גיהנס : מרדות מכוח ושממון ע"ש שמרדו בהקב"ה ונתחייבו כלייה : עורדין פירש' כעבוד הזה שהוא דר במדבר ואין אדם יודע בו כך מאבדן אני מעולם : מוחן לשון וימח את היקוס : למך מה לי וכו'. למך סטריקון מה לי ללמך או מה לי ולך : שתיים שתי נשים : עיקרים שעל ידו נעקר האם שלה כדי שלא תלד : הברור הטוב והמובחר ובערוך גרם המריד : ד'עדה מיטיה. שהסר' ממנו עדה לשון הסרה כד"א ויסר ואלעדי : מקנין לשון כעס וקנאה להקב"ה וכדמפרש וחזיל ודרש לשון אהל ומקנה

המקנה. ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל תופש כנור ועוגב. אדרבלין ובורבלין. וצלה גם היא ילדה את תובל קין. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר זה תבל עבירתו של קין. קין הרג ולא היה לו במה להרוג. אבל זה לומש כל חורש נחושת וברזל. ואחות תובל קין נעמה. א"ר אבא ב"ב נעמה אשתו של נח היתה. למה היו קורין אותה נעמה. שהיו מעשיה נעימים. ורבנן אמרי נעמה אחרת היתה. ולמה היו קורין אותה נעמה. שהיתה מנעמת בתוף לעבודה זרה: (ה) ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמען קולי. ר"י ב"ח אמר תבען לתשמיש. א"ל למהר המכול בא נשמע לך ונהיה פרות ורבות למארה. א"ל וכי איש הרגתי לפצעי. שיבואו עלי פצעים בשבילו. וילד להבורתי. שיבואו עלי חבורות בשבילו. אתמהא קין הרג ונתלה לו ז' דורות. ואני שלא הרגתי אינו דין שיתלה לי שבעים ושבעה. ר' אמר הרי זה ק"ו של חשך. א"כ מהיכן נובה הקב"ה שטר חובו. ר' יעקב בר אידי בעא קמיה דר' יוחנן. אם איש למה ילד ואם ילד למה איש. א"ל איש לאברים וילד לשנים. א"ל איתא ניזול גבי אדם אזלון לגבי אדם. א"ל עשו אתם שלכם והקב"ה עושה את שלו. א"ל אסיא אסי היגרתך. כלום פרשת מחוה הני ק"ל שנה אלא כדי שלא תעמיד ממנה בן. אתמהא. כיון ששמע בן נזקק להעמיד תולדות: (ו) וידע אדם עוד את אשתו. נתוסף לו תאוה על תאוותו. לשעבר אם לא היה רואה לא היה מתאוה. עכשיו בין רואה בין שאינו רואה הוא מתאוה. ר' אבא בר יודן בשם ר' אחא. רמז למפרשי ימים שיהו נזכרים את בתיהם ובאים מיד: (ז) ותקרא את שמו שת כי שת לי אלהים זרע אחר וגו'. ר' תנחומא בשם ר' שמואל אמר. נסתכלה אותו זרע שהוא בא ממקום אחר. ואי זה זה מלך המשיח: (ח) תחת הבל כי הרגו קין. מחטייה של הבל נהרג קין. לשני אילנות שהיו סמוכין זה לזה. פכרה רוח את אחד מהן ונפל על חבירו ופכרו. כך תחת הבל כי הרגו קין. מחטייה של הבל נהרג קין: (ט) ולשת גם הוא יולד בן ויקרא את שמו

אנוש

מתנות כהונה

ומקנה שיושצין בסתר האהלים ומקנים בעבודות זרות שלהן ואח"כ בפרהסיא כנור ועוגב: סמל הקנאה. ל' מקנה והאי קרא מיירי בקנאה של ע"ג: אדרבלין ובורבלין. מוסי כלי זמר הן: תבל עבירתו כו'. תקן חוטה כזה שנותן תכלין בקדרה ומתקנה: נעימים כשמות: נשמע לך. אם נשמע לך: למארה לקללה ולחסרון כד"ל את המארה: כי איש הרגתי כו'. פירש' בחומש וכי אני הרגתי את הבל שהיה איש בקומה וילד בשנים כדלקמן: חשך שאין לו שחר ועטם: א"כ כו'. שגם בניו יאמרו כן מק"ו שלא הטילו גם המה ומטיין יגבה הקב"ה את חובו מדור המבול: לאיברים גדול בקומה: איתא ניזול. גרסי' פי' בואו: אסיא אסי כו'. רופא רפא את היגרתך כלומר מכסך והוא דרך משל שהוא עמנו לא היה עוסק בפריה ורביה: נתוסף כו'. עוד קדיש לשון רבוי: אם לא היה רואה. את חוה: למפרשי ימים כו'. פירש' יפקדו נשותיהם בחטמיש סמוך לפרישתן ויבאו מיד לספינה כי כן עשה אדם אעפ"י שהמבול בא מיד לא מנע מלהעמיד תולדות עכ"ל. ועי' רמז למפרשי ימים אע"פ שרחוקים מביהם יעוררו תאוותם וימארו ביחוס לביהם לקיים עונתן אחת לשנה חדשים כי כן מנינו גבי אדם שאף על פי שלא היה רואה את אשהו היה מתעורר תאוותו ולשון הספר מוכיח כן ודוק: נסתכלה חוטה זרע כו'. דייק מדלא חטיב בו אלא זרע וזרע זרע ל' זרות והוא מלך המשיח שבא מזרע מואב האסורים לבא בקהל: תחת

בבל כו'. ששמע הבל הרג לקין וזרע יתורא דקרא: בוחטייה מפני החטא שנעשה בהבל:

אנוש . בעון קומי אבא כהן ברדלא . אדם שת אנוש ושתק . א"ל . ע"כ בצלם ובדמות . מכאן ואילך נתקלקלו הדורות ונבראו קינמורין . ד' דברים נשתנו בימי אנוש בן שת . ההרים נעשו מרשים . והתחיל המת מרחיש ונעשו פניהן כקופות . ונעשו חולין למוזיקין . א"ר יצחק . הן הן שגרמו לעצמן להיות חולין למוזיקין . מה בין דגחין לצלמא . למאן דגחין לבר נש : (י) אז הוחל לקרא בשם ה' . (טו) ויהי כי החל האדם . הוא החל להיות גבור בארץ . איתבוך . והכתיב וזה החלם לעשות . א"ל קיפח על ראשו של נמרוד ואמר זה המרידן עלי . א"ר לוי לאשה שאמרה לבעלה ראיתי בחלום שאת מגרשני . א"ל ולמה בחלום הא לך בעלילות . א"ר אחא אתם עשיתם עצמיכם ע"ו וקראתם לשמכם . אף אני אקרא למי הים לשמי ואכלה אותן האנשים מן העולם : (יא) דרש ר' אבהו . אוקינום גבוה מכל העולם . א"ר אלעזר בן מנחם והלא מקרא מלא הוא (עמוס ה) הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ ה' שמו . אתמהא . כזה שהוא שופך מלמעלה למטה . שתי פעמים כתיב וקורא למי הים . כנגד שתי פעמים שעלה הים והציף את העולם . ועד היכן עלה בראשונה ועד היכן עלה בשנייה . ר' יודן ור' אבהו ור' אלעזר בשם ר' הנינא . בראשונה עלה עד עכו ועד יפו . ובשנייה עלה עד כפי ברבריא . ר' הנינא ור' אחא בשם ר' הנינא . בראשונה עד כפי ברבריא . ובשנייה עד עכו ועד יפו . הר"ד (איוז לת) ואומר עד פה תבא ולא תוסיף ופה ישית בגאון גליך . עד פה תבא ולא תוסיף . עד עכו תבא ולא תוסיף . ופה ישית בגאון גליך . ביפו ישית בגאון גליך . ר"א בשם ר' הנינא אמר בראשונה עלה עד קלבריא ובשנייה עד כפי ברבריא :

זה

מתנות כהונה

פכרה שניה : ברדלא בן דלא . דלא שם איש : אדם שם אנוש . כיש דברי הימים ושתק ולא ספר טוב הדור' מכאן ואילך : קינמורין מכעיסין לפני המקום וליחא בטפר הזוהר פי' כשהאדם מכעיס להקב"ה במעשיו הרעים שאז נסתלק ממנו אלם אלהים וכדמפ' והולך ונעשו פיהם כקופין : פרשים פירש' חוקים כסלע ולא היו ראויים לחרוש ולזרוע פי' ה' שמחלה היו גבוהים ורחבים ציחק והיא ברכה ועובד וכן נשתבחה א"י כמו שנאמר ארץ הרים ובקעות וע"ש צירפ"י ז"ל : מרחיש רוחם ברמה ותולעה ובראשונה לא הסריח המה : חולין הוחל לרש לשון חולין כלומר נעשו הפקר וחולין למוזיקים ששלטו בהם ובראשונה היו נכראים בצלם אלהים והיו המוזיקין גדילין וצרחין מפני אלם הקודש ועכשו משגבראו כקופין וסר אלם אלהים מעליהם המוזיקין וכלו להם : מה בין כו' . כך היו אומרים מה בין המשחוח לאלם עשוי בדמות או בין המשחוח' לאדם החשוב ממנו ה' הקב"ה אין אלם אלהי' חשוב צעייכ' יסיר הללם מעליכם והמוזיקים ימלאו מקום לשלש צכס : וזה החילס והרי הם ד' : קיפח הקב"ה הכה על ראשו של נמרוד ואמר לפמליא של מעלה זה החילס והדריכם למרוד במקום ומרוד כבר חשיב ליה הוא החל והאי קרא לאו להכי כתיב : קיפח לשון הכאה כדאת אמר לקפח את שקו וערפתו פי' ומקפוח : מגרשני והיא היתה סוברת שאמר הם לי לעשות כזאת : בחלום החלם קדרש לשון חלוס כלו' הקב"ה כבש מרדן כאלו לא ידע אולי ישובו והם פרסמוה בחזקה שנא' הוחל לקרוא בקריאה מפורסמת כך אמר הקב"ה וזה החלם והם פרסמוה שנאמר לקרוא וגו' : בעלילות נגלו וצפרהסיא כדא בעליל לארץ (כ"מ) : לשמכם דכתיב אז הוחל לקרוא בשם ה' שקראו שמות האדם בשם ה' לעשות ע"צ : שני פעמי' צעמוס סי' ה' וסי' ע' : ה"צ בילקוט והציף את העולם כדור אנוש וכדור הפלגה . ובהקדמה לספר יוחסין מוכיח שאותן שני פעמים אחד צימי קין ואחד צימי אנוש : עד פה . פירושו כמו עד כס טעריקון עד עכו ופה כמו יפו : כפי שפת וגבול כדא נהרא מכיפיה מיצרך :

ארכיטיקומס

פרשה כד

(א) זה ספר תולדות אדם. ר' הושעיא רבה פתח (שטי) כט) הוי המעמיקים מה' לסתיר עצה והיה במחשך מעשיהם ויאמרו מי רואנו ומי יודענו. לארכיטקטוס שבנה את המדינה הדרים וביבים ומערות לאחר ימים נעשה גבאי. והיו בני המדינה מטמנין מפניו בתוך ההדרים ובתוך המערות. א"ל אני הוא שבנית את המערות. ומפני מה אתם מטמנין עצמיכם בהן. כך הוי המעמיקים מה' לסתיר עצה והיה במחשך מעשיהם. (סז) הפככם אם כחומר היוצר יחשב. מדמין צורה ליוצרה נטיעה לנוטעה. כי יאמר מעשה לעושהו לא עשני. ויצר אמר ליוצרו לא הבין. הלא עוד מעט מזער ושב לבנון לכרמל. לבית מלכות. והכרמל ליער יחשב. להורשי דבני אינש. (סח) ושמעו ביום ההוא החרשים דברי ספר. זה ספר תולדות אדם: (ב) ד"א זה ספר תולדות אדם כתיב (סהלס קלט) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו ימים יוצרו ולא אחד בהם. ר' יהושע בר נחמיה ור' יהודה בר סימון בשם ר"א. בשעה שכרא הקב"ה את אדה"ר. מלא כל העולם כולו בראו. ממזרח למערב מנין. שנא' (סח) אחור וקדם צרתני. ומצפון לדרום מנין. שנא' (דניס ד) ולמקצת השמים ועד קצה השמים. ומנין אף בהללו של עולם. ת"ל (סהלס קלט) ותשת עלי כפיד. ר' תנחומא בשם ר' בנייה ור' ברכיה בשם ר' אלעזר אמר. גולם בראו. והיה מוטל מסוף העולם ועד סופו. הה"ד (סח) גלמי ראו עיניך: א"ר יהודה בר סימון עד שאדה"ר מוטל גולם לפני מי שאמר והיה העולם הראה לו דור דור ודורשיו. דור דור וחכמיו. דור דור ומופריו. דור דור ומנהיגיו. שנא' (סח) גלמי ראו עיניך. גולם שראו עיניך כבר הם כתובים על ספרו של אדה"ר. הוי זה ספר תולדות אדם: (ג) בר קפרא פתח (סח) ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו. ימחו מספר חיים. מספר תולדות של מעלה: תני בר קפרא בכל מקום שנא' חי. צדיק. ארפכשד חי. שלח חי. ד"א ימחו מספר חיים. מספר תולדות של אדם: (ד) ד"א זה ספר תולדות אדם. כתיב

כי

מתנות כהונה

ארכיטקטוס פי' שר וגדול האומים העושה קיסונוס ומדרים: ביבים לינורות שסופכין בת שסופכין וזולתין לחוץ: גבאי גובה מס המלך מגלגלת האנשים: מדמין כו'. פירש' עין של מסס לעין של מעלה כיוצר הזה לו אומן אחד שעושה צורה בדמות אורח האומן עלמו: ויצר אומר גרסי' ופי' הכדק הוא שם לכלי האוצר ע"י היוצר: לא הבין. מטמונותיו והלא הוא אשר עשה: לבנון יער גדול מארזים גבוהים: כרמל מקום שדה מצוה וקרא דרשו לביט מלכות על דרך מלך לשדה עבד: להורשים גבוהי גא. פירש' כס' יתעיה ימלא העולם מבני אדם לרוף ומלא כיער הזה שהוא מלא עצים. וע"ל כיער הגטוע ע"י בני אדם שהוא גטוע כסדר ומחוקן וטוב ויפה ולא כיער רומח עצים מעלמו ע"י מקרה בלי סדר והנהגה: זה ספר תולדות כו'. ספר היה לו לאדה"ר שניתן לו מן השמים כדליתא במסכת ב"ב פ"ק ובס' הוצר והבטיחם הגביא שיתגלה להן לעמוד: קדם זה מזרח כד"ל קדמה מזרחה וממילא מערב נקרא אחר ומדקדם ואחר מזרח ומערב ש"ל ולמקלה וגו' קאי על לפון ודרום וגם כפי התוכנייס נקראו לפון ודרום קאות: כפיד' וכתיב וימי טפה שמים: ראו עיך. וכתיב עמי ה' המה משוטטות בכל הארץ: גולם שראו וכו'. ודה על עלמו אמר כן ואמר שהיה כתוב על ספר של אדה"ר: של מסה. הנכתבים להי פירש' של מעלן. עם צדיקים לעה"ב ועליהן אמר צדיקים שכל זמן שהן בעה"ז יש לחוש שלא ימחו כדקטן: כל מקום שנאמר חי כו'. ולכן זה שכתוב מספר חיים דרש מספר הצדיקים

וכדלעיל

(כעיסו) כי לא לעולם אריב. עם אדה"ר. ולא לנצח אקצוף. עם תולדותיו כי רוח מלפני יעטוף. א"ר הונא תרוה הזה בשעה שהוא יוצא לעולם הוא מבקש להחריב את העולם והקב"ה מרשלו כהרים ומשכרו בנבעות וא"ל הזהר שלא תזיק בריותי. מ"ט כי רוח מלפני יעטוף. מה הוא יעטוף משלהי ליה המד"א (יוסג) בהתעטף עלי נפשי את ה' זכרתי. א"ר הונא ג' רוחות ע"י שיצאו שלא במשקל היה העולם חרב בהם. ואלו הן אחד בימי יונה. ואחד בימי איוב. ואחד בימי אליהו. א"ר יודן בר' ישמעאל של יונה על אותה הספינה היה שנא' (סס ה) וה' הטיל רוח גדולה אל הים של איוב על אותה הבית היה שנא' (איוב ה) והנה רוח גדולה באה מעבר המדבר. ואין לך קוומיקון אלא של אליהו שנא' (מלכים ה יט) והנה ה' עובר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים. ר' תנחום בר חייא וא"ל בשם רבנן. לעולם אין מלך המשיח בא עד שיכראו כל הנשמות שעל במחשבה להבראות. ואלו הן הנשמות האמורות בספרו של אדה"ר: (ה) ד"א זה ספר תולדות. כתיב (איוב כה) אז ראה ויספרה. רבנן ור' אחא. רבנן אמרין כל דבור ודבור שהיה הקב"ה אומר למשה היה אומר שני פעמים בלבו ואח"כ היה אומר למשה. ומ"ט אז ראה ויספרה חד. הכינה וגם חקרה חד. ואח"כ ויאמר לאדם. זה משה. ור' אחא אמר ד'. אז ראה חד ויספרה חד. הכינה חד. וגם חקרה חד. ואח"כ ויאמר לאדם זה משה: א"ר יהודה ב"ר סימון ראוי היה אדה"ר שתנתן תורה על ידו. מ"ט זה ספר תולדות אדם. אמר הקב"ה יציר כפי ואיני נותנה לו. חזר הקב"ה ואמר ימה עכשיו שש מצות נתתי לו ולא היה יכול לעמוד בהן. והיאך אני נותן לו תרי"ג מצות. רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה. (סז) ויאמר לאדם. לא לאדם אני נותנן כי אם לבניו שנא' זה ספר תולדות אדם א"ר יעקב דכפר חנין ראוי היה אדה"ר שיעמדו ממנו י"ב שבטים. מ"ט ז"ה ספר תולדות אדם. אמר הקב"ה ב' בנים נתתי לו ועמד אחד והרג את חבירו. והיאך אני נותן לו י"ב שבטים. ויאמר לאדם. לא לאדם אני נותנן אלא לבניו שנא' ז"ה ספר תולדות אדם מנין ז"ה ז' שבעה ה' חמשה הרי י"ב: (ז) ד"א זה ספר תולדות אדם. אלין תולדות ואין הראשונים תולדות. ומה הן אלהות. בעון קומי אבא כהן ברדלא אדם שת אניש ושתק

מתנות כהונה

וכדלעיל: מס' תולדות כו'. שבו נרשמים כל הכהנים כדלעיל: משלהי ל' עייפות וחולשת וחסה עייף ויגע ס"ח וחס משלהי ולגי וכן כההעטף ט"ו כהשתלחית: על חוסה הספינה. ומלאכי כפרש"י דכתיב והאני חשבה להשבר מכלל דעל חוסה ספינה לבדה כהה מדלג כתיב והאניות כו'. וכן ויגע בד' פינוח הניח: קוומיקון חזק: עד שיבראו כו'. שנאמר כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי וכפייה דקרא דכי לא לעולם אריב הוא: ה"ג ויספרה חד הכינה כו': רבי חסא אמר ד'. ד' פעמים היה אומר בלבו: ראוי היה כו'. ספר היה דריש על ס"ט: יציר כפי. הוא אדה"ר ואני נותנה בהמיה: ועל זה אמר אז ראה וגו'. מאז מצריחא עולם ראה ליחנה לאדם ויאמר לאדם נוסריקון לא לאדם אני נותנה: זה ספר תולדות אדם. משמע לתולדותיו ולא לי דייק מדכתיב חס דהל"ל זה ספר תולדות ואנא ידענא דתולדות אדם הוא למידק חסא זה ספר תולדותיו ולא לו מכלל דכרישא בעי ליתן לו: מאי טעמא. ז"ה גמטריא י"ב. ודרש זה ספר זה סיפור תולדות של אדם ולא לו וכדלעיל: אלהות בניהותא ולא בלשון תימה שנשארנו בללס אלהים משח"כ מהגוס וליך וכדמפרש אבא כהן וכדלעיל פ' כ"ג ויגד עליו רישו דבסמך שדרשו ג"כ בלשון ייחוסא

ושתק. א"ל ע"כ בצלם אלהים וכו' (מדכתיב לעיל). ד"א אלו תולדות ואין הראשונים תולדות. ומה הן רוחות דא"ר סימון כל ק"ל שנה שפרשה הוה מאדם. היו רוחות הזכרים מתחממים ממנה והיא יולדת מהם. ורוחות נקבות מתחממות מאדם ויולדות ממנו. הה"ד (שמואל ב' ז') אשר בהעונו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם. בגוי דאדם קדמאה. מ"ד דרוחי דביתא טבין דרבו עמיה. ומ"ד דאינון בישין דחכמין יצריה. מ"ד דרוחי דחקלא בישין דלא רבין עמיה. ומ"ד דאינון טבין דלא חכמין יצריה. ד"א אלו תולדות. ואין הראשונים תולדות. למה שהן כלין במים. דאמר ריב"ל כל השמות הללו לשון מרדות הן. עירד. עוררן אני מן העולם וכו' עד מה לי ללמך ולתולדותיו (מדכתיב לעיל פ' כג): (ז) ר' תנחומא בשם ר"א ור' מנחם בשם רב אמר. כל האומניות אדה"ר למדם מ"ט (ישעיה מד) וחרשים המה מאדם. מאדה"ר. רבנן אמרין אפילו סירגולו של ספר אדה"ר למדו שנא' זה ספר הוא וסירגולו: (ח) ביום ברא אלהים אדם. הלא מסייעא לההיא דאמר ר"א ב"ע שלשה פלאים נעשו באותו היום. בו ביום נבראו. בו ביום שמשו. בו ביום הוציאו תולדות. בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול בתורה. ר' עקיבא אומר (ויקרא יט) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה. שלא תאמר הואיל ונתבוייתי יתבוזה חבירי עמי. הואיל ונתקללתי יתקלל חבירי עמי. א"ר תנחומא אם עשית כן. דע למי אתה מכונה. בדמות אלהים עשה אותו:

פרשה כה (א) ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח אותו אלהים. א"ר המא בר הושעיה אינו נכתב בתוך טימוסן של צדיקים אלא בתוך טימוסן של רשעים. אמר הקב"ה עד שהוא בצדקו אסלקנו. א"ר איבו בר"ה דנו. בשעה שהוא דן כל באי עולם. המינים שאלו לר' אבהו א"ל אין אנו מוציאין מיתה להנוך. א"ל למה. א"ל נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן (מלכים ב') כי היום ה' לוקח את אדוניך מעל ראשך. א"ל אם ללקיחה אתם דורשים נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן (יחזקאל כד) הנני לקח ממך את מהמד עיניך. א"ר תנחומא יפה השיבן ר' אבהו. מטרונה שאל את רבי יוסי

מתנות כהונה

פחותא. ובשם רש"י מלאחי שהוא לשון טימה: ק"ל שנה על פ"כ: דאינון טבין דלא חכמין ב"י ע"ל פ"כ ויתבאר לך: שהן כלין במים. פירש"י אותן שמכאן והלאה נשאר מהן נח וכו' ומתחממים לא נשאר פרסה: סירגולו שירטוטו בלשון יון: זה ספר. משמע הספר כולו בכל סדר טיקונו והלכותיו: הוציאו תולדות. דכתיב ביום בראו וסמך ליה תולדות אדם: בן עזאי אומר זה ספר תולדות וגו' זה כלל גדול בתורה שלא תאמר כו' ויבירו' דנדרים גרם זה כלל גדול יותר מזה. ומלאחי בציבורי הרקנ"י כמו"ד בנימטרי' אלהי' וזהו ואהבת לרעך כמוך: בכלל גדול וכו' דייק כפייה דקר' בללס אלהים וגו' ודוק: טימוסין פי' הערוך מין קלף שטוין מקליפת וכוונת על מקומו ואינו גס אמר הסעף עיניך בו ואינו ומלאחי טוב בפירש"י ז"ל שגרם מהו ואינו ח"כ חמא כו': אסלקנו דייק מדכתיב כי לקח משמע פתאום בלא זמנו כמו שדרשו בספוק כי ב"א השמש: בראש השנה. דייק אלהים ל' דין וכן מלאחי בפירש"י גס אמר הכתוב ויהי היום ויבאו בני אלהים ויסיבבו וגו' ודרשו חז"ל ראש השנה היא: אין לנו מולחין מיסה כו' ואע"ג שהיה חף או בטימוסין של רשעים כדלעיל: נאמר כאן לקיחה כו' הכי למדנו שלא מס: ה"ג מהמד עיניך

יוסי. א"ל אין אנו מוצאין מיתה כהנוך. א"ל אילו נאמר (בראשית ט) ויתהלך
 הנוך את האלהים ושתק הייתי אומר כדברידך. כשהוא אומר ואיננו כי
 לקח אותו אלהים. ואיננו בעוה"ז כי לקח אותו אלהים: (ב) ויקרא את
 שמו נח לאמר וגו'. ר' יוחנן ורשב"ל. ר"י אומר לא המדרש הוא השם.
 ולא השם הוא המדרש לא הוה צריך קרא למימר אלא נח זה יניחנו. או
 נחמן זה ינחמנו. אלא בשעה שברא הקב"ה את אדה"ר השלימו על הכל
 הפרה היתה נשמעת לחורש. והתלם נשמע לחורש. כיון שחמא אדם
 מרדו עליו. הפרה לא היתה נשמעת לחורש והתלם לא היה נשמע לחורש.
 כיון שעמד נח נחו. ומנא לן. נאמר כאן נייחה ונאמר להלן נייחה (שמות כג)
 למען ינוח שורך וחמורך. מה נייחה שנא' להלן נייחת שור. אף נייחה
 שנא' כאן נייחת שור. רשב"ל אמר לא השם הוא המדרש. ולא המדרש
 הוא השם. ולא היה צריך קרא למימר. אלא או נח זה יניחנו או נחמן זה
 ינחמנו. אלא עד שלא עמד נח היו המים עולים ומציפים אותם בתוך
 קבריהם. ב' פעמים כתיב (עמוס ט) הקורא למי הים. כנגד ב"פ שהיו המים
 עולים ומציפין אותן בתוך קבריהם. א' בשחרית וא' בערבית. הה"ד
 (תהלים פח) כמו חללים שוכבי קבר. שוככים שלהם חללים היו. כיון שעמד
 נח נחו. נאמר כאן נייחה ונאמר להלן נייחה (ישעיהו י) יבא שלום ונחו על
 משכבותם. מה נייחה האמורה להלן נייחת קבר. אף נייחה האמורה כאן
 נייחת קבר. ר' אלעזר אומר לשם קרבנו נקרא שנא' (בראשית ט) וירח ה' את
 ריח הניחה. ר' יוסי בר ר' חנינא אומר לשם נחת התיבה נקרא דכתיב (שם)
 ותנח התיבה: א"ר יוחנן לא שמשו המזלות כל אותן י"ב חדש א"ל ר' יונתן
 שמשו אלא שלא היה רישומן ניכר: לא ישבותו. ר' אלעזר ור' יהושע:
 ר"א אומר לא ישבותו מכאן שלא שבתו. ר"י אומר לא ישבותו מכאן
 ששבתו: (ג) מן האדמה אשר אררה ה'. עשרה שני רעבון באו לעולם.
 אחד בימי אדה"ר שנא' (שם ג) ארורה האדמה בעבורך. ואחד בימי למך
 שנא' (שם ט) מן האדמה אשר אררה ה'. וא' בימי אברהם שנ' (שם יג) ויהי רעב
 בארץ. וא' בימי יצחק שנא' (שם טו) ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון.
 וא' בימי יעקב שנא' (שם טז) כי זה שנתים הרעב. וא' בימי שפוט השופטים
 שנא' (דוח ט) ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ. ואחד בימי דוד
 שנא' (ש"כ כח) ויהי רעב בימי דוד ג' שנים. וא' בימי אליהו שנא' (מ"א יו)
 חי ה' אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה פול ומטר כי

אם

מתנות כהונה

עוין במגפה הכי שמת במגפה: המדר' הגדש שדרש זה ינחמנו אינו יכול להזיזו מתוך שם
 נח: נחו ממרדן וינחמנו פירוש ילא ממנו כמו שפירש רש"י בפירוש החומש אז כיון שנחו ממרדן
 ננחמנו מעצבון ההוא: נייחת קבר. ובמנוחה זאת היתה מהם עצבון רוח על מתיחה או קבלו
 הנחמונין על מתיחה: לשם קרבנו. על שנתקבל בראון וזוה היתה מהם עצבונם או ננחמנו על
 דאגת לבם פן ישוב ה' למבול עוד והוצטחו בצריח מלך עולם אשר נשבע על מי נח לכל ישיב עוד
 וג"כ שלא ישבותו ששה עמים קור וחוס וגו' ולא חזר מנהג העולם על סדרו ומשפטו וזהו ינחמנו
 כן פירש רש"י שנחו מיוגנס וקבלו נחמונין: לא שמשו כו' שנא' ויס וילילה לא ישבותו מכלל שכל
 ימי המבול שבתו וז"כ מהו בחדש השביעי א"ר יוחנן שמשו חלל שלא היו רישומן ניכר פירש"י לא
 שמשו כהלכתן ומשפטן וי"ל דפליגי בטעמא דהכי תגלי ר"א ור"י דלקמן: שלא שבתו. דרש עד

נעדי

אם לפי דברי. וא' בימי אלישע שנא' (מ"ג) ויהי רעב גדול בשומרון. וא' שהיא מתגלגל ובא לעולם. וא' לע"ל שנא' (עמוס) לא רעב ללהם ולא צמא למים כי אם לשמע את דבר ה' ר' הונא ור' ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק. עיקר אוותנטיא שלו לא היה ראוי להיות בימי דוד אלא בימי שאול. אלא ע"י שהיה שאול גרופית של שקמה. גלגלו הקב"ה והביאו בימי דוד. מתלא אמרין שילא חטא וינהא משתלמא. אתמהא. א"ר היא רבה משל לזנג שהיה בידו קופה מליאה כוסות ודייטרומין. בשעה שהיה מבקש לתלות את קופתו. היה מביא יתדותקעה ונתלה בה. ואח"כ היה תולה את קופתו. לפיכך לא באו בימי בני אדם שפופים. אלא בימי בני אדם גבורים שהן יכולין לעמוד בהן. ר' ברכיה הוה קרי עליהון גותן ליעף כה. ר' ברכיה בשם ר' חלבו אמר שנים באו בימי אברהם. ר' הונא בשם ר' אחא אמר א' בימי למך וא' בימי אברהם. רעב שבא בימי אליהו רעב של בצורת היה. שנה עבדה שנה לא עבדה. רעב שבא בימי אלישע רעב של מחומה היה. שנא' (מ"ג) עד היות ראש המור בשמנים כסף. רעב שהיה בימי שפוט השופטים ר' הונא בשם ר' דוסא אמר מ"ב סאין היו ונעשו מ"א. והא תני לא יצא אדם לחו"ל אא"כ היו סאתים של חטים תולכות בסלע. א"ר שמעון אימתי בזמן שאינו מוצא ליקח. אבל אם היה מוצא ליקח אפילו סאה בסלע לא יצא לחו"ל. ואילו אלימלך יצא לפיכך נענש:

פרשה כו (א) ויהי נח בן חמש מאות שנה. כתיב (פסלים ה) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו'. אשרי האיש זה נח. אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך הטאים לא עמד וגו'. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר בנ' דורות בדור אנוש. בדור המבול. ובדור הפלגה ר"ג אומר בדור המבול ובדור הפלגה. אבל בדור אנוש היה קטן. על דעתיה דר"י דאמר אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים זה דור אנוש. ובדרך הטאים לא עמד. זה דור המבול. ובמושב לצים לא ישב. זה דור הפלגה (פס' ה) כי אם בתורת ה' חפצו אלו שבע מצות שנצטווה. ובתורתו יתגה יומם

מתנות כהונה

צעדי לא יצתו כמו שלא שבתו עד עתה: ה"ג ובא לעולם לעמיד: אוותנטיא פירש רש"י והערוך ממשלה והחזק: בימי שאול. פירש"י שנא' אל שאול ואל בית הדמים: גרופית פי' נטיעה: שקמה חילן סרק והוא דרך משל וק"ל: מתלא אמר כו'. משל הדיוט צפי הכרוס שילא הוא שהטא ויונהא נשתלם ונבזה עגשו ממנו על דרך טוביה חטא חינוך מנגיד: שילא ויונהא. שמות של בני אדם ואירע להם מעשה שזה חטא וחזירו לקח כדל"ה אמר שסם נשא מנבאי גזר טוביה כו': זנג. אומן עושה כלי זכויות: דייטרומין פי' הערוך כלי זכויות השוני וגלויס: שפופים שפלים והלשים ככה נדקתס: שנים צלו כו'. פירש"י דכתיב ויהי רעב באר מצד הרעב הראשון מכלל דקמאי ה"ג או רעב וה"ג ג"כ צפ' ק"ך ופרשה תולדות והא דכתיב עבר אררה פירושו אשר אררה כבר בימי אדם ולא נחה עד שגולד נח: עבדה עשה פירות ודרתניא בניהוטא: אפי' סאה בסלע כו'. ולכך נענש אלימלך שלא היה השער חסר כל כך הוא לקמן פ' תולדות ובילקוט ובסוף פרק המוכר את הסכניה והכי מסיים רש"י ז"ל ואילו אלימלך יצא ולפיכך נענש וה"ג לא יצא לחו"ל ואילו אלימלך יצא ולפיכך נענש: זה נח. שנקרא איש שנא' נ דדיק הניס: בנ' דורות. וכן הזכיר ג' פעמים ככתוב אנשי רשע רשעים וחטאים ולניס וכדמפנ אילו ור' נחמיה סבר שלשה אלה תוארים כולם מדברים הדור המבול וכן דרשו על אה"ר

יומם וליילה. שהגה דבר מתוך דבר. אמר מה טעם ריבה הקב"ה במהורים יותר מטמאים. לא שהוא רוצה להקריב מהן קרבן. מיד ויקח מכל הבהמה המהורה וגו'. (ס) והיה כעץ שתול על פלגי מים. ששתלו הקב"ה בתיבה (ס) אשר פרוי יתן בעתו זה שם. ועלהו לא יבול זה חם. וכל אשר יעשה יצליה זה יפת. ויולד נח נ' בניו את שם את חם ואת יפת : (ב) כתיב (ס) שתולים בבית ה' בחצרות אלהינו יפריחו. שתולים בבית ה'. זה נח ששתלו הקב"ה בתיבה. בחצרות אלהינו יפריחו. ויולד נח את שם את חם ואת יפת. (ס) עוד ינוכחן בשיבה דשנים ורעננים יהיו. עוד ינוכחן זה נח. דשנים ורעננים יהיו ויולד נח. א"ר יודן מ"ט כל דורות תולידו למאה שנה ולמאתים שנה. וזה תוליד לת"ק שנה. אלא אמר הקב"ה אם רשעים הם אין רצוני שיאבדו במים. ואם צדיקים הם אמריה עליי ויעשה להם תיבות הרבה. וכבש הקב"ה מעיינו ותוליד לת"ק שנה. ר' נחמיה בשם ר' אלעזר בנו של ר' הנלילי אמר אפי' יפת שהוא הגדול לכשיבא המבול אינו בן מאה שנה שראוי לעונשים : (ג) א"ר חנינא אין מיתה לע"ל אלא בעכו"ם בלבד. ר' יהושע בן לוי אמר לא בישראל ולא בעכו"ם. שנא' (שם) ומחה ה' אלהים מעל כל פנים. מה עביד ליה ר' חנינא מעל כל פנים. מעל פניהם של ישראל. והכתיב (שם) כי הנער בן מאה שנה ימות. ודא מסייע ליה לר' חנינא. מה עביד ליה ריב"ל. ראוי לכלל עונשים. והא כתיב (ס) כצאן לשאול שתו מות ירעם וירדו במ ישרים. ודא מסייע ליה לר"ה. מה עביד ליה ריב"ל. לפי שבכולם הזה פרעה בשעתו. סיסרא בשעתו. סנחריב בשעתו. אבל לע"ל הקב"ה עושה מלאך המות סמטיוגר שלהם הה"ד (ס) וירדו במ ישרים לבקר וצורם לבלות שאול מזבול לו. מלמד ששאול כלה וגופן אינו כלה. וכל כך למה על שפשטו ידיהם בזבול הה"ד (מלכים א' ח) בנה בניתי בית זבול לך : (ד) ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת והלא יפת הוא הגדול. אלא בתחלה אתה דורש שהיה צדיק. וגולד כשהוא מהול. ושייחד הקב"ה שמו עליו. ושאברהם עתיד לצאת ממנו. וששמש בכהונה גדולה. ושנבנה ב"ה בתחמומו. שמעון בר חזמה אמר. שמנין אותיותיו

מתנות כהונה

שלשה תוארים איירי בנחשועין צילקוט חלים : שהגה הצן ודקדק כדאח אמר והגון לבי : ריבת הקב"ה בו שאמר ומן הכהונה הכהונה תקח שבעה שבעה : לא שהוא רוצה. בתמים : להקריב להיות מקריב : אין רצוני בו. לא יטער נח באדם : מעיינו של האלודס : אינו בן מאה שנה. וקודם מתן תורה לא היה מעניש עד ק' שנה : ודא מסייע לר' חנינא. וקרא איירי בעכו"ם : פרעה נפרע הקב"ה ממנו ומסרו ליד מלאך המות : בשעתן וכו'. ולא כולם יחד צילקוט ישעי' גרם בשעתו : ה"ג רש"י שטמיוגרי פירש' וערוך שליט ומנהיג ודרש מות ירעם מלאך המות יהיה רועה ומנהיג שלהם ופירש' שידונו כולם בשנה לעולם ומלאך המות יהיה ממונה על אותם שמא כבר חבל החיים לא ימותו שאין מיתק לעמיד כלל : ה"ג הרז"ד מות ירעם וירדו בו וכ"מ באצ"ל וצילקוט ישעיה גרם כמו הכא : בלה לשון כלייה והפסד וצילקוט גרם כלה והיא היא : יפת הגדול. עיין בפרש"י בחומש : אתה דורש. כלומר דורש ומקדים עליו להזכירו ראשונה ורש"י פ' בתחלה סדרוש ותאמר הטעם שלכך הקדמנו לפי שהיה לדיק ותשוב על כולם ואח"כ אח"כ דורש פעמים אחרים : ושגולד מהול. פירש' שלכך נקרא שלם והוא ע"ד שאחז"ל כל מי שנא' בו תמים

אותיותיו תלה הקב"ה לדורות מן המבול ועד הפלגה. ש"מ שנה: (ה) ויהי
 כי החל האדם. א"ר סימון בנ' מקומות נאמר בלשון הזה לשון מרד. אז
 הוחל. ויהי כי החל. הוא החל להיות גבור בארץ. אתיבון ליה והכתיב
 (נחשית יח) וזה החלם לעשות. א"ל קיפח על ראשו של נמרוד וא"ל זה
 המרידן עלי: (ו) לרוב על פני האדמה. שהיו שופכים את זרעם על
 העצים ועל האבנים. ולפי שהיו שמופים בזנות. לפיכך הרבה להם
 בנקבות. הה"ד (סו ו) ויהי כי החל האדם וגו' ובנות יולדו להם: (ז) ר"ש
 בר' אמי ילדה אשתו נקבה. המתיה ר' הייא רבה. א"ל התחיל הקב"ה
 לברכך. א"ל מנא לך הא. א"ל דכתיב ויהי כי החל האדם לרוב וגו'. עלה
 אצל אביו. א"ל שמחך הבבלי. א"ל כן וכן אמר לי. א"ל אעפ"כ צורך
 לין וצורך לחומין. צורך לין יותר מן החומין. צורך לחמין וצורך לשעורים
 צורך לחמין יותר מן השעורים. משהאדם משיא את בתו ומוציא יציאותיו
 הוא אומר לה לא יהי לך מחזוריך להבא. ר"ג אסיב ברתיה. א"ל אבא צלי
 עלי. א"ל לא יהי לך מחזוריך להבא. ילדה בן זכר א"ל אבא צלי עלי
 א"ל לא ישלה ווי מפומך. א"ל אבא שתי שמחות שבאו לי אתה מקללני.
 א"ל תרתיהון צלוון. מן גו דאת הוויא שלם בביתך. לא יהי לך מחזוריך
 להבא. ומן גו דהוה בריך קיים. לא ישלה ווי מפומיך. ווי דלא שתי ברי
 ווי דלא אכיל ברי. ווי דלא אויל ברי לבי כנשתא: (ח) ויראו בני האלהים.
 רשב"י קרא להון בני דיניא. רשב"י מקלל לכל מאן דקרי להון בני
 אלהיא. תני רשב"י כל פרצה עואינה מן הגדולים אינה פרצה. כומרריא גנבו
 אלהיא מאן מומי ביה או מאן מקרב. ולמה קורא אותן בני האלהים. ר' חנינא
 דרשב"ל תרויהון אמרין שהרבו ימים בלא צער ובלא יסורין. ר' חנא בשם ר'
 יוסי אמר כדי לעמוד על התקופות ועל החשבונות. רבנן אמרין כדי שימלו
 שלהם ושל דורות הבאים אחריהם: (ט) כי טובת הנה. א"ר יודן טבת כתי'
 משהיו מטיבין אשה לבעלה היה גדול נכנס ובעלה תחלה. הה"ד כי טבת
 הנה אלו הבתולו'. ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו אלו נשי אנשים מכל אשר

בחרו

מתנות כהונה

מלך כשהוא מהול: ושייחד כו'. שנאמר אלהי שם: ושמש ככהונה גדולה. שנאמר והוא כהן
 לאל עליון: ושנבנה וכו'. שנאמר וישכון באהלי שם: על העצים כו'. פירש' דדייק מדכתיב
 על האדמה: המתיה ראה אוסו: מנא לך הא. שנקבה היא זרעה: הבבלי ר' חייל רבה
 מבבל היה: שמחך כלומר כולם צורך חוקך לסימן טוב בלידת הולד ע"ד שאחז' בית שאוק' ואשה
 אעפ" שחן ניהוש יש סימן: צורך לין כו'. כלומר מ"מ טוב ממנה היה לן זכר: לא יתי כו'. יתי
 רעון שלא תצטרך להזור חלי ונתן הודאה להש' על שפטרם מצינו משח"כ לבן זכר: אסיב ברתיה.
 הש"א חת בתו לאיש: צלי עלי. התפלל עלי וברכני נח אבי: לא ישלה כו'. לא יפסוק ויסיב חוי
 חוי מפך: תרתיהון צלוון. שניהם שפלות הן עליך: מן גו וכו'. מתוך שאת תהיה שלמה ומוצה
 צביתך לא יסיה לך חזרה לכאן: ובתוך שיהיה צדק קיים בשלום ועובד לא חסור מלת חוי מפך
 שצדק עם חמור חוי שעדין לא אכל בני חוי שעדין לא שחה חוי שעדין לא הלך לבית הכנסת: בגי'
 דייניא. בני האלהים פירושו בני הדיינים כד"א עד האלהים יבא דבר שניהם: אינה פרעה. פירושו
 שמתוך שהגדולים פורעים הגדר כולם עושים אחריהם ככה ומציא משל מהכומרים שהם כהני ע"ג
 גונבים ע"ג ומראים שאין בה ממש מי ישבע שוב בה או מי יקריב אליה קרבן: ה"ג בילקוט ולא
 יסורין כל כך למה ח"י הגה' כו' לעמוד על התקופות כו'. פירש' מתוך שהאריכו ימים עמדו על
 גמר מהלך המולות שאין מהלכן שיה ינידו לבניהם אחריהם: כדי שיטלו כו'. שמתוך אריכות

ויניהם

בחרו זה זכר ובהמה. ר' הונא בשם רב יוסף אמר דור המבול לא נימוחו מן העולם עד שכתבו נמומסיות לזכר ולבהמה: (י) א"ר שמלאי בכ"ט שאתה מוצא זנות אנדרלומסיה באה לעולם והורגת טובים ורעים. ר' עזריה ור' יהודה ב"ר סימון בשם ריב"ל אמר על הכל הקב"ה מאריך אפו חוץ מן הזנות. מ"ט ויראו בני האלהים וגו' ומה כתיב בתריה (סו) ויאמר ה' אמחה את האדם. ריב"ל בשם ר' פדייה אמר כל אותה הלילה היה לוט מבקש רחמים על הסדומיים והיו מקבלין מידו. כיון שאמרו ליה הוציאם אלינו ונדעה אותם לתשמיש. אמרו ליה (ס"ט) עוד מי לך פה. (ע"כ היה לך) ללמד סניגוריא עליהם. מכאן ואילך אין לך ללמד עליהם סניגוריא: (יא) ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם. א"ר ישמעאל בר' יוסי איני נותן רוחי בהם בשעה שאני נותן מתן שכרן של צדיקים לע"ל שנא' (יחזקאל נ) ואת רוחי אתן בקרבכם. רבי ינאי ורשב"ל תרויהון אמרין אין גיהנם לע"ל אלא יום הוא שמלהט את הרשעים. מ"ט (מלאכי ג) כי הנה היום בא כוער כתנור והיו כל זדים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם היום הבא. ורבנן אמרי יש גיהנם שנא' (ישעיה לח) נאם ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים. ר' יהודה בר' אלעאי אמר לא יום ולא גיהנם. אלא אש היא שתהיה יוצאת מגופו של רשע ומלהטתו שנא' (ס"ג) תהרו חשש תלדו קש רוחכם אש תאכלכם. א"ר יהודה בר' אלעאי מהו לא ידון רוחי. עוד אין הרורות הללו נידונות לפני לעולם. ר' הונא בשם ר' אחא אמר בשעה שאני מחזיר הרוח לנדנה איני מחזיר רוחן לנדניהן. א"ר היא בר' אבא איני ממלא רוחי בהן בשעה שאני ממלא רוחי באדם. לפי שבעה"ז תרוח היא נבזקת באחד מאיבריו. אבל לע"ל היא נבזקת בכל הגוף. הה"ד (יחזקאל נ) ואת רוחי אתן בקרבכם: (יב) א"ר יודן בן בתירא עוד איני דן את הדין הזה לעולם. ר' הונא בשם ר' יוסף אמר לא אוסיף לא אוסיף. ליסגי ליסגי. רבנן אמרי לא אוסיף לבני נח לא אוסיף לדורות. אני אמרתי שתהא רוחי דנה בהן והן לא בקשו הרי אני משגמן ביסורין. אני אמרתי שתהא רוחי דנה בהן והן לא במשך

הריני

מתנות כהונה

ימיהם יתמלא סאתם ויקבלו פורענותיהן ויקחו מוסר הדורות הבאים אחיהם: נמומסיות כחובה בלשון יון וכדי שיהיה פנים של היסור לדבר עשו זאת: אנדרלומסיה דבר כבוד מאד: ה"ג מי לך פה ללמוד כו'. וקרי ביה פה הפ"ה פתוח בפתח קטן: אני נותן רוח כו'. כלומר שלא יחיו לעתיד לבא: ולא ידונו. ודע לא ידון רוחי לא דין ולא רוח שאין עומדין דין ואין להם רוח להחיות עם הצדיקים: נדונות לפי שלא יחיו לעתיד לבא: נדנה הגוף הוא נרתק ותיק אל הגשמה כמו ללדן צדק השטן: נבזקת נפורה שמהא קשורה בכל איברי הגוף מה שאין כן עתה שהיא קשורה בצדק אחד וליין בקרבכם צדק כל הגוף ואולי דע לא ידון לא יוסן בחילוף ד' בחי' או לשון נדן וכלעיל שלא ימלא נדן שהוא הגוף מן הכוח: הדין הזה. המבול על כל העולם כולו: לא אוסיף. כתיב ב' פעמים: ליסגי כו'. לא סגי ולא יסגה כלום כן לא היה מלפני זה וכן לא יוסף אחר כך: ליסגי קינור ל' כמו לא סגי או לא יסגה. ומלחתי בפי' רש"י לא אוסיף עוד לעשות כן להרבה בני חסד לאבד עולמי כדן חלל איך ליחיד או לשנים: שתהא רוחי דנה בהם. כלומר איך אמרתי רוחי יהא דן אותם ומהם גם שיהיו קיימים כראי מולק בלי יסורים וזרה: משגמן ל' קינור וחיבור ולשון בשגם כשר קדריש ל' טפריקון משגמן ביסורין. ויש גורסין משגמן והוא ל' מהומה ויהומם ת"ת

וישגמן

הריני משגמן אלו באלו . דאמר ר' אלעזר אין לך שהוא מתחייב באדם הזה אלא אדם כיוצא בו . ר' נתן אומר אפילו זאב וכלב . ר' הונא בר גוריון אמר אפילו מקל אפילו רצועה . הה"ד (טעמי ט) כי את עול סובלו ואת מטה שכמו שכט הנוגש בו החתות כיום מדין . כיום הדין . א"ר אחא אף אילני סרק עתידין ליתן דין והשבון . רבנן אמרי מן הכא (דנסיס כ) כי האדם עץ השדה . מה האדם נותן דין והשבון אף עצים גותנין דין והשבון : (יג) א"ר יהושע בר נחמיה איני דן רוחן בעצמן שב"ו הן אלא הרי אני מביא עליהם מיעוט שנים שקצבתי עליהם בעוה"ז . ואח"כ אני משגמן ביסורין . א"ר איבו מי גרם להם שימרדו כי לא ע"י שלא שיגמתי אותם ביסורין . הדלת הזו מי מעמידה שגמיה : (יד) א"ר אליעזר בכ"מ שאין דין יש דין . רב ביבי בריה דר' אמי בשיטת ר' אליעזר (נלשיסו) לא ידון רוחי . א"ר מאיר הן לא עשו מדת הדין למטה . אף אני איני עושה מדת הדין למעלה הה"ד (איני ד) הלא נסע יתרום במ ימורו ולא בחכמה . בלא חכמת התורה . (טז) מבקר לערב יוכתו מבלי משים לנצח יאבדו . ואין משים אלא דין . המד"א (שמות כה) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם . אמר ריה"ג עוד איני דן מדה"ד כנגד מדת הרחמים . ר' אומר ויאמר דור המבול לה' לא ידון . א"ר עקיבא (פסליס י) על מה נאין רשע אלהים אמר בלבד לא תדרוש . לית דין ולית דיין . אבל אית דין ואית דיין : (טז) א"ר חנינא בר פפא אפילו נח שנשתייר מהם לא שהיה כדאי . אלא שצפת הקב"ה שמשעה עתיד לעמוד ממנו שנאמר בשג"ם זה מש"ה . דחושבניה דדין הוא חושבניה דדין . רבנן מייתי לה מהכא והיו ימיו מאה ועשרים שנה . ומשה היה ק"כ שנה : (טז) הנפלים היו בארץ בימים ההם . ז' שמות

מתנות כהונה

ישגשון : משגמן אלו באלו . מקשרם זה בזה ויתקוטטו זה עם זה בלופן שיתחייבו זה עם זה ויאבדו כולם וכדלקמן : אין לך כו' . פירש"י אין תובעין דין שמים עליו חלל פגע בחדם כיוצא בו שלא כדן ויתחייב עליו ולכן אחר שיגמנו ויכססכס זה עם זה בלופן שיתחייבו זה מזה וזה מזה : אפילו זאב וכלב . אם פגעו בחדם שלא כדן שמים סופן ליתן חשבון : ה"ג איני דן רוחן . וכן משמע בילקוט ומנחתו כפירש"י איני דן הרוח לבד שבשר ודם הן וגם הבשר הטמא לפי' הריני משגמן ביסורין . ולא ידון רוחי . פירושו רוחי שנתתי דהם איני דן אותם לבד ועי"ל איני דן אותם לפי הרוח שנתתי בהם כי הם ב"ז ולכן אלך עמהם במדת הרחמים וממלא להם מדת ימיהם אזלי ישובו ואף אח"כ משגמן ביסורין ואם ישובו הריני מקבל אותם : א"ר איבו כו' . דרש לא ידון כדרש לעיל אני אמרתי שתהא רוחי דנה בהם כדלעיל : שגמיון יזירי הדלת וזירי הדלת המה משוברים ומקומצים וסובבים על צירם המייד והעפ"כ הם מעמידין הדלת כך שברון היסורי' מעמידין האדם : בכל מקום שאין דין . ופירושו אם אין דין ומשפט נעשה למטה נעשה דין שמים למעלה : בשיטת ר"א . קס ליה בשיטתו ודרש כמוהו בשם ר"מ וכדמפ' והלך ולא ידון פירושו כמו לא ידון כלומר בשביל שלא עשו דין את רוחי בהם לדון אותם כמ"ש בפירש"י : אף אני איני עושה עמהם כו' . כלומר הם עשו שלא כשורה אף אני אעשה עמהם שלא כשורה וה"ג בילקוט איוב כהדין וז"ל שלא כשורת הדין ומנהג של הקב"ה שנוהג חסדו ומדת טובה על הכל לאלו איני עושה כן ולא ידון פי' לא אנהיג בדין ושורה ורש"י ז"ל גרם לא עשו מדת הדין למטה איני עושה דין למעלה וכן הוא בילקוט פרשה זו ופירושו איני עושה דין גמור בלי רחמים והיא היא רק שלא ידון פירושו לפ"ז בשביל שלא עשו דין : בלא חכמת החמורה . בשביל שלא עסקו בחכמת החמורה : ה"ג עוד איני דן . כלומר שלא ידון ויכבוש מדת הדין לפני מדת הרחמים חלל יקוב הדין את ההר : ר' אומר . פי' הכתוב כך הוא ויאמר דור המבול כלפי מעלה לא ידון וכדמפ' ואזלי לית דין וכו' : אבל אית דין וכו' .

שמות נקראו להם אמים. רפאים. גבורים. זמזומים. ענקים. עוים. נפילים אמים שכל מי שראה אותן היתה אימתן נופלת עליו. רפאים שכל מי שראה אותן היה לבו רפה כשעוה. גבורים ר' אבא ב"כ בשם ר' יוחנן אמר מוח קוליתו של אחד מהם היה נמדד י"ח אמה. זמזומים א"ר יוסי בר חנינא מנתרומין מניסמי מלחמה. ענקים רבנן ור' אחא. רבנן אמרי שהיו מרבים ענקים על גבי ענקים (פי' תשטין). ר' אחא אמר שהיו עונקים גלגל חמה. ואומרים הורד לנו גשמים. עוים שצדו את העולם. ושהוצדו מן העולם. ושגרמו לעולם שיצוד המד"א (יחזקאל כה) עוה עוה עוה אשימנח אמר ראב"ש שהיו בקיאים בעפרות כנחשים. בגלילא צוחין להויא אויא. נפילים. שהפילו את העולם ושנפלו מן העולם ושמלאו את העולם נפילים בזנות שלהם: (יו) וגם אחרי כן. יהודה בר ר' אמי אמר אחראי לא ילפון מן קדמאי. דור המבול לא לקחו מוסר מדור אנוש. ודור הפלגה מדור המבול. (בראשית ו) וגם אחרי כן אשר יבואו בני האלהים אל בנות האדם. א"ר ברכיה היתה אשה יוצאת בשוק והיתה רואה בחור ומתאוה לו והיתה הולכת ומשמשת מיתה והיתה מעמדת בחור כיוצא בו: (יח) אנשי השם. א"ר אחא (איוני ג) בני נבל גם בני בלי שם. ואת אמרת אנשי השם. אלא שהשימו את העולם. ושהושמו מן העולם. ושגרמו לעולם שישום. ר' לוי בשם רשב"ג אמר אנשים שנתפרשו שמותן למעלה. דאמר ר"י בן לוי כל השמות הללו לשון מרות הן. עירד. עורדן אני מן העולם. מחויאל. מוחן אני מן העולם. מתושאל. מתישן אני מן העולם. למך. מה לי ללמד ולתולדותיו. א"ר יוחנן המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם. ומי פירש מעשיהן. אליפו התימני. ובלדד השוחי. וצופר הנעמתי. ר' אומר אילו לא בא איוב לעולם אלא לפרש לנו מעשה דור המבול דיו. א"ר חנין אילו לא בא אליהוא אלא לפרש לנו מעשה ירידת הגשמים דיו. דא"ר יוחנן כל אורה שנא' באליהוא אינה אלא בירידת גשמים. ר' הושעיה רבה אמר אינה אלא במ"ת. כד"א (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור. ר' אחא בשם ריב"ל אמר קשה היא המחלוקת כדור המבול. נאמר כאן אנשי השם ונאמר להלן (כמדבר טו) קראי מועד אנשי שם. מה אנשי שם שנאמר להלן מחלוקת. אף אנשי השם שנאמר כאן מחלוקת:

פרשה כז (א) וירא ה' כי רבה רעת האדם. כתיב (קהל ג) כי יש אדם שעמלו בחכמה ובדעת ובכשרון. א"ר יודן גדול כחן של

מתנות כהונה

סיפיה דקרא כי אחה עמל וכעס חביט וכו': מוח קוליתו המוח שצבעם היך החלול: מגיטמון פירש' מלומדי מלחמה ולסטים מזויזים: עונקים מעמידין זוהר חמה וחמרו אין אלו הפנים צוהרן חלף תן לנו מטר ולא נתקדו השמים בעצם והשך ולא אור. ומלחמי צפירש' שהיו עושים תכשיטין דמות חמה והיו משתחיים להם ואומרים לשמים רחו מה עשיתו לכבודכן לפיכך הורידו לנו גשמים: שצדו החריבו העולם בזמנם וגרמו שיחזק לעתיד מצול: עוה שממה: בקיאים כו'. בקיאים היו צנדי חזק חזק וגדלת פרי זו וחזו פרי זו: צוורין כו'. קורין לנחש חיווא: אחראי כו'. האחרונים לא לקחו מוסר מן הקדמונים ודור הפלגה לא לקחו מוסר מדור המבול: כיוצא בו. פירש' בשם תנחומא דדייק מרכיב וילדו לכן ולא כתיב מהם: בני נבל כו'. היו דור המבול: שהשימו ל' שממה וכן שם ל' שממה: מה לי ללמד כו'. עיין לעיל פ' כ"ג: אליהו בן ברכאל הנצי: בירידת גשמים. כמה דלח אלמ יסין עקן אורו: דמתוור

של נביאים שמדמים צורה ליוצרה שנא' (זיאל ט) ואשמע קול אדם בין
 אולי. א"ר יהודה ב"ר סימון אית לן קריה אוהרן דמחזור יתר מן דין שנא'
 (מקל 6) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. שעמלו
 בחכמה. שנא' (משנ ג) ה' בחכמה יסד ארץ. ובדעת. שנאמר (ס) בדעתו
 תהומות נבקעו. ובכשרון. ר' ברכיה בשם ר"י בר סימון לא בעמל ולא
 ביניעה ברא הקב"ה את עולמו. אלא (סהלס ג) בדבר ה' שמים נעשו. בדבר
 ה' וכבר שמים נעשו (סהלס ז) ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו. זה דור
 המבול. גם זה הבל ורעה רבה. וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ :
 (ב) ד"א וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ. כתיב (ס) כי כל ימיו
 מכאובים וכעס ענינו גם בלילה לא שכב לבו גם זה הבל הוא. כי כל ימיו
 מכאובים. זה דור אנוש ודור המבול. שהיו מכאיבים להקב"ה במעשיהן
 הרעים. וכעס ענינו. שהיו מכעיסים להקב"ה במעשיהן הרעים. גם
 בלילה לא שכב לבו. מן העבירות. ומנין אף ביום ת"ל (נחלשט ו) וכל יצר
 מחשבות לבו רק רע כל היום. ד"א גם בלילה לא שכב לבו. זה הקב"ה
 מלהביא עליהם פורענות ביום ופורענות בלילה. דכתיב (ס) וימח את
 כל היקום. ד"א כי כל ימיו מכאובים. אלו סדומיים. שהיו מכאיבים
 להקב"ה במעשיהם הרעים. וכעס ענינו. שהיו מכעיסין להקב"ה במעשיהם
 הרעים : גם בלילה לא שכב לבו. זה הקב"ה. מלהביא עליהם פורענות
 ביום ופורענות בלילה הה"ד (ס ט) וה' המטיר על סדום. ד"א כל ימיו
 מכאובים. אלו המצריים שהיו מכאיבים להקב"ה במעשיהם הרעים. וכעס
 ענינו. שהיו מכעיסים להקב"ה במעשיהם הרעים. גם בלילה לא שכב
 לבו. מאחר שהיה בן ישראל גומר את מלאכתו. היה אומר לו עדור לי
 שתי עדריות בקע לי שתי בקעיות. ד"א גם בלילה לא שכב לבו. זה
 הקב"ה. מלהביא עליהם פורענות ביום ופורענות בלילה. הה"ד ויהי
 בהצי הלילה. גם זה הבל הוא : (ג) וירא ה' כי רבה וגו'. ר' הנינא
 אמר רבה והולכת. ר' ברכיה בשם ר' יוחנן אמר שמענו בדור המבול שנדונו
 במים. והסדומיים שנדונו באש. ומנין ליתן את האמור כאן להלן ואת
 האמור להלן כאן. ת"ל רבה רבה לגזירה שוה : (ד) וכל יצר מחשבות לבו
 רק רע כל היום. משהיתה חמה זורחת ועד שהיתה שוקעת. לא היתה
 בהם תוחלת. הה"ד (איוג כד) לאור יקום רוצח יקטל עני ואביון ובלילה
 יהי כננב. והא כתיב (ס) חתר בחושך בתים. למה שיומם חתמו למו.
 מה היו עושים היו מביאים אפופולסימון ושף באבן ובאים בלילה ומריחים
 והותרים

מתנות כהונה

יטיר כו'. שהוא מחזור ומזכר צו שהשי' נקרא אדם : וכבר שמים נעשו. פירש' שמעשים היו
 מהשכרין מעממן בלי עורה : וימח כו'. וכתיב ויהי הגשם על הארץ מ' יום ומ' לילה : וה'
 המטיר. וזה היה ביום ובלילה דכתיב וכמו השחר עלה וכו' וכתיב השמש יאח על הארץ וגו' :
 עדור חפור חחת הגפן : בקע עינים : ויהי בחצי וגו'. וכתיב בעלם היום הזה יאלו אנחות ה' :
 רבה והולכת. שלא חזרו כהסוכמו שפירש' צפ' וירא צפוסק זקת סדום ועמורה כי רבה : רבה
 רבה. וכתיב זקת סדום ועמורה כי רבה : והא כתיב כו'. ואת אמרת יהי כננב ולא כננב גמש
 ונשגי שפיל לסיפיה דקרא יומם חתמו כו' שזה עיקר הגניבה ובלילה הוא כננב וכ"מ שוב בפירש'
 ועיין צפ' חלק שהוא סס קלם צענין אחר : אפיפולסימון שמן ערב פלסס : כך דרשה גרסי'
 ופולי

וחותרים. כך דרשה ר' הנינא בציפורין. אתעביד ההוא ליליא תלת מאה חותרין. הוה להון אפופוליסיומון מה הוה ציפוראי עבדין בתמי': (ה) וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ (כלאשית ו). ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אמר תוהות היתה לפני. שכראתי אותו מלמטה שאילו בראתי אותו מלמעלה לא היה מורד בי. ר"נ אמר מתנחם אני שכראתי אותו מלמטה שאילו בראתי אותו מלמעלה. כשם שהמריד בי את התחתונים. כך היה ממריד בי את העליונים. א"ר איבו תוהות היתה לפני שכראתי בו יצ"ה שאילו לא בראתי בו יצ"ה לא היה מורד בי. א"ר לוי מתנחם אני שעשיתי אותו וניתן בארץ: (ו) ויתעצב אל לבו. א"ר ברכיה משל למלך שכנה פלטיין ע"י אדרכל. ראה אותה ולא ערבה לו. על מי יש לו להתבעס לא על אדרכל. כך ויתעצב אל לבו. א"ר אסוי משל למלך שעשה סחורה ע"י סרסור והפסיד. על מי יש לו להתרעם לא על הסרסור. כך ויתעצב אל לבו: (ז) עבו"ם אחד שאל את ריב"ק. א"ל אין אתם אומרים שהקב"ה רואה את הנולד. א"ל הין. והא כתיב ויתעצב אל לבו. א"ל נולד לך בן זכר מימך. א"ל הין. א"ל מה עשית. א"ל שמוחתי ושמחתי את הכל. א"ל ולא היית יודע שסופו למות. א"ל בשעת הדוותא הדוותא. בשעת אבלא אבלא. א"ל כך מעשה לפני הקב"ה. דאמר ריב"ל ז' ימים נתאבל הקב"ה על עולמו קודם שלא יבא מכול לעולם. מ"ט ויתעצב אל לבו ואין עציבה אלא אכילות. המד"א (שמואל ב ט) נעצב המלך על בנו:

פרשה כח (א) ויאמר ה' אמתה את האדם. (אויז נה) לכן יכיר מעבדיהם והפך לילה וידכאו. ר' חנינא שאליה לר'

יונתן א"ל מ"ד לכן יכיר מעבדיהם וגו'. א"ל אין הקב"ה נפרע מן הרשעים עד שהוא קורא אנאליגין שלהן מלמעלה ואח"כ הוא נפרע מהן. שהקב"ה הופך את יום ללילה והקשיטן לפורענות. ואח"כ הוא נפרע מהם. כך בתהלה וירא ה' כי רבה רעת האדם. ואח"כ וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ. ואח"כ ויאמר ה' אמתה את האדם אשר בראתי: (ב) ר' ברכיה בשם רב ביבוי. יקוו המים. יעשה מדה למים. כמו שנא' (זכריה ה) וקו ינטה על ירושלים. ר' אבא ב"כ בשם ר' לוי אמר יקוו לי המים מה שאני עתיד לעשות בהם. משל למלך שבנה פלטיין והושיב בה דוורים אלמים.

והיו

מתנות כהונה

ואולי ש"ל כדרש' סדרה ברעיס שדור המצול היו עושים כך נעשו בלוחם לילה ג' מאות חמרות שחתרו הנגבים הבאים בהמנאש ז: וה"ג ג' מאות חמרות הוה להון כו' פירוש ר' היננא היה מתמה עליהם בא וראה כמה אפלטמון היה גדול ועושה בציפורין שעל ידו נחתרו שלשה מאות בתיים: תוהות חרטה כד"א כדו סתים ודרש וינחם לשון סיפך מהשבה כביכול לשבר את האוזן: מתנחם דרשו לשון הנחה וקורת רוח: אדרכל פי' ויעץ בנאי: חדותא בעת שמחה יש לשמוח ובעת האבל יתאבל: קודם שלא יבא. עד שלא בא: אלא אכילות. וסחם אבל ז' ימים. ובעת הבריאה היתה לפניו שמחה בנא' וירא אלהים כי טוב וכתיב וראך ושמה בלבו וכתיב נמי שמחה לאיש במענה פיו וגו' ודרשו חז"ל שמחה היה לפני הקב"ה שנקרא איש מלחמה במענה פיו ויאמר אלהים יהי אור וגו': אנאליגין שטר חוב ודין: רש"י ז"ל גרם והקשיטן לשון קישוט והכנה וצילקוט גרסי' והסקין והיא היא: וירא י"ז וגו'. זהו רמז לקריאת האנגליגין שרואה מעשיהם הכללי הגוים: וינחם ה'. זהו קישוט לפורענות: אמתה זהו הדין: יעשה מדה. כד"א

והיו משכימים ושואלים בשלומו של מלך ברמיזה ובאצבע ובמנולים. אמר המלך מה אם אלו שהם אלמים. משכימים ושואלים בשלומי ברמיזה ובאצבע. אילו היו פקחים עאכו"כ * הושיב המלך בתוכה דוירים פקחים. עמדו והחזיקו בפלטין. אמרו אין פלטין זו של מלך. שלנו היא. אמר המלך תחזור הפלטין לכמו שהיתה. כך מתחלה לא היה קילוסו של הקב"ה עולה אלא מן המים. הה"ד (קטלים 25) מקולות מים רבים וגו'. ומה הן אומרים אדיר במרום ה'. אמר הקב"ה מה אלו שאין להם לא אמירה ולא דיבור הרי הן מקלסין אותי. לכשנברא אדם עאכו"כ. עמד דור אנוש ומרד בו. דור המבול ומרד בו. דור הפלגה ומרד בו. אמר הקב"ה יפנה אלו ויבואו אותן שישבו בהן מקודם. הה"ד (נלשימו) ויאמר ה' אמהה את האדם אשר בראתי. מה הם סבורים אריות נסטרויות אני צריך. הלא בדבור בראתי את העולם. דבור אני מוציא ומכלה אותן מן העולם. א"ר ברכיה כלום בראתי אותו אלא מן העפר. מי ממחה את העפר מים : (ג) ויאמר ה' אמהה את האדם. ר' לוי בשם רבי יוחנן אמר אפילו אצטרוכולין של רהים נמחה. ר' יהודה בר סימון בשם ר' יוחנן אמר אפי' עפרו של אדה"ר נמחה. כד דרשה ר' יהודה בציפורי בצבורא לא קבילנן פיניה. ר' יוחנן בשם ר' שמעון בן יהוצדק אמר אפי' לוז של שדרה שממנו הקב"ה מציין את האדם לע"ל נמחה. אדריאנוס שחיק עצמות שאל את ר' יהושע בן הנניא א"ל מהיכן הקב"ה מציין את האדם לע"ל. א"ל מלוז של שדרה. א"ל מנין אתה יודע א"ל איתיתיה לידי ואנא מודע לך. טחננו ברחים ולא נטחן. שרפו באש ולא נשרפו. נתנו במים ולא נמחה. נתנו עד הסדן והתחיל מכה עליו בפטיש. נחלק הסדן ונבקע הפטיש ולא הסר כלום : (ד) אמהה אני ממחה עד בריותי. ואין בריותי ממחים ע"י. א"ר אלעזר משל למלך שהיו לו אוצרות בלוסים. והיו בני המדינה מליוזין אחרי המלך. לאמר מזוגו של מלך רעה. מה עשה המלך פתח להם המאוסרי' שבהם. ומלאו את כל המדינה סריות. התחילו גורפים ומשליכים ליאור. כך אלו החשובים שבהם כך עשו. הנרועים שבהם עאכו"כ. (קטלים) אדם אחד מאלף מצאתי. כהדא דתנן אלפא ליון (ג"א לשון). אמהה את האדם אשר בראתי. אלף דור עלו במחשבה להבראות. וכמה נימוחו מהם.

ר'

מתנות כהונה

ובן לא יעשה : אותן שהיו פה מקודם ואלו הן המים ולכן אמר אמהה במים : נסטרויות שלטנות : הלא דדבר כו'. פירש"י דדייק מלת בראשית דמשמע בלא עמל ויניעה כד"א דדבר ה' שמים נעשו : איסטרובולין רחיים התחמנה ודייק את האדם שהוא קיומו של אדם וכווה ארחיים כד"א לא תחבול רחיים ורכב כי נפש הוא חובל : עפרו של אדם האשפון. דייק ה"א יהודע של האדם : לוז פירש"י ענש קטן הוא קושר גידולו כמו לח ועומד בסוף הסדרה : מניין לשון ויץ לין : איתיתיה הביאו ליד ולי ולי מדיע לך כי כן הוא וכן עשה אנדריאנוס הביא לו ה' : מחננו ר' יהושע את הלח : במחה משתחר עליהם ומחה בידם את אשר אינו ישר בעיניו : בלוסים כהנו התוספות במס' גיטין סוף פרק האומר ח"ל בלוסים חתומים ומעורבים : מזוגו יש לו מזב רע שאינו רוצה לפתוח אולרותו ובערוך גרם עינו של מלך רעה והיא היא : המאוסרים הטובים והמשובחים שבאולרותו : סריות סרחון : אלפא ליון. פי' הערוך ורש"י אלפא פירושו הראש והמובחר כמו האלף שהיא בראש לכל האותיות ובמס' מנחות אמרו תקוע אלפא ליון פי' שם מקום שהיה שם יין טוב וכן פי' הכתוב אדם אחד מובחר מאלתי וזהו נח שנאמר כי טובך רחמי

וגו'

ר' הונא בשם ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אמר מ' מאות וע"ד דורות
 מ"ט (תהלים קפ) דבר צוה לאלף דור. זו התורה. ר' לוי משום ר' שמואל
 בר נחמן אמר מ' מאות ושמונים. מ"ט דבר צוה לאלף דור זו המילה :
 (ה) א"ר אבא ב"כ נעשה בעשרת השבטים מה שלא נעשה בדור המבול
 כתיב בדור המבול (נראה שו) וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום. ובי'
 השבטים כתיב (מנסי 3) הוי חושבי און ופועלי רע על משכבותם. הרי
 זה בליקה. ומנין אף ביום ת"ל (ש) באור הבוקר יעשוה. אותן לא נשתייר
 מהם פליטה. ואלו נשתייר מהם. אלא בזכות הצדיקים והצדיקות שהן
 עתידין לעמוד מהן. הה"ד (יחזקאל יד) והנה נותרה בה פלטה המוצאים
 בנים ובנות. הנה מוצאים בנים ובנות אכ"כ. אלא המוצאים בנים ובנות
 בזכות הצדיקים והצדיקות העתידיים לעמוד מהן. א"ר ברכיה נעשה
 בשבט יהודה ובנימין מה שלא נעשה בסדומיים. בסדומיים כתיב (נראה ש
 יח) והמאתם כי כבדה מאד. ובשבט יהודה כתיב (יחזקאל ט) עון בית
 ישראל ויהודה גדול במאד מאד. ואותן לא נשתייר מהם פליטה. ואלו
 נשתייר מהם פליטה. אלא אותה (איכס ד) ההפוכה כמו רגע. לא פשמו
 ידיהם במצות. (ש) ולא חלו בה ידיים. א"ר תנחום לא חלת יד ליד.
 אלו פשמו ידיהם במצות (ש) ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן. כל כך
 למה. היו לברות למו על שבר בת עמי. א"ר חנין נעשה בכרכי הים
 מה שלא נעשה בדור המבול. (ספני 3) הוי יושבי חבל הים נוי כרתים.
 נוי שהוא ראוי כרת. ובאי זה זכות הן עומדין. בזכות *נוי אחד. בזכות
 ירא שמים אחד. שהן מעמידין בכל שנה. ר' לוי פתר לו לשבה. נוי
 שכרת ברית. המד"א וכרות עמו הברית: (י) ר' יודן ור' פנחס. ר"י אמר
 משל למלך שמסר את בנו לפדגוג והוציאו לתרבות רעה. כעס המלך
 על בנו והרגו. אמר המלך כלום הוציא את בני לתרבות רעה אלא זה.
 בני אבד הוא וזה קיים. לפיכך מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים
 יח גר אחד

ר'

מתנות כהונה

וגו': מ' מאות כו'. דכתיב דבר ליה וגו' שזוהי הסורה שתייה נתונה אחר חלף דור והוא נתנה
 לעשרים וששה דורות עשרה דורות מאדם ועד נח וכן מנח עד אברהם ומאברהם עד משה ששה
 דורות הרי חסריס תקע"ד דורות: המילה נתנה לעשרים דורות הרי שחסרו פ"ת ק"ף דור: אלא
 המולאים. ודייק המולאים לשון מלך טוב מלך הן וכה"ל מלמדי דוד עבדי ומלמתי את לבבי:
 במאוד מאד. כתייזמיני ובהפוכה רבה ובמדרש חזית מסיים ח"ר תנחומא חית ליה חורי ויגדל עון
 זה עמי מחמת סדום. בכל המדרשים גרס נעשה וי"ל נעשה בקרבם עבירות חמורות עד שנאמר
 אליהם כך וכך: אלא אותה ההפוכה כו'. עיקר מדרש זה מקומו במדרש רבה ולכן מסיים
 ונקט לישנא דקרא ומפרשו והולך שהכתוב עלמו מספר והולך דרך שאלה והשובה ואמר סדום
 ההפוכה כמו רגע ולא נשאר בה פליטה והוא משום שלא חלו בה ידיים למצות אבל חלו יושבי
 יהודה וירושלים ידי נשים רחמניות וכדמפרש והולך: לא חלתה. מלמתי בפירש"י לשון שיכון
 פ"א על ראש רשעים יחול כלומר לא שכנה יד העשיר ביד העני ולעזרו ולהומכו במתחמו: ידי
 נשים וכו' במדרש איכה רחמי שהאשה לקחה גלוסקא מפי בעלה ומפי צניה והלכה ומצרה זו את
 שכנותיה ומנחמת אותה ומעלה הכתוב עליהם כאילו בשלילדיהן למצות וכן פירש"י כאן: לברות
 לקיים מצות הבראה: שחייב כרת. בלי פליטה ובדור המבול היה פליטה נח וציהו ויבא
 הפליט גם הוא: ה"ג רש"י בזכות נוי אחד וירא שמים כו'. ובדור המבול לא כן היה ולפיכך
 נאכדו: וזה קיים. בתמיה: ועד בהמה כו'. שמפני רוב טובה מבהמות ועופות וחיות ארץ

ר' פנהם אמר משל למלך שהיה משיא את בנו. ועשה לו חופה סיידה וכיירה וציירה. כעס המלך על בנו והרגו. מה עשה נכנס לתוך החופה התהיל לשבר את הקנקנים מפקיע בחיצאות. מקרע בכילות. אמר המלך כלום עשיתי זו אלא בשביל בני. בני אבד וזו קיימת. לפיכך מאדם ועד בהמה ועד עוף השמים הה"ד (פסיה 6) אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם ה'. אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים. הם הכשילו את הרשעים. כד הוה צייד עופא וא"ל זיל ואשתמן ואתי. והוא אזל ומשתמן ואתי: (ז) א"ר אלעזר (איוב כג) אם לא נכחד קימנו. בתחלה אבד הקב"ה את ממונו שלא יהיו אומרים לממונינו הוא צריך. ויתרם אכלה אש. שהיו רואים בלריות של זהב נתכות באש. א"ר עקיבא הכל קראו תגר על הכסף ועל הזהב שיצא עמהם ממצרים. שנא' (ישעיה 6) כספך היה לסגים (סוע 3) וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל. (ס 8) כספם וזהבם עשו להם עצבים למען יכרת. ר' הונא ור' ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק. למען יכרתו אכ"ב. אלא למען יכרת. כאיניש דאמר יתמחק שמיה דפלן. דאפקיה לברי לתרבות בישא: (ח) ר' עזריה בשם ר' יהודה בר סימון אמר הכל קלקלו מעשיהן בדור המבול. הכלב היה הולך אצל הזאב. והתרנגול היה מהלך אצל הטווס. הה"ד כי חשחית כל בשר את דרכו. השחית כל אדם אין כתיב אלא כי חשחית כל בשר. ר' לוליאני בר טברין בשם ר' יצחק אמר אף הארץ זינתה. הוה זרעין לה היטין והיא מפקא זונין. אילין זונייא דבה. מן דרא דמבולא אינון: (ט) א"ר יוחנן משפט דור המבול י"ב חדש. נטלו דינם זיהיה להם חלק לעוה"ב. דאמר ר"י כל טיפה וטיפה שהקב"ה מוריד עליהם היה מרתיחה בניהגם ומוציאה ומורידה עליהם. הה"ד (אינו) בעת יורבו נצמתו. זריבתם להלטנית היתה. (קהלת ט) גם אהבתם. שהיו אוהבים לע"ז שלהם. גם שנאתם. שהיו שונאים להקב"ה. גם קנאתם. שהיו מקנאים להקב"ה בע"ז שלהם. כבר אבדו וחלק אין להם עוד לעולם. על דברת

מתנות כהונה

צעמו במקום לפיכך יאבדו גם המה: סיידה צמיד: כיירה כו' ליומים נכות'ס ובקורות: מפקיע לשון שזירה כמו דאמריקן במסכת צילה מתיק מפקיע ומוקד: בהוצאות במהילאות מהילאות יריעות מרוקמים: בלירות כילת התים: זיל ואשתמן כו'. הלייד חזר והיח אותו ואמר ליה לך והשמן עמךך ואחר כך חזר ובא אלי והעוף הזה הלך ועשה קן ומפני זה שמונו עבו ובעטו בהקדוש כבוד הוא: בלירות פירש הערוך חסכות: הכל קראו תגר הקדוש כבוד הוא והנציאים כמו שמפרש והולך: אלא למען יכרת. הכסף והזהב: באיניש כו' כחדס האומר ימה שמו של פלו' שהויה בני לתרבות רעה. כך יכרת הכסף שהויה בני לתרבות רעה: המורום ספתי' בלע"ז: זונין פי' הערוך גרעיין שחורות הנמלאים בין החטים ובפירש"י משמע שהוא הרותיץ שעושין ממנו פת בחרץ אשכנז והוא מין חמין ולכך נקרא זוניץ על שם ותוסה הארץ: אילין זוניא כו'. אלו זונין הגדלין בין החבואה מן דור המבול ואילך נתגדלו ונשחרו כך: זריבתם כמו צריבתם כלומר שריפתם וכן פירש"י בספר איוב: לחלוטנית כדיל' לנמימות ותרגם אוינקלס לחלוטין ורעה לומר ששריפתם היה שריפה גמורה מן אש של גיהנם שאם שלנו אלו חלק ממנו ובו קבלו עונשן ויש להם חלק לעוה"ב גם יש לומר מלשון חלום ורוחמין ועיין זה בירושלמי בס' חלק: גם אהבתם. מלתא באפי נפשה היא וע"ל במדרש קהלת כוץ סדר המיוזג וחלק אין להם גרבי' והיומא דהאי קרא' דגם אהבתם הוא על דברת כו'. אין זה לשון הכתוב אלא כעין פירוש הוא ובכתוב כתיב ככל אשר נעשה: וחלק אין להם וכו'. ז"ל צעוה"ז אבל צעוה"ז יש להם כמו

דברת (ס) בכל אשר נעשה תחת השמש. א"ר אבא ב"כ כי נחמתי כי עשיתים ונח מצא חן. אתמהא. אלא אפי' נח שנשתייר מהם. לא שהיה כדאי אלא שמצא חן :

פרשה כט (א) ונח מצא חן בעיני ה'. א כתיב (איונג) ומלט אי נקי ומלט בכור כפיך. א"ר חנינא אינוניתא אונקיא אחת היתה ביד נח. א"כ למה נמלט אלא בכור כפיך. אתיא כההיא דא"ר אבא ב"כ כי נחמתי כי עשיתים ונח אפילו נח שנשתייר מהן לא היה כדאי. אלא שמצא חן בעיני ה'. שנא' ונח מצא חן בעיני ה' : (ב) ר' סימון פתח (ישעיה ס) כה אמר ה' כאשר ימצא התירוש באשכול ואמר אל תשחיתוהו כי ברכה בו. מעשה בחסיד אחד שיצא לכרמו בשבת. וראה עוללה אחת וברך עליה. אמר כדאי היא העוללה הזו שנברך עליה. כך כה אמר ה' כאשר ימצא התירוש באשכול וגו' : (ג) א"ר סימון שלש מציאות מצא הקב"ה. אברהם דכתיב (נחמיה ט) ומצאת את לבבו נאמן לפניך. דוד דכתיב (סלים ט) מצאתי דוד עבדי. ישראל דכתיב (ישעיה ט) כענבים במדבר מצאתי ישראל. אתיבון חבריא לר' סימון והא כתיב ונח מצא חן. א"ל הוא מצא הקב"ה לא מצא. והא כתיב (ישעיה נ) מצא חן במדבר. בזכות דוד המדבר. ומצאת את לבבו נאמן לפניך : (ד) ר' הונא זר' חנין זר' הושעיה לא מפרשין. ר' יוחנן זרשב"ל זרשב"ל ורבנן מפרשין. ר"י אמר לאחד שהיה מהלך בדרך וראה אחד ודיבקו. עד היכן עד שקשר עמו אהבה. כך נאמר כאן חן. ונאמר להלן (בראשית לט) וימצא יוסף חן בעיניו. רשב"ל אמר לאחד שהיה מהלך וראה אחד ודיבקו. עד היכן עד שהשלימו. כך נאמר כאן חן. ונאמר להלן (אסתר ג) ותהי אסתר נשאת חן רבנן אמרי לאחד שהיה מהלך בדרך וראה אחד ודיבקו. עד היכן עד שנתן לו את בתו. כך נאמר כאן חן. ונאמר להלן (זכריה ג) ושפכתי על בית דויד ועל יושב ירושלים רוח חן ותחנונים. עד היכן עד שהיה יודע להבחין

מתנות כהונה

ר' יוחנן דעליה קאי : אתמהא אם נח מצא חן לפניו בדרתו אשר עשה חן אמר נחמתי כי עשיתי על כלם ובפרש"י מצאתי דרש סמיכות וי"ז של ונח כלומר נחמתי גם על נח : אלא שמצא חן. משמע לפניו משורת הדין דוגמת שאחז"ל חן אשה על בעלה חן מוקם על יושביה אעפ"י שאינו כדאי : אינוניתא מצאתי צירפ"י מיעוט חן זכות. ור"ל מדה קטנה של זכות כדאחז"ל אמר משה אודנא וחופרנא אכפרנא ובערוך ערך חתי גרם חן חתי אונקי' וכו' ופירושו פחות מלונקיא אחת של זכיות היו צידו חתי' אחת ה' מובלעת ור' משה כלפו ז"ל היה אומר חן חתי' מלונקיא פי' חתי' מלונקיות של חן היה ציד נח עכ"ל. חתי' שנים. מלשון חתי' חן כד"ל עמל ואון ובילקוט לא גרם ליה כלל. מלונקיא אי נקי דרש נוסריקון מלונקיא והוא משקל קטן שבמשקולות : לבזה נמלט. ממי המבול : אלא בצור כפיך. נקיון כפי' של הקב"ה שנטה עליו חן וחסד וכדמפרש ואזיל : אתי' האי. זה שאמר שנה ניגול רק בהסדי הש"י : בה אמר י"י וכו'. ופסוק זה מדבר בנה כמו שתרגם המחרגם כמה דלשפתיה נח זכאה בדרה דטופנא ואמרית דלא להבלותי' בדיל לקיומה עלמא מיניה וכו' ופי' שם רש"י הסיכות זה נח שהיה מחוק כלאכול בצור המשוכל. ומלחתי צירפ"י ברכה הוא לא כתיב אלא בזכות הדיקים שיעמדו ממנו וכך הם דברי ר' סימון בסוף הפרשה : לא מפרשין. חן חולקין על דברי ר' סימון האומר שנה לא ניגול בזכות עלמו ור' יוחנן כו' פליגי וכדמפרש ואזיל וכן אמלא לקמן פר' לא ונראה דה"ג ר' יוחנן ורשב"ל ורבנן מפרשין דלקמן מציא ג"כ דברי רבנן : ודיבקו מדבקו אליו ומתחבר עמו : וימצא יוסף וכו'. וזה היה חן ואהבה החלו בחכמתו וכשרון מעשיו וכן היה המו של נח : עד היכן. הניח

להבחין איזו בהמה ניוזנת בשתי שעות ביום. ואיזו ניוזנת בני' שעות
בלילה: (ה) א"ר סימון מציינו שהקב"ה עושה חסד עם האחרונים בזכות
הראשונים. ומניין שהקב"ה עושה עם הראשונים בזכות האחרונים. שנא'
ונח מצא חן בעיני ה' באיזו זכות בזכות תולדותיו :

סדר נח

פרשה ל א אלה תולדות נח איש צדיק תמים. הה"ד (משלי י)
כעבור סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם. כעבור
סופה ואין רשע זה דור המבול. וצדיק יסוד עולם זה נח. (ס"י) הפוך
רשעים ואינם זכות צדיקים יעמוד. הפוך רשעים ואינם זה דור המבול.
זכות צדיקים יעמוד זה נח. הה"ד אלה תולדות נח. ד"א אלה תולדות נח
כתיב (ס"י) בית רשעים ישמד ואהל ישרים יפריח. בית רשעים ישמד
זה דור המבול. ואהל ישרים יפריח זה נח: (ב) ד"א אלה תולדות נח.
כתיב (ל"ז) קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ לא יפנה דרך
כרמים. קל הוא על פני מים. גורה שננזרה עליהם שיאכדו במים. תקולל
חלקתם בארץ מי שפרע מדור המבול. כל כך למה לא יפנה דרך כרמים
שלא היתה כוונתן אלא למטעת כרמים. אבל נח לא היתה כוונתו אלא
להפרות ולהרבות בעולם ולהעמיד בנים. שנא' אלה תולדות נח: (ג) אלה
תולדות. א"ר אבהו בכ"מ שנא' אלה פסל את הראשונים. ואלה מוסיף
על הראשונים. כאן שנא' אלה פסל את הראשונים דור המבול: (ד) אלה
תולדות נח נח. א"ר אבא ב"כ כל מי שנכפל שמו. יש לו בעוה"ז ויש לו
בעוה"ב. אתיבון ליה והכתיב תרה תרה. א"כ יש לו חלק בעוה"ז ולעוה"ב
א"ל אף היא לא תברא. דאמר ר' יודן בשם ר' אבא ב"כ (בראשית טו) ואתה
הבוא אל אבותיך בשלום בשרו שיש לאביו חלק בעוה"ב (ס"ז) תקבר בשיבה
טובה בשרו שישמעאל עושה תשובה: (ה) אלה תולדות נח נח אתמהא. לא
הוה צריך קרא למימר אלא אלה תולדות נח שם. אלא נייחה לו נייחה לעולם.
נייחה לאבות נייחה לבנים. נייחה לעליונים נייחה לתחתונים נייחה בעוה"ז
נייחה בעוה"ב: (ו) אלה תולדות נח. הה"ד (משלי י) פרי צדיק עץ חיים. מה
הן פירותיו של צדיק מצות ומעש"מ. (ס"ז) ולוקח נפשות חכם. שזן ופרנס
כל

מתנות כהונה

נשי' חנו שלמה: עם האחרונים כו'. שנאמר וזכרתי להם ברית ראשונים וגו': בזכות תולדותיו.
סמיכות פרשיות קדריש ונח מלא חן זכות אלה תולדות: מי שפרע כו'. כך מקללין למי שאינו עומד
בדיבורו הרי שנתנסה ה' לקללה בארץ: אלא למטעות כו'. ונח לא כן עשה לפיכך קל הוא וגומר
שניצל בדיבורו ושוב מפרש אלא מה היתה כוונתו להעמיד תולדות בנצח ה' יתברך: פסל את
הכרשמים. שלא היו אלו סוגא בהם: לא תברא. פי' הערוך לפני שבר וקושיא לדברי: ה"ג
אלה תולדות נח נח אתמהא. דמשמע נח הוא עצמו תולדות נח ומשני נח האחרון פירושו לשון
מנוחה וכדפירש ואזיל: נייחה לאבות. כדלעיל פ"י כ"ה שהמים היו עולים פעמים בכל יום
ומצטין אותם מתוך הקבר וכשגולג נח מלאו מנוח וכן פירש"י ז"ל: נייחא לבנים. שגחו ומכרח
המהרי"ט כדלעיל פ"י כ"ה: לעליונים שקראנו מה אנוכי כי תזכרנו ובלדקת נח נחמנו אז על
שם שפשה נחת רוח ליוצרו: מצות ומעשים טובים. וכן אמר כאן אלה תולדותיו של נח שהיה

כל י"ב חדש בתיבה. אחר כל השבת הזה (ע) הן צדיק בארץ ישולם. בא לצאת ונשתלם אתמחא. דא"ר הונא משום ר' אליעזר בנו של ריה"ג צה כשהוא יצא מן התיבה הכישו ארי ושברו. ולא היה כשר להקריב זה הקריב שם בנו תחתיו. ק"ו (ע) אף כי רשע וחוטא. זה דור המבול: (ז) איש כ"מ שנא' איש צדיק ומומחה. שכל ק"ך שנה היה נה נומע אחים וקוצצין אמרו למה כדון. א"ל כך אמר מארי דעלמא דהוא מייתי מבולא על עלמא. א"ל אין איתי מבולא לא אתי אלא על ביתיה דההוא נברא. כיון שמת מתושלח א"ל הא לא אתי מבולא אלא על ביתיה דההוא נברא. הה"ד (איוב יב) לפיד בוז לעשתות שאנן נכון למועדי רגל. א"ר אבא ב"כ כרוז אחד עמד לי בדור המבול זה נה. תמן אמרין כרוז ליה לפיד ליה. בוז שהיו מבזים עליו וקרו ליה ביזיא סבא. לעשתות שאנן. שהיו קשים כעשתות. נכון למועדי רגל. שהיו מוכנים לשני שברים. לשבר מלמעלה ולשבר מלמטה: (ח) תמים היה בדורותיו. בר המייתא אמר כל מי שנא' בו תמים השלים שניו למדת שבע. היה. א"ר יוחנן כל מי שנא' בו היה מתחלתו ועד סופו הוא צדיק. התיבון ליה והכתיב (יחזקאל ג) אחד היה אברהם ויירש את הארץ. מעתה הוא תהלתו והוא סופו. א"ל אף היא לא תברא דהא ר' לוי בשם ר"ל אמר בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו וכו'. ר' הנינא ור' יוחנן תרוויהון אמרין בן מ"ה שנה הכיר אברהם את בוראו. ומה אני מקיים היה. שהיה מתוקן להדריך כל העולם כולו בתשובה. הן האדם היה. מתוקן למיתה. נחש היה מתוקן לפורענות. קין היה מתוקן לנלות. איוב היה מתוקן ליסורין. נח היה מתוקן

מתנות כהונה

איש צדיק: ה"ג זילקוט ומפרנס כל הצדיקים כלי"ג חדש: ונשתלם נפרע ממנו הקב"ה כדאפרש זאביל: ק"ו שהיה לו להקב"ה ליפרע מדור המבול שאין עם רוח טוב לגמרי: מובחה בקי חרוז לקיים מצות בוראו: ק"ך שנה. שחלה להם הקב"ה שמא יחזרו בתשובה כמו שנאמר והיו ימינו ק"ך שנה: ה"ג אמרי ליה למה כו'. דור המבול אמרו לו למה לך כל זאת: אין חתי כו'. דרך קללה תחשב להם אם יבא מבול לא יבוא אלא על ביהו של אותו איש: הא לא חתי כו'. כלומר צרה ויגון בא על ביהו של נח לפי שמהושלח היה זקנו ועיין זה במדרש קהלת בפ' עיר קטנה כו': ה"ג זילקוט איוב כרוז אחד עמד לי בדור המבול וה"ג האב"א: תבון אמרין כו'. פי' הערוך שם אומרים מקום אחד יש שאומרים לפיד ליה כשרוים לומר כרוז לו כלומר קרה אותו ונה גם כן היה מקדש שם שמים ואמר צפרהסיוא כך אמר מאריה דעלמא כו': בייזיא סבא. זקן מבזה: קשים כעשות. לשון עשה שן. קשים לקבל תוכחה או ר"ל קשה להורק צעצע וצבריות והכי מוכה זילקוט שגם שקשים כעשות: לשני שברים: דש למועדי לשון צבים: מלמעלה וכו'. שהמים יורדין עליהם מלמעלה והתהום עלה להם מלמטה: למדת שבע. מלאחי כבוד צפרים. שנתו היו אחר המבול ש' שנה וכולם יולאין בז' וכן אברהם חי אחר המילה ע"ז שנה וכולם יולאין בז' והם רמז לז' רקיעים לז' ארצות ולכל השביעות כולם שהם יסוד עולם ע"כ וי"ל שהשלים שנתו מיום ליום עד גמירא כמו השלום השבע משבח לשבח וביום מקום לא מלינו שמקצת שבע ככולו כמו שמינו מקצת יום ככולו ומקצת שנה ככולו גבי מהי מדבר שמקצת שנה הארבעים נחשב להם ככולו ולשון זילקוט חלים מוכה הכי קצת שגם השלים שניו אפילו למדת שבע וע"ז שוב במזמור אל תחחר במרעים חכן צפירי' מלאחי שוב בקובץ ישן גושן וי"ל מעת שנאמר לו תמים נח מן המבול ואברהם מן המילה והביא הגי' שנאמר היה תמים כלו לדורות שביעות ואחר כך ברם וכל מי שנאמר בו תמים השלים את שנתו ולא גר' חפי': הוא תהילתו כו'. פירש רש"י בצמיה הכי לחלתו היה מוכר ללמנים לע"ז צבים אביו: לא חננה. אינו קושיא ושביעה: בן ג' שנים

מתוקן לנס. משה היה מתוקן לנאל. מרדכי היה מתוקן לנאולה: (ט) ר' לוי ורבנן ר'. לוי אמר כל מי שנא' בו היה ראה עולם חדש. א"ר שמואל חמשה הן. נח אתמול (פזיט יד) אבנים שחקו מים. דא"ר לוי בשם ר' יוחנן אפי' איצטרובלין של רחים נמחה במים. והכא את אמר ויהיו בני נח היוצאים מן התיבה. אתמהא. אלא ראה עולם חדש. יוסף אתמול (תלמי קס) ענו בכבל רגלו וגו'. ועכשיו (גלגלית מז) ויוסף הוא השליט. אלא שראה עולם חדש. משה אתמול בורה מפני פרעה. ועכשיו הוא משקעו בים. אלא שראה עולם חדש. איוב אתמול (פזיט טז) ישפוך לארץ מררתי. ועכשיו (שס מז) ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה. אלא שראה עולם חדש. מרדכי אתמול היה מתוקן לצליבה. ועכשיו הוא צולב את צולביו. אלא שראה עולם חדש. רבנן אמרין כל מי שנא' בו היה. זן ומפרנס. נח זן ופירנס כל י"ב חדש שנא' ואתה קח לך וגו'. יוסף (גלגלית מז) ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו. משה זן ופירנס את ישראל ארבעים שנה במדבר. איוב (פזיט נא) ואוכל פתי לבדי. שמא לא אכל יתום ממנה. אתמהא. מרדכי זן ופירנס. א"ר יודן פעם אחת חזר על כל המניקות ולא מצא לאסתר לאלתר מניקה והיה מניקה הוא. ר' ברכיה ור' אבהו בשם ר' אליעזר. בא לו חלב והיה מניקה. כד דרשה ר' אבהו בציבורא גחיד ציבורא לקליה. א"ל ולא מתניתין היא. ר' שמעון בן אלעזר אומר חלב הזכר טהור: (י) בדורותיו ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר בדורותיו היה צדיק. הא אילו היה בדורו של משה או בדורו של שמואל לא היה צדיק. בשוק סמיא צווחין לעזוריא סניא נהור. משל לאחד שהיה לו מרתף אחד ישל יין. פתח הבית אחת ומצאה של חומין. שנייה בן. שלישית ומצאה קוסם. א"ל קוסם הוא. א"ל ואית הכא טב מיניה. א"ל לא. כך בדורותיו היה צדיק. הא אילו היה בדורו של משה. או בדורו של שמואל לא היה צדיק. ר"ג אמר ומה אם בדורותיו היה צדיק. אילו היה בדורו של משה או בדורו של שמואל עאכו"כ. משל לצלוהית של אפרסמון מוקפת צמיד פתיל ומונחת בין הקברות והיה ריחה נודף. ואילו היה חוין לקברות עאכו"כ. משל לבתולה שהיתה שרויה בשוק של זונות ולא יצא עליה שם רע. אילו היתה בשוק של כשרות עאכו"כ. כך ומה אם בדורותיו היה צדיק אילו היה בדורו

מתנות כהונה

שפיס כו'. והיינו מתחלתו משהחיוק מתחיל לדבר: איוב נאמר בו איש בלחץ עין. ומרדכי נאמר בו איש יהודי היה ועיניו מאמר זה במדרש אסתר בפסוק איש יהודי: אבנים שחקו מים. פירוש המים שחקו והמהו את אבנים: איצטרובלין פי' הערוך מושג רחים הקבוע בקרקע: ה'ג יוסף אתמול ענו כו': צולביו המבקשים לזולבו: ופירנס פרנסה הוא כל מיני לרכים לבד ממונות כדאמרין במסכת כתובות נותנין לנערה י"ב חדש לפרנס את עצמה: ר"ב הדם. כך היה המבול על הארץ כלעיל סוף פ' ב"ח: פעם אחת. הביא ראייה על שזן במזון: גחודך לצורא כו'. לחקו כי היה כמלחץ בעיניהם שיהיה לזכר חלב להמק: לקליה בשביל קול דברו. והיה כמלחץ פי' כמגהך כן פי' הערוך: ה'ג בילקוט בשוק סמיא צווחין לעזרא בני נהור. פי' בשוק שכולם סומיין לגמרי קורין לעזר שאינו סומא לגמרי ורואה ומעמם בני נהור כלומר רואה הטוב זה לפי שהם סומים לגמרי ואין רואה טוב ממנו כך לפי דורו שהיו כלם רשעים הולכי חשך נקרא הוא לדיק תמים ופירש הגי' קרובה לזו: קוסם קוואה וקרובה להחמין עיין בערוך: ומה אם כו'. שלח היה לו ממי ללמוד אה צדיק אילו היה כו': אפרסמון גרם. פי' אפרסמון

בדורו של משה או בדורו של שמואל עאכו"כ : (יא) את האלהים התהלך נח. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אמר משל למלך שהיו לו שני בנים. א' גדול וא' קטן. אמר לקטן הלך עמי. ואמר לגדול בא והלך לפני. כך אברהם שהיה כחו יפה (נלאשית י) התהלך לפני והיה תמים. אבל נח שהיה כחו רע את האלהים התהלך נח. ר' נחמיה אמר משל לאוהבו של מלך שהיה משתקע בטיט עבה. הציץ המלך וראה אותו. א"ל עד שאתה משתקע בטיט הלך עמי. הה"ד את האלהים התהלך נח. ולמה אברהם דומה. לאוהבו של מלך שראה את המלך מחלך במכואות האפלים. הציץ אוהבו והתחיל מאיר עליו דרך החלון. הציץ המלך וראה אותו. א"ל עד שאתה מאיר לי דרך החלון. בא והאיר לפני. כך אמר הקב"ה לאברהם. עד שאתה מאיר לי מאספוטמיה (שלי) ומחברותיה. בא והאיר לפני בא"י. הה"ד (נלאשית מת) ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו וגו'. ר' יוחנן ור"ל. ר"א אמר לרועה שהוא עומד ומביט בצאנו. ר"ל אמר לנשיא שהוא מחלך וקנים לפניו. על דעתיה דר"י אנו צריכים לכבודו. ועל דעתיה דר"ל הוא צריך לכבודו :

פרשה לא (א) ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר וגו'. (יחזקאל י)

החמס קם למטה רשע. החמס קם אתמאה. ה"ו אינו קם ואם קם למטה רשע. לחיובו של רשע (ס) לא מהם ולא מהמונם ולא מהמם. לא מינהון ולא מממונם ולא מן תמחתהון. למה לא נח בהם לא נח בהם. לא היה לשום בריה נחת רוח מהם. ולא היה להקב"ה נחת רוח מהם. לא נח בהם כההיא דא"ר אבא ב"כ כי נחמתי כי עשיתם ונח. אפילו נח שנשתייר מהם אינו כדי. אלא שמצא הן. ונח מצא הן. ולפי שהיו שמופים בזימה נימוחו מן העולם : (ב) ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני (לויג כד) בין שורתם יצהירו יקבי' דרכו ויצמאו. בין שורותם יצהירו שהיו עושים להם בדדיות קטנות. יקבים דרכו ויצמאו אפילו יקבים דרכו ויצמאו. א"ר איבו למה יקבים דרכו ויצמאו לפי שהיתה מארה מצויה בעמלו של רשע. ולפי שהיו שמופים בזימה וגזל נימוחו מן העולם : (ג) ויאמר אלהים (עמוס ה) שנאו בשער מוכיה ודובר תמים יתעבו. דהוה אמר להון רקים. אתם מניחין מי שקולו שובר ארזים ומשתחו' לעץ יבש ולפי שהיו שמופים בגזל נימוחו מן העולם שנא' ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא וגו' : (ד) ד"א קץ כל

מתנות כהונה

אפרסמון. ה"ג עאכו"כ קד ומה חס : כחו רע וכו'. והיה לר"ך סעד וסיעתא דשמיא כמו שפי' רש"י בפ' זו : ולמה לדבר מה הוא דומה ה"ג בילקוט ורש"י : מאספוטמיה ומחברותיה ומלאחי פירושם שם עיר בחרס נהרים : ומביט באלו. להשגיח עליהם בהשגחה גמורה קד היה השגחה שסם יתבדך על האבות בשביל מעשיהם הטובים : לכבודינו שאין נשיא בלא זקנים : והוא ק"ל : לחיובא להיות לו שגם מכה : תמחתהון פי' הערוך מן השממה שגייע להם שמה ת"י תמה ע"ע תמה השני : כי עשייתם ונח. וי' העטוף קדשים : אינו כדי. להיגלל : בדדיות. בילקוט גרם בריכות וערוך ערך בדר גרם בדיקות ופי' בו ג"כ בריכות שמתה הגפנים מופרין כעין בריכות כדי שיתקבלו שם המים : קטנות מלאחי דדייק ילחירו כמו ילעירו בחילוף אלויות אח"ע : אפילו יקבים דרכו. פי' הפועלים שדרכו להם העצבים לא הטהום לחכול ממנו שגזלים מהם קן פרשו התרגום ורש"י וכלב"ג ור' איבו סבר שלא מפני זה ילמחו אלא שהיתה מארה מזויה צמלכתם : אמר להן. נח אמר כן לבני דורו קץ כל בשר בא וגו' גרסי' : בחימום ממון. שהי העשקים

כל בשר. כתיב (איוג לב) מרוב עשוקים יזעיקו ישועו מזרוע רבים. מרוב עשוקים יזעיקו. אלו הנעשקים. ישועו מזרוע רבים. אלו העושקים. אלו רבים על אלו ואלו רבים על אלו. אלו רבים על אלו בחימום ממון. ואלו רבים על אלו בחימום דברים. עד שנחתם גזר דינם. ולפי שהיו שמופים בגזל נימוחו מן העולם: (ה) קץ כל בשר בא לפני. הגיע זמנו להקצין. הגיע זמנו לעשות בתה. הגיע קטיגוריא שלהן לפני. כ"כ למה. כי מלאה הארץ חמס מפניהם. איזה חמס ואיזה גזל. א"ר הנינא חמס שאינו שוה פרוטה. וגזל ששוה פרוטה. וכך היו אנשי המכול עושים. היה א' מהם מוציא קופתו מלאה תורמוסים. והיה זה בא ונוטל פחות משה פרוטה. וזה בא ונוטל פחות משה פרוטה. עד מקום שאינו יכול להוציאן ממנו בדיון. א"ל הקב"ה אתם עשיתם שלא כשורה. אף אני אעשה עמכם שלא כשורה. הה"ד (איוג ד) הלא נסע יתרם בם ימותו ולא בחכמה. בלא חכמת התורה. (ט) מבקר לערב יוכתו מבלי משים לנצח יאבדו. אין משים אלא דין. המד"א (שמות כה) ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם: (ו) ד"א כי מלאה הארץ חמס. א"ר לוי חמס זה ע"ז. חמס זה ג"ע. חמס זה שפיכות דמים. חמס זה ע"ז שנא' כי מלאה הארץ חמס. חמס זה ג"ע שנא' (ירמיה נה) חמסי ושארי על בבל. חמס זה שפיכות דמים שנא' (יואלד) מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי: חמס כמשמעו: (ז) הנני משהיתם את הארץ. ר' הונא ור' ירמיה בשם רב כהנא בר מלכיה. אפי' ג' טפחים שהמחרישה שולטת בארץ נימוחו. משל לכן מלכים שהיה לו פדגוג. כ"ו שהיה סורח היה פדגוג שלו נרדה. ולכן מלכים שהיה לו מניקה כ"ו שהיה סורח היתה מניקתו נרדת. כך אמר הקב"ה הנני משהיתם את הארץ. הא אנא מחבל להון. ומחבל לארעא עמהון: (ח) עשה לך תיבת עצי גפר. א"ר אסי בד' מקומות נאמר בלשון הזה עשה לך. בג' נתפרש ובא' לא נתפרש. עשה לך תיבת וגו'. א"ר נתן תיבותא דאעין דקדריגון (יטובע ה) עשה לך הרבות צורים. נתפרש גלבין דמינורי. (נמדנר י) עשה לך שתי חצוצרות כסף. נתפרש. (נמדנר כה) עשה לך שרף. לא נתפרש. ר' יודן בשם

מתנות כהונה

העשקים היו חומסין ממונס וזוה רשעס רבה מהנעשקים: בחימום דברים. הנעשקים רעס רבה זוה שהיו מדברים חוזה כלפי מעלה לאמר כי יעשה אדם דגוי היס בהצטרו בוגדים גזלים דיקום מהם: ה"ג קץ כל בשר בא לפני. ה"ג בילקוט להקץ הגיע זמנו ליעשות בוסר הגיע זמנו ליעשות בזה: להקצין לשון קן קדריש בוסר בשר קדריש וכן חמלא לק' פ' ליה: בתה לשון בשר קדריש: בתה חורבה ושממה כדלח לאמר וישתהו בזה ושוב דרש לפני שהגיע קטיגוריא שלהן לפני: שלא כשורה. לא כשורת דין של מעלה שמחלק מהסדו לכל אלא דין גמור חמי נוהג בהם וע"ל פר' כ"ז: בלא חכמה. שלא הלכו בדקדק חכמת התורה: זה ע"ג. דדייק מלת חמס חימום דברים כדלעיל. או י"ל שדרשוהו כמו שדרשו במגילת איכה בפסוקה הוי מגיעי בית ציבת שהעמידו דמות של ע"א על כל חלם ותלם וה"י כתיב כי מלאה הארץ: ושאר' ל' זנות כד"א הל כל שאר בשרו לא הקרבו לגלות ערוה וכה"ג דרשו צפ' נערה שנחפתה שארה כסותה וענתה שארה זו עונה האמורה בחורה וכן הוא ואמר איש איש אל כל שאר בשר ולא חקרבו וגו': ג' טפחים כו'. את הארץ פירשו עם הארץ: פדגוג אומן המגדל בני המלך: נרדה לשון רדוי ייסורין: פדגוג ומניקה המשל על האדמה שלקחה על עון דריה: מחבל משחית. סיבת גרסי': דאעין דקדריגון. פי' הערך מין עץ הנקרא קדריגון: גלבין דמינורי. כד חקרנוס של חרעס

בשם ר' איסי אמר (משלי) ישמע חכם ויוסף לקח זה משה. כיון שאמר לו הקב"ה למשה עשה לך שרף ולא פירש. אמר אם אני עושה של זהב אין הלשון הזה נופל על לשון זה. של כסף אין הלשון הזה נופל על לשון זה. אלא הרי אני עושה אותו של נחושת לשון נופל על לשון. שנאמר (כמדבר כה) ויעש משה נחש נחושת. מכאן שניתנה תורה בלה"ק. ר' פנחס זר' חזקיה בשם ר' סימון כשם שניתנה תורה בלה"ק כך העולם נברא בלה"ק שמעת מימך אומרים גיני גיניא אנתרופי אנתרופיא נברא נברתא אלא איש ואשה. למה שהלשון הזה נופל על הלשון הזה: (ט) קנים תעשה את התיבה. קילין ומדורין. א"ר יצחק מה הקן הזה מטהר את המצורע אף תיבתך מטהרתך: (י) וכפרת אותה מבית ומחוץ בכופר. הכא את אמר וכפרת אותה וגו' ולהלן את אמר (שמות) ותחמרה בחמר ובזפת. אלא להלן ע"י שהיו המים תשים ותחמרה בחמר ובזפת. בחמר מפני הריה. ובזפת מפני המים: (יא) וזה אשר תעשה אותה. א"ר יודן זה וזה עתיד אחד למוד באמתך. הה"ד (ד"ה ג) האורך אמות במדה הראשונה אמות ששים ורוחב אמות עשרים. ולמה הוא קורא אותה אמה תביקין. ר' הונא אמר שהיו מתביאות בה. ורבנן אמרין על שם תיבתו של נח. שלש מאות אמה אורך התיבה המשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה. בר חמאי אמר (תהלים ק"ט) בפקודיך אשיחה (ס) בהוקותיך אשתעשע. לימדתך תורה ד"א. שאם יעשה אדם ספינה שתהא עומדת בלמין יעשה רחבה אחד מששה בארכה. וגבהה אחד מעשרה בארכה: (יב) צהר תעשה לתיבה. ר' הוניה זר' פנחס ר' חנין זר' הושעיא לא מפרשין. ר' אבא ב"ב זר' לוי מפרשין. ר"א ב"ב אמר חלון. ר' לוי אמר מרגלית. ר' פנחס משום ר' לוי אמר כל י"ב חדש שהיה נח בתיבה. לא היה צריך לא לאור החמה ביום. ולא לאור הלבנה בלילה. אלא מרגלית היתה לו והיה תולה אותה. ובשעה שהיא כהה היה יודע שהוא יום. ובשעה שהיתה מכהתת היה יודע שהוא לילה. א"ר הונא עריקין הוינן מן קומי גונדא בהדא בוטיטא דטבריא. והיה בידינו נרות. בשעה שהיו כהים היינו יודעים שהוא יום. ובשעה שהיו מבהיקים היינו יודעים שהוא לילה: (יג) ואל אמה

מתנות כהונה

זורים ופירש' גלזין אזמל וכן הוא אומר תער הגלצים: סוגרי. סלע קשה: לא נתפרש מאיזו יעשה הנחש: שנתנה תורה כו'. ודבר הש"ס היה שרף דהיינו נחש ונפל עליו לשון נחש דאם לא כן למה עשאו משה מנחש: גיני גיניא כו'. עיין לעיל פ' י"ה: קילין ומדורין. חדרים ועיין לקמן: הקן הזה. קנים דרש מלשון קן לפור: ה"ג בחמר מפני הריה ובזפת מפני המים: בחמר מפני הריה. משמע כדי להגן מפני הריה הצא מן החון: זה וזה. היה יכול לכתוב זה וכזה וי"ז לרבווי אחא לעתיד כו': קורא אותה אמה גרסי': תביקין מהציאות. הערוך הביאו ולא פירשו ובשם הר"ן מלאחי בספר אות אמת פי' שאמה ציח המקדש קורא תביקין על שם שהיו מהציאות פירוש שום לאמה של נח והאריך בראיות: ורבנן כו'. דרשו תביקין לבון תיבט נח נוטריקון: בלמין בחוף הים: לא מפרשין. לא היו מחולקין מה היה זה הציוד מרגלית המאירה לו: לא הו' צריך גרסי': בשעה שהיא כהה. כמו שאמרו חז"ל שרגא בפיטרא מאי אהני כל זה הוא צירופתו ריש פ"ק דפסחים ומסיים שם למה יש היה אוכלת ביום היה אוכלת בלילה והכתיב להר תעשה וגומר כמ"ד לא שמשו המזלות בשנת המבול: ערוקין פי'. רעים ובורחים היינו מפני חיל במערה זו של פניה: גונדא חיל: בוטיטא פי' הערוך

אמה תכלנה מלמעלה . ר' יהודה ור' נחמיה . ר"י אומר ש"ס קילין היו
 בה . עשר אמות על עשר אמות . ושתי פלשויות של ד' אמות . קילין מיכן
 וקילין מיכן . קילין מיכן וקילין מיכן . וב' אמות לצדדים . ר"נ אומר ט' מאות
 קילין היו בה . וקיל ו' אמות על ו' אמות . ונ' פלשויות של ד' ד' . וקיל מיכן
 וקיל מיכן וב' אמות לצדדים . על דעתיה דר"י לא ניהא ועל דעתיה דר"נ לא
 ניהא . ר"י ור' נחמיה . ר"י אומר כאמתא מלמטה כך אמתא מלמעלה . ואל
 אמה תכלנה מלמעלה . ר"נ אומר כמין קומרוטין היתה והיה משקיף בה
 ועולה . ומשקיף בה ועולה . עד שהעמידה על אמתה . שנא' ואל אמה
 ונז' : (יד) ופתח התיבה בצדה תשים . א"ר יצחק לימדתך תורה ד"א .
 שאם עושה אדם טרקלין עשור על עשור יהא עושה פתחו מן הצד .
 תחתיים שניים ושלישים תעשה . תחתיים לזבלים . שניים לו ולבניו
 ולטהורים . והעליונים לטמאים . ויש מחליפים . תחתיים לטמאים . שניים
 לו ולבניו ולטהורים . והעליונים לזבלים . כיצד היה עושה . אלא כמין
 קטרקטין היה לו והיה פוסמן מן הצד . תעשה . אף היא היתה מסייעת
 את עצמה : (טז) ואני הנני . הגני כסכים לדברי מלאכים שהיו אומרים
 (תכליס ח) מה אנוש כי תזכרנו . את המבול מים . מים היו וכיון שהיו יורדין
 היו נעשים מבול . לשחת כל בשר כל אשר בארץ יגוע . יצמוק :
 (טז) והקמותי את בריתי אתך . ברית אתה צריך מפני הפירות שאתה

כונם

מתנות כהונה

מערה : ש"ס קילין . ה"ג צרש" ובצרוך גרם ש"ל קילין ובמדור העליון היה מקצר עד שלא היה
 בה רק ג' שורות וחליתו כי טוב הוא לזיירו פה לפי פי' הערוך ולגירסת רש"י : וחרי לפניך
 הציור לדעת ר' יודא במדור החתון . וציוור הזה היה ג' כ במדור האמצעי ובמדור העליון הרי
 כך כל הקילין ג' מאות וששים ולפי גירס' הערוך המדור העליון היה מקצר ועולה עד שלא היו
 בה כי אם שלש שורות של קילין כך הכל ג' מאות ושלישים קילין : לא ניהא . דכתיב ואל אמה תכלנה
 מלמעלה דמשמע שהיתה התיבה מתקצרת מלמעלה עד רוחב אמה וז"ל הערוך והקטינו לר' יודא
 שהיה פותח שורה מן השלישית מהא דכתיב ואל אמה ונז' עכ"ל : ר' יודן ור' נחמיה כל חד וחד
 מחרץ לטעמיה כדמפ' ואזיל : 'באמתא מלמטה כו' : ואל אמה תכלנה . פירושו שבאמתו אמה שהיה
 מודד ומשער מלמטה בה עצמה היה מודד ומשער גם למעלה : קמרוטין פירש"י והערוך קפוע
 שפוע ועגול ופירושו שמדור העליון היה משופע ועולה כמין כיפה עד שלמעלה היה רחבו אמה .
 וזילקוט גרם על דעתיה דר' יהודה ניהא ועל דעתיה דר' נחמיה לא ניהא : רבי יודא אומר
 כחמתא כו' ולפי גירסא זו אינו חוזר למעלה וקאי אדלמטה שלדברי ר"י יתיישב הטיב ואל אמה
 וגומר שלמעלה הקרת התיבה של מדור העליון היתה רחבה כמו החתיתו של המדור . ולדברי
 ר' נחמיה דמפרש שהיתה קמרוטין צריך לפרש שהגג היה משופע ומתקצר עד שהיה רחב אמה
 ורש"י ז"ל גרם להיפוך ע"ד דר"י לא ניהא וע"ד דרבי נחמיה ניהא ופירש דמשמעות ואל אמה
 תכלנה נוטה יותר לפי' דר' נחמיה מדר' יודא : משקיף לשון שפוע כדאמר שקופים אטומות
 אלל חלונות צ"ה וכן פרש"י : מן האד . פירש"י בקרן זוית שאם יעשה הפתח באמצע יחזיק יותר
 מאויר היות שבפנים עכ"ל אלל אלל למטה משיעור זה אין התועלת בקרן זוית יותר משאם היה
 באמצע : קטרקטון הוא מגריפה או מרה שבו היה גורף האכל ללדדן : פוסמן פירש"י אמצמן
 ומאסמן מן האד וזילקוט איתא גי' אחרת : אף היא כו' . תעשה מיותר שהרי בחז"ל הענין כתיב
 עשה לך לפיך דרש הרי"ז כינוי לנקיבה נסחרת : מסייעת כו' . כלומר נעשה מאליה ועולה
 ומגלת בידו . דבר דיבור על חוטו וכמו שדרשו אלל מלאכת המשכן ומקדש ומגורה : הנני
 וסכים . מלת הנני משמעותה בכל מקום הריני מוכן ומזומן למלאכת דבריך וכן פירש"י בכל
 מקום אכן כאן פירש"י דייק וי"ז של ואני : היו נעשים מבול . משחיתים ומחבלים ומכלים העולם :
 יצמוק לשון מנסמק ויפה לו בפרק בירה וללמדנו בא שמלת יגוע אין פירושו כמו ויגוע ויאסף

כונס שלא ירקבו ושלא יתעפשו ושלא ישתנו. ברית אתה צריך הנכורים
 היה אחד מהם נותן רגלו על התהום וסותמו. נותן ידו על החלון וסותמה.
 היה בא ליכנס לתיבה והיו רגליו מתערכלות. הה"ד (איוניו) הרפאים יחוללו
 מתחת מים ושוכניהם. ארי היה בא ליכנס לתיבה והיו שיניו קהות.
 הה"ד (סע ד) שאנת אריה וקול שחל ושני כפירים נתעו. א"ר היא בר
 אבא נגר היות ואילולא בריתי שהיתה אתך לא היית יכול ליכנס לתיבה.
 הה"ד והקימותי את בריתי אתך. אימתי לכשתכנס אל התיבה: (יו) אתה
 ובניך. רבי יהודה בר סימון ור' חנין בשם רב שמואל בר ר' יצחק אמר
 נח כשנכנס לתיבה נאסר לו פריה ורביה. הה"ד ובאת אל התיבה אתה
 ובניך לעצמך. ואשתך ונשי בניך לעצמן. כיון שיצא התיר לו. הה"ד צא
 מן התיבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך. א"ר אבין כתיב (איוניו) בחסר
 ובכפן גלמוד. אם ראית חסרון בא לעולם וכפן בא לעולם. גלמוד הוי
 רואה את אשתך כאילו היא גלמודה. שכן בכרכי הים קורין לנדה
 גלמודה. א"ר מונא כתיב (בראשית מה) וליוסף יולד שני בנים במרם תבא
 שנת הרעב: (יח) ומכל החי מכל בשר שנים מכל וגו'. א"ר הושיא
 אפי' רוחות נכנסו עם נח אל התיבה. שנא' מכל החי. מאותן שנבראו
 להם נפשות ולא נבראו להם גופים. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר ראם
 לא נכנס עמו אבל גוריו נכנסו. ר"נ אומר לא הוא ולא גוריו. אלא קשרו
 נח בתיבה. והיה מתלים תלמיות כמן טבריה לסועיתא הה"ד (איוניו) ו
 התקשר ראם בתלם עבותו אם ישודד עמקים אחריו. בימי ר"ח בר אבא
 עלה גורא אחד לא"י. ולא הניח אילן עד שעקרו. ועשו תענית והתפלל
 ר' חייא. ונעת אמו מן המדבר וירד לקולה: זכר ונקבה יהיו. אם ראית
 זכר רץ אחר נקבה קבלם. נקבה רצה אחר זכר אל תקבלה: (יט) ואתה
 קח לך וגו'. ר' אבא ב"כ אמר הכנים עמו דבילה. תני משום ר' נחמיה

רוב

מתנות כהונה

אל עמיו שהיא מיתת נשיקה ולא נאמרה הלא חלל חלל הצדיקים: וישלא ישמו. לזכות הפירות:
 הגבורים הענקים: על החלון. לחובות השמים שנפתחו להוריד גשמים וסותמו ולא היה מים
 אותם וכשכחו ליכנס לתיבה היו רגליהם ככוות חק היתה אות הצרית שהום המים לא היה מים
 אותם וכדלקמן: מתערכלות נכיות: יהורלו ופלו חללים ורש"י פירש לשון חיל ורעדה:
 שיניו קהות. כלומר שנפל לבו ונצורתו ולא היה יכול ליכנס לתיבה ובחירות בעלמא משחע
 ולא משחעי בלוחו ארי שהכניסו נח לתיבה וכן פירש"י: נגר היית. פי' כך אמר הקב"ה לנח
 אהם בעצמך היית הנגר והאומן בכמן התיבה ואילולי בריתי לא היה מועיל לך כלומר מפני חוס
 המים ואימת הצריות: אימתי כו'. שפיה דקרא קדייק ובאת אל התיבה כלומר בשעה שצא
 אל חך התיבה תלמדך לקיים בריתי שלא יזיק אחסר חוס המים ואימת הצריות: חסרון צא
 לעולם דבר וכפן רעב בלשון ארמית ומלאחי צרקטי הטעם כיון שהקב"ה מתעסק בחורבן העולם
 לא יתעסק האדם בייסו: גלמודה פי' הערוך וטריקון גלמוד דא מצעלה פי' מעותקת ודחה
 מצעלה: במרם תבא כו'. לומר שאלו בשנות הרעב לא היו ראוין להוליד מפני שנאסר בחשמים:
 נפשות נפש רוח חיות: ולא נברא להם כו'. כדלעיל בפ' בראשית שנע"ש בין השמשות
 נבראו ולא הספיקו ליבראות בגופן: ראם לא נכנס. מפני גובה קומתו וגודלו כדאיתא בבב
 ובפ' דס חטאת: גוריו בני ראם הקטנים: אלא קשרו כו'. אע"פ שמי המבול היו רומחין הא
 אמרינן בפרק פרת חטאת שסביבות התיבה נהקרו המים: מתלם תלמיות. לשון תלמי מחרישה:
 כמין טבריא לסוסיא. פי' כל כך היו התלמים גדולים כמו ממקום טבריא למקום סוסיא:
 ונעת חמו. חמו של אותו ראם נעקה ממדבר וירד הראם אל המדבר אחר הצרת קולה: אל
 תקבלה

דוב מכנסו דבילה. ר' אבא ב"כ אמר הכנים עמו זמורות לפילים. הצובות לצבאים. זוכית לנעמיות. ר' לוי אמר הכנים עמו זמורות לנטיעות. יחורים לתאנים. גרופית לזיתים. על דעתיה דר' אבא ב"כ. והיה לך ולהם. דבר שהוא לך ולהם. ועל דעתיה דר' לוי והיה לך ולהם. אתה עיקר והם טפלים לך. ואספת אליך. אין אדם כונס דבר שאינו צריך לו. ויעש נח ככל אשר צוה אותו אלהים כן עשה. זה שיכון לעשיית התיבה: **פרישה לב** (א) ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התיבה. כתיב (הקל"ט) תאבד דברי כזב איש דמים ומרמה יתעב

ה'. מדבר בדואג ואחיתופל. דוברי כזב. הן ודיבורן. ר' פנחס אמר הן זמדברותיהן. איש דמים ומרמה. זה התיר ג"ע ושפיכות דמים. וזה התיר גילוי עריות ושפיכות דמים. שנאמר באחיתופל (ש"י ע"ז) בא אל פילגשי אביך. וש"ד דכתיב (ש"י) ואבא עליו והוא יגע ורפה ידים. וכתיב (ש"י) והכיתי את המלך לבדו. וזה התיר ג"ע וש"ד. נחמן בריה דר' שמואל בר נחמני. אמר לשאול וכי יש אישות לדוד הלא מורד במלכות הוא וחשוב כמת. ועכשיו התיר קונעתו ועשה אותו זיטויטוס. וכאילו הוא מת ודמו מותר ואשתו מותרת. עמד שאול ונתן מיכל אשת דוד על פיו לפלמי בן ליש. וש"ד דכתיב (ש"א כ"ג) ולא אבו עבדי שאול המלך לשלח יד בכהני ה'. אבל דואג הרגן. שנא' (ש"י) ויסב דואג האדומי ויפנע בכהני ה'. יתעב ה'. שאינם לא חיים ולא נדונים. ואני כאשר עשו כן עשיתי. ומה ביני לבינם. אלא שנמלת עלי ואמרת לי (ש"י כ"ג) גם ה' העביר המאתך וגו'

מתנות כהונה

תקבלו. שהם עזות והסתחת דרך ודריש זכר ונקבה זכר אחר נקבה: רוב מכינו. רוב מה שהכנים היה דבילה והטעם כדלקמן שהיה ראוי לו ולהם ונראה דר' נחמיה שב לפרש דברי רבי אבא ולא פליג עליה: זמורות של גפן. להאכילם לפילים וכן הצובות להאכיל לצבאים וכן כולם. הצובות מין עשב כדאמרין בפרק אין לדין חצובה מקטע רגליהון דרשיעיא והוא מואכל לצבאים כדאיתא בפרק מפנין: זמורות לנטיעות. לכשיאל מן החיצה ויטע מהם כרמים וכן יחורים לנטיעות האנים וכו': יחורים הענפים מן החאטים נקראו יחורים ומן החאים גרופים ומן הגפנים זמורות: שהוא לך ולהם כו'. וכל אלו שהשכ ר"א בר כהנא ראייה לו ולהם: אתה עיקר. שלא הכניסם רק בשביל עצמו ויטע מהם אח"כ נטיעות רק הפסולות היה נותן לבהמות וחיות אבל לא הכניסם בשבילם: אין אדם כונס כו' כלומר למדתך התורה דרך ארץ שלא יכנס אדם דבר אח"כ צריך לו ולרבי אבא כי טעמיה ולרבי נחמיה כי טעמיה: זה שיכון לעשיית החיצה. פירש"י ז"ל פסוק זה שכינו כהן לעשיית החיצה כלומר מוסב ושיין על עשיית החיצה כמו שפירש"י בפירוש החומש ולקמן בפ' נשא דף קע"ב ע"ג איתא כה"ג ממש וכן לקמן ע"ג גרם זה שיכון לכונס בהמה וכו' (וכן בש"ה"ר ז"ג) ולקמן פ"ד זה שיכון בזכות הקרבנות כלומר פסוק זה נכתב כהן ומוסב על הקרבנות הקרבנות: הן ודיבורן כלומר הן בעצמם מקולקלים כד"א אשר לא יכזבו מימיו הרי מולא מיש מימיו נפסקים הוא כזב וגם דיבורן כזב ובקר דייק מדכתיב דברי הסר ח"י הרי שהדברים גם הם כזב והקרי וזכרי הרי המדברים כזב: מדברותיהם פירש"י מנהיגם ודבר שלהן מביינן לעשות רעה: זה הסיר. דייק מדכתיב איש שטמה שוין במעשיהם כדאש אחד: אמר לשאול. דואג אמר לשאול כו': קונעתו פי' הערוך אשור: זיטויטוס פירש"י דו כמו זוטא איפטא דלעיל פ"ב ור"ל משולל והוא מן החיים כד"א לדשו שפירושו הסרת הדשן וכן רבים הביאם רש"י ז"ל סוף פר' תרומה או י"ל עשה אותו כהיה בעלמא הפקר כהיות השדה וה"ג בהדיא בשוחר טוב סימן ל"ב דמו מוהר ואשתו מותרת ליגשא לאחר: ולא נידונים. אימי דן אותם שיזכו אח"כ לעו"ב: ואני ברוב הסדך. כתיב מיד אחר יתעב ה' ודריש וי"ז הפסוק של ואני על של מעלה ממנו כלומר גם אני כל אלה עשיתי רק ברוב הסדך גמלת עלי שאמרת גם

ונו'. ד"א תאבד דוברי כזב. מדבר בדור המבול. הן ודיבורן כזב. ר' פנחס אמר הן ומדברותיהן. איש דמים שנא' (איוב כד) לאור יקום רוצח יקמול עני ואביון ובלילה יהי כננב. ומרמה שנא' כי מלאה הארץ חמס מפניהם. יתעב ה' שאינן לא היום ולא נידונין. ואני כאשר עשו כן עשיתי. ומה ביני לכינם. אלא שנמלתני טובה ואמרת לי בא אתה וכל ביתך אל התיבה: (ב) ד"א בא אתה ונו'. כתיב (ספלים יא) כי צדיק ח' צדקות אהב ישר יחזו פנימו. ר' תנחומא בשם ר"י בר סימון מנחמא בשם ר' אליעזר בר יוסי אמרו אין לך אדם אוהב בן אומנותו. אבל החכם אוהב בן אומנותו. כגון ר' חייא דר' הושעיא, ור' הושעיא דר' חייא. והקב"ה אוהב את בן אומנותו שנא' כי צדיק ח' צדקות אהב ישר יחזו פנימו. זה נח. שנא' ויאמר ה' אל נח בא אתה ונו': (ג) כתיב (ספ) ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו. א"ר יונתן היוצר הזה אינו בודק קנקנים מרועעים שאינו מספיק לקוש עליהם אחת עד שהוא שוברם. ובמי הוא בודק בקנקנים יפים. שאפי' מקיש עליהם כמה פעמים אינם נשברים. כך אין הקב"ה מנסה את הרשעים אלא את הצדיקים. שנאמר ה' צדיק יבחן. וכתיב (נחלת יצ) והאלהים נסה את אברהם. א"ר יוסי בן הנינא הפשתני הזה בשעה שהוא יודע שהפשתן שלו יפה. כל שהוא כותשה היא משתבחת וכ"ז שהוא מקיש עליה היא משתמנת. ובשעה שהוא יודע שהפשתן שלו רעה. אינו מספיק לקוש עליה אחת עד שהיא פוקעת. כך אין הקב"ה מנסה את הרשעים אלא את הצדיקים. שנא' ה' צדיק יבחן אר"א משל לבעל הבית שהיו לו שתי פרות אחת כחה יפה ואחת כחה רע. על מי הוא נותן את העול. לא על זאת שכחה יפה. כך הקב"ה מנסה את הצדיקים שנא' ה' צדיק יבחן. זה נח שנא' ויאמר ה' לנח כי אותך ראיתי צדיק לפני: (ד) כי אותך ראיתי צדיק. אמר ראב"ע מצינו שאומרים מקצת שבתו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו. שכן הוא אומר בנה איש צדיק תמים היה שלא בפניו. וכתיב כי אותך ראיתי צדיק לפני בפניו. ר"א בנו של ריה"ג אמר מצינו שאומרים מקצת שבתו של מי שאמר והיה העולם בפניו. שנא' (ספלים סו) אמרו לאלהים מה נורא מעשיך. שלא בפניו אומר (ספ קלו) תודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו: (ה) מכל זבהמה הטהורה ונו'. ר' יודן בשם ר' יוחנן ור' ברכיה בשם ר"א ור' יעקב דכפר חנין בשם ריב"ל. מצינו שעיקם הקב"ה שתים ושלש תיבות בתורה

מתנות כהונה

ה' ונו' על שמרתי בחטובה ובאחי אל תוך ניסך להחלל ולהתעורר על עונותי וכ"מ טוב צפירש"י: כי מלאה הארץ חמס. חמס הוא פחות משנה פרוטה כדלעיל פ' ל"א ולא ניתן להיטבח חזו מרמה: ואני כאשר כו'. מדבר נח: ה"ג וכן הוא בילקוט תלים כגון ר' חייא דר' אשעיא ור' אשעיא דר' חייא פי' שנים חלו היה בדור אחד ושניהם סדרו צדיקותם של כל התלמוד ואין חלו היו מקנאין חלו: היוצר אומן כלי חרס: לקוש להקים ולהכות: אהת פעם אחת: יפים הטובים והחזקים מקיש עליהם להראות אל הקולם כי טובים הם: הפשתני אומן עוכה וממקן הפשתן: משתמנת לשון שמן טובו כלומר משתבח מאוד: פוקעת כמו בוקעת בחילוף חזיות צומץ כד"ל במסכת מעשרות הבקר לעניים כמו הפקר ובמסכ' בילא מתיר ומפיקע וחיתך: כחה יסה. בריאה וחזקה: לא על זאת. בתמי: ה"ג לנח ונו' פי' חזק. ומלאתי רמז יבחן במסכ' ח' ז"ה

בתורה. כדי שלא להוציא דבר טומאה מתוך פיו. הה"ד מכל הבהמה
 הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו. ומן הבהמה הטמאה אכ"כ.
 אלא אשר לא טהורה היא. א"ר יודן בר מנשה אף כשכא לומר להם סימני
 בהמה טמאה. לא פתח להם אלא בסימני בהמה טהורה (ויקרא יב) את
 הנמל כי לא מפרים פרסה אכ"כ אלא כי מעלה גרה. (סז) ואת השפן כי
 איננו מפרים פרסה אכ"כ. אלא כי מעלה גרה. (סז) ואת החזיר כי איננו
 מעלה גרה אכ"כ. אלא כי מפרים פרסה הוא: (ז) גם מעוף השמים שבעה
 שבעה. א"ת ז' מכל מין נמצא אחד מהן שאין לו בן זוג. אלא שבעה
 זכרים ושבע נקבות. לא שאני צריך להם אלא להחיות זרע על פני כל
 הארץ: (ז) כי לימים עוד שבעה ונו'. אמר רשב"י הן עברו על התורה
 שניתנה למ' יום. לפיכך מ' יום ומ' לילה. אמר ריב"ז הם קלקלו את
 הצורה שניתנה למ' יום. לפיכך מ' יום ומ' לילה: (ח) ומחיתי את כל היקום.
 ר' ברכיה אמר קיומיה. ר' אבין אמר יקימוני. ר' לוי בשם ר"ל אמר זה
 קין שהיה תלוי ברפיון ובא מבול ושטפו. שנא' וימח את כל היקום:
 (ט) ויעש נח ככל אשר צוהו ה'. זה שיכון לכנוס בהמה חיה ועוף. ונח
 בן שש מאות שנה והמבול היה מים ונו'. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר
 שנת המבול אינה עולה מן המנין. א"ל ר"ג אע"פ שאינה עולה מן המנין
 עולה היא בתקופות ובחשבונות: ויבא נח ובניו ואשתו ונו'. א"ר יוחנן נח
 מחוסר אמנה היה. אילולא שהגיעו המים עד קרסוליו לא נכנס לתיבה:
 (י) ויהי לשבעת הימים ומי המבול. מלמד שתלה להם הקב"ה ז' ימי
 אבילות של מתושלה הצדיק. כדי שיעשו תשובה ולא עשו. ד"א ויהי
 לשבעת הימים. אמר ריב"ז ז' ימים נתאכל הקב"ה על עולמו קודם שיבא
 מבול לעולם. מ"ט ויתעצב אל לבו. ואין עציבה אלא אבילות. שנא'
 (ש"י ע) נעצב המלך על בנו: (יא) א"ר יוסי בן דורמסקית הם חטאו
 בגלגל העין שהוא דומה למים. אף הקב"ה לא פרע מהם אלא במים. א"ר
 לוי הם קלקלו סילונות שלהם. אף המקום שינה להם סידורו של עולם.

דרך

מתנות כהונה

ז"ה נ"ח: על התורה. על דברים שפ"י לא היו כתובים ראויים הם להכתב כגון כל מלות
 המושכלות או י"ל שהיו בהם אנשים מצויי דעת לדעת את כל הכתוב בספר התורה הזה ולא עשו
 אותה: קלקלו הצורה. פירש"י בפירוש החומש כניכול הטעיות להקב"ה לצור צורת ממוצות
 ואין לך קילקול צורה גדול מזה או ר"ל שצורת הולד נתקלקל בחמה כגון שהיתה מזנה סוף מ' יום
 ועיין פרשת אחרי מות: קיומיה הם כל החי אשר ע"פ האדמה המקיים ומעמיד העולם:
 יקומיניה אלו בני אדם המקיימים ומעמידים אותו: זה קין וקראל יקומיניה ע"ש שקם על
 הכל אחיו: ברפיון פירש הערוך באור ועיין בזה בילקוט סוף בראשית בענין שמחזאי ורש"י
 פירש ביסודין ומלקות וגרם דפיון כד"ל (יבמות דף פ"ח) וקדשתו לא רצה דופנו:
 זה שיכון גרסו'. ועיין פירושו לעיל סוף פ' ל"א: אינו עולה מן המנין. לא וחשוב שקודם
 מי המבול היו ו' מאות שנה ואחר המבול שלש מאות וחמשים שנה ועם שנת המבול התקב"ה שנה
 וכתיב כל ימי נח אשר חי תקב"ה שנה הרי שנת המבול אינו נמנה לו בימיו והטעם לפי שהיה שנת
 צרה וכאלו מת ועבר מן העולם בשנה ההיא: לתקופת וכו'. לענין תקופות ועיבורים שמהשפן
 מזריחת עולם: ויבא נח ובניו ואשתו ונו' גרסו'. ודייק מסיפיה דקרא מפני מי המבול כמו שפירש"י
 בפ"י החומש: כדי שיעשו תשובה. באבות דר' נתן פ' ל"א גרס דבר אחר קבע להם זמן זה
 בשביל התשובה: בגלגל העין. שעוים חמומו שאינו שלהם כ"ש כי מלאה הארץ חמם גם השמימו
 דרכם בנשי הצריהם: סילונות ליטורות ונחירות דרך העולם: תהום ונו'. תהום התחמין

קורא

דרך הארץ המטר יורד והתהום עולה. דכתיב (פסלים מז) תהום אל תהום קורא לקול צינוריו. כרם הכא נבקעו כל מעינות תהום רבה. ואח"כ וארובות השמים נפתחו: (יב) בעצם היום הזה בא נח. א"ר יוחנן אמר הקב"ה אם נכנס נח לתיבה בלילה. עכשיו יהיו כל דורו אומרים כך לא היינו יודעים בו. ואילו היינו יודעים בו לא היינו מציחין אותו ליכנס. אלא בעצם היום הזה בא נח. דרגיש ליה ימלל: המה וכל החיה. המה עיקר. והכל מפילה להם: כל צפור כל כנף. א"ר אלעזר בשם רבי אסי לחבריה פרט למורטיא ולקמיעיא שהן פסולין לקרבנות בני נח: והבאים זכר ונקבה. א"ר אסי פרט לסרוחין ולמחוסרי אברים שפסולים לקרבן בני נח: (יג) והבאים זכר ונקבה. א"ל נח וכי קניני אנא. א"ל מה איכפת לך. מובאים א"כ אלא הבאים מאיליהן היו באים. ר' יוחנן אמר כתיב (ישעיה נד) דרשו מעל ספר ה' וקראו. ומה אם להסגר בתיבה י"ב חדש היו באים מאיליהן. להפטם מבשר גבורים עאכו"כ. הה"ד (ימקאל נג) בן אדם כה אמר ה' אלהים אמור לצפור כל כנף ולכל חית השדה הקבצו ובאו האספו מסביב על זבחי אשר אני זוכה לכם זבח גדול על הרי ישראל ואכלתם בשר ושתיתם דם בשר גבורים תאכלו ודם נשיאי הארץ תשתו אילים כרים ועתודים פרים מריאי בשן כולם: (יד) ויסגור ה' בעדו. א"ר לוי משל למלך שקבע דרולומוסיא שלו במדינה. ונטל אוהבו וחבשו בבית האסורין זנתן ספרגוס שלו עליו. כך ויסגור ה' בעדו. בקשו להפוך התיבה. יהקיפה אריות שלא יגעו בה: (טו) ויהי המבול ארבעים יום על הארץ. רבי פנחס בשם ר"ל אמר כך היתה תיבתו של נח משוקעת במים כספינה הזו שהיא משוקעת ועומדת בלמין: ויגברו המים וגו'. א"ר פנחס משום ר"ל כך היתה תיבתו של נח שמה על פני המים כעל ב' קורות. כמן שכריא לסוסיתא: (טז) והמים גברו מאד מאד על הארץ וגו'. רבי יונתן סלק למצלי בירושלים עבר בהדין פלטאנים וחמתיה חד שמריי. א"ל להיכן את אזיל. א"ל למיסק למצלי בירושלים. א"ל לא טב לך למצלי בהדין טורא בריבא. ולא בההוא ביתא קלקלתא. א"ל למה הוא בריך. א"ל דלא טף במוי דמבולא. נתעלמה מעיני ר' יונתן ולא השיבו. לשעה א"ל

מתנות כהונה

קורא לתהום העליון לקול צינוריו שירדו מלמעלה: דרגיש ליה כו' פי' שמרגיש בו וכואב לו ידבר וימחה ודוגמחו לקמן ס"פ מ"ז כו'. וכ"מ צערך ובפסיקתא דפר' בשלח גרס דרגישא ליה ימלל וצערך צערך גש תמלא סמך גש לגי' זו: המה עיקר. נח ובניו שצטבלס ינילו כולם: למורטיים כו'. שנמרגו ונזחיתים או נקטעו אחד מאזרייה דכתיב כל צפור משמע הנצפור כולו בלא חסרון וגם הכנף כולו והטעם כדי שיהיו ראויים לקרבן: לסרוחין נראה פי' שנסרחו בזכות או בנקבות. ורש"י פי' מיותרי אבר כד"א וסרה העודף: א"ל נח. להקב"ה: קניני ליד עופות ומכיר את כלם אס זכר אס נקבה: מובאים משמע על ידי אדם: דרולומוסיא עיני הרג ומחומה ואבדון: ספרגוס פי' הערוך וחס: בקשן אנכי דור המבול להפך התיבה והקיפה גרם: משוקעת במים כו'. נחבאר היטב צפי' לש"י זל צפי' החומש: בלמין פי' הערוך נמל ומחז: במין טכריא לסוסיתא. שמוה של צ' מקומות הן ופי' כמו שיש ממקום טכריא למקום סוסיתא וכן פירש"י: סלק למגליה כו'. עלה להתפלל בירושלים: עבר בהדין פלטאוס. פי' הערוך הר וכן הוא בפרשת עקב שהוא הר גריזים. ורש"י פי' פלטון ופאלוש בלע"ז: וחמתיה פי'. וראה אדם ח' מאומה שנקראת שמרי: א"ל לרבי יונתן להיכן את הולך אל לעלות לירושלים להתפלל

א"ל המריה ר' הרשיני ואני משיבו. א"ל הין. א"ל אין מן טוריא רמיא
 הוא. הא כתיב ויכסו כל ההרים הגבוהים. ואין מן מכיית הוא לא אשנח
 ביה קרייא ולא אהשביה כלום. מיד ירד לו ר' יונתן מעל התמור והרכיבו
 ג' מילין. וקרא עליו ג' מקראות (דניס ז) לא יהיה בך עקר ועקרה ובכהמתך.
 אפילו בבהמות שבכם. (טיז) כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך אפילו
 הריקין שבכם רצוף תשובות כרמון. (תה"ד) (ישעי"ג) כל כלי יוצר עליך
 לא יצלה וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נהלת עבדי ה' וגו':
 (יז) חמש עשרה אמה וגו'. רבי יהודה ורבי נחמיה. ר"י אומר ט"ו אמה
 בהר. וט"ו בבקעה. ר"ג אומר ט"ו אמה בהר. אבל בבקעה כל שחן:
 (יח) ויגוע כל בשר הרומש וגו'. כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וגו'.
 ר' שמואל התניה דר' חנינא חברהון דרבנן אומר כאן הוא עושה נשמה
 רוח ולהלן הוא עושה נשמה נפש. מנין ליתן את האמור כאן להלן ואת
 האמור להלן כאן. ת"ל חיים חיים לגזירה שוה: (יט) מכל אשר בחרבה
 מתו. פרט לדגים. וי"א אף הן היו בכלל מאוספין. אלא שברחו לים
 הגדול לאוקיינוס: (כ) וימח את כל היקום וישאר אך נח. ר' הונא בשם
 ר' יוסי אך מיעוט שאף הוא היה גונח דם מפני הצנה:

פרשה לג

(א) ויזכור אלהים את נח ואת כל החיה וגו' כתיב (פסלים
 לו) צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה אדם ובחמה
 תושיע ה'. ר' ישמעאל ור"ע. ר"י אומר בזכות הצדיקים שקיבלו את
 התורה שניתנה מהררי אל את עושה עמהם צדקה עד כהררי אל. אבל
 רשעים שלא קיבלו את התורה שניתנה מהררי אל. את מדקדק עמהם עד
 תהום רבה. ר"ע אומר אלו ואלו מדקדק עמהם עד תהום רבה. מדקדק
 עם הצדיקים וגובה מהם מיעוט מעשים רעים שעשו בעוה"ז כדי להשפיע
 להם שלוח. וליתן להם שכר טוב לעוה"ב. משפיע שלוח לרשעים ונותן
 להם שכר מצות קלות שעשו בעוה"ז כדי להפרע מהם לע"ל. א"ר לוי משל
 את הצדיקים בדירתן ואת הרשעים בדירתן. את הצדיקים בדירתן שנא'
 (יחזקאל לד) במרעה טוב ארעה אותם ובהרי מרום ישראל יהיה גויהם. ואת
 הרשעים בדירתן (שם לה) כה אמר ה' אלהים ביום רדתו שאולה האבלתי
 כסיתי עליו את התהום. ר"י בר ר' אמר הובלתי כתיב. אין עושין כסוי
 לגינת

מתנות כהונה

להתפלל ח"ל ובי חין יותר טוב לך להתפלל בהר הזה המצורך ולא באותו בית של אשפה ועל צ"ה
 אמר כן אותו רשע ח"ל ר"י למה הר הזה מצורך ח"ל שלא הוצף בני המצול נעעלמה השוכה משני
 ר"י לאחר שעה ח"ל חמריה הוא אדם שמנהיג תמורו רבי מן לי רשות ואני חשיב לו תשובה ח"ל הן
 ח"ל החמר לאותו רשע ח"ל הר הזה אחד מן ההרים הרמים והגבוהים שבעולם הא כתיב כו'. הרי
 שהוצף בני המצול ואם מהרים הנמוכים הכתוב לא השגיח עליו ולא החשיבו לכתוב צפירות שהוצף
 גם הוא והוא בקל גחומר מהרים הגבוהים: אפילו צבהמות. מנהיגי הבהמות ח"ל עקרים
 מדברי תורה: רצוף מחובר ומהודק מלא תשובה להשיב אל המבהילים: ה"ג כרימון והדין כל
 פלי יוצר וגו': מ"ז חמה כו'. זהו דרך גם ודייק מדכתיב ברישא ט"ז חמה גברו המים מלמעלה
 ואח"כ ויכסו ההרים דמשמע מלמעלה לארץ גברו ט"ז חמה וגם ט"ז על ההרים וק"ל: כל הן.
 מה שהיה הוא שהיה לפי עומק הבקעה הן רב הן מעט: נשמה רוח. דכתיב נשמת רוח:
 נשמה נפש. כד"ל ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה וע"ל סוף פר' י"ד: מאוספין
 פדש' דכתיב אסף שף השמים חגי הים: אך מיעוט. שאף נח לא נשאר בשלימותו: בדירתו

לגינית לא של כסף ולא של זהב ולא של נחשת. אלא חרס לאותה שהם ממינה. כך רשעים חשך וגינהם חשך תהום חשך. הובלתי רשעים לגינהם וכסיתי עליהם את התהום. חושך יכסה חושך ר' יונתן בשם ר' יאשיה מסרס קרא צדקתך על משפטיך כהררי אל על תהום רבה. מה הרים הללו אין להם סוף. אף הצדיקים אין להם סוף למתן שכרן. מה הרים הללו נכבשים לתהום שלא יעלה ויציף את העולם. כך הם הצדיקים נזרעים ועושים פירות. כך מעשיהם של צדיקים עושים פירות. הה"ד (יט"ט ג) אמרו צדיק כי טוב וגו'. ומה תהום זה אין לו חקר. כך אין לפורענות של רשעים חקר. הה"ד (ש) אוי לרשע רע וגו'. ומה התהום הזה לא נזרע ולא עושה פירות כך אין מעשיהן של רשעים עושין פירות. שאילו היו עושין פירות היו מחריבין את העולם. ריב"ל סליק לרומי חמא תמן עמודים מכוסים במפיסין. בצנה שלא יקרשו ובשרב שלא יתבקעו. וכי הוה מהלך בשוקא חמא חד מסכן מכריך בחדא מהצלא. וא"ד פלגא מרדעת דחמרא. על אותן העמודים קרא צדקתך כהררי אל. הן דיהבת אשפע'. על אותו העני קרא משפטיך תהום רבה הן דמחית ניות. אלכסנדרוס מוקדן אזל לגבי מלכא קציא לאחורי הרי חשך ושלח ליה. נפק ליה והוא טעין גידומי דדהב בנו דסקוס דדהב. א"ל לממונד אנא צריך. א"ל ולא היה לך מה מיכול בארעך דאתיית לך להדין. א"ל לא אתית אלא בעיא למידע היך אתון דיינין. יתיב גביה. יומא חדא אתי חד ב"ג קביל על חבריה. אמר הדין גברא זבן לי חדא קילקלתא ואשכחית בגוה סימתא. ההוא דזבין אמר קילקלתא זבנית סימתא לא זבנית. וההוא דזבן אמר קילקלתא ומה דבגוה זבנית. אמר לחד מנייהו אית לך בר דבר א"ל הין. ואמר לאוהרנא אית לך ברתא נוקבא א"ל הין. א"ל זיל אסיב דין לדין והוי ממונא לתרויהון. המתיה יתיב תמה. א"ל מה לא דיינית

טב

מתנות כהונה

איך ידורו לעמיד: הובלתי הנאתיו לרשע כדי לכסות עליו את החסום כדמפרש ואזיל מפסי שרלי זה כרלי זה: לאות לסימן: עמודים מכוסין גרסי: חמא חמן כו'. ראה שם עמודים שהיו מכוסים בטפוסין פי' הערוך כסוי של כרמים המגוייכים: יקרשו היו נקרשים מחוץ הקור: מסכן עני: מכריך היה כורך את עגמו במהלל של קיס וי"א בחני מרדעת שמכסין על החמור זו היה מכסה את עגמו: הן דיהבת כו'. היכן שאתה גותן טובה אתה גותן בשפט ובמלוי: הן דמחית כו'. היכן שאתה מכה אתה זכה ובגאות: גיית פירושו ל' גודל וגיות ובפירש' מלאתי גורם גיית ופי' זו מבלה: ושלח ליה. אלכסנדרוס שלה למלך קי"א ביבא חלוי: נפיק ליה כו'. ילא ויהי עוען וגושא לו מנחה חתיכות וזה עשו דמות לחב על סולתן של זהב: גידומי לחס: דסקוס שלחן. א"ל אלכסנדרוס ובי לממונד אני נריך בתמיה: א"ל וכי לא היה לך מה לאכול בצרנך שבחא לך למקום הזה ח"ל לא בחתי רק שאני רואה לידע היך אתה דמן דין היה יושב חללו יוס ח' כו': קבר היה קובל על חבירו לפני המלך אומר זה החיס מר לי אשפה כלומר חורבה: ואשכחית כו'. ומלאתי בטוכה חו"ר עמון: ההוא דזבין. זה שקנה החורבה אמר החורבה והאשפה קיטו והחולר לא קיטו ואיני חפץ בו מפני עונש גזל וזה שמכר האשפה אמר האשפה ומה שבטוכה מכרתי לו ואיני חפץ החולר מפני עונש גזל ובירושלמי דפ' חלו מניחות משמע שכל אחד היה חפץ ליקח החולר אמר מלכא קי"א לחד מבגלי הדין יש לך בן זכר ח"ל אין וחזר ואמר לבעל הדין האחר יש לך בת ח"ל אין: א"ל זילו כו'. לבו ויקחו זה את זו הכן להבת ויהיה הממון הנמנח לשיהם: חמתיה כו'. מלך קי"א

ראה

טב . א"ל אין . א"ל אילו הוה גבכון היך הויתון דיינין . א"ל קטלין דין ודין ומלכותא נסבא ממונא דתרויהון . א"ל אית גבכון מטר נחית . א"ל היי . א"ל אית גבכון שמשא דנה . א"ל היי . א"ל אית גבכון בעיר דקיק . א"ל היי . א"ל תיפח רוחיה דהווא גברא לא בזכותכון נחית מטר ולא בזכותכון שמשא דנחא עליכון אלא בזכותיה דבעירא דכתיב (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע ה' . אדם בזכות בהמה תושיע ה' . ר' יהודה בר סימון פתר קרייא בנח . אמר הקב"ה צדקה שעשיתי עם נח בתיבה לא עשיתי עמו אלא עם הררי אל שנא' (בראשית ה) ותנה התיבה בחדש השביעי וגו' . (תהלים לו) משפטין תהום רבה יסורין שהבאתי על דורו לא הבאתי עליהן אלא מתהום רבה שנא' נבקעו וגו' . וכשזכרתי לו לא לו לבדו הזכרתי אלא לו ולכל שיש עמו בתיבה הה"ד ויזכור אלהים את נח ואת כל החיה וגו' : (ב) ד"א הה"ד (קטלת ט) עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וגו' . עיר קטנה זה העולם . ואנשים בה מעט זה דור המבול . ובא אליה מלך גדול וסבב אותה . זה הקב"ה . ובנה עליה מצודים גדולים . עקמן וכמנן . ומצא בה איש מסכן וחכם זה נח . ומלט הוא את העיר בחכמתו . ויעל עולות במזבח . ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא . אמר הקב"ה אתון לית אתון מנהרין ליה . אנא מנהר ליה שנא' ויזכור אלהים את נח : (ג) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו (תהלים קמה) א"ר לוי טוב ה' לכל על הכל שהוא מעשיו . א"ר שמואל טוב ה' לכל ורחמיו על הכל שהן מדותיו הוא מרחם . ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר טוב ה' לכל ומרחמיו הוא גותן לבריותיו . ר' תנחומא ור' אבא בר אבין בשם רב אחא למחר שנת בצורת באה והבריות מרחמין אלו על אלו והקב"ה מתמלא עליהן רחמים . ביומי דר' תנחומא היו צריכין ישראל לתענית . אתון לגביה א"ל ר' גזור תעניתא גזר תעניתא יום קדמאי יום ב' יום ג' ולא נחת מטרא . עאל דרש להון א"ל בני התמלאו רחמים אלו על אלו והקב"ה מתמלא עליכם רחמים .

עד

מתנות כהונה

ראה את אלכסנדרוס יושב ומתמה וקבי ליהא בפי' אמור בהדיא : א"ל מה כו' . כלומר מה אחס יושב ומתמה וכי לא דנתי יפה : אילן הוה כו' . אילו היה דין זה בא לפני הדיין אלכסנדרוס היה דין היתם דנין אותו : א"ל קטלין כו' . היו הורגין זה חס כלומר שני בעלי הדין וממון של שניהם היה נוטל המלך גם כן לקנם כי כל האוצר עמון הוא למלך והיה להם להביאו למלך : אית גבכון מטר נחית גרסי' . פי' יש אלכסנדר מטר היווד מן השמים : שמשא דנה גרסי' . פי' השמש זורח : בעיר דקיק . גרם צירוש' ופי' בהמות קטנות : פתר קרייא . פסוק דקקך כהררי אל היה פותרו ודורשו על נח : עם הכרי אל . על ידי הכרי אל : אלא לו ולכל כו' . חזו אדם ובהמה תושיע ה' שתשועת הש"י היה בשביל כולם : עקמוזן וכמוזן . ארבע שאורבין שם האויבים ובניינים עקומים לבא עליהם בעקופין : ויעל עולות . וע"י זה נשבע הקב"ה שלא יוסיף עוד להביא מני המבול להאיף העולם : מנהרין מנהרין כד"א בכמה מקומות בתלמוד נהירנה בפי' ק' דשבת נהיר וחסים פי' זכרן וחכם : על הכל . הוא מרחם למי שהוא עושה כמעשיו : ה"ג והכי מוכח בילקוט תלים ח"ג שמואל טוב יי לכל ורחמיו על כל מעשיו על הכל שהן מדותיו הוא מרחם . מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכן ר' יהושע דסכנין כו' ורבי תנחומא ור' אבה מפרשים הענין על מכונו : ומרחמיו מי שיש בו מדת הרחמנות שהוא מדותיו של הקב"ה וכדמפרש רבי תנחומא ואילן ופירש הכתוב ממתה הרחמנות הוא נטן רחמים על מעשי ידיו : ביומוי כו' . בימיו של רבי תנחומא היו צריכין ישראל למטר בשביל עליהם הגשמים : אתון כו' . אלא רבי תנחומא ואילן ר' גזור תענית גזר תענית ביום ח' ויום ב' ויום ג' ולא ירד מטר : עאל כו' .

עד שהן מחלקין צדקה לענייהם ראו אדם א' נותן מעות לגרושתו . אתון
לנביה וא"ל ר' מה אנן יתבין הכא ועבירתא הכא . א"ל מה ראיתם . א"ל
ראינו אדם פלוני נותן מעות לגרושתו . שלח בתריהון ואייתינון לנו ציבורא
א"ל מה היא לך זו . א"ל גרושתי היא . א"ל מפני מה נתת לה מעות .
א"ל ר' ראיתי אותה בצרה והתמלאתי עליה רחמים . באותה שעה הגביה
ר' תנחומא פניו כלפי מעלה ואמר רבין כל העולמים מה אם זה שאין לה
עליו מוזנות ראה אותה בצרה נתמלא עליה רחמים . אתה שכתוב בך חנון
ורחום ואנו בני ידידיך בני אברהם יצחק ויעקב עאכו"כ שתתמלא עלינו
רחמים . מיד ירדו גשמים ונתרוה העולם . רבינו הוה יתיב לעי באורייתא
קמי כנישתא דבבלאי בצפורין עבר חד עגל קודמוי אול למתנכסה ושרי
לעי כמימר שיזבני . א"ל ומה אני יכול למעבד לך לכך נוצרת . והשש
את שינוי י"ג שנה . א"ר יוסי בר אבין כל אותן י"ג שנה שהיה חושש
את שינוי לא הפילה עוברת בא"י ולא נצטערו היולדות . בתר יומין
עבר חד שרץ קמי ברתיה . ובעה למיקטליה . א"ל ברתו שבקי דכתיב
(סלים קמה) ורחמיו על כל מעשיו . רבינו הוה ענותן סגי והוה אמר כל מה
יאמר לי ב"נ אנא עביד . חוץ מטה שעשו בני בתירא לוקני שירדו
מגדולתן והעלו אותנו . ואין סליק רב הונא ריש גלותא להכא אני קאים
מן קודמוהי . למה דהוא מן יהודה ואנא מן בנימין והוא מן דכריא
יהודה ואנא מן נוקבתא . א"ל ר"ה רבה והרי הוא עומד בחוץ . נתכרכמו
בניו של ר' . וכיון שראה שנתכרכמו פניו . א"ל ארונו הוא . א"ל פוק חזי
מאן בעי לך לברא . נפק ולא אשכח ב"נ . וידע דהוא נזוף . ואין נזיפה
גרותה מל' יום . א"ר יוסי ב"ר אבין כל אותן ל' יום שהיה ר' חייא רבה
זוף מרבינו . אליף לרב בר אחתיה כל כללי דאורייתא ואלין אינון כלליא
אורייתא הלכתא דבבלאי . לסוף תלתין יומין אתא אליהו זכור לטוב

בדמותיה

מתנות כהונה

בנס לבית המדרש ודרש להם כו' : עד שהן כו' . בעוד שהיו מחלקין צדקה לעניים : אתון לנביס
ו' . בלא סלל ר' תנחומא ואמרו ליה רבי מה לנו יושבין פה ועצירה כהן כמו שחז"ל שאם
משא ומתן צניטין מנדין אותן : שלח בתריהון . אחרי היום וגרושתו והביאם לתוך הגבור :
זה היא לך זו . כלומר איזה קורבה יש לך זו : שאין לה עליו כו' . כלומר ושמחה היא לו
הרי גרסה : ונתרדה לשון שובע כד"ל למען ספות הכוס : רבינו הוא רבי יודא הנשיא :
ורה יתיב כו' . היה יושב ועוסק בצורה לפני צ"ה להצבליים צעיר צעירי : לעי וגע כלומר
מל : עבר כו' . היה עובר לפני עגל אחד שהיו מולטין אותו להישטק והחזיל לנעוק לפניו
מן שאמר הצלתי נא : והשש היה חושש וכו"כ צעירי : לא הכילה כו' . ציטורי הצדיקים
כפריס על הדור : בתר ימים כו' . לאחר ימים אלו כלומר י"ג שנים אירע מעשה ששרץ ח'
זה עובר לפני בתו של רבי והיתה רוצה להמיתו אמר לה רבי בתי הנח אותו : ענותן סגי .
זו גדול והיה אומר כל מה שיאמר לי אדם לעשות דבר הכנעה וספלות רוח אני עושה ט'
וירדן הורידו את עמנו מגדולתן : ואין סליק כו' . ואם היה עולה לכאן רב הונא הייתי עומד
פניו לכבודו מפני שהוא בא מנצט צדקה : נתכרכמו והפכו לירקון שחדר והלכו דמיו . ה"ג
וכרכמו פניו ח"ל ארונו הוא ח"ל רבי לרבי חייא לא וראה מי חפץ בך חוזה : וידע ר' חייא
הוא מוץ ורבי אמר כן שיא' מלפניו ולא יראה פניו : אליף כו' . למד רבי עם רב בן אחוסי
כללות של כל הסורה כולה : ויחב ידיה כו' . היה נוסף ידו על אותה שן שהיה חס צו ונתרפא
מן שבת ר' חייא לאחר ל' יום סלל רבי ח"ל מה אשה עושה צניק הנתרפא : מן עונתא כו' . מן
עם שנתחידך עליה נתרפא : א"ל ר' חייא חין אני יודע מה הוא זה שאשה אומר כי לא נתחש

בדמותיה דר"ח רבה לנבי רבינו ויהב ידיה על שיניה ואתסי. כיון דאתי
 ר"ח רבה לנבי רבינו א"ל מה עבדת בשיניך. א"ל מן עונתא דיהבת ירך
 עילוהי איתנשמית. א"ל לית אנא ידע מה הוא. כיון דשמע כן שרי נהיג
 ביה יקרא וקרב תלמידים ומעויל ליה מלנאו. א"ר ישמעאל בר' יוסי ולפנים
 ממני. א"ל ה"ו לא יעשה כן בישראל. רבינו הוה מתני שבחיה דר"ח
 רבה קמיה דר"י בר' יוסי א"ל אדם גדול אדם קדוש. חד זמן המתיה בי
 בני ולא איתכנע מיניה. א"ל ההוא תלמידך דהות משתבח ביה המתיה בי
 בני ולא איתכנע מינאי. א"ל ולמה לא איתכנעת מיניה. א"ל רבי הייא
 מסתכל הייתי באגדת תהלים. כיון דשמע כן מסר ליה תרין תלמידוי והוון
 עיילין עמיה לאשונה דלא ישחי ותזער נפשיה: (ד) ד"א טוב ה' לכל וגו'.
 ויזכור אלהים את נח וגו'. א"ר שמואל בר נחמני אוי להם לרשעים שהם
 הופכים מדת רחמים למה"ד. בכ"מ שנא' ה' מדת רחמים (שמות לד) ה' ה' אל
 רחום ותנון. וכתוב (נחשית ו) וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ. (ס) וינחם
 ה' כי עשה את האדם. ויאמר ה' אמחה וגו'. אשריהם הצדיקים שהן
 הופכים מדה"ד למדת רחמים. בכ"מ שנא' אלהים הוא מדה"ד (שמות כג)
 אלהים לא תקלל. עד האלהים יבא דבר שניהם. וכתוב (ס) וישמע
 אלהים את נאקתם ויזכור אלהים את בריתו וגו'. (נחשית ז) ויזכור אלהים
 את נח וגו'. ויזכור אלהים את נח. מה זכירה נזכר לו שזן ופירנס אותם
 כל י"ב חדש בתיבה. ויזכור אלהים את נח והדין נותן בזכות המהורים
 שהכניס עמו בתיבה. רבי אליעזר אומר לשם קרבנו נקרא שנא' וירח ה'
 את ריח הניחוח. ריב"ח אמר לשם נחת התיבה נקרא שנא' ותנה התיבה
 בחדש השביעי וגו'. ר' יהושע אומר לא ישבותו מכלל ששבתו. א"ר
 יוחנן לא שמשו מזלות כל י"ב חדש. א"ל ר' יונתן שמשו אלא שלא היה
 רשומן ניכר: (ח) ויסכרו מעינות תהום. א"ר אלעזר לרעה (נחשית ז) ביום
 חמה נבקעו כל מעינות תהום רבה וגו'. אבל לטובה ויסכרו מעינות תהום.

אבל

מתנות כהונה

ידי עליה כיון ששמע רבי כן והרגיש שאליו עשה כן לכבוד רבי חייה החחול לנהוג כבוד בר'
 חייה: וקרב תלמידיו. הרחיק התלמידים לחמוריהם והכניס והקריב ר' חייה לישב לפניו וקרב
 כלומר הרחיק כד"ל גשה לו והפכה: א"ר ישמעאל כו'. דרך שאלה אמר לר' חס יכנס רבי
 חייה גם לפני ממי מתני שניה. היה מספר שבהו אדם גדול הוא רבי חייה וה' רש"י
 ז"ל גדול הוא אדם קדוש הוא: חד זמן כו'. פעם אחת ראה רבי ישמעאל לרבי חייה בבית המרחץ:
 וד"א איתכנע כו'. ר' חייה לא היה נכנע מלפני ר' ישמעאל כלומר לא עמד בפניו: א"ל הוא
 ס'. ר' ישמעאל אמר לרבי אחוה תלמיד שהיית משבח אותו ראיתו בבית המרחץ ולא קם מלפני:
 א"ל ר' לר' חייה למה לא עמדת מלפניו: מסתבל כו'. הכרתי בחגדות תלים ומפני העיון
 סייתי מרוד ולא ראיתו והא דאמר בפ"ק דקידושין שצבית המרחץ פטורין לקום לפני זקן בפ"ק
 דקדושין מתרין ליה שמעפיה זה היתה צבתי כראי שהוא מקום הידור מדע דהל"כ הא צבתי גואי
 אפסר להרהר בדברי תורה: כיון דשמע רבינו כן היה מוסר לו שני תלמידים שיכנסו עמו לאשונה
 פירש הערוך לכל מקום שהן וספר של בית המרחץ כדי שלא יבא לידו סכנה. ובפרש"י מלפני
 אשונה עת צבית לידתה ס"י באשונה דמולדא: שלא ישאו. שלא ישחום: ותזער נפשיה. תהא
 נעדרת: ה"ג ומפרנס אותם כל י"ב: והדין וותן כו'. סיפיה דקרא קדייק ואת כל וגומר אבר
 אתו צבית לומר שזכרו בזכות בהמות הטורפים שהכניס ז' ז' כדי להקריב מהן קרבן ואותו זכות
 זכר לו: נקרא שמו נח על שם מחוח: ה"ג בחודש השביעי וגומר ר"ח אומר לא ישבתו מכלל

שלל

אבל לא כל מעינות חוץ ממעין טבריה ואבלונים ומערת פמיים . ותנת
 התיבה בחדש השביעי בשבעה עשר וגו' . על טורי קרדונייא . ויהי
 מקץ ארבעים יום ויפתח נח . הרא מסויעא לההיא דא"ר אבא ב"כ הלון :
 (ו) וישלח את העורב . הה"ד (מלכיס קפ) שלח חושך ויחשיך . ויצא יצא ושוב .
 ר' יודן בשם ר' יהודה בר"ם התחיל משיבו תשובות . א"ל מכל בהמה
 היה ועוף שיש כאן אין אתה משלח אלא לי . א"ל מה צורך לעולם כך לא
 לאכילה ולא לקרבן . ר' ברכיה בשם ר' אבא ב"כ אמר . א"ל הקב"ה קבלו
 שעתידי העולם להצטרך לו . א"ל אימתי . א"ל עד יבושת המים מעל
 הארץ . עתיד צדיק אחד לעמוד וליבש את העולם ואני מצריכו להם .
 הה"ד (מלכיס פ יז) והעורבים מביאים לו לחם ובשר כבקר ולחם ובשר בערב .
 ר' יהודה ור' נחמיה . ר"י אומר עיר היא בתחום בית שאן ושמה ערבי .
 ר"ג אמר עורבים ממש היו . ומהיכן היו מביאים לו משלחנו של יהושפט :
 (ז) דרש ר"ע מעשה דור המבול בננוק של מדי ולא בכו וכיון שהזכיר
 להם מעשה איוב מיד בכו . וקרא עליהם המקרא הזה (איוב נד) ישכחתו
 רחם מתקו רמה עוד לא יזכר ותשבר כעץ עולה . ישכחתו רחם הם שכחו
 רחמים מן הבריות אף הקב"ה שיכח רחמיו מהם . מתקו רמה שמיתק רמה
 מהן . עוד לא יזכר ותשבר כעץ עולה . א"ר אבהו תעקר אין כתיב אלא
 תשבר . כדבר שנשבר ואינו מעלה הלופין ואיזה זה . זה דור הפלגה :
 (ח) וישלח את היונה וגו' ולא מצאה היונה מנוח וגו' . יהודה בר נחמן
 בשם ר"ש אמר אילו מצאה מנוח לא היתה חוזרת . ודכוותה (איכס פ) היא
 יושבה בנזים לא מצאה מנוח אילו מצאה מנוח לא היו חוזרים . ודכוותה
 (דנכיס נח) ובנזים ההם לא תרניע ולא יהיה מנוח וגו' . הא אילו מצאו מנוח
 לא היו חוזרים : (ט) ויחל עוד שבעת ימים . ר' יוסי אמר ג' שבועים ימים .
 זיוסף שלח את היונה ותבא אליו היונה וגו' . טורף בפיה וגו' . מהו טורף
 קטיל המד"א (גלגלית גז) טורף טורף יוסף . א"ל אילו שבקתה אילן רב הוה
 מתעביד . מהיכן הביאה אותו ר' אבא ב"כ אמר משיבשושין שבא"י
 הביאה אותו . ר' לוי אמר מהר המשחה הביאה אותו דלא ספת ארעא

דישראל

מתנות כהונה

שלא בשנת : טבריה כו' . שנות מקומות הן שיש שמה מים חמין : טורא דקרדנחא . חכום
 של הכי אררט : בסייע להווא גרסי' פי' פסוק זה סיוע להווא דל"ר אבא מה שכתוב להר
 תעשה לתיבה היינו הלון : שלח חשך ויחשיך . מי ששולח חשך עושה מעשה חסוים כמו כחן
 שנה שלח עורב שחור משחור תלכו והוא עוף טמא ומעל בשליחותו וחסבותו נשאר מעל ומלאחי
 בפרש"י דייק מסופיה דקרא ולא מרו חס דכרו וזה המיר חס דכרו : משיבו תשובות . ושוב
 דרשו למן תשובה : קבלו במוך התיבה : וליבש חס העולם . וסוף שהחילו עלמו מפני אונל
 חס חסאב והעורבים מביאים לו כו' : ושמה ערבו . ובני ארסה העיר הציול לו להם וגומר
 וזה העורבים כלומר בני מקום ערבו של יהושפט : שמיתק המתיק הרימה וטולעה מהם שאכלו
 אוחס : תעקר כו' . אילו כתיב תעקר היה משמע ששחל במקום אחר : ואינו מעלה הליפין .
 אין לו תקנה להחליף גזעו : אילו מנאס כו' . דל"כ למא לי ולא מנאס אלא לדיוקא אחא הא חס
 מנאס כו' לא היו חוזרים ליכושלים : קטיל המים והרג את הזית קודם זמנו שלח היה עומד
 ליקצן עדיין : אילו שבקתי . אילו הניח אותו אילן גדול היה נעשה ממנו וכו' : משיבשושין
 זמורות ג' שנינים ת"ח תלתא שבטין : מהר המשחה . ששם היו גדלים זמית הרבה וע"ש כך נקרא
 הר המשחה : דלא טפת כו' . שלא הניף ארץ ישראל בימי המצול ולא נעקרו האילנות חע"פ שירא

ישראל במבולא. והוא שהקב"ה אומר ליחזקאל (יחזקאל כג) בן אדם אמור
 לה את ארץ לא מטהרה היא ולא נשמה כיום ועם. רב ביבי אמר נפתחו
 לה שערי ג"ע והביאה אותו. א"ר אבהו אילו מג"ע הביאה אותו לא היתה
 מביאה דבר מעולה. או קנמון או פלסמון. אלא רמו רמוה לו א"ל לנח
 מוטב מר מזה. ולא מתוק מתחת ידיך. וייהל עוד שבעת ימים אחרים
 הדא מסייעא להא דאמר ריב"ה שלשה שבועות ימים. וישלח את היונה
 ולא יספה שוב אליו עוד: (י) ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד
 לחדש. תנינן משפט דור המבול י"ב חדש. הא כיצד בשנת ת"ר שנה
 לחיי נח בחדש השני בי"ו יום לחדש. וכתוב ויהי הנשם על הארץ ארבעים
 יום וארבעים לילה. זה מרחשוון וכסליו. ויגברו המים על הארץ המשים
 ומאת יום הרי טבת ושבת אדר ניסן ואייר. ותנח התיבה בחדש השביעי
 בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט זה סיון שהוא שביעי להפסקת
 נשמים. לי"ו יום חסרו ד"א. אמה לארבעה ימים. טפה ומחצה בכל יום.
 נמצאת אומר שהיתה התיבה משוקעת במים י"א אמה. וכולהם לששים
 יום חסרו. הת"ד וחמים היו הלוך וחסור עד החדש העשירי. זה אב שהוא
 י' לירידת נשמים. ד"א ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש
 חרבו המים מעל הארץ. נעשית כמין טפוח. ובחדש השני בשבעה ועשרים
 יום לחדש יבשה הארץ. נעשית כגריד. זרעו אותה ולא צמחה. למה
 שהיה סימן קללה. ואין סימן קללה הוה לברכה. והמתינו עד שירדו
 נשמים וזרעו. לא הוה צריך קרא למימר אלא במ"ו יום לחדש השני
 יבשה הארץ. ומה ת"ל בשבעה ועשרים יום לחדש השני יבשה הארץ.
 אלא אלו י"א יום שימות החמה יתירים על ימות הלבנה. אמר רשב"ג כל
 מי שהוא רוצה לידע שימות החמה יתירים על ימות הלבנה י"א יום.
 יסרוט לו סריטה בכותל בתקופת תמוז. ולשנה הבאה באותו הזמן אין
 השמש מגעת לשם עד י"א יום. ומכאן אתה יודע שימות החמה יתירים
 על ימות הלבנה י"א יום. א"ר יוחנן לא שמשו המזלות כל י"ב חדש. א"ל
 ר' יונתן שמשו אלא שלא היה רשומן ניבר. רבי יהושע אומר לא ישבותו
 מכלל ששבתו:

פרישה לד (א) וידבר אלהים אל נח לאמר צא מן התיבה (פסלים קמג)
 הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך בי וכתירו

צדיקים

מתנות כהונה

שם המים שנאמר ויכסו כל הארצים הגבוהים אשר תחת כל השמים כן פי' הרמב"ן בסדר הזה:
 אלא רמו כו'. רב ציבי הציב כן שלולש שערי ג"ע נפתחו לה והא דלא הביאה דבר מעולה ממנה
 לרמו עשה כן דלי תימא דר' אבהו מסיים כן א"כ מנא ליה דלרמו הביאתו דלמא לא היה שם
 חילן אחר: ה"ג מר מזה. מתחת ידי הקב"ה: ולא מתוק כו'. דייק ספק ל' מזון כפרש"י בסדר
 זה צפי' הומוס ורמוה לו מוטב וטוה לי להספרנס מתחת ידי הקב"ה אפילו צמזון יוחר מר מזה
 ממה שאספרנס מתחת ידך צמזון מתוק מדבש: הדא מסייע כו'. שבעת ימים חד עוד מרכה
 עוד ז' ימים אחרים עוד ז' ימים ומקיש הסליחות הראשון לסליחות השני: בחדש השני זה
 מרחשון. ובסוף כתיב בשבעה ועשרים לחדש השני יבשה הארץ כדמפרש לקמן ואיל: מפיהח לח
 ובדכתי חז"ל טופח ע"מ להטפוח ובילקוט גרם כמין מקפה: בגריד יבש מאד: סימן קללה.
 פי' סמנל היו באים לקללה ואין קללה אה לנכרה שהצמח הארץ על ידו: אלא בי"ו יום כו'. שכן

הוא

צדיקים כי תגמול עלי. הוציאה ממסגר נפשי זה נח שהיה סגור בתיבה
 י"ב חדש. להודות את שמך לתת הודיה לשמך. כי יכתירו צדיקים יתכללון
 בי צדיקיא. כי תגמול עלי שנמלת עלי ואמרת לי צא מן התיבה: (ב) ה'
 צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו (סג יא). א"ר יונתן היוצר הוזה
 אינו בודק קנקנים מרועעים שאינו מקיש עליהם אחת עד שהיא פוקעת.
 ומה הוא בודק קנקנים יפים. שאפי' הוא מקיש עליו כמה פעמים אינו
 נשבר. כך אין הקב"ה מנסה אלא את הצדיקים. א"ר יוסי הפשטני הוזה
 בשעה שהוא יודע שהפשתן שלו יפה. כל שהוא כותשה היא משתבחת.
 וכל שהוא מקיש עליה היא משתמנת. ובשעה שהוא יודע שפשתנו רעה.
 אינו מספיק להקיש עליה עד שהיא פוקעת. כך אין הקב"ה מנסה אלא
 את הצדיקים. שנא' ה' צדיק יבחן וגו'. ר' אליעזר אמר לבעל הבית שהיו
 לו ב' פרות אחת כחה יפה ואחת כחה רעה. על מי הוא נותן העול לא
 על אותה שכחה יפה. כך אין הקב"ה מנסה אלא הצדיק שנא' ה' צדיק
 יבחן. ד"א ה' צדיק יבחן זה נח שנא' צא מן התיבה: (ג) ר' יודן בשם
 ר' אייבו פתח (משלי י) בפשע שפתים מוקש רשע ויצא מצרה צדיק. ממרד
 שמרדו דור המבול בהקב"ה באת להם תקלה. ויצא מצרה צדיק זה נח
 שנא' צא מן התיבה: (ד) ד"א צא מן התיבה. כתיב (קטל י) אם רוח
 המושל תעלה עליך מקומך אל תנח. מדבר בנח. אמר נח כשם שלא
 נכנסתי בתיבה אלא ברשות. כך אין אני יוצא אלא ברשות. בא אל
 התיבה. ויבא נח. צא מן התיבה. ויצא נח. ד"א צא מן התיבה. כתיב
 (סג) החכמה תעזוב לחכם מעשרה שלימים אשר היו בעיר. החכמה תעזוב
 לחכם זה נח. מו' שלימים מו' דורות שמואדם ועד נח. ומכולם לא דברתי
 עם אחד מהם אלא עמך. וידבר אלהים אל נח: (ה) ד"א כתיב (סג ג)
 לכל זמן ועת לכל הפין תחת השמים. זמן היה לנח ליכנס לתיבה שנא' בא
 אתה וכל ביתך אל התיבה. וזמן היה לו שיצא ממנה שנאמר צא מן
 התיבה. משל לפרנס שיצא מן המקום והושיב אחר תחתיו. כיון שבא
 א"ל צא ממקומך. משל לסופר שיצא למקום אחר והושיב אחר תחתיו.
 כיון שבא א"ל צא ממקומך. כך נח. צא מן התיבה ולא קיבל עליו
 לצאת אמר אצא ואהא פרה ורבה למארה. עד שנשבע לו המקום שאינו
 מביא מבול לעולם. שנא' (ישעי' נד) כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור
 מי נח: (ו) אתה ואשתך ובניך ונשי בניך. ר' יודן בר ר' סימון ור' יוחנן
 בשם ר' שמואל ב"ר יצחק. נח כיון שנכנס לתיבה נאסרה לו פריה ורביה.

הה"ד

מתנות כהונה

הוא י"ב חדש מעת לעת: יתכללון בי לדיקיא גרסי' וכ"מ גרסי' רש"י ז"ל ופירושו בנסים נעשית
 עמדי מכתיבים ומגדילים חותך הצדיקים שקבעו בסדר תפלה וגם אם נח באהבה זכרתי כן פירש'
 ז"ל: היוצר הזה. עיין ביאורו לעיל פ' ל"ב: כך אין אני יוצא כו'. ופי' הכתוב אם תעלה
 מעמך רוח ממשלה של מדה הדין תעפ"כ מקומך אל תנח מעמך חלף בצווי של מקום: תעלה
 לשון הסרה כד"א ועל אלהים מעל חברה כעלות גדיש צעמו ונעלה הענן: צא ממקומך כו'.
 וכן נח היה מנהיג ודבר על כל החי אשר תחת השמים עד כלות י"ב חדש ואח"כ אמר לו הקב"ה
 נח: משל לסופר. המשיל השגחה ה"י לסופר כי הכל גלוי וידוע לפניו ועל ספרו כלל יתחב
 אחד לא נעדר: למארה לקללה חבל בתיבה נאסר בהשמים המסה שהיו ח"ל בה אל התיבה חסה

הה"ד ובאת אל התיבה אתה ובניך לעצמך ואשתך ונשי בניך לעצמן וכיון שיצא התיור. הה"ד צא מן התיבה אתה ואשתך. א"ר אייבו (אויב ז) בחסד ובכפן גלמוד. אם ראית חוסר בא לעולם וכפן בא לעולם. גלמוד הוא רואה את אשתך כאילו גלמודה. א"ר הונא כתיב (גנאשית מה) וליוסף יולד שני בנים. אימתי במרם תבא שנת הרעב: (ז) כל החיה אשר אתך וגו'. א"ר יודן הוצא כתיב היצא קרי. ושרצו בארץ ולא בתיבה. ופרו בארץ ולא בתיבה. כל החיה וכל הרמש וגו' כל רומש א"ר אייבו רומש מלא פרט לכלאים. למשפחותיהם פרט לסירוס. על ז' דברים נצטוו בני נח על ע"ז ועל ג"ע ועל ש"ד ועל ברכת ה' ועל הדיון ועל הגזל ועל אבר מן החי. ר' חנינא בן גמליאל אומר אף על הדם מן החי. ר' אליעזר אומר אף על הכלאים. רשב"י אומר אף על הכשפים. ר"י בן ברקא אומר אף על הסירוס. א"ר אסי על כל האמור בפרשה נצטוו בני נח. (דניס ית) לא ימצא כך מעביר בנו ובתו וגו'. וכתיב בתריה כי תועבת ה' כל עושה אלה: (ח) ויבן נח מזבה לה'. ויבן כתיב נתבונן. אמר מפני מה צווני הקב"ה וריבה במהורים יותר מן הטמאים. אלא להקריב מהן קרבן. מיד ויקח מכל הבהמה הטחור וגו'. ר"א בן יעקב אומר על מזבה הגדול שבירושלים ששם הקריב אדה"ר שנא' (תהלים סט) ותיטב לה' משור פר מקרן מפריס: (ט) וירח ה' את ריח הניחה. ר' אליעזר ור' יוסי בר חנינא. ר"א אומר הקריבו בני נח שלמים. ר"י ב"ח אומר עולות הקריבו. אתיב ר"א לריב"ה והא כתיב (גנאשית ד) והבל הביא גם הוא מכבורות צאנו ומחלכיהן. מדבר שחלבו קרב. מה עביד לוי' ר' יוסי. מן שמניהון. אתיב ר"א לריב"ה והא כתיב (שמות כד) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו שלמים וגו'. מה עביד ליה ר' יוסי. שלמים בעורן בלא הפשט וניתוח. אתיב ר"א לריב"ה והא כתיב (ס"ה) ויקח יתרו הותן משה עולה וזבחים. מה עביד ליה ר' בר חנינא. כמ"ד לאחר מ"ת בא יתרו. א"ר הונא איתפלגון רבי ינאי ור' היא רבה. ר' ינאי אומר קודם מ"ת בא ור' היא רבה אמר לאחר מ"ת בא. א"ר חנינא ולא פליגי. מ"ד קודם מ"ת בא יתרו. הקריבו בני נח שלמים ומ"ד אחר מ"ת בא יתרו. עולות הקריבו. ודא מסיע לריב"ה דכתיב (ש"ד) עורי צפון ובואי תימן. עורי צפון זו העולה שהיתה נשחטת בצפון. ומה הוא עורי. דבר שהיה ישן ונתעורר. ובואי תימן אלו השלמים שהיו נשחטים בדרום. ומהו ובואי. דבר של הרוש. ר' יהושע בשם ר' לוי אמר קרא מסיע ליה לריב"ה (ויקרא ו) זאת תורת העולה היא העולה שהיו בני נח מקריבין. וכי אתיא לשלמים

מתנות כהונה

ובניך ואשתך ונשי בניך כדדיק לעיל וכן הוא בסמוך ויש בו עשס בספר הזהר צפ' זו: הוציא כתיב כו'. פי' עשה להם שיהיו פרים ורבים פירושו היה כופה אותם מלשון גט מעושה שכל זמן שמהו בתיבה נאסרו בתשמיש המטה. פרט לכלאים. כלומר שיהיה הרמישה שלימה ברגל ה' ולא כלאיס: פרט לסירוס. שאינו מעמיד משפחות. צפ' ז' בפרשה לא ימלא וגו' וכדמפרש ואזיל: כל עושה אלה וגו'. ודייק מסיפיה דקרא ובגלל התועבות: ה' מורישם מפניך ולי לאו דהואסרו לא היו נעשים עליהם מאין עונשין אלא אם כן מזהירים כך פירש' : ויבן כו'. מדלג כתיב ויבנה פירובו לשון התבוננות: וריבה בטאורים. להכניס לתיבה ז' זוגות מכל מין ומין: על המזבח הגדול. דייק מדכתיב במזבח ז' הכימות פתוח מורה על מזבח הידוע כבר: הקריבו בני נח שלמים

לשלמים כתיב וזאת תורת זבח השלמים. אשר הקריבו אכ"ב. אלא אשר יקריבו מיכן ולהבא : (י) וירח ה' את ריח הניחה: הריח ריחו של אברהם אבינו עולה מכבשן האש. וירח ריח של חנניה מישאל ועזריה עולה מכבשן האש. משל לאוהבו של מלך שכיבדו ושלה לו דורון נאה. דסקוס נאה. ועמד בנו ולא כיבדו. עמד בן בנו וכיבדו. א"ל מה דמי דורון דידך לדורון דסבך. וירח ה' הריח ריח דורו של שמד. רב שלום בשם ר' מנחמא בר ועירא אמר משל למלך שהיה מבקש לבנות לו פלמין על הים. ולא היה יודע היכן לבנותה ומצא צלוהית של אפולמון והלך והריחה ובנת אותה עליה. הה"ד (תפליס נד) כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה. באיזה זכות. בזכות (ס) זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה : (יא) ויאמר ה' אל לבו. הרשעים הן ברשות לבן. (תפליס יד) אמר נבל בלבו. (גלגלית כז) ויאמר עשו בלבו. (מ"א יג) ויאמר ירבעם בלבו. (אסתר ו) ויאמר המן בלבו. אבל הצדיקים לבן ברשותן (ה"א ה) וחנה היא מדברת על לבה. (ס"ג) ויאמר דוד אל לבו. (דניאל ה) ויאמר דניאל אל לבו. ויאמר ה' אל לבו : (יב) לא אוסיף ולא אוסיף. ליסני ליסני. ורבנן אמרי לא אוסיף לבני נח לא אוסיף לדורות. א"ר חייא רבה עלובה היא העיסה שנחתומה מעיד עליה שהיא רעה כי יצר לב האדם רע מנעוריו. אבא יוסי התורתא אומר עלוב הוא השאור שמי שברא אותו מעיד עליו שהוא רע. שנא' (תפליס קג) כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו. רבנן אמרי עלובה הנטיעה שמי שנטיעה מעיד עליה שהיא רעה. שנא' (ימ"א יא) וה' צבאות הנומע אותך דבר עליך רעה. שאל אנמונינוס את רבינו א"ל מאימתי יצה"ר נתון באדם. משיצא ממעי אמו או עד שלא יצא ממעי אמו. א"ל עד שלא יצא ממעי אמו. א"ל לאו. שאילו היה נתון בו עד שהוא במעי אמו. היה הוטיט את בני מעיה ויוצא. והודה לו ר' שהשוה לדעת המקרא שנא' כי יצר לב האדם רע מנעוריו. ר' יודן אמר מנעוריו כתיב. משעה שהוא ננער לצאת ממעי אמו. ועוד שאל אנמונינוס את רבינו א"ל מאימתי נשמה ניתנה באדם. משיצא ממעי אמו או עד שלא יצא ממעי אמו. א"ל משיצא ממעי אמו א"ל לאו. משל אם תניח בשר ג' ימים בלא מלה מיד הוא מסריח. והודה לו

מתנות כהונה

שלמים כו'. לעיל פרשה כ"ב ושם פירשתי: בעורך שהעור נשארם שלימה על הצער בלי הפסג וניתוח: וירח י"ח ריח הניחוח. הרי ג' ריחות לרמז על ג' ריחות טובות דלקמן שבזכותן ריחם של הארץ וכדמפרש ואיל: דסקים פי' פלחן: מזה דמי כו'. מה מאוד דומה דורון שקל לדורון ששלח לי וקקן וכן מאברהם עד חמ"ז לא מנינו מי שמסר נפשו בכבשן האש על כבוד ה' ויבדק וכן מנחתו פירשתי: פלמין על הים כו'. כן העולה הוא עומד על המים ואחר המבול היה החלט בנינו: אפולסמן מן פלסמן וריחה היה מריח אוסה: ובבנה אוסה עליה. על אוסו מוקם שהיה מונח הצלוהית: דור דורשיו. זה דורו של שמד שהיו דורשין ה' ויבדק בכל נפשם: לבן כלומר יצ"ח כי הלב חומד לכל המעשים אשר לא תעשה והשמה בה: לשני לשני כו'. ר"ל כמו לא סני כלומר הו' חספר לאחד עולמי עוד ולעיל פ' כ"ז גרסי' לשני לשני פי' כלומר לא היה כך מעולמים וכן לא יוסיף לא סני ולא יסגה ומנחתו פירשתי: ליסני ליסני להוסיף עון על עון ולפרוע ביהד: עלובה לשון הנוף ומרפה ובזיון: אבא יוסי החורתי. כך שמו: הוטיט חופר וחומר כדאמר במס' סוכה החוסט בגדים: שהשוה דעתו לדעת המקרא ועיין כ"ז בפ' חלק: מנעוריו כדמפרש ואיל: ר' יודן: א"ל לאו. רחוק הוא ביאמר פה קדוש שאינו מי בעוד שהוא במעי אמו והסמוך אומר

לו ר' שהשוה דעתו לדעת המקרא שנא' (ויז' י) חיים וחסד עשית עמדי
 ופקדתך שמרה רוחי מאימתי נתת בי את הנשמה משהפקדתני : (יג) עוד
 כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וגו'. ר' יודן בשם ר' שמואל מה
 סבורים בני נח שבריתן כרותה עומדת לעד אלא כל זמן שהשמים והארץ
 קיימין בריתן קיימת. לכשיבא אותו יום שכתוב בו (ישעי' נה) כי שמים
 כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה. באותה שעה (זכרי' יב) ותופר ביום ההוא
 וגו'. א"ר אחא מי גרם להם שימרדו בי לא ע"י שהיו זורעין ולא קוצרין
 יולדין ולא קוברין. מיכן ואילך זרע וקציר יולדין וקוברין קור וחום חמה
 חכאכית. קיץ וחורף מקייץ אני עליהם את העוף המד"א (ישעי' יח) וקיץ
 עליו העיט וכל בהמת הארץ עליו תחרף. מעשה היה באחד מגדולי הדור
 שהיה חושש את ראשו. ואית דאמרי ר' שמואל בר נחמן היה אומר המי
 מה עבד לן דרא דמבולא. ד"א עוד כל ימי הארץ. ר' הונא בשם ר' אחא
 מה סבורים בני נח שבריתן כרותה ועומדת לעד. כך אמרתי להם עוד כל
 ימי הארץ וגו'. אלא כל זמן שהיום והלילה קיימין בריתן קיימת וכשיבא
 אותו היום שכתוב בו (זכרי' יב) והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא
 לילה. באותה שעה ותופר ביום ההוא וגו'. א"ר יצחק מי גרם להם שימרדו
 בי לא על שהן זורעין ולא קוצרין דא"ר יצחק אחת למ' שנה היו זורעים.
 ומהלכין מסוף העולם ועד סופו לשעה קלה. ומתלשין ארזי לבנון בהליכתן.
 והיו אריות ונמרים חשובים בעיניהם כנימה בבשרו. הא כיצד היה להם
 אויר יפה כמן הפסח ועד העצרת : (יד) רשב"ג אומר משום ר"מ וכן היה ר'
 דוסא אומר כדבריו חצי תשרי ומרחשון וחצי כסליו זרע. חצי כסליו
 וטבת וחצי שבט חורף. חצי שבט ואדר וחצי ניסן קור. חצי ניסן ואייר וחצי
 סיון קציר. חצי סיון ותמוז וחצי אב קיץ. חצי אב ואלול וחצי תשרי חום.
 ור' יהודה מונה ממרחשון ר"ש מתחיל מתשרי : (טז) א"ר יוחנן לא שמשו
 מזלות כל י"ב הודש. א"ל ר' יונתן שמשו אלא שלא היה רשומן ניכר.
 ר"א ור' יהושע. ר"א אומר לא ישבותי לא שבתו. ר"י אומר לא ישבותי

מכלל

מתנות כהונה

והרולו הבנים וגו' וגם כסמך אמר ר' בעוד שהא' במשי אמו נתון כי יצר הרע ואם אינו חי עדין
 יצר הרע מאי עבדתיא וז"ל של הנשמה השבויה עליה נקרא חי מדבר הס מדברים וכמו שפירש"י
 ז"ל בפ' בראשית לגפס היה שנימוסך בו דיעה ודיבור ודיקדוק לשונם יורה על זה שאמר מאימתי
 פשמה נמנה כו' ולא אמר רוח חיים ועיין הסרחון הוא שהיא מונח בצנן חי מדבר ועובר ירך
 אמו גם הוא ומשל ככהמות גדמה וכתוב מקיים זה כמה שאמר חיים וחסד זהו מוספת כח ויחד
 על הכהנה דרך חסד ויחרון הכשר הכונה : משהפקדתני כלומר שפקדתי לברא לחייה וה"ג ג"כ
 בערוך : זורעין ולא קוצרין. כלומר כל מעשיהם היו מוללמים ועולים בידם היטב היטב וכדמפרש
 ר' יצחק לקמן וכן פירש"י. נראה דה"ג מכאן ואילך זרע וקציר זורעים וקוצרין יולדין וקוברין וגיר'
 טילקוט מוכח כן שגורם מכאן ואילך זרע וקציר וכו' לא : חמה חום פירושו חמה והוא חולי של
 חום כדמפרש וכו' : הבאכית והוא מין שחין ועיין בערוך ערך חך ולעיל ריש פ"ט : מקייץ
 מקיץ ומעורר : חמי מה כו'. ראו מה עשה לנו דור המבול שקודם לכן היו חיים טובים בלי
 זער וזלי חולה : היו זורעים. והיו מספיק להם עד מ' שנה. ועל פ"ג שכל מ' שנה היה אדם
 עולה מן הארץ והיה משקה את הארץ. והיה מספיק להם עד מ' שנה : בנימה כמו כנים וחולעים
 וזילקוט גרם כקלמחא והוא חרגום של כנים : ממרחשון התחיל למטת מנין העמים : לא שבתו
 וי"ד האיתן עתיד במקום עבר כמו אז יסיר וכן רבים ועל פכ"ה ופ"ג הנירסא קמח בעיין

אחר

מכלל ששבתו : (מז) ויברך אלהים את נח ואת בניו פרו ורבו ומלאו את הארץ (בראשית ט) זה שיכן בזכות הקרבנות : (יז) ומוראכם והתכם יהיה . מורא וחתיית חזרו . ורדייה לא חזרה . ואימתי חזרה . בימי שלמה . שנא' (מ"ח ס) כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה . תני רשב"א אומר תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת אבל דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת . כ"ז שאדם חי מחללין עליו את השבת אבל אם מת אין מחללין עליו את השבת . וכן היה רשב"א אומר תינוק בן יומו חי אין משמרים אותו מפני החולדה ומפני הנחש שלא ינקרו את עיניו . ארי רואה אותו ובורח . נחש רואה אותו ובורח . אבל עוג מלך הבשן מת משמרין אותו מן החולדה ומן העכברים שלא ינקרו את עיניו . כ"ז שאדם חי מוראו על הבריות . מת ניטל מוראו מן הבריות הה"ד ומוראכם והתכם יהיה : (יח) כל רמש אשר הוא חי אך כשר בנפשו דמו . ר' יוסי בר איבו בשם ר' יוחנן אדה"ר שלא הותר לבשר תאוה . לא הוזהר על אבר מן החי . אבל בני נח שהותרו לבשר תאוה הוזהרו על אבר מן החי : (יט) אך להביא את החונק עצמו . יכול בשאול . ת"ל אך . יכול כחנניה מישאל ועזריה . ת"ל אך . מיד כל היה זה המוסר את חבירו לחיה להרגו . מיד איש אחיו זה השוכר את אחרים להרוג את חבירו . ד"א מיד כל היה אדרשנו אלו ארבע מלכיות . ומיד האדם מיד איש אחיו זה עשו דכתיב (בראשית לב) הצילני נא מיד אחי מיד עשו . אדרוש את נפש האדם אלו ישראל שנא' (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מורעיתי אדם אתם . שופך דם האדם באדם דמו ישפך וגו' . א"ר הנינא כולהם כהלכות בני נח בעד אחד בדיין אחד בלא עדים ובלא התראה ע"י שליח ע"י עוברים . בעד אחד בדיין אחד שופך דם האדם באדם אחד . דמו ישפך . בלא עדים ובלא התראה שופך דם האדם דמו ישפך . ע"י שליח שופך דם האדם ע"י אדם דמו ישפך . ע"י עוברים שופך דם האדם . ר' יהודה בר סימון אמר אף החונקן שופך דם האדם וגו' . א"ר לוי הרי שהרג ולא נהרג אימתי הוא נהרג לכשיבא אדם . שופך דם האדם באדם דמו ישפך : (כ) דרש ר"ע כל מי שהוא שופך דמים מעלים עליו כאילו הוא ממעט את הדמות . מ"ט שופך דם האדם באדם דמו ישפך . מפני מה כי בצלם אלהים עשה את האדם . דרש ראב"ע כל מי שהוא מבטל מפריה ורביה מעלה עליו הכתוב כאילו הוא ממעט

מתנות כהונה

אחר ושם נבחר : זה שיכן כו' . כלומר שכן ושייך בשביל הקרבנות ועל פליא : מורא ומחיס חזרו כו' . אחר המבול חזרו להיות פחד ומורא האדם על החיות כמו שהיה בימי אדה"ר אבל רדייה לא חזרה שלא נאמר וכדו חלל נח : ארי רואה אותו כו' . שכל זמן שאדם עושה רצון בוראו אינו מתירא מן החיה והחיה בורחה מאלם אלהים אשר על פני האדם כמו שביאר בספר הזוהר בפ' חמס קרי ביה והתחם לשון חיות : שלא אחר כו' . עיין בפירוש ז"ל בחומש : לא הזכיר . לא היה צריך להזכירו על כך : ה"ג ואך את דמכם וגו' להביא וגו' : בשאול שהפיל עלמו בחרב בעבור שלא יתעללו בו הפלשתיים ויהיה חלול כבוד שמים בדבר : ארבעה מלכיות . שנקראו חיות בספר דניאל ועיין לקמן פרש' שמיני : ע"י שליח . השולח שליח להרוג חבירו השולח חייב משא"כ בדין ישראל שהשליח חייב שאין שליח לדבר עבירה : ע"י עוברים פרש' ז"ל על עוברי' שבמשי אמן ונחמייבים מימה וסינו דם האדם באדם בעודו במשי אמו : החונקן אפי"ט שלא שפך דמו ודייק באדם משמע שנשאר דמו נקרו : לכשיבא אדם . כלומר לחמייס

ממעט את הדמות. מ"ט כי בצלם אלהים עשה את האדם וכתוב בתורה ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו. דרש בן עזאי כל מי שהוא מבטל מפריה ורביה מעלה עליו הכתוב כאילו שופך דמים וממעט את הדמות. מ"ט שופך דם האדם מפני מה כי בצלם אלהים וגו' ומה כתיב אחריו ואתם פרו ורבו. א"ל ראב"ע נאים דברים היוצאים מפי עושיהן. ב"ע נאה דורש ולא נאה מקיים. א"ל אני לפי שהשקה נפשי בתור'. אבל יתקיים העולם באחרים: (בא) ואתם פרו ורבו. אמר ר"ל ברית נחלקה לאוירות. רשב"ל הוה יתיב לעי באוריתא כחדא אילמים דמבריא. נפקון תרתין נשין מן תמן. אמרה חדא לחברתה בריך דאפקן מן הדין אוירא בישא. צווה להון ואמר להון מה הן אתון. אמרין מן מזגא. אמר אנא חכים מן מזגא ולית בה אלא תרתין עמודין. אמר ברוך שנתן חן מקום על יושביו. חד תלמיד מן דר' יוסי הוה יתיב קודמוי הוה מסבר ליה ולא סבר ליה. א"ל למה לית את סבר. א"ל דאנא גלי מאתראי. א"ל מהיכן אתר את. א"ל מן גובת שמאי. א"ל ומה אינון אוירא דתמן. א"ל כד ינוקא מתילד אנן גבלין ליה אדמדמני וטושין מוהיה דלא יכלוניה יתושא. אמר ברוך שנתן חן מקום בעיני יושביו. אף לע"ל כן שנא' (יחזקאל ל) והסירותי את לב האבן מבשרכם וגו' לב בשר לב בוסר בחלקן של חבירו:

פרשה לה (א) ויאמר אלהים אל נח ואל בניו וגו' ואני הנני מקים. רבי יהודה ורבי נחמיה. ר' יהודה אמר לפי שעבר על הצווי לפיכך נתבזה. ור"ג אמר הוסיף על הצווי ונחג בקדושה. לפיכך זכה הוא ובניו לדיבור. ויאמר אלהים אל נח ואל בניו: (ב) ויאמר אלהים זאת אות חברית אשר אני נותן ביני וביניכם וגו' לדורות עולם. אמר ר' יודן לדרת כתיב

מתנות כהונה

המתים ויבא אד"הר וצפ' ואתחנן גרם לכשיבואו כל בני אדם: מפי עושיהן. האומר דבר תורה ומקיים מה שאומר: ולא נאה מקיים. שלא היה נשוי אשה: שהשקה כו'. ואם ישא אשה יבא טרוד כפרנסת אשתו ובניו ויתבטל מתלמודו: ברית נחלקה. שכל חילקים ואילקים חט"פ שאינה לא טוב הוא חן יושביה עליו ונחמיהם בישיבתו וכדמפרש ואזיל ודייק מדכתיב שרנו בדרך ורבו בה שבאומה חרץ שטרולין ופרין ורבין בו בו ירבו וידגו וכן פרש"י: בהדא חילטים פירש"י רחוב: הוה יתיב כו'. היה יושב ועוסק בתורה ברחוב של טבריה ויאלו שני נשים משם כו': בריך כו'. ברוך הוא שהוילאו מן חויר הרע הזה היה קורא רשב"ל לכן ואמר לכן מהיכן חט"פ אמרו ממקום שנקראת מזגא אמר רשב"ל חכי מייר מהות הנקום ההוא ואין בו מקום רחוי לישב אלא בין העמודים כן פירש"י ואולי ר"ל כמו שיעור בין העמודים ששם היה יושב ושונה כדאמרי' בני עמודי היכא דהוי גרסי ואפ"ה דרים שם בני אדם וגם נשים אלו קשה עליהם חוירה של טבריה ובחרו בחויר מזגא: יתיב קודמוי כו'. היה יושב לפניו ושונה והיה ר' יוסי מסבר ליה משנתו כו': דאנא גלי כו'. חכי גולה ממקומי ואין דעתו מיושבת עלי שאין החויר שכתן מוח לי: גובת שמאי. שם הנקום: ובמה אינון כו'. מה הם ופינים של החויר' של סם: כד ינוקא מתילד גרסי'. פירוש כשהחניוק נולד אלו גובלים עיסה מענבים שלא נתבטלו כל צרכן ומושתין בו מוחו של חניוק כפירש"י: דלא יכלוניה כו'. שלא יאכלוהו החוששים וינקרו את מוחו ואעפ"כ היה בוחר בלוחו חקום ולא היה דעתו מיושבת עליו חוץ למקומו: ה"ג לב בשר לב בוסר. כלומר מהכס ומוחס בחלקו של חבירו לאומר אין לי הפך ואזהב חלקו: לפי שעבר כו'. פירש"י שהקב"ה ח"ל לא מן החיבה אמה ואשתך כו' להורות שהורג בהשמים המטה והוא לא עשה כן אלא ויאלו נח ובניו וגו' ולכן נתבזה פירש"י בניו עמו בדבור: הוסיף כו'. שלא נתאוו להשמים מיד והוסיף קדושה לעצמו לפיכך זכה ששם בניו עמו זכו לכבואה ובכל אדם מתקנה חוץ מנבו: לדרת חסר שני ווי"ץ:

בתיב. פרט לשני דורות. לדורו של הזקיהו. ולדורו של אנכה"ג. ר' הזקיהו
 מוציא דורו של אנכה"ג. ומביא דורו של רשב"י. אליהו זכור לטוב
 וריב"ל הוון יתבין תנין כחדא. מטון שמועה מן דרשב"י. אמרי הא מרא
 דשמעתא ניעול ונישייליה. על אליהו ז"ל לגביה. א"ל מאן עמך א"ל
 גדול הדור ריב"ל. א"ל נראתה הקשת בימיו. א"ל הן. אמר אם נראתה
 הקשת בימיו לית הוא כדאי למחמי סבר אפאי. ר' הזקיהו בשם ר' ירמיה
 אמר כך אמר רשב"י בקעה בקעה אימלאי דינרי זהב ונתמלאה. ר' הזקיהו
 בשם ר' ירמיה אמר כך אמר רשב"י אי בעי אברהם למקריב מן גביה ועד
 גבי. ואנא מקרב מגבי עד מלכא משיחא. ואין לא בעי. יצטרף אחיה
 השילוני עמי. ואנן מקרבין מן אברהם עד מלכא משיחא. ר' הזקיהו בשם
 ר' ירמיה אמר כך אמר רשב"י אין העולם יכול לעמוד בפחות מל' צדיקים
 כאברהם אבינו. אי תלתין אינון אנא וברי תרין מנהון. ואם עשרין אינון
 אנא וברי מנהון. ואם עשרה אינון אנא וברי מנהון. ואם המשה אינון
 אנא וברי מנהון. ואם תרין אינון אנא וברי הן. ואם חד הוא אנא הוא :
 (ג) את קשתי נתתי. קישותי. דבר שהוא מוקש לי. אפשר כן. אלא
 קשין דפירי. והיה בענני ענן על הארץ. ר' יודן בשם ר' יודן בר סימון לא'
 שהיה בידו קלוב רותח בקש ליתנו על בנו ונתנו על עבדו : (ד) והיתה
 הקשת בענן וראיתיה לזכור ברית עולם בין אלהים. זו מדת הדין
 שלמעלה. ובין כל נפש היה וגו'. רבי יצחק ור' יוחנן ור' יודן גיורי הלכו
 לשמוע תורה מרשב"י. א"ד פרשת נדרים. וא"ד פרשת נסכים. ונמל'
 הימנו רשות. והמתינו שם עוד יום אחד. אמרו צריכים אנו ליטול ממנו
 רשות פעם שנייה. חד מנהון דרש וא"ל. כבר כתיב (ישע"כ) ויברכם
 יחושע וישלחם וילכו לאהליהם. מה ת"ל וגם כי שלחם יהושע אל אהליהם
 ויברכם

מתנות כהונה

לב' דורות מ'. שלא מלח הקשת צימיהם שלא הולרטו לחות : דון יצחק חנין כו'. היו יושבין
 ופזין ביחד והגיעו לשמועה אחת משמועה רשב"י ונתקשו בה ואמר אליהו הכי חדון של חות
 הלכה פירש"י קברו אשר הוא קבור שם אינו רחוק מכאן נלך שמה ונשאל את פיהו : אמר הא נורא
 כו'. במדרש תלמי חיתא בהדיח שאליהו אמר קן לריב"ל : על אליהו. וכנס אליהו אל המערה
 של רשב"י : לית הוא כדאי כו'. אינו ראוי שיראה ויקבל פני הקבלת פנים נקרא סבר אפין ובמס'
 כתיבות כפ' המדיר חיתא שריב"ל אמר כן בעמנו לרשב"י שלא להחיק טובה לעמנו והאמת שלא
 היה נראה הקשת בימיו : ר' הזקיהו כו'. מספר שוב והולך מגדולתו של רשב"י שפעם וכו' א'
 עמי' כו' אם ירצה אברהם למיקרב ליטול בזכותו הדורות כלם שעברו ממנו עד הדור שאנכי בקרבו
 אני מקרבנו שוב ואסבילם עד מלך המשיח ואם אברהם לא רצה להחיק עמדי אחי' השלוני ואסבילם
 כולם מימות אברהם עד מלך המשיח ועיין דוגמת זה כפ' לולב וערבה : משלשים לדיקים כו'.
 דכתיב ואברהם היו יהיה בנימטריה שלשים : ברי בני אליעזר בר שמעון : ואם עשרים כו'.
 פי' אותם הכרוסים פני השכינה באספקלריה המאירה וכנסים בלא רשות הכי מתרין כפ' לולב וערבה :
 קישורתי לשון דוגמא והיקש כדמפרש ואזיל דבר שהוא מוקש לי כלומר דומה לי וסריך אפשר
 למר כן שהוא דוגמא לכבודו יתברך ומתכן הדמיון הוא כמו דמיון הקש שעל הפירי שהוא טפל
 לפירי כך דמות מראה הקשת טפל למראה כבודו יתברך כן פירש"י : קלוב פירש"י קרדוס : ה"ג
 כרמב"ן ליטנו על בנו ונחנו על עבדו ופירש"י כשיעלה עין של רוצח לפני לשהח העולם במים אחנו
 במקום שאין בה יישוב של בני אדם : ובין כל נפש חיה וגו'. סיומא דמלחא למטה בעמוד זה
 ובפי' ארמב"ן גרם כאן סיוס דמלחא כו' : חד מנהון דרש כו'. אחד מהם דרש שהדין ליטול
 רשע מרשב"י מפסק ובס"ק דמ"ק חיתא שרשב"י שאל למה חזרו ליטול רשות שנית והם השיבו לו

ויברכם. אלא בשעה שהיו ישראל מכבשים ומחלקים את הארץ. היה שבט ראובן וגד עמם ועשו י"ד שנה. נמלו רשות מן יהושע ללכת לאהליהם. ושהו שם עוד ימים אחדים. וחזרו ונמלו ממנו רשות עוד פעם שניה. לכך נאמר וגם כי שלחם וגו'. א"ר יודן שבט ראובן וגד בני פמליא של יהושע. וליוה אותן עד הירדן. וכיון שראו שנתמעטה בנו פמליא שלו. חזרו וליוו אותו עד ביתו. הברכה האחרונה היתה גדולה מן הראשונה. הה"ד (ע) ויאמר אליהם לאמר בנכסים רבים שובו אל אהליכם ובמקנה רב מאד בכסף ובזהב ובנחשת ובברזל ובשלמות הרבה מאד חלקן שלל אויביכם עם אהיכם. ואוחרנא דרש כבר כתיב (מ"א ה) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך. מה ת"ל (ד"ס ז) וביום כ"ג לחדש השביעי שלח את העם וגו'. אלא נמלו ממנו רשות. והמתינו שם ימים אחדים וחזרו ונמלו ממנו רשות פעם שניה. לכך נאמר וביום כ"ג לחדש השביעי שלח את העם. א"ר לוי כתיב (ע) כי הנזכרת המזבח עשו שבעת ימים והחג שבעת ימים. ואין לך ז' לפני החג שאין בהם שבת ויה"כ. ואותן ז' ימים היו ישראל אוכלים ושותים ושמתים ומדליקין נרות. ובסוף חזרו ונצטערו על הדבר אמרו תאמר שיש בידינו עון שחללנו שבת. ולא התענינו ביום הכפורים. וכדי לפייסן שרצה הקב"ה מעשיהם. יצתה ב"ק ואמרה להן כולכם מבני העה"ב. והברכה האחרונה היתה גדולה מן הראשונה. שנא' (מ"א ה) וילכו לאהליהם שמהים וטובי לב. א"ר יצחק שמתים שמצאו נשותיהם מהורות. וטובי לב שנתעברו זכרים. א"ר לוי יצתה ב"ק ואמרה להם כולכם מבני העוה"ב. ואוחרנא דרש כבר כתיב (מ"ג ד) ותלך מאתו. מה ת"ל (ע) ותבא ותגד לאיש האלהים. אלא יועמוד השמן. שהוקר השמן ובאת לשאול אם תמכור אם לא תמכור. הברכה האחרונה היתה גדולה מן הראשונה. (ע) ואת ובניך תחיי בנותר. עד שיחיו המתים. וכיון שראה אותן שהן בני אדם של יישוב. שלח עמם זוג אחד של ת"ח לידע מה הם דורשין בדרך. וחד מנהון דרש כבר בתיב (שמו"ד) ויסע מלאך האלהים החולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם. מה תלמוד לוטר ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמוד מאחריהם. אלא אותו מרת הדין שהיתה מתוחה כנגד ישראל הפכה הקב"ה ומתחה כנגד המצרים. ואוחרנא דרש כתיב והיתה הקשת בענן וראייתה לזכור ברית עולם בין אלהים ובין כל נפש חיה וגו'. בין אלהים זו מדה"ד של מעלה. ובין כל נפש חיה זו מדה"ד של מטה. מדה"ד של מעלה קשה. ומדה"ד של מטה רפה. וחד מנהון דרש כתוב אחד אומר (משלי ה) וכל הפצים לא ישוו בה. וכתוב אחד אומר (ע"ג) וכל הפציק לא ישוו בה.

הפצים

מתנות כהונה

כל חד וחד טעמיה וכן משמע לקמן דו"ק: פמליא חיל: וליוה חוקן. יהושע: שנתמעט טי'. שלא נשאר עמו לפי כבודו חזרו עמו ולכן ברכם שנים ומפירטי' משמע שנשאר יחידי לגמרי: מהורות דכתיב לאהליהם ואין אהל אלא אשה: אלא ויעמוד השמן. ואח"כ כתיב ותבא ותגד כ"י שהוקר השמן והשער היה עומד וגדול: עד שיחיו כ"י דאל"כ למה ליה למימר זאת ובמד' ספיי פשיטא שכן יהיה: וביון שראה כ"י אלעזר קפ"י רש"י ראה כ"י יודן וכ"י יומן כ"י שהם חפצים מושגים נדעם ודק' ארץ: מרת הדין כ"י. חס' עמוד הענן שמתים הדין מוכנה בלשון עק

חפצים אלו מצות ומע"ש. חפצין אלו אבנים טובות ומרגליות. ר' אחא בשם ר' תנחום בר ר' היא הפצי והפצין לא ישוו בה. (יבמות ט) כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי כי אני ה' עושה חסד ומשפט וגו' ארשבן שלח לרבינו מרגלית אמימטון. א"ל שלח לי מילא טבא דלית ליה טימי. ואת שלחת לי מילא דטבא חד פולר. א"ל הפצי והפצין לא ישוו בה. ולא עוד אלא שלחת מילא דאנא צריך מנטר לה. ואנא שלחית לך מילא דאת דמיך והיא מנטרא לך. שנא' (משלי ו) בהתהלכך וזנחה אותך. בעוה"ז. בשכבך תשמור עליך. בשעת המיתה. והקיצות היא תשיחך. לעתיד לבא :

פרישה לו (א) ויהיו בני נח היוצאים מן התיבה. (איוג לד) והוא ישקיט ומי ירשיע ויסתר פנים ומי ישורנו ועל גוי ועל אדם יחד. דרש ר"מ והוא ישקיט מעולמו. יסתיר פנים לעולמו. כדיון שמותחין כילה על פניו ואינו יודע מה נעשה מכהוין. כך אמרו דור המבול (סג כג) עבים סתר לו ולא יראה. א"ל דייך מאיר. אמר להון ומה הוא דכתיב והוא ישקיט ומי ירשיע וגו'. אמרו נתן שלוח לדור המבול ומי בא וחייבן. ומה שלוח נתן להם (סג כא) זרעם נכון לפניהם עמם וצאצאיהם לעיניהם (סג) ישלחו כצאן עויליהם וגו'. ר"ל ורבנן. ר"ל אמר לג' ימים היתה אשתו מעוברת. שנא' כאן נכון. ונאמר להלן היו נכונים. מה נכון שנא' להלן לג' ימים. אף נכון שנא' כאן לג' ימים. ורבנן אמרין ליום א' היתה אשתו מעוברת ויולדת. נאמר כאן נכון ונא' להלן נכון. (שמות לד) והיה נכון לבוקר. מה נכון שנא' להלן יום א'. אף כאן יום א'. וצאצאיהם לעיניהם. שהיו רואים בניהם ובני בניהם. ישלחו כצאן עויליהם. א"ר לוי בערביא צוהין לינוקא עוילה. וילדיהם ירקדון. כאלין שדיא. המד"א (ישעי ג) ושעירים ירקדו שם. כשהיתה אחת מהן יולדת ביום. היתה אומרת לבנה צא והבא לי צור לחתוך טבורך. כלילה היתה אומרת לבנה צא הדלק לי נר לחתוך טבורא דילך. עובדא הוה בחדא איתתא דילידת כלילה. אמרה לברה ייל אדליק בוצינא דנקטע שורך. נפק ופגע ביה שידא

מתנות כהונה

ותקד : כנגד ישראל. כל זמן היוקם צמזרים : אבנים טובות כו'. זה וזה לא ישוו לדבר אחד של תורה והכי איתא בהדיא בירושלמי דמסכת פיהא וסבר הוי תנא סלמוד עיקר ור' אחא פליג וסבר מעשה עיקר ולכן אמר חפצי אלו דברי תורה והפצין אבנים טובות לא ישוו למעשים של תורה ועל זה הציב פסוק כי אם בזאת יתהלל וגו' שאין לו להסתכל ההכנס בחכמתו כי אם בזאת וגומר חסד ומשפט שם מעשים טובים וכל זה הוא כן בריש פ"ק דמסכת פיהא בירושלמי ולא כו' יעקב בן הדיב ככתב צפ"ה הגדול שט"ם הוא : אמומטין שמה אולר גדול : טיבי אולר : ה"ג מלה טבא דכוות'. פי' דבר שהיא טובה כמותה : מלה דלית ליה טימא גרסיק פי' דבר שאין שומא וערך : פולר סס מטבע : חפצין והפצין. כל ממון שיש דאגה : דאנא צריך טו'. שאני צריך לשמרו מן הגניבה. ואנכי שלחתי לך דבר שאחיה וישב עלי דאגה והיא מנטרא לך : ישקיט מעולמו. כלומר כמלך שנכנס לפניו חדר בחדר למקום מנוחה והשקט כדמפרש ואזיל : כילה ירשיעא : מספקת טיט וצין העם : דייך מאיר. די לך דבצרים הללו כלו' קצר דצריך שכונת הטהובלה כן הוא : ומי בא כו'. בתמיה מי יבא ליטול מהן אחת שלוח ובילקום גרם לא נתן שלוח כו' אלא לחייבין : בערביא צוהין כו'. עיין כ"ז בפר' הטיב ציזקרא רבה פ' ה' : שמדון שם השד ובילקוט איוב

שידא שמדון. א"ל זיל גלוג לאימך דקרא תרנגולא. ואלמלא דקרא תרנגולא הוינא מהי יתך וקטליתך. א"ל זיל את גלוג לאימך דלא קטעת אמא שורי. דאילמלי דקטעתיה הוינא מהי יתך וקטיל יתך. הה"ד (איוב כא) בתייהם שלום מפחד. מן המזיקין. ולא שבט אלוה עליהם. מן היסורים. וכשהסתיר פניו מהם. מי א"ל שלא עשית כשורה. ומה הסתיר פניו מהם. שהביא עליהם מי המבול. הה"ד (נחאטי' ז) וימח את כל היקום וגו'. על גוי ועל אדם יחד. על גוי. זה דור המבול. ועל אדם זה נח. יחד שממנו הושתת העולם. ויש לו להעמיד עולמו מאומה שלימה ומאדם אחד. שנא' ויהיו בני נח היוצאים וגו' : (ב) ירוע כבירים לא חקר וגו' (איוב לז). הריעו אנשי דור המבול במעשיהם הרעים. ואין חקר. אין חקר במעשיהם הרעים. (ס) ויעמד אחרים תחתם. אלו בני נח. ויהיו בני נח שם חם ויפת : (ג) גם מיום אני הוא ואין מידי מציל (יטטי' מג). מהעכו"ם. אפעל ומי ישיבנה. כל פעולות ומחשבות שפעלתי עם דור המבול מי אמר לי לא עשית כשורה. אבל נח נכנס בשלום ויצא בשלום. ויהיו בני נח היוצאים וגו' : (ד) וחס הוא אבי כנען. אבוי דפחתא. שלשה אלה בני נח ומאלה נפצה כל הארץ. למה הדבר דומה לדגה גדולה דנפצת עוברת ומלאה ארעא : ויחל נח איש האדמה. נתחלל ונעשה חולין. למה ויטע כרם לא היה לו ליטע דבר אחר של תקנה. לא יחור אחד ולא גרופית אחת. אלא ויטע כרם. ומהיכן היה לו. א"ר אבא ב"כ הכנים עמו ומורות ונטיעות ויחורים של תאנה וגרופיות לזיתים הה"ד (נחאטי' ו) ואספת אליך. אין אדם כונס דבר אא"כ היה צריך לו : (ה) איש האדמה. ג' הם שהיו להומים אחר האדמה. ולא נמצא בהם תועלת. ואלו הן קין. נח. ועוויהו. קין היה עובד אדמה. נח איש האדמה. עוויהו (רי"ב כו) ואכרים וכורמים בתרים ובכרמל כי אוהב אדמה היה : (ו) איש האדמה. שעשה פנים לאדמה ושבשבילו נתלחלה האדמה. ושמיאל כל פני האדמה. איש האדמה בורגר לשם בורגרות. א"ר ברכיה הביב משה מנה. נח משנקרא איש צדיק נקרא איש האדמה. אבל משה משנקרא איש מצרי נקרא איש האלהים : (ז) ויטע כרם. בשעה שהיה הולך ליטע כרם. אפגע בו שידא שמדון. א"ל שותפי עמך. אלא איזדהר כך דלא תיעול לחלקי. ואם עלת בחלקי

אנא

מתנות בהונה

גרם שומרון וצויקרא רבא גרם שריהן דשידין פי' שר שעל השידים : שממנו הושתת העולם. עין צויקרא רבא פ"ה : מעכו"ם אפעל. לשלם להם תגמולם : אבוי דפחתא. הביו של ספחות והגרוע והמקולל : לדגה דג נקבה : דנפצת כו'. מריקה כל הביצים שהיא מעוברת מהן ומכל גרגיר וגרגיר נעשה דג וכהרף עין מלא ממנה כל המים ולשון נפלה דייק כדאמר צפרק המדיר שחמלה ונפוצות פירוש מריקה ותער כדה ת"ר ונפלת ית קולסה : יחור הוא מתאינים גרופים מן החיים : אא"כ צריך לו. על סוף פרשה ל"א : שעשה פנים לאדמה. שאליו קאדם הנטיעה פנים לא היה לה כי אם חורבן ושממון : וששבשילו כו'. אמר שנקריב קרבן ובילקוט גרם ששבשילו ופי' זה ראוי לגרום ומילא כל פני האדמה ויהיה הכל עניין אחד : נתלחלה האדמה. שירדו גשמים שחחר מן המבול לא נמח כדלעיל סוף פ' ל"ג : ה"ג בערוך ובילקוט איש האדמה : בורגר לשם בורגרות. פי' הערוך נקרא איש האדמה על שם שעבד את האדמה : משנקרא איש דייק כו'. אמר שנקרא איש דייק לשבח חזר אח"כ וקראו איש האדמה אבל משפ לחיב' ע"ד מעלין בקדש ואין מגידין : שמדון פ"ל בסמוך פירשתי : אפגע ביה. פגע בו :

שומרי

אנא חביל כך. וישת מן היין. וישת שתה שלא במדה ונתבזה. א"ר חייא בר אבא. בו ביום נטע. בו ביום שתה. בו ביום נתבזה. ויתגל בתוך אהלו. ר' יהודה א"ר חנין בשם ר' שמואל ב"ר יצחק ויגל אכ"כ אלא ויתגל. גרם גלות לו ולדורות. עשרת השבטים לא גלו אלא בשביל יין. הה"ד (עמ"ס ו) השותים במזרקי יין. וכתוב (ישעי"ה) הוי משכימי בבקב שכר ירדופו וגו'. שבט יהודה ובנימין לא גלו אלא בשביל יין. שנא' (ס"ס נח) גם אלה ביין שגו ובשכר תעו. בתוך אהלו. אהלה כתיב. בתוך אהלה של אשתו. א"ר הונא בשם ר"א בנו של ריה"ג נח כשיצא מן התיבה הכישו ארי ושברו. ובא לשמש ממתו ונתפור זרעו ונתבזה. א"ר יוחנן לעולם אל תהי להוט אחר היין שכל פרשת היין כתיב בה ויין י"ד פעמים. הה"ד ויחל נח. ויטע כרם. וישת מן היין. ויתגל. וירא הם. ויגד לשני אחיו. ויקח שם ויפת. וישומו על שכם שניהם. וילכו אהורנית. ויכסו את ערות אביהם ופניהם אהורנית וערות אביהם. ויקץ נח. וידע את אשר עשה לו. ויאמר ארור כנען עבד עבדים וגו': (ח) וירא הם אבי כנען. אמר להון ואגיד להון. א"ל ארה"ר ב' בנים היו לו ועמד א' מהן והרג את חבירו. וזה יש לו ג' והוא מבקש לעשותו ד'. א"ל ואגיד להון. א"ר יעקב בר זבדי מ"ט עבד יוצא בשן ועין. מהכא וירא ויגד: (ט) ויקח שם ויפת את השמלה. א"ר יוחנן שם התחיל במצוה תחלה ובא יפת ונשמע לו. לפיכך זכה שם למלית. ויפת לפיוולא. וישומו על שכם שניהם וילכו אהורנית ויכסו את ערות אביהם. ממשמע שנאמר וילכו אהורנית איני יודע שערות אביהם לא ראו. אלא מלמד שנתנו ידיהם על פניהם והיו מהלכין לאחוריהם. ונהגו בו כבוד כמורא האב על הבן. אמר הקב"ה לשם אתה כסית ערותא דאבוך. חייך שאני פורע לך. (דינאל ג) באדין גבריא אילך כפיתו בסרבליהון. ר' יודן רוב הונא. ר' יודן אמר בגוליהן. ר' הונא אמר במוקסיהון. אמר הקב"ה ליפת. אתה כסית ערות אביך

מתנות כהונה

שורתפי עמך. אהיה שותף עמך רק היה זהר שלא חכנס לחלקי ואם חכנס בחלקי אני משחית אותך וגרסה שהיא רמו למה שחמ"ל היין מיעוטו יפה ורובו קשה וצמועט הוא קודש הילוליס לה' ורובו חולין הוא דרך איש זר סמאל וסויעטו ולכן אמר שלא יכנס לחלקו המותרים: שרתה שלא במדה. ודייק מדכתיב מן היין משמע מן היין כולו ולא הש ליקח ממהה במדה משוערות: ויגל אין כתיב. ויגל יסבול פירושו ויגל בגדיו מעליו במקרה ובכלי דעת ויתגל פירושו ויתפעל בהסתרן למד הפעל כמו ויתגלה הוא מבטין התפעל כמו ויתהלך ששימוש שהוא עלמנו מסבב לקבל הפעולה המוכרחה שפעה ע"י סבותיו והוא הגלות הבא בהכרח ע"י שתיית היין המרובה משח"כ גילוי הבגדים שאינו בהכרח שיהיה ע"י שתיית היין שכבר אפשר שישהה הרבה יותר מדלוי וישכב וישן ובגדיו ישארו עליו כסדרן כהלכתן. או ר"ל ויתגל הוא אומות גליות רמו לעשרת השבטים שגלו ע"י היין. וכן כתב בעל הטורים ח"ל ויתגל אומות גליות רמו אל השבטים שגלו ע"י היין: אהלה של אשתו. לומר שע"י היין ניסת לזנות: וזי וי"ז נקודה בפתח משתמע ווי לשון אוי: אמר להון וכו'. משך לכס בדברי טעם וכדמפרש ואזיל ודייק ויגד ל' הגדה וכן פירש': והרג את חבירו. בשביל ירושת העולם: לעשותן חרבע. כלומר ג' בני ים לו ומבקש עוד רביעי: וירא ויגד. ראה ע"י העין והדיבור נחתך ע"י השנים: שם התחיל כו'. דכתיב ויקח שם ויפת ולא אמר ויקחו: למלית של מזאת לזנית: לפיוולא פירש' פלית נחש וצחומם פירש' שזכו צי נוג לקבורה וגרסה דהוא הוא שיזכו לקבורה ויחכמו במכריסין: בגוליהן פירש' וסערך

אביך . הייך שאני פורע לך . (יחזקאל לט) ביום ההוא אתן לנוג מקום שם קבר בישראל גי העוברים קדמת הים וחממת היא את העוברים וקברו שם את גוג ואת כל המונו וקראו גיא המון גוג . אמר הקב"ה לחם . אתה בזית ערות אביך . הייך שאני פורע לך (פסטי כ) כן ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים חקנים ערום ויחף והשופי שת ערות מצרים : (י) ויקץ נח מינו . נתפרק יינו מעליו . וידע את אשר עשה לו בנו הקטן . בנו הפסול . הה"ד (מ"א ח) כי מזבח הנחשת קמן מהכיל וגו' : (יא) ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו . חם הטא וכנען נתקלל . אתמהא . ר' יהודה ור' נחמיה . ר"י אמר לפי שכתוב ויברך אלהים את נח ואת בניו . ואין קללה הוה במקום ברכה . לפיכך ויאמר ארור כנען . ר"ג אמר כנען ראה והגיד לחם . לפיכך תולין את הקללה במקולל . א"ר ברכיה הרבה צער נצמער נח בתיבה שלא היה לו בן קמן שישימשנו . אמר לכשאצא אני מעמיד לי בן קמן שישימשנו . כיון שעשה לו חם אותו מעשה . אמר אתה מנעת אותי מלהעמיד לי בן קמן שישימשני . לפיכך יהיה אותו האיש עבד לאחיו שהן עבדים לי . ר' הונא בשם רב יוסף אמר אתה מנעת אותי מלעשות דבר שהוא באפלה . לפיכך יהיה אותו האיש כעור ומפוחם . ר"ה בשם ר' יוסף א"ל אתה מנעת אותי מלהעמיד בן רביעי לפיכך אני מארר בן רביעי שלך . א"ר חייא בר אבא חם וכלב שימשו בתיבה לפיכך יצא חם מפוחם וכלב מפורסם בתשמישו . א"ר לוי לאחד שקבע מוניטין שלו בתוך אהלו של מלך . אמר המלך גוזר אני שיתפחמו פניו ויפסל מטבעו . כך חם וכלב שימשו בתיבה . לפיכך יצא חם מפוחם וכלב מפורסם בתשמישו : (יב) ויאמר ברוך ה' אלהי שם . אמר ר"ל אף מיפת עמדו באהלי שם . ויאמר ברוך אלהי שם ויהי כנען . יפת אלהים ליפת . זה כורש שהוא גוזר שיבנה ביהמ"ק . אעפ"כ וישכון באהלי שם . אין שכינה שורה אלא באהלי שם . בר קפרא אמר יהיו ד"ת נאמרים בלשונו של יפת בתוך אהלי שם . ר' יודן אמר מכאן לתרגום מן התורה הדא דכתיב (נחמ"ה ה) ויקראו בספר תורת האלהים . זה המקרא . מפורש זה תרגום . ושום שכל . אלו הטעמים . ויבינו במקרא . אלו ראשי הפסוקים . ר' הונא בן לוליאני אומר אלו ההכרעות והראיות . רבנן דקסרי אמרי מיכן למסורת . ר' זעירא ור' הננאל בשם ר' אפי' אדם רגיל

בתורה

מתנות כהונה

והערך מין צד : במוקסיהון מין צד : נתפרק כו' דרש ויקן לשון קנייה דה"ל קו"ו אלנה דל"כ ויקן משנתו מצעי ליה : ואת ציו . הכי שחם נחנך גס בוא : שהוא באפלה . תשמיש המטה שחור אפילו לאור הגר וכמ"ד סרטו : בעור מכוער ומפוחם לשון פחם כלומר שחור והטעמים יאלו מהם : לפיכך יאל חם מפוחם . להודיע שנהג היצר דבדך שנהג באפלה : מפורסם בתשמישו . נקשר וקלוגו גלו לעין כל : מוניטין מטבע : אהלו של מלך . ובנמשל סמיכה גס היא אהלו של הקב"ה ועין מזה בספר הזוהר והס קצבו שמה מטבע שלהן שמשו להוליד דמותם וללמם ופסל ג"כ מטבע שלהן חם ובניו יאלו מפוחם ובעיר ללמם נחצוה וכן הכלב מטבעתו נפסל נחצוה וכדי ציון : ה"ג אף מיפת עמדו כו' . ודיק דכתיב ברוך ה' כו' יפת אלהים כו' שנס יפת בכלל ברכה להיות באהלי שם : אלא באהלי שם . צניח עולמים שנהג שלמה סנה מו שם קן פירש"י : מיכן לתרגם . כל זה תמלא צ"פ דמגילה : דהכרעות כו' . סיד

ולסיק

בתורה כעזרא. לא יהא קורא מפיו וכותב. והא תני מעשה שהיה ר"מ באסייא ולא היה שם מגילת אסתר וקרא לו מפיו וכתבה. תמן אמרין שתי מגילות כתב. גנו את הראשונה וקיים את השניה:

פרשה לו (א) בני יפת גומר ומגוג. א"ר שמואל בר אמי זו אפריקא. וגירמניא. ומדי. ומקדוניה. איסניא ותוניה.

תירס ר' סימון אמר זו פרס. רבנן אמרי תורקי. ובני גומר אשכנז וריפת ותוגרמה. אסייא. והדויף. וגרמנייא. ר' ברכיה אמר גירמניקייא. ובני יון אלישה ותרשיש. אלסוטרוס. איטלייה. דרדנייא. כתוב אחד אמר ורודנים. וכתוב א' אומר (דס"א ה) ורודנים. ר' סימון ור' חנין. ר"ס אמר דודנים שהם בני דודיהן של ישראל. רודנים שהם באים ורודין אותם. א"ר חנניא בשעה שישראל נתונים בעליה. אינון אמרין להון בני דודכם אגן. ובשעה שהם נתונים בירידה הם באים ורודין אותם: (ב) ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען. אמר רשב"ל היוינו סבורים שנתבלעה משפחתו של פוט בא יהוקאל ופירש (יחזקאל ג) כוש ופוט ולוד וכל הערב וכוש ובני ארץ חברית אתם בתיב יפולו: (ג) וכוש ילד את נמרוד. הה"ד (מסל"ז) שגיון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני. ר' יהושע בר נחמיה בשם ר' חנניא בר יצחק. כנגד בימה של רשע אמרו. וכי כושי הוה עשו. אלא שעשה כמעשה נמרוד. הה"ד ע"כ יאמר נמרוד גבור ציד לפני ה' אב"כ. אלא כנמרוד גבור ציד. מה זה צד את חבריות בפיהם. אף זה צד את חבריות בפיהם. לא נגבת מן גנב עמך. לא קטלת מן קטל עמך: (ד) הוא היה גבור ציד לפני ה'. חמשה הוא לטובה. וחמשה הוא לרעה. הוא היה גבור ציד לפני ה'. הוא עשו אבי אדם. הוא דתן ואבירם. הוא המלך אחז. הוא אחשוורוש. וה' הוא לטובה. אברם הוא אברהם. הוא משה ואהרן. הוא אהרן ומשה. הוא חזקיה המלך. הוא עזרא עלה מכבל. דבי ברכיה בשם ר' חנין אף אית לן חד הוא טאב מן כולהון. הוא ה' אלהינו

מתנות בהונה

ולתיקן יכרע לפניו או לאחרי: קורא מפיו כו'. בעל פה חלא מתוך הכתב: באסייא שם מקום: גנז את הראשונה. על שכתבה שלא מתוך הכתב וקיים את השנייה ללאה בה ידי חובתו: בני יפת וגו'. מאמר זה מלאחיו בירושלמי פ"ק למגילה ק"ח דע"א: ורודנים כך כתוב ריש דברי הימים: בני דודין אגן. כלומר אין מקרבין לישראל חלא להנאת עצמן: ובאין ורודין אותן כשמתה ידם בעונת שמים כן פירש' ריש דברי הימים: הערב וכז. גרסו' ופסוק הוא ביחזקאל ס' ל': כנגד בימה. כלומר משפטיו ודיונו וכדלקמן מקום המשפט ששם דין נקרא בימה כדלמרי' בהנחומא ויבקש להרוג את משה העלה משה לבימה: רשע ר"ל עשו הרשע וסוף המזמור יגמר גא רע רשעים כו' עד גמירא מוכיה שעל עשו אמרו אע"ג דרש"י ז"ל בפ"ק דמ"ק מיישב לא ס"ל להאי חנא והאי בן ימיני יש ליישב שעל יצחק אבינו נאמר שהיה מזומן לקרבן לה': נמרוד נקרא כוש ככתוב וכוש ילד את נמרוד וכדלקמן: כנמרוד קף הדניון מורה שמדמה אדם לנמרוד וכו' עשו וכדמפרש ואולי: בזה זה לך. שכן כתיב גבור ליד: אף זה. עשו: לא נגבת כו'. הדין החליט לאמת ויביט שעכ"פ גנב ולא השגיח בזה שאמר לא נגבתי רק שיאמר לו מי גנב עמו והכל כדי שיודה הנחבע או שישתחמו טעותיו ועיין בפ' דברים ובפתיחתא דמדרש רוב דיתבאר לן: חמשה הוא כו'. מלה הוא לשון הפלגה הן לטוב הן למוטב מתחלתו ועד סופו כמו שדרשו הוא אהרן ומשה הוא אחשוורוש ולקמן הוא ה' וגו': וחמשה הם לטובה. אברם הוא אברהם הוא משה ואהרן: אברם הוא אברהם פסוק הוא ריש דברי הימים: הוא עזרא כו'. דוד הוא הקמן לא קחשיב ליה מדלח כתיב הוא דוד: אית לן כו'. יש לנו עוד הוא הסוד

אלהינו. שמדת רחמיו לעולם: (ה) ותהי ראשית ממלכתו בכל וארך ואכד
 וכלנה. חרן ונציבין וקטוספין. בארץ שנער. זו כבל. למה נקרא שמה
 שנער. אמר ר"ל ששם נגערו מתי דור המבול. ד"א שנער. שהיא מנוערת
 מן המצות. בלא תרומה. ובלא מעשרות. ובלא שביעית. ד"א שנער
 שהם מתים בתשנוק בלא גר ובלא מרחץ. ד"א שנער ששריה מתים נערים.
 ד"א שנער ששריה מבימין בתורה עד שהם נערים. ד"א שנער שהעמידה
 שונא וער להקב"ה. ואי זה זה נבוכדנצר: (ו) מן הארץ היא יצא אשור.
 מן העצה היא יצא אשור. כיון שראה אותן באים לחלוק על הקב"ה
 פנה מארצו. א"ל הקב"ה את יצאתה לך מארבע. הייך שאני פורע לך
 ונותן לך ד'. ויבן את נינוה ואת רחובות עיר ואת כלח ואת רסן. תלתסר.
 ולא עשה. אלא כיון שבא ונשתתף עמהן בחורבן ביהמ"ק. א"ל הקב"ה
 אתמול אפרוח עכשיו ביצה. אתמול מפריח מצות ומע"ט. עכשיו מכונן
 כביצה. אתמהא. לפיכך (תהליס פג) היו זרוע לבני לוט סלה. ללווט:
 (ז) ואת רסן בין נינוה ובין כלח וגו'. אין אנו יודעין אם רסן היא הגדולה
 ואם נינוה היא הגדולה. מן מה דכתיב (וי"ג) ונינוה היתה עיר גדולה
 לאלהים מהלך ג' ימים. הוי נינוה היא הגדולה: (ח) ומצרים ילד את
 לודים וגו'. א"ר אבא ב"כ אמר ריב"ק כל מוניטא של מצרים אינה אלא
 בים. לודים לודי ים. ענמים. ענמי ים כשמן. להבים להב ים. נפתוחים
 נפתוחי ים. פתרוסים פרוויטות. כסלוחים פקוסים. א"ר אבא ב"כ פתרוסים
 וכסלוחים היו מעמידין הומליסין. היו אלו מנגבין נשותיהן של אלו.
 ואלו מנגבין נשותיהן של אלו. מה יצא מהן פלשתים גבורים. כפתורים
 גנסיס: וכנען ילד את צידון. ואת החוי הלדון. ואת הערקי ארקא דליבנן.
 ואת הסיני ארתוסיה. ואת הארודי ארווד. את הצמרי המץ. ולמה
 הוא קורא אותה צמרי. יהודה בר ר' אמר שהן עושין בצמר. ואת החמתי

פיפניה

מתנות כהונה

מכל הלה הוא ה' וכו': ששם נערו. צבל היא הארץ השפלה מכל הארצות לפיכך
 נערו שם: מנוערת נחוקה מן המצות: מן תרומה כו'. שכל מצות התלויה בקרקע
 אינה נובעת אלא בחי' לצד: בתשניק לשון זוהמא כמו שפירש' ריש פ' מקץ ולשון זרה ולוקה:
 בלא נר. פירש' שאין שמן מלוי צבל והביא רח"ה מומסת שבה: בלא מרחץ. פירש' מחוסר
 עזים ומביא רח"ה מהגדה: ששרייה מתים כו'. פירש' ת"ח כדאמרין בקידושין אמרו לו לר'
 יוחנן איכה סבא צבל תמה אמר כתיב למען ירבו ימיכם על האדמה: שנער נטרקיון שריה
 נערים: כעצה היא כו'. מעלת דור הפלגה: מארבע מארבע ארצות צבל וארך ואכד
 וכלנה: תלתסר פי' של רסן: ולא עשה. לא עבד הקב"ה באהבתו אותו כן הוא צילקוט תלים:
 אלא כיון כו'. שנאמר גם אשור נלוה עמם תלים פ"ג: מפריח כו'. שברח מארצו לאהבת
 הש': מכונן כביצה מסובב ומקוסר: היו זרוע וגו'. סיפיה דקראגא השור נלוה כו': ללווט
 לקללה לט דרש לשון לווט: מוניטא מטבע שלהן ועיקרם: ה"ג צילקוט אינה אלא פסולת
 ענמים ענמיים כשמן נפתוחים נפתוחים כלומר כל אלו כשמן של עכשיו כן נקראו צפת היא
 אצל פתרוסים נקראו עכשיו פרוויטות וכסלוחים פקוסים וכן לקמן השיב שנשתנו שם וקתם שלא
 נשתנו וצפירש' מלאתי הגירס' צדק אהרן ופי' פרוויטות פקוסים מני מומין ידיעות צביהם
 וצילקוט לא גרם מן לודים כולי עד פקוסים וזו היא הגירסא היותר מיושנת: הומלסין כמו
 אומלסין ופי' היות: בזה ילא מהס כו'. ולכן כתיב ילא מהן פלשתים ולא כתיב יולדו ילאו
 דרך צמה כ"ע צפירש' פלשתים גבורים מפולשים ומפורסמים בגבורתם וגדלם: כפתורים
 גנסיס. קצור ועגול ככפתור וצילקוט גרם פתרוסים גנסיס כפתורים גנסיס: הלדון כל אלו

פיפניה. ויהי נבול הכנעני מצידון וגו'. עד קלדה : (ט) ולשם יולד גם הוא יאבי כל בני עבר וגו'. אין אנו יודעין אם שם הוא הגדול. אם יפת הוא הגדול. מן מה דכתיב אלה תולדות שם שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול. הוי יפת הוא הגדול : (י) ולעבר יולד שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ. ר' יוסי ורשב"ג. רבי יוסי אומר הראשונים על ידי שהיו מכירים את ייחוסיהם. היו מוציאין שמן לשם המאורע. אבל אנו שאין אנו מכירים את ייחוסינו. אנו מוציאין לשם אבותינו. רשב"ג אומר הראשונים ע"י שהיו משתמשין ברוה"ק. היו מוציאין לשם המאורע. אבל אנו שאין אנו משתמשין ברוה"ק אנו מוציאין לשם אבותינו. אר"י ב"ר חלפתא נביא גדול היה עבר שהוציא לשם המאורע. הה"ד ולעבר יולד שני בנים וגו'. ולמה נקרא שמו יקמן. שהיה מקטין את עצמו ואת עסקיו. ומה זכה. זכה להעמיד י"ג משפחות. ומה אם הקטן שהוא מקטין עסקיו כך. גדול שהוא מקטין את עסקיו עאכ"ו. ודכוותה (גלגלית מה) וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים וזהו הצעיר. א"ר הונא וכי מן התולדות אין אנו יודעין שהוא הצעיר אלא שהיה מצעיר את עסקיו. ומה זכה. זכה לבכורה. ומה אם הצעיר ע"י שהיה מצעיר את עסקיו זכה לבכורה. גדול שהוא מצעיר את עסקיו עאכ"ו : (יא) ויקטן ילד את אלמוודד ואת שלף ואת הצר מות. ר' הונא אומר מקום הוא ששמו הצר מות שהן אוכלים כרישים ולובשים כלי פפייר ומצפים למיתה בכל יום. ר' שמואל אמר אפי' כלי פפייר אין להם : (יב) ויהי מושבם ממשא. אלעזר בן פנחס אמר מישא מיתה. מדי חולה. עולם נובכי גוססות. חבל ימא תכלתא דכבל. צור צייר תכלתא דחבל ימא. ר' יהודה אומר בין הנהרות כגולה ליחוסים. באכה ספרה טפרי.

הר הקדם טורי מדינהא :

פרשה לה (א) ויהי כל הארץ שפה אחת וגו'. אלעזר ב"ר יוסי בר זימרא פתח (סהלס נט) אל תהרגם פן ישכחו עמי הניעמו בחילך והורידמו. רבנן פתרי קרייה בדואג ובאהיתופל. אמר דוד אל תהרגם לדואג ואהיתופל. פן ישכחו עמי פן ישכחו הדורות הבאים אתריהם. הניעמו בחילך מלמלמו. והורידמו מגדולתן. ולנו מה יעשה (סז) מנגנו

מתנות כהונה

שמות אומות הן : קלרא שם מדינה והערך גרם קלדה : הוי יפת הגדול עיין בפירש"י בחומש : למה נקרא שמו יקמן. דהא כתיב ושם אחיו יקמן וכל היכא דכתיב ובס פלוני כך וכך דייק בשמיה ודרשו אס לא כתיב עמנו ומימקו עמו כמו ויקרא שמו נח לאמר זה ינחמנו שם הו' גרשם ושם הו' אלעזר ודומה לאלו והיכא דלא כתיבי כהדיא דרשו חז"ל כל אחד ואחד לפי עניינו חיל צמור ומלחמה כי תדרשנו : ואת עסקיו. כלומר עניו בעמנו ושפל בכל עניינוו שלא היה מנציה פלמו בשום דבר : ומה אס הקטן כו'. עיין לעיל פ"ז : ומה אס הקטן שהיה קטן בשנים : פפייר פי' הערוך שם עשן ועושיין ממנה קליפין והיו לובשין אותה והרמזי' והר"ש פי' ג"כ פי"ז דמסכת כלים שהן לבוש של מין זמורות : ומצפים למיתה. כלומר אינן מרדין בשום טובה. שהיא חומת המות קשה עליהם : מישה מיתה. כלו' בני מיתה שכולם ממזרים כדליתא בפ' עשרה יוחסין : חוללה כלומר רובם מיוחסים כמו רוב החוללים לחיים : ה"ז בירושלמי דפרק עשרה יוחסין עלם וגבכי גוססות. וגבכי שם המדינה גוססות כלו' רובו ממזרים כמו רוב גוססים למיתה : חבל ימא. שם מדינה : ותכלת' כו'. כלו' הפאר והגו של כבל ליוחסין והערך פירש החלית והסוף

עובדה ונלך איש לארצו כי נגע אל השמים משפטם ונשא עד שחקים .
 רפאנו את בבל . בדור אנוש . ולא נרפאתה בדור המבול . עובדה ונלך
 איש לארצו . שנא' ויפץ ה' אותם וגו' : (ו) ויהי כל הארץ שפה אחת .
 ר' אלעזר ור' יוחנן . ר"א אומר ודברים אחדים דבורים אהודים . מעשה
 דור המבול נתפרש . מעשה דור הפלגה לא נתפרש . ודברים אחדים שאמרו
 דברים חדים על ה' אלהינו ה' אחד ועל אחד היה אברהם בארץ . אמרו
 אברהם זה פרדה עקרה הוא אינו מוליד . ועל ה' אלהינו אמרו לא כל
 הימנו לבור לו את העליונים וליתן לנו את התחתונים . אלא בואו ונעשה
 לנו מגדל . ונעשה ע"ז בראשו וניתן הרב בידה ותהי נראית כאילו עושה
 עמו מלחמה . ד"א ודברי' אחדים דברים אהודים . מה שביד זה ביד זה .
 ומה שביד זה ביד זה . רבנן אמרי שפה אחת . משל לא' שהיה לו מרתף
 של יין פתח חבית ראשונה ומצאה של חומץ . שניה ומצאה של חומץ .
 שלישית ומצאה של חומץ . הא משפו דכולא בישא . א"ר אליעזר אי זו
 קשה זה שאומר למלך או אני או אתה בפלטין . או זה שאומר אני בפלטין
 ולא אתה . בודאי זו קשה שאומר למלך אני בפלטין ולא אתה . כך דור
 המבול אמרו (איוב כ"ג) מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו . דור
 הפלגה אמרו לא כל הימנו שיבור לו את העליונים וליתן לנו את התחתונים
 אלא בואו ונעשה לו מגדל ונעשה ע"ז בראשו וניתן הרב בידה ותהי נראית
 כאילו עושה עמו מלחמה . אותן של דור המבול לא נשתירה מהן פליטה .
 ואלו של דור הפלגה נשתירה מהם פליטה . אלא דור המבול ע"י שהיו
 שטופים בגזל שנא' (סס כ"ד) גבולות ישיגו עדר גזלו וירעו . לפיכך לא
 נשתיר מהן פליטה . אבל אלו ע"י שהיו אוהבים זה את זה שנא' ויהי כל
 הארץ שפה אחת לפיכך נשתירה מהן פליטה . ר' אומר גדול השלום שאפי'
 ישראל עובדי' ע"ז ושלום ביניהם אמר המקום כביכול איני יכול לשלום
 בהם כיון ששלום ביניהם . שנא' (הושע ד') חבור עצבים אפרים הנח לו .
 אבל משנחלקו מה הוא אומר (סס י') חלק לבם עתה יאשמו . הא למדת
 גדול השלום ושנואה המחלוקת . ודברים אחדים מעשה דור המבול נתפרש
 אבל מעשה דור הפלגה לא נתפרש . ד"א ודברים אחדים . שאמרו דברים
 חדים אמרו אחת לאלף ותרנ"ו שנה הרקיע מתמוטט בואו ונעשה סמוכות
 אחד מן הצפון ואחד מן הדרום ואחד מן המערב וזה שבכאן סומכו מן המזרח
 הה"ד ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים : (ז) ויהי בנסעם מקדם .
 נסעו

מתנות כהונה

של שלם ולא לקחו מוסר : רפאנו את צבל . כלומר דור הפלגה שהיו צבלל שנאמר וימלאו צקעה
 צהרץ שנער זו צבל כדמפרש לעיל פל"ז והיה להם ללמוד ולקבל רפואה מהם ולא נרפאה : ה"ב
 צילקוט דברים אחוים וסגורים שגא נהפרש חטאתם כהאי דכתיב והדלת סגרו ות"א אחדו וכן
 פירש רש"י : נתפרש שגא כי מלאה הארץ חמס וכן כי השמית כל בשר דרכו : דברים חדים כו'
 דברים אחדים דרשנוטריקין דברים חדים דברים על אחדים על שנים שנקראו אחד כדמפרש ואילל :
 חדים לשון הרע כהרב חדה : לבור לברר : אלא צלו גרסי' : אהודים אחוים יחד בשותפו'
 ח' וכיס ח' לכלהם : שפה אחת כו' . קרי ציה שפה הש"ן נקודה צימין מל' השאפה יין צפ' זהב :
 הא משפו ט' . מוכחי הדעת שפוי ושוקט כי כן הוא ואורח צדיקים ללולה מרגום ואורחה דהר"ן
 שפיה והכי מוכח גיר' הילקוט דגרגס הא מסתיה דכולה בישא וה"ג צערוך מסחו לשון מכתיים :
 מה שדי כו' . לא נקבו רק הם למטה והוא למעלה : לא נהפרש . פי' כלעיל : דברים אחדים

נסעו מן מדינתא למיזל למדינתא אמר ר' אלעזר בר' שמעון הסיעו עצמן
 מקדמונו של עולם אמרו אי אפשרנו לא בו ולא באלהותו: (ח) וימצאו
 בקעה. רבי יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר התכנסו כל אוה"ע לראות אי זה
 בקעה מחזקת להם ובסוף מצאו. ור"נ אמר וימצאו (משני ג) אם ללצים
 הוא יליין: (ט) וישבו שם. א"ר יצחק כ"מ שאתה מוצא ישיבה השמן
 קופין. א"ר חלבו כ"מ שאתה מוצא נחת רוח השמן מקטרג. א"ר לוי
 כ"מ שאתה מוצא אכילה ושתייה השמן מקטרג: (י) ויאמרו איש אל רעהו.
 מי אמר למי. ר' ברכיה אמר מצרים אמר לכוש. הבה נלכנה לבנים
 ונשרפה לשריפה. עתידין אלין עממאי משתרפה מן גו עלמא. ותהי להם
 הלכנה לאבן וגו'. ר' הונא אמר הוות מצלחת בידן אתי למבני הדא הוא
 בני תרתין. אתי למישויע תרתין והוא מישויע ארבע: (יא) ויאמרו הבה
 נבנה לנו וגו'. א"ר יודן מגדל בנו עיר לא בנו. אתיבון ליה והכתוב
 וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל. א"ל קרון דבתריה. ויחדלו לבנות
 המגדל אכ"כ אלא ויחדלו לבנות העיר. א"ר הייא בר אבא המגדל הזה
 שבנו שלישו נשרף. ושלישו שקע. ושלישו קיים. וא"ת שהוא קטן.
 ר' הונא בשם ר' אידי אמר כל מי שהוא עולה על ראשו רואה דקלים שלפניו
 כאילו חגבים. ונעשה לנו שם. תני ר' ישמעאל אין שם אלא ע"ו. פן נפוץ
 על פני כל הארץ. אמר ר"ש ב"ר חלפתא (משני י"ח) פי כסיל מחתה לו:
 (יב) וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל וגו'. תני ר"ש ב"ר חלפתא זו
 אחת מעשר ירידות האמורות בתורה. אשר בנו בני האדם א"ר ברכיה ובי
 מה נאמר בני המרייא או בני גמליא. אלא בנוי דאדם קדמאה מה אדה"ר
 אחר כל המוכה שעשיתי עמו אמר האשה אשר נתת עמדי וגו'. כך
 שנתים

מתנות כהונה

אחזים ומסוגרים: מן מדינתא כו'. נסעו ממזרח דכתיב קודם לזה יהי מושבם וגו' הר
 הקדש וארץ שנער גם היא במזרח בחמיה ומשני אר"א כו': ובסוף מלאו. דייק מדכתיב
 וימלאו משמע שכלם חפשו וימלאו כד"א ויבוקש הדבר וימלאו: ורבי נחמיה. סבר שהקב"ה המציא
 להם הבקעה ע"ד שאל"ז ג' דברים באין בהיסח הדעת ואחד מהן מציאה וכו' ומן הראוי לא
 היה להן למצוא בקעה גדולה כ"כ אלא שהקב"ה המציא להן דרך מציאה כדי שלא יאמרו אלו
 מלאנו בקעה מחזקת כולנו היה מתקיים מחשבותינו: מצרים אמר לכוש. כלומר לא שדבר איש
 לרעהו דמשמע יחיד ליהיד אלא אומה לאומה: משתרפה כו'. מקוה ועבר מן העולם ודריש
 ונשרפה כמו וישרפה השי"ן בקמ"ץ גדול פי' נהיה נשרפים ועוברין מן העולם: הוות מללחת
 כו'. המלאכה היתה מללחת ועולה בידם כשצא לבנות ולקבוע אבן אחת היו נקבעים שנים ודייק
 מדכתיב וסתי דמשמע שהיה כן מעלמו ומאליו וכן והחמר היה כו': אתי למישוע כו' וכשצא לפוח
 ולחבר שני' היו נעושים ארבע: קרון דכתיב כו'. קראו המקרא שאלחיו: ויחדלו לבנות
 ודייק להליל ויחדלו לבנות וכו' לא א"ל הלי' העיר והמגדל אלא בא להשיענו שחדלו מלשם העיר
 ולא בנו בה כלום והאי דכתיב וירד כו' על המשכן' הוא דקאמר: שהוא קטן. אורו שלים שהוא
 היקיים עד: כאלו חגבים מפני רוח המגדל: אין סם. האמור כאן: פי כסיל וגו'. שפיהם
 כשליקום שכן היה להם בסוף שנאמר ויפץ ה' אוחם וגו': מה נאמר. מה היה לנו למר אילו לא
 כתיב בני האדם וכו' בני המרייא וכו' חמורים וגמלים: אלא בנוי כו'. בניו של אדם הראשון שחזו
 מוכדרכו פרש ואיל: האשה אשר נתת וגו'. שכפה בטובתו שנתן לו הקב"ה שכל הטובה בלא
 חשה טורה בלא טובה: ה"ג בילקוט כך ש"ס שנים מדור המבול כו'. כלומר עדיין לא היה זמן
 ארוך שהליל אוחם הקב"ה מן המבול כ"א ש"ס שנה כדאיתא בסדר עולם והס כפו בטובה זו ואלו
 א' לאלף חמיו שנה העולם מתמוטט כו' כדלעיל ריש ע"א או ר"ל שהטובה היא שהיו כולם שפה

שנתים מדור הסבול עד דור הפלגה. ויהי כל הארץ שפה אחת: (יג) ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכולם. רבי יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר הואיל הן עם אחד ושפה אחת אם הן עושין תשובה אני מקבלן. ר"ג אומר מי גרם להם שימדדו כי לא ע"י שהם עם אחד ושפה אחת: (יד) ועתה לא יבצר וגו'. א"ר אבא בר כהנא מלמד שפתח להם הקב"ה פתח של תשובה. שנא' ועתה. ואין עתה אלא תשובה. המד"א (דניס"י) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה. והן אמרין לא. אומר הקב"ה יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות. הכרם הזה בשעה שאינו עושה פרי מה בעליו עושין לו מנממין אותו: (טו) הבה נרדה. זה אחד מן הדברים ששינו לתלמי המלך. הבה ארדה ואבלה. ונבלה שם שפתם. א"ר אבא ב"כ משפתם אעשה נבלה. הוה חד מנהון אמר להבריה אייתי לי קולב. והוא הוה יתיב ליה מגרופי. הוה מהי ליה ופצע מוחיה. הה"ד משפתם אעשה נבלה: (טז) ויפץ ה' אותם משם. רבי יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר הלכו להם בני צור לצידון ובני צידון לצור. מצרים תופשת לארצו. ר"ג אומר כל אחד ואחד תופש ארצו שהיה תחלת שבתו שם ולשם הוא הוור. אלא מהו ויפץ שנכנסו כל הארצות בראשי ההרים והיתה כל אחת ואחת בולעת אנשי מקומה. רבנן אמרי אין ויפץ אלא ויצף. הציף עליהן הים והציף ל' משפחות מהן. ר"ל אומר אין לך צרה באה לאדם שאין לאהרים בה ריוח. אותן ל' משפחות מוהיבן עמדו. מאברהם. ט"ז מקטורה. וי"ב מישמעאל. ואלין תרתין הורנייתא. (גמ' פ"ב) ויאמר ה' לה שני גוים בכסנך: (יז) ע"כ קרא שמה בבל. הוה תלמיד מן דרבי יוהנן הוה יתיב קודמיהי. והוה מסבר ליה ולא סבר. א"ל מ"ט לית את סבר. א"ל דאנא גלי מן ארעאי. א"ל מוהיבן ארעא דידך. א"ל מן בורסיף. א"ל לא תאמר לי כן אלא מן בולסיף. כי שם בלל ה' שפת כל הארץ: (יח) ואלה תולדות תרה תרה הוליד את אברם וגו' א"ר אבא ב"כ כל

מי

מתנות כהונה

אחת וכו' ומפני זה החילו את זאת והאב"א מקיים גי' הספר שנתים מדור הסבול עד נמרוד שהמריקן על הקב"ה: הואיל וכן כו'. שיש שלום ואהבה ביניהם הקבלים אע"פ שלפי מעשיהן אין רצון לקבל בתשובה: שנאמר ועשה וכאלו אמר הכי תשובה והם ענו לא כלומר לא תשוב והקב"ה השיב ויצר מהן וגומר וכן דרכו לשל פתה כ"א על ועשה פן ישלח ידו כו': מנממין בורסין הענפים וכו' ויצר לשון בצורה שירך גבי כרס וכן יבצר מהם ל' משפחות כדלקמן: הבה ארדה כו'. כך כתבו לתלמי המלך: אעשה אותם נבלה: הוה חד מנהון כו'. כשהיה אחד מהם אמר לחבירו הביטו לי כלוב פיכ"י קרדוס ובערוך גרם כולב ופי' זו גמ' והווא היה נטמן לו מגניפה. פי' רחם פאל"א בלע"ז: הוה מהי כו'. והביטו היה מכה אותו: ה"ג בילקוט בני זור לזידון ר' נחמיה אומר בראשי ההרים כלומר במקום גבוהה ומשם קבל וכנס אליו כל ארץ וארץ את אנשיו ודייק מדכתיב ויפץ ה' אותם משם על פני כל הארץ: אין ויפץ כו'. דרש ויפץ כמו ויפץ כמו כשז כשז: תרתין הורנייתא. ב' משפחות החסרים משלמים: שני גוים וכו'. הרי שהגיע מהפלה הזאת עובדה לאברהם ולישמעאל וליזחק: הוה יתיב כו'. היה יושב לפניו ללמוד ממנו תורה: לית סבר. אין אחת מבין: דאנא גלי כו' הני גולה מארצי: מוהיבן כו' מאיזה דוואקל"ג היה ארץ מולדתך: בורסיף מקום ה' יש בבבל שמו בורסיף ואמר שלו משכה התלמוד כדאיסא בפרק הלק בבב ובורסיף סימן רע לחורה מאי בורסיף צור שפת ובערוך ערך חללות בורסיף נטמיקון צור מן הספר ע"ש שמשכה התלמוד: בולסיף נטמיקון בבל שפת: אף היא לא תכרה.

אף

לכבשן האש וניצול. אמרין ליה דמאן את. א"ל מן דאברהם אנא. נמלחו והשליכוהו לאור ונחמרו בני מעיו. ויצא ומת על פני תרה אביו. הה"ד (בלאשית יא) וימת הרן על פני תרה וגו': (כ) ויקח אברם ונחור להם נשים וגו'. אברם היה גדול מנחור שנה א'. ונחור היה גדול מהרן שנה א'. נמצא אברהם גדול מהרן שני שנים. שנה לעיבורה של מלכה ושנה לעיבורה של יסכה. הרן מוליד לרשה שנים. ואברם אינו מוליד אתמהא: (כא) ותהי שרי עקרה וגו'. אמר ר"ל בכל מקום שנא' אין לה הוה לה. ותהי שרי עקרה אין לה ולד הוה לה. וה' פקד את שרה וגו'. (ש"ס ה) ויהי לפנינה ילדים ולהנה אין ילדים והוה לה. (ש"ס) כי פקד ה' את חנה ותהר ותלד וגו'. (י"מ"ה ל) ציון היא דורש אין לה. והוה לה. (י"ע"ס ט) ובא לציון גואל (ש"ס"ג) רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצחלי:

סדר לך לך

פרישה לט (א) ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וגו'. ר' יצחק

פתח (תהלים מ"ה) שמעי בת וראי והמי אונך ושכחי עמך ובית אביך. א"ר יצחק משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום. וראה בירה אחת דולקת. אמר תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג. הציץ עליו בעל הבירה. א"ל אני הוא בעל הבירה. כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג. הציץ עליו הקב"ה וא"ל אני הוא בעל העולם. (ש"ס) ויתאו המלך יפיד כי הוא אדוניך. ויתאו המלך יפיד ליפותיך בעולם. והשתחוי לו. הוי ויאמר ה' אל אברם: (ב) ויאמר ה' אל אברם. ר' ברכיה פתח (ש"י ס"ט"ס ה) לריה שמניך טובים שמן תורק שמך. א"ר ברכיה למה היה א"א דומה. לצלותיה של אפופילסיומן מוקפת צמיד פתיל ומונחת בזוית ולא היה ריחה נודף. כיון שהיתה משולטלת היה ריחה נודף. כך אמר הקב"ה לא"א טלטל עצמך ממקום למקום ושמדך מתנדל בעולם: (ג) ויאמר ה' אל אברם. ר' ברכיה פתח (ש"ס ה) אחות לנו קטנה ושדים אין לה וגו'. אחות לנו קטנה זה אברהם שאיחה את כל באי העולם

מתנות כהונה

אמונת אברהם חנוכי: אמרין ליה כו'. אמרו לו להרן של מי אתה: ונחמרו כו'. שמעטמו היה לו לידע שאין באש ממשות חלוטות גם למדו חז"ל המוסר עלמנו ע"מ שיעשו לו גם אין עושין לו גם דכתיב הן לא ידעו ליהו לך מלכא מזיל או לא מזיל ידיע כו'. והרן סמך על הנס: ויצא ומה כו'. בשחר טוב חיתא שנטלו המלך והשליכו לפי אביו: היה גדול מנחור כו'. ירש"י דכתיב ויולד את אברם ואת נחור ואת הרן: ה"ג נמצא אברהם גדול מהרן ב' שנים: לו' שנים שהרי אברהם היה גדול משרה י' שנים שהרי כשנולד יצחק היה הוא בן ק' שנה והיא י"ח שנה ב' שנה ונמלא כשהיה הוא בן י' נולדה שרה וזו היה הרן בן ח' לא מהן שנה לעיבורה של מלכה ושנה לעיבורה של יסכה. היא שרה נמלא כשבה הרן על אשתו ונחמרה. היה בן ר' שנים: ואברהם אינו מוליד אתמהא. ומשני שלכך כתיב וסתי שרה כו' להודיע שהעקרונות לא היה מלדו רק מלדה: חוה לה. יתנה לה אחר כך ולכך כתיב אין שפירושו כמו סך כלומר הן יהיה לה אח"כ ולא עתה כמו שדרשו ציבנות בפרק החולין זכרע אין לו עיין לו: פצחי רנה וצחלי. מדבר בציון: ליפותיך יפיד פ' שחאף אתה יפה: אפופילסיומן שמן מור: שאיחה שחיכרם ומפרס: ה"ג במדע חזות כל באי עולם לפני הקב"ה

העולם. בר קפרא אמר כזה שהוא מאתה את הקרע. קמנה שעד שהוא קמן היה מסגל מצות ומע"ט. ושדים אין לה. לא הניקה לא מצות ולא מע"ט. מה נעשה לאחותינו ביום שידובר בה. ביום שגזר עליו נמרוד לירד לתוך כבשן האש. אם חומה היא נבנה עליה. אם מעמיד דברים כחומה נבנה עליה. ואם דלת היא נצור עליה וגו'. אם דל הוא במצות ומע"ט נצור עליה לוח ארוז. מה הצורה הזו אינה אלא לשעה. כך אין אני מתקיים עליו אלא לשעה. אמר לפניו רבין העולמים אני חומה מעמיד אני דברים כחומה. ושדי כמגדלות. זה הנני מושאל ועזריה. אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום. שנכנס בשלום ויצא בשלום: (ד) ויאמר ה' אל אברם לך לך. (קבלת ז) החכמה תעזו לחכם מעשרה שלישים אשר היו בעיר. מעשרה דורות שמנה ועד אברהם. שמכולם לא דברתי עם אחד אלא עמך: (ה) ויאמר ה' אל אברם לך לך. ר' עזריה פתח (ימי נא) רפאנו את בבל ולא נרפתה עזובה ונלך איש לארצו. רפאנו את בבל. בדור אנוש. ולא נרפתה בדור המבול. עזובה בדור הפלגה. ונלך איש לארצו ויאמר ה' אל אברם לך לך: (ו) ר' עזריה משום ר' אהא פתח (סגלס מה) אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבריך. ר' עזריה פתח קרייה באברהם. בשעה שעמד א"א לבקש רחמים על הסדומיים. מה כתיב תמן (גלגליתיה) הלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה וגו'. א"ר אהא נשבעת ואמרת שאין אתה מביא מביל לעולם. ומה אתה מערים על השבועה. אתמהא. מבול של מים אין אתה מביא. מבול של אש אתה מביא. א"כ לא יצאתה ידי השבועה. א"ר לוי השופט כל הארץ לא יעשה משפט. אם עולם אתה מבקש אין דין. ואם דין אתה מבקש אין עולם. מה את תופש החכל בתרין ראשין. את בעי עלמא ובעי דינא. סב לך חדא מנייהו. ואם לית את מוותר ציבחר לית עלמא יביל קאים. אמר לו הקב"ה אברהם. אהבת צדק ותשנא רשע וגו' מחבריך. מהו מחבריך מנה ועד אצלך י' דורות. ומכולם לא דברתי עם אחד מהם אלא עמך: (ז) ויאמר ה' אל אברם לך לך. מה כתיב למעלה מן הענין וימת תרח בחרן. א"ר יצחק אם לענין ההשבון ועד עכשיו מתבקש לו עוד ששים וחמש שנים. אלא בתהלה אתה דורש שהרשעים קרויים מתים בחייהן. לפי שהיה א"א מפקח ואומר אצא ויהיו מחללין בי שם שמים. ואומרים הניח אביו והלך לו לעת זקנתו. א"ל הקדוש ב"ה לך אני פוטרך מכיבוד אב ואם. ואין אני פוטר לאחד מכיבוד

אב

מתנות כהונה

הקב"ה: ה"ג בחומה נבנה עליה וגומר. נלילו ונבנה אוזו בשלם: מעמיד דברים כו'. לחק זלעמוד בחמונה ה"ט: מתקיים עליו. לעמוד ולהשניח ולהציל מיד הקמים עליו: זה הנני וכו'. שהושלכו גם הם בכבשן ויאלו: רפינו כן הוא הקרי ועל פליח: אין דין. אין מקום לדון נמור בלא רחמים: אין עולם. א"א לעולם להתקיים: אתה תופש כו'. אהא אהו החכל בשני ראשין והוא דרך משל: את בני כו'. אהא רוחה העולם ותרצהנס הדין: סב לך כו'. קהלך א' מהן שאם אין אהא מוותר מעט לפנים מן הסורה אין העולם יכול להתקיים: מתבקש ט כו'. עיין צפירי' סוף פ' נח: אצא מארצי ומבית אבי כדבר יי'. ואומרים הניח. פי' כן יאמרו הכריות ויש חלול ש"ס כדבר: לעת זקנתו. של תרח הניחו אברהם: לך אני פוטרך

אב ואם . ולא עוד אלא שאני מקדים מיתתו ליציאתך . בתחלה וימת .
 תרה בהרן ואח"כ ויאמר ה' אל אברם וגו' : (ח) ר' יהודה ור' נחמיה .
 ר' יהודה אומר לך לך שני פעמים . אחד מארם נהרים . ואחד מארם נהור .
 ור"ג אומר לך לך ב' פעמים . אחד מארם נהרים ומארם נהור . ואחד שהפריחו
 מבין הבתרים והביאו להרן : (ט) הה"ד (פסלים קי) עמך נדבות ביום חילך .
 עמך הייתי בעת שנדבת לשמי לירד לכבשן האש . ביום חילך בעת
 ישכנסת לי כל אותן החיילות והאוכלסים . בהדרי קדש מהדרו של עולם
 הקדשתיך . מרחם משחר מרחמו של עולם שחורתיך לי . לך מל ילדותך
 לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואומר תאמר שיש בידי עון שהייתי עובד
 ע"ז כל השנים הללו . א"ל הקב"ה לך מל ילדותך . מה מל זה פורח . אף
 עונותיך פורחים . מה המל הזה סימן ברכה לעולם . אף אתה סימן ברכה
 לעולם : (י) הה"ד (סג נה) ואומר מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה .
 למה כיונה . ר' עזריה בשם ר' יודן אמר לפי שכל העופות בשעה שהם
 יגיעים . הן נחין על גבי סלע או על גבי אילן . אבל היונה הוזה בשעה שהיא
 פורחת ויגיעה . קופצת בא' מאגפיה ופורחת בא' מאגפיה . (סג) הגה ארהיק
 גדור . נדנוד . טלטול אחר טלטול . (סג) אלון במדבר סלה . מוטב ללון
 במדברות של ארץ ישראל ולא ללון בפלטריות של חוצה לארץ . ואם תאמר
 שלא נהיך אברהם ושמה על דיבור המקום . ולמה לא יצא . שעדיין לא
 הורשה . אבל משהורשה וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט . א"ר
 לוי בשעה שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ובארם נהור . ראה אותן
 אוכלים ושותים ופוחזים . אמר הלוואי לא יהא לי חלק בארץ הזאת . וכיון
 שהגיע לסולמה של צור ראה אותן עסוקין בניכוש בשעת הניכוש בעידור
 בשעת העיזור . אמר הלוואי יהא חלקי בארץ הזאת . א"ל הקב"ה לזרעך
 אתן את הארץ הזאת : (יא) א"ר לוי ב' פעמים כתיב לך לך ואין אנו
 יודעים איזו חביבה אם השניה אם הראשונה : (יב) א"ר יוחנן לך לך מארצך
 מאפרכי

מתנות כהונה

לך בתרא קדייק : מוקדים מיתחו כו' . בשביל זכות העתידים שלכאורה יסבכו שמת קודם
 לאתו : שני פעמים . דרש לך בתרא ככתבתו ל' הליכה : מארם נהרים כו' . פירש' ובה לא"י
 ושם דבר עמו בין הבתרים ומצון הבתרים חזר להרן ונתעכב שם חמש שנים : עמך הייתי .
 עמך דרש עמך העיץ בחיריק : החיילות כו' . חילך הוא לשון חיל והם אותם פגיון והכניסה
 תחת כפי השכינה שנאמר ואת הנפש אשר עשו : מהדרו של עולם . פירש' ממזרח שהוא הדרו
 של עולם כד"ה קורא ממזרח עיט ונאמר על אברהם מי האיר ממזרח לך וגו' : מרחמו של
 עולם . מעת שנברא העולם דכתיב בהבראש ודרשו חז"ל בברכה כלומר בזכותו ורש"י פי' ממקום
 שהארה יולאה כתיובק היוולא מרחם אמו : ה"ג בילקוט תלים ואלכונה מדבר בברכה . למה
 כיונה : קופצת כלומר מנענע מעט לפי שא"ל לפרוח בחדר חם לא שיתנענע גם האחר קצת
 אז מלבן לא תקפון כלומר כובשת את האחד על הגוף למען ינוח : ה"ג נדנוד אחר נדנוד
 עלטול : ה"ג ואת גהן והוא ל' גיהן כלומר מאחר שהיה מלונן ומזורז לאלה למה נתעכב בחץ
 ס' שנים כמו שכתבתי למעלה בשם כדר עולם : אבל משהורשה כו' . דייק מדכתיב כאשר דבר יי'
 ללמד שמד שאלו דבר יי' היה הולך הוא : ופוחזים פי' הערך קופצים כלומר עוסקים
 בלינעם ושמנזות : לסולמה של צור . פירש' פ"ק דבינה צור היתה יושבת על הר גבוה והיו עולין
 לה במעלות לפיכך קורין אותה סולם : הארץ הזאת . ה' דהארץ קדייק הארץ המיוחד שמד אותה :
 ב' פעמים . אחת כאלו וחת גבי עקידת ילחק : אם הראשונה . מן מה דכתיב אל ארץ המוריה
 הו' שציה הבינה מן הראשונה פי' מדלא אמר ג"כ אל ארץ כנען ופי' אותה בהדיא ארץ המוריה הרי

מאפרכי שלך . וממולדתך זו שכונתך . ומבית אביך זו בית אביך . אל הארץ אשר אראך . ולמה לא גלה לו . כדי להכבה בעיניו וליתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה . הוא דעתיה דר' יוחנן דאמר ר"י (נחלסיט כג) ויאמר קח נא את בנך את יחידך . א"ל זה יהיד לאמו וזה יהיד לאמו . א"ל אשר אהבת . א"ל ואית תחומין במעיא . א"ל את יצחק . ולמה לא גלה לו כדי לחבבו בעיניו וליתן לו שכר על כל דבור ודבור . דאמר רב הונא בשם ר' אליעזר בנו של ריה"ג משהא הקב"ה ומתלא עיניהם של צדיקים ואח"כ הוא מגלה להם מעמו של דבר . כך אל הארץ אשר אראך . על אחד ההרים אשר אומר אליך . (ויג ג) וקרא אליה את הקריאה אשר אנכי דובר אליך . (יחזקאל ג) קום צא אל הבקעה ושם אדבר אתך : (יג) ר' ברכיה בשם ר' חנינא אמר למלך שהיה עובר ממקום למקום ונפלה מרגלית מעל ראשו . עמד המלך והעמיד פמליא שלו שם . ועשה צבורים והביא מכברות וכבד את הראשונה ולא מצאה . בשניה ולא מצאה . ובג' מצאה . אמרו מצא המלך מרגלית שלו . כך אמר הקב"ה מה צורך היה לי ליחס שם ארפכשד שלח עבר פלג רעו שרוג נחור תרח . אלא בשבילך . (נחמיס ט) ומצאת את לבבו נאמן לפניך . כך אמר הקב"ה לדוד . מה צורך היה לי ליחס פרץ חצרון רם עמינדב נחשון שלמון בעוז עובד ישי דוד . לא בשבילך . (סהלס ט) מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו : (יר) ואעשך לגוי גדול . א"ל ומנח לא העמדת ע' אומות . א"ל אותה אומה שכתוב בה (דניס ד) כי מי גוי גדול אני מעמיד ממך . אמר ר' ברכיה אתנך ואשימך אכ"כ אלא זאעשך . משאני עושה אותך בריה חדשה את פרה ורבה : (זו) ר' לוי בר היתא ורבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא אמרו שלש גדולות וארבעה ברכות כתיב כאן . בשרו שהן שלשה אבות וארבע אמהות : אמר ר' חייא לפי שהדרך מגרמת לשלשה דברים . ממעטת פריה ורביה . וממעטת את היציאה . וממעטת את השם . ממעטת פריה ורביה ואעשך לגוי גדול

מתנות כהונה

גילה שההליכה היא היתה חביבה עליו וכן פירש' לקמן פ' ג' : מאפרכי שלך . בערך משמע כל העיר בכללה : על כל פסיעה כו' . שאם גלה אותה מיד היה מקצר הדרך למהר ביחמו שמה ועכשו היה הולך ומהלך למנוח אותה ארץ שדבר לו המקום וכן פירש הרמב"ן : ואית תחומין כו' . וכי יש תחומין במעיים לדע מי הוא החביב יותר שמייהם אהובים עלי' : משהה כו' . וממשיך לבס ועיניהם חליות ומלפוח מתי יגלה להם וצפ' ג' פירש' מתלה ל' עייפות כד"ל ותלה ארץ ולקמן צפ' ג' גורם מתהא והוא לשון הוה וצו' : רבי ברכיה כו' . חוזר למעלה שקינר ביחוס בני נח ואח"כ ויאמר י"י אל אברהם ועם אחד מהם לא נתייחד הדיבור : פמליא שלו . היינוחיו : ועשה צבורים . מאוחו עפר שנפלה המרגליות שמה : את הראשונה צב הראשון . השני גרסי' : אמרו מלא המלך כו' . דרך שמחה ובשורה טובה : ומצאת וגו' . ל' מציאה נופל על דבר המצדק כד"ל ויבוקש הדבר וימנח : ומנח לא העמדת כו' . ושוב כל יונא הלוי לא יאזאלא אומה אחת יהודה עמהם אלא שהוא יתירה על ע' אומות אומה קדושה כמו לשון הקודש שהוא יתר על ע' לשונות ביחוד בקדושה פרסית : ואעשך לשון בריאה כד"ל ויעש י"י אלהים וכן הוא בתנחומא : בריאה חדשה . שהוילאו ממשלו הראשון גם צדיקים המיילה נשחטה לעליו : שלש גדולות . ואעשך לגוי גדול והגדלה הרי שנים ואעשך גם הוא לשון גדולה כד"ל אשר עשה את משה ואת אהרן פי' אשר הגדיל את משה הכי איתא צפ' ג' נשא דף ז' וכ"מ באל"כ : וארבע ברכות . ואזכריך . והיה ברכה . ואזכרה . ונזכרו : ממעט פריה ורביה . פירש' שאין דרך ארץ

גדול. ממעטת את היציאה ואכרסך. ממעטת את השם ואגדלה שמך. ולפום דאמרין אינשי מבית לבית חלוק. מאתר לאתר נפש. ברם את לא נפש את הסר ולא ממון: (טז) ר' ברכיה בשם ר' הלכו אמר שיצא מוניטון שלו בעולם. ארבעה הם שיצא להם מוניטון בעולם. אברהם ואעשך לגוי גדול יצא לו מוניטון. ומהו מוניטון שלו זקן וזקנה מיכן בחרו ובתולה מיכן. יהושע (יחטט ו) ויהי ה' את יהושע ויהי שמעו בכל הארץ. יצא לו מוניטין בעולם. מהו. שור מיכן וראם מיכן. על שם (דניסלג) בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו. דוד (דסיאיד) ויצא שם דוד בכל הארצות. יצא לו מוניטון בעולם. ומה היה מוניטון שלו מקל ותרמיל מיכן ומנדל מיכן על שם (סיד) כמנדל דוד צוארך. מרדכי (אסתי ט) כי גדול מרדכי בבית המלך ושמעו הולך בכל המדינות יצא לו מוניטון. ומה מוניטון שלו שק ואפר מיכן ועטרת זהב מיכן: (יז) א"ר יודן קובע אני לך ברכה בשמונה עשרה אבל אין את יודע אם שלי קודמת אם שלך קודמת. א"ר אחויה בשם ר' זעירא שלך קודמת לשלי בשעה שחוא אומר מנן אברהם אה"כ מחיה המתים. ר' אבהו אמר הכט נא שמים אכ"כ אלא השמים אמר הקב"ה בה"א בראתי את העולם הריני מוסיף ה"א על שמך ואת פרה ורבה. וא"ר יודן והיו אותיותיך מנין אברככה רמ"ה. א"ר לוי לא שם אדם פרה מאברהם עד שנתברך. ולא שמה לו עד שנתברך מאברהם. כיצד אברהם היה מתפלל על עקרות והם נפקדות. ועל החולים והם מרויחים. ר' הונא אמר לא סוף דבר אברהם הולך אצל החולה. אלא החולה רואה אותו ומרויה. א"ר חנינא אפי' ספינות שהיו מפרשות בים הגדול היו ניצולות בזכותו של אברהם. ולא של יין נסך היו. אתמהא. אלא הלא מזיל המרא. בכל מקום שיין עכו"ם מצוי יין של ישראל נמכר בזול. א"ר יצחק אף לאיוב עשה כן שנא' (איוב א) מעשה ידיו ברכת. לא נמל

מתנות כהונה

לשמש מטתו בדך: היציאה הממון שעיקרו עומד להולאה: ממעט את השם. פירש' אינו יכול לקיים מצות הש"י כמו שהוא במנוחה בביתו: ולפום דאמרי כו'. ולפי מה שאומרים הצריח המשלים משל הנוסע ועוקר דירתו אפילו רק מציה לבית מאבד חלוק או כה"ג ממקום למקום אחר מאבד נפש אחת כלומר מטורח הדרך נהגש הגוף ונאבד הדכו: ברם את. אבל באמת אחת כו': רבי צריח חוזר על ואגדלה שמך: מוניטון מטבע: ה"ג אברהם ואגדלה שמך יצא לו מוניטין וכ"מ באב"א בשם ר' הושע ר' ז"ל: ואגדלה שמך. משמע ששמו יוצא בכל העולם: בחרו ובתולה. פירש' בפ' הגזל רמז ליתק ולרבה ואלו אחר שנולדו יצא המטבע או קודם והיה דרך גבוהה ועי"ל שרמז על שהיו שניהם זקנים ועשו פרי כמו בחור ובתולה ובתוספ' פ' הגזל קמא איתא שמהל אהר היה כחוב זקן וזקנה וכו' דלילו הצרות הו' אסור לעשות אורח אדם: במקל ותרמיל. רמז שהיה בראשונה רועה גלן: ותרמיל שק קטן שבו מלמטין הרועים מאכלם דג"ל בכלי הרועים וצילקוט: קובע את לך ברכה כו'. והיה ברכה דייק פירש' בחומש ועיין בפ' נשא פ' י"א: ה"ג שלך קודמת לשלי משנה אומרים כו' ועיין כ"ז בפ' נשא פ' י"א: ה"ג שמים אין כתיב כאן אלא השמימה אמר הקב"ה בה"א בראתי כו' וכן היה ג' הילקוט ורש"י: ה"ג צילקוט ורש"י מנין ואכרסך מה אברככה רמ"ה אף ארשוקר רמ"ה: ולא קחשיב וי"ז השמימה וכן פירש' שם לשון שומת צ"ד ור"ל קנה בשומה ושוייה: בייצד כלומר כיצד היה כמו גדול: הלא מזיל המרא גרם. פי' כל מקום שיש חומץ הרבה הין הוא צול כן היה נגול יין נסך כדי שיהיה יין כשר בזול ומל"א דגרסי' הלא ומאל כו' ופי' החומץ היה נגול כדי שהיין יהיה צול והמחאה יראה

נמל אדם פרוטה מאיוב ונצטרך ליטול ממנו פעם שנייה: (יה) והיה ברכה י קרי ביה בריכה. מה בריכה זו מטהרת את הטמאים. אף את מקרב רחוקים ומטהרם לאביהם שבשמים. א"ר ברכיה כבר כתיב ואברככה מה ת"ל והיה ברכה. אלא אמר לו עד כאן הייתי זקוק לברך את עולמי מיכן ואילך הרי הברכות מסורות לך. ולמאן דהווי לך למברכ' בריך. ואברכה מברכיך. א"ר ירמיה החמיר הקב"ה בכבודו של צדיק יותר מכבודו. בכבודו כתיב (שמואל א ג) כי מכבדי אכבד ובזוי יקלו ע"י אחרים. ובכבודו של צדיק כתיב. ואברכה מברכיך ומקללך אאור אנא. תניא אלו ברכות שאדם שוחה בהם. באבות תחלה וסוף. מודים תחלה וסוף. והשוחה על כל ברכה וברכה מלמדין אותו שלא לשוח. ר' יצחק בר נחמן בשם ריב"ל אמר כהן גדול תחלת כל ברכה שוחה. והמלך בתחלת כל ברכה וסוף כל ברכה שוחה. ר' סימון בשם ריב"ל אמר המלך משהיה כורע לא היה נזקף עד שהיה גומר כל תפלתו. הה"ד (מלכים א ה) ויהי ככלות שלמה להתפלל אל ה' את כל התפלה והתחנה הזאת קם מלפני מזבח ה' מכרוע על ברכיו וכפיו פרושות השמים. ואיוו כריעה ואיוו בריכה. רבי חייה רבה הראה כריעה לפני ר' ונפסה ונתרפא. ובר סיסי הראה בריכה לפני ר' ונפסה ולא נתרפא: (יט) ונברכו בך. הגשמים בזכותך. הטללים בזכותך. הה"ד (ספרי ז) ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה וגו'. זה מהול וזה ערל. וחס עליו. אתמהא. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר (פיה"ק) מזקנים אתבונן כי פקודיך נצרתי. אמר. יעקב בירך את פרעה שנא' (בראשית מז) ויברך יעקב את פרעה. יוסף גילה לו. דניאל גילה לנבוכדנצר. אף אני בן (ספרי ז) ויגד לאסתר המלכה. ור' נחמיה אמר. אמר הקב"ה לא"א ונברכו בך כל משפחות האדמה ובורעך. אין תימר דלהוי עתירין הרי עתירין אנן מינן. אלא לשאלה כשהן נכנסין לצרה הם נשאלים לנו ואנו מגלים להם: (כ) וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וגו'. ולוט טפל לו. ואברם בן שבעים וחמש שנים. הה"ד (פס) ויהי אומן את הדסה היא אסתר. רב אמר בת ארבעים היתה. ושמואל אמר בת שמונים שנה. רבנן אמרי בת שבעים וחמשה. ר' ברכיה בשם רבנן דתמן אמרי. אמר הקב"ה לאברהם אתה יצאת מבית אביך בן ע"ה שנים הייך אף גואל שאני מעמיד ממך יהיה בן ע"ה שנים כמנין הדסה: (כא) ואת הנפש אשר עשו בחרן. א"ר אלעזר בר זימרא אם מתכנסין כל באי העולם לברוא אפילו יתוש אחד אינן יכולין לזרוק בו נשמה ואת

אמר

מתנות כהונה

יראה כי אינו כהן: ונצטרך ליטול מפני שהיה מתכרך באתו פרוטה: ולמאן דהווי כו'. ולמי שראוי והגון צעריך להתכרך ברכבו: יקלו הקוף פתוחה פי' יהיו נקלים ע"י אחרים ולא כתיב חקלל: אנא אחי צעמני: תניא כו'. על והיה ברכה קאז: בר סיסי. הוא לוי בר סיסי: ונפסח ל' פסח וזולע. ועיין סוף מסכ' סוכה: וחם עליו. מרדכי היה חם על אחשורוש הרי נהקיים: ונברכו בך כל משפחות האדמה. וכדמפרש ואזיל אמר מרדכי יעקב בירך פי' נלה לו פתרון חלמו: אמר הקב"ה. כן אמר מרדכי: אין תימר כו'. ה"ת שיתברכו שיהיו עשירים הני כבר הם עשירים בלא ברכותינו יותר מומנו: רבנן דתמן אמר גר' פי' ר' ברכיה אמר כן בשם רבנן של חי' בן שבעים וחמשה כו'. בצניות בין הכתרים היה בן ע' כדא"ב בסדר עולם

אמר ואת הנפש אשר עשו . אלא אלו תנרים שניירו . א"כ שניירו למה
אשר עשו . אלא ללמדך שכל מי שהוא מקרב את העכו"ם ומניירו כאילו
בראו . ויאמר אשר עשה . למה נאמר אשר עשו . א"ר הונא אברהם היה
מנייר את האנשים ושרה מניירת את הנשים : (כב) ויעבור אברם בארץ
וגו' . עד עכשיו נתבקש להם זכות בארץ . וירא ה' אל אברם ויאמר
לזרעך וגו' . לא בנה מזבח אלא על בשורת ארץ ישראל : (כג) ויעתק משם
ההרה מקדם לבית אל . לשעבר היתה נקראת בית אל ועכשיו היא
נקראת בית און . א"ר אלעזר לא זכתה להקראות בית העמד הרי היא
נקראת בית העמל . תמן קריין לפועלא שבא עמידה ולהרהון של מימי
רגלים עמידה . ויש אהלו . אהלה כתיב מלמד שנמע אהל שרה תחלה ואח"כ
נטע אהלו : (כד) ויבן שם מזבח לה' . א"ר אלעזר ג' מזבחות בנה . אחד
לבשורת א"י . ואחד לקניינה . ואחד שלא יפלו בניו בעי . הה"ד (יסועז)
ויקרא יהושע שמלותיו ויפול על פניו ארצה לפני ארון ה' עד הערב הוא
זקני ישראל ויעלו עפר על ראשם . אמר ר' אלעזר בן שמוע התחילו
מזבירים זכותו של א"א שאמר (פלאשית יט) ואנכי עפר ואפר . כלום בנה
אברהם מזבח בעי אלא שלא יפלו בניו בעי . ויקרא בשם ה' . מלמד
שהקריא שמו של הקב"ה בפי כל בריה . דבר אחר ויקרא התחיל מנייר גרים
ולהכניסם תחת כנפי השכינה . ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה . מחקה
והולך ומכוין כנגד בית המקדש :

פרשה מ (א) ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם . כתיב
(פסלים לג) הנה עין ה' אל יריאיו למיחלים לחסדו . הנה עין
ה' אל יראיו . זה אברהם שנא' (נלאשית כג) כי עתה ידעתי כי ירא אלהים
אתה . למיחלים לחסדו שנא' (מייכס ז') תתן אמת ליעקב חסד לאברהם .
(פסלים לג) להציל ממות נפשם . ממותתו של נמרוד . ולהיותם ברעב . ויהי
רעב בארץ : (ב) ויהי רעב בארץ . ר' פנחס בשם ר' חנין דיציפורין פתח
(סע זיד) אשרי הגבר אשר תיסרטי יה . ואם בא להקפיד ומתורתך תלמדנו .

מה

מתנות כהונה

עולם ובפ' נשא דף קע"ז ע"ג והלך אל חרן ונחעכב שם ה' שנים ואח"כ הלך לארץ כנען כדאיתא
בסדר עולם וכמו שכתבתי למעלה בשם רש"י : כאילו בראו כד"א ויעש אלהים : ויאמר אשר
כו' . הכתוב יאמר אשר עשה כלומר אברהם . למה כתב עשו : נתבקש להם . לאומות יושבים
בה שלא נתמלא סאתם עדיין : ה"ג לא בנה כו' וכדלקמן ג' מזבחות בנה הראשון על בשורת הארץ
וכו' וזילקוט ורש"י גרס זה שכוין לבשורת הארץ ועיין פירושו לשל צפ' נח סוף פ' ל"א : לשעבר
כו' מקדם דייק מקודם היתה נקראת כן ולא אח"כ . ועכשיו פירש' מיומות ירבעם וחילך : תמן
קריין כו' . שם קורין לפועל מוצ עמידה : להרהון עבוס של מי רגלים עמידה והערך מהסך
עמידה ועמילה ועמילה לעמידה ורש"י פ' עמידה לשון חזק וקיום כד"א יקח מכם עמידה ושמעו
כ"ב וזירוש' פ' כ"ע גרס תמן וזוהין לפעלא טבא עמדה וזוהין להרהון של מי רגלים עמידה ובסמך
גרס ג"כ לא ראה להקרו' עמדה קורין אותו עמידה והרמב"ן בפרשה כי תלא בפסוק לא תתעמר
בה הביא גירס' הירושלמי לפעלא טבא עמידה : אהל שרה תהלה משום כבוד בה מלך פימיה :
ואחד לקניינים . שזכה בה שנאמר קום הסהלך ועומר וכמו שלמדו חז"ל מניין דדייש אמלרא קמה
ועיין עוד לקמן סוף פ"ט תנינא : ה"ג אלא שלא יפלו בניו בעי : שחקרא כו' רגיל אותו בני
הכל עד שכולם קראו בשם ה' וקרי ציה והקרא או ויקראו ולהכניסם ויקרא דרש שקרה אהם
להביאם בשם השי"ת : מחקה ל' היקוי ודמיון : להקפיד להראד אחר מחמיו יסב' : ומתורתך

מה כתיב באברהם ואברכך ואגדלה שמך. כיון שיצא קפץ עליו רעבון ולא קרא תגר ולא הקפיד אלא וירד אברם מצרימה לגור שם. ויהי רעב בארץ. ריב"ל פתח (שם ק"ה) טרף נתן ליראיו. מירוף נתן ליראיו בעוה"ז אבל לע"ל יזכור לעולם. מה כתיב באברהם ואברכך ואגדלה שמך. כיון שיצא קפץ עליו רעבון ולא הקפיד ולא קרא תגר אלא ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם: (ג) עשרה רעבון באו לעולם. אחד בימי אדה"ר (ובוליה עניינא עד ואחד לע"ל (עמוס ה') לא רעב ללהם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ה' כדלעיל סוף פי' כ"ה פסוק מן האדמה אשר אכרה וגו').

ר' הונא ור' ירמיה בשם ר' שמואל בר יצחק עיקר אוותנטיאה שלו לא היתה אלא בימי דוד וזא היה ראוי לבא אלא בימי שאול. אלא ע"י שהיה שאול גרופית של שקמה נגללו הקב"ה והביאו בימי דוד. שילו המייה יוחנה משתלמא. לפיכך כולם לא באו אלא בימי בני אדם גבורים שהם יכולים לעמוד בהן. ולא בימי בני אדם שפופים שאינן יכולים לעמוד בהן. א"ר חייא רבה משל לזנג שהיה בידו קופה מליאה כוסות ודייטרומין ובשעה שהיה מבקש לתלות את קופתו היה מביא יתד ותוקעה ונתלה בה ואח"כ היה תולה את קופתו. לפיכך לא באו בימי בני אדם שפופים אלא בימי בני אדם גבורים שהן יכולים לעמוד בהם. ר' ברכיה הוה קרי עליהון (שע"ט מ') נותן ליעף כח. ר' ברכיה בשם ר' חלבו אמר שנים באו בימי אברהם. ר' הונא בשם ר' אחא אחד בימי למך ואחד בימי אברהם. רעב שבא בימי אליהו רעב של בצורת היה. רעב שבא בימי שפוט השופטים. ר' הונא בשם ר' דוסא מ"ב סאין היו ונעשו מ"א. והא תני לא יצא אדם לה"ל אלא א"כ סאתים של חטים הולכות בסלע. ארשב"י אימתי בזמן שאינו מוצא ליקה. אבל אם היה מוצא ליקה אפי' סאה בסלע לא יצא לחוצה לארץ: (ד) ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה. כל השנים הללו הוא עמה ועכשיו הוא אומר לה הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. אלא שע"י הדרך אדם מתבזה וזו עמדה ביפיה. ר' זעירא בשם ר' סימון אמר הלכנו בארם נהרים ובארם נחור ולא מצאנו אשה נאה כמותך. עכשיו שאנו נכנסים למקום כעורים ושחורים אמרי נא אחותי את וגו': (ה) ר' פנחס בשם ר' אבון אמר ב' בני אדם היו עיקר ועשו עצמן מפילה ונעשו מפילה. אברהם וברק. ברק (שפטיס ד') ותשלח ותקרא לברק בן אבינועם מקדש נפתלי ותאמרו אליו

מתנות כהונה

תלמדנו. למדנו מתורתך שאין להרהר אחריו: מירוף עלטול ונדוד בלי שלוח כדלעיל פר' כ"ה: אוותנטיאה כו'. חזק וממשלה של אותו רעב שהיה בימי דוד לא היה ראוי לבא אלא בימי שאול וע"ל פר' כ"ה הטעם ופס נבצר כל מאמר זה: בימי למך. הוא דכח הראשון היה בימי למך של בצורת פי' לעיל פכ"ה שנה עזבה שנה לא עזבה: של מהומה ראש חמור בהמסים שקל: מ"ב סאין היו. בסלע או בשקל: והא תנא צניחותא הולכת בסלע בתחילת מגילת רוס גרם בשקל: ה"ג לא יא' לח"ל וחלמיך יא' ולפיכך נעש כו' ועיין ריש רוס: ה"ג הנה נא ידעתי: ביפיה ולכן החליט לאמת וליצ טיפי' ויפי אחתי ומזרים גם המה יתמהו על זה: הלכנו כד אמר אברהם: בארם נהרים כו'. ופס אינס שחורים כל כך ואפ"ה אין נאה כמותך ואף כי אם נבא למקום כעורים כו': ה"ג מפילה ונעשו מפילה אברהם וברק: ומשכת וגו'.

אליו הלא צוה ה' אלהי ישראל לך ומשכת בהר תבור ולקחת עמך עשרת אלפים וגו' ויאמר אליה ברוך את תלכי עמי והלכתי ואם לא תלכי עמי לא אלך . ר' יהודה ור' נחמיה . ר"י אומר אם תלכי עמי לקדש אלך עמך לחצור . ואם לא תלכי עמי לקדש לא אלך עמך לחצור . ר"נ אומר אם תלכי עמי לשירה אלך עמך למלחמה . ואם לא תלכי עמי לשירה לא אלך עמך למלחמה . ותאמר הלוך אלך עמך אפס כי לא תהיה תפארתך . א"ר ראובן לשון יוני היא אפס . אמרה לו מה את סבור שתפארתה של שירה נמסרה לך לבדך . אתמהא . ונעשה מפלה (ט) ותשר דבורה וברק בן אבינועם . אברהם היה עיקר . ויקה אברם את שרי אשתו . עשה עצמו מפילה אמרי נא אחותי את . ונעשה מפילה לה ולאברם היטיב בעבורה : (ו) והיה כבא אברם מצרימה ויראו המצרים . ושרה היכן היתה . נתנה בתיבה ונעל בפניה . כיון דמטא למכסא אמרין ליה הב מכסא . אמר אנא יהיב מכסא . אמרין ליה מאנין את טעין . אמר אנא יהיב דמאנין . א"ל דהב את טעין . אמר אנא יהיב דדהב . א"ל מטכסין את טעין . אמר דמטכסין אנא יהיב . מרגלין את טעין . אמר אנא יהיב דמרגלין . אמרין ליה לא אפשר אלא דפתחת וחמית לן מה בנוה . כיון שפתחה הבהיקה כל ארץ מצרים מזויה . ר' עזריה ור' יונתן בן חני משום ר' יצחק אמרי איקונין של חוה נמסרו לראשי הדורות . להלן כתיב (מ"א ח) והנערה יפה עד מאד . מגעת עד איקונין של חוה . ברם הכא כי יפה היא מאד . מאד מאיקונין של חוה : (ז) ויראו אותה שרי פרעה . רבי יוחנן אמר מתעלה זהולכת . חד אמר אנא יהיב ק' דינרין ואיעלל עמה וה"א אנא יהיב מאתן ואיעלל עמה . אין לי אלא בעליתן . בירידתן מנין . ת"ל (ינמיס ל"ח) וימשכו את ירמיהו בחבלים ויעלו אותו מן הבור . מעלין אותו . אין לי אלא בעוה"ז . בעוה"ב מנין ת"ל (ששים י"ד) ולקחום עמים והביאום אל מקומם : ולאברם

מתנות כהונה

כדי שהוא היה העיקר ויאמר אליה וגו' עשה עמנו ספל לה וכדמפרש ואזיל : ה"ג אם לא תלכי עמי לקדש . לקדש שם היה דר ברוך : אלך עמך לחצור . מקום האויב יבין מלך חצור וכתיב סיסרה שר צבא מלך חצור . הרי שאמר אלך עמך לחצור היא עיקר והוא ספל לה וכן למ"ד אלך עמך למלחמה : אפס וגו' ספיה דקרא כי ביד אשה ימכור י"א את סיסרה הרי שהיא נשארה עיקר אלל המלחמה וגם לענין השירה שעשה עמנו זה עיקר נעשה ספל לה וכדמפרש ואזיל : לשון יוני הוא אפס . בילקוט לא גרם ליה ונראה שהוא לשון מיעוט כמו כי אפס כסף וממעט את ברוך מן השירה וכן הוא בחיכה רבה בפסוק צכה תצכה ועיין שם : שרה היכן כו' . שאמר כבוא אברהם והליל כבואם שיפול אחריו שוב ויראו אותה וגו' ועוד שכבר עשה אותה עיקר : נתנה אברהם נחמה בחיכה : כיון שהגיע לתת המכס אמרו לו תן מכס : אנא יהיב כו' . חמי נותן מכס מה שתחבשו א"ל מאנין כו' . כלים אשה נושא בחיכה אמר לתן מכס הבא מן הכלים : דהב כו' . זהב אשה נושא כו' : מוטכסין משי מוכר : מרגלין מרגליות אנא יהיב כו' . הכל כדי שלא יפתחו החיבה ויראוהו בחוכה : לא אפשר כו' . אי אפשר שתפח החיבה ותראה לנו מה שבחוכה : איקונין מוארה : נמסרו כו' . שהיו משערין היופי : מתעלה כו' . דריש ויהללו כמו ויעלו בחילוף אותיות אהה"ע ורש"י פירש דייק ותקח כד"ל ולקחום עמים רבים כדלקמן וכן דרשו לעיל פ"ז ויקח את האדם העלה אותו כד"ל ולקחום עמים : אנא יהיב כו' . חמי לתן משה דינרין : ואיעלל כו' . ואכנס אלה לבעלה או יל אהעולל זה : בעלייתן כו' . בעלייתן של דייקים הם מתעלין והולכין . כשהם צרידיה ובשפלות מנין שהם מתעלין והולכין : מעלין כו' . העלו דרש ל' עלייה : בעוה"ב לימות המשיח וכן חמלא בהדיא סוף מסכת כחובות ועיין

(ח) ולאברם היטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר וגו'. ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו. רבי פנחס בשם ר' הושעיה רבה אמר. אמר הקב"ת לא"א צא וכבוש את הדרך לפני בניך. את מוצא כל מה שכתוב באברהם בתוב בכניו. באברהם כתיב ויהי רעב בארץ. בישראל כתיב (נראה מ"ס) כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ. באברהם כתיב וירד אברם מצרימה לגור שם. בישראל כתיב (נמדני כ"י) וירדו אבותינו מצרימה. באברהם כתיב לגור שם. בישראל כתיב (נראה מ"י) לגור בארץ באנו. באברהם כתיב כי כבד הרעב בארץ כנען. בישראל כתיב (ס"ג מ"ג) והרעב כבד בארץ. באברהם כתיב ויהי כאשר הקריב. בישראל כתיב (שמות י"ד) ופרעה הקריב. באברהם כתיב והרגו אותי ואתך יחיו. בישראל כתיב (ס"ג ה') כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו. באברהם כתיב אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וגו'. בישראל כתיב (ס"ג) וייטב אלהים למילדות. באברהם כתיב ויהי כבא אברם מצרימה. בישראל כתיב (ס"ג) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה. באברהם כתיב (נראה מ"ג) ואברם כבד מאד במקנה. בישראל כתיב (פסלים ק"ה) ויוציאם בכסף וזהב. באברהם כתיב ייצו עליו פרעה וגו'. בישראל כתיב (שמות י"ג) ותחזק מצרים על העם. באברהם כתיב (נראה מ"ג) וילך למסעיו. בישראל כתיב (נמדני מ"ג) אלה מסעי בני ישראל:

פרשה מא

(א) ויננע ה' את פרעה ננעים גדולים וגו'. כתיב (פסלים 33) צדיק כתמר יפרח וגו'. מה התמרה הזו וארו אין בהן לא עקומים ולא סיקוסים. כך הצדיקים אין בהם לא עקומים ולא סיקוסים. מה התמרה וארו צילן רחוק. כך מתן שכרן של צדיקים רחוק. מה התמרה וארו לבן מכוון למעלן. כך הצדיקים לבן מכוון להקב"ה. הה"ד (ס"ג נ"ג) עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי. מה תמרה וארו יש להן תאוה. אף צדיקים יש להן תאוה. ומה היא תאותן הקב"ה שנא' (ס"ג מ) קוה קויתי ה'. א"ר תנחומא מעשה בתמרה אחת שהיתה עומדת בחמתן. ולא היתה עושה פירות. עבר דקלי א' וראה אותה. אמר תמרה זו צופה מיריהו. כיון שהרכיבו אותה עשתה פירות. אי מה התמרה הזו אין עושין ממנה כלים. יכול אף הצדיקים כן. אתמאה. ת"ל כארו. א"ר הונא תמן עבדין מיניה מאנין. אי מה הארו אינו עושה פירות כך הן הצדיקים. אתמאה. ת"ל יפרה. מה תמרה זו אין בה פסולת. אלא תמרים לאכילה ולולבים להלל. חריות לסכוך. סיבים לחבלים. סנסנים לכברה

מתנות כהונה

ושין לקמן פמ"ג: ולקחום כו'. פסוק הוא בישיבה סי' י"ד ומדבר בעליוסן של ישראל: על העם וגומר גרסיק: סיקוסים קשרים: מתן שכרן כו'. דשכר מוצת כהאי עלמא ליכא חללא לעולם הבא: מכוון למעלה. מפני שאין בו עקמומית כדלעיל: יש להן תאוה. כדלקמן: בחמתן ס"ג מקוס: דקלי אומן בקי בנטיעות דקלים כדאמרינן חמרא גמלא: צופה מיריהו. כבר אחד עומד ביריהו והא' מתאוה לקבל הרקבה ממנו. ה"ג כיון שהרכיבו אותה ממנו: תמן כו'. כדבבל עושין כלים חף מן התמרה: להלל לשבח להקב"ה בחג הסוכות: חריות הענפים: אל דקל קורין חריות: סיבים סיב הגדל סביבו עושין ממנו חבלים וכשומר טוב גרם כהדיח סביב שלה: סנסנים כמין חומץ פולין ממנו כמו כנפן: שפעת קורות. פי' הערוך קורות גדולות: להקרות

לכברה: שפעת קורות להקרות בהם את הבית. כך הם ישראל אין בהם פסולת אלא מהם בעלי מקרא. מהם בעלי משנה. מהם בעלי תלמוד: מהם בעלי אגדה. מה תמרה זו וארו כל מי שהוא עולה לראשן ואינו משמר את עצמו הוא נופל ומת. כך כל מי שהוא בא להזדווג לישראל סוף שהוא נופל את שלו מתחת ידיהם. תדע לך שכן. שהרי שרה על ידי שמשכה פרעה לילה אחת. לקה הוא וביתו בנגעים. הה"ד וינגע ת' את פרעה נגעים גדולים וגו': (ב) ר"ל בשם בר קפרא אמר פרעה בראתן לקה. אמר רשב"ג מצאני זקן אחד מוכה שהין בציפורין ואמר לי כ"ד מיני שהין הם. ואין לך קשה מכולם שהאשה רעה לו אלא ראתן בלבד. וכו' לקה פרעה. א"ר אחא אפי' קורות ביתו לקו. והכל היו אומרים על דבר שרי אשת אברם. א"ר ברכיה עלו דטולמוסין למקרב למסאנא דמטרונא. וכל אותו הלילה היתה שרה שמוחה על פניה ואומרת רבון העולמים אברהם יצא בהבטחה. ואני יצאתי באמונה. אברהם יצא חוץ לסירה. ואני בתוך הסירה. א"ל הקב"ה כל מה שאני עושה בשבילך אני עושה. והכל אומרים על דבר שרי אשת אברם. א"ר לוי כל אותו הלילה היה מלאך עומד ומגלב בידו. הוה אמר לה אין אמרת מחי מחונא. אין אמרת לישבוק שבקינא. וכל כך למה שהיתה אומרת לו א"א אני ולא היה פורש. ר' אלעזר תני לה בשם ר"א בן יעקב שמענו בפרעה שלקה בצרעת. ואבימלך בעיצור. מנין ליתן את האמור של זה בזה. ושל זה בזה. ת"ל על דבר שרי. על דבר על דבר לגזירה שוה: (ג) ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב. הה"ד (פסליס קס) ויוציאם בכסף זהב וגו'. וילך למסעיו. במסעות שהלך בהן חזר. א"ר אלעזר ב"ר מנחם הלך לפרוע הקפותיו: (ד) וגם ללוט ההולך את אברם וגו'. ד' דברים שזכרים היו ללוט בעבור אברם. (נראה יג) וילך אברם וגו' וילך אתו לוט. (סג יג) וגם ללוט ההולך את אברם. וישב את כל הרכוש וגם את לוט. (סג יט) ויהי בשחת אלהים וגו' ויזכור אלהים את אברהם וישלח את לוט

מתוך

מתנות כהונה

להקרות לעשות ממנה תקרה על הצית והשחר טוב גרם וקורות לסוכה: נופל כו'. מפני שכל זענפים הם למעלה בראשו: להזדווג כו'. להרע להם: בראתן מכת רחמן: שהאשה רעה ו. תשמיש אשה ובכירה"י מלא העטם שהחולי ההוא מהלש האדם מאד עד שכמעט נופל ותשמיש וחליש ג"כ לפיכך חולי זה קשה לו מאד: קורות ביתו. דייק מדכתיב וחס ביתו ממש: עלו דטולמוסין כו'. הערך פ' עולמום איש בניעל ורשע ולפי זה יכול להיות שפירושו כהדוטים קשו לנעול מנעל של המטרונה שדאי אינו יולא נקי וכן כאן ע"ד כלי שנשתמש בו קדש כו' וכה"ב ומרין מסאנא דרב מרעבי לא צעינא וכ"ז בפנ"ז וע"פ פ' בשם רש"י ולפי פירוש דתם לא גרסי' זה כאן ובירוש' סוף פרק המדיר גרם עד דטולמוסון דנגע צפונסא דמטרונה: אברם ילף הצטחה. שאתה הצטחתו שלא יזק שחאמר ואברךך וגומר: ואני ילחתי ע"פ דברו שהאמנתי שחתי צטחוני כך חף על גב שלא הצטחתי: סירה בית הסוהר שלקחה צע"כ: ואני בחך סירה. בתמיש וכו' ילא זאה מלפניו: מוגלב רצועה ומקל: אין אמרת כו'. אם חאמר שאלקס רעה וכו' ביתו חלקה חותם ואם חאמר שאניהם איחם: וכל כך למה. הרי היה סבד רעה שבהימר לקחה: בעיצור עזרת נקבים שחאמר כי עזר עזר י"י צעד כל רחס וספץ פירש"י שם: הה"ד ויוציאם. שאברהם היה סימן לבניו: הקפותיו מה שנטל בחמנה: וילך לו לוט. סיפיה דקרא וחס כל רכושם משמע שגם רכושו היה לו צעבור אברהם אז יל מה שהק

סתוך וגו'. וכנגדן היו בניו צריכים לפרוע לנו טובות. לא דיון שלא פרעו לנו טובות אלא רעות. הה"ד (כמדברי כג) וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור וגו' ועתה לכה נא ארה לי את העם. (שפטים ג) ויאסף אליו בני עמון ועמלק וילך ויך את ישראל ויירשו את עיר התמרים. (דברים כ) ויהי אחרי כן באו בני מואב ובני מדון ועמהם מן העמונים על יהושפט. ועוד כתיב (איכה ה) ידו פרש צר על כל מחמדיה. ונכתב חמא שלהם בד' מקומות. (דברים כג) לא יבא עמוני ומואבי וגו' על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים. וכתוב (מייסו) עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה וגו'. עמדו ד' נביאים והתמו גזר דינם. אלו הם. ישעיה ירמיה צפניה יחזקאל. ישעיה אמר (ישעיה טו) משא מואב כי בליל שודד ער מואב נדמה כי בליל שודד קור מואב נדמה. ירמיה אמר (ירמיה מט) לכן הנה ימים באים נאום ה' והשמעתי אל רבת בני עמון תרועת מלחמה והיתה לתל שממה ובנותיה באש תצתנה וירש ישראל את יורשיו אמר ה'. יחזקאל אמר (יחזקאל כה) לבני קדם על בני עמון ונתתיה למורשה למען לא תזכר בני עמון כבנוים ובמואב אעשה שפמים וידעו כי אני ה'. צפניה אמר (שפטים כ) לכן הי אני נאם ה' צבאות אלחי ישראל כי מואב כסדום תהיה ובני עמון כעמורה וגו': (ה) היה צאן ובקר ואהלים. רבי טוביה בר יצחק אמר שני אוהלים. רות המואביה ונעמה העמונית. דכוותה קום את אשתך ואת שתי בנותיך וגו'. ר' טוביה ב"ר יצחק אמר ב' אוהלים. רבי יוסי ב"ר יצחק אמר שתי מציאות רות המואביה ונעמה העמונית. א"ר יצחק (תלמוד בבלי) מציאתי דוד עבדי. היכן מציאתו בסדום: (ו) והי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט. רבי ברכיה בשם ר' יהודה בר ר' סימון אמר בהמתו של א"א היתה יוצאה זמומה. ובהמתו של לוט לא היתה יוצאה זמומה. היו אומרים להם רועי אברהם הותר הגזל. היו אומרים להם רועי לוט כך אמר הקב"ה לאברהם לזרעך אתן את הארץ הזאת ואברהם פרדה עקרה ואינו מוליד. למחר הוא מת ולוט בן אחיו יורשו. ואין אכלין מדידהון אינון אכלין. א"ל הקב"ה כך אמרתי לו לזרעך נתתי. אימתי לכשיעקרו שבעה עממים מתוכה. והכנעני והפריזי או יושב בארץ. עד עכשיו מתבקש להם זכות בארץ: (ז) ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני וכינך וגו'. רבי עזריה בשם ר' יהודה בר ר' סימון אמר כשם

שחיה

סתנות כהונה

עמו כמות בדבר י"י ונחשב לו לדבר טוב: ועתה לכה נא וכו' כל אלו מקראות מדברים בעמון ומואב ובני לוט: ויהי אחרי כן. פסוק הוא בד"ה ב' סימן כ': ידו פרש לו. מדבר בעמון ומואב: חמא שלהם. ששכרו את בלעם לקלל ישראל: ובמים וגו'. גרסין וסיפיה דקרא ואשר שבר עליך את בלעם נראה דה"ג ומה ענה וגומר: כי לא קדמו ישראל בלעם וישכור עליו את בלעם לקלל נחמיה י"ג ויקרא לבלעם בן בעור לקלל אחסם השע כ"ד והמדקדק ימלא' כי נכון הוא: עמדו כו'. והכי הס' ד' לא יבא עמוני כו'. על אשר לא קדמו כו' הכי ה' זכר נא מה יעץ וגו' הכי שנים כי לא קדמו ישראל בלעם הכי ג' וישכור עליו את בלעם לקלל הכי ד': ה"ג בנותיך וגו'. ר' טוביה בר יצחק אמר ב' מציאות והכי מוכח בילקוט ולקמן פ' וארא: זמומה זמם היה ונתן צפיהם כדי שלא ירשו בשדות אחרים: הותר הגזל. בתמיה: פרדה אינו מעליד לכן קורין לכל עקר פרד: ואין אכלין כו'. לכן חף אס אכלין בשדות אחרים מבלתי הס אכלין ואין בו גזל: עד עכשיו כו' כלומר עדיין יש להם זכות בארץ שלא נתמלא סאתם עדיין: קלסתר מאר

ומלאה

שהיה ריב בין רועי אברם ובין רועי לוט כך היה ריב בין אברהם ללוט .
הה"ד ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך וגו' . וכי אחים
היו . אלא שהיה קלסתר פניו דומה לו : (ח) הלא כל הארץ לפניך הפרד
נא מעלי . א"ר הלבו הבלד נא אכ"כ אלא הפרד . מה הפרדה הזו אינה
קולטת זרע . כך א"א לאותו האיש להתערב בזרעו של אברהם . אם
השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאילה . א"ל אם את לשמאלא אנא
לדרומה . ואם אנא לדרומה את לשמאלה . א"ר יוהנן לשני בני אדם שהיו
להם שתי כורים אחד של חטים ואחד של שעורים . א"ל אם חטייא דידי
שערי דידך . ואם שערי דידך חטייא דידי . מן כל אתר חטייא דידי . כך
אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאילה . א"ר חנינא בר יצחק ואשמאלה
אכ"כ אלא ואשמאילה מן כל אתר אנא משמאל להווא גברא : (ט) וישא
לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן . א"ר נחמן בר הנין כל מי שהוא
להוט אחר בולמוס של עריות סוף שמאכילים אותו מבשרו . א"ר יוסי בר
חנינא כל הפסוק הזה לשון ערוה הוא . המד"א (גראשית נט) ותשא אשת
אדוניו את עיניה וגו' . וירא את כל ככר הירדן כי כולה משקה . המד"א
(משלי ו) כי בעד אשה זונה עד ככר לחם . כי כולה משקה . המד"א (כמדינ
ה) והשקה את האשה את מי המרים . לפני שחת ה' . המד"א (גראשית נח)
והיה אם בא אל אשת אחיו ושתת ארצה : כגן ה' לאילנות . כארץ מצרים
לזרעים : (י) ויבחר לו לוט . א"ר יוסי בר זימרא כאיניש דבחר פורנא
דאימיה . ויסע לוט מקדם . הסיע עצמו מקדמונו של עולם . אמר אי
אפשי לא באברהם ולא באלוהו . ויפרדו איש מעל אחיו אברם ישב . רבי
אומר אין לך בכרכים רע כסדום כשאדם רע קורין אותו סדומי . ואין לך
בעממין קשה מאמורי . כשאדם קשה הן קורין אותו אמורי . א"ר יוסי אין
לך בכרכים יפה מסדום . שחזר לוט על כל ערי הככר ולא מצא מקום יפה
כסדום . ואלו היו החשובין שבהן . ואנשי סדום רעים וחמאים לה' מאד .
רעים אלו לאלו . חמאים בג"ע . לה' בע"ז . מאד בש"ד : (יא) וה' אמר
אל אברם וגו' . רבי יהודה אומר כעס היה לאבינו אברהם בשעה שפירש

לוט

מתנות כהונה

ומנחה פטים : הפרד לשון כסוס כפרד : ואם אנה לדרומ' כו' צין כך ובין כך חכמי לרדוס
וחתה ללפון וכדמפרש לקמן ועיין זה במדרש (ק"ד י' ב') : מן כל חמר . מכל מקום יהיו החמין
שלי : ואשמאילה בסגול תחת חלף ראשונה פירושו ואני חלף אל השמאל : ואשמאילה
לשון מפעיל לחתים : מן כל חמר כו' מכל מקום תרצה או לא תרצה אשמאל אני חותך
וכן הוא במד' קהלת כפ' לב חכם לימינו : בולמוס . רעע ותאחזה של עריות ועיין בערוך ערך
בולמוס : שמואבילין כו' פירש"י סוף שנכשל בקרוביו : ה"ג צילקוט לשון ערוה הוא וישא היאך
מה דלת חמר ותשא חמת אדוניו וגו' : את עינו . כי היא ישרה בעיני : וירא . וירא חתה
שכס : חת כל ככר הירדן היאך מה ד"א כי בעד כו' : והשקה חת האשה . צילקוט גרם
עוד ד"א חלכה אחרי מלחבי נוחי לחמי ומימי שמי וסוקוי : כאיניש דבחר פורנא כו' . מה
שנחת בחיבה לרש כחובת אמו בשמחה וכן היה בוחר בערים הללו לאהבת הזנות וכן מלחמי
שוב בפירש"י : אברם ישב וגומר גרסיקן : אין לך בכרכים רע כסדום וצא הכחוב ומספר בגנותו
שנחת בחיבה רעים שנכבול ורבי יוסי סבר שנשנחו ספר הכחוב שלא מלא כבולס מקום יפה
באנשים כשרים והגונים ומעתה צא ורעה אלו שהיו החשובים והמוצהרים שנכבול שעליהם נאמר
ואנשי סדום כו' חמאים בנינו עריות כד"א ותפאחי לחלטים : לי"י בע"ג . כמד"ה צלקי לי"י

לזמ בן אחיו מעמו. אמר הקב"ה לכל הוא מדבק וללוז אחיו אינו מדבק. רבי נחמיה אמר כעם היה לו להקב"ה בשעה שהיה מהלך לזמ עם א"א. אמר הקב"ה אני אמרתי לו לזרעך נתתי את הארץ הזאת. והוא מדביק את לזמ בן אחיו כדי לירשו. א"כ ילך ויביא לו שני פרסתקין מן השוק ויורישם את שלו. כמו שהוא רוצה בן אחיו. הה"ד (משלי כג) גרש לך ויצא מדון. גרש לך זה לזמ; ויצא מדון ויהי ריב בין רועי אברם וגו'. וישבות דין וקלון ויאמר אברם אל לזמ אל נא תהי מריבה וגו'. (סס) אהב מהר לב חן שפתיו רעהו מלך. הקב"ה אוהב כל מי שהוא מהר לב. ומי שיש לו חן בשפתיו מלך הוא רעהו. זה אברהם שהיה תמים ומהר לבב ונעשה אוהבו של מקום. שנא' (ישעי נח) זרע אברהם אוהבי. ולפי שהיה לו חן בשפתיו שנא' (איוב נח) ודבר גבורות וחין ערכו. נעשה לו הקב"ה כריע. שמתוך אהבה שאהבו א"ל לזרעך נתתי את הארץ הזאת: (יב) וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לזמ. כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתגנה וגו' ושמתי את זרעך כעפר הארץ. מה עפר הארץ מסוף העולם ועד סופו. כך בניך יהיו מפוזרים מסוף העולם ועד סופו. ומה עפר הארץ אינו מתברך אלא במים. אף ישראל אינו מתברך אלא בזכות התורה שנמשלה למים. ומה עפר מבלה את כלי מתכות והוא קיים לעולם. כך ישראל כל העכו"ם במלים והם קיימים. ומה עפר עשויה דייש. אף בניך עשוין דייש למלכיות. הה"ד (ישעי נח) ושמתי ביד מוניך וגו'. מה הוא מוניך אלן דממגין מכתיד דמלחחין מכתיד. אפי' בן למכתד משקשקין ליד מן חוביד המד"א (סליס סס) ברביבים תמוגנה. (ישעי נח) אשר אמרו לגפשך שחי ונעבורה. מה היו עושים להם. מרביצים אותן בפלטריות ומעבירין רדיא עליהם. ר' עזריה בשם ר' אחא בר סימון הא סימון טב. מה פלטייה זו מבלה את העוברים ואת השבים והיא קיימת לעולם. כך בניך מבליים את כל העכו"ם והן קיימין לעולם: (יג) קום התהלך בארץ. תני הילוך בשדה בין לארכה בין לרחבה קנה עד מקום שחלך. כדברי ר' אליעזר שהיה ר"א אומר הילוך קנה. וחכ"א לא קנה עד שיהלך לארכה ולרחבה. א"ר יעקב בן זבדי טעמיה דר"א קום התהלך בארץ: **פרישה מב** (א) ויהי בימי אמרפל מלך שנער. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי פתח (סליס יג) הרב פתחו רשנים וגו' חרכם תבא בלבם וגו'. מעשה בר"א בן הורקנוס שהיו אחיו חורשים במישור והוא חורש בהר ונפלה פרתו ונשברה. אמר למוכתי נשברה רגל פרתי.

ברח

מתנות כהונה

לכזו: בשפויכות דמים. מלאחי שנאמר וגם דם נקי שפך הרבה מאוד: כעם היה כו'. הקב"ה היה כועס עליו: ולזמ כדי לירשו. להוריש את אשר לו כאלו חז' אינו מאמין בהבטחתו וטב': פרסתקין פירש"י חסופים מן השוק: ויהי ריב. אותו מדון הלך לו מלך. הקב"ה נעשה לו חכר: דייש הכל דשין עליה: דממוגון לשון מיסמוס ומיזוק כד"ל נמוגו כל יושבי כנען: ס"א דמלחחין מכתד: משקשקין ממרחין וממרחין ועל פ"ד: מן חובתך. מעוטותך: רדי' כלי מהריסה לא תחרוש תרגס אונקלוס לא תרדי: ה"ג ר' אחא הא סימון טב. צירוש' דקידושין וכתוספתא פ' ב' דב"ב וחכ"א לא קנה עד שיחזיק ח"כ יעקב וה"ג צילקוס ושין במדרש כות דף כ"ב ע"א: ה"ג אמר למוכתי ולעמו אמר כלכו כן: סוזוות פירש"י כמו קנינות חסופות ונערוך

ברה והלך לו אצל ריב"ז. והיה אוכל קוזות אדמה עד שעשה פיו ריה רע. הלכו ואמרו לריב"ז ריה פיו של ר"א קשה לו. א"ל כשם שהבאשת ריה פיך על התורה. כך יהיה ריה תלמודך הולך מסוף העולם ועד סופו. לאחר ימים עלה אביו לנדותו מנכסיו. ומצאו יושב ודורש וגדולי מדינתו יושבים לפניו. בן ציצית הכסת. ונקדימון בן גוריון. וכן כלבא שבוע. ומצאו יושב ודורש הפסוק הזה. חרב פתחו רשעים וגו' זה אמרפל וחביריו. להפיל עני ואביון זה לופ. למכוח ישרי דרך זה אברהם. הרבם תבא בלבם ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכס. א"ל אביו בני לא עליתי לכאן אלא לנדותך מנכסי. עכשיו הרי כל נכסי נתונים לך מתנה. אמר הרי הם עלי חרם ואיני אלא שוה בם כאחי: (ב) ד"א הרב פתחו רשעים ודרכו זה אמרפל וחביריו. ויהי בימי אמרפל. ר' שמואל בר שילת פתח (קבלת פ) וגם זה רעה חולה כל עומת שבא בן ילך. א"ר שמואל בר שילת כמה דאתא בחליטין כך הוא אויל בחליטין. א"ר אבין כשם שפתח בד' מלכות כך אינו חותם אלא בד' מלכות. את כדרלעומר מלך עילם ותדעל מלך גוים ואמרפל מלך שנער ואריוך מלך אלסר. כך אינו חותם אלא בד' מלכות. מלכות בבל ומלכות מדי ומלכות יון ומלכות אדום: (ג) ר' פנחס בשם ר' אייבו פתח (מיכה ד) והמה לא ידעו מחשבות ה' ולא הבינו עצתו כי קבצם כעמיר גרנה. למה כל אלה חברו אל עמק השדים. כדי שיבאו ויפלו ביד אברהם. הה"ד ויהי בימי אמרפל וגו': (ד) ד"א ויהי בימי אמרפל. ר' תנחומא בשם ר' חייא רבה ור' ברכיה בשם ר"א. זה המדרש עלה בידינו מהגולה. כ"מ שנא' ויהי בימי צרה. ויהי בימי אמרפל. ומה צרה היתה שם עשו מלחמה. א"ר שמואל בר נחמן וחמשה הן. משל לאזהבו של מלך שהיה שרוי במדינה ובשבילו נזקק המלך למדינה. וכיון שבאו ברכרים לזקק לו. אמרו אוי לנו שאין המלך נזקק למדינה כמו שהוא למוד אם נהרוג את אזהבו. הה"ד וישובו ויבואו אל עין משפט היא קדש. א"ר אחא לא באו להזדווג אלא לתוך גלגל עינו של עולם. עין שעשתה מד"ה בעולם הם מבקשים לסמותה. היא קדש א"ר אחא הוא כתיב. הוא שקידש שמו של הקב"ה בכבשן האש. וכיון שבאו ברכרים להזדווג

מתנות בהונה

פירש מין אדמה אדומה ומפני שלא ה"י לו מה לאכול ועיין כל המעשה משלם בזה דר' נתן פ"ז: לנדותו פירש' אחיו קטרגו עליו ואמרו לחביו הכי היתך לעת זקנתך ולאחר מותך יסול בנכסך עמנו שוה צפוס ועלה לפני ר"י ב"ז לנדותו בהסכמתו: בן ציצית הכסת כו'. כולם שמות גדולי ירושלים כדאמרינן בפ' הניזקין: הריי הם עלי חרם כדי שלא יהנה מד"ה ואיני רוצה ליטול חלה שוה כו'. וזילקוט גרם הכי הם עלי חרם חלה שוה כו': זה אמרפל וחביריו כו'. גרסי' ועיין בהנחומא פ' זו מסיים עד שלא בא אמרפל וחביריו לא היה חרב בעולם בלא ופתחו בחרב אמר הקב"ה אחס פותחים בחרב להפיל כו'. חרסם תבא בלבם ויחלק עליהם לילה וגו': בחליטין הערוך הביאו ערך חלס ומשמע פירושו כשם שהאדם בא לעולם כך וחלס וזריך למאכלים דקים כן לעת זקנתו נעשה כך וחלס וזריך למיני חלוטין ומאכלים דקים: כשם שפתח כו'. כשם שפתח זערו של ח"א בד' מלכים שבאו עליו להרגו כדלעיל לעצום ישרי דרך וכדמפרש שוב לקמן ואח"כ יגל מהם והיתה לו לפלטה גדולה כך אינו חותם לעתיד חלה בד' מלכים שכל מה שחידע לאברהם הוא סי' לבניו כדלעיל פ"מ: למה כל אלה כו'. למה נתן י"י בלבם כפה כדי כו': הברברים גרסי' פי' אומה בזוה מלומדת מלחמה: נזקקו לו. להרגו: גלגל (מ"ד ח"א)

להזדווג לו. התחילו הכל צווחים ווי. הה"ד ויהי בימי אמרפל. (טעם ז) ויהי בימי אחו. מה צרה היתה שם. (ט ט) ארם מקדם ופלשתים מאחור. משל לבן מלכים שנזדווג לו פדגונו להמיתו. אמר אם אני הורגו עכשיו אתה ייב מיתה למלך אלא הריני מושך מניקתו ממנו ומעצמו הוא מת. כך אמר אהו אם אין גדיים אין תישים אם אין תישים אין צאן. אם אין צאן אין רועה. אם אין רועה אין עולם. כך היה סבור בדעתו לומר. אם אין קטנים אין תלמידים. אם אין תלמידים אין חכמים. אם אין חכמים אין זקנים. אם אין זקנים אין נביאים. אם אין נביאים אין הקב"ה משרה שכינתו עליהם. הה"ד (ט ט) צור תעודה התום תורה בלמודי. ר' חוניא בר אלעזר אמר למה נקרא שמו אהו. שאחו בתי כנסיות ובתי מדרשות. ר' יעקב בר אבא בשם ר' אהא. אמר ישעיה (ט) והכיתי לה' המסתיר פניו מכית יעקב. אין לך שעה קשה כאותה שעה שכתוב בה (דניאל ג) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא. ומאותה שעה קייתי לו שאמר כי לא תשכח מפי זרעו. ומה הועיל לו (יט ט) הגה אנכי והילדים אשר נתן לי ה' לאותות ולמופתים. וכי ילדיו היו והלא תלמידיו היו. אלא מלמד שהיו הביבים עליו כבניו. וכיון שאחו בתי כנסיות ובתי מדרשות התחילו הכל צווחים ווי. ויהי בימי אחו. ויהי בימי יהויקים ומה צרה היתה שם (יט ט) ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו. משל למלך ששלח פרסמגמא שלו במדינה. מה עשו לה בני המדינה. נטלו אותה וקרעו אותה ושרפו אותה באש. שנא' (ט ט) ויהי כקרא יהודי שלש דלתות וארבעה. תלת ארבע פסוקי. כיון שהגיע לפסוק (כ"ב ט) היו צריה לראש קרעה בתער הסופר והשלך אל האש עד תום כל המנילה על האש אשר על האח. כיון שראו הכל כן. התחילו הכל צווחים ווי ויהי בימי יהויקים. (יט ט) ויהי בימי שפוט השופטים ומה צרה היתה שם. ויהי רעב בארץ. למדינה שהיתה הייבת ליפס למלך. שלח המלך גבאי טמיון לגבותה. מה עשו לו בני המדינה. נטלו אותה והכו אותו. ואח"כ אמרו אוי לנו כשירגיש המלך בדברים הללו. מה שבקש לעשות לנו עשינו לו. כך בימי שפוט השופטים היה אדם מישראל עובד ע"ז. והיה הדיין מבקש להעביר עליו מדת הדין. והיה הוא בא ומלקה את הדיין. אמר מה שבקש לעשות לי עשיתי לו. אמרו אוי לו לדור ששפטו את שופטיהם. הה"ד ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ. (כ"ב ט) ויהי בימי אחשורוש ומה צרה היתה שם. להשמיד להרוג ולאבד. משל למלך שתיה לו כרם אחד ונזדווג לו ג' שונאים. הראשון מתחיל מקטף בעוללות והב' מזנב באשכולות והג' מעקר בגפנים.

כך

מתנות כהונה

עיני וכו'. עיין לקמן דכ"ב: אמרו כל יושבי הארץ אם יסרגו את אהרן יכרוס ששוב לא יחס לו שייכות וקירוב דעה לארץ הזאת: עיין שעשמה. שכבשה כד"א גט מעושה. גדול שער המעשה מן העושה ואברהם כבש מהם מדת דין שכל טובה וברכה באת בשבילו שנאמר ונכרכו כך וגו' וכדלעיל שפילו ספינות שבים נחברכו בשבילו: פדגונו חומן המגדלו: אין זקנים. וזירושלמי דפרק חלק גרם אם אין קטנים אין גדולים ואם אין גדולים אין תלמידים כו' וכן הוא במגילת רות (דף ג'): פרסמגמא פי' הערוך חנינה: לפסוק היו צריה. שאם פסוק חמישי: ליפס פי' הערוך מס: גבאי סמיון. גרסי' פי' טובה מס לאלף המלך: המרש והמסג. ולאמר ח"ל

בך פרעה (שמות ה) כל הבן הילוד היאורה תשליכנהו. נ"ג (ימינו ט) החרש והמסגר אלף. רבי ברכיה אמר החרש אלף והמסגר אלף. רבנן אמרין כולם אלף. המן ביקש לעקור הגפן כולה שנאמר (אכמ"ג) להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים וגו'. וכיון שראו הכל כן התחילו צווחים ווי. הה"ד ויהי בימי אחשורוש. ר"ש בר אבא בשם רבי יוחנן. כ"מ שנא' ויהי משמש צרה ושמחה. אם צרה אין צרה כיוצא בה ואם שמחה אין שמחה כיוצא בה. אתא ר' שמואל ב"ג ועבד פלגא בכ"מ שנא' ויהי משמש צרה. והיה שמחה. מתיבין ליה והכתיב (נחשית ה) ויהי אור. א"ל עוד היא אינה שמחה שלימה. שלא זכה העולם להשתמש באותה האורה. א"ר יהודה בר סימון אותה האורה שנבראת ביום הבאשון היה אדם מביט בה מסוף העולם ועד סופו. כיון שצפה הקב"ה בדוד המבול ובדוד הפלגה נגזה לצדיקים לע"ל. הה"ד (משלי ד) ואורה צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום. מתיבין ליה והכתיב (נחשית ה) ויהי ערב ויהי בקר. א"ל עוד אינה שמחה שלימה. שכל מה שנברא ביום ראשון עתידין לבלות שנאמר (ישעיה נה) כי שמים בעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה. אתיבון ליה והכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום ב' יום ג' יום ד' יום ה' יום ו'. א"ל עוד אינה שמחה שלימה. שכל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכים עשייה. כגון התרדל צריך לימתק החטים צריכים להטחן. התורמסין צריכין לימתק. מתיבין ליה והכתיב (נחשית ט) ויהי ה' את יוסף. א"ל עוד אינה שמחה שלימה. שנזדווגה לו אותה הדוב. מתיבין ליה והכתיב (ויקרא ט) ויהי ביום השמיני קרא משה וגו'. א"ל עוד אינה שמחה שלימה. שמתו גרב ואביהוא. מתיבין ליה והכתיב (נמדני ז) ויהי ביום כלות משה וגו'. א"ל עוד אינה שמחה. שננזזה בבנין הבית. מתיבין ליה והכתיב (יושע ז) ויהי ה' את יהושע. א"ל עוד אינה שמחה. שהצריך לקרוע בגדיו. מתיבין ליה והכתיב (ש"ג ז) ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו וגו'. א"ל עוד אינה שמחה שלימה. שבא נתן ואמר לו (מלכים א ה) רק אתה לא תבנה הבית. אמרו ליה אמרן דידן אמור דידך. א"ל והכתיב (זכריה יד) והיה ביום ההוא יצאו מים חיים וגו'. (ישעיה ז) והיה ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר וגו'. (ש"ה יא) והיה ביום ההוא יוסף ה' וגו'. (ויאלג) והיה ביום ההוא יטפו החרים עסיס. (ישעיה טו) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'. מתיבין ליה והכתיב (ימינו נה) והיה כאשר נלכדה ירושלם. א"ל עוד היא שמחה שבו ביום נטלו ישראל אופכי על עונותיהם. דא"ר שמואל בר נחמן אופכי גדולה נטלו ישראל על עונותיהם ביום שחרב ביהמ"ק שנאמר

תם

מתנות כהונה

אלו סנהדרין: ה"ג והמסגר אלף. ר' ברכיה אמר החרש אלף והמסגר אלף: ורבנן אמרו וכו'. ושנין במקומות הכל: ה"ג וכיון שראו כן התחילו הכל צווחין כו': אם ארה. אם מדבר צרה: ועבד פלגא. עשה מחלוקת ופלגותא וחלק עליו: עוד הוא. עדיין אינה שמחה שלימה דאמר ר' יודא גרסינן: תורמסין מין קטניות מרה ונחשבת ז' פעמים ולא"כ היא מחוקקת ע"י חיקון דלחיתא במסכה בינה פרק אין לדין: הדוב אשם פויספר: שננזזה בבנין הבית גרסינן ישי' המשכן שנאמר ולא יכול משה לבא אל אהל מועד וגומר ועיין פ' שמיני וריש רות דל' סדר בהדיא: אמרן דידן. כבר אמרנו אש שלנו מה צ"ש להשיב על דבריך מעשה אמור אשה מה:

(איכה ד) תם עונך בת ציון וגו': (ה) ויהי בימי אמרפל . ג' שמות נקראו לו . כוש נמרוד אמרפל . כוש שהיה כוש ודאי . נמרוד שהעמיד מרד בעולם . אמרפל שהיתה אמירתו אפילה . דאמרי ואפלי בעלמא דאמרי ואפלי באברהם . שאמר שירד לכבשן האש : (ו) ואריוך מלך אלסר . א"ר יוסי ממלחיה תמן תנינן איסרין לשם אלסר . כדרלעומר מלך עילם ותדעל מלך גוים . א"ר לוי אתר הוא תמן מצטווה ברומי . ונטלו אדם אחד והמליכו אותו עליהם . א"ר יוחנן ותדעל היה שמו : (ז) ד"א ויהי בימי אמרפל מלך שגער . זו בבל . ואריוך מלך אלסר זה יון . כדרלעומר מלך עילם זה מדי . ותדעל מלך גוים זו מלכות אדום . שהיא מכתבת טירוניא מכל או"ה . א"ר אלעזר בר אבינא אם ראית מלכיות מתנרות אלו באלו . צפה לרגלו של משיח . תדע שכן . שהרי בימי אברהם ע" שנתנרו המלכיות אלו באלו . באה הגאולה לאברהם : (ח) עשו מלחמה את ברע וגו' . ר"מ היה דורש שמות . ריב"ק הי' דורש שמות . ברע שהי' בן רע . ברשע שהיה בן רשע . שנאב שהיה שואב ממון . ושמאבר שהיה פורח ומביא ממון . ומלך בלע היא צוער . שנתבלעו דיווריה : (ט) כל אלה חברו אל עמק השידים . ג' שמות נקראו לו . עמק השידי' עמק שוה עמק סוכות . עמק השדים שהוא מגדל סדני' . ד"א שהוא עשוי שדים שדים תלמים . ד"א שהוא מניק את בנו כשדים . עמק שוה ר' ברכיה ור' הלבו בשם ר' שמואל בר נחמן ששם הושוו כל או"ה וקצצו ארזים ועשו לו בימה גדולה והושיבו אותו למעלה ממנה . והיו מקלסין לפניו ואומרים שמענו אדוני נשיא אלהים אתה בתוכנו . א"ל מלך את עלינו . נשיא את עלינו . אלוה את עלינו . א"ל אל יחסר העולם מלכו .

ואל

מתנות כהונה

שם צידק לומר : אופכי כו' . פי' הערוך הנהה וקורה רוח : אמירתו אפילה . אמרפל נטריקון אמירה אפל הכעיסו והיה מתעולל ושחק בכל העולם : דאמרי הכעיס כדאמרי' פ"ק דסוטה ובחולין דף מ"ח אמריא כך וכו' מאן אמרייך דאמרת פי' מי הכעיסך : ואפלי לשון שחוק ולחוק כדאמריק דהו מפלי צבתי ירושלים והוא ידוע ובערוך ערך אספרין גרס אמר אפילה ופי' כמו חושך ואופל אמרה לשון חושך וכוון לשון נטריקון של אמרפל : מלהי"א שם מקום : איסרין מטבע שקורין אותה איסרין על שם אלסר שהוא תיקון אותו מטבע : ה"ג מצטווה גוים אתר הוא כו' מקום יש צרוני שקורין אותו גוים : זה יון . מלך אלסר נטריקון מלך אל סר שאסר אל עליון על ישראל שכל אחד מישראל יכתוב על קרן שורו שאין לו חלק בחלסי ישראל . מלאחי צרמבין ז"ל דגרס אלסר זו מלכות מדי עילם זו יון ופי' רבינו צה"י אלסר הוא עיר צה"ר מדי או צפרס : עילם זה יון כמו שדרשו חז"ל שם שנים מלך יון בעילם עכ"ל : עילם הוא צמדי שנאמר והנכי הייתי בשושן הבריה אשר בעילם המדינה וכדאיתא צפ' ה"איש מקדש : טורניא הערוך פי' עין מס ול"ג ל' שררה והדנות ככה בעלילה ועיין ערך טרן הרשעון ושלשי' : מכלל אומות העולם . ולפיכך נקראת גוים : ה"ג בילקוט באה גאולה לאברהם וכדלקמן : דורש שמות צ"ל נטריקון : ברע בן רע ברשע בן רשע שנאב שואב ממון : שמאבר שם חצר לפניה לקבץ הון רב : אבר כנפיס כד"ה מי יתן לי חצר כיונה וגו' : שנתבלעו כו' . נטצבו ונבלעו הספספס סודם ועמורה ובלע דרש לשון בלוע והביא ממון בגזל ועולה וכן משמע בפירוש"י בחומש שנאב שואב חצוי ששמים שמאב שם חצר לעוף ולמרוד בהקב"ה : ה"ג בילקוט ובפירוש"י מגדל סדניס פי' שהיו מגדלים חילנות גדולות ששומין מהן סדן לקבץ עליו צמר ודרש השדים לשון סדניס : שהוא עשוי שדים שדות גרסו' . ואולי תפס לשון המקרא ויחלל תנובות שדי כמו שדה : בשדים דרש השדים לשון שדים כד"ה יונק שדי אמו וי"ל שהיה חרץ טובה ושמנה : ועשן לו בימה . לאברהם כשחזר מן המלחמה ונלה אותם : אל יחסר כו' . שלא רצה לקבל עליו אפילו שם המלוכה ואף כי

ואל יחסר העולם אלוהו. עמק סוכות שהוא מסוכך באילנות א"ר תנהומא נפן ותאנה ורמון אגוז ושקד תפוח ופרסק. הוא ים המלח א"ר אייבו לא היה שם אלא צנורות היאורים נתבקעו ונעשו ים. הה"ד (איזכח) בצורות. היאורים בקע: (י) שתיים עשרה שנה עברו וגו'. רבי יוסי ורשב"ג. ר"י אומר י"ב וי"ג הרי כ"ה. אמר רשב"ג כולהו י"ג שנה היו. מה מקיים רשב"ג ובי"ד שנה. אלא בי"ד למרדן. ובי"ד שנה בא כדרלעומר. בעל קורה טעין בעוביה. והמלכים אשר אתו ויכו את רפאים בעשרות קרנים בעשתרא דקרנא. ואת הזוויים בהם ית זיותנה דבהון. ואת האמים בשוה קריתים תרתין קריין אינון. ואת החורי זו ממרפולין. ולמה הוא קורא אותה חורי שבררו אותה ויצאת להם לחירות בדור הפלגה. עד איל פארן אשר על המדבר. עד משריא דפארן: (יא) וישבו ויבואו אל עין וגו'. א"ר אחא לא באו ליזדווג אלא בתוך גלגל עינו של עולם. עין שעשתה מד"ה בעולם הן מבקשים לסמותה. אתמהא. היא קדש א"ר אחא הוא כתיב. הוא שקידש שמו של הקב"ה בכבשן האש. ויכו את כל שדה העמלקי. עדיין לא נולד עמלק ואת אמרת ויכו את כל שדה העמלקי. אלא (שע"ה מ) מגיד מראשית אחרית. וגם את האמורי היושב בחציצון תמר בעין נדי דתמרייה. ויצא מלך סדום ומלך עמורה וגו' את כדרלעומר מלך עילם וגו' ד' מלכים עשו מלחמה כנגד חמשה ויכלו להם. ועמק השדים בארות בארות חמר בירין בירין מסקן חמר. וינוסו מלך סדום ועמורה ויפלו שמה. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר ויפלו שמה אלו האוכלוסין. והנשוארים הרה נסו אלו המלכים. ור"ג אומר ויפלו שמה אלו המלכים. והנשוארים הרה נסו אלו האוכלוסין. על דעתיה דר"י ניהא. ועל דעתיה דר"ג

מתנות כהונה

שם אלהות שכסם שפערעין מן העובדין כך שפערעין מן הנעבדין: ה"ג מה מקיים רשב"ג. ובארבע עשרה כו' וה"ג רש"י וילקוט פי' כיון שצין הכל היו י"ג שנים העבודה ושנות המרד מה חמי מקיים ובי"ד כו'. דמשמע ששפעת י"ד למרדן בא כדרלעומר ומשני ארבע עשרה למרדן: ה"ג למרדן הוא לשון רדוי ומלכות כד"ל והוא היה רודה שדרלעומר היה כונש אותם בחזקה עד שעבדו אותו בעל כרחם וכן לשון הכתוב י"ב שנה עבדו משמע שלא בטובתם ומלאחי צפירש' חטוב שנות המרד עם שנות העבודה ועם שנה שבה כדרלעומר ויהיו י"ד: בא כדרלעומר וגו'. גרסי' וסיפי' דקרא קריין והמלכים אשר אתו הרי שהיה הוא עיקר והם פוליס לו: בעל הקורה כו'. מי שהקורה שלו אש' שאחרים טועים עמו הוא נכנס בעוביה וכוכל עיקר משאכן היה הוא העיקר שכבשם ראשונה וכו' היה עיקר המרד. נראה דה"ג בעשמות קריים גיבוריא דבעשמות כו' כי קן תרגמו בתרגום ירושלמי וכן י"ת זיוותא דבהון ודרש זוזים לשון זיו: בהם בקמ"ץ כמו בסגו"ל: תרתין קריין כו'. ב' מקומות היו שבהם יושבים האמים ודרש קריתים לשון קריה: ממרפולין פי' הערוך העיר והאם בלשון יון משרא אם פולין עיירות כלומר האם ועיקר של העיירות וכלן גרם אל יזתרו פוליס ופי' אל יזתרו חירות פוליס עיר בל' יון: לחירות כו'. פירש' לפי שכתוב ויפן ה' אותם משם אבל אלו בירכו להם העיר הזאת ונתקיימה בידם ולא נפלו משם: משריא דפארן. אל פירושו מישור ועיין צפירש' ורמב"ן: גלגל עין כו'. זה אברהם שהאיר עיני כל העולם בעיני האמונה ועין משפט קדוש עין שכבשה המשפט והדין ועיין לעיל בראש הס' : שעשתה שכבשה כד"ל גם משעה: מגיד מראשית כו'. הכתוב קראו ע"ש סופו ועיין ברמב"ן: בעין נדי בחללון תמר תרגום אונקלוס בעין נדי ופי' רש"י מקרא מלא הוא בדברי הימים ב' יח: דתמרייה ששם גדילים המרים הרבה כמ"ש בדרמי עין נדי: ויכלו להם. לכן חזר ואמר שארבע עשו מלחמ' עם החמשה לומר שיכלו המועמי' למרוצי' דאל"כ כבר ידענו שהם ד' וה': בירין

דר"ג קשיא. ר' עזריה ור' יונתן בן חגי בשם ר' יצחק אמרו בשעה שירד
 א"ל לכבשן האש וניצול. יש מאו"ה שהיו מאמינים. ויש שלא היו מאמינים.
 וכיון שירד מלך סדום להמר וניצול. התחילו מאמינים באברהם למפרע:
 (יב) ויקחו את כל רכוש סדום ועמורה ואת כל אכלם. ר' יהודה אומר זו
 עבודה. ור' נחמיה אמר אלו הכותבות. ויקחו את לוט וגו' כך עשו ללוט
 נתנו אותו בסירא ונטלו אותו עמהם. כ"כ למה והוא יושב בסדום. לקיים
 מה שנא' (משלי י) הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע. ויבא הפליט.
 ר"ל בשם קפרא אמר הוא עוג הוא פליט. ולמה נקרא שמו עוג. שבא
 ומצא את אברהם יושב ועוסק במצות עונות. הוא לא נתכוין לשם שמים.
 אלא אמר אברהם זה קונין הוא. ועכשיו אני אומר לו נשבה בן אחיך
 והוא יוצא למלחמה ונהרג ואני נוטל את שרי אשתו. א"ל הקב"ה הייך
 שכר פסיעותיך אתה נוטל שאת מאריך ימים בעולם. ועל שחשבת להרוג
 את הצדיק. הייך שאתה רואה אלף אלפים ורבי רכבות מבני בניו. ואין
 סופו של אותו האיש ליפול אלא בידך. שנא' (דברים ג) ויאמר ה' אלי אל
 תירא אותו כי בידך וגו' (יג) ויגד לאברהם העברי. ר' יהודה ור' נחמיה
 ורבנן. ר"י אומר כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד. ר"ג אמר
 שהוא מבני בניו של עבר. ורבנן אמרי שהוא מעבר הנהר. והוא משיח
 בלשון עברי: (יד) והוא שוכן באלוני ממרא. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י
 אמר במשריא דממרא. ור"ג אמר בפלטין דממרא. על דעתיה דר"י אתרא
 הוא דשמיה ממרא. ועל דעתיה דר"ג גברא הוא דשמיה ממרא. ולמה נקרא
 שמו ממרא. ר' עזריה בשם ר' יהודה בשם ר' סימון. שהמרה פנים
 באברהם. בשעה שאמר הקב"ה לאברהם למול הלך ונמלך בשלשה
 אוהביו. א"ל ענר כבר בן ק' שנה אתה ואתה הולך ומצער את עצמך.
 א"ל אישכול מה את הולך ומסיים את עצמך בין שונאיך. א"ל ממרא אלהיך
 שעמד לך בכבשן האש ובמלכים וברעבון. והדבר הזה שאמר לך למול
 אין אתה שומע לו. א"ל הקב"ה אתה נתת לו עצה למול. הייך שאיני
 נגלה עליו לא בפלטין של ענר ולא בפלטין של אישכול אלא בפלטין שלך.
 הה"ד

מתנות כהונה

פרץ כו'. ק מרגס חונקלוס ופי' צרות שממנו היו מעליס המר לחומר: ניהא שכרי מאע
 אח"כ שמלך סדום יא' לקראח: בשעה שירד כו' ולעולם המלכים נפלו שמה ומלך סדום ניצל
 דרך נס למען יאמינו נסו של אברהם: עבודה בקשה וולא מלאחי פירובו וחוליו הוא מין פרי שהיה
 עיקר מאכלם והאב"ה כתב דניל לגרום עברה פי' את כל דגנס: הכותבות תמרים:
 בס"רה צנים הסוטר: וב"ב למה. למה אינה הקב"ה לידו כך ומשי והוא יושב בסדום לפי שחייש
 במקום רשעים דאל"כ והוא יושב בסדום למה לי וכבר ידענו אותו: הוא לא נתכוון כו'. עוג לא נתכוין
 לש"ס כמה שצער לאברהם ששעה לוט: אמר עוג בלבו אברהם קונין. קנאי כלומר נוקס כד"ל
 בקנאו את קנאחי: והוא מעבר אחד. כלומר שקול כנגד כולם: משיח מדבר: באיל פארן
 פהרא כו'. מקום יש ששמו ממרא. ולכן אמר חילוני ממרא כלומר מישור של ממרא כמו איל
 פארן והמיהם שכל המישור נקרא על שם העיר שהמרגש לורך העיר: גברא הוא. ולכן אמר
 חילוני ממרא היכל ופלטין של מלך: שהמרה לשון מרי ורזגו שהעץ פניו נגדו ואמר לו סימול
 שחמסם וחיל וכן מלאחי צפירשי: ומסיים וכו'. לשון סוף וקן כלומר שחשאר ביד חייבך
 שישמעו כי חולה חמה ויבאו עליך ויהרגך ויילקוט גרם וסרס עלמך: והיה סבור שיסמסם מה
 ויהיה לו לקטן בין חייבו וסרס רבי אליהו מזרחי גרם הולך וממאס עלמו בין שונאים: אין
 חמה

הה"ד (כחלשים יח) וירא אליו ה' באלוני ממרא :

פרשה מג (א) וישמע אברם כי נשבה אחיו . (סבלים קיג) משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה' סמוך לבו לא יירא עד אשר יראה בצריו . משמועה רעה לא יירא זה אברהם כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה . נכון לבו בטוח בה' ומצאת את לבבו נאמן לפניך . סמוך לבו לא יירא שנא' (כחלשים עו) אל תירא אברם . עד אשר יראה בצריו ויחלק עליהם לילה . וישמע אברם כי נשבה אחיו . הה"ד (ישעיה לג) אוטם אזני משמוע דמים וגו' : (ב) וירק את הניכיו . ר' יהודה ור' נחמיה . ר"י אומר הן הוריקן פנים כנגד אברהם . אמרו ה' מלכים לא יכלו לעמוד בהם ואנו יכולים לעמוד בהם . ר"ג אמר אברהם הוריקן פנים כנגדן . אמר אצא ואפול על קדוש שמו של מקום . אבא בר זבדא אמר בכלי זיוין הוריקן . המד"א (סבלים לט) והרק חנית וסגור לקראת רודפי . ארשב"ל באבנים טובות ומרגליות הוריקן . המד"א (ספ סח) ואברותיה בירקק חרוץ . ר' לוי אמר בפרשת שוטרים הוריקן . המד"א (דברים כ) מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו . הניכיו בעלי חניכותו שם אברם כשמו . שמנה עשר ושלוש מאות . ר"ל בשם קפרא אליעזר לברו היה . מנין אליעזר שי"ה . וירדוף עד הן שם ע"ו היא ומכה מלפניה ומאחריה . מכה מלפניה וירדוף עד הן . ומכה מאחריה (ימייה ח) מדין נשמע נחרת פוסיו : (ג) ויחלק עליהם לילה . ר' בנימין בר יפת משם ר' יונתן הלילה נחלק מאליו . ורבנן אמרי יוצר חלקו . אמר הקב"ה אביהם פעל עמי בחצי הלילה . אף אני פועל עם בניו בחצי הלילה . ואימתי במצרים . שנא' (שמות יג) ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור וגו' . א"ר תנחומא אית דמפקין לישנא אחרינא . אמר הקב"ה אביהם יצא בחצי הלילה . אף אני אצא עם בניו בחצי הלילה . שנא' (שם יא) כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא : (ד) ויכם וירדפם . וכי יש אדם רודף הרונים . א"ר פנחס רודפיו של אברהם אבינו הרונים היו . שנאמר (סבלים סט) כי אתה אשר הכית רדפו . הה"ד (ישעיה מה) מי העיר ממזרה צדק יקראתו לרגלו . מי הוא זה שהעיר לבם של מזרחיים שיבואו ויפלו ביד אברהם . צדק יקראתו לרגלו . חי העולמים שהיה מאיר לו בכל מקום שהיה הולך . א"ר ברכיה מזל צדק היה מאיר לו . א"ל ראובן צדקה היתה צוותת ואומרת אם אין אברהם אין מי שיעשה אותי . הה"ד (שם) יתן לפניו גוים

מתנות כהונה

אחה שומע כו' . בתמיה : הוריקן פניה . היו משנים פניהם מליך עמו ולשון וירק קדמים : אבנים טובות כדי שלא יפנו אל השלל כי אם אל האלה נפשות כן כתבו החוספוס פרק לולב הגזול ופרק אלו מניפות ודע וירק לשון וירקק חרוץ : בפר' שופטים . שדך פרשה שופטים עשה אות' רק כלומר שהיה ממעט אותם וחס' פרק לולב הגזול פירשו שעשה אותם ריקים מעבירות שבין צמה שמתביישו שהזקקו לחזור מחמת עבירות שבין : הניכיתו כינוי כד"א וכל עם והיטל דליות ליה וכולם היו גרים ונקראו אברם על שמו : יוצרו חלקו . ופירושו ויחלק ע"פ בוראו או קרי ציה ויחלק היו"ד בסגול' : אית דמפקין כו' . יש שמוילתין אותו בלשון אחר : ה"ג הרונים היו שנא' כו' . ופי' הרונים היו ע"י הקב"ה על דרך שאמר הכתוב מר לילם מעליהם והוא ויכם וירדפם שקודם הרדיפה היו מוכים ע"י הקב"ה : ה"ג בילקום ישעיה צדיק חי העולמים כו' נדקה היטה לוותה . וזה נדק יקראו : ומלכים יד וגו' . גרסי' וספיה דקרא יתן כעפר חרבו קש נדף קשמו . אלא קש כעפר גרסי' וכן הוא בשאמר

גוים ומלכים ירד . ר' יהודה ור' נחמיה . ר"י אומר אברהם היה משליך עליהם עפר והוא נעשה חרבות . קש ונעשה חצים . ור"נ אומר יתן עפר לא נאמר . אלא כעפר . הן היו משליכים חרבות על אברהם ונעשין עפר . חצים והן נעשות קש . הה"ד (פא סע) ירדפם יעבור שלום . ר' לוי בשם ר' יוסי בר זימרא פסיעותיו של אברהם אבינו היו שלש מילין . ר' יודן בר ר' סימון אמר מיל . שנא' (סע) אורח ברגליו לא יבא . ר' נחמיה אמר בשם ר' אבהו לא נתאבקו רגליהם אלא כזה שהוא הולך מביתו לבית הכנסת : (ה) וישב את כל הרכוש וגם את לוש וגו' . ר' יודן אמר אנשים ונשים השיב . ומפ לא החזיר . עמדו ונתניירו . וגדרו ערות אבותיהם . הה"ד (ימקאל י) והבאתי רעי גוים . מי הם רעי גוים . ר' יהודה בר ר' סימון אלו אנשי סדום . שנא' ואנשי סדום וגו' : (ו) ויצא מלך סדום לקראתו וגו' . ר' אבא ב"כ אמר התחיל לקשקש לו בזנבו . א"ל מה אתה ירדת לכבשן האש וניצלת . אף אני ירדתי לחמר וניצלתי . אל עמק שוה . ר' ברכיה ור' הנינא בשם ר' שמואל בר נחמן . ששם הושו כל או"ה וקצצו ארזים ועשו בימה גדולה והושיבו אותו בתוכה למעלה והיו מקלסין לפניו ואומרים לו שמענו אדוני וגו' . אמרו לו מלך את עלינו . נשיא את עלינו . אלוה את עלינו . אמר להם אל יחסר העולם מלכו ואל יחסר אלוהו : (ז) ומלכי צדק מלך שלם גו' . הה"ד (פהליס מה) ובת צור במנחה פניך יחלו עשירי עם . ומלכי צדק מלך שלם . המקום הזה מצדיק את יושביו . מלכי צדק אדני צדק . צדק בקראת ירושלים שנא' (יעשיס ה) צדק ילין בה . מלך שלם ר' יצחק הכבלי אומר שנולד מהול . הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון . ר' שמואל בר נחמן ורבנן . ר"ש אמר הלכות כהונה גדולה גילה לו . לחם זו לחם הפנים . ויין אלו הנסכים . ורבנן אמרי תורה גילה לו שנא' (משע ט) לכו לחמו בלחמי אשתו ביון מסכתי . והוא כהן לאל עליון . ר' אבא ב"כ ור' לוי . ראב"כ אמר

כל

מתנות כהונה

כז משמע החרבות ממש היה נותנס הקב"ה כמו עפר וכן החצים : יעבור שלום וגו' . גרסי' וסיפיה דקרא אורח ברגליו לא יבא : שלשה מילין . פי' אב"א שלום נוטריקון שלש מיל : מיל שאין אורח פחות ממיל ועוד כתב האב"א 'לא יבא' מני ר"ת למפרע מיל והצי"ה רח"ה מן הילקוט אבל בשוחר טוב גרס שנים : לבית הכנסת . שנאמר שמור רגליך באשר תלך אל בית האלהים שלא יהיו מטונפות בעפר ואבק : לא החזיר . אלא הניחם שם כיון שהרג כל האוכלוסין והטעם כדי שלא יסרך להחזירם אל חצותם ויחזרו לסורס ודייק מדכתיב הנשים ואת העם וחילו הטף לא קאמר : וגדרו ערות אבותיהם . גרסי' ופי' חרפת אבותיהם ופרעותם שהיו רעים וחטאים גדרו המה ונתניירו : רעי גוים גרסי' והבאתי רעי גוים . הבאתי תחת כנפי השכינה : ה"ג ואנשי סדום וגו' וסיפיה דקרא רעים וחטאים : לקשקש לו כו' . כלומר החיף והחליף לו דברים ככלב הזה שמחליף ומתחטט עלמו להסתרות אל אדונו : וניצלת גרסי' והראה פנים שראוי לי שיבא את פניו שכחו יפה ככחו ודייק מדכתיב לקראתו ולא כתיב אליו משמעוטיה שהלך גנדו להיוש שיה' לו ה"ג בילקוט צפ' זו ובספר תלים : עשירי עם . צה אור זה אברהם בן המלכים ופיקרו לו במנחה כו' : ומלכי צדק המקום כו' . ודע' צד חסר וי"ז לשון צרה : המקום הזה שנקראת צדק על שם שנגזיק את יושביו וצדק זה היא ירושלים דכתיב צדק ילין בה ודרשו חז"ל מעולם לא לן אדם בירושלים ובידו עון כי"ד תמיד של שחר היה מכפר על עבירות שבילה ושבוין הערבים על עבירות שביום ולכן מפרס' שגולד מהול . ושלים פי' לשון שלימות כי הערלה מוס בלדים ובהסרת' נשאר האדם שלם : רושם שיאל ממנו דבר תקלה נה וצני אהרן וכן כלס :

לא

כל יין שכתוב בתורה עושה רושם תיין מזה. א"ר לוי אף זה לא יצאנו מידו. שמשם קרא עליו ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה: (ה) ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ. ממי קנאן. ר"א בשם רב כהנא ור' יצחק. ר' אבא אמר כאינש דאמר פלן עינוהי יאי שעריה יאי. א"ר יצחק היה מקבל את העוברים ואת השבים ומשהיו אוכלין ושותין היה אומר להן ברכו. והן אומרים לו מה נאמר. והוא אומר להם. אמרו ברוך אל עולם שאכלנו משלו. א"ל הקב"ה אני לא היה שמי ניכר לבריותי והכרת אותי בבריותי. מעלה אני עליך כאילו אתה שותף עמי בבריותי של עולם הה"ד (נלשטי יד) קונה שמים וארץ: (ט) וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך. רבי הונא אמר שהיפך מנגנין שלך על צריך. ר' יודן אמר כמה מנגנאות עשיתי להביאן תחת ידיך. אוהבים היו זה לזה. זה משלה לזה כתבים וזה משלה לזה דורונות. והמרדתי אותם אלו על אלו כדי שיבואו ויפלו תחת ידיך: (י) ויתן לו מעשר מכל. ר' יהודה בר סימון אמר מכה אותה ברכה אכלו ג' יתידות גדולות בעולם. אברהם יצחק ויעקב. באברהם כתיב (נלשטי מד) וה' ברך את אברהם בכל. בזכות ויתן לו מעשר מכל. ביצחק כתיב (שס כז) ואוכל מכל. בזכות ויתן לו מעשר מכל. ביעקב כתיב (שס נג) כי חנני אלהים וכי יש לי בל. בזכות ויתן לו מעשר מכל: (יא) מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים. ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן. ר"י אמר מאברהם. כה יהיה זרעך כה תברכו את בני ישראל. ר"ג אמר מיצחק שנא' (נלשטי כב) ואני והנער נלכה עד כה. לפיכך אמר המקום כה תברכו את בני ישראל. ורבנן אמרי מיעקב שנא' (שמות יט) כה תאמר לבית יעקב. וכנגדו כה תברכו את בני ישראל. אימתי אני מגדל את בניך ככוכבים ר' אליעזר ור' יוסי ב"ר חנינא. ר"א אמר כשאנלה עליהם בכה. כה תאמר לבית יעקב. ור"י ב"ר חנינא אמר כשאנלה על מנחיים בכה שנא' (שס ד) כה אמר ה' בני בכורי ישראל: (יב) ויאמר מלך סדום אל אברם תן לי הנפש וגו'. ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי וגו'. ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן. ר"י אמר עשאן תרומה המד"א (במדבר יא) והרמותם ממני תרומת ה'. ור"ג אמר עשאן שבועה המד"א (דניאל יב) וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם. ורבנן אמרי עשאן שירה המד"א (שמות טו) זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו. ר' ברכיה ור' הלבו ור' אמי בשם ר' אלעזר אמרו. אמר משה בלשון שאמר אבא שירה

מתנות כהונה

לא ילאנו רק מתחת ידו. שמשם כלומר מיד אחר זה נאמר לו ועבדום וענו אותם: ה"ג רבינו צהי כאינש דאמר פלן עינוהי יאי שעריה לא יאי אסתהא וע"ש פירושו ולפי גרסת הספר יש לפרש כזה שאומר פלוי עינוי יפס ושערו יפה כלומר משוקטים היעב על מלאותם כן פי' קונה כמו חקן ועשה כמו שפירש"י ורמב"ן ז"ל בסדר זה: מעלה הני עליך כו'. ומלת קונה חוזר על הכרעה חנינו: מנגנון צערוך משמע ענין מכה ומיתה: שהיפך כו'. שהרי לא צאו המלכים אלא להרוג לאברהם כדלעיל פ' מ"א ונהפך עליהם שהוא הרג אותם: מנגנאות תהבולות וערמות: יתידות האבות קראו כן כיסוד הזה התקוע במקום נאמן: ה"ג ר"א ור' יוסי ב"ר חנינא ר"ס אמר אימתי הני מגדל את בניך ככוכבים כשאנלה אליהם בכה כו' וזה היה צמ"ט שעלו למעלה עליונה: עשאן כו'. אברהם עשה רכוש מלך סדום עליו כתרומה שאסורה בהנאה לזרים: שבועה אסרן עליו בחיסור שבועה: עשאן שירה. כלי קדש קדשים: אבא כלומר אברהם

שירה הרימותי ידי אל ה'. בו בלשון אני אומר שירה. שנא' אלהי אבי וארוממנהו: (ג) אם מחוט. א"ר אבא בר ממל א"ל הקב"ה את אמרת אם מחוט. הייך שאני נותן לבניך מצות ציצית. המד"א (כמדנר טו) ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת ומתרנמינן חוטא דתכלתא. ועד שרוך נעל הייך שאני נותן לבניך מצות יבמה המד"א (דנניס כפ) וחלצה נעלו מעל רגלו. ד"א אם מחוט זה המשכן שהוא מצויר בתכלת וארנמן. ועד שרוך נעל אלו עורות התהשים. ד"א אם מחוט אלו הקרבנות כההיא דתנן הוט של סיקרא חוגרו באמצע להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים. ועד שרוך נעל אלו פעמי רגלים. המד"א (שירי) מה יפן פעמיך בנעלים: (יד) בלעדי רק אשר אכלו הנערים. הה"ד (שמואל א ג) ויען כל איש רע ובליעל מהאנשים אשר הלכו עם דוד ויאמרו יען אשר לא הלכו עמי לא נתן להם מהשלל אשר הצלנו כי אם איש את אשתו ואת בניו וינהגו וילכו. ויאמר דוד לא תעשון כן אחי את אשר נתן ה' לנו וישמר אתנו ויתן את הגדוד הבא עלינו בידינו. ומי ישמע לכם לדבר הזה כי כחלק היורד במלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדיו יחלוקו. ויהי מהיום ההוא ומעלה וישימה (דוד) לחוק ולמשפט לישראל עד היום הזה. א"ר יודן והלאה אכ"כ אלא ומעלה. וממי למד מאברהם זקינו שאמר בלעדי דק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים וגו':

פרשה מד (א) אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר וגו'. (סלניס יח) האל תמים דרכו אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בו. אם דרכיו תמימים. הוא עאכ"ו. רב אמר לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות. וכי מה איכפת ליה להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף. הוי לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות. ד"א האל תמים דרכו זה אברהם שנא' (נמניס ט) ומצאת את לבבו נאמן לפניך. אמרת ה' צרופה. שצורפו הקב"ה בכבשן האש. מגן הוא לכל החוסים בו. אל תירא אברם אנכי מגן לך: (ב) ד"א אחר הדברים וגו'. כתיב (משלי יד) חכם ירא וסר מרע וכסיל מתעבר ובוטח. חכם ירא אל תירא אברם. (סג ג) אל תהי חכם בעיניך ירא את ה' וסור מרע. אל תהי חכם בעיניך במה שאתה רואה בעיניך. תאמר שאני מוליד תאמר שאין אני מוליד. ירא את ה' אל תירא אברם: (ג) ר' אבון בשם ר' הנינא פתח (סג יא) רשע עושה פעולת שקר [וגו']. רשע עושה פעולת שקר זה נמרוד שהיו פעולותיו על שקר. וזורע צדקה זה אברהם שנא' (בראשית יח) ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. שכר אמת אל תירא אברם וגו': (ד) ד"א אל תירא אברם. הה"ד (ישעיה מא) ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אוהבי אשר החזקתיך מקצות הארץ.

מספוטמיא

מתנות כהונה

אז לכולנו: זה המשכן. מכלן זכו לעשיית המשכן: כההוא דתנן במס' מדות פ"ג: פעמי רגלים. זכות הולכי לרגל ולישנא דקרא נקט כדמפרש ואזיל: ומעלה משמע משמים קדמוים וכן פירש רש"י בסדר זה: לצרף כו'. לזקק' ולזכותם שהש"י אמר ונעשה רצונו: ה"ג זה אברם. שנאמר ההלך לפני והיה תמים וכן הוא בילקוט סדר זה ובילקוט תלים אל תירא מכלל שאה מהירא: תאמר שאר כו'. מדעתך תליס ומוסופק: מספוטמיא ארץ מאלות הכהנים

ממפולשין ומחברותיה • ומאציליה קראתיך ממפולשין שבה • קראתיך
 זמנתיך • בחרתיך ולא מאסתך • בחרתיך באברם • ולא מאסתך באברהם •
 אל תירא כי עמך אני אל תשתע כי אני אלהיך א"ר הושעיה בשעה
 שאמר יצחק ליעקב (בראשית כ) גשה נא ואמושך בני נשפכו מים על שוקי
 זיהיה לבו רפה כשעוה • וזימן לו הקב"ה שני מלאכים אחד מימינו ואחד
 משמאלו והיו אוהזין אותו במרפקו כדי שלא יפול • הה"ד אל תשתע כי
 אני אלהיך לא תשוע • אמצתיך אף עזרתך אף תמכתך בימין צדקי הן
 יבושו ויכלמו וגו' אלו שהם שוטנים בך • יהיו כאין ויאבדו אנשי ריבך
 אלו שהן עושין עמך מריבה • תבקשם ולא תמצאם אנשי מצותך אלו שהן
 עושין עמך מצות • כי אני ה' אלהיך האומר לך אל תירא שנא' אל תירא
 אברם וגו' : (ה) אל תירא אברם אנכי מנן לך • ר' לוי אמר תרתין • ורבנן
 אמרי הדא • ר"ל אמר לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואומר • תאמר
 אותן אוכלוסין שהרגתי שהיה בהם צדיק אחד וירא שמים אחד • משל לא'
 שהיה עובר לפני פרדסו של מלך • ראה הבילה של קוצים וירד ונמלה והציץ
 המלך וראה אותו • התחיל מטמן מפניו • א"ל מפני מה אתה מטמן מפני •
 פועלים הייתי צריך שיקושו אותה • עכשיו שקששת אותה בא וטול
 שכרך • כך אמר הקב"ה לאברהם אותן אוכלוסין שהרגת קוצים כסוחים
 היו • הה"ד (ישעיה ג) והיו עמים משרפות סיד קוצים כסוחים • ר' לוי אמר
 אוחרי לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואומר • תאמר אותן המלכים שהרגתי
 שבניהם מכנסין אוכלוסין ובאים ועושים עמי מלחמה • א"ל הקב"ה אל תירא
 אנכי מנן לך • מה המנן הזה אפי' כל ההרכות באות עליה היא עומדת כנגדן •
 כך את אפי' כל או"ה מתכנסין עליך נלחם אני כנגדן • ורבנן אמרי הדא לפי
 שהי' אבינו אברהם מתפחד ואומר ירדתי לכבשן האש ונצלתי • ירדתי למלחמ'
 המלכים ונצלתי • תאמר שנתקבלתי שכרי בעוה"ז ואין לי כלום לע"ל • א"ל
 הקב"ה אל תירא אנכי מנן לך • כל מה שעשיתי עמך בעוה"ז חנם עשיתי
 עמך • אבל שכרך מתוקן לע"ל • שכרך הרבה מאד המד"א (הפליט לה) מה רב
 טובך אשר צפנת ליראיך : (ו) ר' יודן ור' הונא תרויהון בשם ר' יוסי בן זימרא •
 ר"י אמר בכ"מ שנא' אחרי סמוך אחר מופלג • ור' הונא אמר בכ"מ שנא' אחר
 סמוך אחרי מופלג • אחר הדברים האלה אחר הרחורי דברים שהיו שם • מי
 הרדה • אברהם הרדה אמר לפני הקב"ה רבון העולמים כרת ברית עם נת
 שאינך מכלה את בניו • עמדתי וסיגלתי מצות ומע"ט יותר ממני ודחת' בריתי
 לבריתו

מתנות כהונה

מן האיים ובערוך הציאו ולא פירשו • ממפולשין מהמפורסמים הארצות הידועים בשם ומהלם
 סהס קראתיך לי בשמי • זמנתיך קראתיך פירשו זמנתיך • ובלשון חז"ל המזומנים לסעודה
 נקראים קרואים • בחרתיך באברהם גרסי' פי' בעוד שמך אברהם כמו שנאמר אשר בחרת באברהם :
 ה"ג אר תירא כי עמך אני • אל תשתע • כשעוה דרש תשתע לשון שעוה וכן פירש שם רש"י
 ז"ל : מרפקו אצילי ידיו : לא תשוע לא תהיה כשעוה : ה"ג בילקוט ישעיה אמתך במיכאל
 עזרתיך בנבליאל : הן יבושו כו' • מוצת לשון מנח ומריבה • ולא תמצאם וגו' גרסי' : ה"ג
 האומר לך אל תירא וכן לאברהם שנא' אל תירא וגו' : וירא שמים אחד • ויהיה נענם עליו :
 שיקושו פי' הערוך לעדו קיטוש זה עידור אלא שעידור בנפנים וקישקוש בוחים : כך אמר
 הקב"ה כו' • זה שנאמר אל תירא וגו' : חנם עשיתי ט' • מנן בלשון ארמי חנם והוא ידוע בלשון

לבריתו תאמר שאחר עומד ומסגל מצות ומע"ט יותר ממנו תדחה בריתו לבריתו. א"ל הקב"ה מנח"ל העמדתו מגינים של צדיקי' אבל ממך אני מעמיד מגינים של צדיקים. ולא עוד אלא בשעה שיהיו בניך באים לידי עבירות ומעשים רעים אני רואה צדיק אחד שבהם ומכריעו עליהם שהוא יכול לומר למה"ד די אני נוטלו ומכפר עליהם: (ז) היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר. עשרה לשונות נקראת נבואה. חזון. הטפה. דבור. אמירה. צווי. משא. משל. מליצה. חידה. ואיזו היא קשה שבכולן. ר"א אמר חזון שנא' (ישעיה כה) חזות קשה הוגד לי. ר' יוחנן אמר דבור שנא' (בראשית מג) דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות. רבנן אמרי משא כמשמעו שנא' (ספלים לח) כמשא כבד וכבדו ממני. גדול כחו של אברהם שנדבר עמו בדבור ובחזון. שנא' היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר: (ח) אל תירא אברם. ממי נתירא רבי ברכיה אמר משם נתיירא. הה"ד (ישעיה מה) ראו איים וייראו קצות הארץ ויתרדו וגו'. מה איים הללו מסויימים בים. כך היו אברהם ושם מסויימין בעולם. וייראו זה נתיירא מזה וזה נתיירא מזה. זה נתיירא מזה לומר שמא תאמר שם שיש בלבו עלי שהרגתי את בניו. וזה נתיירא מזה לומר שמא תאמר אברהם שיש בלבו עלי שהעמדתי רשעים. קצות הארץ. זה שרוי בקיצו של עולם וזה שרוי בקיצו של עולם. קרבו ויאתיון. זה קרב אצל זה וזה קרב אצל זה. איש את רעהו יעזורו. זה עוזר לזה בכרכות וזה עוזר לזה במתנות. זה עוזר לזה בכרכות ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון וגו'. וזה עוזר לזה במתנות ויתן לו מעשר מכל. ויהוה הרש זה שם שעשה את התיבה. את צורף זה אברהם שצרפו הקב"ה בכבשן האש. מהליך פטיש את הולם פעם שהחליק פטישו והלם את כל באי עולם בדרך אחת למקום. אומר לדבק טוב הוא אלו עכו"ם שהן אומרין מוטב להדבק באלוהו של אברהם ולא נדבק בע"ז של נמרוד. ויחזקהו במסמרים החזיק אברהם את שם במצות ומע"ט. לא ימוט אברהם: (ט) ויאמר אברם ה' אלהים מה תתן לי. א"ר יונתן ג' הן שנא' בהם שאל. ואלו הן שלמה. ואחו. ומלך המשיח. שלמה דכתיב (מלכים א ג) בנבעון נראה ה' אל שלמה בחלום הלילה ויאמר אלהים שאל מה אתן לך. אחו דכתיב (ישעיה ז) שאל לך אות מעם ה'. מלך המשיח דכתיב ביה (ספלים ג) שאל ממני ואתנה גוים נחלתך. ר' ברכיה ור' אחא בשם ר' שמואל אומר אנו מביאים עוד שנים מן ההגדה. אברהם ויעקב. אברהם דכתיב ביה ה' אלהים מה תתן לי. אינו אומר מה תתן לי אלא שאמר לי שאל. יעקב דכתיב (בראשית כח) וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. אינו אומר כן אלא שאמר לו שאל: (י) ר' יודן ור' אייבו בשם ר' יוחנן. ב' בני אדם אמרו דבר אחד. אברהם ודוד. אברהם כתיב ביה ה' אלהים מה תתן לי. אמר לפניו רבש"ע אם עתיד אני להעמיד בנים ולהכעיסך מוטב לי

ואנכי

מתנות כהונה

הז"ל: ודחתה בריתי טו'. שהרי הרגתי הרבה חולסין ממנו: ה"ג בילקוט צדיק אחד שבהם שהוא יכול אני נוטלו מן העולם. ומיחתו מכפרת עליהם: ה"ג ויחזק חרש זה שם שעשה את התיבה וכן הוא בילקוט פ' זו ובילקוט ישעיה: פמישו רמז למוכחות והוכחות שהיו לו עם צמי זרזו: ה"ג כל צאי עולם פעם אחת ולא להידבק בע"ג גרמי': מומב לי ואתי כו'. כשאר

זאנכי הולך עירי. דוד אמר (ספלים קלט) הקרני אל ודע לבבי. דע הפורשים
 ממני. וראה אם דרך עצב בי ונחתי בדרך עולם. אמר לפניו רבש"ע אם
 עתיד אני להעמיד בנים ולהעציבך מוטב לי ונחתי בדרך עולם: (יא) וכן
 משק ביתי. ר' אלעזר אומר בן משק ביתי זה לומ' שנפשו שוקקת עליו
 ליורשני. הוא דמשק אליעזר שבשבילו רדפתי מלכים עד דמשק ועורני
 האל. ר"ל בשם בר קפרא אמר בן משק ביתי בר ביתי הוא אליעזר שעל
 ידו רדפתי מלכים עד דמשק. ואליעזר היה שמו. שנא' (בבבא יד) וידק
 את הניכיו ילידי ביתו שי"ה מנין אליעזר הוי י"ה וג' מאות: (יב) ויאמר
 אברם הן לי לא נתת זרע. א"ר שמואל ב"ר יצחק המזל דוחקני ואומר
 לי אברם אין את מוליד. א"ל הקב"ה הן כדברייך. אברם לא מוליד אברם
 מוליד. שרי אשתך לא תקרא שמה שרי. שרי לא תלד שרה תלד:
 (יג) והנה דבר ה' אליו לאמר לא יירשך. ר' יודן ור' אלעזר בשם ר' יוסי
 בר זימרא. ה' אליו. דבר ה' אליו. והנה דבר ה' אליו. מלאך אהר
 מלאך. דבור אהר דבור. אני ושלושה מלאכים נגלים עליך ואומרים לך
 לומ' לומ' לא ירית לאברהם. ר' הונא ור"א בשם ר' יוסי בר זימרא כתיב
 והנה דבר ה' אליו. והנה ה' בא ודבור עמו: (יד) ויוצא אותו החוצה.
 רבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי וכי מחוין לעולם הוציאו שאמר הכתוב
 ויוצא אותו החוצה. אלא אחוי ליה שקקי שמיא. המד"א (משלי ח) עד לא
 עשה ארץ וחוצות. א"ר יהודה בשם ר' יוחנן העלה אותו למעלה מכיפת
 הרקיע. הוא דאמר ליה הבט נא השמימה אין הכטמה אלא מלמעלה
 למטה. רבנן אמרי נביא את ואין את אספרולוגוס. שנא' (בבבא יז) ועתה
 השב אשת האיש כי נביא הוא. בימי ירמיה בקשו ישראל לבא לידי
 מדה זו ולא הניח להם הקב"ה. הה"ד (ימימי י) כה אמר ה' אל דרך הנזים
 אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו וגו'. כבד אברהם אביכם בקש
 לבא לידי מדה זו ולא הנהתי אותו. וא"ר לוי עד דסנדלא ברנלך דרום
 כובא. וכל מי שהוא נתון למטה מהם הוא מתירא מהם. אבל את

שאת

מתנות כהונה

מוטב לי לישאר כמו עכשו וכוחר אני להיות עירי: הפורשים ממני. כלומר בני שיאלו ממני:
 שוקקת הפן ומשוקק ומשק דרש לשון משוקק: ועורני אל. אליעזר קדוש: בר בתי. כן
 הרגמו בחרגוס ירושלמי כלומר בן הממונה על בתי מלכה לירש אחיו: על ידו. שהוא הלך
 עמו למלחמה לבדו כדמפרש לשיל פרשה מ"ב: ואליעזר היה כמו ולא כדרש אליעזר בלשון
 גוטיקון: המזל דוחקי בו. מנחזר ואמר ויהמר אברם ומניה קסליק וואה ליה לכוללו במאמר
 אהר דייק יתורא דקרא הכי ויאמר לו עוד מנד שמי אברם הן לי לא נתת זרע כי כן אתי רואה
 בבבבא יז ש"ג א"ל הקב"ה יח כדברייך: וי' אליו. שהלל ה' אליו לאמר שהיה
 משמע תמירת ה' היתה אליו וכתב הנה והנה דבר ה' ג' ואה"פ ה' בעלמו ובכבודו
 לומ' לומ' מלח זה קדרש המורה על הכוכה כמו שדרשו לשיל פרשה ל"ח וזה החילס קיפה על ראשו
 של נמרוד כו' לומ' לומ' אליבא דר"א קאי דדריש לשיל בסמוך בן משק ביתי וגו' מדבר בלומ' וגם כד
 קפרא דאמר שמדבר בבליעזר גם הוא היה לומ' כמו שדרשו בפרשת היי שרה חולי אלי כתיב אמר
 אברהם אתי ברוך ואתה ארום שהיה מזרע כנען המקולל: אחוי לו כו'. הראה לו שוקים
 ורחובות השמים: אספרולוגו' חוזה בכוכבים כלומר כהן למעלה מאספרולוגין ואין אהה עלה
 בכוכבים ומזלות: לידי מדה זו. שממכו ותלו עלמם בהוראות המזלות: כובא קוליס. וה"פ
 יצלקוט וספר אות אמת ודרש הכוכבים לשון כובא כלומר דרוך על במתי הוראות הכוכבים שאין

הוראת

שאת נתון למעלה מהם דיישם : (טו) ר' יודן בשם ר' אלעזר אמר נ' דברים מבטלין גזירות רעות ואלו הם. תפלה. וצדקה. ותשובה. ושלשתן נאמרו בפסוק אחד. הה"ד (ד"ס יז) ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם ויתפללו זו תפלה. ויבקשו פני הרי צדקה. כמד"א (הגל"ס יז) אני בצדק אחזה פניך. (ה"פ יז) וישבו מדרכיהם הרעים זו תשובה. ואח"כ (ס) ואמלה לחטאתם וארפא את ארצם. ר' הונא בר רב יוסף אמר אף שנוי שם ומעשה טוב. שנוי השם מאברהם ולא יקרא עוד שמך אברם. מעשה טוב מאנשי נינוה שנא' (יו"ט ג) וירא אלהים את מעשיהם כי שבו וגו'. וי"א אף שנוי מקום שנא' (נחל"ט יב) ויאמר ה' אל אברם לך לך. ר' מונא אמר אף התענית שנא' (הגל"ס כ) יענך ה' ביום צרה וגו'. רבא בר מחסאי ורבי חמא בן גוריון בשם רב אמר יפה תענית לחלום כאש לנעורת. א"ר יוסף ובו ביום ואפילו בשבת : (טו) ויאמר אליו אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים וגו'. ר' אליעזר בן יעקב ורבנן. ראב"י אמר מיכאל ירד והצילו מכבשן האש. ורבנן אמרי הקב"ה הצילו. הה"ד (נחל"ט טו) אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים. ואימתי ירד מיכאל בחנניה מישאל ועזריה : (יז) ויאמר ה' אלהים במה אדע. ר' הויה"ב"ר חנינא אמר לא כקורא תגר אלא א"ל באיוז זכות. א"ל בכפרות שאני נותן לבניך. ויאמר אליו קחה לי עגלה משולשת. הראה לו ג' מיני פרים וג' מיני שעירים וג' מיני אילים. ג' מיני פרים פר יוה"כ ופר הבא על כל המצות ועגלה ערופה. וג' מיני שעירים שעיר רגלים שעירי ר"ה ושעירה של יחיד. וג' מיני אילים אשם ודאי ואשם תלוי וכבשה של יחיד. ותור וגוזל תור ובר יונה. ויקח לו את כל אלה. רשב"י ורבנן. רשב"י אומר כל הכפרות הראה לו ועשירית האיפה לא הראה לו. ורבנן אמרי אף עשירית האיפה הראה לו. נאמר כאן ויקח לו את כל אלה. ונאמר להלן (ויקרא ג) והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה לה'. ואת הצפור לא בתר. הראה לו הקב"ה שמבדילים בעולת העוף ואין מבדילים בחטאת העוף : (יח) דבר אחר קחה לי עגלה משולשת. זו בכל שהעמידה שלשה מלכים. נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר. ועז משולשת זו מדי שהיתה מעמידה ג' מלכים. בורש ודריוש ואחשורוש. ואיל משולש זו יון. ר' אלעזר ור' יוחנן. ר"א אמר כל הרוחות כבשו בני יון ורוח מזרחית לא כבשו. א"ל ר"י והכתיב (דניאל ה) ראיתי את האיל מנגח ימה וצפונה ונגבה וכל היות לא יעמדו לפניו ואין מציל מידו ועשה כרצונו והגדיל. הוא דעתיה דר"א דלא אמר מזרחית. ותור וגוזל זו אדום. תור הוא אלא שגולן הוא. ד"א ויקח לו את

כל

מתנות כהונה

סוראחו וממשלתו רק על העכו"ס הנמשלים כקו"ס כדלעיל ע"ג ודרש הבט כמו חבט לשון חבטה ודריסה. ובחב"א משמע דגרס דרוס ככזיב כלומר הכוכבים : דיישן לשון דישה כלומר דרוס עליהם : ולא כקורא תגר. ואילו מאמין ה' בהבטחת הש"י : בכפרות הקרבנות שמכפרים שטותיהם : על כל המצות. אשר לא טעשינה והוא פר העלם דבר : ואין מבדילין כו'. ולא מבדיל כפר' ויקרא ס' ה' : היא דעתיה דר"א. עיקר ראיותו מזה הכתוב דכתיב ימה לפונה ועבה ואילו מזרח לא אמר : תור הא. כלומר ס' כשרות יש לו שהוא בט של ימחק אבינו או י"ל שמראה עמנו עניו וכשר כיונה ולכן המשילה גם כן לחזיר השופט סלפיו להכרות כשמותו

כל אלה. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אמר שרי עכו"ם הראה לו. ר' נחמיה אמר שרי ישראל הראה לו. על דעתיה דר"י קתדרין דדין לקבל קתדרין דדין. ע"ד דר"נ ששם היו סנהדרי גדולה של ישראל יושבת וחותרת דיניהם של ישראל. ואת הצפור לא בטר ר"א ב"כ בשם ר' לוי אמר הראה לו הקב"ה כל מי שהוא מעמיד פנים בגל הגל שוטפו. וכל מי שאינו מעמיד פנים בגל אין הגל שוטפו. וירד העיט על הפגרים. א"ר אסי נסב אברהם מכישה והוה מכיש להון ולא היו מכתשין. אעפ"כ וישב אותם אברם בתשובה. א"ר עזריה לכשיעשו בניך פגרים בלא גידים ועצמות זכותך עומדת להן: (יט) ויהי השמש לבא. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר תחלת מפלה שינה. דמיך ליה ולא לעי באורייתא. דמיך ליה ולא עביד עבודה. רב אמר ג' תרדמות הן. תרדמת שינה. ותרדמת נבואה. ותרדמת מרמיטה. תרדמת שינה (גלאטיה) ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם ויישן. תרדמת נבואה זיהי השמש לבא ותרדמה נפלה על אברם. ותרדמת מרמיטה שנא' (ש"א כו) ואין רואה ואין יודע ואין מקיץ כי כלם ישנים כי תרדמת ה' נפלה עליהם. ורבנן אמרי אף תרדמה של שמות דכתיב (ישעיה כט) כי נסך עליכם ה' רוח תרדמה וגו'. ר' חנינא בר יצחק אמר ג' נובלות הן. נובלת מיתה שינה. נובלת נבואה חלום. נובלת העזה"ב שבת. ר' אבין מוסיף תרתין. נובלת אורה של מעלה גלגל חמה. נובלת חכמה של מעלה תורה: (כ) והנה אימה השכה גדולה נופלת עליו וגו'. אימה זו בבל דכתיב (דניאל ג) באדין נבוכדנצר התמלי חמא. חשכה זו מדי שהחשיכה עיניהם של ישראל בצום ובתענית. גדולה זו יון. ר' סימון ורבנן. ר"ס אמר ק"כ דוכסים ק"כ אפרכון ק"כ אסטראליטין. ורבנן אמרי מס' ס'. דכתיב (דניאל ח) נחש שרף ועקרב. נחש

מתנות כהונה

ובקרבן ישים ארצו כמו שדרש על ויהי עשו בן ארבעים שנה וגו': ה"ג שגזלן הוא ויקח כו'. וכן הוא בילקוט: קתדרון כו'. כסאות ששם יבצו כסאות למשפט זה לקראת זה כך פי' הערוך והו' אש בתרו לקראת רעהו והאפור ירמוז לישראל שלא יאבדו דיניהם או כמו שפירש"י בסדר זה: שם היו סנהדרי' כו' בתוך דרש על לשכת הגזית שנקראת כך דכתיב צירמיהו לוט וישבו בשער התוך דרשוהו חז"ל על לשכת הגזית שדרש קהלת ולקמן צוקרא רבה פ"ד: וחותרת דיניהם גרמי'. ודרש ויצטר לשון חסירות דין: ואת האפור כו'. על דעתיה דרבי נחמיה לריך לפרש מאי היא הכי הכל איירי בישראל ומפרש ר' אבה וכו': כל שהוא מעמיד כו'. כלומר שאינו נדחה מפני השעה השעה דוחקתו וכל הנדחה מפני השעה השעה נדחת מפניו וכהיא עובדא דר"ע סוף מסכת בבא בתרא דאמר כל גל וגל שבא עלי נענתי לו ראשי מכאן אמרו חז"ל אם יבואו רשעים על אדם יענע להם ראשו וכדמפרש רש"י שם ולכן אמר מי שנדחה מפני השעה כלפניו זה שפורח ונמלט כשמרגיש דחיה מועטת לא בא לכלל חילוק וביחוד וכריחה: מבי"שה פי' הערוך מקל והעיס רמז אל הצרות והגלויות כד"ה העיס לבוע היתה נחלתי ירמיה י"ב והפגרים רמז לישראל ששם ציניהם כפגרים מהים ואעפ"כ וישב לשון חשוכה שבזכות החשוכה יגאלו כמו שנאמר בשוכה ונחה תושעון וזייק מנדקט ההפרכה וההכאה בלשון וישב: ורבי עזריה סבר שהקב"ה רמז לו אע"פ שהיו ערומים בלא מלוא זכיות זכות אברהם ישב ויפריח אותם מצניו ככתוב צ"ב בחקותי וזכרתי אש צריתי וגו': תחלת מפלה. היא השינה: דמייך כו'. שכשישן אינו עוסק בתורה ואינו עושה מלאכתו ועיין כל זה לעיל פרשה י"ז ושם נחבאר: והנה אימה כו'. אימה דרש אימה כמו הימה בחילוק לחיות אח"כ עיין בשמות רבה פרשה י"א גיר' אחרת: גדולה זו ין. כדמפרש וזיל גדולתו מאי היא: דוכסין וכו'. מיני ממטות הם ובפי' הערוך מששים

גזש זו בבל. שרף זו מדי. עקרב זו יון. מה עקרב זו יולדת לששים ששים. כך העמידה מלכות יון מששים ששים. נופלת עליו זו אדום שנא' (דניס טז) מקול נפלים רעשה הארץ. ויש שמחלפין נופלת עליו זו בבל דכתיב בה (סעיה כה) נפלה נפלה בבל. גדולה זו מדי דכתיב (סמג ג) אחר הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש. חשכה זו יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיה. שהיתה אומרת לישראל כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל. אימה זו אדום דכתיב (דניאל ז) וארו היוה רביעאה דחילה ואמתני ותקיפא יתירה: (כא) ויאמר לאברם ידוע תדע כי גר יהיה זרעך. ידוע שאני מפורן תדע שאני מכנסן. ידוע שאני ממשכנן תדע שאני פורקן. ידוע שאני משעבדן תדע שאני גואלן. כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם. משיראה לך זרע. א"ר יודן גירות בארץ לא להם. עבדות עינני לאספטיא שלהם: (כב) וגם את הגוי אשר יעבודו הן אנכי. היה לו לומר גם מאי וגם. אלא גם הוא מצרים וגם לרבות ארבע מלכויות. אשר יעבודו הן אנכי. ר"א בשם ר' יוסי בר זימרא אמר בשתי אותיות הללו הבטיח הקב"ה לא"א שהוא גואל את בניו. ושאם יעשו תשובה גואלן בע"ב אותיות. דא"ר יודן (דניס ז) מלבא לקחת לו גוי מקרב גוי עד ובמוראים גדולים אתה מוצא ע"ב אותיות של הקב"ה. ואם יאמר לך אדם ע"ה הם. א"ל צא מהם גוי שני שאינו מן המנין. ר' אבין אמר בשמו גאלן ששמו של הקב"ה ע"ב אותיות. ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. א"ר אחא אחר כן אכ"ב אלא אחרי משאביא עליהם עשר מכות ולאח"כ יצאו ברכוש גדול. א"ל אף אני בשיעבוד. א"ל ואתה תבוא אל אבותיך בשלום וגו': (כג) אר"ל שלשה הם שנא' בהם בשיבה טובה. אברהם היה שוה לו. דוד שוה לו. גרעון לא שוה לו. למה (סופטים ה) ויעש אותו גרעון לאפוד. לע"ז: (כד) ויהי השמש באה ועלמה היה. אמימתא הות. והנה תנור עשן ולפיד. שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן אמר ר' דברים הראה לו. גיהנם. ומלכויות. ומ"ת. וביחמ"ק. א"ל כ"ו שבניך עסוקים בשמים הם ניצולים משמים. פירשו משמים הם נידונין בשמים.

א"ל

מתנות כהונה

ששים. כל אחד מהלוי ממשלות היו ששים: משיראה לך זרע. והוא משולד יחקה כמו שכתב כי ציחק יקרא לך זרע ואלו התחילו ד' מאות שנה של השיעבוד ועיין צביאורי מהס"ר חליבו מזרח בסדר הזה וה"ב בערוך וצילקוט ח"כ יודן גירות עבדות עשתי בחזקן לא להם חרבע מאות שנה לאספטיא שלהם: לאספטיא שלהם. פי' הערוך צעיר המוכן להם חכו במלחם ועל יחד יהיה חרבע מאות שנה ויותר נראה פי' המבאר בגליון צילקוט שפי' לאספטיא להשלמות השבוע מעט שנדבר עמו זין הצתרים ויהיה אספטיא כמו אפטיא דריש פ' במדבר דבה סבי' זו הערוך מעט שמתחילין השבון לדבר המאורע כגון מציאת מצרים או ממלכות המלך יקרא אפטיא: וגם לרבות כו'. הרומזים בצומה השנה גדולה כדלעיל וכולהו אחרבא שידן אחסם הקב"ה כך פי' מהס"ר חליבו מזרחי ז"ל: בשתי אותיות ז"ל. דן רמז לך שמוס מרובעים הוולאים מחילוף יזרוף שם של חרבע: בע"ב אותיות. ע"ב שמוס הוולאים מייסע ויבא ויע וגם שם של ד' מתגבל בצירופו ע"ב ועיין בצורה חיים בהלכות ר"ה: ה"ב אתה מולא שבעים ושמים אותיות: ואם יאמר כו'. כן הוא הנירסא צילקוט וכן הביאו בהנ"ל בהלכות פסח: אחריו הו"ד רמז ל' ימות: ואף הוי בשיעבוד. לשון שאלה דא"ל הקב"ה לא חלא וחסה חבא כו': שוה לו. ראוי והענין: אמימתא מרגס של ועלמה: בית המקדש. כלומר זכות הקרבנות וכן

א"ל במה אתה רוצה שירדו בניך בניהנם או במלכויות. רבי הנינא בר פפא אמר אברהם ברר לו את המלכויות. ר' יודן ור' אידי ור' חמא בר חנינא אמרו אברהם ברר גיהנם. והקב"ה ברר לו את המלכויות. הה"ד (דניס 3) אם לא כי צורם מכרם זה אברהם. וה' הסגורם מלמד שהסכים הקב"ה לדבריו. ר' הונא בשם ר' אחא אמר כך היה אברהם אבינו יושב ותמה כל אותו היום. אמר במה אברר בניהנם או במלכויות. א"ל הקב"ה אברהם קטע הדין מוניטא מן כדו. ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר. מהו לאמר. באנו למחלוקת ר' הנינא בר פפא ור' יודן ור' אידי ור' חמא בר חנינא. ר"ה בר פפא אמר אברהם ברר לו את המלכויות הה"ד (הגליס 10) הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים. ריב"ל אמר אף קריעת י"ם הראה לו דכתיב אשר עבר בין הגזרים האלה המד"א (שס קג) לגזור ים סוף לגזרים: (כה) ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר. רבי יודן וריב"ז ור"ע. חד אמר העוה"ז גלה לו אבל העוה"ב לא גלה לו. ואוחרנא אמר אחד העוה"ז ואחד העוה"ב גלה לו. ר' ברכיה א"ר אלעזר ור' יוסי בר חנינא. חד אמר עד היום הזה גלה לו. ואוחרנא אמר עד היום ההוא גלה לו: (כו) לזרעך נתתי וגו'. ר' הונא ור' דוסתאי בשם רבי שמואל בר נחמן אף מאמרו של הקב"ה הוא מעשה. שנא' לזרעך נתתי. אתן את הארץ הזאת אב"כ. אלא נתתי את הארץ הזאת. ר' יודן בשם ר"א בר כהנא אמר (שס קו) יאמרו גאולי ה' אשר הוא גואלם לא נאמר. אלא אשר גאלם. א"ר אבין (יכניס 6) כי פודה ה' את יעקב אב"כ. אלא כי פדה ה' יעקב. רבנן אמרי (יכניס 7) אשרקה להם ואקבצם כי אפדם אב"כ. אלא כי פדיתים. א"ר יהושע (ישעי 7) ויברא ה' על כל מכון הר ציון אב"כ. אלא יברא. כבר היא ברואה ומתוקנת: (כז) ר' דוסתאי בשם ר' שמואל בר נחמן אמר לפי שאינו מזכיר כאן ההוי לפיכך הוא מביא רפאים

תחתיהם

מתנות כהונה

וכן בשמ"ר פ' לא: מוניטא עזר וחרדה ואין מתירי חרנוס וליח דמיניע ועיין ערך ממש ובשפוח טוב גרם קטע הדא מילא וכדומה לו גורם צילקוט דגרם מליכ"ה ופרש המבאר בגילוף בלשון לעז הוא עזר: ה"ג אברהם צירר לו את המלכויות הה"ד חס לא וגו': זה אברהם. כדאמרי' הביטו אל צור הצבחים: מן כדו. פי' מכאן וצילקוט גרם מלבך ור"ל שיבחר לו המלכויות: בזהו לאמר. בזהו למחלוקת דלמאן דלמחך אברהם צירר לו המלכויות והקב"ה הסכים על ידו אמר לאמר על ההסכמה על ידו ולמ"ד הקב"ה צירר המלכויות אמר לאמר על העצה: ה"ג והקב"ה צירר לו את המלכויות הה"ד הרכבת אנוש וגו': העולם הזה גלה לו דרש ביום ההוא כרת וגו' ביום ההוא שנעשה המאורע וזהו עולם הזה והכתוב אמר ביום ההוא שנעשה פל אלה כרת ה' עמו וגו'. ואידך דרש מדלח קאמר ביום הזה אלה ביום ההוא רמז לימות המשיח כדא' ועלו מושיעים וגו' ביום ההוא יהיה י"י אחד: העולם הבא וכו'. פי' ימות המשיח דאי סבר השלם הנשמות הא' אמרו חז"ל כל הנביאים לא נבאחו אלא לימות המשיח אבל עה"כ עין לא ראתה אלהים וזלתיך וימות המשיח נקראו עולם הבא כדאיתא בהדיא סוף פרק בשרא דמטובות וכן כתב בחוספות ועיין במדבר רבה דף קל"ה סוף ע"ג ובמדבר קהלת (ב' ח'): עד היום הזה גלה. עד היום המזכר בסמוך ואח"כ ילאו צרכו גדול עד כאן גילה לו מה שיעבור על בניו וזהו לא ואידך סבר מוכתב ביום ההוא שרמז לביום ההוא יהיה וגו' שהכל גילה לו עד ימות המשיח ותכונותיו אמרוהו פליגי אליבא דמ"ד לשל עה"כ לא גילה לו: מעשה כלומר כחילו כבר עשה וכדמפרש רש"י בסדר זה: גואלם משמע להבא גאלם משמע גאלם כבר: כבר היא ברואה גרס': רפאים חתיהם פירש' בסדר זה והוא ארץ עוג שנאמר ההוא יקרא ארץ רפאים והוא

תתניהם. ר' חלבו בשם ר' אבא בשם רבי יוחנן כך עלה בדעתו של מקום להנחיל להם לישראל ארץ עשרה עממים. את הקיני. ואת הקניזי. ואת הקדמוני. ולא נתן להם אלא ז'. את החתי. ואת הפריזי. ואת הרפאים. ואת האמורי. ואת הכנעני. ואת הגרגשי. ואת היכוסי. הרי שבעה. ולמה נתן להם ז' (פירושן לעיל). ואיזה הם הנ' שלא נתן להם. ר' אומר ערביא. שלמיה. נוטייה. רשב"י אומר דרמוסקוס. ואסייא ואספמייא. ר"א בן יעקב אומר אסיא. ותרקי. וקרמגינא. רבנן אמרי אדום. ומואב. וראשית בני עמון הם הנ' שלא נתן להם בעוה"ז. אדום שנא' (דנח"ס ב) כי לא אתן לכם מארצם וגו' כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר. ובמואב כתיב (ש) אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה. קניזי הוא מעשו. קיני וקדמוני הוא מעמון ומואב. אבל לימות המשיח יהזרו ויהיו לישראל. כדי לקיים מאמרו של הקב"ה. אבל עכשיו שבעה נתן להם שנא' (ש) שבעה גוים רבים ועצומים ממך: (כח) א"ר יצחק חזירתא רעיא בעשרה. ואימרתא ולא בחד. כל אילין אמר הקב"ה לאברהם דיהיב ליה את הקיני ואת הקניזי וגו'. ועדיין ושרי אשת אברם לא ילדה לו:

פרשה מה (א) ושרי אשת אברם לא ילדה לו וגו'. (משלי נה) אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה מהו מכרה. רבי אבא ב"כ אמר עיבורה. הה"ד (יחזקאל עו) מכורותיך ומולדותיך. אברם היה גדול מנחור שנה ונחור היה גדול מהרן שנה. נמצא אברם גדול מהרן ב' שנים שנה לעיבורה של מלכה ושנה לעיבורה של סכה. והרן מוליד לישש שנים ואברם אינו מוליד: (ב) ושרי אשת אברם לא ילדה לו. ר"י ור"נ. ר"י אמר לו לאברהם לא ילדה אבל אילו נשאת לאחר ילדה. ור' נחמיה אמר לא לו ולא לאחר. ומה דכתיב לא ילדה לו. לו ולה. ולה שפחה מצרית ושמה הנר שפחת מלוג היתה והיה חייב במזונותיה ולא היה

מתנות כהונה

פוא בכלל הכנעני כי בן כנען היה זה מבואר כפי' אכן עזרא בפרשה זו פי' מהר"ר אליהו פזריה שרפאים האמור כאן הוא הכוי ומיישב ג"כ פירש"י שפירש שהוא ארץ עוג ועיין שם: ולמה נתן להם שבעה. כלומר למה לא נתן רק חלו שבעה ושלשה הנשארים לא נתן והכי מוכח גירס' הילקוט: וערס הוא כלה לדבר הביא מהלוקח בשמות ונח"כ מסוב הטעם שחלו ג' נשארו לימות המשיח: ה"ג ולמה נתן להם שבעה וחצה הם כו'. אכן מהר"ר אליהו מזרחי גרס הרי שבעה וחצה הם השלשה שלא נתן להם: ערביא שלמיה כו'. כולם שמות ארצות הם וקלחם פירשם הערוך עיין שם: ה"ג ואל תהגר בם מלחמה. וכן בעמון קיני הוא מעשו קיני וקדמוני הוא מעמון ומואב: אבל לימות כו'. מאמרו של הקב"ה שהנתיחו בעשר עממין: חזירתא כו'. מפל הוא כפי הכריות החזרה הטמאה היא רועה על פני השדה בעשרה חזירים בימי הכבש' רועה היתה ואפי' בן אחד אין עמה וכן כל האומות האלה אשר הקב"ה לאברהם שימנם לו וכבר היו בעולם ואברהם הטורח והקדוש כחצי ביה ושרי אשת וגו'. מכורותיך מדכתיב קודם מולדתיך סירובו לשון הריון או י"ל מכורותיך מגורדיך ור"ל במקום שהיה גר בו קודם הלידה: אברהם גדול מנחור וכו'. נחנאל לשל סוף פרשה ל"ט: ואברם אינו מוליד בתמיה חלל ושרי כו'. מזדה ולא מזדו כדמפרש ואילו חליבה דר' נחמיה: לו ולה. סמיכות קדריש דסמיך ליה ולה שפחה כלומר לא לו היתה מולדת ולה כלומר מזדה ג"כ אינה מולדת אפילו לחיש אחר: שפחת מלוג. דייק מדכתיב ולה דמשמע ולא לו. ולכן אמר ולא היה רשאי למכרה דח"כ היה

היה רשאי למכרה. בעון קומי ריש לקיש מהו דתנא עבדי מלוגי אמר להון כמה דתימא מלוג מלוג. אמר רשב"י הגר בתו של פרעה היתה. וכיון שראה פרעה מעשים שנעשו לשרה בביתו נמל בתו ונתנה לו. אמר מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה ולא נבירה בבית אחר הה"ד (בראשית טז) ולה שפחה מצרית ושמה הגר הא אנריך. אף אבימלך כיון שראה נסים שנעשו לשרה בביתו נמל בתו ונתנה לו. אמר מוטב שתהא בתי שפחה בבית הזה ולא נבירה בבית אחר. הה"ד (פסלים מה) בנות מלכים ביקרותך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר: (ג) ותאמר שרי אל אברם הנה נא עצרני ה' מלדת. אמרה יודעת אנא מהיכן היא סבתי. לא כשם שהיו אומרים לי קמיע היא צריכה הימום היא צריכה אלא הנה נא עצרני ה' מלדת. תני כל מי שאין לו בן כאילו הוא מת. כאילו הרום. כאילו מת (בראשית טז) ותאמר רחל אל יעקב הבה לי בנים וגו'. כאילו הרום שנא' אולי אבנה ממנה אין בונין אלא את ההרום. וישמע אברם לקול שרי. ר' יוסי אמר רוח"ק. המד"א (שמואל א טו) ואתה שמע לקול דברי ה': (ד) ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה. לקחתה בדברים. אמרה לה אשריך שאת מתדבקת לגוף הקדוש הזה. מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען. ר' אמי בשם ר"ל מנין תנינן נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל מפריה ורביה אלא יוציא וישא אשה אחרת. מהכא. מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען. הדיא אמרת אין ישיבת ח"ל עולה מן המנין. ותתן אותה לאברם אישה ולא לאהר. לאשה ולא לפילגש: (ה) ויבא אל הגר ותהר. ר' לוי בר חייא אמר מביאה ראשונה נתעברה. א"ר אלעזר לעולם אין האשה מתעברת מביאה ראשונה. והכתיב ותהרין שתי בנות לוי מאביהן. א"ר תנחומא שלמו בעצמן והוציאו ערותן ונתעברו מביאה שניה. א"ר הנינא בן פזי הקוצין הללו אינם לא מתנכשין ולא נזרעים. מאיליהן הן יוצאים ומתמרים ועולים

מתנות כהונה

היה גם לו חלק בה: מלוג פיר' הערך כעין מליגה הראש שחולטין השער ומיחין הראש קד' הפעל אוכל פירות ומיח הקקן ואין לו רשות בהם: בתו של פרעה כו'. דייק מדכתיב שפחה מצרית שלא בא הכתוב לסתום אלא לפרש וגם שם הגר נעתיקון הא אנריך מורה שבת פרעה היתה ועיין צביאורי מהר"ר אליהו מזרחי: מעשים מעשה נסים: הא אנריך. הרי שדרך ודעים הגר בלשון נעתיקון הא אנריך: אף אבימלך כו'. דייק מדכתיב בנות מלכים לשון רבים כדלקמן: הימום עיין רפואה ובעקדה משמע פירושו להם ואולי הוא לשון מוסו כלומר השבעה ולהם ובערוך גרם היום וכו' ורפואה: רוח הקודש. דל"ג לקול למה לי: לקחת' בדברים: פי' המזרחי שאין לקיחה נופל כי אם על קטן והיא היתה קטנה כבר ועיין לעיל. שאין לשון לקיחה נופל על בן אדם לפי שאין לוקחין אותו בידים ולכן בכל מקום פירש"י ז"ל לקיחה והמסכה ע"י דבור: ה"ג מניין הא דתיקן והוא מסכה בפרק הבא על יצמחו: אין ישיבות חוץ לארץ כו'. שעון חוץ לארץ גורם ואולי אינה עקרה ודייק מדכתיב לשבת אברם וגומר וכפי' המזרחי ועיין שם: ורא לאהר. אע"פ שחוללת הבין שאמר' אולי אבנה הים נשלים מאחר ג"כ לא היתה מחנה לו: ולא לפילגש. כדי שיזלו זרע העולד מאיפות גמור גם כדי שתהא נבירה כמותה ותהיה לזרה בחמת וזכותה יעמוד לה: מביאה ראשונה פירש המזרחי דל"ג ויבא אל הגר למה ליה לזרה ולמה ומה לאברהם אישה לאשה ומה כדכתיב בזלפה ומהן אותה ליעקב לאשה ומה וגו': מתנכשין גרסי' לשון יוכוש ועידור: החמים כו'. בנות לוי שעשו מעשה קון ומעשים רעים עלתה

יעולים. החטים הללו כמה צער וכמה יגיע עד שלא יעלו. ולמה
 גתעקרו האמהות. ר' לוי בשם ר' שילא דכפר תמרתא ור' חלבו בשם ר'
 יוחנן שהקב"ה מתאוה לתפלה ומתאוה לשיחתן. שנא' (שיר ג) יונתי בתגוי
 הסלע. יונתי בהגוי למה עקרתי אתכם בשביל הראיני את מראיך השמיעני
 את קולך. ר' עזריה משום ר' יוחנן בר פפא כדי שיהיו מתרפקות על
 בעליהן בנויין. ר' הונא בשם ר"ח בר אבא כדי שיצאו רוב השנים בלא
 שיעבוד. ר' הונא ור' אבין בשם ר' מאיר אמר כדי שיהנו בעליהן מהן
 שכל זמן שהאשה מקבלת עוברין היא מתבערת ומתעזבת. שכל צ' שנה
 שלא ילדה שרה היתה ככלה בתוך חופתה והיו מטרוניות באות לשאול
 בשלומה של שרה והיתה שרה אומרת להם צאו ושאלו בשלומה של
 עלובה. והיתה הנר אומרת להם שרי גברתי אין סתרה כנלויה. נראת
 צדקת ואינה צדקת. אילו היתה צדקת ראו כמה שנים שלא נתעברה
 ואני בלילה אחת נתעברתי. והיתה אומרת עם דא אנא מיסב ומיתן הלואי
 מיסב ומיתן עם מרה: (ו) ותאמר שרי אל אכרם חמסי עליך. ר' יודן
 בשם ר"י בר סימון חומסני אתה בדברים למה שאתה שומע בקלוני
 ושותק. ר' ברכיה בשם ראב"כ אמר בעי דיני גבך. משל לב' בני אדם
 חבושים בבית האסורים נמצא המלך עובר. א"ל חד. תבע דקיון דידי.
 אמר אפקוהו. א"ל חבריה בעי דיני גבך. אילו אמרת תבע דקיון דידי
 במה דאפקך כן אפקני. וכדו דאמרת תבע דקיון דידי. לך אפיק לי לא
 אפיק. כך אילו אמרת ואנו הולכים ערירים כמה דיהב לך כן יהב לי.
 וכדו דאמרת ואנכי הולך ערירי לך יהיב ולי לא יהיב. משל לשני ב"א
 שהלכו ללות זרע מן המלך. א"ל תשאיל לי זרע. אמר ויהבון ליה. א"ל
 חבריה בעי דיני גבך. אילו אמרת תשאיל לנו זרע כמה דיהיב לך כן
 הוה יהיב לי. ה"ג אילו אמרת הן לנו לא נתת זרע כמה דיהיב לך הוה
 יהיב לי. וכדו דאמרת הן לי לא נתת זרע לך יהיב לי לא יהיב. ר"ג בשם

רבי

מתנות כהונה

עלה בדם והגר הכשרה ודומיה הוצרכו לערוה ולמשול בעצמם ולהוציא ערותן החוזה: ה"ג
 יונתי למה כו'. ופי' אמר להם הקב"ה אי אומר לכם למה העקרתי כו'. וכן הוא בהדיא
 במדרש חזית ובערוך: מתדפקות כלומר ניהון הניב ודופק על לב בעליהן ובמדרש חזית
 גורם שלא יהא מתרפקות ובערוך ערך פרקד גרם מתפרקדות ולא פירשו: ומתעזבת כלומר
 הצעל מרהיקה ממנו כד"ל לא יאמר לך עוד עזובה פירשו מרוהקה ושוממ': ככלה בתוך
 חופתה. כלומר יושבת צניחה מקושטת ככלה והכי חתא במדרש חזית: עלובה על הגר
 אומרים כן והוא לשון כבוד העלוכה והעמה צדעה עם עני ודל תרגום עם עמוהן ומקבל עולבן
 וצח"ה להודיע שהיא גבירה כמותה ועובה סימנה: אין סתרה כו'. דייק מוחקל גבירתה שהיתה
 קלה והשדה בעיניה שהיפך כדו הוא קל: והדירה אומרת שרה וה"ג צילקוט בהדיא: עם דא
 כו'. וכי עם זאת השפלה אי מושא ונותן להקוטע עמה בחמייה והכי מוכח גרסא הילקוט מוב
 ליבא וליהו להקוטע עם אדוניה אברהם מיד ותאמר אל אברהם כו': חמסני אחא בדברים. כלומר
 מונע וגחל ממני הדבור הראוי לך לדבר צדדי: ובעי דוי גבך גרסו' ופי' דוי והמם הנעשה לי
 הוא יתבע אלך ועליך: תבע דקיון כו'. היה אחת תובע עלבוי להוציאני מלאן: דקיון עלבון:
 אמר המלך. אפקוהו הוציאוהו לזה מניח האסורין: א"ל תגריה. הכר של זה הושב צניח
 האסורין: בעי דוי כו'. דוי ועלבוני עליך הוא אילו אמרת אל המלך היה תובע עלבון שני
 בשם שהוציאוך כך הוציאני ועסה שאמרת תבע עלבוי הוציאוך לכדולא הוציאני: תבע גרסו': במה

ר' אבון אמר הימסה בפניו. ורבנן אמרי ד' מדות נאמרו בנשים. גרגרניות. צייתניות. עצלניות. קנאניות. גרגרניות מחוה (גלגליות) ורקח מפריו ותאכל. צייתניות (שס יח) ושרה שומעת. עצלניות (שס) מהרי שלש סאים קמח סולת. קנאניות דכתיב (שס ל) ותקנא רחל באחותה. ר"י בר נהמיה אמר אף איסטמניות. ודברניות. איסטמניות (שס טו) ותאמר שרי אל אברם המסי עליך. ודברניות (גמלדו יב) ותדבר מרים ואהרן במשה. ר' לוי אמר אף גנביות ויוצאניות. גנביות שנא' (גלגליות לה) ותגנב רחל את התרפים. יוצאניות (שס לד) ותצא דינה: (ז) ר' תנחומא אמר בשם ר"ח רבה ור' ברכיה אמר בשם ר' חייא כל מי שהרתיק אחר מדת הדין לא יצא שפוי מתחת ידיה. ראויה היתה שרה להגיע לשניו של אברהם. וע"י שאמרה (שס טו) ישפוט ה' ביני וביניך נמנעו מחייה מ"ח שנה: (ח) כתיב ויבא אל הנר ותהר. ומה ת"ל הנך הרה וילדת בן. אלא מלמד שהכניסה בה שרה עין רעה והפילה עוברא. א"ר יוחנן ביני וביניך ובנך כתיב. א"ר חנינא אילו אלישע הנביא אמר בן ברוה"ק די. אלא שזכתה לדבר עמה המלאך: (ט) ויאמר אברם אל שרי עשי לה הטוב בעיניך. אמר לה לא איכפת לי לא בטובתה ולא ברעתה. כתיב (דניס כה) לא תתעמר בה תחת אשר עניתה. וזו מאחר שציערנו אותה אנו משתעבדין בה לא איכפת לי לא בטובתה ולא ברעתה. כתיב (שמות כה) לעם נכרי לא ימשל למכרה בבגדו בה. וזו מאחר שעשינו אותה גבירה אנו עושין אותה שפחה לא איכפת לי לא בטובתה ולא ברעתה. ותענה שרי ותברה מפניה. ר' אבא ב"כ אמר מנעתה מתשמיש המטה. ר' ברכיה אמר טפחתה בקורדקייסון על פניה. ר' ברכיה בשם ר"א בר כהנא. דליום ופגדיות חוליכה לה למרחץ: (י) וימצאה מלאך ה' על עין המים וגו'. באורחא

דחלוצה

מתנות כהונה

דיבך לך כו'. כשם שנתן לך זרע כך היה נותן לי ולא הייתי צריך למסור לך שפחתי: ה"ג אמר ליה חד השאל לי זרע אמר יהבון ליה פי' אחד מאלו שנים אמר למלך השאלני זרע אמר המלך למשרתיו תנו לו: המסכה צפניו. בערוך פירש משרטת והוטמט פניו והביא גירס' הילמדנו מהו המסו שחטטה אותו והימסה פניו כנמייה והוא מלשון דאמריין בפרק האשה שנתארמלה לא חסמכו לנא לא מן סרמוסין ולא מן סרמוסין ואמרי לה לא מן חמוסין ולא מסרמוסין שפירושו מאלה שהלמדס קרוע ובלוע ואינו מושבת כהלכתן: שהרתיק לשון הכאה כלומר שמתים אחר מדת הדין או באגרוף חרגוס ירושלמי במרטיקא ורבי' בחיי גרם שמרתיע לשון יענוע וחזרה ושבת אחור חרגוס ורשתת לאחורא ובעירובין צפ' הדך רב ששה נרשתת מפלפולא דרב חסדא: על שאמרה ישפוט כו' שמסרה דינה לשמים וכדאמרי' צפ' הסובל: ובנך כתיב. חסר יוד"ן קרי צק' פי' בן שלך שהיא הרה ומך ולפי פירש' בסדר זה ובציבור מהר"א מזרחי ז"ל גרם ובנך כתיב כלומר קרי ביה ובנך הנו"ן נקודה בלוי' והכ"ף בצב"א כמשפט המוכח לנקדה והספכה פניה כלפי הגר וחמו"ר ובנך ובמדבר רבה פכ' ג' חיתא הוי כהדיא וכן באבות דר' נתן פ' ל"ג וז"ל על יו"ד שבינך נקוד מלמד שלא אמרה לו: אלא שזכתה לדבר עמה המלאך. בילקוט ובספר רבינו בחיי לא גרם ליה וז"ל שאעפ"כ מתוך הרעה הזאת יאסא לה טובה שזכתה לדבר המלאך עמה ולבשרה שההר עוד: אמר לה לא איכפת גרסי': לא איכפת כו'. כלומר אין בידך להרע לה וכמדפ' ואזיל: מנעתה מתשמיש. מניעות השמים נקרה עניו כמו שנאמר אם תענה את צטתי וכך חיתא במסכת יומא לעיני עיניו יה"כ: בקורדקייסון פי' מנעל וכן הוא במד' אסתור צפוק ויאמר ממוכן. והערוך גרם בקורדקיא ולא פירשו: דליום לשון דלי ששואבים בו מים ציית המרחץ ופגדיות גם הוא מן כלי שמשחמטין בו ציית המרחץ ובערוך גרם בנריות לא ופירשו

דחלוצה. ויאמר הנגר שפחת שרי. מתלא אמר אם אמר לך הד אוניך
 דחמר לא תיחוש. תרין עביד לך פרוכי. כך אברהם אמר הנה שפחתך
 בידך. המלאך אמר הנגר שפחת שרי. ותאמר מפני שרי גברתי אנכי
 בורחת. ויאמר לה מלאך ה' שובי אל גברתך והתעני ונ' ויאמר לה מלאך
 ה' הרבה ונ'. כמה מלאכים נודונו לה. ר' יוסי בר הנינא אמר ה'. בכ"פ
 שנא' אמירה מלאך. רבנן אמרי ד' בכ"מ שנא' מלאך. א"ר חייא בא
 זראה כמה בין ראשונים לאחרונים. מנות אמר לאשתו (שפטיס יג) מות נמות
 כי אלהים ראינו. והגר שפחת שרה רואה ה' מלאכים בזה אחר זה ולא
 גתייראה מהם. א"ר חייא ציפרנן של אבות ולא כריסן של בנין. א"ר
 יצחק (משני לב) צופיה הליכות ביתה. בני ביתו של א"א צופים היו והיתה
 דגילה לראות בהם: (יא) ויאמר לה מלאך ה' הנך הרה ונ'. א"ר יצחק
 ג' הן שנקראו בשמם לפני הקב"ה עד שלא נוצרו. ואלו הן יצחק ושלמה
 ויאשיהו. ביצחק כתיב (נלאטי יז) אבל שרה אשתך יולדת לך בן ונ'.
 בשלמה מה הוא אומר (ד"ה ח כג) הנה בן נולד לך הוא יהיה איש מנוחה
 והניחותי לו מכל אויביו מסביב כי שלמה יהיה שמו. ביאשיהו כתיב
 (מ"א יג) ויקרא על המזבה בדבר ה' ויאמר מזבח מזבח כה אמר ה' הנה
 בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו. וי"א אף ישמעאל באומות. הנך הרה
 יולדת בן וקראת שמו ישמעאל: (יב) והוא יהיה פרא אדם. ר' יוחנן
 נרשב"ל. ר"י אמר שהכל יהיו גדלים ביישוב והוא יהיה גדל במדבר.
 רשב"ל אמר פרא אדם ודאי שהכל בוחים ממון והוא בוז נפשות. ידו
 בכל ויד כל בו. קרי ביה כלבו. הוא והכלב שוים. מה הכלב אוכל
 גבילות אף הוא אוכל גבילות. א"ר אלעזר מתי ידו בכל ויד כל בו לכשיבא
 אותו שכתוב בו (דניאל ג) ובכל די דארין בני אנשא היות ברא ועוף שמיא
 ייב בידך והשלטך בכלהון. הה"ד (ימ"ס מט) לקדר ולממלכות הצור אשר
 הכה נבוכדנצר מלך בבל. נבוכדנצר כתיב. שאצון במדבר והרנן:
 (יג) על פני כל אחיו ישכון. הכא את אמר ישכון והתם כתיב נפל.
 אלא כ"ו שהיה א"א קיים ישכון וכשמת אברהם נפל עד שלא פשט ידו
 בבהמ"ק ישכון וכשמת אברהם נפל. בעה"ז ישכון אבל לעתיד לבא
 נפל: (יד) ותקרא שם ה' הדובר אליה אתה אל ראי. רבי יהודה בר

סיכום

מתנות כהונה

ורבי זכיה לא סבירא ליה הוא דחמר לעיל שאמר לשרה מה יאכפת לי כו': ה"ג באורחא
 דחלוצה כן תרגם ירושלמי: חד אודיך וכו'. אם יאמר לך אדם לחק האחד הוא של המור לא
 פשטיה ואם יאמרו לך כן שני בני אדם שים רסן צפך כחמור ובספר תולדות יצחק לא גרס אודיך
 אלא חמור והוא ממש כמו שאח"ל הצפך קריין חמור לוכף מוש צפ'החובל: ה"ג הילקוט
 תרין עבד לך פרוכי פ' עשה לך רסן כדחמרי' צפרק כמה צפרק חמור שפסקו רש' מהו שיא
 צפרוקציא: הנה שפחת ונ'. והגר שפחה ולא דברה מאומה אע"פ שהיה גבירה
 גאחר שהמלאך אמר גם הוא הגר שפחת שרה עתה ואתה מפני שרה גבירתי וכו': ציפורנן
 פ'. טוב היה הצפורן של אצות שהוא הטפל והמותר שבהן מחרם של בנימ אע"פ שהוא עיקר
 זרוב שבו: צופים גבילים כד"ה לופה נחמד וכמו אנכי הרוחה: פרא הוא מדבר כד"ה והוא
 צן אחים יפריא: ברוז נפשות. פרא אדם פירושו ירדף בני אדם פרא בלשון ירושלמי לשון רדיפה
 ור"ה: אצרון כמו ועצון וכו'. גרסת הילקוט עכב אחס או היא כמו עצרן לשון צי מעצרת'
 עלומר דרנן כמו גגת: והתם כתיב נפל סוף פ' ר"י שרה: ה"ג אלא שאפילו גברתי לא יתה

סימון ורבי יוחנן בשם ראב"ש מעולם לא נזקק הקב"ה להשיח עם אשה אלא עם אותה הצדקת. ואף היא ע"י עילה. ר' אבא בשם ר' בירי כמה כרכורים כרכר בשביל להשיח עמה ויאמר לא כי צהקת. והכתוב ותקרא שם ה' הדובר אליה. ר' יהושע בר נחמיה אמר ע"י מלאך. והכתוב ויאמר ה' לה. ר' לוי בשם ר"ה בר המא אמר ע"י מלאך. ר"א בשם ר' יוסי בן זמרא אמר ע"י שם: (טז) אתה אל ראי. א"ר אייבו אתה הוא הרואה בעלבון של עלובים. כי אמרה הנם הלום ראיתי אחרי רואי. כה אמרה לא דיי שנוקקתי לדבור אלא לאלכות המד"א (שיני) כי הביאתני עד הלום. ראיתי אחרי ראי. לא די שנוקקתי עם גברתי לראות המלאך. אלא שאפילו גברתי שהיתה עמי לא ראתה. ד"א לא דיי שנוקקתי עם גברתי אלא ביני לבין עצמי. אר"ש בר נחמן משל למטרונה שא"ל המלך עברי לפני. עברה לפניו והיתה מסתמכת על שפחתה וצימצמה פניה ולא ראתה המלך והשפחה ראתה:

פרשה מז (א)

ויהי אכרם בן תשעים שנה ותשע שנים. (סוטע ט)
 כענבני במדבר מצאתי ישראל בכבורה כתאנה בראשיתה ונז' . א"ר יודן התאנה הזו בתחילה אורים אותה אחת אחת ואח"כ שתיים ואח"כ שלש עד שאורים אותה בסלים ובמגריפות. כך בתחילה (יתקאל לב) אחד היה אברהם ויירש את הארץ. ואח"כ שנים אברהם ויצחק. ואח"כ שלשה אברהם יצחק ויעקב. ואח"כ (שמות ה) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד. א"ר יודן מה התאנה הזו אין לה פסולת אלא עוקצה בלבד. העבר אותו ובטל המום. כך אמר הקב"ה לאברהם אין כך פסולת אלא הערלה. העבר אותה ובטל המום. התהלך לפני והיה תמים: (ב) לכל זמן ועת לכל הפיץ תחת השמים (קס"ג ג). זמן ז"ה לו לאברהם אימתי שניתנה לו מילה שנא' (בראשית י) בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו. זמן היה להם לבניו שנמולו ב' פעמים. אחד במצרים ואחד במדבר שנא' (סוטע ט) כי מולים היו כל העם היוצאים ונז' . וימול בן מ"ה שנה כשהביר את בוראו. אלא שלא לנעול דלת בפני הגרים. וא"ת היה לו לימול בן פ"ה שנה בשעה שנדבר עמו בין הבתרים. אלא כדי שיצא יצחק מטיפה קדושה. וימול בן פ"ו שנים בשעה שנולד ישמעאל. אמר ר"ל קנמון אני מעמיד בעולם. מה קנמון יזה כ"ז שאתה מזבלו ומעדרו הוא עושה פירות. כך משנצרך דמו משבמול

מתנות כהונה

עמי ראיני לא די כו'. ופי' מהר"ר אליהו מזרחי הייתי סבורה שלא ראינוי אלא צאמצעות גבירת. חכמה עשיו ראיני שהיא נראה אף אלי לבדי כי הוא רואה בעלבון הנעלצין: וצמצמה כלומר הסחורה פניה שלא לזון עיניה שפי המלך מפני מורא מלכותו והערך פי' כספה פניה וראשון עיקר דא"כ למה אמר לה שבעבור פניו: והשפחה ראה. זה מפני שגבירתה נסמכה עליה דאי לא כן מי הביאה לראות פני המלך כך ע"י זכות שרה מלקחה הגר לראיית פני המלך והמשל הוא על הראיות הראשונות שבצית אברהם: אורים מלקטיה כדאיחא צבצא צמרא במלא אורו וסלו: שלא לנעול דלת כו'. ולכן ימול בן ז"ט שנה שיראו הזקנים שאין מצות המילה מהלשם כה האדם שהרי זה שהיה כמעט כעבר ובטל מן העולם והיה ימול והבגדוים ישאו קל ותומר בעלמס: בן שמונים וכו'. שכבר הגיע לימי הגבורות והלימוד במקומו עומד: כדי שיאל יצחק וכו'.

משבטל יצרו משבטלה תאותו משנקשר דמו. אמר אם הכיבה היא המילה מפני מה לא ניתנה לאדה"ר. א"ל הקב"ה לאברהם דייך אני ואתה בעולם. ואם אין את מקבל עליך למול די לעולמי ע"כ. ודייה לערלה ע"כ. ודייה למילה שתהא ענומה ע"כ. אמר עד שלא מלתי היו באים ומזדווגים לי. תאמר משמלתי הן באים ומזדווגים לי. א"ל הקב"ה אברהם דייך שאני אלהיך. דייך שאני פטרונוך. ולא לך לעצמך אלא דיו לעולמי שאני אלוהו. דיו לעולמי שאני פטרונו. ר' נתן ורבי אחא ורבי ברכיה בשם ר' יצחק אני אל שדי. אני הוא שאמרתי לעולמי ולשמים די לארץ די. שאילולא שאמרתי להם די עד עכשיו היו נמתחים והולכים. תניא משום ר"א בן יעקב אני הוא שאין העולם ומלואו כדי לאלהותי. תרגום עקילס אכסיוס ואנקוס: (ג) א"ר לוי למטרונה שאמר המלך עברי לפני ועברה לפניו ונתכרכמו פניה. אמרה תאמר שנמצא בי פסולת. א"ל המלך אין כך פסולת אלא ציפורן של אצבע קטנה שלך גדולה קימעה העבירי אותו ובטל המום. כך אמר הקב"ה לא"א אין כך פסולת אלא הערלה הזאת העבר אותה ובטל המום. התהלך לפני והיה תמים: (ד) ואתנה בריתי ביני וביניך וגו'. א"ר הונא בשם ב"ק ישב אברהם ודו נזירה שוה. נאמרה ערלה באילן ונאמרה ערלה באדם. מה ערלה שנאמרה באילן מקום שהוא עושה פירות. אף ערלה שנאמרה באדם מקום שהוא עושה פירות. א"ל ר' הנינא בר פזי וכי נתנו נזירות שוות לאברהם. אתמאה. אלא רמוז רמוז לו. ואתנה בריתי ביני וביניך וארכה אותך במאד מאד. ואתנה בריתי ביני וביניך במקום שהוא פרה ורבה. רבי ישמעאל ור"ע. ר' ישמעאל אומר אברהם כה"ג היה שנאמר (תהלים קי) נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם וגו'. ונאמר להלן (נחשית"י) ונמלתם את בשר ערלתכם. מהיכן ימול. אם ימול מן האוזן אינו כשר להקריב. מן הלב אינו כשר להקריב. מהיכן ימול ויהיה כשר להקריב. הוי אומר זו ערלת הנגף. ר"ע אומר ד' ערלות הן. נאמרה ערלה באוזן (ינמי"ו) הנה ערלה אזנם. ונאמר ערלה כפה (שמות ו) הן אני ערל שפתים. ונאמר ערלה בלב (ינמי"ט) וכל בית ישראל ערלי לב. ונאמר ערלה בנגף זערל זכר. ונאמר לו (נחשית"י) התהלך לפני והיה תמים. אם ימול מן האוזן אינו תמים. מן הפה אינו תמים. מן הלב אינו תמים. ומהיכן ימול ויהיה תמים. הוי אומר זו ערלת הנגף. מקרא אמר (שם) ובן שמונת ימים

מתנות כהונה

וגו'. ולפיכך המתין עד זמן הסוף ויבא הלימוד לגרים וסועלת יצחק כאהד: אמר אברהם אם הכיבה כו': דייך כו'. די לך גדולה וכבוד שדמיטיך לי ור"ל שמעתי יהו רמ"ה אינריך שלמים סמיין שמך אברהם כדאיחא כפרק ד' דמרים שזה מורה ששצניך נכרא העולם וכמו שחטה שחף עמי צבריחותי וכמו שדרכו צבראס צאברהם וזה היה אחר מצות המילה שאז נקרא אברהם ודורש שדי לשון די: דיו לעולמי כו'. ששוב לא יהיה לו קיום ודי לערלה שפלטת בעולם ע"כ ודי למצות מילה שחטה ענומה עד עתה ולא תהיה ענומה מעתה או יתרח העולם: ענומה כיו ענוה מלשון ענמת נפש: ומזדווגים לי. כל בני העולם חברו אלי ומצקרי' אחי האמר אשמלתי הן באין ג"כ בהמיה ואל' הקב"ה אף הם ימנעו ממך כל בני עולם די לך צנוחה דדי וי' מזדווגים לי לבט עלי למלחמה וכן מלחמי שוב באל"ה. ה"ג ושמות שמו אברהם שנים ימים

ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם. אם ימול מן האוזן אינו שומע. מן הפה אינו מדבר. מן הלב אינו חושב. מהיכן ימול ויהיה יכול לחשוב. זו ערלת הנוף. א"ר תנחומא מסתברא היא מקרא וערל זכר ייכזי יש ערל נקבה. אלא ממקום שהוא ניכר אם זכר אם נקבה משם מוחלים אותו: (ה) ויפול אברם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר. ר' פנחס בשם רבי לוי ב' פעמים כתיב באברהם נפילה על פניו. כנגדן נמלה מילה מכניו ב' פעמים אחד במצרים ואחד במדבר. במצרים בא משה ומלך במדבר בא יהושע ומלך: (ו) אני הנה בריתי אתך. ר' אבא ור' ברכיה ור' שמואל בר אמי הוו יתבין ומקשין. מנין נוטריקון מן התורה שנאמר והיית לאב המון גוים לאב הם דהוה חסיר רי"ש. ולא יקרא עוד את שמך אברם והיית שמך אברהם. בר קפרא אמר כל מי שהוא קורא לאברהם אברם עובר בלא תעשה. ר' לוי אמר בעשה ולא תעשה. ולא יקרא עוד את שמך אברם בלא תעשה. והיית שמך אברהם בעשה. וחרי אנשי כנסת הגדולה קראו אותו אברם שנא' (נחמ"ט) אתה הוא האלהים אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם. דלמא שנייה היא שעד שהוא אברם בחרת בו. דכוותה הקורא לשרה שרי עובר בעשה. אלא שנצטווה עליה. דכוותה הקורא לישראל יעקב עובר בעשה. תני לא שיעקר שם יעקב ממקומו אלא (נחמ"ט) כי אם ישראל יהיה שמך. ישראל עיקר ויעקב מפלה. ר' זבדא בשם ר' אחא מכל מקום שמך יעקב כי אם ישראל יעקב עיקר וישראל מוסיף עליו: (ז) ונתתי לך ולזרעך אתרדך את ארץ מגורדך. ר' יודן אמר המש. אם מקבלים בניך אלהותי אני אהיה להם לאלוה ולפטרון. ואם לאו לא אהיה להם לאלוה ולפטרון. אם נכנסים בניך לארץ הן מקבלין אלהותי. ואם לאו אינם מקבלין. אם מקיימין בניך את המילה הן נכנסים לארץ. ואם לאו אין נכנסים לארץ. אם מקבלים בניך את השבת הם נכנסים לארץ. ואם לאו אין נכנסים. ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' אבון ב"ר יוסי כתיב (יסע"ט) וזה הדבר אשר מל יהושע. דבר אמר להם יהושע ומלך. א"ל מה אתם סבורים שאתם נכנסים לארץ ערלים. כך אמר הקב"ה לא"א ונתתי לך ולזרעך אתרדך ונז' על מנת ואתה את בריתי תשמר: (ח) ואתה את בריתי תשמר. ר' הונא ור' יוחנן. ר' הונא אומר ואתה מיכן למוהל שיהא מחול. ור' יוחנן אמר המול ימול מיכן

מתנות כהונה

שניה כמו שאני בלשון חלמיד צבלי: שעד שהוא כו'. צעד שהוא שמו אברם קודם שנקרא אברהם: דכוותה הקורא לשרה כו' קמיא הוא: תני כו'. תיחולא הוא: ה"ג אלא הוא נלמטו עליה והכי איתא בהדיא סוף פרק קמח דברכות ופירושו אברהם לבדו נלמטו לקרותה שרה דכתיב אל תקרא ואולי גזי אברהם כתיב לא יקרא וכן גזי יעקב לא יאמר ולקמן פ' ע"ח גרסינן ג"כ שנלמטו ויש ליישב וק"ל: דכוותה הקורא לישראל כו'. גם האי לשון קמיא והכי איתא בהדיא צירופלמי וצבלי: מ"מ שמך יעקב. דחליב שמך יעקב למה ליה והא דאמר אח"כ כ"ה ישראל ע"כ יעקב עיקר כו': פטרון לאב לפרעה תרגום לפטרון דרש לחלסי לשון חלסי ולשון חלסו ומנסיג: אם מקבלין את השבת כו'. דרש הא דכתיב ואתה את בריתי תשמר על צדק שבת דלוינו ברית מילה כתיב אח"כ ואת בריתי ונז' אבל בלוקט לה גרס ליה וגרס במקומו שאם מקבלין בניך את המילה הם מקבלין אלהותי ואם לאו אין מקבלין אלהותי: מובאן למוהל פו'. מוחסה קדייק: המול ימול קמי ציה המל ימול יהא נמול: ישראל ערל. לה שמתו אחיו

מיכן למוהל שיהא מהול. תניא ישראל ערל אינו מוהל ק"ו עכו"ם ערל. ונמלתם את בשר ערלתכם. כנומי היא תלויה בנוף. ומעשה במונבו המלך ובזוטום בניו של תלמי המלך שהיו יושבין וקורין בספר בראשית כיון שהגיעו לפסוק הוזה ונמלתם את בשר ערלתכם. הפך זה פניו לכותל והתחיל בוכה. וזה הפך פניו לכותל והתחיל בוכה. הלכו שניהם ונימולו. לאחר ימים היו יושבין וקורין בספר בראשית. כיון שהגיעו לפסוק הוזה ונמלתם את בשר ערלתכם. אמר אחד לחבירו אי לך אחי. א"ל את אי לך. לי לא אוי. גלו את הדבר זה לזה. כיון שהרגישה בהן אמן הלכה ואמרה לאביהן בניך עלתה נומי בבשרן וגזר הרופא שימולו. א"ל ימולו. מה פרע לו הקב"ה א"ר פנחס בשעה שיצא למלחמה עשו לו סיעה של פסטיץ וירד מלאך והצילו: (ט) וכן שמונת ימים ימול לכם. תניא הלוקח עובר שפחתו של גוי ר' יוחנן אמר ימול לח' ותאני ר' המא ב"ר יוסי ימול לח'. ותני שמואל בן מה דאמר שמואל לבן או לבת מכל מקום. המול ימול. מילה ופריעה. מילה וציצין. המול ימול מיכן למוהל שיהא מהול. המול ימול להביא את שנוולד מהול. תניא רשב"א אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה על שנוולד מהול שהוא צריך להטיף ממנו דם ברית מפני שהיא ערלה כבושה. ועל מה נחלקו על גר שנתנייר מהול. שב"ש אומרים שהוא צריך להטיף ממנו דם ברית וב"ה אומרים אינו צריך. ר' אליעזר בנו של ריה"ג אומר ב"ש וב"ה לא נחלקו על זה ועל זה שהוא צריך להטיף ממנו דם ברית. ועל מה נחלקו על מי שנוולד מהול וכשחל יום שמיני שלו להיות בשבת. שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית וב"ה אומרים אינו צריך. ר' יצחק בר נחמן בשם ר' הושעיא הלכה כדברי התלמיד. וערל זכר. ר' חגי אמר וכי יש ערל נקבה אלא ממקום שהוא ניכר אם זכר אם נקבה מוהלים אותו. את בריתי הפר. זה המשוך. תני המשוך אינו צריך לימול ר' יהודה אומר ימול מפני שהיא ערלה כבושה. אמר לפני ר' יהודה והלא הרבה חיו בימי בן כוזיבא לכולהון בנין חורין ומולין הה"ד המול ימול אפילו ד' וה' פעמים. את בריתי הפר זה המשוך:

ויאמר

מתנות כהונה

מתנת מילה אלא המתכוין להפר ברית ועיין בפ' אין מעמידין: כנומי כמו יבלת שהוא מותר ועומד ליקצץ ודייק מדכתיב בשר כלומר בשר בעלמא ללא נזכר רק לחוסכו: אי לך. שאתה איך ימול ודוגמת מעשה כזה עיין בשמות רבה פ"ל: נומי בצנען. בצנען ערלתן: ואם יגזרו אותו יהיו גמולים כיהודים: עשו לו כו'. האויבים עשו לו מארוב: פססון פירש הערוך ח"ל לפי הענין הוא מארוב: ה"ג צילקוט לבן מכל מקום לבת מי"מ ונראה דדריש לבן כל דמי הכתובים באותן פרשה הם נוהגין מכל מקום ובאורו פרשה כתיב וציוס השמיני וגו' וכן לבת מי"מ שאמה סמאה עליה שבועים מי"מ וכשהל כו' כלומר וסהל וה"ג צילקוט: ה"ג מי המשוך צריך למול וכן הוא בפ' ר"א דמילה בירושלמי ובבבלי המשוך פירש"י פרק ר"א דמילה מהול שמשכה ערלתו וכסמה את העטרה: ה"ג רבי יודא אומר לא ימול כו'. מפני שהיא ערלה כבושה ואם ימול יעשה כרות שפכה ובפרק ר"א דמילה בירושלמי ובבבלי גביה גביה לא ימול מפני שסכנה היא לו וכן עיקר: ודא הרבה כו'. הרבה מוליס היו שמשכו וכריס באונס כדרך ביתר וגבירה יד בן כוזיבא ונלחם בהם ונלחם ומלך עליהם ב' שנים ומהלכו וחזרו ומלו בימיו כן פירש רש"י בפרק ר' אליעזר דמילה: וזה המשוך. שנימול כנר והוא הפר הכרית: בעלה נתעפר בה. דריש האי קרא על שרס

מדכתיב

פרשה מז (א) ויאמר אלהים שרי אשתך וגו'. כתיב (משלי יג) אשת

חיל עמרת בעלה. א"ר אחא בעלה נתעמר בה והיא לא

נתעמרה בבעלה. רבנן אמרי מרתא לבעלה. בכ"מ האיש גוזר ברם הכא

(גמ' פ"ג) כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה. אמר ריב"ק יו"ד שנמל

הקב"ה משרי נחלק הציו לשרה וחציו לאברהם. א"ר שבי יו"ד שנמל

הקב"ה משרי היה טס ופורח לפני כסאו של הקב"ה. אמר לפניו רבש"ע

בשביל שאני קטנה שבאותיות הוצאתני משרה הצדקת. א"ל הקב"ה לשעבר

היית בשמה של נקבה. ובסופן של אותיות. עכשיו אני נותןך בשמו

של זכר ובראשן של אותיות. שנא' (כמנצח יג) ויקרא משה להושע בן נון

יהושע. א"ר מנא לשעבר היתה שרה לעצמה עכשיו תהא היא שרה

לכל באי העולם: (ב) וברכתי אותה וגם נתתי ממנה לך בן וברכתיה. ר' י

יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר וברכתי אותה ליתן לה בן. וברכתיה לברכת

החלב. א"ל ר' נחמיה וכי כבר נתבשרה בחלב והלא עדיין לא נתעברה

אלא מלמד שהחזירה הקב"ה לימי נעוטה. ר' אבהו בשם ר"י בר ר' חנינא

נותן אני יראתה על כל א"ה דלא יהוון מונין לה וצווחין דא עקרתא. ר' י

יודן בשם ר"ל עיקר מטרון לא הוח לה וגלף לה הקב"ה עיקר מטרון. מלכי

עמים ממנה יהיו א"ר חמא בר ר' חנינא מיכן דרש אברהם והחזיר את

קטורה: (ג) ויפול אברהם על פניו ויצחק. שתי פעמים נפל אברהם על

פניו וכנגדן ניטלה מילה מכניו ב' פעמים. אחד במצרים ואחד במדבר.

במצרים בא משה ומלך במדבר בא יהושע ומלך: (ד) ויאמר בלבו חלבן

מאה שנה יולד וגו'. ר' יודן ור' עזריה. ר' יודן אמר חלבן מאה שנה

יולד למה ששרה הבת תשעים שנה תלד. האיש אינו מוקין והאשה מוקנת.

ר' עזריה אמר אף לזאת לא נצרך שהרי שרה בת צ' שנה ולא הוקינה.

אי זו היא זקינה כל שקורין אותה אימא פלנית ואינה מקפדת: (ה) לו

ישמעאל יהיה לפניך. ר' יודן בשם ר' יהודה בר סימון אמר משל לאוהבו

של מלך שהיה המלך מעלה לו אנונה. א"ל המלך אני מבקש לכפול אנונה

שלך. א"ל לא תמלי רוחי קריר הלואי קדמיותא לא תמנע. כך לו ישמעאל

יהיה לפניך. ויאמר אלהים אבל שרה אשתך: (ו) ולישמעאל שמעתך. ר' י

יודן בשם ר' יהושע בר חנינא בן הגבירה למד מבן האמה. הגוה ברכתיה

אותו

מתנות כהונה

מדכתיב חללה והיא בעולת בעל כדלקמן פרשה י"ב לשון עליו מעלתו ועסקתו של בעלה ונתעמר

בה אברהם שנאמר יטב לי בעבודך וגו' ונתעמר ממנה בכבוד וגדולה ורש"י פי' פר' י"ב שיו"ד

של שרי חלק ההייה לאברהם והייה לשרה הרי שנתעמר בה וקדמפרה ואזיל: מרתא גבירתא:

גורתן אני כו'. סיפיה דקרא קדריש והיתה לגוים וגו': דלא יהוון כו'. שלא יהיו מקנטרים

אותה ויקראו אותה עקרה: עיקר מטרון. פי' הערוך בל' רומי הרחם נקרא מטרסא: וגלף

פסוחי הוחס תרגום אונקלוס כגף עוקא: מיכן דרש כו'. ממה שאמר הקב"ה מלכי עמים

משמע מלכים של עמים ולכן החזיר קטורה וסרע ההוא נקרא ע"ש שרה ולקמן פ' י"ג כחצתי

בשם רש"י מניין לה הוה ועיין שם בהיה היחה הגורס וכן אמרה לולי אבנה ממנה: (ב) פעמים

נפל כו'. עיין לעיל פ' מ"ז: ששררה כו' דייק הכי מדלא כתיב השרה בת ל' וגו' ועוד כתיב

זלד ולא כתיב יולד: אינו מוקין: זקוטו אינו מוקין לו מלהוליד: אף לזאת לא נצרך כו' דרש

סי"ח של הכ"ט שנה תמימה קיימת וכן רבי'ם: כל שקורין כו'. מפני זקנותה ואינה מקפדת:

אנונה פי' הערוך מנוח פרנסה מניח המלך: לא תמלי רוחי כו'. קריר לשון קורח כוח לא

אותו זה יצחק. והפריתי אותו זה יצחק. והרביתי אותו זה יצחק. ולישמעאל^א
 כבר שמעתי אותו ע"י מלאך. ר' אבא ב"כ בשם ר' כירי כאן בן האמה למד
 מכן הגבירה. הנה ברכתי אותו זה ישמעאל. והפריתי אותו זה ישמעאל.
 והרביתי אותו זה ישמעאל. ק"ו ואת בריתי אקים את יצחק: (ז) א"ר יצחק
 כתיב (בראשית מט) כל אלה שבטי ישראל י"ב אלו בני גבירה. וישמעאל
 אינו מעמיד י"ב. אלא אותן נשיאים המד"א (משלי כה) נשיאים ורוח וגשם
 אין. אבל אלו ממות כמד"א (מקוק ג) שבעות ממות אומר סלה. ואת בריתי
 אקים את יצחק ר' הונא בשם ר' אידי אותה השנה מעוברת היתה:
 (ח) ויכל לדבר אתו. תני הנפטר מהבירו בין גדול בין קטן צריך לימול
 ממנו רשות. ממי אתה למד מאברהם. פעם אחת היה אברהם מדבר עם
 הקב"ה באו מה"ש לדבר עמו. אמר להן נפטר מן השכינה שהיא גדולה מכם
 תחלה. אח"כ אני מדבר עמכם. כיון שדבר עם הקב"ה כל צרכו אמר לפניו
 רבון העולמים צריך אני לדבר. א"ל הפטר בשלום הה"ד (בראשית יו) ויעל
 אלהים מעל אברהם. אמר ר"ל האבות הן הן המרכבה שנא' ויעל אלהים
 מעל אברהם. ויעל מעליו אלהים. (בראשית כה) והנה י"י נצב עליו: (ט) ויקח
 אברהם את ישמעאל בנו ואת כל ילדי ביתו. א"ר אייבו בשעה שמל
 אברהם אותן ילידי ביתו העמידן נבעה ערלות וזרחה עליהם חמה והתליעו.
 ועלה ריחן לפני הקב"ה כקטורת סמים וכעולה שהיא כליל לאישים. אמר
 הקב"ה בשעה שיהיו בניו של זה באים לידי עבירות ולידי מעשים רעים
 אני נזכר להם הריח הזה ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם: (י) ואברהם
 בן תשעים ותשע וגו'. הבא את אברך בשר ערלתו ולהלן את אמר את
 בשר ערלתו. אלא אברהם על ידי שנתמעך ע"י אשה כתיב בשר ערלתו.
 ישמעאל שלא נתמעך ע"י אשה כתיב את בשר ערלתו: (יא) בעצם היום
 הזה מול אברהם. א"ר ברכיה (ישעיה מ"ח) לא מראש בסתר דברתי. אלא
 אמר הקב"ה אילו מל אברהם בלילה היו כל בני דורו אומרים בכך וכך אילו
 היינו רואים אותו לא היינו מניחים אותו לימול. אלא בעצם היום הזה דרגש
 ליה ימלל. נמול אברהם א"ר אבא ב"כ הרגיש ונצטער כדי שיכפול לו
 הקב"ה שכרו. א"ר לוי מל אברהם אכ"כ אלא נמול בדק את עצמו ומצא

עצמו

מתנות כהונה

סקרר רוחי כ"כ מלא וגדוה הלוחי שלח תמונע קצבה הקודמת: בני גבירה. בני שרה אמנו וישמעאל
 אינו מעמיד בתמיה וא"כ מאי רבותא דבני הגבירה שהכתוב משבח ואומר כל אלה שבטי ישראל
 י"ב נשיאים: עננים כענן כלה וילך: ממות כלומר חוקים כמסה הזה: מעוברת היתה:
 צפ"ק דמס' ר"ה דריש דהא דכתיב טוב אשוב אליך כעת הויה שהמלאך היה עומד בחשתי ומבשר
 על יסן ומקשה ואכתי צו' חדשים מי ילדה ומשני אותה שנה מעוברת היתה ושרה אמנו ילדה לו'
 חדשים ע"כ וס"ג דייק מדכתיב בשנה האחרת שלא מנינו שחלד למועד הסמוך ליום הנשורה שנא'
 למועד אשוב אליך וגומר ויהי בשנה האחרת אלא מתשרי ולניסן והשנה היתה מעוברת: ס"ג
 צפ"ט חתי מן וגו': ה"ג צריך חתי לדבר למלאכים: א"ל הפטר בשלום הה"ד ויעל אלהים כו'
 ופי' הכתוב כאשר כלה אברהם לדבר עם הש"י ויעל וגו' ומדכתיב חתי דייק חתי כלה לדבר אכל
 עם המלאכים לא דבר עדיין ומדכתיב מעל אברהם דייק שנפטר ממנו נרשמו: העמידן כו'.
 ד"ל הערלות: ולהלן בסמוך אלל ישמעאל: את בשר ערלתו. אש לרבות חתא ער הפריעס
 ואברהם שכבר נתמעך מפי דרך חרץ לא הולך ליה כך פירש"י סוף סדר זה: דרגש ליה
 מי שכוונת ליה ומרגיש לער בעלמו ידבר ויעכז וע"ל כפ' ל"ב: הרגיש ונצטער ומדכתיב ממנו

עצמו מחול. א"ר ברכיה בההיא ענתא אקיל ר' אבא ב"כ לר' לוי א"ל שקרנא בזבנא את. אלא הרגיש ונצטער כדי שיכפול הקב"ה שכוונו : (יב) וכל אנשי ביתו יליד בית ומקנת כסף. תניא הולכים ליריד של עכו"ם בחולו של מועד ליקח מהם בתים שדות וכרמים ועבדים ושפחות. ר' אמי בשם ר"ל אמר לא סוף דבר עבדים מהולים הן לו אלא אפילו ערלים מפני שהוא מכניסן תחת כנפי השכינה. ריב"ל בעא קומיה דר"ל א"ל מהו ליקח עבדים ערלים מן העכו"ם. א"ל אימתי את שואלני בי"ט. תני אפילו בשבת. וכן הקונה הצר בא"ל הרי למחר בכך וכך משום דחביבה א"י יש לו רשות לומר כך. תני חזקיה עד רדתה אפילו בשבת שכן מציינו שלא נכבשה ירידה אלא בשבת. שלשה ירידים הם. יריד עזה יריד עכו יריד בטנן. ואין לך מחזור מכולם אלא יריד בטנן : (יג) אמר אברהם עד שלא מלתי היו העוברים והשבים באים אצלי. תאמר משמלתי אינן באים אצל. א"ל הקב"ה עד שלא מלתי היו ב"א ערלים באים אצלך. עכשיו אני בכבודי בא ונגלה עליך. הח"ד וירא אליו י"י באלוני ממרא :

סדר וירא

פרשה מח א וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל. כתיב (תקנ"ט י"ח) ותתן לי מגן ישעך וימינך תסעדני וענותך תרכני. ותתן לי מגן ישעך זה אברהם. וימינך תסעדני בכבשן האש ברעבון ובמלכים. וענותך תרכני מה ענוה הרבה הקב"ה לאברהם שהיה יושב והשכינה עומדת. הח"ד וירא אליו ה' וגו' : (ב) ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה (איז"ט). אמר אברהם אחר שמלתי עצמי הרבה גרים באו להרבך בזאת הברית. ומבשרי אחזה אלוה. אילולא שעשיתי כן מהיכן היה הקב"ה נגלה עלי וירא אליו ה' : (ג) רב איסי פתח (ס"ה) אם אמאם משפט עבדי ואמתי בריבם עמדי ומה אעשה כי יקום אל וכי יפקוד מה אשיבנו. אתתיה דר' יוסי הות מכתשוא עם אמתיה. אכחשה קדמה. א"ל מפני מה אתה מכחישני לפני שפחתי. א"ל לא כך אמר איוב (ס"ה) אם אמאם משפט עבדי וגו'. ד"א אם אמאם

משפט

מתנות כהונה

ב'ל נפעל משמע שנצטער מחמת המילה ורבי לוי דרש וימול מעלמו : בההוא עימה כו'. נאום עת חמן קלל חלול ר' אבא לר' לוי ור"ל שקרן וכזבן כו' : ותני הולכים גרסי' : ה"ג בילקוט : לא סוף דבר עבדים מהולים הוא לוקח אלא וכו' : הרי למחר כו'. למחר חתן לך כך וכך וצירושלמי חתן שמרחה לו כיסים של דינרין כדי שיהא לו על מה לסמוך : עד דתסה. בפרשת שופטים ובניה מנור על העיר אשר היא עושה מלחמה עד דתסה : אפי' בשבת. יכול לעשות עמה מלחמה כדי לכבשה משום ישוב ארץ ישראל : שלא נכבשה ויחיו כו'. צירושלמי יליף ליה מדכתיב ובוים השביעי חסובו חס העיר ז' פעמים ודייק ה"א של השביעי השביעי הידוע חסו שבת : שלשה ירידים כו'. צירושלמי דפ"ק דמסכת ע"א לעמין שאסור לישראל לילך ליריד של כותים ביום ע"א שלה' גרם התם ח"ל ר' יוסי בר' בון בר' הגא' בש"ר יוחס לא אסרו אלא כגון יריד של בוסנה ותי ג' ירידים שם יריד עזה יריד עכו יריד של בוסנה והמחזור שכולם יריד בוסנה עכ"ל : הוות מכתשא כו'. מריבה ומתקוטעת : אכחשה היה מוכיח אותה ומכחישה לאמר שהדין עם האמה : מפני מה כו'. מפני כבודה לא היה לו להוכיח ולהכחישה בפניה :

משפט זה אברהם ויקח אברהם את ישמעאל בנו וגו'. אמר אילולא שעשיתי
 בן מהיכן היה הקב"ה נגלה עליו וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב :
 (ד) ר' יצחק פתח (שמות כ) מזבח אדמה תעשה לי וגו'. א"ר יצחק מת
 אם זה שבנה מזבח לשמי הריני נגלה עליו ומברכו אברהם שמל עצמו לשמי
 עאכו"כ וירא אליו ה' באלוני ממרא . רבי לוי פתח (ויקרא ט) ושור ואיל
 לשלמים לזבח לפני ה' . אמר מה אם זה שהקריב שור ואיל לשמי הריני
 נגלה עליו ומברכו . אברהם שמל עצמו לשמי עאכו"כ וירא אליו ה' באלוני
 ממרא : (ה) כתיב (ישעי ג) פחדו בציון המאים . א"ר ירמיה בן אלעזר
 משל לשני תינוקות שברחו מבית הספר היה זה לוקה וזה מירתת . א"ר
 יונתן כל חנופה שנא' במקרא במינות הכתוב מדבר ובנין אב שבכולן פחדו
 בציון המאים אהזה רעדה הנפים . א"ר יתודה בר ר' סימון לארכיליסמים
 שמרד במלך אמר המלך כל מי שהוא תופשו אני נותן לו פרוקפי . עמד
 אחד ותפשו . אמר המלך שמרו שניהם עד הבקר . והיה זה מתפתח וזה
 מתפתח . זה מתפתח לומר אי זו פרוקפי המלך נותן לי . וזה מתפתח ואומר
 אי זה דין המלך דן אותי . כך לע"ל ישראל מתפתחים ועכו"ם מתפתחים .
 ישראל מתפתחים (ישעי ג) ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים . עכו"ם
 מתפתחים (ישעי ג) פחדו בציון המאים . א"ר יתודה בר ר' סימון למה הוא
 קורא אותן מוקדי עולם שאילו ניתן להם רשות היו מוקדים כל העולם
 בולו על יושביו לשעה קלה . הולך צדקות זה אברהם ושמרו דרך ה' לעשות
 צדקה ומשפט . (שם) ודובר מישרים שנ' (שיר א) מישרים אהבוך . (ישעי ג)
 מואם בבצע מעשקות שנא' אם מחוט ועד שרוך נעל . (שם) נוער כפיו
 מתמוך בשוחד הרימותי ידי אל ה' אל עליון . (שם) הוא מרומים ישכון ר'
 יהודה ב"ר סימון בשם ר' הנין בשם ר' יוחנן העלה אותו למעלה מכיפת
 הרקיע . הלא דהוא אמר ליה הכט נא השמימה . אינו שייך לומר הכט
 אלא מלמעלה למטה . (שם) מצודות סלעים משגבו אלו ענני כבוד . (שם) להמו
 נתן מימיו נאמנים יוקה נא מעט מים . (שם) מלך ביפיו תחזינה עיניך וירא
 אליו ה' באלוני ממרא : (ו) והוא יושב פתח האהל כחום היום . רבי
 ברכיה משום ר' לוי אמר ישב כתיב בקש לעמוד א"ל הקב"ה שב אתה
 סימן לבניך מה אתה יושב ושכינה עומדת כך בניך יושבין ושכינה עומדת
 על גבן . כשישראל נכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וקורין ק"ש והן
 יושבין לכבודי ואני על גבן שנא' (ירמיה כג) אלהים נצב בעדת אל . א"ר
 חגי בשם ר' יצחק עומד אכ"כ אלא נצב אטימוס . כמה דתימא ונצבת
 על

מתנות כהונה

זה אברהם . שלח מאס לימול ישמעאל בן האמה ויליד ציתו בני השפחות ומקנת כספו העבדים
 כדי להוציא לאור משפטיהם ולהכניסם החתכנפי השכינה : מזבח אדמה וגו' אלא ח"כ וברכתך
 ושור ואיל וגו' . ריש פרשת שמותי ובסוף כתיב וילא ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל העם
 הרי שהסכים הקב"ה על הברכה : זה לוקה כו' . וכן כתיב ברישא שמעו רחוקים אשר עשיתי
 דעו קרובים גבורתי ואלה"כ כתיב פחדו בציון חסאים אהזה רעדה הנפים : ארכיליסמים פי'
 הערוך שר על הלסטים : ארכי פירושו שר המושל : פרוקפא פי' הערוך שר טוב וכבוד :
 מוקדי עולם סיפיה דהאי קרא מי יגור לנו מוקדי עולם : מישרים אהבוך . מדבר בלשון
 העולם כמו שפי' שם רשי' : אתה סי' כו' יו"ד האימן מורה על העמיד שיטבו בניו והוא יעמוד :

על הצור . כתיב (יטע"ט ס"ב) והיה טרם יקראו ואני אענה ר' שמואל ב"ר חייא ור' יודן בשם ר' הנינא על כל שבח ושבח שישראל משבחין להקב"ה משרה שכינתו עליהם . מה טעם (תהלים כ"ג) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל : (ז) פתח האהל . פתח טוב פתחת לעוברים ולשבים . פתח טוב פתחת לגרים . שאילולא את לא בראתי שמים וארץ שנא' (יטע"ט ט) וימתחם כאהל לשבת . שאילולא את לא בראתי גלגל חמה שנא' (תהלים ע"ג) לשמש שם אהל בהם . שאילולא את לא בראתי את הירח שנא' (איוב כ"ג) הן עד ירח ולא יאהיל . א"ר לוי לע"ל אברהם יושב על פתח גיהנם ואינו מניח אדם מהול מישראל לירד לתוכה . ואותן שחטאו יותר מדאי מהו עושה להם מעביר את הערלה מעל גבי תינוקות שמתו עד שלא מלו ונתנה עליהם ומורידן לגיהנם . הה"ד (תהלים כ"ג) שלה ידיו בשלומיו חלל בריתו . כחום היום לכשיבא אותו היום שכתוב בו (מלאכי ג') כי הנה היום בא בוער כתנור : (ח) כחום היום . תני ר' ישמעאל כחום היום הרי שש שעות אמורות . הא מה אני מקיים (שמות ט"ז) וחם השמש וגמס בד' שעות . אתה אומר ד' שעות או אינו אלא בששה שעות . כשהוא אומר כחום היום הרי ו' שעות אמורות . או הלוף כחום היום בד' שעות וחם השמש וגמס בו' שעות . אמרת היאך אתה יכול לקיים כחום היום בד' שעות והלא בד' שעות אין חום אלא במקום שהחמה זורחת שם . שבד' שעות מולא קריר ושמשא שריב . בשש שעות מולא ושמשא שריבין כחדא . הא אין עליך לומר כלשון אחרון אלא כלשון ראשון . כחום היום בו' שעות וחם השמש וגמס בד' שעות שבמקום שהחמה זורחת בלבד שם גמס . א"ר תנחומא בשעה שאין לבריה צל תחתיו . א"ר ינאי ניקב נקב מגיהנם והרתיח כל העולם כולו על יושביו לשעה קלה . אמר הקב"ה צדיקים בצער והעולם בריוח . הדא אמרת שהחימום יפה למכה : (ט) אמר עד שלא מלתי היו העוברים והשבים באים אצלי א"ל הקב"ה עד שלא מלתי היו ב"א ערלים באים אצלך . עכשיו אני ובני פמליא שלי נגלים עליך . הה"ד וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וגו' . וירא בשכינה . וירא במלאכים . א"ר חנינא שמות חדשים עלו מבל . ריש לקיש אמר אף שמות מלאכים מיכאל רפאל וגבריאל . א"ר

לוי

מתנות כהונה

אטימום פי' הערוך מוכן ומזומן שם ערס בואם וכן פירש' : שלח ידיו בשלומיו . קרי ביה בשלמו חוץ הראוין לתשלום להסרע מהן רוב עונותיהן שלח כס ידו ומחלל ברית מילתא כמה שמכסה עליהם ערלה ועיין עוד סוף פ' ל"א : כהום היום . משמע שהיום חס אפי' במקום שאין החמה זורחת וזהו בשעה ששית כחצי היום הא מה אזי מקיים וחם השמש וגמס דמשמע שלא גמס אלא במקום החמה בצרבע שעות שלא נתחמם היום עדין כפירש' : מולא קריר כו' . הלל קר ובמקום השמש לבד הוא חם כו' שעות השמש והלל חמומים כו' : ה"ג בירוש' פ' מפלת השחר וכו' תמיד נשחט במסכת פסחים א"ר תחומא מהו כחום היום שאין לבריה צל וג"ג תחתיו וזהו בו' שעות כחצי היום חמום . בילקוט ורש"י גרס לדיק זה בלעז פירש' שמכתו כואבת לו והיום רפואה לו מוטב שיהיה העולם בלעז והוא בריוח כדי שתחפצא מכתו ועוד שלא יסריחו אותו עוברים ושבים : ה"ג באים אצלי . כלומר ומשמלתי אינן באים אצלי א"ל הקב"ה כו' עד ערלים באים אצלך כו' : פמליא פי' הערוך חיל : נצבים עליו וגו' גרסין ודריש וירא וירא ב' פעמים : מיכאל כו' . שמות אלו נזכרים בספר דניאל מיכאל שרכס והאיש גבריאל וקודם לכן לא נחפצו דכתיב ג' אנשים ולא נחפצו שמוחם : מדקי פירש' מוכר פת ושין

ריש

לוי אחד נדמה לו בדמות סרקי . ואחד בדמות נוומי . ואחד בדמות ערבי .
 אמר אם רואה אני ששכינה ממתנת עליהם אני יודע שהן בני אדם גדולים .
 ואם אני רואה אותן חולקים כבוד אלו לאלו אני יודע שהן ב"א מהוגנים .
 וכיון שראה אותן חולקין כבוד אלו לאלו ידע שהן ב"א מהוגנים . א"ר אבהו
 אהל פילון של א"א מפולש היה . ר' יודן אמר כהדין דרומילוס . אמר אם
 אני רואה אותן שהפליגו את דרכם להתקרב דרך כאן אני יודע שהן באין
 אצלי . כיון שראה אותם שהפליגו מיד וירץ לקראתם מפתח האהל וישתדו
 ארצה . ויאמר אדני אם נא מצאתי הן . תני רבי הייא לגדול שבחם אמר
 זה מיכאל : (י) יוקח נא מעט מים . ר"א בשם רבי סימאי אמר . אמר
 הקב"ה לאברהם אתה אמרת יוקח נא מעט מים חיך שאני פורע לבניך
 במדבר וביישוב ולע"ל . הה"ד (נמדנר כה) אז ישיר ישראל את השירה הזאת
 עלי באר ענו לה הרי במדבר . בארץ כנען מנין (דכניס ה) ארץ נחלי מים
 עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובתר . לע"ל מנין ת"ל (זכניס יד) ביום ההוא
 יצאו מים חיים מירושלם . אתה אמרת ורחצו רגליכם חיך שאני פורע
 לבניך במדבר וביישוב ולע"ל . במדבר מנין שנא' (יחזקאל טו) וארחצך במים .
 ביישוב מנין שנא' (ישעי' ח) רחצו הזכו . לע"ל מנין שנא' (שם ז) אם רחץ
 ה' את צואת בנות ציון . אתה אמרת והשענו תחת העץ חיך שאני פורע
 לבניך כו' . (ספליס קה) פרש ענן למסך הרי במדבר . בארץ מנין (ויקרא גג)
 בסוכות תשבו שבעת ימים . לע"ל מנין שנא' (ישעי' ז) וסוכה תהיה לצל
 יומם מחורב . אתה אמרת ואקחה פת לחם חיך שאני פורע לבניך וכו' .
 (שמות טו) ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים הרי במדבר .
 בארץ מנין שנא' (דכניס ה) ארץ חמה ושעורה . לע"ל מנין (ספליס עב) יהי
 פסת בר בארץ . כך כתיב ואל הבקר רץ אברהם חיך שאני פורע לבניך וכו' .
 (נמדנר יח) ורוח נסע מאת ה' ויגזו שלוים מן הים הרי במדבר . בארץ מנין
 (שם ג) ומקנה רב היה לבני ראובן . לע"ל מנין שנא' (ישעי' ז) והיה ביום
 ההוא יחיה איש וגו' : כך כתיב והוא עומד עליהם . חיך שאני פורע
 לבניך וגו' . (שמות יג) וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך הרי
 במדבר . בארץ מנין שנא' (ספליס פג) אלהים נצב בעדת אל . לע"ל מנין
 שנא' (מיכס ג) עלה הפורץ לפניהם וגו' : (יא) ואקחה פת לחם ומעדו לבכם
 אחר תעבורו . א"ר יצחק בתורה ובנביאים ובכתובים מצינו דהרא פיתא
 מזוניתא דליבא . בתורה מניין ואקחה פת לחם ומעדו לבכם .
 בנביאים

מתנות כהונה

יש רוח : נוומי מנהיג הספינה : ערבי ישמעאל והערך פי' סדקי נוומי שמות מקומות הן
 הן וכפי' הראשון מלאחי בספר קלף ישן נושא ומסיים שכן בלשון יון קורין לרב החובל נווטון :
 שראה אותן חולקין כבוד אלו לאלו ושכינה ממתנת להם ידע שהן בני אדם וגו' : ה"א א"ר
 אבהו פלן כל א"א כו' פי' הערוך מקומו כלומר אהלו : מפולש פינטי' פתוח משני נדדו ולסוכך
 וירא וירץ וגו' וזה שאלו' ביום פתוחה לרוחה יפה ואולי האה ביום פתוחה לרוחה לד' רוחות
 העולם כמו שכתוב בלכות דרבי נתן פי' שך עשה אויב את חמו : דרומילוס פי' הערוך
 רחבה גדולה : לגדול שבהו כו' . מללא כתיב אדוני הנו' בפחה כדלקמן גבי לט דהוא משמע
 לשון רבים אלא בקמן בניקוד שם יחידו של עולם ש"ו דלא אמר אלא לאחד מהם לגדול שבכולם
 וזהו מיכאל וכן משמע צפי' רשי' בפ' שבעת העדות אע"פ שבחומש לא כ' כו' : אמר הקב"ה
 כו' . עיין זה במדרש קהלת בפ' שלח לחמך : עלה הפורץ וגו' . גרסי' סיפיה דקרא ויעבוד
 מלכס

בנביאים (שעט"ס יט) מעד לכך פת לחם. בכתובים (פסל"ס קד) ולחם לבב
 אנוש יסעד. א"ר אחא וסעדו לבבכם אכ"כ אלא וסעדו לבכם. הדא
 אמרת אין יצר הרע שולט במלאכים. היא דעתיה דר' היא. דא"ר היא
 שיתו לבבכם לחילה אכ"כ אלא לבכם הדא אמרת שאין יצ"ה שולט
 לע"ל: (יב) כי על כן עברתם על עבדכם. א"ר יהושע מיום שברא
 הקב"ה את עולמו הייתם מזומנים לבא אצלי. כי על כן עברתם חמד"א
 יהי כן ה' עמכם. ויאמרו כן תעשה כאשר דברת. אמרו אנו אין לפנינו
 אכילה ושתיה. אבל אתה שיש לפניך אכילה ושתיה כן תעשה לעצמך
 כאשר דברת. יהי רצון שתזכה לעשות עוד סעודה אחרת לבר דבר
 דיתליד לך: (יג) וימתר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מתרי. רבי
 אביתר אמר תשע סאין אפתה. שלש לעונות שלש לחביץ ושלוש למיני
 מלוטמיה. ורבנן אמרי שלש. אחד לעונות ואחד לחביץ ואחד למלוטמיה.
 לוי ועשי עונות. הדא אמרת פרס הפסח הוה. ר' יונה בשם ר"ח בר
 חנינא היא מדבר סין היא מדבר אלוי מאיוזו זכות וזכו ישראל שניתן להם מן
 במדבר. בזכותו של אברהם שאמר לוי ועשי עונות: (יד) ואל הכקר רין
 אברהם. א"ר לוי רין לקדם אותה אומה שכתוב בה (כוש"י) ואפרים עגלה
 מלומדה אהבתי לדוש. ויקח בן בקר. יכול גדולת"ל רך אי רך יכול חסרת"ל
 ושוב. ויתן אל הנער. זה ישמעאל בשביל לזרוז במצות: (טו) ויקח
 חמאה וחלב. א"ר חנינא המעולה א' מס' בחלב והבינוני אחד מס'
 והקיבר א' מס'. ר' יונה אמר המעולה אחד מן' בינוני אחד מס' והקיבר
 א' מס'. ופת היכן היא אפרים מוקשאה תלמידו דר"מ משום ר"מ אמר
 פירסה נדה ונטמאת העיסה. רבנן אמרי אפי' פת הביא לפניהם. מה
 אם דברים שלא אמר הביא לפניהם. דברים שאמר להם עאכ"ו: (טז) והוא
 עומד עליהם. הכא את אמר והוא עומד עליהם ולהלן אמר נצבים
 עליו. אלא עד שלא יצא ידיהם נצבים עליו כיון שיצא ידיהם והוא עומד
 עליהם. אימתו מוטלת עליהם. מיכאל מירתת. גבריאל מירתת. ר'
 תנחומא משום ר' אלעזר ור' אבון בשם ר"ט מתלא אמר עלת לקרתא הלך
 בנימוסא. למעלה שאין אכילה ושתיה עלה משה למרום ולא אכל שנא'
 (דני"ס ט) ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא

שתיתי

מתנות כהונה

מלכס לפניהם וי' נחשס: לבבכם משמע שני לבבות יצר טוב ויצר הרע לבכם משמע לז'
 אחד: שיתו לבכם לחילה. קרי ביה לחולה לשון מחול ודרשו רז"ל עמיד הקב"ה לעשות מחול
 לנדיקים ואז אין יצר הרע שולט בעולם ועיין בזיקרא דבה סוף פרשה י"א: יהי כן ה' וגומר.
 ויהיה כי על כן נתיחאט שבוזאי ע"כ עברתם: יהי כן ה'. פי' ל' חמס וכן יהיה פירושו כאן:
 אין לפנינו כו'. דייק מדהוי ליה למכתב כן נעשה כאשר דברת להעכב פה חתך וכחב פ'
 תעשה משמע לעמך תעשה כן: יהי רצון כו'. דייק הכי מכאשר דברת שהוא מיוחס לומר שעוד
 יעשה כן לעתיד כשוליד לו בן זכר: לחביץ מין מאלכל מפיכורי להם ילוט יחד ודייק מדכתיב
 לבי: מלוטמיה גס הוא מין מאלכל ודייק מדכתיב ועשו שהיה לו לומר לוי עונות:
 לקדם אותה אומה כו'. פירש"י להקדים להם דבר שהיו מתכפרין בו זה ישמעאל היא הידיעה של
 הנער קדייק: אחד מס'. מן החלב: והקיבר פי' הערוך דבר פסולה נקרא קיבר: ופת
 היכן הוא. כלומר לא החכר שהביאתו: אפי' פת הביאה. חע"פ שלא החכר בפסוק: עד שלא
 לא ידיהם. קודם שלא י"ח עמהם להכניסם ולהאכילם ולהשקותם. מתלא כו'. המשל אמר חס

שתיתי . אבל למטה שיש אכילה ושתייה והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו . וכי אוכלין היו אלא נראין כאוכלין . ראשון ראשון מסתלק : (יז) ויאמרו אליו איה שרה אשתך וגו' . אל"ף יו"ד ויו"ן נקוד למ"ד אינו נקוד אמר רשב"א בכ"ם שאתה מוצא כתב רבה על הנקודה אתה דורש את הכתב . נקודה רבה על הכתב אתה דורש את הנקודה . כאן שהנקודה רבה על הכתב אתה דורש את הנקודה . איז אברהם . א"ר עזריה כשם שאמרו איה שרה כך אמרו לשרה איז אברהם : (יח) ויאמר הנה באהל . הה"ד (סופטים ט) תברך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תברך . ר"א ור' שמואל בר נחמן . ר' אלעזר אמרמנשי דור המדבר שהן יושבות באהלים שנא' (כמנצי יח) איש לפתח אהלו . ולמה תבורך מהם . הן ילדו וקיימו את העולם . ומה היה מועיל להם שאילמלא היא כבר היו אבודין . ר' שמואל בר נחמן אמר מן האמהות . הן ילדו וכו' שאילולא היא כבר היו אבודין : (יט) ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה וגו' והוא אחריו . זה ישמעאל . והוא אחריו מפני היחוד . והוא אחריו זה המלאך שהביט לאחריו והרגיש שבאת אורה מאחריו . ואברהם ושרה זקנים . א"ר יוחנן כבר כתיב ואברהם ושרה זקנים מה ת"ל ואברהם זקן . אלא שהחזירתו הקב"ה לימי נעורתיו צריך לכתוב פעם שניה ואברהם זקן . ר' אמי אמר כאן זקנה שיש בה לחלוהית . ולהלן בזקנה שאין בה לחלוהית . חדל להיות לשרה אורה כנשים המד"א (דניס כג) וכי תחדל לנדור . פסק המד"א (כמנצי ט) וחדל לעשות הפסח : (כ) ותצחק שרה בקרבה לאמר זה אחד מן הדברים ששינו לתלמי המלך ותצחק שרה בקרוביה לאמר ואדוני זקן . אמרה האשה הזו כ"ז שהיא ילדה יש לה תכשיטים נאים . ואני אחרי בלותי היתה לי עדנה . תכשיטים . המד"א (יחזקאל טו) ואעדך עדי . האשה הזו כ"ז שהיא ילדה יש לה וסתות . ואני אחרי בלותי היתה לי עדנה . עדנין . האשה הזו כ"ז שהיא ילדה יש לה עדונין ואני אחרי בלותי היתה לי עדנה . זמני הוא . אלא ואדוני זקן . רב יהודה אמר טוחן ולא פולט . א"ר יהודה בר סימון אמר הקב"ה אתם מילדים עצמכם ומזקינים את חברכם ואני זקנתי מלעשות נסים : (כא) ויאמר ה' אל אברהם

מתנות כהונה

מכנסת לעיר לך כמנהג : מנשי דור המדבר . טעורך יעל יוצר מהס ונשי דור המדבר לדקיות היו ועיין במדרש חוית בפסוק יפה את כהנא : מן האמהות . שכתב בצולן אהל . בשרה אהה צאה ברבקה האהלה שרה אמו רחל ולאה ויאל מאהל לאה ויבא צאה רחל : זה ישמעאל פרש"י היה עומד אחר המלאך מפני היחוד שלא תסיחך שרה עם המלאך וכן הוא במרגום ירושלמי : שבאת אורה . משרה אמו : וכי תחדל וגו' פירושו שלא ידור נדר כלל וכן פירושו כאן לא היה לה אורה כנשים מעולם ואח"כ אמר לו יהיה פירושו פסק אבל מקודם זה היה לה אורה כנשים כמו וחדל לעשות הפסח אין פירושו שלא עשה פסח מעולם שאפילו עשה פסח כל ימיו ופסק ולא עשה פעם אחת הכי הוא בכרת : בקרוביה פירש"י בפ"ק דמגיילה שצחקת וספרה דברי הלחוק בחוד קרוביה אבל אברהם נחם בלבו ולפיכך הקפיד הקב"ה עליה ולא עליו : עידנין זמן ווסת מדסה : עדויין הריון בלשון מרגום וכולס דייק מלשון עדנה : אלא ואדני כו' . כלומר אין כאן חסרון רק שאדני זקן : טוחן כו' . דייק מדאמרה אדוני משמע שאדנותו ונבונותו במקומו עומד פגד המעשה וא"כ מה שאמרה זקן הוא על סוף המעשה : מילדים עצמכם . עשיחם עצמכם ילדים בילקוט גרם ומזקנים את חדתיכם : אני זקנתי מלעשות נסים בפניה ודעש ואני זקנתי

אברהם למה זה צחקה שרה לאמר . בר קפרא אמר גדול השלום שאף הכתובים דברו בדויים בשביל להטיל שלום בין אברהם לשרה . ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן . לאברהם אינו אומר כן אלא למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי . לא דיבר הכתוב כמו שאמרה שרה ואדני זקן אלא ואני זקנתי : (כב) היפלא מה' דבר וגו' . ר' יודן ב"ס אמר משל לאחד שהיה בידו שתי קפלויות הוליכן אצל נפה א"ל יכול אתה לתקנם לי . א"ל לבראתן כבתחלה איני יכול . לתקנם לך איני יכול . כן הכא (להחזירם) לבראתן כבתחלה איני יכול . להחזירם לימי נערותן איני יכול : (בג) ותכחש שרה לאמר לא צחקתי וגו' . רבי יהודה בר סימון אמר מעולם לא נזקק הקב"ה להשיח עם אשה אלא עם אותה הצדקת ואף היא ע"י עילה . ר' אבא ב"כ בשם ר' אידי אמר כמה כירכורים כירכר בשביל להשיח עמה ויאמר לא כי צחקת . ר' אלעזר אומר והכתיב (נחלשיט טו) ותקרא שם ה' הדובר אליה . ר' יהושע בשם ר' נחמיה בשם רב אידי אמר ע"י מלאך . והכתיב ויאמר ה' לה . ר' לוי אמר ע"י מלאך . ר' אלעזר בשם ר' יוסי בר זימרא אמר ע"י שם בן נח : (כד) ויקומו משם האנשים וישקיפו על פני סדום ואברהם הולך עמם לשלחם . מתלא אמר אכלית . אשקית . לוית . כך ואברהם הולך עמם לשלחם :

פרישה ממי (א) וה' אמר המכסה אני מאברהם . ר' יצחק פתח (משני) זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב . א"ר יצחק כל מי שהוא מזכיר את הצדיק ואינו מברכו עובר בעשה מ"ט זכר צדיק לברכה . וכל מי שהוא מזכיר את הרשע ואינו מקללו עובר בעשה מ"ט ושם רשעים ירקב . א"ר שמואל בר נחמן שמותן של רשעים דומים לכלי קוריים . מה כלי קוריים כל מה שאתה משתמש בהם הם עומדים . הנתתם חם מתרפים ; כך שמעת מימך אדם קורא שם בנו . פרעה . סימרא . סנחריב . אלא אברהם . יצחק . יעקב . ראובן . שמעון . ר' ברכיה ור' הלבו משום רשב"ג ור' יונתן כשהי' מגיע לפסוק הזה אשר הגלה מירושלים עם הגולה וגו' הוה אמר נבוכדנצר שהיק עצמות . ולמה לא הוה אמר כן בירמיה . אלא שכל נ"ג שכתוב בירמיה הי הוה ברם הכא מת הוה . רבי כי הוה ממי להמן בפורים אמר ארור המן וארורים בניו לקיים מה שנא' ושם רשעים ירקב . א"ר פנחס חרבונה זכור לטוב . א"ר שמואל בר נחמן מצינו שהקב"ה מזכיר שמן של ישראל ומברכין שנא' (מלכים קטו) י"י זכרנו יברך . ר' הונא בשם ר' אחא אמר אין לי אלא ס' רבוא . מנין שכל א' וא' מישראל

מתנות כהונה

פל הקב"ה : קפלויות צערוך משמע שלשלוח : לתקנם לך כו' . נחמיה : ה"ג כן הכא לברכה סו' : לא נזקק הקב"ה . עיין לעיל פ"ד : ה"ג להשיח עמה ויאמר לא כי נחמיה : אכלית אשקית כו' האכלת האורחים והשקיתם תלוה אותם ג"כ : כלי קוריים . פירש' כלי אורנים ונמדד קהלת (ב' ט"ז) משמע שהם נגדים השונים : הנתתם הם התרפים . כך שמוח הרשע' לאחר מותם אלד זכרם ושם רשעים ירקב : שחיק עצמות . כלומר ימחו וישתקו עצמותיו וכמס' סופרים פרק י"ד גורם נבוכד נצר רשעה שמו : חי הוה . וכתיב גם במדעך מלך אל תקלל : א"ר פנחס . רבי פנחס אמר חרבונה כו' צפורים כשהגיע לפסוק ויאמר חרבונה : זכרנו דעש לשון

מישראל שהקב"ה מזכיר שמו ומברכו שנא' וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום. לא היה צריך קרא למימר אלא ויאמר ה' ועקת סדום ועמורה כי רבה. אלא אמר הקב"ה הזכרתי את הצדיק ואינו מברכו. ואברהם היו יהיה לגוי גדול: (ב) כתיב (פסלים כה) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. איזהו סוד ה' זו מילה. שלא גלה אותם מאדם ועד עשרים דור. עד שעמד אברהם ונתנה לו שנא' (בראשית י) ואתנה בריתי ביני וביניך. א"ל הקב"ה אם תמול תמול סוד ה'. מה סוד ה'. ס' ששים. ו' ששה. ד' ארבעה. הרי שבעים. שבעים אני מעמיד ממך בזכות המילה. שנא' (דברים י) בשבעים נפש ירדו אבותיך וגו'. ומעמיד אני מהן שבעים זקנים שנא' (במדבר יב) אספה לי שבעים איש מזקני ישראל. ומעמיד אני מהן משה שהוא הוגה בתורה בשבעים לשון שנאמר (דברים ה) הואיל משה באר וגו'. בזכות מי בזכות המילה שנא' סוד ה' ליראיו. א"ל הקב"ה לאברהם דיו לעבד שיחא כרכו. אמר לפניו ומי ימול אותי. אמר אתה בעצמך. מיד נטל אברהם סכין והיה אוהו בערלתו ובא להתוך והיה מתירא שהיה זקן. מה עשה הקב"ה שלא ידו ואחו עמו והיה אברהם הותך. שנאמר (נחמיה ט) אתה הוא ה' האלהים אשר בחרת באברם וגו' וברות לו הברית אכ"כ אלא וברות עמו. מלמד שחיה הקב"ה אוהו בו: (ג) ד"א סוד ה' ליראיו. בתחלה היה סוד ה' ליראיו ואח"כ לישרים (משלי ג) ואת ישרים סודו. ואח"כ לנביאים (עמוס ג) כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה מודו אל עבדיו הנביאים. אמר הקב"ה אברהם זה ירא אלהים שנא' (בראשית כב) עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה. אברהם זה ישר מן הישרים שנא' (זי ה) מישרים אהבוך. אברהם זה נביא שנא' (בראשית כ) ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא. ואינו מגלה לו: (ד) אריב"ל משל למלך שנתן אוסיא לאוהבו. לאחר זמן בקש המלך לקוץ מתוכה חמשה אילני סרק. אמר המלך אילו מן פטריקין שלו הייתי מבקש לא היה מעכב ומה בכך ונמלך בו. כך אמר הקב"ה כבר נתתי את הארץ מתנה לאברהם שנא' (בראשית טו) לזרעך נתתי את הארץ. וה' ברכים הללו בתוך שלו הם. ואילו מפטריקין שלו הייתי מבקש לא היה מעכב בידי ומה בכך ונמלך בו: (ה) אמר ר"י בר סימון למלך שהיה לו ג' אוהבים ולא היה עושה דבר חוץ מדעתן. פעם אחת בקש המלך לעשות דבר חוץ מדעתן. נטל את הראשון וטרדו והוציא חוץ לפלטין. שני חבשו בבית האסורים ונתן ספרגום שלו עליו. שלישי שהיה חביב עליו יותר מדאי אמר איני עושה דבר חוץ מדעתו. כך אדה"ר ויגרש את האדם. נח ויסגר ה' בעדו. אברהם שהיה חביב עליו יותר מדאי אמר מה אני עושה

דבר

מתנות כהונה

ארון: הואיל משה באר בו. ודרכו חז"ל צע' לטון: ה"ג ליראיו וכו'. סיפא דקרא ובריתו להודיעם די לעבד שיהיה צמוד רבו וכדכתיב סוד ה' וגו' זה ובריתו להודיעם או ר"ל כדליתא לעיל פ' מ"ו שאמר לו הקב"ה דייק חגי ואתה בעולם והראשון עיקר: ואינו מגלה לו. בממיה: אוסיא פירש"י והערך שדות וכרמים: פטרוקין פי' הערוך הפטרון והשכונים שיש לו מנהלות אבותיו: אילו מן פטרוקין כו'. אילו הייתי מבקש ממנו שיתן לי ה' אילנות טובות והשכות נמוך שדהו לא היה מעכב וא"כ הין לתיך לאמלכי ביה ומי"מ מה בכך אפ"ה נמלך בו: ספרגום פי' הערוך

דבר הוץ מדעתו : (ו) א"ר שמואל בר נחמן משל למלך שהיה לו סנקתדרים אחד. ולא היה עושה דבר הוץ מדעתו. פעם אחת בקש המלך לעשות דבר הוץ מדעתו. אמר המלך כלום עשיתי אותו סנקתדרים שלי אלא שלא לעשות דבר הוץ מדעתו. א"ר יודן אמר הקב"ה הרי יש שם לוש בן אחיו ואיני מגלה לו. ורבנן אמרי כבר קראתי אותו אביהם שנא' (בראשית י) כי אב המון גוים נתתיך. דנים את הבן הוץ מן האב. מ"ת גליתי לו ניהנם גליתי לו. דינה של סדום למחר ואיני מגלה לו. ר' אחא בשם רשב"ג בשם ר' נתן אמר אפילו הלכות עירובי הצירות היה אברהם יודע. ר' פנחס בשם רבי שמואל אמר אפילו שם חדש שהקב"ה עתיד לקרא לירושלים שנא' (יחזקאל) בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ה' היה אברהם יודע. ר' ברכיה ור' חייא ורבנן דתמן בשם ר' יהודה אין יום ויום שאין הקב"ה מחדש הלכה בכ"ד של מעלה. מ"ט (איו"ב) שמעו שמוע ברנו קולו והגה מפיו יצא. ואין הגה אלא תורה. שנא' (יסע"ה) והגית בו יומם ולילה. אפילו אותן הלכות היה אברהם יודע : (ז) ואברהם היו יהיה. ר' תנחום בשם ר' ברכיה אמר בשרו שאין העולם חסר משלשים צדיקים כאברהם. ר' יודן ורבי אחא בשם ר' אלכסנדר מיייתי לה מהבא ואברהם היו יהיה. יו"ד עשר וה' חמש. ויו"ד עשר וה' חמש. כי ידעתיו למען אשר יצוה ר' יודן בשם ר' אלכסנדר זו הובריא. ורבנן אמרי זו ביקור הולים. ר' עזריה בשם ר' יהודה מתחלה צדקה ולבסוף משפט. הא כיצד אברהם היה מקבל את העוברים ואת השבים משהיו אוכלים ושותים א"ל ברכו. א"ל מה נאמר. א"ל אמרו ברוך אל עולם שאכלנו משלו. אם מקבל עליו וברוך הוה אכיל ושתי ואזיל. ואי לא היה מקבל עליה וברוך הוה א"ל הב מה דעלך. ואמר מה אית לך עלי. הוה א"ל חד קסיט דחמר ביה פולרין. וחד ליטרא דקופר ביה פולרין. וחד עיגול דריפתא ביה פולרין. מאן יהיב לך חמרא במדברא. מאן יהיב לך קופר במדברא. מאן יהיב לך עיגולא במדברא. מן דהוה חמי ההיא עקתא דהוה עקי ליה הוה אמר ברוך אל עולם שאכלנו משלו. הה"ד לכתחלה צדקה ולבסוף משפט : (ח) למען הביא ה' על אברהם וגו' תני רבי שמעון בן יוחאי אומר כל מי שיש לו בן ינע בתורה כאילו לא מת. שנאמר למען הביא ה' על אברהם

מתנות כהונה

הערוך חוסם : מה את עושה. בל' תימא וכי אתי כו' : סנקתדרים פי' שר יועז על כסאו לפי המלך : אביהם של אלו חמס עיירות : דנים את הבן. בתמיס : מ"ת וגיהסם זכרתי בין הבחורים ועל פי' ק"ג : אפי' ערובי חירות. כך דרשו חז"ל לקמן בפרק ס"ד מפסוק עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו'. והביאו רש"י ז"ל בפרשה תולדות : אפי' שם חדש כו' עיין לקמן בפרשה ס"ד ויחבדך לך : אשר יגוה וגומר גרסינן. וספיה דקרא ולדקה : הובריא סעודת הכהנים שמצדו את האל חס דקה : הוה אכיל ושתי ואזיל. כלומר אחר חכילה ושתייה הלך לו ולא פרע לו כלום : הוה אומר כו'. אברהם היה אומר לאותו אורח תן לי מה שיש עלך בעד המזונות שאכלת ואמר האורח אמר אתה כמה יש לך עלי : קסיט פי' הערוך כלי של חרס או פחית או מכל דבר : פולרין מין מטבע. ל'יטרא דקופר. ליטרא בשר : ריפתא לחם : מאן יהיב לך כו'. מי נתן לך מעולם במדבר בשר ולחם ויין : מן דהוה כו'. משהיה רואה האורח

אברהם את אשר דבר אליו לא נאמר אלא את אשר דבר (ה) עליו :
 (ט) ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה. ר' חנינא אמר רבה והולכת .
 ר' ברכיה בשם ר' יוחנן שמענו בדור המבול שנידונו במים. והסדומיים
 שנדונו באש. מניין ליתן את האמור בזה בזה. ת"ל רבה רבה לגזרה
 שוה: (י) ארדה נא. תני רשב"י זו אחת מעשר ירידות האמורות
 בתורה. א"ר אבא ב"כ מלמד שפתח להם המקום פתח של תשובה שנא'
 ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלח כלייה הן חייבין. ואם
 לא אדעה. אודיע בהן מדת הדין בעולם. א"ר לוי אפי' אני מבקש לשתוק
 דינה של ריבה אינו מניח אותי לשתוק. מעשה בשתי נערות שירדו
 לשתות ולמלאות מים. אמרה אחת לחברתה למה פניך חולניות. אמרה
 לה כלו מזונותיה וכבר היא נפויה למות. מה עשתה מלאה את הכד
 קמה והחליפו נטלה זו מה ביד זו. וכיון שהרגישו בה נמלוח ושרפו אותה.
 אמר הקב"ה אפילו אני מבקש לשתוק דינה של נערה אינו מניח אותי
 לשתוק. הה"ד הכצעקתה הכצעקתם אינו אומר אלא הכצקתה. ואיזו זו
 דינה של נערה: (יא) א"ר ירמיה בן אלעזר עיקר שלוותה של סדום
 לא היתה אלא נ"ב שנה. ומהם עשרים וחמש שנה היה הקב"ה מרעיש
 עליהם הרים ומביא עליהם זועות כדי שיעשו תשובה ולא עשו. הה"ד
 (איזו ט) המעתיק הרים ולא ידעו. ובסוף אשר הפכס באפו: (יב) ויפנו
 משם האנשים. הדא אמרת אין עורף למלאכים. וילכו סדומה ואברהם
 עודנו עומד לפני ה' א"ר סימון תיקון סופרים הוא זה שהשכינה היתה
 נמתנת לאברהם: (יג) וינש אברהם ויאמר וגו'. ר' יהודה ור' נחמיה

ורבנן

מתנות כהונה

הפירה היתה שהוא מוצר לו היה מצדך: את אשר דבר עליו. פיין זילקוט עליו משמע על עצמו
 והוא ואברהם כבר מת צימים ההם ורש"י בסדר זה צפי' החומש יש לו דרך אחרת ועי' במזרחי:
 רבה והולכת. ואינם חוזרים בתשובה ורש"י ז"ל צפי' החומש שפירשו כבר רבתי והוא ע"ש
 בדקדוק: רבה רבה. ובדור המבול כתיב מעיינות תהום רבה: פתח של תשובה. כמה שאמר
 יאודה שאם יחזרו בתשובה לא יראה בהם כלום או י"ל דדייק מסיפיה דקרא עשו כלה ואם לא
 אדעה כמו שפרש"י בחומש ודיק מדכתיב עשו ולא עשה ובזולתי שכבר עשו שהרי כבר כתיב
 ונתתם כי כבדה מאוד וכן פי' המזרחי: ריבה נערה וזריש רבה קרי ביה ריבה: שאין עורף
 פי'. דייק מדכתיב משם דהול'ל ויפנו האנשים וילכו כמו ויפן פרעה ויפנו אל המדבר ומד' משם
 דריש ל' פנים לומר שאף שם היה להם פנים ולא עורף: השכינה כו'. כן היא האמת שהשכינה
 סיחה ממתנת שהרי כתיב וירא ה' אל אברהם הרי שהשכינה באה אליו ואמר לו זעקת סדום וגו'
 והל'ל וה' עודנו וגו' אלא שהכתוב תיקן הדבר מפני הכבוד כסופר זה שמתקן דבר מה כך קבלתו
 וכן כתב המזרחי ובהנחיתים רבים חולצו ונקרא תיקון סופרים ע"ש מהסופרים חז"ל דקדק'
 ופירשו שהכתוב מדבר דרך כינוי ועיין זה במזרחי בסדר זה ובפרשת בהעלותך אבל מלאטי
 בהתחומא בפרשת בשלח שאנשי כנסת הגדולה חרפו ושנו הדבור ממה שהיה כתוב מקודם ח"ל כי
 הנוגע בכס נוגע בצנח עיני אלא שפניהו הכתוב כלפי מעלה וכנסו הכתוב שהוא תיקון סופרים
 זאנשי כנסת הגדולה ושוב הביא שם כל תקוני סופרים כו' עד אלא שכתבי פסוקים אלו אנשי
 כנסת הגדולה ולכן נקראו סופרים שהיו סופרים כל אותיות שבחורה ודורשין אותם וכן הנה
 שולחים הזמורה אל הטי והם תקנו אל אפס ואף כאן כי הנוגע בכס נוגע בצנח עיני עכ"ל (עיין
 ש"י יג) וכן כתוב הערוך בערך כבד ח"ל הנוגע בכס נוגע בצנח עיני בספרים הראשונים היה
 כתוב בצנח עיני עכ"ל וכ"כ צפ' במדבר רבה ח"ל וי"ל למה נקוד אלא כך אמר עזרא אם יבא
 אליהו ויאמר למה כתבת אומר כבר נקדתי עליהם ואם יאמר יפה כתבת כבר אמתוך נקודותיך
 מעליהם

ורבנן . ר"י אומר הגשה למלחמה שנא' (דמס א י"ט) ויגש ויאב והעם אשר עמו לפני ארם למלחמה . ר"נ אומר הגשה לפיוס המד"א (יהושע יד) ויגשו בני יהודה אל יהושע . רבנן אמרי הגשה לתפלה המד"א (מלכים א יח) ויהי כעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלהי אברהם יצחק וישראל היום יודע כי אתה אלהים בישראל וגו' . ר' אליעזר פשט לה אם למלחמה אני בא . אם לפיוס אני בא . אם לתפלה אני בא . ר' פנחס ור' לוי ור' יוחנן . זה שהוא עובר לפני התיבה א"א לו בא ועשה בא וקרב בא יעשה קרבן של צבור . אלא בא וקרב להתפלל : (יד) א"ר תנחומא למה התקינו ברכות חמש עשרה עד שזמע תפלה . כנגד ט"ו אזכרות שבהבו לה' בני אלים עד ה' למכול ישב . שהוא מכלה את הפורענות מלבא לעולם . ר' הונא בשם ר' אחא האף תספה . אתה גודר את האף והאף לא יגדוך . א"ר יהושע בר נחמיה אף שאתה מביא לעולמך אתה מכלה בו את הצדיקים ואת הרשעים . ולא דייך שאין אתה תולה הרשעים בשביל הצדיקים . אלא שאתה מכלה את הצדיקים עם הרשעים . רבי יר' יונתן . ר' אומר ב"ו חמה כובשתו . אבל הקב"ה כובש את החמה שנא' (נחמס א) נוקם ה' ובעל חמה . ר' יונתן אמר ב"ו קנאה כובשתו אבל הקב"ה כובש את הקנאה שנאמר אל קנא ונוקם ה' : (טו) ר' שמלאי שאליה לר' יונתן מאי דכתיב (משלי יג) ויש נספה בלא משפט . א"ל בלא משפט מקומו . מעשה באחד שנשתלה לנבות מס מבני מבריא ובני ציפורי . כשהיה גובה במבריא ראה אחד מציפורי עמד ותפשא . א"ל מציפורי אני . א"ל יש בידי כתבים מציפורי לנבותה . ולא הספיק לנבות בני מבריא עד שבאת רוחה לציפורי . ונמצא נספה בלא משפט מקומו . ר' לוי אמר לרובה שהיתה משכלת בחיה ולא מצאה לשכל בהיה ושכלה בכניה . ר' סימון אמר למגל כוסחת כובין ולא שלים לה שושנת ולא שלים לה : (טז) חלילה לך . א"ר יודן חלילה הוא לך ברית הוא לך . א"ר אחא חלילה חלילה ב' פעמים . חלול שם שמים יש בדבר . א"ר אבא מעשות דבר אכ"כ אלא מעשות כדבר . לא היא ולא דכוותה ולא

דפחיתא

מתנות כהונה

מעליהם עכ"ל וכן הוא בנצות דרבי נתן הכי שחם יחמר לו אליהו למה כתבתי אנלי מלתא למפרע שהיה מיותר בחורה ואלעפ"כ ומסר הדבר לו ולחכמי הדורות כפי חכמתם ע"ד לא חסור מן הדבר אשר יזרוך וגו' : הגשה למלחמה . הגשה זו היחה למלחמה וכן כולם : פשט ויגש דהכא מדכתיב סהם פירושו על כלס : בא ועשה . משמע עשה לרבי צבור : בא וקרב . כדמס' ואזיל עשה קרבן של צבור פי' מלחמתן של צבור אלא בוא וקרב להספלל כלומר סירד למלחמה ולהספלל הכולל פיוס ותפלה וצירי' פי' תפלת השחר מלאתי הנירסא אין אומרים לו בל והספלל אלא בל וקרב קרבנות צבור עשה לרבינו ופיס צעדינו ע"כ ושם משמע בזה שאמר עשה קרבן היל ל' פיוס וקריבה : שהוא מכלה כו' . הספלה מכלה כו' : אתה תכלול ומגדור את האף ואתה תמשול בו והאף לא יגדור אותך למשול כך כביכול ודרש תספה מלשון חסיפה : ה"ג ולא דייך שאין אתה תולה . ובעל חומה . פירושו האדון המושל על החומה : אל גס הוא לשון ארנות ואילנות : לגבות מס המלך : שבאת רווחה . עמדה להם רוח והללה והנחה נוחת המלך : לדוב' כו' . וכן הכא הספה לדיק עם רשע . בילקוט גרס ושכלה בצנחמוס : בוסחת קולתם : כובין קוליס : ברייה פירש"י דבר חילון הוא לך . וגירסת הספר גדיה טא

דפחיתא מינה : (יו) א"ר לוי שני ב"א אמרו ד"א. אברהם ואיוב . אברהם אמר הלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע . איוב אמר (איוב ט) אחת היא על כן אמרתי תם ורשע הוא מכלה . אברהם נמל עליה שבר . איוב נענש עליה . אברהם אמר בישולה איוב אמר פנה . אחת היא ע"כ אמרתי תם ורשע הוא מכלה : (יח) ר' הייא בר אבא אמר ערבובי שאלות יש כאן אברהם אמר הלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע . והקב"ה אומר והיה כצדיק כרשע . יתלה לרשעים בשביל צדיקים . הלואי צדיקים : דהא אינם אלא צדיקים ניבלי . דאמר ר' יוחנן כל צדיקים שנאמרו בסדום צדיקם כתיב . היא דעתיה דר' יוחנן דאמר ר"י (יסעטט) ויאמרו אלינו זקנינו וכל יושבי ארצנו זקננו כתיב . זקני אשמה היינו סבי דבהתא . אמר ריב"ל אמר אברהם צרף מעשי ויעלו למנין חמשים . אמר ר' יהודה בר סימון לא את הוא צדיקו של עולם צרף עצמך עמהם ויעלו למנין חמשים : (יט) אמר ריב"ס כך א"ל אברהם מלך ב"ז תולין לו אנקליטון מדוכוס לאפרכוס . ומאפרכוס לאסטרימוס . ואת בשביל שאין לך מי שיתלה לך אנקליטון . לא תעשה משפט . א"ר יהודה ב"ר סימון כשבקשת לדון את עולמך מסרת אותו ביד שנים רומוס ורומילוס . שאם בקש אחד מהם לעשות דבר חבירו מעכב על ידו ואת בשביל שאין לך מי שיעכב על ידך לא תעשה משפט : (כ) א"ר אבא נשבעת שאין אתה מביא מכול לעולם . מה את מערים על השבועה . מכול של מים אין את מביא מכול של אשאת מביא . א"כ לא יצאת ידי שבועה . א"ר לוי השופט כל הארץ לא יעשה משפט . אם עולם אתה מבקש אין דין . ואם דין אתה מבקש לית עולם . את תפיס חבלא בתרין ראשין . בעי עלמא ובעי דינא . אם לית אתה מוותר ציבחר לית עלמא יכול קאים . א"ל הקב"ה . אברהם (תהליס מה) אהבת צדק ותשנא רשע . אהבת לצדק את בריותי . ותשנא רשע מאנת להיבן . על כן משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבריק . מהו מחבריק מנח ועד אצלך י' דורות ומכולם לא דברתי עם

מתנות כהונה

ס"ג אברהם אמר בישולה כלומר מנוסל כעוב טעם ודעת שאמר הלילה : פנה בלתי מנוסל בלי דעת שאמר תם ורשע כו' : יתלה לרשעים כו' . כלומר לא זו שלא חלה הצדיקים חלה ראוי להחלות חף לרשעים בשביל הצדיקים הלואי שיהיו צדיקים חבל אינם חלה צדיקים וכלי כו' : נבלי לשון נבלה שמרתיים הם עלמס צדיקים ובמכוס ישימו חרנס וצילקוס גרם וכלי מלאים נכלי ערמוניות : זקני אשמה . כמו זקני אשמה רקים וטופים וכדמפרש סבי דבהתא פירוש זקנים של בושא וחלפ' במנפשו חרנס בהתחיה : צרף מעשי כו' . להשלים למנין עשרה לכל כך וכך ועיין בפירש"י בחומש : אנקליטון לפי הענין פירושו פסק דינו שילא בפני הדוכס אם אינו רוזה בך הולך לו לפני האפרכוס שהוא יוסר חשב מהדוכס . וכן מן האפרכוס לאסטרימי' : שאין לך כו' . וזה שאמר השופט כל הארץ וגו' : רומוס ורומילוס גרסיק . שני מלכי אומות היו והלכ עם טוב כהב בדרסותיו כפ' וישנ שלם אביהם בעת לידתם שהיו יולאות מנחוריו שני חודים ושורפים עירו אשר הוא מושל וכאשר הקין הגידו לו שכבר ילדה אשתו האומים ושכפ כו' הם האודים אשר חלם וזוה להשליכם ביער וכן עשו וזדמנה להם דובה והניקה אותם וכו' עד ומהם המשפחות הגדולות שכרומי והם הדוניים עכ"ל והפליג בגדולתן בספר יוסיפון : אם עילה אחת מבקש כו' . ויהיה ה"א של השופט תמיה קיימת הנגלה נגליתי וכהנה רבות : את חפוס כו' . אהם רוזה לאחוז החבל בשני ראשין חפץ אהה בעולם וגם חפץ אהה בדין אמת אם אין אהה

עם אחד מהם אלא עמך. ויאמר ה' אל אברם לך לך: (כא) ויאמר ה' אם אמצא בסדום. ר' יודן וריב"ס בשם ר' יהושע בן לוי אמרו (איוז לד) כי אל אל האמר נשאתי לא אחבל. היינו דכתיב ונשאתי לכל המקום בעבורפ. לא אחבל איני ממשכנם. המד"א (שמות כג) אם חבול תחבול. והן חובלים עלי דברים ואומרים אינו דן כשורה. בלעדי אחזה בר מיני זיל פשפש דינא. ואם טעיתי אתה הורני. ואם עול פעלתי עם הראשונים לא אוסיף עם האחרונים: (כב) לא אחריש בדיו (איוז מה). לך אני מחריש ולבדים היוצאים ממך. לאברהם שהוא אמר הלילה לך מעשות כדבר הזה. ולמשה שהוא אמר (שמות לג) למה ה' יחרה אפך בעמך. וליהושע שהוא אמר (יהושע ז) למה העברת העבר את העם. ולדוד שהוא אמר (תהלים י) למה זה' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה. (איוז מה) ודבר גבורות וחין ערכו. חן ניתן בעריכות שפתים בשעה שבקש רחמים על הסדומיים: (כג) ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי וגו'. אמר אילו הרגני אמרפל לא הייתי עפר. ואולי שרפני נמרוד לא הייתי אפר א"ל הקב"ה חייך. אתה אמרת ואנכי עפר ואפר. חייך שאני נותן לבניך כפרה בהם שנא' (צמדנר יט) ולקחו לטמא מעפר שריפת החמאת. (סג) ואסף איש מהור את אפר הפרה תנינן סדר תעניות כיצד מוציאים את התיב' ברחוב העירוכו' ונותנין אפר מקלה על נבי התיבה. רבי יודן בר מנשה ורשב"ג. חד אמר זכותו של אברהם. וח"א זכותו של יצחק. מ"ד זכותו של אברהם אנכי עפר ואפר. מ"ד זכותו של יצחק אפר בלבד. מילתא דר' יודן פליגא אהא דר' יהודה בן פזי. דהוה מכריז בציבורא ואמר כל מאן דלא מטא שליחא דציבורא לגביה למיתן קיטמא בראשיה יסב איהו קיטמא ויהיב בראשיה. מילתיה דר' יהודה בן פזי אמר הוא עפר והוא אפר: (כד) אולי יחסרון המשים הצדיקים חמשה. א"ר הייא בר אבא בקש אברהם לירד לו מחמשים לחמשה. א"ל הקב"ה חזור בך למפרע. א"ר לוי להלף סרדה מליאה מים כ"ז שהיא מליאה מים הסניגור מלמד. פעמים שהדיין מבקש שילמד סניגוריא

מתנות כהונה

מוותר מפס אין העולם יכול להקיים אם לית את גרסי': ויאמר ה' אל אברם לך לך. ה"ג ג"כ צילקוט תליס הוא היה תחלה דבר ה' באברהם וביקרא רבא פ' יו"ד גרם אחר הדברים האלה היה דבר ה' וגו' ואולי טעות סופר הוא שהרי קודם זה דבר עמו פעמים רבות: בר מיני כו'. חזן ממני ובלעדי לך אתה הקור דיני אם טעיתי באתה מהם ואם טעיתי וכו': לך הני מהריש. גרסי' ויהיה פי' הכתוב בלשון תומה וכי לך ולגדים היוצאים ממך לא אחרים וצילקוט איוז יש גירסא אחרת ועל פי אותה גירסא יהיה פי' הכתוב ציחוסת' ונלחתי לכותבו: חן ניתן דבר וחזן כמו וכן: הואלתי וגומר. גרסי' וסיפיה דקרא עפר ואפר קדייק: לא הייתי אפר. כלומר ואותו זכות יעמוד לי עכשיו שתקבל תהנוי: ה"ג צירושלמי פ' סדר תענית כ"ד מ"ד זכותו של אברהם בין עפר בין אפר ואנכי עפר ואפר פי' ובין עפר ובין אפר נותנין ע"ז סמיכה: כל מאן דלא מטא כו'. ביום התענית היה מכריז מי שלא הגיע אליו שליח עבור ליתן אפר על ראשו יקח הוא בעצמו אפר ויתן על ראשו משמע דוקא אפר כירה דהיינו קיטמא וכו' ידא בן פזי סבר שעפר ג"כ מותר ליקח דהיא היא: בחלף סרדה. בערוך ערך סדר פי' עריבה של נחתומים: ה"ג הסניגור מלמד זכות פעמים שהדיין מבקש כו' והעניין סכלי של מים ניתן על גבי האש וכל זמן שיש עוד בכלי מים ניתן רשות לסניגור ללמוד סניגוריא ופעמים שהדיין חפץ שהסניגור ילמוד סניגוריא כי חפץ בו לדבר בו הרבה ואומר להוסיף עוד מים לתוך הכלי

כניגוריא הוא אומר הוסיפו בתוכה מים : (כה) ויאמר אל נא יחד לה' אולי ימצאון שם עשרה. ולמה עשרה. כדי כניסה לכולם. ד"א למה עשרה כבר נשתיר בדור המבול שמונה ולא נתלה לעולם בזכותן. ד"א למה עשרה. שהיה סבור שיש שם עשרה לוש ואשתו וד' בנותיו וד' חתניו. ר' יהודה ב"ר סימון ור' חנין בשם ר' יוחנן כאן עשרה ובידושלים אפי' אחד הה"ד (ימיס ס) שומטו בחוצות ירושלם וגי'. וכאן הוא אומר (קבלת ז) אחת לאחת למצא השבון. א"ר יצחק עד כמה הוא מצוי השבון לעיר אחת. עד אחד. אם נמצא אחד בכל העיר תולין לה בזכותו : (כו) וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם. הדיין הזה כ"ז שהסניגור מלמד הוא ממתין נשתתק הסניגור עמד לו הדיין. כך וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם. הסניגור הזה כ"ז שהדיין מסביר לו פנים הוא מלמד עמד לו הדיין נשתתק הסניגור. כך וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם וכתו' ואברהם שב למקומו. הקטיגור הזה כ"ז שהסניגור מלמד והדיין מסביר לו פנים ממתין. עמד לו הדיין ונשתתק הסניגור המקטרג תולך לעשות שליחותו. כך וילך ה' וכתוב ויבאו שני המלאכים סדומה בערב :

פרשה נ (א) ויבואו שני המלאכים סדומה בערב וגי'. (יחזקאל ה) והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק. א"ר אייבו רצות אב"כ אלא רצוא. רצין לעשות שליחותן. כמראה הבזק. ר' יהודה בשם ר' סימון בשם ר' לוי בר פרטא כזה שהוא בזק גפת בכירה. ר' היא בר אבא אמר כרוהא לויקא. רבנן אמרי לויקא לענגא. נפטרים מאברהם בשש שעות ובאין סדומה בערב. אלא מלאכי רחמים היו והיו ממתנינים וסבורים שמה ימצא להם זכות. וכיון שלא מצא להם זכות ויבאו שני המלאכים סדומה בערב : (ב) והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש (איזניג). תני אין מלאך אחד עושה ב' שליחות ולא ב' מלאכים עושים שליחו' אחת. ואת אמרת שני. אלא מיכאל אמר בשורתו ונסתלק. גבריאל נשתלח להפוך את סדום. ורפאל להציל את לוש : (ג) ויבאו שני המלאכים סדומה. הכא את אמר מלאכים

מתנות כהונה

כדי שיהא שהם לסניגור ללמוד כניגוריא כך אמר אברהם אם יחסרון החמשים עד שיהיו רק שמה והקב"ה השיבו אם ימלאון מ"ה וגי' והיה אברהם מוכרח לבקש עוד על ארבעים וששים וכו' דאליכ היה לו להקב"ה להשיב אם יחסר כל כך לא חסלה בעטורס וכן מלאחי צביע' : כדי כניסה. עשרה שראוין לקרוא בתורה ולהתפלל צדיק הכנסת וכן צפ"ק דמילה קורין ליום שמתפללין בעשרה יום הכניסה : ולא נחלה בו'. לפיכך לא בקש על פחות מי' וד' חתניו. והם לא היו כשרים שגא' ויהי כמחזק צביע חתניו : לעיר אחת כו'. וכו' אחת לאחת פירוש לדיק אחד לעיר אחת : מלמד זכות : רצות כינוי נקבות רבות טפל על חיות ואמר רש"י לפיכך דרש צי לשון רצון : בזק פי' הערוך מפזר כזה שהוא מפזר גפן שהוא פסולת של זחיס בתוך הסגור שהאם נאחז בהן ליד ודולקו : ברוהא לויקא. כרוה המגלגל הטד ורבנן אמרי לויקא כרוה החזק המפזר העגמים והריוויו לשון בזק קא דרשינן : ובאים בערב. בהמיה כיון שרעים כבזק למה שהו כל כך שמה ימצא אברהם להם זכות : ואין שני מלאכים כו'. דכתוב והוא באחד עושה שליחותו ע"י מלאך אחד וכן הוא בילקוט חייב כהדיא ואע"ז דכתוב להלן ויחזיקו האנשים ביזו ויוציאוהו כבר חירצ' התוספות פ' השוכר את הפועלים שמיטה הוציאוהו חוץ לעיר ורפאל הלך עמו עד ועבר וגבריאל היה מורה אותו למהר ועיין שוב שם : ורפאל להציל כו'. ואע"ז דאמרין צפ"ק השוכר שרפאל ריכח נמי אברהם חירצ' התוספות שם דרפאלה

מלאכים ולהלך קורא אותן אנשים. אלא להלך שהיתה שכינה על גביהן קראן אנשים. כיון שנסתלקה שכינה מעל גביהן לבשו מלאכות. א"ר תנחומא א"ר לוי אברהם שהיה כחו יפה נדמו לו בדמות אנשים. אבל לוט ע"י שהיה כחו רע נדמו לו בדמות מלאכים. א"ר הנינא עד שלא עשו שליחותן קראן אנשים. משעשו שליחותן קראן מלאכים. א"ר תנחומא לאחד שנמל הנמוניא מן המלך. עד שלא הגיע לבית אוריין שלו היה מהלך כפנן. כיון שהגיע לבית אוריין שלו היה מהלך כקאלמין. כך עד שלא עשו שליחותן קראן אנשים. כיון שעשו שליחותן קראן מלאכים: (ד) סדומה תני משום ר' נחמיה כל דבר שצריך למ"ד בתחילתו תן לו ה"א בסופו סדומה שעירה מצרימה הרנה. אתיבון והכתיב (הפלים ט) ישובו רשעים לשאולה. ר' אבא בר זבדא אמר לבימי התהתונה שבשואל: (ה) בערב בא ערבה של סדום ושקעה שמשו ונחתם נור דינה. א"ר לוי אין הקב"ה דן את העכו"ם אלא בלילה בשעה שהן ישנים. ואינו דן את ישראל אלא ביום בשעה שהם עסוקים במצות. הה"ד (עז) והוא ישפוט תבל בצדק: (ו) ולוט יושב יושב כתיב. אותו היום מינוהו ארכי דיינים. ה' ראשי דיינים היו בסדום. קץ שקר ורב שקר רב מסמירין רב נבל וקלא פגור. לוט היה ארכי הדיינים שבכולן בשעה שהיה אומר להם דברים שהם ערבים להם הן אומרים לו גש הלאה סק לעיל. ובשעה שהיה אומר להם דברים שאין ערבים להם היו אומרים לו האחד בא לגור וישפט שפוט: (ז) וירא לוט ויקם לקראתם וגו' ויאמר הנה נא אדוני. ר' יודן ור' הונא. ר' יודן אמר סורו נא אפי' איני כדאי עקמו עלי את הדרך. ר' הונא אמר עקמו עלי את הדרך כדי שלא תהיו נראים באים אצלי. אל בית עבדכם ולינו ורחצו אברהם מקדים רהיצה ללינה. ולוט מקדים לינה לרהיצה אלא אברהם מקפיד על מנופת ע"ז לפיכך הקדים רהיצה. ולוט אינו מקפיד על מנופת ע"ז. וי"א אף זה עשה כשורה. כדי שיצאו ויראו אבק על רגליהם שלא יאמרו היכן לנו. ויאמרו לא כי ברחוב נלין ממאנין

בקמן

מתנות כהונה

זה הלל חדא מילתא היא: ולחלץ בראש הפרשה קורא אותן אנשים והנה ג' אנשים ויפנו משם האנשים: לבית אוריין. ופ' זו מקיס גדולתו וישובו: כפנן פי הערוך אדם הדיוט: בקאלמין פ' הערוך אדם השוב: והא כתיב כו'. ואם ה"א בסוף התורה משמשת כמו למ"ד בראש תרתי למה לי: רבי ימי פ' הערוך אמרתי או שביטב"א בלע"ז והוא הדר דייק לשאולה כאלו כתיב להשאל בה"א הידועה השאל המיוחדת והבדורה: בא ערבה. דייק מדכתיב ערב הב' קמו"ה כאלו הוא ב' חיות בא ערב. ה"ג כסוף ימים מן העבירות: תבל בלדק פירש' תבל הלו ישראל המתובלן במצות דן אותם בשעה שעשוין זקוקות שהוא ביום: יושב כתיב. פ' מהה"ר אליהו מזרחי ב' חיי שרה חילו כתיב יושב היה בינוי ופירושו היה יושב כמו פרעה חולס יעקביו כתיב בל"ז וי"ז יושב הוא עבר ופירושו יושב בעת ההיא ולכן דרשו שאותו היום מיעור ימה שאמרו שהיה ראש דיינים קבלה הוא בידם ולא למדוהו מן המקרא: קץ שקר. י"ל שאם ימלשון קציר ורש"י גרס קו שקר: רב שקר ה"ג ג"כ ברש"י ז"ל. מסמירין. גוטה דין וי"ת ויסס: קלא פגור. הערוך הביאו ולא נתן זו טעם: ארכי דיינין. הראש והאדון: סק לעיל. עלה יושב למעלה: עקמו עלי כו'. כלומר העבדו על מדה כבדכם ודרככם: אמר רב הונא עקמו עלי את הדרך: עלי כמו ממנו: של טופפת ע"ג עיני פירש' בחומש: כדי שיצאו למחר ויראו הכחמים ההלך ולא ירגישו שלנו בחך הבית. ופ' ורחצו רגליכם. לאחר שהלכו מזה:

בקטן ואין סמאנין בגדול: (ח) ויפצר בם מאד. הכנים בם אף וצרה. ויסורו אליו ויבואו אל ביתו הדא מסייעא לההוא דאמר ר' הונא עקמו עלי את הדרך כדי שלא תהיו נראים באים אצלי. ויעש להם משתה. בביתו של אברהם אבינו היה שהיה מקבל את העוברים ואת השבים. א"ר יצחק מצות גדולה עמדה על המלח. דהוה א"ל הב לאילין אכסנאי קליל מלח. זהות אמרה ל' אף הדא סוניתא בישא את בעי מולפא הכא: (ט) טרם ישכבו. התחילו שואלים אותו א"ל אנשי העיר מה הם. א"ל כל אתר אית שכינ ובישין ברם הכא סוגייה בישין. ואנשי העיר אנשי סדום נסכו על הבית. אין אחד מהם מעכב. ויקראו אל לוט ויאמרו לו. ריב"ל בשם ר' פדיה אמר כל אותו הלילה היה לוט מבקש עליהם רחמים והיו מקבלין ממנו. כיון שאמרו לו הוציאם אלינו ונדעה אותם לתשמיש. א"ל עוד מי לך פה. קרי ביה עוד מי לך פה. עד כאן היה לך רשות ללמד סניגוריא עליהם מיכן ואילך אין לך רשות ללמד סניגוריא עליהם: (י) ויצא אליהם לוט הפתחה אל נא אחי הנה נא לי שתי בנות וגו' רק לאנשים האל. הקשות. ד"א אלהות הם אלו (הזקים). כי על כן באו בצל קורת. לא בזכות אלא בזכותו של אברהם. ד"א כי על כן באו בצל קורת. מלמד שהטתה את הבית עליהם. אמרה לו אם בעית מקבלתהון קבלניהו בחלקך. ויאמרו גש הלאה. קרב להן. ויאמרו האחד בא לגור וישפוט שפוט. דין שדנו ראשונים אתה בא להרוס. ר' מנחמה משם ר' ביבי כך התנו אנשי סדום ביניהם. אמרו כל אכסנאי שהוא בא לכאן יהו בוועלים אותו ונוטלים את ממונו. אפילו אותו שכתוב בו (בנאשית יח) ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט אנו בוועלים אותו ונוטלים את ממונו: (יא) וישלחו האנשים את ידם ויביאו את לוט אליהם וגו' ואת האנשי אשר פתח הבית וגו'. מי שהתחיל בעבירה ממנו התחילה הפורענות. שנא' ואנשי סדום וגו' מנער ועד זקן לפיכך הכו בסנורייב מקטן ועד גדול. דכוותה (בנאשית ז) וימח את כל היקום אשר על פני האדמה וגו'. מי שהתחיל בעבירה ממנו התחיל הפורענות. דכוותה (במדבר ג) ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים וגו'. מי שהתחיל בעבירה ממנו התחילה

מתנות כהונה

ואין ממאנין בגדול. ולפיכך להצרכה אמרו כן העשה: ויפצר כוטיקין ווי חף וצרה: הדא מסייע כו'. דהו כו' יודן האך חמר הכחוש שהמלאכים עברו על מדתם ונבאו אליו כאלו חף דרכם להחכסן חלף עם אנשים השובים וק"ל: בביתו של אברהם כו'. וממנו למד וצילקוס גרם גידל בבית אברהם כו' כלומר מנגדל בביתו היה: ה"ג ובצורת אפה וגו'. ח"ד יחזק מלות גדולה וכן הוא צילקוט מלות ריב וקטטה ודייק מולח חמר עונות כמו גבי אברהם ועל כל פנים סיו עונות מלות בלי מלח מפני שחפה על המלח ולה ס"ל כה"י טנח דחמר פסח היה: דהוה חומר לה. לוע להשפו: הב כו'. קן להורחיס הללו מעט מלח והיתה חומרת לו חף המנהג סרע חפה רועה ללמדו פה: סוגיתא פירש"י כעור וגבזה כדאמר' סניח הדא דר' פי' כעורה ז' שנה ר': כל חמר כו'. כל עיר ועיר יש בה אנשים טובים ורעים חבל פה כלס רעים: סוגייה הסוג והכלל: ה"ג על הבית וגו'. וסיפיה דקרה מקטון ועד גדול: והיו המלאכים מקבלין סגורא שלו: ה"ג אלהות הם אלו: כי על כן. בזכותו של אברהם. דרש לל קורתי לשון צלי ומניני דהולל בביתו כך פירש"י ז'ל: שהטתה הבית כו' ופי' חפה נטתה הבית ומנינה חופס מלכנס לתוך הבית ולנו כלל קורה חתם משלו והביא רחיס מתחומא: להלן ולה כמו בדכס לשל למעלה וכבוד: דין שדנו. חסוישפוט שפוט יפוט לנד אחד המשפט והנימוס הקדום:

התחילה הפורענות. דכוותה (שם ט) וצבתה בטנה ונפלה יריכה. אבר
 שהתחיל בעבירה תהלה ממנו התחילה הפורענות. דכוותה (דניס יג) הכה
 תכה את יושבי העיר ההיא לפי חרב וגו'. מי שהתחיל בעבירה תחלה
 ממנו התחילה הפורענות: (יב) וילאו למצא הפתח. אלאון המד"א
 (ישעי יו) והיה כי נראה כי נלאה מואב. אינסון המד"א (שם ח) נלאיתי נשא.
 אישתמון המד"א (ישעי ד) כי אויל עמי: (יג) כי משחיתים אנהנו. ר'
 לוי בשם רב נחמן מוה"ש ע"י שגילו מסמורין של הקב"ה נדחו ממוחיצתן
 קל"ה שנה. ור' תנחומא הוה מפיק לישנא קלה. א"ר המא בר חנינא על
 שנתנאו ואמרו כי משחיתים אנהנו את המקום הזה: (יד) וידבר אל התניו
 וגו'. ד' בנות היו לו ב' ארוכות וב' נשואות. לקוהי אביב אלא לוקחי
 בנותיו. ויהי כמצחק בעיני חתניו. אמרו לו אדרבולין וכרבלין במדינה.
 ומדינה נהפכת: (טז) וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים בלוט לאמר. איד
 חנינא משעלה עמוד השחר עד שיאיר המזרח אדם מהלך ד' מילין. משהאיר
 המזרח עד שתנץ החמה ד' מילין. שנא' וכמו השחר עלה. וכתוב השמש
 יצא על הארץ וגו'. ומסדום לצוער ד' מילין. א"ר זעירא המלאך היה מקדר
 לפניהם את הדרך. ומנין משהאיר המזרח עד שתנץ החמה אדם מהלך
 ד' מילין. כמו וכמו מילתא דמיא למילתא. איד יוסי בר אבין אם יאמר
 לך אדם הלא כוכבתא דצפרא איילתא דשחרא. שקרן הוא. פעמים
 פוחתת

מתנות כהונה

ה"ג דק ה' וסיפיה דקרא לעשות דקס ומשפט: בארץ מזרים וגו' גרסי' וסיפיה דקרא מבכר
 פרעה וכו': וצבתה בטנה כו'. בטן ויך התחילו בעבירה ורח"כ כל הגוף כמו שפירש' שם:
 אלאון לשון לאות ועייפות: אינסון לשון קץ ומאוס כד"א והגם זועפים חרגוס חונקלוס נסוין
 כך פי' הא"ב"א: אישתמון שטות ושיגעון: אויל. וילאו לשון אלה: מסמורין סודותיו
 עסקתיו שאמרו שנשחלחו להשחית העיר והקב"ה לא גילהו אפי' לאברהם: מאה ושלושים ושמונה
 שנה. עד שנאמר חלל יעקב מלאכי אלהים עליוס ויורדים בו: רישנא קלה. היה מוצא לשון
 קל דק כבוד כלפי המלאכים שלא גילו מסמורין חלל גילו מסמורין חלל שחלו הגדולה בעלמס
 באמרם אנהנו:
 לוקחי משמע לקוחים כבר: לוקחי משמע שעדיין היו לוקחים והולכים שעדיין היו ארוכות
 ומדכתיב חתני משמע ששתי בנות היו לקוחות להם: אדרבלין וכרבלין במדינה. פירש'
 זה ערוך מויזמר כלומר העיר נלהה ושמהה והיא נהפכת בחמיה ודייק מדכתיב כמלהק: שנא'
 וכמו וכו'. הביא רח"ה על שאמר מפלות השחר עד שהאיר פני המזרח ארבע מילין וה"ג ביר'
 פרק חמר להם הממונה בהדיא וזה לשונו מניין מעלות השחר עד שיאיר המזרח אדם מהלך ד'
 מילין שנא' וכמו וגו' עד ומניין שהאיר המזרח עד שהנן החמה ד' מילין וכמו מלתא כו' עכ"ל
 וכן מלחיה שוב הגירסא בספר ישן מאוד ומה שקרא שם אילת השחר וכן משמע בספר ישן ח"ל
 מלבד ב"ר דקאמר משיעלה עמוד השחר עד שיאיר המזרח אדם מהלך ד' מילין ומיר' דקאמר
 מאלת השחר עד שיאיר המזרח אדם מהלך ד' מילין ומשיעין דעמוד השחר הוא אילת השחר
 עכ"ל: ובתיב השמש יאל כו'. וכשעלה עמוד השחר יאל מסדום דכתיב וכמו השחר עלה ויאיצו
 יגו' וכשהשמש יאל על הארץ דהיינו משהאיר פני המזרח והשמש יאל להוציא אורה על הארץ אז
 יצא זוער ופריך ומסדום לזוער ד' מילין הם בחמיה הלא יותר הם וה"ג בהדיא בפ"ק דברכות
 בירושלמי והא יתר הוון ורש"י ז"ל פי' שהוא חמש מילין כדגריסין בפסחים בפרק מי שיהיה לדידי
 יחי ליה ההוא אחרת והוא ה' מילין ומשני המלאך היה מקדר כו': במקדר גריסין בירוש' פ"ק
 דברכות ובזמא פ' חמר להם הממונה פי' נוקב ומסוה הגבוה והגמוך ומקצר לפניהם הדרך
 כדאמר' בעירובין מקדרין בהרים כדי שימהרו אורחותם ודייק מדכתיב ויאיצו כד"א ולא אן לבא
 ימנין משהאיר כו' עד שחפסע השמש על כל פני הארץ דהיינו הנן החמה גם הוא ד' מילין
 ענשיו מדכתיב וכמו הליל כמו ויז' הסוס' לאורוי אהא שיש עד שיעור כשיעור שיש מעלות השחר

פוחתת ופעמים שהיא מוספת . אלא כמין תרתין קרנין דנהורא סלקין
 ממדינהא ומנהרין לעלמא : (טז) ואת שתי בנותיך הנמצאות וגו' . א"ר
 טוביה בר ר' יצחק שתי מציאות רות המואביה ונעמה העמונית . א"ר
 יצחק (סנהדרין פט) מציאתי דוד עבדי . היכן מציאתי אותו בסדום : (יז) ויתמהמה
 תמהון אחר תמהון . אמר כמה אבוד בכסף וזהב באבנים מזכות ומרגליות
 הה"ד (קבלה פ) עושר שמור לבעליו לרעתו . ריב"ל אמר זה לוש . ר' שמואל
 בר נחמן אמר זה קרח . ר' יהודה בר סימון אמר זה נבות . ר' לוי אמר
 זה המן . ר' יצחק אמר זה שבט ראובן וגד . רבנן אמרי זה איוב דהוה
 עתיר ונתמסכן וחזר למה דהוה : (יח) ויחזיקו האנשים בידו וביד אשתו
 וביד שתי בנותיו וגו' . מי היה זה . זה רפאל . אתיבון והא כתיב
 ויוציאוהו ויניחוהו וכתיב ויהי כהוציאם אותם החוצה . א"ל קרון דבתריה
 ויאמרו המלט על נפשך אין כתיב אלא ויאמר המלט על נפשך . התרה
 המלט פן תספה . בזכות אברהם שנקרא הר שנאמר (י"ג) מולג על
 ההרים . ואומר (מ"ג ו) שמעו הרים וגו' : (יט) ואנכי לא אוכל להמלט
 ההרה וגו' ויאמר לוש אליהם אל נא אדני . הנה מצא עבדך הן בעיניך
 וגו' . ר' ברכיהור' לוי בשם ר' חמא בר חנינא שני ב"א אמרו ד"א לוש
 וצרפית . צרפית אמרה . עד שלא באת אצלי היה הקב"ה רואה מעשי
 ומעשה אנשי עירי והיו מעשי רבים על אנשי בני עירי . והייתי צדקת
 ביניהם . עכשיו שבאת אצלי באת להזכיר את עוני ולהמית את בני .
 לוש אמר . עד שלא הלכתי אצל אברהם היה הקב"ה רואה מעשי ומעשה
 בני עירי ואני צדיק ביניהם . עכשיו שאני הולך אצל אברהם שמעשיו
 רבים על שלי איני יכול לעמוד בנחלתו : (כ) ואנכי לא אוכל . ר' ברכיה
 בשם ר' לוי מן הן תנינן כשם שהגוה הרעה בודק כך הגוה היפה בודק .
 סן הכא . ואנכי לא אוכל להמלט ההרה פן תדבקני וגו' . וסדום בעומקא

היא

מתנות כהונה

עד יציאת השמש להוציא אור דהיינו משהאיר פני המזרח וזהו מציאת השמש להאיר פני המזרח
 עד שפני החמה על פני כל הארץ כך יש לומר לפי הגירסא שלפנינו וכן הוא הגירסא
 בירושלמי בפרק חמור להם הממונה אות בלוח : אלא כמין כו' . כמו שני קרניים
 של אור עולים מן המזרח ומאירים לעולם וזהו חילת השחר : ובירוש' גרס שני דוקרנין ופי'
 קשי' עמודים : רות ונעמה . יולאים מצבות לוש : מציאתי דוד כו' . שילא מרות המואביה :
 נבואה אבוד כו' . והיא הפן ליטול הכל או היא יושב ומוהא במה יזכור או בזה או בזה וכפירוש
 רש"י : זה לוי כו' . שאבד עשרו לכפר עונותיו וא"כ עשור ההוא היה שמור לימי רעתו : זה
 לוש . ששבה על עשרו וזה מתה אבדו שאלו הלך לו מיד לא היה נאסר מהבית אחריו שלא
 התחיל פורענות' עדיין . שבט ראובן וגד . שע"י שהיה להם מקנה רב בחרו להם צבצר הירדן
 ולא נכנסו לארץ וגם אח"כ הם היו גולים תחלה כמו שדרשו חז"ל נהלה מנהלת בראשונה וגומר :
 מי היה זה . שנא' עליו בהמלת ה' כל השמות האמורים בלוט חול חוץ מזה ויאמר לוש אל נא
 אחי כדאי' בפ' שבעת העדות ובמס' סופרים : זה רפאל . ונקרא השליח בשם משלחו וכן
 רש"י . והא דכתיב ויחזיקו וגו' על רפאל וגבריאל וכפירוש' בחומש : קרון דבתריה . קראו
 המקרא הכתוב אחריו ויאמר המלט הרי שיעקר ההללה ע"י אחד שגבריאל לא היה רשאי להפוך
 את סדום אלא אחר יציאתו מן המקום ולכן החזיק גם הוא בידו להוציאו ולא בשביל להצילו :
 צרפית אמרה לאליהו הנביא מה לי ולך איש האלהים כי באת לחזיר עוני : מן הן . מהיכן
 כלומר מניין : הגוה הרעה בודק כו' . כשילא אדם מנוה יפה לנוה רעה בודק את הגוף ובה
 ליד חולי כדאמר שמואל סוף מסכת כתובות שני וסת תחלת חולי מעיים אחי' מרעה לכובה :

לפס

היא . לפום כך הוא אומר ואנכי לא אוכל להמלט ההרה . שרי בעומקא . ואינון א"ל פוק למורא . והוא אמר הכין . היא אמרה אפי' מנוה הרעת לנוה היפה . הרי שהנוה היפה בודק : (כא) הנה נא העיר הזאת קרובה לנום שמה . ויאמר אליו הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה . א"ר הלפתא קסרייא ומה אם לומט ע"י שכבד את המלאך נשא לו פנים . לך לא אשא פנים . מפניך ומפני אבותיך (גמדרג ו) ישא ה' פניו אליך : (כב) מהר המלט שמה כי לא אוכל לעשות וגו' השמש יצא וגו' . א"ר לוי משל למדינה שהיו לה שני פמרונין . אחד עירוני ואחד מן המדינה . ופעם עליהם המלך ובקש לרדותן . אמר המלך אם רודה אני אותם בפני בני המדינה . עכשיו הן אומרים אילו היח עירוני כאן היה מתקיים עלינו . ואילו היה בפני עירוני עכשיו הן אומרין אילו היה בן המדינה שם היה מתקיים עלינו . כך לפי שהיו סדומיים . מהם עובדים לחמה ומהם עובדים ללבנה . אמר הקב"ה אם אני רודה אותן ביום . עכשיו הם אומרים אילו היתה לבנה שם היתה מתקיימת עלינו . ואם אני רודה אותן בלילה . עכשיו הם אומרים אילו היתה החמה שם היתה מתקיימת עלינו . אלא אנקם מהם ט"ז בניסן בשעה שחמה ולבנה עומדת ברקיע . הה"ד השמש יצא על הארץ ולומט בא צוערה וגו' :

פרשה נא (א) וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש וגו' . כתיב (תהלים נה) כמו שבלול תמס יהלך נפל אשת בל חזו שמש וגו' . כהדין כילוי סילוי לימצא . כשלשול הזה שהוא נמחה בצואה . כאישות זו שאינה מספקת לראות שמש עד שהיא חוזרת לעפרה . כא"א שזינתה והיא מתביישת שלא תראה עוברה והיא משליכתו בלילה קודם שלא תחזנו שמש . הה"ד השמש יצא על הארץ ולומט בא צוערה : (ב) וה' המטיר על סדום וגו' . משל לשני מדינות שמרדו במלך אמר המלך תשרף אחת משלה . ואחת תשרף מטמיון . כך להלן (ישעיה לד) ונהפכו נחליה לזפת ועפרה לגפרית . ברם הכא וה' המטיר על סדום ועל עמורה וגו' . א"ר אבון . לשפחה שהיתה רודה פת בתנור . בא בן גברתה ורדת פת ונתנה לו . בא בן בנה ורדת נחלים ונתנה לו . כך להלן (שמות טו) ויאמר

מתנות כהונה

לפום כו' לפיכך הוא אומר לו להמלט ההרה שמע מניה סדום בעמק היא : ואינון אמרו כו' והס אמרו לו לא לך אל הסר ששם האויר טוב ויפה מן העמק והוא אמר הכין לא אוכל בתמייה : רב הלפתא קסרייא . ממקום קסרייא : ומה אם לומט וכו' . כך אמר הקב"ה לישאל : מפניך כלומר מפני מעמד הטובים : פמרונין . הדונים מלשון פטרון : וחד עירוני גרסי' . עירוני מכפר : מדינה כרך גדול וכעס המלך על בני המדינה : היה מתקיים . מתקומם עלינו להילנו : בט"ז בניסן : כמ"ד פסח היה : השמש יצא . ולא הלכנה עדיין עומדת ברקיע : כהדין כילוי סילוי לימצא . שלשון מני שרצים הם ופירש"י בחומש החומש לימצא : כשלשול הוא קטן ומלאסי כבב"א שיואלין ממנו ריחן ונאפה עד שהוא נמחה ונמס ורש"י פי' צפ"ק דמועד קטן כי כן מנהג החומש כשהיא יולאה חזן מנחמיקה ור"ל הוא ג"כ מין שבלול דהיינו חומש : אישות . צריה שאין לו עינים ודרש אשת כמו אישות ועיין בפרש"י בתלים האש איש דרש נפל אשת . נפל כל אשת . כך הסדומיים נימוחו מן העולם עד שלא יצא השמש על הארץ דכתיב השמש יצא על הארץ ולומט בא צוערה וסדום וצנזיה כבר נימוחו : משלה מאש שלהם . מטמיון מהוך אולר המך : להלן גבי חדום : ה"ג בא צנה . והסדומיים היו עובדים לחמה

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה הֲנִי מִמְּטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. בַּרֵּם הַכֹּא וְה' הַמְּטִיר
עַל סִדּוֹם וְעַל עַמּוּדָה גִּפְרִית וְאִשׁ וּגּוֹ': (ג) ר' הִלְכוּ בֵּן ר' הִילְפִי בַר סַמְקַאי
בְּשֵׁם ר' יְהוּדָה ב"ר סִימוּן. וְה' הַמְּטִיר עַל סִדּוֹם זֶה נִבְרִיאַל. מֵאֵת ה' מִן
הַשָּׁמַיִם זֶה הַקֶּב"ה. א"ר אֲלֵעֶזֶר כ"מ שְׁנָא' וְה' הוּא וּבֵית דִּינּוּ. א"ר
יִצְחָק בְּתוֹרָה בְּנִבְיָאִים וּבְכַתּוּבִים מְצִינּוּ שְׁהַדְרִיּוּט מִזְכִּיר שְׁמוֹ ב' פַּעֲמִים
בַּפְּסוּק אֶחָד. בְּתוֹרָה (נִלְאֵיט ד) וַיֹּאמֶר לְמֹךְ לְנִשְׁיּוֹ. נִשְׁי אַכ"כ אֵלָא נִשְׁי
לְמֹךְ הַאֲזִנָּה וּגּוֹ'. בְּנִבְיָאִים (מִי"א ה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קְחוּ עִמְכֶם אֶת עַבְדִּי
אַדְנִיכֶם וְהוֹרַכְתֶּם אֶת שְׁלָמָה בְּנֵי עַל הַפְּרָדָה אֲשֶׁר לִי וּגּוֹ'. אֵת בֶּן הַמֶּלֶךְ
אַכ"כ אֵלָא אֵת שְׁלָמָה בְּנֵי. בְּכַתּוּבִים דְּכַתִּיב (אֶסְתֵּר ה) כִּי כָתַב אֲשֶׁר נִכְתַּב
בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְנִחַתּוּם בְּטַבְעַת הַמֶּלֶךְ. וְאֵת תְּמִיָּה שְׁהַקֶּב"ה מִזְכִּיר שְׁמוֹ שְׁנַי
פַּעֲמִים בַּפְּסוּק אֶחָד: (ד) גִּפְרִית וְאִשׁ. הַה"ד (פֶּסְלִים י"א) יִמְטֵר עַל רְשָׁעִים
פָּחִים אִשׁ וְגִפְרִית וּגּוֹ'. פָּחִים גּוֹמְרִין וּמְצַדִּין. אִשׁ וְגִפְרִית א"ר יוֹדֵן מִפְּנֵי
מָה אָדָם מְרִיחַ רִיחַ גִּפְרִית וּנְפִשׁוֹ סוֹלְדֵת עָלָיו. לְמָה שְׁהִיא יוֹדַעַת שְׁהִיא
גִּידוֹנָת בַּה לַע"ל שְׁנֵאמֵר (ס) מִנֵּת כּוֹסֵם. ר' יִשְׁמַעְאֵל בַּר נַחֲמָן מְשׁוּם ר'
יוֹנָתָן כַּפִּיִּילִי פִימְרִין לְאַחַר הַמְּרַחֵץ: (ה) א"ר הַנִּינְא אֵין דְּבַר רַע יוֹרֵד
מִלְּמַעְלָה. אֵתִיבּוֹן וְהַכְּתִיב (פֶּסְלִים קמ"ח) אִשׁ וּבְרַד שֶׁלֵּג וְקִיטוֹר. א"ל רוּחַ
סַעְרָה הוּא שְׁעוֹשָׂה דְּבָרוֹ. מִילְתָּא דְּרִשְׁב"ל פְּלִינְא אַהָא דֵּא"ר הַנִּינְא בֶּן
פְּזִי דֵּאמֵר רִשְׁב"ל (דְּנִיִּים כ"ח) יִפְתַּח ה' לֶךְ אֵת אוֹצְרוֹ הַטּוֹב. מִכֹּאֵן שִׁישׁ לֹד
אוֹצְרוֹת אַחֲרִים. מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם כְּמִרְתַּק מִן גֹּבַר: (ו) וְיִהְיֶה אֵת
הָעָרִים הָאֵל. ר' לֹוי בְּשֵׁם רִשְׁב"ג חֲמֶשֶׁת הַכְּרֻכִּים הִלְלוּ הֵיוּ יוֹשְׁבוֹת עַל
צוּר אֶחָד. שְׁלָה מִלֵּאךְ אֵת יְדוֹ וְהַפְּכֵן. הַה"ד (אִיוֹנִית) בְּחַלְמִישׁ שְׁלַח יְדוֹ
הַפֶּךְ מִשְׁרַשׁ הָרִים. תְּרִין אֲמוּרָאֵי פְּלִינֵי. ה"א בְּחַלְמִישׁ שֶׁל יָד. וְה"א
בְּחַלְמִישׁ שֶׁל אֲצַבַּע קַטְנָה. א"ר יְהוֹשֻׁעַ וְצִמְחָה הָאֲדָמָה. אֲפִי' צִמְחֵי אֲדָמָה
לְקוֹ. אֲמַר רִיב"ל עַד עַכְשָׁיו אִם יִקְלוּט אָדָם מִטֵּר מְאוּרָה שֶׁל סִדּוֹם וַיִּתֵּן
יְעֻרּוּגָה אֵינָה מְצִמְחַת: (ז) וְתַבַּט אֶשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו. ר' יִצְחָק אָמַר שְׁחַטְמָה
תְּמַלֵּחַ. בְּאוֹתָהּ הִלִּילָה שְׁבָאוֹ הַמְּלֵאכִים אֵל לֹוט מָה הִיא עוֹשָׂה. הוֹלַכְתָּ
אֵל כָּל שְׁכִינּוֹתֶיהָ וְאוֹמַרְתָּ לְהֵן תִּנּוּ לִי מַלְּחָה שִׁישׁ לְנֹו אֹרְחִים. וְהִיא
מִתְּכוּוֹנָת

מתנות כהונה

לְחַמָּה וּלְלִבְנָה וּלְכָל צֶבֶח הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמֵי הַמְּטִיר עֲלֵיהֶם אֵשׁ וְנִפְרִיחַ וְעַל צִי יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹבִים
לְרוֹכֵב הַשָּׁמַיִם: הַקֶּב"ה הַמְּטִיר לָחֵם מִן הַשָּׁמַיִם: זֶה נִבְרִיאַל. וְהַשְּׁלִיחַ נִקְרָא בְּשֵׁם שְׁלֹמֹה וְכֵן
פִי' הַרְמַבֵּץ ז"ל: וַיֹּאמֶר לְמֹךְ כּוֹ'. הֵרִי שֶׁהַכְּחוּב מִזְכִּיר שֶׁם הַדְּיוּט ב' פַּעֲמִים וְהִיא יָכוֹל
לִמַּר נִשְׁי: עַבְדִּי אֲדוּיִכֶם. וְכַכֵּי כְּתִיב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וְהַלִּיל מַעֲבָדִי: אֵת בֶּן הַמֶּלֶךְ אֵין כְּתִיב
כֹּאֵן. צֶח לִמַּר שֶׁלָּה יִקְסֵה שִׂאמֹר גִּבֵּי אֵת בֶּן הַמֶּלֶךְ כִּיּוֹן שְׁדַבַּר נִסְחַר בְּלִשׁוֹן עַבְדִּי אֲדוּיִכֶם
וְחֵמֶר שְׁהוּא מְשׁוּם שְׁלָה יוֹבֵן עַל בֶּן מֶלֶךְ אַחֵר וְלֹא יִפּוֹל טַעוּת וְעִרְעוֹר בְּמַלְכוּת שְׁלָמָה לִמַּר שְׁחֵבִי
לֹא זֶה לְהַמְלִיכוֹ כִּי יֵשׁ לִישְׁבוֹ: גּוֹמְרִין חֲנֻכּוֹם שֶׁל פָּחֵם: וּמְצַדִּין מֵאוֹתוֹת כְּדֵי' הַפֶּךְ נִשְׁבַּר
וּבִלְקוּט חֵלִי' גַּרֵם גּוֹמְרִין כְּדֵי' פָּחִי' לְגַחֲלִי' וְעַי' לָאֵשׁ: מְצַדִּין כְּדֵי' כְּמַהֵר לְפִנּוּ אֵל פֶּחַ:
סוֹלְדֵת נִשְׂרָף וְנִבְהַל מִפְּנֵי: כַּפִּיִּילִי פִימְרִין. פִּירְשִׁי' וְהַעֲרוּךְ כּוֹם מַשְׁקָה שֶׁל בְּשָׁמִים שְׁטוּק
לְאַחַר הַמְּרַחֵץ כֵּן יִשְׁקֵם ה' יִהְיֶה בְּנֵמָה פּוֹרְעוֹתָם לְעַמִּיד לֶכֶךְ כְּתִיב מִנֵּת כּוֹסֵם: אֵיתִיבּוֹן כּוֹ'
כְּמִרְתַּק כּוֹ' כֵּאֵן הַמּוֹשֵׁף צֶחָה מִן הַגֹּבַר: מִרְתַּק פִי' הַעֲרוּךְ אֲגֻרּוֹף: חֲמֶשֶׁת הַכְּרֻכִּים כּוֹ'.
פֶּחַ לְעֵר הֵיוּ חֲמֶשֶׁה. שְׁלָח מִלֵּאךְ יְדוֹ וְהַפְּכֵן אוֹתָן חֲרַבֵּעַ הַנְּהַפְּכִים וְהַמְּזַרְחֵי תַמָּה עַל הַנִּירְסָה:
בְּחַלְמִישׁ שֶׁל יָד. זֶה אֲצַבַּע אֶחָד: בְּחַלְמִישׁ שֶׁל אֲצַבַּע. פִּירְשִׁי' בְּחֻמָּם שֶׁל אֲצַבַּע וּבִלְקוּט חֵיב
גַּרֵם' הַד אָמַר בְּחַלְמִישׁ שְׁלָה יְדוֹ וְהַד אָמַר בְּחַלְמִישׁ שְׁלָח אֲצַבַּע וּבִלְקוּט סִדֵּר זֶה מִסִּיִּים צִי אֲסִיק

שתכוננת שיכירו בהן אנשי העיר. על כן ותחי נציב מלח: (ח) ויהי בישיבת אלהים את ערי הכנר ויזכור אלהים את אברהם וישלח את לוט. מה זכירה נזכר לו ללוט. שתיקה ששתק לאברהם בשעה שאמר אברהם על שרה אשתו אחותי היא והיה יודע ושותק. מתוך ההפכה. רשב"ג אמר שהיה שרוי בהן. רבנן אמרי שהיה מלוה להן ברבית: (ט) ויעל לוט מצוער וישב בהר. הה"ד (תהלים נ) למנצח אל תשחת לדוד מכתם בברוהו מפני שאול במערה. אמר לפניו רבון העולמים עד שלא נכנסתי למערה עשית חסד עם אחרים בשבילי. עכשיו שאני נתון במערה יהי רצון מלפניך אל תשחת: (י) ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן וגו'. שהיו סבורות שנתכלה העולם כדור המבול. לכה נשקה את אבינו יין וגו'. ר' תנחומא משום ר' שמואל ונחיה מאבינו זרע ונחיה מאבינו בן אכ"ב אלא ונחיה מאבינו זרע. אותו זרע שהוא בא ממקום אחר. ואי זה זה מלך המשיח. ותשקין את אביהן יין וגו' נקוד על וא"ו של ובקומה שבשכבה לא ידע בקומה ידע. ויהי ממחרת ותאמר הבכירה אל הצעירה וגו' מנין היה להם יין במערה. אלא ממה שהיו מרובה להן היו מחביאין אותו במערות. אמר ריב"ס נעשה להם מעין דוגמא של העוה"ב המד"א (יולג ג) והיה ביום ההוא ישפו ההרים עסים: (יא) ותהרין שתי בנות לוט מאביהן. א"ר אלעזר לעולם אין האשה מתעברת מביאה ראשונה. אתיבון והא כתיב ותהרין שתי בנות לוט מאביהן. א"ר תנחומא שלטו בעצמן והוציאו ערותן ונתעברו מביאה שניה. א"ר נחמן בר הנין כל מי שהוא לחוט אחר בולמוס של עריות סוף שמאכילין אותו מבשרו: (יב) ר' יודן דמן גלייא ורשב"ג תרויהון אמרי משום ר' אליהו עיני אין אנו יודעים אם לוט נתאוה לבנותיו אם בנותיו נתאוו לו. מן מה דכתיב (משלי יח) לתאוה יבקש נפרד. הוי לוט נתאוה לבנותיו ולא נתאוו לו. ר' תנחומא בר ר' חייא משם ר' הושעיא תורגמנא אין כל שבת ושבת שאין קורין בה פרשתו של לוט. מ"ט (ס) בכל תושיה יתגלע. א"ר אהא התגלעו אכ"ב אלא יתגלע. האנשים נתרהקו והנשים נתקרבו: (יג) הה"ד (ירמיה מט)

אני

מתנות כהונה

למ"ד מהלמיש והוא מתומם כלומר אחת מחמש הלשעות: מתוך ההפכה וגו' ודייק מיפיה דקרא אשר ישב בהן לוט והיאך אפשר לו לישב בזולת ומשני שרוי בזולת פעמים פה ופעמים פה מלה להם ברבית. וישבו וקומו היה מן כל הערים האלו: עד שלא נכנסו כו'. דייק מדכתיב אל תשחת כלומר אל תשחית דרך הלה הקדומה שעשית לאחרים בשבילי: שהוא בא ממקום אחר כו'. דרדיש זרע מלשון זרע והו מלך המשיח שבה מפסול משפחה ממואב וכן משמע בפירש"י ברות: ובקומה ידע. פי' רש"י בחומש ואעפ"כ לא נמנע למחרת מלשחות: מרובה לכן. לחשי סוד ועמורה: נעשה להם מעין כו'. פירש"י בחומש כדי שילאו שתי אומות מתן עמון ומואב: והוציאו ערותן. בחוליהם כדי שיתעברו מיד עם קרובותיו ובנותיו שם במערתו ולוט היה להוט אחר הזנות כדמפרש ואזיל ועוד יש לפרש שבנותיו היו להוטים אחר הזנות ולפיכך הוצרכו לשלוע בעצמן להסיר בחוליהן וכן הוא בילקוט בדה"א: לא נתאוו לו. וכל מהשבתן לא היה אלא משום ישוב העולם שסברו שנתכלה העולם כלו כדלעיל: אין כל שבת כו' אולי היה קד מהנהג כדי להפריש העם מעריות ודוגמא זה פי' האב"א: יתגלע גר' יתגלע כינוי ליחיד נסתר רצו שהוא ודוגמא פה הזכרים נתרהקו ולא הנקיבות כמו שדרשו חז"ל עמומי ולא עמומי:

אני ידעתי נאום ה' עברתו ולא כן בדיו לא כן עשו. ר' הונא בר פפא ור"ס. ר"ה אמר מתחילת עיבורו של מואב לא היה לשם זנות אלא לש"ש. שנא' לא כן בדיו עשו לש"ש אלא לשם זנות שנא' (במדבר כה) וישב ישראל בשמים ויחל העם לזנות ונו'. ר' סימון אמר מתחילת עיבורו של מואב לא היה לשם שמים אלא לשם זנות שנא' עברתו ולא כן בדיו. לא עשו כן בדיו לשם זנות אלא לשם שמים. שנא' (יו"ט) ותרד הגורן ותעש ככל אשר צוטה חמותה. א"ר לוי אם תחלתו של מואב לשם זנות גם סופו היה לשם זנות. בדיו לא כן עשו וישב ישראל בשמים ונו'. ואם מתחילת עיבורו לשם שמים אף סופו לשם שמים. בדיו לא כן עשו שנא' ותרד הגורן ונו': (יד) ותלד הבכירה בן ונו'. ר' יודן משם ר' אייבו הבכירה ע"י שביזתה כבוד אביה ואמרה שמו מואב מאב אמר הכתוב (דניס 3) אל תצר את מואב ואל תתגר במ מלחמה. מלחמה אי אתה עושה עמהן. אבל אתה מפתק הנהרות שלהן. שורף גדישים שלהן באש. אבל הצעירות ע"י שחסתה על כבוד אביה ואמרה ותקרא שמו בן עמי בן מי שתיה עמי אמר הכתוב (ש) אל תצורם ואל תתגר במ. כל עיקר. א"ר יהודה בר סימון ור' חנין בשם ר' יוחנן בנותיו של לוט הולכות לעבור עבירה ונתפקרו. באיזה זכות. בזכות מואב מי אב שנא' באברהם (נראה י"י) כי אב המון נזים נתתיך :

פרשה נב

(א) ויסע משם אברהם ארצה הנגב. ר' אבין פתח (פיו"ט) ואולם הר נופל יכול וצור יעתק ממקומו. ואולם הר נופל זה לוט שנפל מהר. וצור זה אברהם. יעתק ממקומו פנה ממקומו. לפי שהרב מקומה של סדום פסקו העוברים והשבים. ואמר מה אני מפסיק צדקה מכיתי הלך ונטע לו אהל בנרר. הה"ד ויסע משם אברהם ונו': (ב) אח נפשע מקרית עוז (משלי י"ח) אח זה לוט שהיה בן אחיו של אברהם. נפשע מקרית עוז. פשעת באברהם כפרת ביה שקרת ביה. ומה גרם לך ומדנים ככריח ארמון. הביא עליו מדנים ככריחי בהמ"ק. מה להלן (ד"ה ג) ולא יבא טמא אף כאן לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה': (ג) ד"א ויסע משם אברהם. (ש"י) חכם לב יקח מצות חכם לב זה אברהם. יקח מצות לפי שהרב מקומה של סדום ופסקו העוברים והשבים ולא חסר קלוזין שלו כלום. אמר מה אני מפסיק צדקה מכיתי הלך ונטע לו אהל בנרר. (ש"ס) ואויל שפתים ילכט זה לוט שהיה אויל בשפתיו שהיה צריך לומר לבנותיו דבר שלקה בו העולם אנו באים לעשות

מתנות כהונה

ועברתו לשון הריון ועיבור ובערך ערך עבר פירשו לשון זמזום : אמר ר' לוי כו'. בדיו לא ק עשה בחמיה והכתיב וישב ישראל ונו' וכן בדיו לא כן עשו בחמיה והכתיב ותרד הגורן : מפתק מקלקלן יד הנהר והמים הולכים להם כדאמר' בפ"ק דשנת ופוחקין מים לנגה : בן מי שהיה עמי. העיץ בחי"ק : ונתפקרו צהריון ולידה : מי אב. מי שנקרא אב : שנפל מהר. פירש' נפילתו והסרונו כל לו ממה שעשה בהר : זה אברהם. שנקרא לור שג' הנימו אל לור חננתם : ה"ג בילקוט סדר זה יעתק ממקומו שגרם לו שפנה ממקומו ד"א לפי כו' : שגרם לו שנתבטח ממנו על אודותיו עם בנותיו : פשעת כו'. נפשע דרש בלשון נוטריקון : קלוזין פי' הערוך ש"נר ועיין לקמן פרשה י"ד : שלקה בו העולם. צימי דור הננובל שנא' כי השחית כל בשר אם

לעשות. אלא ילבט מה גרם לו. ילבט הביא עליו לבטי לבוטים. מת
 להלן (דסיג כג) לא יבא טמא לכל דבר אף כאן לא יבא עמוני ומואבי בקהל
 ד'. ויסע משם אברהם. פנה מפני ריח רע. שהיו אומרים לוט בן אחי
 אברהם בא על שתי בנותיו: (ד) ארצה הנגב. ז' שמות נקראו לו.
 דרום. נגב. תימן. הדר. ים. וימין. וסניים (יג' וסנינים). התיבון
 הכתיב (ססליס עט) ולא ממדבר הרים. א"ל אף הוא דרום הוא: (ה) א"ר
 חויה בר אבא עבר הוית קמי כנישתא דצפרין שמעית מינוקא יתיבין
 קריין ויסע משם אברהם. אמרתי גדולים דברי חכמים שאמרו הוי זהיר
 בנחלתן שלא תכוח שנשיכתן וכו' וכל דבריהם כנחלי אש. שמשעת
 שפירש אבינו אברהם מלוט היתה פרישתו פרישת עולם: (ו) ויגר בגרר
 בגרדיקי. ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחותי היא. על כרחא שלא
 בטובתה: (ז) ויבא אלהים וגו' בחלום הלילה. א"ר יוסי אין הקב"ה
 נגלה על נביאי עכו"ם אלא בשעה שדרך בני אדם לפרוש זה מזה. תה"ד
 (אזיג ד) בשעפים מהזיונות לילה. ואלי דבר יגונב וגו'. מה בין נביאי
 ישראל לנביאי עכו"ם. ר' הנינא בר פפא ורבנן. רחב"פ אמר משל למלך
 שהיה נתון הוא ואוהבו במטרקלין ווילון מונח ביניהם. כ"ו שהיה רוצה
 לדבר עם אוהבו היה קופל את הוילון ומדבר עמו. אבל לנביאי עכו"ם
 ינינו מקפל אותו אלא מדבר עמהם מאחרי הוילון. ורבנן אמרי למלך
 שהיה לו אשה ופלגש כשהוא הולך אצל אשתו הוא הולך בפרהסיא וכשהוא
 הולך אצל פלגשו הולך במטמוניות. כך אין הקב"ה נגלה על נביאי עכו"ם
 אלא בלילה. (כמדנר כג) ויבא אלהים אל בלעם לילה. (בראשית לה) ויבא
 אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה. (סס) ויבא אלהים אל אבימלך
 בחלום הלילה. מדריבין נביאי ישראל לנביאי עכו"ם. ר' חמא בר' חנינא
 ד' יששכר דכפר מגדי. ר' חמא אמר אין הקב"ה נגלה על נביאי עכו"ם
 ולא בחצי דיבור המד"א (כמדנר כג) ויקר אלהים אל בלעם. א"ר יששכר
 וכפר מגדי אין הלשון הזה ויקר אלא לשון טומאה המד"א (דגייס כג) כי
 היה כך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה. אבל נביאי ישראל
 דיבור שלם בלשון היבה בלשון קדושה בלשון שמה"ש מקלסין אותו.
 טנא' (סעיה ו) וקרא זה אל זה ואמר קדוש וגו'. א"ר יוסי בן ביבא (משני טו)
 חזק ה' מרשעים. אלו נביאי עכו"ם. ותפלת צדיקים ישמע. אלו נביאי
 ישראל: (ח) ויבא אלהים אל אבימלך ויאמר לו הנך מת על האשה וגו'.

מכאן

מתנות כהונה

דכו על הארץ: לבטי לבטים. ענין כשלו ויגיעה קד פירשו רש"י וראב"ע בספר משלי: תימן
 דרי תימן: ולא ממדבר הרים. וזהו רוח דרומית כדפי' סס הראב"ע: אף הוא דרום. דרום
 שן רוט וכן הרים: עבר הונא. גרסי' פי' עובר הייתי לפני בית הכנסת של יפוסי
 זממתי תימוקט של בית רבן יושבי' וקורים ויהי כו': פרישת עולם. שלא זכה זרע ליהבך
 זרע אברהם שנה' לא יבא עמוני וגומר: בגרדיקי פי' הערוך תרגום ירושלמי מן גרר הוה
 דדקי וראיתי בתרגום ירושלמי שלפנינו וכחז בו מלך גרר מלכא דערד ואלוי לל דנרר: ע"כ
 לא בטובתה. פירש' בחומש שהרי לא נטל ממנה רשות כמו צדאס למלרים: ומדבר עמו.
 מים אל פנים וכן הוא בויקרא רבה פרשה ח' בהדיא: אלא בלילה. אבל לנביאי ישראל ביום
 ימן בויקרא רבה פרשה ב': אלא לשון טומאה. פירש' שהיה דומה לפני הקב"ה כאלו מדבר

מכאן שאין התראה בכני נה. והיא בעולת בעל א"ר אהא בעלה נתעשר בה והיא לא נתעטרה בבעלה. רבנן אמרי מרתא דבעלה. בכ"ס האיש נזר ברם הכא כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה. ואבימלך לא קרב אליה וגו' הגוי גם צדיק תהרג. אמר אם כך דנת לדור המבול ולדור הפלגה צדיקים היו. א"ר ברכיה אי גוי זה תהרוג צדיק תהרוג הלא הוא אמר לי וגו'. והיא גם היא. היא וחמריה וגמליה ובני ביתה ואנשי ביתה כולם אמרו כן. בתם לבבי. הדא אמרת משמוש ידיים היה: (ט) ויאמר אליו האלהים בחלום גם אנכי ידעתי וגו' ואהשך גם אנכי אותך מחטא לי. ר' יצחק אמר מחטא לי מחטונך לי. על כן לא נתתיך משל לגבור רוכב על הסוס והסוס רץ וראה תינוק אחד מושלך ומשך הסוס ולא הזיק את התינוק. למי הכל מקלסין לסוס או לרוכב. לא לרוכב. כך על כן לא נתתיך לנגוע אליה מחטא לי. מחטונך לי. יצרך המחטיאך בידי הוא מסור ואני מנעתך מלחטא משכתיך מן החטא. והשבח שלי הוא ולא שלך: (י) ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא. א"ל מי מפייתו שלא נגעתו בה. א"ל כי נביא הוא. א"ל מי מודיע לכל. א"ל ויתפלל בערך והיה. ואם אינך משיב דע כי מות תמות מיכן שאין התראה בכני צה. וישכם אבימלך בבקר וגו'. א"ר הנין לפי שהיו רואים עשנה של סדום עולה ככבשן האש אמרו תאמר אותן המלאכים שנשתלחו לסדום באו לכאן לפיכך וייראו האנשים מאד. ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו מה חטאתי לך ומה עשית לנו. המד"א הנך מת על האשה אשר לקחת וגו'. זמה חטאתי לך. ואם אינך משיב דע כי מות תמות. כי הבאת עלי ועל ממלכתי הטאה גדולה. כי עצור עצר ה' בעד כל רהם לבית אבימלך. מעשים אשר לא יעשו א"ר הלבנו בכל מקום היתה רווחה מקדמתך וכאן קדמך רעבון. מעשים אשר לא יעשו. ויאמר אבימלך לאברהם מה ראית כי עשית את הדבר וגו'. ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלהים. זגם אמנה אהותי בת אבי היא בשיטתן השיבן: (יא) והיה כאשר התעו אותי אלהים מבית אבי וגו'. א"ר הנין הלואי נדרוש הדין קריא תלת אפין וניפוק ידוי. בשעה שבקשו או"ה לזודוג לי עד שאני בבית

אבי

מתנות כהונה

עם סמא: שאין התראה בו. אינס לריכיס התראה שהרי ח"ל מה אחת אע"פ שלא הושרה: אם כך דנת על הטאים כאלו צדיקים היו. ולא צדין דנתס ודייק מדכתיב גוי שהרי לא ח"ל המלך כי אם הקד מה וכן משמע בציבורי מהכ"ר אליהו מזרחי: אם גוי זה תהרוג. על עמנו אמר כן: וחמרי' בו. בני אדם מולידים חמורים והגמלים ודייק מדכתיב גם: ה'צ בתם לבני וגו'. זסיפיה דקרא וננקיון כפיס קדריש על משמושידים ובפירש"י בשם מנחומא דייק ליה מדכתיב לנסיף גם אני ידעתי כי בשם לבכך עשית זאת ואילו נקיון כפיס לא קאמר שמע מינה שהיה משמות ידים בשרה: מחטונך לי. יצרך המחטיאך חוקך לי וברשותי הוא כדמפרש ואזיל: מי מפייתו לאברהם שיאמין שלא נגעתו בה: ויתפלל בערך. פירש"י ויתפרסם הדבר לכל: ה'צ ויאמר לו מה עשית לנו. היך בו: בכל מקום. שגחם שמה היתה ריוח וכל טוב וכאן רעבון קדמך ונראה דדריש ענור ויטירה כד"ל וענר את השמים וזהו מעשים שלא היו רגילין ליעשות על ידך עשית עמדי: בשיטתן השיבן. פירש"י והערך ערך את שני נה לא היו נוהגים ליטור בשאר האב רק בשאר האם: הלואי בו. מי יתן שגדרוש אותו נב' פנים וגלגל ידי חוכמו לכיון האמם: לזודוג לי. פירש"י בשם פירקי ר"א שגמחא עשר פנים שנשדו שהיה קמן בקשו גדולי מלכות והקוסמים

אבי נתקיים עלי הקב"ה. ובשעה שבקשו או"ה להתעות אותי. נגלה עלי הקב"ה ואמר לי כך לך. ובשעה שבקשו או"ה להתעות אותי מדרכי של הקב"ה העמיד להם שני גדולים משל בית אבא שם ועבר והיו מתרים בהם: (יב) ויקח אבימלך צאן ובקר וגו' ולשרה אמר הנה נתתי אלף כסף לאחיך. א"ר יהודה בר ר' אילעאי אזלת למצרים סחרת בה אתית להכא וסחרת בה. אם ממון את בעי הא לך ממון וכסי מינה עינא. הנה הוא לך כסות עינים. א"ר יוחנן עשה לה כסות שיהיו הכל מביטין בכסותה ולא בנויה. כסות עינים. כסות שהיא עשויה עינים עינים. ר' ברכיה אמר עשאה מטרונה כסות שהיא מכוסה מן העין. ר"ל אמר בקש להקנותה בפני בעלה לומר כל השנים הללו היא עמו ולא עשה לה דבר וזה לילה אחת עשה לה את כל הכבוד הזה. ד"א אמר להם אתם כסיתם מני את העין. בן שאתם מעמידים יהא כסוי עינים: (יג) ואת כל זנכתה. א"ל כבר תוכחתיה דהווא גברא גביה דתנן המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה ז' דינרין בשבת. ולמה ז' דינרין כנגד ז' מלאכות שהאשה עושה לבעלה מוחנת. ואופה. ומבשלת. ומכבסת. ומניקה את בנה. ומצעת לו את המטה. ועושה בצמר לפיכך ז'. וכן המורד על אשתו מוסיפין לה על כתובתה ג' דינרין בשבת. למה ג' כנגד ג' דברים שהוא מתחייב לה שאר כסות ועונה לפיכך ג'. אמור שהכניסה לו עבדים ושפחות אינה מתחייבת לו כלום. אמור שלא נתן לה לא שאר לא עונה לא כסות אינו מתחייב לה כלום. א"ר יוחנן צערו של איש סרוכה מצערה של אשה הה"ד (שופטים יו) ויהי כי הציקה לו בדבריה כל

הימים

מתנות כהונה

והקוסמים להרגו. ה"ג פירש"י עלי הקב"ה ובשעה שבקשו ח"ה לענו' חוזה העמיד להם שני גדולי הדור שם ועבר והיו מתרים בהם ובשע' שבקשו ח"ה להתעות אותי נגלה עלי הקב"ה ואמר לי כך לך: לענות אותי פירש"י בשם פרקי ר"א הלמלא שהתרו בהם שם ועבר היו מיסרים אותם ביסורים קשים: א אזלת למצרים כו' כשהלכת למצרים עשית סחורה עמה שנא' ולאברם הטיב צעורה וגו': עבשיון באת לבאן. ועשית גם פה סחורה עמה ופירש"י ח"ל כתיב ויקח אבימלך לאן ובקר לאן נתן לו ולא מצינו שנתן לו כסף וזהב ולא אמר הנה נתתי אלף כסף לאחיך והלא לא נתן לו אלא בקר ולאן ולא כסף וזהב אלא כך אמר הלכת למצרים ונתן לך פרעה כסף וזהב וזאת לבאן וסחרת בה ג"כ ואי ממון אחת חוזה הילך לך כו': ה"ג בילקוט תא לך ממון וכסי עיניך מנאי. דבר אחר הנה וגו': מביטין בה כסות יפה מצייר שיהו כל עינים מביטין בו ולא בה כדו שלא תבא עוד לידו תפלה וכדמפרש ואזיל כסות כו': ה"ג רש"י ח"ל כסות שהיא עושה עינים ופי' שהיא עושה עינים שיהיו הכל מביטין בו והר"ק צפסר שהרשים מביט גירסא ככתוב פה ופי' בו הנה נתתי אלף כסף לאחיך שיקנה לך בו כסות נאה שהיא עשויה עינים וימים וכן כו' בשם ר' סעדיה כהנות השבן מעשה רקמה עשוי עינים וימים וכן בלשון ערבא קרא עין: עשאה מערוג'. הבימלך הלבישה לבוש מלכות כמכרוג' כדי שיראו ממנה מלכותה בה עוד יד ובילקוט וכן גירסא רש"י בהדיא רבי ברכיה אמר נכל לבוש מלכות והלבישה ועשאה מערוגה למה כדי שלא יתבע אדם אותה אלא יהיו שומעין שהיא מלכה ומתייראין לתבוע אותה ע"כ וזהו שאמר כסות שהיא מכוסה כלומר שמעתה לא יתן אדם עיניו בה: להקנותה ל' קנאה: כסיתם מי את העין שלא גליהם לי שלא אח וזהו חתם והכי חיתא בפי' הסובל בהדיא. ה"ג בילקוט ורש"י אמר להם כבר הוכחתי' כו' ופירש"י כלומר מפני מה אין לה כסות והלא האיש מצווה לעשות לאשתו אלו ג' דברים: ה"ג בירושלמי דפי' חע"פ ועל המעין ליישב היא ע"י שנתחייבה לו: הוא פוחת ממנה ז' הוא ע"י שטוא הייב לה שלשה מציף לה ג' הגע עצמך שהכניס' לו

דימים ותאלצהו . שהיתה שוממת עצמה מתחתיו . ותקצר נפשו למות . אבל היא לא קצרה נפשה . שהיתה עושה צרכיה ממקום אחר : (יד) ויתפלל אברהם אל האלהים . א"ר חמא ב"ר הנינא מתחילת הספר ועד כאן לא נאמר בלשון הזה כיון שהתפלל א"ר הותר הקשר הזה . כי עצור עצר נאמר עצירה בפה . עצירה בנרון . עצירה באוזן . עצירה מלמעלה . עצירה מלמטה . והכל אומרים על דבר שרה אשת אברהם . א"ר ברביה עלו דטולמוסין למקרב למסאנא דמטרונה . כל אותה הלילה היתה שרה שמוחה על פניה ואומרת רבון העולמים אברהם יצא בהבטחת ואני יצאתי באמונה . אברהם תויץ לסירה ואני נתונה בסירה . א"ל הקב"ה כל מה שאני עושה בשבילך אני עושה . והכל אומרים על דבר שרת אשת אברהם . א"ר לוי כל אותה הלילה היה מלאך עומד ומגלב בידו . והיה מתיעץ בשרה אם אמרה ליה מהי מחי מחי . ואם אמרה ליה שבוק הוח שבוק . כ"כ למה שהיתה אומרת לו א"א אני ולא היה פורש . ר' אליעזר תני לה משום ר' אליעזר שמענו בפרעה שלקה בצרעת ואבימלך שלקח בעיצור . מנין שהכל לקו בזה וכו' . ת"ל על דבר שרה אשת אברהם :
נזירה שוה :

פרישה נג

(א) וה'פקד את שרה כאשר אמר . זה ש"ה (יחזקאל ח)
וידעו כל עצי השדה כי אני ה' השפלתי עין נבזה הנבהתי
עין שפל . א"ר יודן לא כדין דאמרין ולא עבדין אלא (סג כג) אני ה' דברתי
ועשיתי . א"ר ברביה אני ה' דברתי ועשיתי והיכן דבר . למועד אשוב
אליך כעת חיה ולשרה בן . וידעו כל עצי השדה אלו הבריות . המד"א
(דניס כ) כי האדם עין השדה . כי אני ה' השפלתי עין נבזה זה אבימלך .
הנבהתי עין שפל זה אברהם . הובשתי עין לח אלו נשי אבימלך דכתיב
כי עצר עצר ה' וגו' . הפרחתי עין יבש זו שרה . אני ה' דברתי היכן דבר
למועד אשוב אליך . ועשיתי הה"ד ויעש ה' לשרה כאשר דבר : (ב) האנוש
מאלוה יצדק אם מעושהו יטהר גבר (אינז ד) . וכי אפשר לאדם להיות
צדיק יותר מבוראו . אם מעושהו יטהר גבר וכי אפשר לאדם להיות טהור
יותר מבוראו . מה אלישע אומר לשונמית (מ"ד) למועד הזה כעת חית
את חובקת בן . א"ל (סג) אל אדוני איש האלהים אל תכזב בשפתך .

אותן

מתנות כהונה

פדחים הרי אינה חייבת כלום הנע עמך שהמנה עמה שאין לה עליו שאר כסות ועונה הרי
אינו חייב לה כלום מאי דזון כדא"ר יוחנן לערו של איש כלומר וא"כ למה כשהוא מורדת עליו מן
החשמים פוחתין לה בשעה וכשהוא מורד עליה אינו מוסף לה כי אם שלשה ומשמי כשהוא מונע
ממנה חשמיםה אין לה כ"כ עבר כמו שיש לו כשהוא מונע ממנו . ה"ג בירושלמי והוא לא קלרס
נפשה ויש אומרים שהיא כו' . לא נאמר בל' הזה . פירש"י שיהא אדם מתפלל על אחריים :
ה"ג עזר עזרה בפה וכו' . בפה מלדבר בנרון מלאכול בשין מלראות בחזן מלמשע מלמעלה מלמטה
קטנים וגדולים כן פרש"י : עלו דטולמוסין כו' . מלאכה בשם רש"י ז"ל מולמסין בל' יון וזמקין
ודבי ברביה נתן טעם למה לקו בני ביתו והאמרו על שהמרו זה אם זה בפני המלך לאמר נראה
היכול המלך לנגוע במעלה של שרה כדלמריק גבי פרעה בשעה שבא לשלוח מנעלה פרחא עליו
לרעה ועל שדהקו את המלך בדברים אלו לקו אבל בפ"ק דכטבות הביא רש"י ז"ל גירסא הספר
פורמוסין ופי' בו חנשים רקים כמו שכתב לעיל בפ' מ"א בשם הערוך : ה"ג בחיי סוה מה . וכל
זה כפול לעיל פ' מ"א : ה"ג בילקוט סדר זה ובספר יחזקאל הכהני עין שפל וגו' וידע כל עצי

אותן המלאכים שבשרו אר. שרה כך א"ל למועד אשוב אליך כעת הית ולשרה בן. אמר לה אותן המלאכים היו יודעים שהם היום וקיימים לעולם אמרו למועד אשוב אליך. אבל אני שאני ב"ו קיים היום מת למחר. בין הי בין מת למועד הזה את הובקת בן. מה כתיב שם ותהר ותלד בן למועד הזה כעת הית אשר דבר אליה אלישע. דבריו של ב"ו מתקיים ודבריו של הקב"ה אין מתקיימין. וה' פקד את שרה כאשר אמר וגו' : (ג) כי תאנה לא תפרה ואין יכול בנפנים כהש מעשה זית ושדמות לא עשה וגו' (מקוק ג) כי תאנה לא תפרה זה אברהם. המד"א (סוכט ט) כבכורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם. ואין יכול בנפנים זו שרה. המד"א (מסליס קמט) אשתך כגפן פוריה וגו'. כהש מעשה זית. אותן המלאכים שבשרו את שרה האירו פניה כזית כהשים היו. אלא שדמות לא עשו אוכל. אותן השדים המתים לא עשו אוכל. (מקוק ג) גזר ממכלה צאן המד"א (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. אלא ואין כקך ברפתים המד"א (סוכט י) ואפרים עגלה מלומדה אוהבתי לדוש. הורה שרה ואמרה מה אני מובדה סברי מן בריו. אלא (מקוק ג) ואני בה' אעלוזה אנילה באלהי ישעי. א"ל הקב"ה את לא עובדית סיברוך. אף אנא איני צובד ית סיברוך. אלא וה' פקד את שרה : (ד) וה' פקד את שרה וגו'. (ישעי ט) יבש הציר נבל ציץ וגו'. יבש הצירו של אבימלך ונבל ציצו. ודבר אלהינו יקום לעולם וי' פקד את שרה כאשר אמר. (מסליס קט) לעולם ה' דברך נצב בשמים. הא בארץ לא. אלא מה שאמרת לאברהם בשמים למועד אשוב אליך כעת הית. ר' נחמן דיפו משם ר' יעקב דקיסרין פתח (סס ט) אלהים צבאות שוב נא הבט משמים וראה ופקוד גפן זאת. שוב ועשה מה שאמרת לאברהם הבט נא השמימה וספור הכוכבים. ופקוד גפן זאת זה' פקד את שרה : (ה) ר' שמואל בר נהמן פתח (במדבר כג) לא איש אל ויכזב וכן אדם ויתנחם. א"ר שמואל הפסוק הזה לא ראשו סופו ולא סופו ראשו. לא איש אל ויכזב וגו' ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה. אלא בשעה שהקב"ה גוזר להביא טובה לעולם לא איש אל ויכזב. ובשעה שהוא גוזר להביא רעה ההוא אמר ולא יעשה. בשעה שאמר לאברהם כי ביצחק יקרא לך זרע לא איש אל ויכזב. ובשעה שאמר לו קח נא את בנך את יהידך ההוא אמר ולא יעשה. בשעה שאמר הקב"ה למשה (שמות ג) פקוד

מתנות כהונה

השדה דלמרי' כו'. שאומרין ומנטיחין דבר מה ולינו עושין ברצון או מקולר די : אשוב אלך : וחלישע לא דבר אשוב אלך : בין חי וכו'. בין שיהיה חי או מת וחלישע עלמו אמר כו' ודבריו של הקב"ה כו'. בתמיה וכי ילדק לחוש ויחר מאלוה : לא תפלה. זה אברהם קודם שנחשבר : ואין יכול כו'. זו שרה קודם שנחשברה : כוהשים היו. בתמיה : השדים ובדמות דרש ל' שדים לא עשו אוכל : גזר ממכלה זאן כו'. ישראל שנקראו זאן היו גזורים ממנה שחשש שרה שלא יעמדו ממנה : ואין צקר. ישראל שנקראו צקר כדמפרש וחזיל נחיאשה שלא יעמדו ממנה : מה אני מובדה. כלומר למה זה ומה הוא זה שאני מאבד תקותי מן בוראי : חצירו של אבימלך כו'. שנא' כי עזר עזר סי' וגו'. מה שאמרת לאברהם בשמים קודם שנגלה חלו על הארץ אמר למלך שיבשרנו סיהא לפרה בן למועד : שוב ועשה כו'. ותפלת המסורר היתה כחלו שמד צימי אברהם והאב"ה פי' שהפלה שיהיה קן לנחש כשם שנחשקיים צימי משה שנא' והנכס היום כסוכי השמים לרוח : לא סופר ראשו כו'. בראשונה אמר שלא יכזב ומסיים שאמר דבר ולא יקיים :

פקוד פקדתי אתכם לא איש אל ויכזב. ובשעה שאמר לו הקב"ה (דניס ט) הרף ממני ואשמידם ההוא אמר ולא יעשה. בשעה שאמר הקב"ה לאברהם וגם את הנגי וגו' לא איש אל ויכזב. ובשעה שא"ל ועבדום וענו אותם ההוא אמר ולא יעשה. בשעה שא"ל הקב"ה שוב אשוב אליך לא איש אל ויכזב אלא וה' פקד את שרה וגו': (ו) וה' פקד את שרה (מ"א ח) אשר שמרת לעבדך דוד אבי את אשר דברת לו. אשר שמרת לעבדך זה אברהם. את אשר דברת לו למועד אשוב אליך. (ס) ותדבר בפיד ובידך מלאת כיום הזה וה' פקד את שרה. (סל"ט ק"ג) מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה. מושיבי עקרת הבית זו שרה שנא' ותהי שרי עקרה. אם הבנים שמחה שנא' היניקה בנים שרה: (ז) וה' פקד את שרה כאשר אמר. מה שאמר לה הוא באמירה. ויעש ה' לשרה כאשר דבר. מה שדבר לה ע"י מלאך. ר' נחמיה אמר וה' פקד את שרה כאשר אמר. מה שאמר לה ע"י מלאך. ויעש ה' לשרה כאשר דבר מה שאמר לה הוא. ר' יהודה אמר כאשר אמר ליתן לה בן. כאשר דבר לברכה בחלב. א"ל ר' נחמיה והלא כבר נתבשרה בחלב אלא מלמד שחזירה הקב"ה לימי נערותה. ר' אבהו אמר נותן אני יראתה על כל או"ה דלא יהון מונין לה וצוחין לה עקרתא. ר' יהודה בשם ר"ל עיקר מטרין לא היה לה. ונלף לה הקב"ה עיקר מטרין: (ח) א"ר אדא בעל פקדונות אני. עמלק הפקיד אצלי חבילי של קוצי והחזיר לו הקב"ה חבילה של קוצים שנא' (ע"א טו) פקדתי את אשר עש' עמלק לישראל שרה הפקיד אצלי מצות ומע"ט החזי לה הקב"ה מצות ומע"ט וה' פקד את שרה: (ט) וה' פקד את שרה. א"ר יצחק כתיב (כמדנ"ג ט) ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע. זו שנכנסה לביתו של פרעה ולביתו של אבימלך יוצאת טהורה אינו דין שתפקד. א"ר יהודה ב"ר סימון אע"ג דא"ר הונא מלאך הוא שהוא ממונה על התאווה אבל שרה לא נצרכה לדברים הללו. אלא הוא בכבודו וה' פקד את שרה:

ותהר

מתנות כהונה

ועבדום וענו אותם. סיפיה דקרא ד' מאות שנה והסב את הקץ לחסוב ד' מאות שנה מיום שנולד יצחק ולא בואו לכלל עבדות וענוי עד אחר מיתת יוסף רק גירות נתקיים בהם ועיין לעיל פ' מ"ג: אשר שמרת וגו'. פסוק הוא במלכים א' ח' ודע לעבדך על אברהם שנאותו פרשה עצמו הזכירו בנסתר פעמים רבות ולא הזכיר אללו עבד י"י: מזה שאמר לה הוא באמירה. דכתיב ויאמר י"י לאברהם למה זה נחקה וגו': בדיבור ע"י מלאך. כיון שצבורה. הראשונה היתה ע"י מלאך וכל החלה היתה העיקר קרא אותו דיבור וסימן לדבר כל התחלות קשות ור' נחמיה סבר שיעקר הכעסה היתה בדיבורו של הקב"ה בעצמו ולפיכך יחס אליה לשון דיבור לשון חחק וקוים וצילקוט גרם צדרי ט"ק כאשר דבר מה שאמר לה דיבור ופי' הא"ל צבס אצרהם וגו' שהיה ע"י היכן אמר חלב שרה אשקך וגו'. והיכן דבר ביום ההוא כרת י"י ברית את אברהם ופי' שהיה ע"י דיבור שנא' היום דבר י"י אל אברהם במחזה לאמר. ה' לעיל פמ"ז אל ר' נחמיה ופי' כבר נחשבה בחלב פי' בשעת הכעסה צפ' מילה הלח עדיין לא נחשבה בחלב שהרי עדיין לא נחשבה ה"ג התם צהדיף ויחך אמר כאן שקיים לה ברית חלב כאשר דבר בשעת הכעסה והכעסה לא היתה על ברית חלב אלא מלמד שהחזירה וזה וצרכתי דכתיב התם: יראתה ובשעת הכעסה נקראת על שם יראתה זו: מובין מלעיגין עליה: עיקר מטרין. פי' הערוך רחם ואם שלה וכן בלשון יון קורין לאם מטרה: ונלף וחקק פירש"י דכתיב וגם נחתי ממנה לך בן וכתיב הביטו אל נור הוצתם ואל מקבת בור נוקרתם: בעל פקדונות חיי וה' פקד דרש מלשון פקדון: חבילות כל קוים. שהיה קון משוב לישראל: שלא גנבה פי'. כההוא דאמרינן באמנמי נחשבה שהורע

(י) ותחר ותלד שרה לאברהם בן לזקניו. מלמד שלא גנבה זרע ממקום אחר. מלמד שחיה זיו איקונין שלו דומה לו. למועד אשר דבר אורו אלהים ר' יודן ור' המא. ר' יודן אמר לט' חדשים נולד שלא יהיו אומרין גרוף מביתו של אבימלך. ר' המא אמר לו' שהם ט' מקוטעים. ר' הונא בשם ר' חלקיה בהצות היום נולד. נאמר כאן מועד ונאמר להלן (דכ"ט טו) כבא השמש מועד צאתך ממצרים: (יא) ויקרא אברהם את שם בנו וגו' יצחק. יצא חק לעולם. ניתן דורייה לעולם. א"ר יצחק חפשיה יו"ד עשרה כנגד עשרת הדברות. צד"י תשעים ואם שרה הבת תשעים שנה תלד. קו"ף מאה הלבן מאה שנה יולד. חי"ת כנגד המילה שניתנה לשמונה. וימל אברהם את יצחק וגו' הה"ד (נכ"ט טו) ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם: (יב) ותאמר שרה צחוק עשה לי אלהים. רבי ברכיה ב"ר יהודה ב"ר סימון בשם ר' שמואל בר ר' יצחק ראובן בשמחה שמעון מה איכפת ליה. כך שרה נפקדה אחרים מה איכפת להם. אלא בשעה שנפקדה אמנו שרה הרבה עקרות נפקדו עמה. הרבה חרשים נתפקחו. הרבה סומים נתפתחו. הרבה שומים נשתפו. נאמר כאן עשייה ונאמר להלן (ל"ט טז) והנחה למדינות עשה. מה עשייה שנא' להלן ניתן דוריית לעולם. אף עשייה שנא' כאן ניתן דורייה לעולם. ר' לוי אמר הוסיפה על המאורות. נאמר כאן עשייה עשה לי. ונאמר להלן ויעש אלהים את שני המאורות: (יג) ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה. ר' פנחס משום ר' חלקיה מי אמר מי דבר אב"כ. אלא מי מלל רמזו שהוא מוליד למאה שנה. מנין מלל. ר' פנחס אמר קומתו של א"א היתה יבשה ונעשית מלילות. היניקה בנים שרה היניקה בן אב"כ. אמנו שרה היתה צנועה יותר מדאי אמר לה א"א אין זו שעת הצניעות. אלא גלי את דדיך כדי שידעו הכל שהתחיל הקב"ה לעשות נסים. גלתה את דדיה והיו נובעות חלב כשני מעינות. והיו מטרונות באות ומניקות את בניהם ממנה. והיו אומרות אין אנו כדי להניק את בנינו מחלבה של אותה צדקת. רבנן ור' אחא. רבנן אמרי כל מי שבא לשם שמים נעשה ירא שמים: ר' אחא אמר אף מי שלא בא לש"ש ניתן לו ממשלה בעה"ז. כיון שהפליגו

מתנות כהונה

היורה כחן מתחילתו ונקלט מעלד אח"כ: זיו איקונין. תואר פניו ודכ"ט לזקניו וטעריקון: גרוף מביתו כו'. שילוי ילדתי פחות מע' חדשים היו אומרים מאבימלך נחעברה ומאל נשלמו תשעה חבל עכשיו שילדתי לט' חדשים חס מאבימלך נחעברה היחך שהה הריון כל כך וק"ל: גרוף לשנא' כיון קא נקט כזה שגורף את האשפה: לז' שהם תשעה מקוטעין. יוס' ח' מחודש ראשון וכן יוס' אחד מחדש אחרון. ונחשב לב' חדשים שלמים וטעמא דר' המא כדליתא בפ"ק דר"ה וכתבתי לעיל פמ"ז ע"ש: מועד צאתך ממצרים. וכתב סוף פרשת בא ויהי צעם היום הזה הוציא ה' וגו' וע"ש בפ"י הרמב"ם: יצא חוק לעולם. פירש"י ישראל שקבלו התורה שנא' כי חוק לישראל הוא: דורייה פירש"י מתנה ודורון כמו שנא' ונצרכו כך כל משפחות האדמה: ה"ג רש"י ז"ל ד"ה ניתן דורייה: חפשיית גרסי' ונראה שמפרש דורייה לשון דורו והיותו וה"ג בילקוט דכורייה ולא גרם חפשיית: יצחק יו"ד עשרה כו'. עשה לי אלהים וגו' גרסי'. וסיפא דקרא כל השומע יצחק לי ועליה קא"ר ר' זלכיה: דורייה חיות והנחה: נשתפו חזרו לדעתן להיות בשופי שקטים ושלוי' ברעויה': הוסיפה על המאורות. יש לפרש כפשוטה כהא דלמריקן גבי משה בשעת לידתו נחמלא היום כלו אורה אז יל' שיתחם הוא הימול ראשון לבמונה ולולי נרתי מילס המאורות

שהפלינו עצמן בסיני ולא קבלו את התורה נטלה מהם אותה הממשלה :
 (יד) ויגדל הילד ויגמל . ר' הושיעה רבה אמר נגמל מיצ"ה . רבנן אמרי
 נגמל מחלבו . ויעש אברהם משתה גדול . ר' יודא בר ר' סימון אמר גדול
 עולמים היה שם . ר' יודן בר מספרתא אמר (אסמך נ) ויעש המלך משתת
 גדול גדולי עולם היו שם הה"ד (דניס ל) כי ישוב ה' לשוב עליך לשוב בימי
 מדרכי ואסתר . כאשר שש על אבותיך בימי אברהם יצחק ויעקב . א"ר
 יהודה ב"ר סימון משתה גדול משתה גדולים עוג וכל גדולים עמו היו
 שם . אמרו לעוג לא היית אומר אברהם פרדה עקרה ואינו מוליד . א"ל
 עכשיו מתנתו מה היא . לא שפופה . אין יהיב אנא אצבעי עליה אנא
 פחיש ליה . א"ל הקב"ה מה אתה מכזה על מתנתי . חייך שאת רואה
 אלף אלפים ורבי רבבות יוצאים מבני בניו . ואין סופו של אותו האיש
 ליפול אלא בידו . שנא' (כמדנך כה) ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו כי
 בידך נתתי וגו' . דא"ר לוי לא נדנדה עריסה תחלה אלא בביתו של א"א .
 דא"ר יהושע בן מנחמה אותן ס"ב מלכים שהרג יהושע כולם היו במשתה
 של א"א . ולא ל"א היו . אלא כי ההיא דא"ר ברכיה ור' הלכו ור' פרנך
 משום ר' יודן . מלך יריחו אחד . מה ת"ל אחד . אלא הוא ואנטיקסר שלו :
 (טו) ותרא שרה את בן הגר המצרית . ארשב"י ר"ע היה אומר בו דבר
 לננאי . ואני אומר בו דבר לשבת . דרש ר"ע ותרא שרה וגו' אין מצחק
 אלא גלוי עריות המד"א (בראשית נט) בא אלי העבד העברי אשר הבאת לנו
 לצחק בי . מלמד שהיתה אמנו שרה רואה אותו וישמעאל מכביש גנות .
 וצד נשי אנשים ומענה אותן . תני ר' ישמעאל אומר אין הלשון הזה
 של צחוק אלא ע"ז שנא' (שמות נב) וישב העם לאכל ושתו ויקמו לצחק .
 מלמד שהיתה אמנו שרה רואה את ישמעאל בונה בימסיות וצד הגבים
 ומקריב עליהם . ר' אלעזר בנו של ריה"ג אומר אין הלשון הזה צחוק . אלא
 לשון שפיכות דמים המד"א (ש"צ נ) ויקמו נא הנערים וישחקו לפנינו . ר'
 עזריה משום ר' לוי אמר א"ל ישמעאל ליצחק נלך ונראה חלקינו בשרה .
 והיה ישמעאל נוטל קשת וחצים ומורה כלפי יצחק ועושה עצמו כאילו
 מצחק . הה"ד (משלי יו) כמתלהלה היורה זקים וגו' כן איש רמה את רעהו
 ואומר

מתנות כהונה

המאורות אספו נהם : קומתו של א"א גרסי' . מלשון קמה או גדיש : ה"ג בלקוט אותה
 ממשה שגף' מוסר מלכים פתח וגו' לויז י"ב : נגמל מיצר הרע . כלו' בן י"ג שנה שאז נא יצר
 פוע : גדול עולמים . זה הקב"ה וכדמפרש ואזיל ויעש המלך משתה גדול : שפופה שפלה
 ונמוכה : אין יהיב כו' . אם אתן לגבי אצבעי עליו אתי פחיש כו' : ה"ג אצבעי עליה אלא פחיש .
 פחיש פי' הערוך פוחת זורחו חרום או שרוע חרנוס וינתן פחיש או פסיע : כי בידך נחתי אורי .
 נחתי משמע כבר בימי אברהם : דא"ר לוי לא נדנדה כו' . בפירש"י מלאש שגף' ביום הגמל
 את יצחק יום שנחצוהו בעריסה עשו משתה גדול והאב"א מסיים בלחך אבינו טלד קסן אבל שאר
 בני האדם היו גדולים ולא הולכו לעריסה ע"כ וקאי אלדעיל שאמר עוג מחננו מה היא וכו'
 ואם שאר בני האדם היו גם הם המה בכמותו מה היה מתמה עליו : עריסה מסה קרסה שמענשין
 צהם הילדים . ואם לאו דמספיקנא אמיקא דהכי פירושו לא באת נישוע ושברון מדנד לעריסה
 של עוג ושאר מלכי האומות אלא בביתו כו' וכדמפרש ואזיל : ואנטיקסור שלו . פירש"י פר
 זבחו היה ג"כ שמה ועמהם היה ס"ב וע"כ כתיב מלך יריחו ח' וכן אלל כלם כתוב ח' לרבות את
 המנונה שחצו לעשות כל זרסי המלוכה וכו' נגמר כסא מלכותו בשלימות : מכביש היה כונן

ואומר הלא מצחק אני. ואומר אני בו דבר לשבח. אין לשון הזה של צחוק אלא לשון ירושה. שבשעה שנולד אבינו יצחק היו הכל שמחים. אמר להם ישמעאל שוטים אתם אני בכור ואני נוטל פי שנים. שמתשובת אמנו שרה לאברהם כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני. אתה למד. כי לא יירש עם בני אפי' שאינו יצחק. ועם יצחק אע"פ שאינו בני. ק"ו עם בני ועם יצחק: (טז) וירע הדבר מאד בעיני אברהם. הה"ד (ישעי ג) ועוצם עיניו מראות ברע. ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך וגו' א"ר יודן יצחק אב"כ אלא ביצחק ר' עזריה בשם בר חטייה ב"ת תרין במי שהוא מודה בב' עולמות. א"ר יודן ב"ר שלום כתיב (תהלים קס) זכרו נפלאותיו אשר עשה מופתיו ומשפמיו פיו. מופת נתתי למי שהוא מוציא מתוך פיו. כל מי שהוא מודה בשני עולמות יקרא לך זרע. וכל מי שאינו מודה בשני עולמות לא יקרא לך זרע: (יז) וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר. ביתו של א"א וותרנים היו שגא' וישכם אברהם בבקר. ויתן אל הגר' שכן דרך עבדים שיהיו ממלאים כדים על שכמם. על שכמה ואת הילד. בן כ"ז שנים ואת אמרת שם על שכמה. אלא מלמד שהכניסה בו [שרה] עין רעה ונכנסה בו חמה ואכאבית. תדע לך שכן דכתיב ויכלו המים מן החמת. שכן דרך החולה להיות שוטה הרבה ובכל שעה. ותשלך את הילד תחת אחד השיחים. א"ר מאיר שכן דרך הרתמים להיות גדלים במדבר. א"ר אמי תחת אחד השיחים. ששם השיהו עמה מה"ש: (יח) ותלך ותשב לה מנגד. נאמר כאן ותשב לה מנגד. ולהלן הוא אומר (נמדנר ג) מנגד סביב לאהל מועד. הרחק. הכא את אומר הרחק במטחוי קשת. ולהלן את אומר (ישעי ג) אך רחוק יהיה ביניכם וביניו כאלפים אמה במדה. הא למדנו נגד מנגד ורחוק מרהוק. א"ר יצחק במטחוי קשת שני טווחים בקשת מיל. א"ר ברכיה כמטחת דברים כלפי מעלה אמרה אתמול אמרת לי הרבה ארבה את זרעך וגו' עכשיו הוא [מת] בצמא. הה"ד (תהלים נו) נוודי ספרת אתה שימה דמעתי בנאדך. באותה בעלת נוד. כשם שכתוב בספר תלים (שס לט) שמעה תפלתי ה' ושועתי

מתנות כהונה

זוכך על הגדירות בתוך הגנות וציואורי מה"ר אליהו מזרחי גרם מכשש נכיות: בימסאות בנות כההוה שטינו חנן שחצנה מחלה לבימוס וכן פי' הערוך: שמתשובת כו'. הרי לך שעל עסקי החלה היה מדבר: ועם יצחק. חף חס היה בן חשה חסרת והיה כבר כנו שהיה עכשיו לא היה רחוי פירש עמו: אלא ביצחק. מקננתו ולא כולו להנחיל את עשו מכלל זרע: בשני עולמות. לאחוקי עשו שכבר בחהיית המסית שחמר הנה חכמי הולך למוס: זכרו נפלאותיו כו'. מתוך פירש"י וילקוט תלים משמע פירשו הנפלאות שעשהו עם יצחק ומופת נחמו למי שמוציא מפיו חמונה ב' עולמות: בירתו כלומר בני ציוו וחרטים שהרי יותר אללו הלחם והמת מים אשר לא נזה עליו חלשים ומדמושל מקטוב על הויחור כל בני ציוו קד היו: ממלאים כדים של מים וה"ג בילקוט: בן כ"ז שנים פירש"י שהרי נימול: בן י"ג שנה וכשנולד יצחק בן י"ד שנה היה וכשעשה חכרהם משהה גדול ציוס שנגמל מיצר רע ליצר טוב כלעיל היה ליצחק י"ג שנים ולישמעאל כ"ז שנים: ואבאביות מין חולי ועיין לעיל ריש פי"ט: השיהו דכרו: הרחק מרחוק: מזה להלן חלפים חמה שכן כתיב אך רחוק יהיה ביניכם חלפים חמה הכא נמי חלפים חמה ור' יצחק חמר חינו נריך ללמוד משם מדכתיב כמטחו שתי מוחות וכשורה פעם שני' ממקום שכלה ירכייה ראשונה יהיה חלפים חמה: בעלת נוד. זו הגר ששם חברה חמת על שכמה:

ושועתי האזינה וגו'. אל דמעתה של הגר לא ההרשת. ואל דמעתי אתה מחריש. וא"ת ע"י שהיתה גיורת היתה הכיבה. אף אנכי (ס) כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי: (יט) ויקרא מלאך אלהים אל הגר. בזכות של אברהם. באשר הוא שם. בזכות עצמו. יפה תפלת החולה לעצמו יותר מכל. באשר הוא שם. אר"ם קפצו מה"ש לקטרגו. אמרו לפניו רבון העולמים אדם שהוא עתיד להמית בניך בצמא. את מעלה לו באר. א"ל עכשיו מה הוא צדיק או רשע. אמרו לו צדיק. א"ל איני הן את האדם אלא בשעתו. קומי שאי את הנער ויפקח את עיניה. א"ר בנימין הכל בחוקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם. מן הכא ויפקח אלהים את עיניה. ותלך ותמלא את החמת הדא אמרה מהוסרת אמנה היתה: (כ) ויהי אלהים את הנער ויגדל. ר' ישמעאל שאל את ר"ע א"ל בשביל ששימשת נחום איש גם זו כ"ב שנה איכום ורקים מיעוטים אתיו וגמין ריבויים. הדין את דכתיב הכא מהו. א"ל אילו נאמר ויהי אלהים הנער היה הדבר קשה אלא את הנער. א"ל (דניס 3) כי לא דבר רק הוא סכס. ואם רק מכס שאין אתם יודעים לדרוש. אלא את הנער. הוא וחמריו וגמליו ובני ביתו. ויהי רובה קשת. רבה וקשיותו עמו. [נ"א רבה וקשיותו אמו]. רבה מתלמד בקשת. ד"א רבה על כל המורים בקשת. וישב במדבר פארן וגו' א"ר יצחק זרוק חומרא לאוירא ועל עיקריה הוא קאים. כך לפי שכתוב (נכאסית יו) ולה שפחה מצרית ושמה הגר. לפיכך ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים:

פרשה נד

(א) ויהי בעת ההיא ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו. (משני יו) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. ד' יוחנן אמר זו אשתו. שנא' (מכס ז) אויבי איש אנשי ביתו. מעשה באשה שקבלה על בעלה לשלטון והתיו את ראשו. וי"א אף התיו את ראשה. ר' שמואל אמר זה הנחש. תנא ר' הלפתא אומר הנחש הזה לחוט אחד השום. ומעשה בנחש אחד שירד מן ההר לבית ומצא קערה של שום ואכלה והקיא בתוכה. וראה נחש שבכית ולא היה יכול לעמוד לו. כיון שיצא אותו הנחש. יצא הנחש של בית ומילא אותה עפר. ריב"ל אמר

מתנות כהונה

ובזכות אברהם. פירש' דכתיב חללו ויקרא מלאך י"י אל אברהם שנית מן השמים מהוסרת אמנה. פירש' דכתיב ותמלא את החמת שהיתה מסויכסה שלא יתן לה עוד: הדבר קשה. מפני המנוות חלל את הנער פירושו עם הנער: והמוריו כו' כלומר כל אשר הוא עובד י"י מלית בידו ואולי ל' המוריו התי' בפתח וכו' וגמליו הגימל בפתח ועל שומרי החמורים וגמלים אמר כן כדלעיל חלל והיא גם היא וגו': רבה מלשון רביה כלומר נער ואעפ"כ קשיותו עמו ודרשו כן מדלא כתיב רובה קשת בסגול וכתיב קשת ע"ש ואשר על שם קושי ערפו ואומ' לבבו: וקשיותו אמו. שפחה לו לרעה ולכן סמך ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים שהיא לה ליקח ממשפחת אברהם ושמה: ה"ג ד"א רבה על כל כו'. רבה רב לזאת: המורים ישוב על כל המורים וזהו: על עיקרו קאי גרם'. פירש רש"י כשהזרוק ממתה למעלה לתוך האויר לנד מעלה חוזר ונופל על הארץ למקום שרשו לנד מטה: אנשי ביתו. ואין ביתו חלל אשתו כמו שדרשו חז"ל בהרבה מקומות: אף החיו כו'. בפי' רש"י כחז בשם פסיקת' לאחר זמן מלא הדין פילה עליה והרגה לפי שלא חמלה על בעלה: זה הנחש. שנקרא אויב שנא' ואיבה אשית בין זרעך וגו': ומילא חוטו עפר. כדי שלא יאכלו ממנה בני האדם הרי שגם הנחש עמד לעזרה בעת שהוא

אמר זה יצ"ה . בנוהג שבעולם אדם גדל עם חבירו ב' ג' שנים בכרך . זהו קושר לו אהבה . וזה גדל עם אדם מנעורותיו עד זקנותו . אם מצא בתוך שבעים הוא מפילו . בתוך שמונים הוא מפילו . הוא שדוד אומר (סל"ט) כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחוק ממנו ועני ואביו מגוזלו . א"ר אחא וכי ישגזל גדול מזה . ואמר שלמה (מש"י כ"ג) אם רעב שונאך האבילהו לחם ואם צמא השקהו מים . מלחמה של תורה המד"א (ש"ט) לכו לחמו בלחמי . וימימה של תורה המד"א (ישעי"ה נ"ג) הוי כל צמא לכו למים . א"ר ברכיה אויביו גם אויביו לרבות מזיקי ביתו כנון יתושים ופרעושים וזבובים . ד"א ברצות ה' דרכי איש זה אברהם שנקרא איש דכתיב ביה (ישעי"ה מ"ו) מארץ מרחק איש עצתו . גם אויביו זה אבימלך : (כ) ויהי בעת ההיא ויאמר אבימלך ופיכול . ר' יהודה אמר פיכולי שמו . ד"ג אמר פה שכל צבאותיו נושקים לו על פיו . אלהים עמך . לפי שהיו אנ"ה אומרין אילו היה צדיק לא היה מוליד . אתמהא . כיון שהוליד וא"ל אלהים עמך . ואילו היה צדיק לא היה שומע לקול אשתו . וכיון שנא' לו כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה א"ל אלהים עמך . ואילו היה צדיק לא היה דוחה את בנו בכורו . כיון שראו את מעשיו א"ל אלהים עמך בכל אשר אתה עושה . ד"א לפי שחרבו מקומות של סדום ופסקו העוברים והשבים ולא חסר קילורין שלו כלום . לפיכך אלהים עמך בכל אשר אתה עושה . והואיל והאלהים עמך ועתה חשבעה לי באלהים הנה אם תשקור לי ולניני ולנכדי . עד כאן רחמי האב על הבן . א"ר אבא עד כאן לאחים השותפין . אריב"ה כתיב (סל"ט) ואויבי חיים עצמו . מה שניתן לאברהם לז' דורות ניתן לאבימלך לז' . למה לא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים . שעדיין נכרו קיים . כחסד אשר עשיתי עמך . מה חסד עשה לו . אלא שא"ל הנה ארצו לפניך . ואע"פ כן לא קבל עליו : (ג) והוכיח אברהם את אבימלך וגו' . א"ר יוסי בר הנינא התוכחה מביאה לידי אהבה : שנא'

הוכח

מתנות כהונה

עליו הרצון מאת ה' ועיין כל זה בירושלמי במסכת תרומות : בתוך שנשים שנה . אע"פ שהיו סוף ימיו שנא' ומי שגוהו זהם שנשים שנה : בתוך שמונים . פירש"י בשם פסיקתא שהרי יוחנן שמע צבאיה גדולה שמונים שנה לאוף נעשה זדוקי : מחזק ממנו . מילר הרע החזק ממנו : וכי יש גזל וכו' . שגזל נשמתו של אדם : שנאך זה יצ"ה שהא רעב להסתיין אותך מדרך טוב לדרך רעה : גם אויביו . לרבות : איש עשוי . שצרכותו ובעלתו נכרה העולם שנאמר בהנבאש קרי ביה בהנבאש והוא שהא"ל נתייען בצבות העולם גם דרשו לעיל פ' ע"ז אמר אדם באיזה זכות יפגת לבראתי בזכות אותו שבה מרחוק : פיכול נוטריקון פה כל כלומר כל הפיות היו נושקין אותו : לקול אשתו . לדמות את בנו וה"ג בילקוט בהדיא : אלהים עמך . גרסי' כיון שראו את מעשיו של ישמעאל שהיה רשע : ולא חסר קילורין בו' . קילורין פי' הערוך אומר כלומר אע"פ שנתמעטו העוברי' והשבים עליו אשר עמם היה משאו ומתנו ומהם כנס אונותיו ועשאו לא נתמעט אונותו בשביל כך ראה והבין כי צרכת אלהים בכל אשר יש לו וראיתי פירושי' ולא ישר בעיני : לאלהים השותפין . פירש"י עד ג' דורות יכולין האמין לעמוד בשותפות ולא יותר וכן כאן ג' דורות עמדו ישראל בשותפתו ואח"כ נחרקו מהן : לשבעה דורות . ששכנכסו לארץ ישראל כבר עברו ז' דורות אברהם יצחק ויעקב לוי קהת עמרם משה ומרע אבימלך לא עברו ג' . ודור רביעי יצאו הכה שיהי בעוד שדור שלישי היה קיים לא נחם אלהים דרך ארץ כי הקורב' עדיין קיימת ק' פירש"י : לא קבל עליו . אברהם והלך לו חזק לגרר אע"פ שצמר בישיבת גרר צראשונה שהרי כתיב

(משני ט) הוכח לחכם ויאהבך. היא דעתיה דריב"ח דאמר כל אהבת שאין עמה תוכחה אינה אהבה. אמר ר"ל תוכחה מביאה לידי שלום. והוכיח אברהם את אבימלך וגו'. היא דעתיה דאמר כל שלום שאין עמו תוכחה אינו שלום: (ד) על אודות הבאר אשר גזלו עבדי אבימלך. ואיזהו גזלן. בר קפרא אמר זה שהוא גזול בפרהסיא. היך מה דאת אמר (ספטיס ט) ויגזלו את כל אשר יעבור עליהם בדרך. מה דרך בפרהסיא אף גזלן בפרהסיא. רשב"י מייטי לה מהכא (מלאכי ה) והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה. מה פסח וחולה מומן בגלוי אף גזלן בגלוי. ר' אבהו בשם ר"ל אמר לפני מ' גנב ולפני עשרה גזלן. ר' תנחומא בשם ר' הונא לעולם אינו גזלן עד שיגזלה מידו שנאמר (שמואל ב כג) ויגזול את החנית מיד המצרי: (ה) ויאמר אבימלך לא ידעתי. וגם אתה לא הגדת לי על ידי מלאך. וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום. ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך. ויאמר אבימלך לאגרהם מה הנה שבע כבשות. א"ל הקב"ה אתה נתת שבע כבשות. היין שאני משהה בשמחת בניך שבעה דורות. אתה נתת לו ז' כבשות. היין כנגד כן הם הורגים מבניך ז' צדיקים ואלו הן חפני ופנחס ושמשון. ושאל וגו' בניו. אתה נתת לו ז' כבשות כנגד כן בניו מהריבין מבניך ז' מישכנות. ואלו הן. אהל מועד וגלגל נוב ונבעון ושילה ובית עולמים תרין. אתה נתת לו ז' כבשות כנגד כן ארוני חוזר בשדה פלשתים ז' חדשים הה"ד (ספטיס ט) ויתן לשבי עזו זה ארון ברית. וכתוב (שמואל א) ויהי ארון ה' בשדה פלשתים ז' חדשים. ותפארתו ביד צר אלו בנדי כהונה כמד"א (שמות כ) ועשית בגדי קדש לאהרן וגו' ולתפארת: (ו) ר' ירמיה בשם ר' שמואל ב"ר יצחק בשם ר' אבא למה לקו אנשי בית שמש על ידי שהיו מליצין בארון. אמר הקב"ה אילו תרנגולתו של אחד מהם אבדה היה מחזר עליה כמה פתחים להביאה. וארוני בשדה פלשתים ז' חדשים ואין אתם משגיחים בו. אם אין אתם משגיחים עליו אני אשגיח עליו (ספטיס ט) הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הה"ד (ע"ה) וישרנה הפרות בדרך. מהלכות בישרות. הפכו פניהם כלפי ארון ואמרו שירה. והיינו דכתיב וישרנה אמרו שירה נאה. אי זו שירה אמרו. רמ"א שירת הים אמרו נאמר כאן הלכו הלוך וגעו ונאמר להלן (שמות טו) כי נאה נאה. ר' יוחנן אמר שירו לה' שיר חדש. ר"א אומר (ספטיס ק) הודו לה' קראו בשמו. רבנן אמרי (ס"ז) ה' מלך תגל הארץ. ר' ירמיה בשם ר' שמואל ב"ר יצחק אמר תלת. שירו לה' שיר חדש. שירו לה' כל הארץ. ה' מלך ירגזו עמים. תני אליהו רומי השטה התנופפי ברוב הדרך המחושקת ברקמי זהב

מתנות כהונה

בסוף הפ' ויקם אבימלך ופיקול ער לצלו וישבו אל ארץ פלתיס ופי' הרמב"ן למקומם הנוהד שבארץ פלתיס והוא גרר דכתיב מלך גרר מכלל שאברהם לא היה דר שמה בעת ההיא: ה"ז בילקוט לא ידעתי וגם אתה לא הגדת לי. על ידך וגם אנכי לא שמעתי על ידי המלאך ובפירש"י גרר כגירס' הספר ופי' מקד היו האטם רגילים לעשות שלחותן ע"י מלאך: על שהיו מליצין. עיין זה בפ' אלו נאמרין (ל"ה) ובמ"ר (דף ל"ה ע"א): ביישרות בדרך ישר ויראה לכבוד הארון ספכו פניהם: וישרנה נטריקון שירה נאה: וגעו כו'. בחילוף ה' בע' בחותום אח"ע: תגל הארץ. במדרש שמואל גרס י"י מלך ירגזו עמים וכן נראה ודוק: רומי הפטה וכו'. עיין כל

זהב המהללה בדביר ארמון המעולפת מבין שני כרובים . א"ר שמואל בר נחמן כמה יגיעה יגע בו בן עמרם עד שלימד שירה ללויים . ואתם אומרות שירה מאלוכם יישר הילכם : (ז) ויאמר כי את שבע כבשות וגו' . רבנן ור' יצחק בן הקורה . רבנן אמרי רועיו של אברהם היו מדיינים עם רועיו של אבימלך . רועי אברהם אומרי' לנו הבאר . ואלו אומרי' לנו הבאר . אמרו להם רועי אברהם כל מי שהמים עולים להשקות את צאנו שלו היא הבאר . וכיון שראו המים צאנו של אברהם אבינו מיד עלו . א"ל הקב"ה את סימן לבניך מה את כיון שראו המים את צאנך מיד עלו אף בניך כיון שהבאר רואה אותן מיד יהא עולה . הה"ד (נמדנכ כה) אז ישיר ישראל את השירה הזאת וגו' . א"ל ר' יצחק בר הקורה עוד מן אתרה לית היא חסירה . בעבור היתה לי לעדה אכ"כ אלא בעבור תהיה לי לעדה : (ח) ויטע אשל בבאר שבע וגו' . ר"י ור"נ . ר' יהודה אמר אשל פרדס . שאל מה תשאל תאנים וענבים ורמונים . ר"נ אמר אשל פונדק שאל מה תשאל עיגולא קופר ביעין . ר' עזריה בשם ר' יהודה ב"ם אשל סנהדרין המד"א (ט"א כג) ושאל יושב בנבעה תחת האשל ברמה . על דעתיה דר"נ דאמר אשל פונדק אברהם היה מקבל את העוברים ואת השבי' . ומשהיו אוכלין ושותין אמר לון בריכו והן אומרין מה נימור ואמר להון ברוך אל עולם שאכלנו משלו . הה"ד (נללטיס כה) ויקרא שם בשם ה' אל עולם : (ט) ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים . רבים מאותן שעשה בחברון . בחברון עשה כ"ה שנה וכאן עשה כ"ו שנים :

פרשה נה (א) ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם . כתיב (סהלס ס) נתתה ליראיך גם להתנוסס מפני קושט סלה . נסיון אחר נסיון ונידולין אחר נידולין . בשביל לנסותן בעולם בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של ספינה . וכל כך למה מפני קושט בשביל שתתקשט מדת הדין בעולם . שאם יאמר לך אדם למי שהוא רוצה להעשיר מעשיר למי שהוא רוצה מעני ולמי שהוא רוצה הוא עושה מלך . אברהם כשרצה עשאו מלך . כשרצה עשאו עשיר . יכול את להשיבו ולומר לו יכול את לעשות כמו שעשה אברהם אבינו . והוא אומר מה עשה . ואת אומר לו ואברהם בן מאת שנה בהולד לו . ואחר כל הצער הזה נאמר לו קח נא את בניך את יחידך ולא עיכב הרי נתת ליראיך גם להתנוסס : (ב) ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב המס שנאה נפשו (סהלס יא) . א"ר יונתן הפשתני הזה כשפשתנו לוקה אינו מקיש עליה ביותר מפני שהיא פוקעת . וכשפשתנו

מתנות כהונה

אז נפרק אין מעמידין : המעולפת נדמס גרם המפוארה בין שני הכרובים : ה"ז ואתם אומרות שירה מאלוכם : יישר חילכם . יישרנה קדושים לשון נרכה להם מעם הקב"ה : עוד מן אהרה כו' . עוד ממקומה ענמה אין חסר כלום והביא ראייה דכתיב תהיה לשון עמיד : שאל אשל הוא אומות שאל וכך אמר הכהנים לאורחים שאל מה שמרצה ואמן לך : עיגולא כו' . להם : קופר כשר : חמר יין : ביעין ציט : עשרים ותמט טמט כו' עיין צפירי' בסדר זה : נסיון אחר נסיון כו' . להתנוסס דרש לשון נסיון ולשון גדולה והסקדוממות כנס הזה : לנסותן לרומס קוטס כנס : שתתקשט שמתחמת חרנט אמת קשוט : למי שהוא רוצה כו' . לא לפי הנמול כי אס לפי רצון השם יתברך ואין יתרון לעובד ללא שכר : הפשתני כו' . נחבאר לעיל פרשה ל"ב ופרשת

וכשפשתנו יפה הוא מקיש עליה ביותר למה שהיא משתבחת והולכת :
 כך הקב"ה אינו מנסה את הרשעים למה שאין יכולין לעמוד דבתיב (שע"ט
 ו) והרשעים כים נגרש. ואת מי מנסה את הצדיקים שנא' ה' צדיק יבחן.
 (כ"א ט"ו) ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדוניו וגו'. ויהי אחר
 הדברים האלה וגו'. אר"י היוצר הזה כשהוא בודק את הכבשן שלו. אינו
 בודק את הכלים המרועעים למה שאינו מספיק להקיש עליו אחת עד שהוא
 שוכרו. ומה הוא בודק בקנקנים ברורים שאפילו הוא מקיש עליו כמה
 פעמים אינו שוכרו. כך אין הקב"ה מנסה את הרשעים אלא את הצדיקים
 שנא' ה' צדיק יבחן. א"ר אלעזר לבעל הבית שהיה לו שתי פרות אחת
 כחה יפה ואחת כחה רע על מי הוא נותן את העול לא על אותה שכתה
 יפה. כך אין הקב"ה מנסה אלא את הצדיקים שנא' ה' צדיק יבחן. ד"א
 ה' צדיק יבחן זה אברהם. ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את
 אברהם: (ג) ר' אבון פתח (ק"ל ט) באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו
 ומה תעשה. א"ר אבון לרב שהיה מצוה לתלמידו ואומר לו (דכ"ט ט) לא
 תטה משפט והוא מטה משפט. לא תכיר פנים והוא מכיר פנים. לא תקח
 שוחד והוא לוקח שוחד. לא תלוה ברבית והוא מלוה ברבית. א"ל תלמידו
 ר' אתה אומר לי אל תלוה ברבית ואתה מלוה ברבית. לך שרי ולי אכיר.
 א"ל אני אומר לך אל תלוה ברבית לישראל אבל תלוה ברבית לעכו"ם
 דכתיב (דכ"ט כג) לנכרי תשיך ולאחייך לא תשיך. כך אמרו ישראל לפני
 הקב"ה רבון העולמים הכתבת בתורתך (ויק"א ט"ו) לא תקום ולא תמור ואת
 נוקם ונוטר שנא' (יח"ט ט) נוקם ה' ובעל חמה נוקם הוא לצרו ונוטר לאויביו.
 א"ל הקב"ה אני כתבתי בתורה לא תקום ולא תמור את בני עמך אבל
 נוקם ונוטר אני לעכו"ם (נמ"ד ל"א) נקום נקמת בני ישראל וגו'. כתיב
 (דכ"ט ו) לא תנסו את ה'. והאלהים נסה את אברהם: (ד) אחר הדברים
 האלה. אחר חרהורי דברים שהיו שם. מי חרהר אברהם חרהר ואמר
 שמחתי ושימחתי את הכל ולא הפרשתי להקב"ה לא פר אחד ולא איל א'.
 א"ל הקב"ה ע"מ שנא' לך שתקריב לי את בנך ולא תעכב. ע"ד דר' אלעזר
 דאמר. אלהים והאלהים. הוא ובית דינו. מה"ש אמרו אברהם זה שמח
 ושימח את הכל ולא הפריש להקב"ה לא פר אחד ולא איל אחד. א"ל
 הקב"ה ע"מ שנאמר לו שיקריב את בנו ולא יעכב. יצחק וישמעאל היו
 מדיינים זה עם זה. זה אומר אני חביב ממך שנמלתי ליי"ג שנה. וזה אומר
 אני חביב ממך שנמלתי לה' ימים. א"ל ישמעאל אני חביב ממך למה
 שהיה סיפק בידי למהות ולא מהיתי. באותה שעה אמר יצחק הלואי היה
 נגלה

מתנות כהונה

ופרשם ל'ד: ותשא אשה אדוניו כו'. סרי שהקב"ה מנסה יוסף בשביל שהיה צדיק וצילקוט
 סדר זה וכתלים לא גרם ליה: והוא מטה משפט. סרצ בעלמו: ולי אסור בתמי'. ה"ג במדרש
 קהלת (ד ח) נוקם ובעל חמה אמר להם לישראל לא תמור שנא' לא לנח יריב ולא לעולם יסור
 אבל לעכו"ם נוקם הוא וכו': לא תנסון במדרש קהלת מסיים הוי באשר דבר מלך שלטון: אמר
 חלטים כו'. כלומר הכתוב היה יכול לומר חלטים נסה ואמר והחלטים נסה הוא ובית דינו כמו
 שדרשו בכל מקום וי"י הוא ובית דינו וצילקוט גרם על דעתיה דכ"מ דאמר כל מקום שנא' וי"י הוא
 ובית דינו והאלהי הוא ובית דינו: שנא' לו. הנו"ן צמולם כמדבר בעד הרבים כמו נעשה

גנלה עלי הקב"ה ואומר לי שאחתך אחד מאיברי ולא אעכב. מיד והאלהים נסה את אברהם. (נ"א) א"ל ישמעאל אני חביב ממך שנמלתי לי"ג שנה אבל אתה נמלת בקטנך ואי אפשר למחות. א"ל יצחק כל מה שהלית להקב"ה ג' טיפים דם הם אלא הריני עכשוי בן ל"ז שנה אילו מבקש לי הקב"ה להשהט איני מעכב. אמר הקב"ה הרי השעה מיד והאלהים נסה את אברהם: (ה) כמה אקדם ה' אכף לאלהי מרום (מיס' ו). ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר אע"פ שהדברים אמורין במישע מלך מואב שעשה מעשה והעלה את בנו לעולה. אבל אינו מדבר אלא ביצחק שנאמר כמה אקדם ה' אכף לאלהי מרום וגו' הירצה ה' באלפי אילים ברבבות נחלי שמן האתן בכורי פשעי פרי במני חמאת נפשי. ביצחק אע"פ שלא נעשה מעשה קבלו כנומר מעשה. ובמישע לא נתקבל לפניו. והאלהים נסה את אברהם ריה"ג אומר גדלו כנס הזה של ספינה. ר"ע אומר נסה אותו בודאי שלא יהיו אומרין הממו ערכבו ולא היה יודע מה לעשות: (ו) ויאמר הנני. אריב"ק בשני מקומות דימה משה עצמו לאברהם. א"ל הקב"ה (משנ' כס) אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד. אברהם אמר הנני. הנני לכהונה הנני למלכות זכה לכהונה וזכה למלכות. זכה לכהונה (הגלס קי) נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם. למלכות (נרשית כג) נשיא אלהים אתה. משה אמר הנני. הנני לכהונה הנני למלכות. א"ל הקב"ה (שמות כג) אל תקרב הלום. אין קרב אלא כהונה המד"א (במדכ"ה) והור הקרב יומת. ואין הלום אלא מלכות המד"א (שמואל ב' ו) כי הביאותני עד הלום: (ז) ויאמר קח נא את בנך וגו'. א"ל בבקשה ממך קח נא את בנך. א"ל תרין בנין אית לי. אי זה בן. א"ל את יחידך. א"ל זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו. א"ל אשר אהבת. א"ל אית תהומין במעיא. א"ל את יצחק. ולמה לא גלה לו מיד כדי להכבו בעיניו וליתן לו שכר על כל דבור ודבור. היא דעתיה דר' יוחנן דא"ר יוחנן לך לך זו אפרכיה שלך. וממולדתך זו שכונתך. מבית אביך זו בית אביך. אל הארץ אשר אראך. ולמה לא גלה לו מיד כדי לחבבה בעיניו וליתן לו שכר על כל דבור ודבור ועל כל פסיעה ופסיעה: (ח) א"ר לוי בר היתא ב' פעמים כתיב לך לך. ואין אנו יודעים איזו חביבה אם הראשונה אם השניה. מן מה דכתיב ולך לך אל ארץ המוריה הוי שניה חביבה מן הראשונה: (ט) ולך לך אל ארץ המוריה. ר' חייא רבה ור' ינאי. חד אמר למקום שהוראה יצאה לעולם.

ואוהרנא

מתנות כהונה

אדם כו'. וזילקוט גרם שאומר לו: הריי השעה. עומדת לנסות הצרכים ויעמוד בנסיון שהרי יצחק לא יעכב. ואע"פ שהדברים אמורים במישע כו'. כלומר הע"ג שפסע הכחוש משמע שמדבר בלוחו שהקריב בנו בפועל כמישע מלך מואב מ"מ אינו כך שהרי הכחוש אומר כמה אקדם ה' והתראה לפניו ואם יעשה כמישע לא יתראה כמו שאחז"ל אשר לא דברתי זה מישע מלך מואב הא אינו מדבר אלא בניו שהתראה לאל ונתקבל בהתראה זה יצחק ואע"פ שלא נתקרב בפועל הקב"ה מלך מחשבה לנעמה כדמפרש ואזיל: גסרה אותו בודאי. פירש"י נתן לו זמן כדי לנסותו אם יקיים אם לאו: לכהונה ולמלכות. דייק מדכתיב הנני בשני ענין דהוה ליה למומר הנה כד"א והנה גב על עולמו וכן מלאתי בפירש"י ז"ל: בבקשה ממך. נא פירושו במקום הזה לשון בקשה וה"ג זילקוט בדיחא ועיין במהר"ל אלהו מזרחי ועיין הבקשה עיין בפירש"י בחומש: אית תהומין במעיא.

ואוהרנא אמר למקום שיראה יצאה לעולם. דכוותה דביר. ר' חייא ור' ינאי. ח"א ממקום שהדברות יוצאות לעולם. והד אמר ממקום שהדבר יוצא לעולם. דכוותה ארון. ר' חייא ור' ינאי. ח"א למקום שתוראה יוצאה לעולם. וח"א מקום שיראה יוצאה לעולם. אמר ריב"ל שמשם הקב"ה מורה לעכו"ם ומורידם לניהנם. רשב"י אמר למקום שהוא ראוי כנגד בהמ"ק של מעלה. ר' יודן אמר למקום שיהא מראה לך. ר' פנחס אמר לאתר מרותא דעלמא. רבנן אמרי למקום שהקמרת קריבה. המד"א (שי"ד) אלך לי אל הר המור ואל נבעת הלבונה: (י) והעלתו שם לעולה. ריב"ס אמר אמר לפניו רבון העולמים יש קרבן בלא כהן. א"ל הקב"ה כבר מניתין שתהא כהן הה"ד (הגליס קי) אתה כהן לעולם. על אחד ההרים אשר אמר אליך. אר"ה משום ר"א בנו של ריה"ג שהקב"ה מתהא ומתלה בעיניהם של צדיקים ואח"כ הוא מגלה להם טעמו של דבר. אל הארץ אשר אראך. על אחד ההרים וגו'. דכוותה (ויג"ג) וקרא אליה את הקריאה אשר וגו'. דכוותה (ימקל ג) קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך: (יא) וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו. ארשב"י אהבה מקלקלת את השורה ושנאה מקלקלת את השורה. אהבה מקלקלת את השורה. דכתיב וישכם אברהם בבקר וגו' ולא היה לו כמה עבדים אלא אהבה מקלקלת את השורה. ושנאה מקלקלת את השורה. שנא' ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו ולא היה לו כמה עבדים אלא שנאה מקלקלת את השורה. אהבה מקלקלת את השורה. שנא' (נחלשי"ט מו) ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו וכי לא היה ליוסף כמה עבדים אלא אהבה מקלקלת את השורה. שנאה מקלקלת את השורה. דכתיב ויאסור את רכבו ולא היה לו כמה עבדים אלא שנאה מקלקלת השורה. ארשב"י תבא חבשה ותעמוד על חבשה. תבא חבשה שחבש אברהם אבינו לילך ולעשות רצונו של מקום של מי שאמר והיה העולם שנאמר ויחבש את חמורו. ותעמוד על חבשה שחבש בלעם לילך ולקלל את ישראל. תבא אסרה שאסר יוסף לילך לקראת אביו. ותעמוד על אסרה של פרעה שהיה הולך לדרוף את ישראל. תני ר' ישמעאל תבא הרב יד שעשה א"א שנא' וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו. ותעמוד על הרב יד שאמר

פרעה

מתנות כהונה

וכי יש החומין בכני מעיים שיהם יוצאי חללי הם ושמהם חבונים לפני: הוראה היתה יוצא מלכת הגזית שהיתה צירושלים כמו שאמר כי מלון תלף חורה: שיראה מורא השי' היה יוצא משם לא"ס: דכוותה דבור גרסי': שהדברות כלומר דברי חורה. ה"ג ביוסף דפרק תפלת השמר והד אמר מקום שהדבר יוצא לעולם ופי' הדבר וקנאת י"י נבואות יוצא משם לא"ס ועיין במדרש חיות סוף פסוק כמגדל דוד: שהאור החורה נקראת אור שנא' ותורה אור וח"ל שיראה יוצא לעולם ופי' ג"כ לעובדי כוכבים: מורה לשון מורה חיים וה"ג וילקוט שירא כתיב לעובדי כוכבים ומורידן לניהנם כדאמר' פתחו של גיהנם הוא צירושלים שנא' אשר אור לו מלון ותורה צירושלים: ראוי כלומר כמה שחוזל צ"ה של מטה מכון נגד צ"ה של מעלה שאני מראה לך כדלקמן פ' נ"ז וירא את המקום מרחוק שראה עקן קשור צהר: מרותא ל' מרות ורכבות של בניו שרבות וחשיבות היה יוצא משם כמה שנא' שרתי במדינות: שהקמורת קריבה. מוריה של שם המור דבור שהיה בתוך סמני הקמורת וכד"ל אלך לי אל המור הרי צירושלים נקרא ע"י שם המוריה: וישלח חנהס כו'. הרי זה רצונו של הקב"ה וצילקוט לא גרס ליה: ותעמוד

פרעה אריק חרבי : (יב) ויקח את שני נעריו אתו. א"ר אבהו שני ב"א נהנו בד"א. אברהם ושאל. אברהם שנא' ויקח את שני נעריו שאל שנא' (ש"א כה) וילך הוא ושני אנשים עמו. ויבקע עצי עולה. ר' הויה בר יוסי בשם ר' מיאשא ותני לה בשם ר' בניה בשכר ב' בקיעות שבקע א"א עצי עולה. וכה להבקע הים לפני בני ישראל שנא' ויבקע עצי עולה ונאמר להלן (שמות יד) ויבקעו המים. א"ר לוי דייך עד כה. אלא אברהם לפי כחו והקב"ה לפי כחו. ויקם וילך אל המקום. ניתן לו שכר קימה ושכר הליכה :

פרשה נו (א) ביום השלישי וישא אברהם את עיניו. כתיב (סוטעו)

יהיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו. ביום השלישי של שבטים דכתיב (נרמט מנ) ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי. ביום השלישי של מרגלים שנא' (יוספע ב) ונחבתם שמה שלישת ימים. ביום השלישי של מ"ת שנאמר (שמות יט) ויהי ביום השלישי. ביום הג' של יונה דכתיב (יונה ב) ויהי יונה במעי הדגה ג' ימים וג' לילות. ביום הג' של עולי נולה דכתיב (עזרא ח) ונחנה שם ימים שלשה. ביום הג' של תהיית המתים דכתיב יהיינו מיומים ביום השלישי יקימנו. ביום הג' של אסתר דכתיב (אסתר ה) ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות. לבשה מלכות בית אביה. באיזה זכות. רבנן ור' לוי. רבנן אמרי בזכות יום הג' של מ"ת שנא' ויהי ביום השלישי כהיות הבקר. ר' לוי אמר בזכות של יום שלישי של א"א שנא' ביום השלישי : (ב) וירא את המקום מרחוק. מה ראה ראת ענן קשור בהר. אמר דומה שאותו מקום שאמר לי הקב"ה להקריב את בני שם. אמר ליצחק בני רואה אתה מה שאני רואה. א"ל הין. אמר לשני נעריו רואים אתם מה שאני רואה. א"ל לאו. אמר הואיל והמור אינו רואה ואתם אין אתם רואים שבו לכם פה עם החמור. ומנין שעבדים דומין לבהמה. מן הכא. שבו לכם פה עם החמור. רבנן מיייתי ליה מהכא ממ"ת. שנא' (שמות כ) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך וגו' אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ובהמתך. א"ר יצחק עתיד המקום לירחק מבעליו. ולעולם. ת"ל (תהלים קלג) זאת מנוחתנו עדי עד פה אשב וגו'. לכשיבא אותו שכתוב בו (זכריה ט) עני ורוכב על חמור. ואני והנער נלכת עד כה אמר רבי יהושע בן לוי נלך ונראה מה יהיה בסופו של כה. ונשתחווה ונשובה אליכם. בשרו שהוא חוזר מהר המוריה בשלום : (ג) א"ר יצחק

מתנות כהונה

פל חמשה כו'. בזכות העקידה ביטל מחשבות בלעם הרשע : שתי נקיעות. דכתיב עזי לשון רבים ומיעוט רבים שמים : דייך כו'. פירש"י דייך עד כלן מלכדות לדמות נקיעות אברהם לנקיעת השכינה השמי הנקיעות אין להם דמיון זה לזה : שכר קימה ושכר הליכה. דאם לא כן ויקם למה לי : ביום הג' של שבטים. באת לנו תחייה וקורת רוח וכן כולם והענין שאין הקב"ה ממה הדיקים בלמה יותר מג' ימים ועל זה הביאו בילקוט אסתר ולקמן בפ' ז"א : מלכות בית אביה. כלומר זכות אבותה עמדה לה : ה"ז עם החמור עם הדומה לחמור וכן הוא בקהלת (ט ג) ובקדושין בפ' האומר : עתיד המקום כו'. המקום הזה ירושלים מהיה מרוחקת מן בעליו חלו ישראל וחוזו בזמן הגלות : ולעולם בתמיה ודרך שאלה : פה וגו'. שבו לכם פה רמז למה שנא' פה אשב עם החמור רמז לעני ורוכב על החמור : בסופו של כה. כלומר שהבטיחתי הקב"ה

יצחק הכל בזכות השתחוויה . אברהם לא חזר מהר המוריה בשלום אלא בזכות השתחוויה ונשתחווה ונשובה אליכם . ישראל לא נגאלו אלא בזכות השתחוויה שנא' (שמות ז) ויאמן העם וגו' ויקדו וישתחוו . התורה לא נתנה אלא בזכות השתחוויה שנא' (שמות כד) והשתחוויתם מרחוק . הנה לא נפקדה אלא בזכות השתחוויה שנא' (ש"ה) וישתחוו שם לה' . הגליות אינן מתכנסות אלא בזכות השתחוויה שנא' (ישעיה כו) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלם . ביה"מ לא נבנה אלא בזכות השתחוויה שנא' (ספלים ט) רוממו ה' אלהינו והשתחוו להר קדשו . המתים אינן חיין אלא בזכות השתחוויה שנא' (ס"ה) באו ונשתחוו ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו : (ד) ויקח אברהם את עצי העולה וגו' . כזה שהוא טוען צלוכו בכתפו . ויקח בידו את האש ואת המאכלת . א"ר חנינא למה נקראת סבין מאכלת לפי שמכשרת אוכלים . ורבנן אמרי כל אכילות שישראל אוכלים בעוה"ז אינם אוכלים אלא בזכות אותה המאכלת . וילכו שניהם יחדיו . זה לעקוד וזה ליעקד . זה לשחוט וזה לישחט : (ה) ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי . בא לו סמאל אצל א"א . א"ל סבא סבא איבדת לבך . בן שניתן לך לק' שנה אתה הולך לשוחטו . א"ל ע"מ כן . א"ל ואם מנסה אותך יותר מיכן אתה יכול לעמוד (איו"ד) הנסה דבר אליך תלאה . א"ל ויתר על דין . אמר לו למחר אומר לך שופך דם את הייב ששפכת דמו של בנך . א"ל ע"מ כן . וכיון שלא הועיל ממנו כלום בא לו אצל יצחק אמר לו ברא דעלובתא הולך הוא לשחטך . א"ל ע"מ כן . א"ל א"כ כל אותן הפרגזיות שעשתה אמך לישמעאל שנאיה דביתא ורותא ואתה אינך מכניס בלבך . כד לא תיעול מילא כולא תיעול פלגא . הה"ד ויאמר יצחק אל אברהם אביו אבי . למה אבי אבי שני פעמים כדי שיתמלא עליו רחמים . ויאמר הנה האש והעצים . א"ל יצף להווא גברא דינער ביה . מ"מ אלהים

מתנות כהונה

לאמר כה יהיה זרעך : בשרן כו' . הגבוהה גזרקה צפיו ונשבה שימו וכרית כרותה לשפתים וה"ג צילקוט בדיקא : אברהם לא חזר . גרסינן פי' לא חזר יצחק עמו וזה שאמר בשלום : ונברעה וגו' . סבירא ליה דבתחיית המסית חייבי כמו שדרשו חז"ל כי לך תכרע כל בנך זה יום המיתה ואח"כ כתיב נברכה לפני' י"י שעומדים בהיים : צלוכו גרסינן פי' עץ לתלותו עליו כן היה טוען יצחק עצי העולה לישרף כו' : מבשרת את האוכלים . שבלא שחיסה חסורה צבילה ודייק ממאכלת חברים משמע : אלא בזכות כו' . שהקב"ה מוצרף מחשב' טובה כאלו כבר עשו' : לישחט ואע"ג ששאל אח"כ היה השם לעולה זה היה אחר דבריו של שטן וכדנפרש ואיל : איבדת לבך . וכי לבך אצת שחך לשחוט את בנך : ויותר על דין . ועוד יומר מזה לעמוד בנסיון ולא חסיה לאה ועיף : שופך דם את חייב . כלומר דין שופך דם אתה חייב : ברא דעלובתא . בן העניה והדלה כך פי' הערוך ועל שרה אמר כן : הולך הוא . אצתה לשחטך : הפרגזיות פי' רש"י דברים ההמודים ומני קשטין ומלאחי בערוך שפי' צו ענין עכסים וגלגה דל"ל עכסים והוא מניי חכשטיים כד"א תפלת העכסים ציטטיה סי' ג' : שעשתה אמך גרסינן . כלומר אותן חכשטיים שעשתה לך אמך לישמעאל שגוף הצית פלגא כו' . כלומר משל הוה צפי דבריות דבר בלבךך שזב אמר הספר כד לא תיעול כולה בלב המקבל נכנסת החיה וצילקוט גרם : תיעול פלגא . לשון הרע אע"פ שאינה נכנסת כולה בלב המקבל נכנסת החיה וצילקוט גרם : תיעול פלגא . שקודם לזה הלך לישחט בלבב שלם : ה"ג רש"י והערוך יצף להווא דנער ציה מ"מ אלהים יראה לפיך כתיב מיד ויאמר יצחק אל אברהם כו' הכי שלכנסה הכתה השטן בלבב קצת אע"פ לו השם ואם לאו וכו' . ופירש יצף ינער ויצער לאונו שנער כך והסיפק לשאול בדברים אלה מ"מ אלהים

אלהים יראה לו השה לעולה . ואם לאו אתה השה לעולה בני . וילכו שניהם יחדיו . זה לעקוד וזה לעקד זה לשחוט וזה לישחט . ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים : (ו) ויבן שם אברהם את המזבח . ויצחק היכן היה א"ר לוי נטלו והצניעו . אמר דלא יזרוק ההוא דינער ביה אבן ויפסלנו מן הקרבן . ויבן שם אברהם את המזבח וגו' ויעקד את יצחק בנו . ר' הפני בר יצחק אמר כל מה שהיה א"א עוקד את יצחק בנו מלמשה היה הקב"ה כופת שריהם של עכו"ם מלמעלה . ולא עשה . אלא כיון שהפליגו ישראל עצמן בימי ירמיהו א"ל הקב"ה מה אתם סבורים דאלין כפותיא קיימין שנא' (נחום ה) כי עד סירים סבוכים וכסבאם סבואים . וכי עד שרים סבוכים אלא כסבאם סבואי' אשתרוזן יתהון כפותיא דכתי' (ע) אכלו כקש יבש מלא : (ז) בשעה ששלח א"א את ידו ליקח המאכלת לשחוט את בנו בכו מה"ש . הה"ד (ישעיה נג) הן אראלם צעקו חוצה . מהו חוצה ר' עזריה אמר חוצה היצה הוא ברייה למוכס ית בריה . ומה היו אומרים (ע) נשמו מסלות . וכי אין אברהם מקבל את העוברים ואת השבים . שבת עובר אורח המד"א חדל להיות לשרה אורח וגו' . הפר ברית ואת בריתי אקים את יצחק . (ע) מאם ערים וישב בין קדש וגו' . לא השב אנוש לא עמדה זכות לאברהם . אתמהא . ומי יאמר לך שאין הפסוק מדבר אלא במה"ש נאמר כאן ממעל ונאמר להלן ממעל (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו : (ח) וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת . רב בעא קומי ר' חייא רבה מנין לשהיטה שהיא בדבר הממלטל . מן הכא . וישלח אברהם את ידו . א"ל אין מן ההגדה

מתנות כהונה

אלהים כו' . ויף פירש' לשון נער ודלגה כמו שנא' יהושע כ"ב ואם לא מדלגה ומתרגמין ואם לא מיופשא : ויצחק היכן היה . שהיה לו לזרז במצוה ולבנות גם הוא את המזבח : דלא יזרוק האור דינער ביה . אותו שנער בו והוא השטן וי"ל שקורא לשטן יגער ביה על דרך שנא' יגער י"י בך השטן : ולא עשה . ולא עכב ונשאר כך אלא כו' : שהפליגו עמנו . הרחיקו עמנו מן הקצוה לעבוד ע"ג וה"ג בילקוט כהדיא : דאילין כו' . שאלו קישורים והאגודות עדיין קיימין כתיב : סירים סבוכים . קרי ב' שרים סבוכים וכי סבורין אחס שאותן שרי האומות עדיין נלחצים בסבוכים וקישורים אלא כסבאם כו' פירש' הרי הם כשיכור ומשועב שותר השלשלת והולך ומזיק לכל אשר ינאל : אשתרוזן כו' . מותרין הם הקישורים : אבלו וכו' נחלקין ונשרפים הקישורין והאגודות : היצה הוא . דבר מיצוי הוא שבריה אחת ישחוט את בנו והכי מוכח בילקוט ישעיהו דגרם חושה הוא לך חושה הוא לאבא למוכס ית בריה ובילקוע סדר זה גרם חושה הוא בידים למוכס ית בריה פי' הון לטבע האנושי הוא שבידיו ישחט את בנו ובשם פירש' מלאחי חושה חלה כתיב לשון נחיה ומהירות דבר מהיר וכרות ומופסק שיחט איש את בנו : אם אין אברהם גרסו' . פי' שאם אברהם לא יקבל העוברים והשבים יהיו שממים ומרביים המסילות והכי גרם בילקוט כהדיא אם אברהם אינו מקבל עוברים ושבים ורש"י פירש בלשון טימא וכי אברהם אינו מקבל וכו' : שבת כו' . כלומר פירושו פסק כד"א חדל להיות כו' ומתרגמין פסק וכן שבת תרגומו פסק כלומר שפסק אותו זכות של עוברי דרכים ושבו מלאחי צפירש' בשם מדרש הרנינו נשמו מסילות היכן הוא מתן שכרן של עוברים ושבים שהיה אברהם מודיעך בעולם . שבת עובר אורח בטל מתן שכרן של אורחים שהיו באין מכל מקום לכון אל אברהם לאכול ולשתות ולעשו' אותם שיברכו לצורא עולם אלא הסר ברית שאמרת לאברהם ואת בריתי אקים את יצחק הרי המאכלת על זוארו עד מתי אחס מנחין : ה"ג וישלח אברהם וגו' . ויקח המאכלת ודיק מדכתיב ויקח משמע שהוא תלוש ולא היה חסר אלא לקיחה . ומוכח צפ"ק דהולין דרבי חי"א שמעה מר' אל רב אם מתוך ההגדה אמר לך ר' כן חחר הוא בו לעין דין

התגדה אמר לך חזר הוא ביה. ואין מן אולפן אמר לך לית הוא חזר ביה
 דתני לוי היו נעוצים מתהלתן הרי אלו פסולין תלושין ונעצן הרי אלו
 כשרים. דתנן השוחט במגל יד במגל קציר ובצור ובקנה שחיטתו כשרה.
 א"ר יוסי חמשה דברים נאמרו בקרומיות של קנה. אין שוחטין בה. ואין
 מוהלין בה. ואין הותכין בה בשר. ואין מקנהין בה את הידים. ולא
 מתצין בה את השנים. מפני שרוח רעה שוכנת עליה: (ט) ויקרא אליו
 מלאך ה' מן השמים ויאמר אברהם אברהם. הני ר' היא לשון היבה
 לשון זירוז. ראב"י אמר לו ולדורות. אין דור שאין בו כאברהם ואין דור
 שאין בו כיעקב ואין דור שאין בו כמשה ואין דור שאין בו כשמואל:
 (י) ויאמר אל תשלח ירך. וסכין היכן היה. נשרו שלש דמעות ממה"ש
 ונשחת הסכין. א"ל אחנקנו א"ל אל תשלח ירך אל הנער. א"ל אוציא
 ממנו טפת דם א"ל אל תעש לו מאומה מומה. כי עתה ידעתי. הודעתי
 לכל שאת אוהבני. ולא השכת וגו' שלא תאמר כל החלאים שחויץ לנוף
 אינן חלאים אלא מעלה אני עליך כאילו אמרתי לך הקרב עצמך לי ולא
 עיכבת: (יא) ד"א א"ר יצחק בשעה שבקש אברהם לעקוד יצחק בנו.
 א"ל אבא בחור אני והוששני שמא יודעזע גופי מפחדה של סכין ואצערך.
 ושמא תפסל השחיטה ולא תעלה לך לקרבן. אלא כפתני יפה יפה. מיד
 ויעקוד את יצחק. כלום יכול אדם לכפות בן ל"ז שנה (ג"א בן כ"ו שנה)
 אלא לדעתו. מיד וישלח אברהם את ידו. הוא שולח יד ליטול את הסכין
 ועינו מורידות דמעות ונפלות דמעותיו לעינו של יצחק מרחמנותו של
 אבא. ואעפ"כ הלב שמח לעשות רצון ויצרו. והיו המלאכים מתקבצין
 כתות כתות מלמעלן. מה הוון צווחין. נשמו מסלות שבת עובר אורח
 הפר ברית מאס ערים. וכי אין רצונו בירושלים ובבה"מ שהיה בדעתו
 להוריש לבניו של יצחק. לא השב אנוש לא עמדה זכות לאברהם לית
 לכל ברייה חשיבות קדמיו: (יב) א"ר אחא התחיל אברהם תמיה אין
 הדברים הללו אלא דברים של תימה. אתמול אמרת כי ביצחק יקרא
 לך זרע. חזרת ואמרת קח נא את בנך. ועכשיו את אומר לי אל תשלח

ידך

מתנות כהונה

הדין דהפי' במחזר מעיקרה נמי כשר והא דתיב ויקח זריזותיה דאברהם קמ"ל כהאי צפ"ק
 דחלין אבל אם אמר לך כן מוחך ההלכה ולענין הדין שמע מיניה דרב כהנא שפיר קאמר משמו
 ששוחט במחזר רבי פוסל כדאיתא ההם צפ"ק דחולין גודלי לא יחזור צו והא דפוסל
 במחזר היינו במחזר מעיקרה אבל תלוש ולבסוף חזרו כשר: שחיטתו כשרה. משמע דיעבד
 ומוקי לה הסם כר' ורמי עליה צפ"ק דחולין רב כהנא אמר שוחט במחזר ולבסוף חזרו כשר
 אפי' דיעבד ומשני הא במחזר מעיקרה פוסל אפי' דיעבד הא בתלוש ולבסוף חזרו כשר
 דיעבד: מחצין חולין: כאברהם כיעקב כשמואל כו'. כל אלו נכפלו שמונה יצחק יעקב
 משה משה מואל שמואל: נשרו ג' דמעות. מבטיחין כדאיתא הן ארבלם לעקו חוזה מלאכי
 שלום מר יבכיון: וישחת נשחטה: ידעתי קרי ביה ידעתי הו"ד בחיזק: כל החלאים
 וכו'. כן יאמר אילו ח"ל לשחוט את עצמו לא עשה ועל בנו שהוא חוץ ממנו לא היה חס: אלא
 מעלה חיי כו'. פירש"י דהאי יחידך פי' נפטר כדאמרינן בעלמא הכשמה יש לה חמשה שנות
 נפש רוח נשמה יהודה חיה וכן הוא במדבר רבה פרשה י"ז: ולא תעלה. השחיטה וההקדשה
 לא תעלה לרצון ליי: ברום יכול כו'. בתמיה אלא ברצונו כפחהו: רחמנותו של אבא.
 כלומר מוד רחמנותו הטבעי מן האב על בנו: נשמו מסילות. כדדיש לעיל בפר' זו: אחתיה

יך אל הנער. אתמהא. א"ל הקב"ה אברהם (תהלים פט) לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה. כשאמרתי לך קח נא את בנך. לא אמרתי לך שחטוהו אלא העלתו. לשם חיבה אמרתי לך. אסיקתיה וקיימת דברי. ועתה אחתיניה. (ג"א) משל למלך שאמר לאוהבו העלה את בנך על שלחני הביאו אותו אוהבו וסכיניו בידו. אמר המלך וכי העלתו לאכלו אמרתי לך העלתו אמרתי לך מפני חיבתו. הה"ד (ינמיס יט) ולא עלתה על לבי. זה יצחק: (יג) וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר. מהו אחר א"ר יודן אחר כל המעשים ישראל נאחזים בעבירות ומסתבכין בצרות וסופן לינאל בקרניו של איל שנא' (זכריה ט) וה' אלהים בשופר יתקע וגו'. אריב"ס אחר כל הדורות ישראל נאחזים בעבירות ומסתבכין בצרות וסופן לינאל בקרניו של איל הה"ד וה' אלהים בשופר יתקע. א"ר חנינא ב"ר יצחק כל ימות השנה ישראל נאחזים בעבירות ומסתבכין בצרות ובר"ה הן נוטלין שופר ותוקעין בו ונוזכרים לפני הקב"ה והוא מוחל להם וסופן לינאל בקרניו של איל שנא' וה' אלהים בשופר יתקע. ר' לוי אמר לפי שהיה א"א רואה את האיל ניתוש מן החורש הזה והולך ומסתבך בחורש אחר. א"ל הקב"ה כך עתידין בניך להסתבך למלכויות. מכבל למדי מן מדי ליון מיון לאדום וסופן לינאל בקרניו של איל. הה"ד וה' אלהים בשופר יתקע: (יד) וילך אברהם ויקח את האיל ויעלתו לעולה תחת בנו: ר' בניה אמר אמר לפניו רבון העולם הוי רואה דמו של איל זה כאילו דמו של יצחק בני. אימוריו כאילו אימוריו דיצחק ברי. כהדא דתנן תרי זו תחת זו תרי זו תמורת זו תרי זו חילופי זו תרי זו תמורה. ר"פ אמר אמר לפניו רבון העולם הוי רואה כאילו הקרבתי את יצחק בני תחלה. ואה"כ הקרבתי את האיל הזה תחתיו. המד"א (מ"ג טו) וימלך יותם בנו תחתיו. כהדא דתנן כאימרא כדירים. ר"י אמר כאימר תמידא. ר"ל אמר כאילו של יצחק. תמן אמרי כולד החטאת. תני בר קפרא כאימר דלא ינק מן יומוי: (טז) ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה. ר"י אמר אמר לפניו רבון העולם בשעה שאמרת לי קח נא את בנך את יחידך. היה לי מה להשיב לך אתמול אמרת כי ביצחק וגו' ועכשיו קח נא את בנך וגו'. וה"ו לא עשיתי כן אלא כבשתי רחמי לעשות רצונך. יד"מ ה' אלהינו בשעה שיהיו בניו של יצחק באים לידי עבירות ומעשים רעים. תהא נזכר להם אותה העקרה ותתמלא עליהם רחמים: (טז) אברהם קרא אותו יראה שנא' ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה. שם קרא

קרא

מתנות כהונה

גרסי'. פי' הוכיחוהו שלפידך אמרתי העלכו ליראות לפני מפני החיבה שיש לי עליו: וסכיניו בידו. שהרי אמר לו העלכו על השלחן משמע לאוכלו: הוי רואה כו'. מדכתיב תחת בנו קדייק הכי: וימלוך יותם בנו תחתיו. כמו אחריי שהרי אביו מלך ג"כ: ה"ג יותם בנו תחתיו תיניח כהמרא כו'. משנה היא פ"ק דכדורים ופי' האומר הרי עלי נדר כהמרא פי' ככבש או כדורים כזה שמביא מן הדיר של בהמה ופליג ר' יוחנן ור"ל כהמרא האומר כהמרא מה יביא ר' יוחנן אמר יביא ככשה כהמרא תמידה ככבש של קרבן תמיד היתה כוונתו: ור"ל אמר יביא חיל. שכוונתו היתה כהמרא של יצחק וסמן אמריקן כוונתו היה כולד חטאת: כאימר ככבש שלא ינק חלב מימיו. חס חיל של יצחק: אמר ר' יוחנן גרסי' ויהי רצון פי' יראה. כלומר יראה ויזכר

קרא אותו שלם שנא' (בראשית יד) ומלכי צדק מלך שלם. אמר הקב"ה אם קורא אני אותו יראה כשם שקרא אותו אברהם. שם אדם צדיק מתרעם. ואם קורא אני אותו שלם אברהם אדם צדיק מתרעם אלא הריני קורא אותו ירושלם כמו שקראו שניהם יראה שלם ירושלם. ר"ב בשם ר' חלבו אמר עד שהוא שלם עשה לו הקב"ה סוכה והיה מתפלל בתוכה. שנא' (ספלים עו) ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון. ומה היה אומר יה"ר שאראה בבנין ביתי : (יו) ד"א מלמד שהראה לו הקב"ה בהמ"ק הרב ובנוי הרב ובנוי. שנא' שם המקום ההוא ה' יראה הרי בנוי המד"א (דברים עו) שלש פעמים בשנה יראה. אשר יאמר היום בהר ה' הרי הרב שנא' (איכה ה) על הר ציון ששמים. ה' יראה בנוי ומשוכלל לע"ל. כענין שנא' (ספלים קב) כי בנה ה' ציון נראה בכבודו : (יה) ויקרא מלאך ה' וגו' שנית ויאמר בי נשבעתי. מה צורך לשבועה זו. א"ל השבע לי שאין אתה מנסה אותי עוד מעתה ולא את יצחק בני. משל לאחד שישמר את אנינו שכולת נהר והקפיץ גם בנו עמו. ד"א מה צורך לשבועה זו. ר' חמא ב"ר חנינא א"ל השבע לי שאין את מנסה אותי עוד מעתה. משל למלך שהיה נשוי למטרונה ילדה ממנו בן ראשון ונרשה. שני ונרשה. שלישי ונרשה. וכיון שילדה ממנו בן עשירי נתכנסו כולם וא"ל השבע לנו שאין את מנרש את אמנו מעתה. כך כיון שנתנסה א"א נסיון עשירי. א"ל השבע לי שאין את מנסה אותי עוד מעתה. א"ר חנין כי יען אשר עשית את הדבר הזה. נסיון עשירי הוא ואתה אומר כי יען אשר עשית את הדבר הזה. אלא זה נסיון האחרון שהוא שקול כנגד הכל. שאילו לא קבלו עליו אבד את הכל. (ג"א כל מה שעשה) : (יט) כי ברך אברכך וגו'. ברכה לאב ברכה לבן. והרבה ארכה. רבות לאב רבות לבן. וירש זרעך את שעד אויביו ר' אומר זו תרמוד. אשרי כל מי שהוא רואה במפלתה של תרמוד. שהיתה שותפת בשני חרבנות. ר' יודן ור' חנינא חד מנהון אמר בחרבן בית ראשון העמידה פ' אלף קשתים. (ג"א קשתים) ובחרבן בית שני העמידה שמונת אלפים קשתים : (כ) וישב אברהם אל נערו. ויצחק היכן הוא. ר"ב בשם רבנן דתמן. שלחו אצל שם ללמוד ממנו תורה. משל לאשה שנתעשרה מפלכה. אמרה הואיל ומן הפלך הזה התעשרתי עוד אינו זו מתחת ידי לעולם. כך אמר אברהם כל שבא לידי אינו אלא בשביל שעסקתי בתורה ובמצות. לפיכך אינו רוצה שתזוז מזרעי לעולם.

ר

מתנות כהונה

אח אשר כנשתי רחמי לעשות רצונו בלבב שלם : יראה שלם. יראה נימסרתי שלי ידו : את שהוא פאם. כלומר קודם שצאו ישראל לתוכה ולא נקראת עדין ירושלים אלא שלם עשה זו סוכה של כבוד ומתפלל זו : ה"ג יראה וגומר. וספיה דקרא נמקום אשר יבחר. ה"ג יאמר היום בהר ה' הרי הרב : והקפיץ לשון קפיה שהפילו במהירות וקפיה עמו : שני וחח"כ ילדה ממנו בן שם ונרשה : שמונים אלף קשתים. פי' הערוך מוריס בקשת. ה"ג צילקוט : ובחורבן בית שני העמידה חרבעים אלף קשתים וחד אמר בחורבן ראשון העמידה חרבע אלף קשתים ובשני אלפים קשתים ועיין מזה בליכה רבה סוף פסוק בלע יי' : שלחו לביטו בליכה. כדי שלא תשלוט בו עין הרע על שנינו מן המיתה וה"ג צילקוט בהדיח : לא נזכרו שמונת. מפני עין הרע ששלם בהם מהו כדברי ר' יוסי לקמן. ה"ג מהו ברק : מהו. שהיו העכו"ם רוקקים בהם

ואומרים

ר' הנינא אמר שלחו בלילה מפני העין. שמשעה שעלו חנניה מישאל ועזריה מכבשן האש עוד לא נזכרו שמותן. ולהיכן הלכו. ר"א אמר מתו ברוק. ר' יוסי אמר מתו בעין. ריב"ל אמר שינו את מקומם והלכו להם אצל יהושע בן יהוצדק ללמוד ממנו תורה. הה"ד (זכייס ג) שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך היושבים לפניך וגו'. ר' הנינא אמר ע"מ כן ירדו חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש על מנת שיעשה בהם מופת: **פרשה נו** (א) ויהי אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם היא. כתיב (משלי יד) חיי בשרים לב מרפא

ורקב עצמות קנאה. שעד שהוא בהר המוריה נתבשר שנולדה זוגתו של בנו שנא' הנה ילדה מלכה. (סג ג) רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך. שעד שהוא בהר המוריה נתבשר שנולדה זוגתו של בנו שנא' הנה ילדה מלכה גם היא בנים. (סג כה) מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק. תמן תנינן על הגשמים ועל בשורות טובות הוא אומר ברוך הטוב והמטיב. מה ראו לסמוך בשורות טובות לירידת נשמים. ר' ברכיה בשם ר' לוי אמר ע"ש מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק. מה שמועה טובה ברוך הטוב והמטיב אף מים קרים ברוך הטוב והמטיב. ד"א כמים קרים על נפש עיפה כן שמועה טובה מארץ מרחק. זה אברהם שעד שהוא בהר המוריה נתבשר שנולדה זוגתו של בנו הה"ד הנה ילדה מלכה וגו': (ב) ויהי אחרי הדברים האלה. אחר הרהורי דברים שהיו שם. מי הרהר אברהם הרהר. אמר אילו מת בהר המוריה לא היה מת בלא בנים. עכשיו שנעשה לו גם מה אעשה אשיאנו מבנות ענר אשכל וממרא שהן צדקניות וכי איכפת לי מיוחסים. א"ל הקב"ה אין אתה צריך כבר נולד בת זוגו של יצחק הנה ילדה מלכה גם היא. היא גם היא מה זו בני גבירה ח' ובני פלגשים ד'. אף זו בני גבירה ח' ובני פלגשים ארבעה: (ג) ד"א נתיירא מן היסורים. א"ל הקב"ה אין אתה צריך כבר נולד מי שיקבלם את עוץ בכורו ואת בוז אהיו. איוב אימתי היה. ר"ל בשם מר

קפרא

מתנות כהונה

ואזורים יש לכם חלום כזה וחסם עזרת ע"ג באלהם: היושבים לפניך וגו' גרסי'. וסופיה דקרא כי אנשי מופת המה אנשים שנעשה להם מופת ונכיס: ע"מ שיעשה בהם מופת. סירוסו שעל ידם יעשה מופת ויתקדש שם שמים על ידם אם יללו או אם לא יללו מי' הוא קידש שם שמים ברכים כ"כ נ"י צ"ב בן סורר ומורה אבל לא ח' ע"מ שיעשה להם הקב"ה גם שהרי אחז"ל כל האומר על מנת שיעשה לי גם אין הקב"ה עושה לו גם והם לקידוש שם שמים נחכונו וחכמתם עמדה להם עיין מזה במדרש חזית כפסוק זאת קומתך תמלא נחת: צדקניות ואע"פ שאינם מיוחסים. וה"ג בילקוט ביהמ"ד: ה"א גם היא. כלומר היא יכול לכתוב ילדה היא וכתב גם היא לרבות היא כשרה מה שרה בני הגבירות שהן שרה והגרי שהרי הגרי גבירה הייתה ג"כ כלעיל פ' מ"ה דכתיב ותתן אותה לאברהם אישה ולא לפלגש וכתוב בסוף פ' חיי שרה ויוסף אברהם ויקח לו אשה ושמה קטורה לשם אישיות לקחה ולא לשם פילגש שם כתיב ותלד לו את זמנן ואת יקשן ואת מדן ואת מדין ואת ישבק ואת שוח הא ששה ויצחק וישמעאל הרי ח' וכתוב ולבני הפלגשים נתן וגו' פלגשים תרחי ובני תרחי לכל פלגש משמע ליה הרי ארבע וכן גבי מלכה עוץ בזה קמואל כשד חזו פלגש ידלף בתואל ופלגשו ושמה רחומה וגו' את טבה גחם תתן מעכה וצפי' רש"י מלאהי כתוב ולבני הפלגשים ולא ידענו כמה היו וילפיין ליה מפילגש: מלכה מה החס ארבעה כו' ע"כ וא"כ יהיה זה ללמד וממלא למד: כבר נולדה כו'. מדכתיב

קפרא אמר בימי אברהם היה שנא' את עוץ בכורו וכתוב (לויג א) איש היה בארץ עוץ וגו'. ר' אבא בר כהנא אמר בימי יעקב היה. דא"ר אבא בר כהנא דינה אשתו של איוב היתה. דכתיב באשת איוב (סג ז) כדבר אחת הנבלות וכתוב בדינה (מלאכים לה) כי נבלה עשה בישראל. ר' לוי אמר בימי שבטים היה. הת"ד (לויג עו) אשר חכמים יגידו ולא כחרו מאבותם. זה ראובן ויהודה. ומה שבר נמלו על כך. להם לכדם נתנה הארץ. ר' לוי בשם ר"י בר הלפתא אמר בירידתן למצרים נולד ובעלייתן מת. אתה מוצא עיקר שניו של איוב לא היו אלא ר"י שנים. ועשו ישראל במצרים ר"י שנים. ובא שטן לקטרג וגירה אותו באיוב. ר' חנינא בריה דר' אחא אמר לרועה שהוא עומד ומכית בצאנו בא זאב אחד נזדווג לו אמר תנו לו תיש אחד שיתגרה בו. ורבי המא אמר למלך שהיה יושב בסעודה בא כלב אחד ונזדווג לו. אמר תנו לו ככר אחד שיתגרה בו. כך בא שטן לקטרג גירה אותו באיוב הת"ד (סג י) ויסגורני אל אל עויל ועל ידי רשעים ירטני. והלואי בני אדם צדיקים אלא בני אדם רשעים. ר"י ב"ר יהודה אמר בימי שפוט השופטים היה הת"ד (סג טז) הן אתם כולכם חזיתם ולמה זה הבל תחבלו. חזיתם מעשי ומעשי דורי. חזיתם מעשי מצות ומעשים טובים. מעשי דורי שהן מבקשין ליתן שכר לזונות מן הגרנות ואין דרכן של צדיקים להיות נותנין שכר לזונות מן הגרנות. הת"ד (סג טז) אהבת אתנן על כל גרנות דגן. ר' שמואל בר נחמן אמר בימי כשדים היה שנא' (לויג א) כשדים שמו שלשה ראשים. ר' נתן אמר בימי מלכת שבא היה שנאמ' (סג) ותפול שבא ותקחם. וריב"ק אמר בימי אחשורוש היה דכתיב ביה (אסתר ז) יבקשו למלך נערות בתולות טובות מראה וכתוב (לויג נג) ולא נמצא נשים יפות כבנות איוב. ר"ל אמר איוב לא היה ולא נהיה. מחולפת שיטתיה דר"ל. דתמן אמר ר"ל בשם בר קפרא בימי אברהם היה. והכא אמר איוב לא היה ולא נהיה. מאי לא היה ולא נהיה ביסורים שנכתבו עליו. ולמה נכתבו עליו אלא שאילו באו עליו היה יכול לעמוד בהן. ר' יוחנן אמר מעולי גולה היה וישראלי היה ומדרשו בטבריה. לפיכך למדו ממנו קריעה וברכת אבלים הת"ד (לויג א) ויקם איוב ויקרע את מעילו. מיכן שצריך אדם לקרוע מעומד. ר' חנינא אמר נכרי היה. תני ר' חייא נכרי צדיק אחד עמד לי בעכו"ס ונתתי לו שכרו ופטרתי. ואי זה זה איוב: (ד) את עוץ בכורו. ריב"ל אמר הוא לבן הוא קמואל. ולמה נקרא שמו קמואל. שקם כנגד אומתו של אל. ופילגשו ושמה

ראומה

מתנות כהונה

הנה קדיק: זה ראוץ ויהודים. שהנידו סרחוס ולא יתנוששו כדל' צפ"ק דסוטה: להם לנדס נהנה הארץ פי' רש"י פ"ק דסוטה יהודה זכה למלכות וראוץ נעל בעבר הירדן סחלה ושוב ע"ש: ר"י שנה. פירש"י צפ"ק דכ"ב דכתיב ויוסף י"ז את כל אשר לאויב למשנה למדנו שאף שנתנו סוכסלו וכסיו ויחי איוב אחר זאת מהם וחרבשים למדנו כשצאו עליו יסורין היה בן שבעים שנה וכן הוא בסדר עולם כהדיח הציור צילקוט צפ"ק לך: לקטרג על ישראל לחמר הללו עובדי ע"א והללו עמ"א למה אלו נעלמו והלו נעבעים וה"ג בשמות רבים פרשה ג"ח וצילקוט איוב כהדיח: אלא צפ"ק דסוטה רשעים. שהרי הללו עובדי ע"א כמו אלו ורש"י זל"פ' אלו מצריו: בימי אספורות. צפ"ק דכ"ב לא היה ולא נהיה אלא משל היה ללמד מניצוריה על הטורחיים ומקטרגים

דאומה. א"ר יצחק כולחון לשון מרדות הן. מבח טבחון. גחם גמחון.
תחש תחשון. מעכה מעכון :

סדר היי שרה

פרישה נח (א) ויהיו היי שרה מאה שנה. יודע ה' ימי תמימים
ונחלתם לעולם תהיה (תהליס לו). כשם שחן

תמימים כך שנותם תמימים בת כ' כבת ז' לנוי. בת ק' כבת כ' שנה
לחטא. ד"א יודע ה' ימי תמימים זו שרה שהיתה תמימה במעשיה אמר
ר' יוחנן כהדא עגלתא תמימתא. ונחלתם לעולם תהיה שנא' ויהיו היי
שרה מה צורך לומר שני היי שרה באחרונה. לומר לך שהביב הויחם של
צדיקים לפני המקום בעוה"ז ובעה"ב: (ב) זורה השמש ובא השמש.
(קבלת ה) א"ר אבא ב"כ וכי אין אנו יודעים שזרח השמש ובא השמש.
אלא עד שלא ישקיע הקב"ה שמשו של צדיק זה הוא מזריח שמשו של
צדיק הכירו. יום שמת ר"ע נולד רבינו. וקראו עליו זורה השמש ובא
השמש. יום שמת רבינו נולד רב אדא בר אבהו. וקראו עליו זורה השמש
ובא השמש. יום שמת ראב"א נולד רבי אבון. וקראו עליו זורה השמש
ובא השמש. יום שמת ר"א נולד ר' אבין בריה. יום שמת ר"א נולד אבא
הושיעה איש פורא. יום שמת אבא הושיעה נולד רבי הושיעה. וקראו
עליו זורה השמש ובא השמש. עד שלא השקיע שמשו של משה הזריח
שמשו של יהושע שנא' (במדבר לו) ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן
נון. עד שלא שקעה שמשו של יהושע זרחה שמשו של עתניאל בן קנז
שנא' (סופטים ה) וילכדה עתניאל בן קנז. עד שלא שקעה שמשו של עלי
זרחה שמשו של שמואל שנא' (ש"א ג) ונר אלהים מרם יבכה ושמואל שוכב
בהיכל ה'. א"ר יוחנן כהדא עגלתא תמימתא. עד שלא השקיע הקב"ה
שמשו של שרה הזריח שמשו של רבקה. בתחלה (נחלשית כג) הנה ילדה
מלכה

אסיפת אמרים

תמימים. ד"א יודע כו' בנעשים בת כ' כו' לחטא.
א"ר: ה"ג (יפ"ת). ובנישא מפ' על סהס לדיקים
סהקב"ם משלים שנותם מיום אל יום. ובנישא מפ'
רק על שרה. (סס): עגלתא. כלו' כלילת יוסי
בדקוה וכנוי. ובכ"ז מכה השלמת סיופי לעגלה
כמו

מתנות כהונה

על מדת הדין שאין אדם נחפס על זערו כדליתא
בפ"ק דמס' ב"ב: ולמוה נכתבו. דוקא עליו
ולא על אחר: מרדות מכה וקללה כדמפרש
ואיל: מבחון ל' וטבח טבח שחוט כלו'
שחוט אוחס: גמחון י"ל מלשון גנוס שפירות
כריתה ועיין ערך גס או לשון מימוח ובילקוט

גם נחמן: תחש תחשון לשון כחמשות: מעכון ל' משוך וכרות ושמש מורה על תגמולם ונצי
לדיקים זכר לדיק לברכה: עשרים וכו'. דייק מדלל כתיב שבע ועשרים ומאה שנה וכחז שנה
בכל כלל וכלל כפי' רש"י בחומש ובז"ר כהדיא והרמב"ן פי' בפר' זו שהולילו זה משמי חיי שרה:
כבת ד' לחטא גרסי' שהרי אינה בת עונשין עדיין שקודם מתן תורה לא היו נענשין עד מאה
שנה: בת ז'. עדיין לא הוכחשה יפיה מחמת דס ווסתה: עגלתא תמימתא כו'. עגלה תמימה
כלי מוס אשר לא עליה עול וכל מוס לא יהיה בו: שנא' ויהיו כו'. שהבז הקב"ה שנות לדיקים
ושחזם בחורה כדי שיהיו נחלת ימיהם זכורה לעד וכן הוא לקמן ר"פ ס"ב: מה צורך לומר שמי
חיי שרה שהרי כבר אמר חיי שרה אלא רמז לב' מימי החי' חיי עה"ז וחיי עה"ב כן פירש"י:
עתניאל סוף יענן שהיה שופט הדו' ורצן תור' בישראל כדלמא ס"ג דתמורה: אשכול וממלא
כ'

מלכה גם היא בנים. ואח"כ ויהיו חיי שרה מאה שנה : (ג) ר"ע היה יושב ודורש והצבור מתנמנם בקש לעוררין. אמר מה ראתה אסתר שתמלוך על קב"ז מדינה. אלא תבא אסתר שהיא בת בתה של שרה שחיתה ק' וכ' וז'. ותמלוך על ק' וכ' וז' מדינות : (ד) ותמת שרה בקרית ארבע. ד' שמות נקראו לה. אשכול וממרא קרית ארבע חברון. ולמה הוא קורא אותה קרית ארבע. שדרו בה ד' צדיקים. ענר אשכול וממרא ואברהם. ונמולו בה ד' צדיקים אברהם ענר אשכול וממרא. ד"א קרית ארבע שנקברו בה ד' צדיקים אבות העולם. אדם הראשון אברהם יצחק ויעקב. ד"א שנקברו בה ד' אמהות חוה ושרה ורבקה ולאה. ועל שם בעליה שהן ד' ענן וגי בניו. א"ר עזריה שמשם יצא אבינו אברהם שרף אחרי ארבעה מלכים קוזמוקרטורין. ושהיא עולה בקרנסין של ד' בתחלה ליהודה ואח"כ לכלב ואח"כ ללויים ואח"כ לכהנים. והיא א' מד' מקומות מגונים שבא"י. ואלו דן. ר' יצחק ורבנן. ר"י אמר דור ונפת דור ותמנת סרח וחברון. ורבנן אמרי דנה וקרית סנה ותמנת סרח וחברון : (ה) ויבא אברהם לספוד לשרה. מהיכן בא ר' לוי אמר מקבורתו של תויה לשרה בא. אמר ליה ר' יוסי והלא קבורתו של תרח קדמה לקבורתה של שרה שתי שנים. אלא מהיכן בא מהר המזריה בא. ומתה שרה מאותו צער. לפיכך נממכה עקידה לויחיו חיי שרה : (ו) ויקם אברהם מעל פני מתו. מלמד שהיה רואה מלאך המות מתרים כנגדו. א"ר יוחנן מה הן תנינן מי שמתו מוטל לפניו פטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות שבתורה

מן

אסיפת אמרים

מתנות כהונה

כמו עגלה ויפוסים. וכדאיתא בסנהדרין (דף כ"א) עגלה זו מיכל שם : במגונים. ומפני שחברון היא ביוצר מגונה הוקבע שם עגלים. ויפוס : דור. דור שני מיותר י"מ : מקבורתו כו'. דיוק מהל"ל לספוד. אע"כ ה"ס שנה מהספד א' ועשיוו ב"ל לספוד גשרה. וע"כ הספד אביו ב"ל שקרוב בזמן. ויפוס' זא"ז לגי' י"מ : לפיכך כו'. ר"ל לפי' כתיב ויבא אברהם (ושמעיון מונה שנה מעקידה) אלא ויהיו חיי שרה לאשמעיון שמה מאותו צער. וז"ה כוונת רש"י ז"ל בחומש לא שדרש כמיכות ס'. (שם) טה"ט. הוא מה"מ הוא יס"ר. שהספד כנגדו היכן כעשהק קוס לך באלן לארכה כו'. לך ויקם בזריו' לקנות מקום לקבורה. ועל ש"ר פ"ו. (נח"ל) :

כו' אשכול נקרא כו' על שם המעשה על אודות האשכול אשר כרתו משם בני ישראל : ממרא כי חילוני ממרא היה מתוך פי' רש"י משמ' שנקרא כן על שם המרגלי' שהמרו שם את פי י"י כי כרתו משם האשכול להמרות רוח קדשו לאמר כשם שפרי' משונה כך עמה משונה : חברון על שם חצרות הזוגות שנקברו שם ובפירוש' מנאשי על שם אברהם חבר נאה למקום שהיה דר שם וקריות ארבע לא נתנו עש : ולמה נקרא כו' על שם בעליה. שבי העיר : קוזמוקרטורין פירש' קוזמו בלשון יון עולם קרטורן בלשון והערך פי' סופסי העולם קוזמו עולם קרטורן

שופש : שהיא עולם. חברון היה עולם בארבע גורלות כדמפרש וחזיל ובקרנסון לפי הענין פירוש גורלות וכן משמע פירושו צערך ורש"י גם בקנסריון ופי' בן מזלות : בתחלה ליהודה. נסלו בגורל : לכלב כדכתי' בספר יהושע ויתנו לכלב את חברון : ללויים לערי מקלט ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לכלב : בוגרבים וחברון היה מקום ערשין כמו שפירש' צפ' שלה לך : סתרים פי' הערוך המרסה הוא ענין מלחמה והתגרות והגירוי היה לאמר על ידך ממה שרה חילו לא עקדת בך לא היסה ממה עדיין וכדי שיתחרט על מעשה העקידה אמר כן ולך אמר יקם לשון זירוז או דיוק מעל פני מתו מעל מלאך המות (וע"ל פ' ברכה) : מן הן. מהיכן למדו הא דתנן ויקם וידבר משמע שלא עשה שום דבר רק וזך קבורתה וכל זמן שלא נקבר מוטל לפניו קריק ליה כיון שמוטל עליו לקבורו כדילוף פרק מי שמתו מואקבר' מת' מלפני אמו הריא שעתיה קמיה הוא רמי והכתיב ויקם אברהם מעל פני מתו אלא מלמד כל זמן שמוטל עליו לקברו כמוטל

מן הכא. ויקם וידבר : (ז) גר ותושב. גר דייר תושב מארי ביתא . אם דציתם גר ואם לאו מארי ביתא שכך אמר לי הקב"ה (מלשי"י) לזרעך נתתי את הארץ הזאת . תנו לי אחוזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני . איני מבקש מכם אלא מת אחד שנא' תנו לי אחוזת קבר . ויענו בני הת את אברהם וגו' שמענו אדוני וגו' . א"ל מלך את עלינו נשיא את עלינו אלוה את עלינו . אמר להם אל יהסר העולם מלכו ואל יהסר העולם אלוהו . במבחר קברינו במבחר שבקברינו . קבור את מתך מתים הרבה . וישתחו אברהם לפני עם הארץ . מיכן שמודים על בשורה טובה : (ח) וידבר אתם לאמר אם יש את נפשכם וגו' פגעוני לי . סרסוני לי . ואם לאו צלו לי עילויה . ועפרון יושב בתוך בני הת . ר' יצחק אמר ישב כתיב אותו היום מינו אותו ארכוסטרטינוס דלא יהא בר נש רב זבין כון בר נש זעיר . ויען עפרון התתי את אברהם באוני בני הת . א"ר פנחס מלמד שנעלו דלתותיהן והלכו לגמול חסדים לאברהם : (ט) לא אדוני שמעני השדה נתתי לך והמערה וגו' אדוני שמעני ארץ ארבע מאות שקל כסף . א"ר הנינא כל שקלים האמורים בתורה סלעים . ובנביאים למרין . בכתובים קונטרין . ר' יודן אמר הויז משקלי עפרון שהיו קנטרין . הת"ד (עמליכת) נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבואנו . נבהל להון איש רע עין זה עפרון שהכניס עין רע בממונו של צדיק . ולא ידע כי חסר יבואנו שחסרתו התורה וא"ו . הת"ד וישמע אברהם אל עפרון וישקול אברהם לעפרן עפרן כתיב חסר וא"ו . ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר . ר' אבא בר ביזנא אמר פרנמטיא נפיק : (י) ויקם שדה עפרון . דהות נפילא וקמת . דהות דבר אינש זעיר ואתעבידת לבר נש רב . שדת עפרון אשר במכפלה . מלמד שנכפלה בעיני כל אחד וא' . ד"א שכל מי שחוא קבור בתוכה בטוח ששכרו כפול ומכופל . א"ר אבהו שכפף הקב"ח קומתו של אדה"ר וקברו בתוכה : (יא) השדה והמערה אשר בו וגו' . א"ר מנין תנינן חסוכר את שדהו צריך לכתוב את שדהו ואת סימניה . מהכא השדה והמערה אשר בו וכל העין אשר בשדה אשר בכל נבולו סביב : (יב) לאברהם למקנה לעיני בני הת . א"ר אלעזר כמה דיות משתפכות

מתנות כהונה

לפניו דמי : דייר לשון דוכת עראי : מארי ביחא . אדון הבית וכמו שפירש"י בחומש . (הז) בילקוט ואקברה מתי חד מיס . ד"א איני כו' ודייק מתי משמע מת א' : אחוזת קבר . משמע קבר אחד : אלוה את עלינו . דלילי למה אמרו אלהים וגם על ידי פיסוק הסעמים הוא נחלק לשנים : במבחר קברינו . משמע בקבר א' המובחר שבכל קברינו ולא המובחר שבכל קבר וקבר : איתים רבנה . דייק מדכתיב מהיך ולא מסך : פגעוני לי . בקשו עלי ממנו וכן פירש"י ויס לפירו מלשון כפיה כלומר סיכפו אותו בדברים כד"א פגע בי : סרסוני לי . עשו בן שנינו סרסרות כדי ששמוד שנינו על המקח ולשון פגיעה יש לומר מפול עליו על שהולך ובה ושונע בזה ובה עד שיפייסו יחד : צלי עלי . החפללו לו בשבילי כד"א אל תחפול בעד העם הזה ואל תשא בעדס רנה ותפלה ואל תפגע בי : ארכוסטרטינוס פירש הערוך גדול שבנביאים : דלא יהא כו' . שלא יהא בן אדם חשוב קונה מאדס שפל וקטן : ה"ג שהכניס עין רעה כו' : חסר י"ז ונשאר עפרון גימטריא ר"ע עיץ : פרנמטיא נפיק . שקלים האמתקבלים בסמורה בכל מקום : דהות נפילה . השדה היסה נפילה ושפלה ועכשו עמדה כדמפרש ואזיל שהיטה של אדם שפל ונעשים של אדם חשוב וגדול : מלמד שנכפלה ט' . היסה נראית כפולה בשויה ממה שקנאה

משתפכות כמה קולמוסין משתברין כדי לכתוב בני חת. עשרה פעמים כתיב בני חת בני חת. עשרה כנגד עשרת הדברות. ללמדך שכל מי שהוא מברר מקחו של צדיק כאילו מקיים עשרת הדברות. א"ר יודן חמשה פעמים כתיב בני ברזילי כנגד ה' ספרי תורה. ללמדך שכל מי שהוא מאכיל פרוסה לצדיק כאילו הוא מקיים חמשה ספרי תורה: (ג) ואחרי כן קבר אברהם. זה"ר (סס כה) רודף צדקה וחסד ימצא היים צדקה וכבוד. רודף צדקה זה אברהם (נראה שיה) ושמרו דרך ה' לעשות צדקה. וחסד שגמל חסד לשרה. ימצא היים ושני היי אברהם מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים. צדקה וכבוד א"ר שמואל בר יצחק א"ל הקב"ה אני אומנותי נומל חסדים. תפסת אומנותי בא ולבוש לבושי. ואברהם זקן בא בימים: **פרישה נט** (א) ואברהם זקן בא בימים. כתיב (סס עז) עמרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא. ר"מ אול לממלא ראה אותן כולן שהורי ראש. א"ל תאמר ממשפחת בית עלי אתם דכתיב ביה (שמואל א ג) וכל מרבית ביתך ימותו אנשים. אמרו ליה ר' התפלל עלינו. א"ל לבו וטפלו בצדקה ואתם זוכים לזקנה מ"ט עמרת תפארת שיבה והיכן היא מצויה בדרך צדקה תמצא. ממי אתה למד מאברהם שכתוב בו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט זכה לזקנה ואברהם זקן בא בימים: (ב) עזו והדר לבושה ותשחק ליום אחרון (משלי לא) עזו והדר לבושה של תורה. ותשחק ליום אחרון אימתי היא שוחקת מתן שכרה לע"ל. ממי אתה למד מאברהם. על ידי שכתוב בו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה זכה לזקנה ואברהם זקן בא בימים: (ג) אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד (משלי ג) אורך ימים בימינה לעתיד לבא. בשמאלה עושר וכבוד בעוה"ז. אפילו שהוא בא להשמאיל לאדם עושר וכבוד. ממי אתה למד מאברהם ע"י שכתוב בו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט זכה לזקנה ואברהם זקן: (ד) ר' יצחק פתח (תהלים עה) וגם עד זקנה ושיבה אלהים אל תעזבני. א"ר אחא לא היא זקנה ולא היא שיבה. אלא שאם נתת לי זקנה תן לי שיבה עמה: ממי אתה למד מאברהם. ע"י שכתוב בו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט זכה לזקנה ואברהם זקן: (ה) ר' שמואל

ב"ר

מתנות כהונה

אברהם. (ה"ט ד"ט שכל מי וכו' וכו' וכו' גי' רש"י ז"ל: (ה"ט א"ר חמן חמן: (ט) מברר וכו'. מבררו מכל ערעור ופקפוק. ה"ט חמשה פעמים כתיב ברזילי כפ' אחת והוא הקדים המלך דוד בלחם ויין ככתוב שם: ולבוש לבושי כו'. זה הקב"ה נקרא עתיק יומין: לממלא גרסי' והוא שם מקום: שהורי ראש. שערות ראשם שחור לא הלבינו מווקן ועין מזה ביבמות (דף קה): וטפלו דבין כד"א וטפלו בנצק נטפל אליו פלוי: ממי אתה למד מאברהם וכו'. פירש"י שנתנת ענוו (עזו והדר) בעולם הזה הדר (דהדר) (כ"ה בפתח"ה) זו זקנה כמו דכתיב וסדרת פני זקן אכל הקרן (קיימת) לעולם הבא ועוד י"ל דדיק סיפיה דקרא וה' בך את אברהם בכל להביא עולם הבא בכלל מכל טוב: בימינה כמו שדרשו ז"ל למיימינים בה שמוסקים בה לשמה ונחת לו שכר מיומן וטוב לעולם הבא שהיא כנגד עלם הזה כימן נגד השמאל: שהוא באה להשמאיל. לאדם ליתן שכרו שלא בעין יפה שכר שאין לו עיקר נוחת לו עושר וכבוד בעולם הזה ועיקר שכרו שמור לעה"ב: זכה לזקנה. הרי בעה"ז וכתיב ונגד זקיניו כבוד הרי זקנה וכבוד וכתיב וה' בך את אברהם בכל הרי עושר: לא היא שיבה. פי' רש"י שיבה הוא הדרת פנים: ואברהם זקן. וכתיב וימת אברהם בשיבה טובה: בד דמן. כלומר כשמת מיסת

הלדיקים

ב"ר יצחק פתח (משלי כה) רודף צדקה והסד וגו'. כד דמך ר"ש ב"ר יצחק דהוה מרקד אתלת שבשון נפקין רוחין ועלעולין ועקרין כל אילניא טבייא דארעא דישראל. למה כן דהוה לקיט מנהון שבשין ומהלך קדם כלה. והו רבנין אמרין למה עביד כדין למה הוא מבוז ית אורייתא. א"ר זעירא שבקותיה דהוא ידע מה הוא עביד. כד דמך נפקו למיגמל ליה חסד ונחתה שבשבה דנור ואיתעבידת כמו שבשבה דהדם ואפסיקת בין ערסא לציבורא. אמרין חמוץ דהדין סבא דקאי ולעי דקמת ליה שבשתיה. ד"א רודף צדקה זה אברהם ושמו דרך ה' וגו' והסד וגו' כדלעיל: (ז) יפיפית מבני אדם הוצק חן וגו' (תהלים מה) נתיפית בעליונים שנאמר (ישעיה לג) חן אראלם צעקו הוצה. נתיפית בתחתונים שנא' נשיא אלהים אתה בתוכנו. על כן ברכך אלהים לעולם וה' ברך את אברהם בכל: (ז) מי יעלה בהר ה' (תהלים נד) זה אברהם שנא' ולך לך אל ארץ המוריה. ומי יקום במקום קדשו זה אברהם על שם שנא' וישכם אברהם בבקר אל המקום. (ס) נקי כפים אם מהוט ועד שרוך נעל. ובר לבב חלילה לך מעשות כדבר הזה וגו'. אשר לא נשא לשוא נפשו זה נפשו של נמרוד. ולא נשבע למרמה הרמותי ידי אל ה' אל עליון. ישא ברכה מאת ה' וצדקה ואברהם זקן וה' ברך את אברהם: (ח) אברהם היה מברך את הכל שנא' ונברכו בך. מי ברך את אברהם הקב"ה מברכו וה' ברך את אברהם בכל. משה נמן של ישראל דכתיב לכל האותות והמופתים אשר עשה משה. ומי הוא נמו של משה הקב"ה שנא' (שמות יז) ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נמו. דוד רוען של ישראל שנא' (דברים א יא) אתה תרעה את עמי ישראל. מי הוא רועה של דוד הקב"ה שנא' (תהלים נג) ה' רועי לא אחסר. ירושלים אורו של עולם שנא' (ישעיה ס) והלכו גוים לאורך. ומי הוא אורה של ירושלים הקב"ה דכתיב (ס) והיה לך ה' לאור עולם: (ט) ואברהם זקן. זקן זה שקנה שני עולמות. שלישה נכתרו בזקנה ובימים. ושולשתן היו ראש לנסיון. אברהם יהושע ודוד. אברהם ראש לאבות. יהושע ראש למלכות משבט אפרים שנא' (שופטים ס) מני אפרים שרשם בעמלק זה יהושע. דוד ראש למלכות משבט יהודה. א"ר אחא יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים

בימים

מתנות כהונה

הנדיקים דומה לאדם שיצא בנחת רוח וסימן לדבר ישגתו אז ינוח לו: דהוה מרקד כו'. שהיה מרקד לפני הכלה בשלשה צדי הדם כדאיתא בריש כתובות (דף יז): נפקין כו'. היו יולדין: ועלעולין פי' רוח סערה ועקרו כל אילנות טובות שכל חרץ ישראל: שבי' ישין שריעים ובדי הדם: והו רבנים אומרים למה עושה כן שמזבח חורטו ככך כדאיתא ריש כתובות קא מכסיף לן האי סבא: שבקותיה כו'. היתו שהוה יודע מה הוא עושה: נפקו למיגמל כו'. יאח כל העם לנמול עמו הסדים וירדה שריג ובד של אש מן השמים ועשה כמו צדי הדם והיתה מפסקת בין מטמו ובין הגבור אמרו ראייתם זקן הזה שהיה עומד ומטריה את עצמו לרקד לפני הכלה ועכשיו עומדת לו שבשתיה. שבש שלו שהיה מרקד דרך סמות או פירובו לשון צדי הדם ושרי הלשונות בגמרא בריש כתובות וכלשון אחרון הוא גירסת הירושלמי צ"ק דמסכת פאה: הן אראלם לעקו כו'. בשעת העקידה ועל פי' לו: מי יעלה וכו' משם נתעלה להקרא ירח אלהים: (ה'ג נקי כפים אם מחוט: נפשו של נמרוד. פיטש' שדף אברהם אחריו והרע עם שלשה מלכים חבריו ולא עלה כדן עשה שהרי ה' הוא נמרוד אמר פול והשלך אברהם לכשן האש והבא להרנג השכם והרע: ניסן. העושה לאיכל הטיס: זה קנה. זקן וטריקו

בימים ואינו בזקנה. אבל כאן זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה. בא בימים. ר"י אמר בא בדיפלון. ר' אבא אמר בא בכפלון מפולש לחיי עוה"ב. א"ר יצחק באותן הימים שכתוב בהן (קטל"ג) עד אשר לא יבאו ימי הרעה: (י) וה' ברך את אברהם בכל. ר' יודן ור' נחמיה. ר"י אמר שנתן לו נקבה. א"ל ר"ג עיקר ביתו של מלך אין כתוב בה ברכה. אלא וה' ברך את אברהם בכל שלא נתן לו בת כל עיקר. ר' לוי אמר תלת. בכל שהשליטו ביצרו. בכל שעשה ישמעאל תשובה בחייו. בכל שלא חסר קילורין שלו כלום. ר"ל בשם ר' חמא אמר בכל שלא חזר ונסה אותו: (יא) ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו. שהיה זיו איקונין שלו דומה לו. המושל בכל אשר לו שהיה שליט ביצרו כמותו. שים נא ירך תחת ירכי א"ר ברכיה לפי שנתנה להם בצער לפיכך היא חביבה ואין נשבעין אלא בה. ואשביעך בה' אלהי השמים אר"פ עד שלא הודעתי אותו לבריותיו אלהי השמים וכיון שהודעתי אותו לבריותיו אלהי הארץ. אשר לא תקח. הזהירו שלא ילך אל בנות ענר אשכל ומכרא. כי אל ארצי ואל מולדתי. א"ר יצחק הטיא דקרתך זונין זרע מנהון: (יב) ויאמר אליו העבד. הה"ד (סמעי"ג) כנען בידו מאזני מרמה לעשוק אהב. כנען זה אליעזר. בידו מאזני מרמה שהיה יושב ומשקיל את בתו ראויה היא או אינה ראויה. לעשוק אהב לעשוק אהובו של עולם זה יצחק. אמר אולי לא תאבה ואתן לו את בתי. א"ל אתה ארור ובני ברוך ואין ארור מתדבק בברוך: (יג) ויאמר אליו אברהם השמר לך וגו' ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי זה ביתו של אביו. ומארץ מולדתי זו שכונתו. ואשר נשבע לי בהרן. ואשר דבר לי בין הבתרים: (יד) הוא ישלח מלאכו לפניך. ר' דוסא אמר ה"ז מלאך מסויים. בשעה שאמר א"א הוא ישלח מלאכו לפניך. זימן לו הקב"ה ב' מלאכים. אחד להוציא את רבקה ואחד ללות את אליעזר. ואם לא תאבה האשה וגו' רק את בני לא תשב שמה. רק מיעוט בני אינו חוזר בן בני חוזר. ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וגו'.

גמליו

מתנות כהונה

זה קנה וזוגמת זה דרשו בפ"ק דקידושין והדרת פני זקן זה שקנה חכמה: בדיופלון. פי' הערוך בלע"ז כספ"י בשי עולמים בהעו"ז ובעו"ב ודייק מדכתיב בה צביאה גמורה וכפולה: ה"ג בערוך ר' אבה אמר (בה צפולין) כספלין ופי' זו מקום ושער מפולש ואורך יצר: באותן הימים כו'. זה לו שלום וטובה: עיקר ביתו של מלך. שרה שהיתה עיקרה של ביתו והיתה אשה משלמת והוא היה טפול לה כנצו"ה ונחברך בגללה ולא כתיב (בה) צרכה וחסה אומר שעל צמו נכתב צרכה ומנאסתי צירש"י שגרם עיקר צמו ופי' על חוה שלא נאמר בה צרכה כו' וע"ל עיקר ביתו זה יצחק ולא נאמר בו צרכה כתיב אברהם וכן מנאסתי טוב בצב"א אבל קשה קצת שהרי כתיב כי בך אברך ודרשו חז"ל חסה לאב ואחס לבן: שעשה ישמעאל תשובה. דל"כ לא היה מנחם בשיבה טובה (וכתיב תקצר בשיבה טובה): קילורין. פי' הערוך אולרותו: זקן פטריקון זו איקונין ר"ל קלסתר פנים: שנתנה להם. המילה שהיא תמה הירך ואליעזר ג"כ מימל חמו ככלל ילידי ביתו ומקום כספו: עד שלא הודעתי כו' עין צירש"י בחומש. ה"ג אלהי הארץ אשר לא תקח אשה וגו' הזהירו כו': הטיא דקרתך זונין כו' פי' הערוך גרשין שמורים הנמלאים בן החטין אע"פ שכל חטים שנשדה אינם כך לא הזרע אלא מהם כי שלא החיטים שמה לא ילתינו כלל וכן עשה אברהם שאמר אל ארצי ואל מעלדיי כו' שהם קרובים להלית לרע קדש: מסויים מיוחד ומסומן ודייק מדכתיב מלאכו מלאך המיוחד והמסויים: להוציא א"א

נמליו של א"א היו ניכרים. בכל מקום שהיו יוצאים יוצאים זמומים : (טז) וכל טוב אדוניו בידו. ר' חלבו אמר זו דיאתיקי. ויקם וילך אל ארם נהרים ר' יצחק אמר בן יוסו. היא דעתיה דר"י ואבא היום אל תעין היום יצאתי והיום באתי. (תהלים ס) הרעשת ארץ פצמתה רפה שבירה כי מטה. הרעשתה ארץ בימי אברהם. פצמתה בימי אליעזר. רפה שבירה בימי יעקב. כי מטה בימי יושבי בנוב. הה"ד (פינכא) וישבי בנוב אשר בילדי הרפה. אניף במגיניא וקפץ דוד לאחוריו תמניא עשר אמינן. זה נתיירא מזה וזה נתיירא מזה. זה נתיירא מזה לומר אם לאחוריו קפץ כדון לקמיו מה. וזה נתיירא מזה לומר אין במגיניא אניפי כדון איך אנא יכול למוקמיה ביה. באותה שעה אמר דוד הלואי הוה לי חד מן בני אחתי דייתי ויסייעני. מיד (טז) ויעזר לו אבישי בן צרויה. לאחוריו תרעא הוה קאים. אתמהא. רבנן אמרי אפי' היה בסוף העולם הטיסו הקב"ה והביאו כהרף עין שלא יהיה אותו צדיק עומד ומצטער. הה"ד ויעזר לו אבישי בן צרויה ויך את הפלשתי וימיתחו אז נשבעו אנשי דוד לו לאמר לא תצא עוד אתנו למלחמה ולא תכבה את נר ישראל : (טז) ויברך הגמלים מתוין לעיר. ארבעיגון. לעת ערב לעת צאת השואבות אר"ה בשעה שאדם הולך ליקח אשה ושמע קל כלביא מנבחים. הוא מצית מה אינון אמרין. לעת ערב לעת צאת השואבות :

פרשה ס (א) ויאמר ה' אלהי אברהם הקרה נא לפני היום וגו'. (ישעיה נ) מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו וגו'. אמר מי בכם ירא ה' זה אברהם. שומע בקול עבדו אשר שמע הקב"ה בקולו של עבדו. אשר הלך השכים שבא מאספמיא ומחברותיה ולא היה יודע היכן הולך כאדם שהוא שרוי בחושך ואין נוגה לו. ומי היה מאיר לו הקב"ה היה מאיר לו בכל מקום שהיה הולך. יבטח בשם ה' וישען באלהי (נחמיה ס) ומצאת את לבבו נאמן לפניך. ד"א מי בכם ירא ה' זה אליעזר. שומע בקול עבדו בקול אברהם שהיה עבד להקב"ה שנאמר (בראשית טו) בעבור

מתנות כהונה

רבקה. חת לעיר אל הבאר אשר אליעזר עמד שם : בן בני כו'. זה יעקב שהלך ללבו : יצא זמומים. דייק מדכתיב נמליו אדוניו שהיו ניכרים לכל שהם נמלי אברהם : דייתיקי פטר מתנה סמריקון דא טהא קיים למיקס ולהיות : בן יוסו. שצאוו ויוס שילא זא לחין : ה"ג הה"ד הרעשתה ארץ בימי אברהם שלאברהם בעלמו קפסה הארץ כדאיתא לעיל פרשה מ"ב שכל פסיעה ופסיעה נעשה שלשה מילין ויבילקוט שמואל הגירסא קתם כלופן אחר ואין להאריך פה : בימי יעקב. שנה' ויפגע במקום שקפסה לו הארץ כדאיתא בחולין (דף ז"א) : בימי יסבי. קפסה לאבישי בן נחיים כדאיתא בפרק חלק (דף ז"ה) : אניף כו'. הטף והרים צמגן שבידו : אם לאחוריו כו'. אם לאחוריו הוא קופץ כך לפניו עאכ"ז יקפוז יוסר ויוסר : אין צמגינא כו' אם צמגן הוא מניף כזה האך אזי יטל לקיים לפניו : אניפי כדון גרם הילקוט : הלואי היה לי כו'. מי יתן שיהיה לי אחד מצני אחוסי שיבא ויסייעני : לאחוריו תרעא כו' וכי אחורי הדלת היה עומד אבישי שמיד כשנלטקן לו דוד נדמנן שמה ועיין כ"ז בפרק חלק : דמייסו הפרימו לפה הגה הרי שקפסה לו הארץ : ארבעיגון הרביעין על ברכם כדי שיוכלו לשחות מן הבאר : קל כלביא כו'. קול הכלבים נחיים הוא מאזין שאומרים דבר מה ומשם יוכל להסין אם שובב הא אם רעה וזהו דוקא לעם ערב כן פירשי ז"ל : ה"ג בקול עבדו מי בכם : אשר שמע סקב"ה בקולו של עבדו של אברהם : זה אליעזר. בשעם שהלך להביא את רבקה שלא ידע להיכן

בעבור אברהם עבדי . אשר הלך השכים בשעה שהלך להביא את רבקה . ואין נונה לו ומי היה מאיר לו הקב"ה היה מאיר לו בזיקים ובברקים . יבטח בשם ה' וישען באלהיו . ויאמר ה' אלהי אדוני אברהם הקרה נא לפני היום : (ב) כתיב (מגיל י) עבד משכיל ימשול בבן מביש ובתוך אחים יחלק נחלה . עבד משכיל זה אליעזר ומחו השכלתו אמר כבר קללתו של אותו האיש בידו . שמא יבא כושי אחד או ברבר אחד וישתעבד בו . מוטב לי להשתעבד בבית הזה ולא בבית אחר . ימשול בבן מביש זה יצחק שבייש את כל או"ה בשעה שנעקד על גבי המזבח . ובתוך אחים יחלק נחלה בתוך ישראל . מה אלו מזכירין אבות אף זה מזכיר זכות אבות ויאמר ה' אלהי אדוני אברהם וגו' . ועשה חסד עם אדוני אברהם התחלת גמור . ר' חגי בשם ר' יצחק אמר הכל צריכין לחסד אפי' אברהם שתחסד מתנלגל בעולם בשבילו נצרך לחסד . שנא' ועשה חסד עם אדוני אברהם תתחלת גמור : (ג) חנה אנכי נצב על עין חמים ובנות אנשי העיר וגו' והיה הנערה אשר אומר אליה חמי וגו' . ד' הן שתבעו שלא כהוגן . לג' ניתן כהוגן ולאחד ניתן שלא כהוגן . ואלו הן . אליעזר עבד אברהם כלב שאול יפתח . אליעזר אמר והיה הנערה אשר אומר אליה חמי נא כדך ואשתה . הא אילו יצאה אמה אחת והשקתו היה משיאה לבן אדוני . אתמהא . וזימן לו הקב"ה כהוגן ויהי הוא פרס כלה לדבר והנה רבקה יוצאת וגו' . כלב אמר (שפטיס ה) אשר יכה את קרית ספר ולכדה נתתי לו את עכסה בתי לאשה . אילו לכדה עבד אחד היה נותן לו בתו . וזימן לו הקב"ה כהוגן שנא' (ס) וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב ויתן לו את עכסה בתו לאשה . שאול אמר (שפטיס ה י) והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עושר גדול ואת בתו יתן לו לאשה . הא אילו יצא כושי אחד או עכו"ם אחד או עבד והכהו היה נותן לו את בתו . וזימן לו הקב"ה כהוגן דכתיב ודוד בן איש אפרתי . יפתח (שפטיס יב) והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי לקראתי בשוכי בשלום וגו' והיה לה' והעליתיהו עולה . הא אילו יצא המור או כלב אחד או התול אחת היה מעלהו עולה . וזימן לו הקב"ה שלא כהוגן הה"ד (ס) ויבא יפתח המצפה אל ביתו והנה בתו יוצאת לקראתו . ר' יוחנן ור"ל . ר"י אמר הקדש דמים היה חייב . ור"ל אמר אפי' הקדש דמים לא היה חייב . דתנן אמר על בהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום . אמר הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיהם עולה . ולא היה שם פנחס שיתיר לו את נדרו . אלא פנחס אמר חייא צריך לי ואני אלך אצלו . ויפתח אמר אני ראש קציני ישראל ואני

הולך

מתנות כהונה

יך : כבר קללתו כו' . שהיה מזרע כנען המקולל לעבדות שנא' ארור כנען עבד עבדים וגו' : ברברי פי' הערך חומה משוקפת מעם לועז ח"י ברברים : בבית הזה . של חכמה שיהיה נשוא חלמים : התחלת גמור . משל הוא כפי הכריות שאומרים לאחד שהחיל דבר טוב התחלת חומה עליך לגמרה כך אמר אליעזר לפני הקב"ה רבש"ע חסה התחלת לעשות נסים בשביל חכמה ששכר קפסה לו הארץ גמור חומה : אמה שפחה : והשקתו כדך כל התנאים שהאס : היה נוסן לו בתו . בחמיה : לעולה משמע ללורך עולה לימכר ויקנו בדמיהם עולות יסתח אמר והעליתיהו עולה הם בעמיה ולא אמר כלום : ואני אלך אצלו . בחמיה : הדא סיא

דכחיתא

הולך אצל פנחס. בין דין לדין אבדה הנערה ההיא. ה"ה דבריותא אמרי בין היתא למחבלתא אזל ברא דעלובתא. ושניהם נענשו בדמיה של הנערה. יפתח מת בנשילת איברים. בכ"מ שהיה הולך בו היה אכר נישול הימנו והיו קוברין אותו שם. הה"ד וימת יפתח ויקבר בערי גלעד בעיר גלעד לא נאמר אלא בערי גלעד. פנחס נמלה ממנו רוח"ק הה"ד (ד"ס א ט) ופנחס בן אלעזר נגיד היה עליהם הוא נגיד עליהם אכ"כ. אלא היה נגיד לפנים ה' עמו: (ד) ויהי הוא טרם כלה לדבר וגו'. תני רשב"י ג' הם שנענו במענה פיהם. אליעזר עבדו של אברהם ומשה ושלמה. אליעזר ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת. משה דכתיב (נמדע) ויהי ככלותו לדבר את כל הרבנים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיכם. שלמה דכתיב ביה (ד"ס ג) וככלות שלמה להתפלל אל ה' והאש ירדה מן השמים וגו': (ה) והנערה טובת מראה מאד בתולה. תנינן מוכת עין כתובתה מאתים דר"מ וחכמים אומרים מוכת עין כתובתה מנה. ר' חנינא משום ר' אליעזר טעמיה דר"מ ואיש לא ידעה. הא אם נבעלה מעין בתולה. טעמייהו דרבנן בתולה הא אם נבעלה מעין אינה בתולה. א"ר יוחנן לא נבעלה אישה ממהול לשמונה תחילה אלא רבקה. אר"ל לפי שבנותן של עכו"ם משמרות עצמן ממקום ערותן ומפקירות עצמן ממקום אחר. אבל זאת בתולה ממקום בתולים ואיש לא ידעה ממקום אחר. א"ר יוחנן ממשמע שנא' בתולה אין אנו יודעים שאיש לא ידעה אלא אפי' אדם לא תבע בה. על שם (תהלים קכ"ה) לא ינוח שבט הרשע וגו': (ו) ותרד העינה ותמלא כרה ותעל. כל הנשים יורדות וממלאות מן העין זו כיון שראו אותה המים מיד עלו. א"ל הקב"ה את סימן לבניך. מה את כיון שראו אותך המים מיד עלו. אף בניך כיון שהבאר רואה אותן מיד תהא עולה. הה"ד (נמדע כ"ה) או ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר. וירץ העבד לקראתה לקראת מעשיה הטובים: (ז) ויאמר הנמיאיני נא מעט מים מכדך. גמיה אחת. והאיש משתאה לה. רבי יוחנן דציפורין אמר ממצמן ומביט בה ההצליה ה' דרכו. ויהי כאשר כלל הנמלים לשנות ויקח וגו'. ר"ה בשם ר' יוסף אבן יקרה היה בו והיה משקלה

מתנות כהונה

דכריסא כו'. זהו שהנרות אומרים בין המילדות שנקראת חיה כד"ל כי חיות הנה וצין סולדת סוככות בחבלים וכד"ל שמה חבלך אמך חיה בקיאה לשמור את עלמה אזל ברא דעלובת' נאכד בן העלובה ר"ל סולדת כלומר הבן ההוא הולד עמה נאכד ומס. פנחס נעלה ממנו גרס': במענה פיהם. בעוד שהמענה בפייה היו נעוים: הא אם נבעלה מען כו'. כלומר עדין בתולה נקראת לזה שיהיה כתובתה מאתים: אינה בתולה. ואין לה הלא מנה: אלא רבקה. שנבעלה ליוחנן שיהיה ימול לשמונה ימים וז"ל שילדי ביהו ומקנת כספו של אברהם לא היה אחד מהם פחות משמונה ימים וז"ל דייק ואיש לא ידעה ששום איש לא ידע אשה מעולם כמו שנבעלה זו וזהו שפמול לשמונה: כיון שראו אותה כו'. פירש' והרמב"ן ז"ל דל"כ הוה ליה למומר ומשכח: לקראת מעשיה הטובים. דל"כ מהו לקראתה והלא אליעזר על העין היה נאכד וכן פירש מהור"ז אליהו מזרחי ז"ל: גמיה אחת. דל"כ לא היה מספיק לו מעט מים ועוד דל"כ הל"ל הלעוטי כמו גבי עשו והכי מוכח בילקוט: ממצמן כו'. ממצמן עיניו להביט בה היטב כהיא דפ' אע"פ (דף ס') צ"ח מצינו עינא כלומר היה משתומם על המראה ומפנה עיניו מכל מחשבה להביט בה ההצליה ה' וגו': אבן יקרה כו'. דל"כ מה מחנה זו של בקע משקלו: ממע

משקלה בקע . ושני צמידים על ידיה כנגד שני לוחות . עשרה זהב משקלם כנגד עשרת הדברות . ויאמר בת מי את הגידי נא לי וגו' ללין לינה אחת . ותאמר בת בתואל אנכי בן מלכה גם מקום ללין לינות הרכה . ויקוד האישי וישתהו לה' . מבאן שמודים על בשורה טובה . ויאמר ברוך ה' אלהי אדוני אברהם אשר לא עזב הסדו וגו' ממה שקפצה הדרך לפני הייתי יודע שבדרך נחני ה' בית אחי אדוני . ותרץ הנערה ותגד לבית אמה א"ר יוחנן אין האשה רגילה אלא לבית אמה . אתיבון ליה הכתיב (בראשית כט) ותגד לאביה . א"ל שמתה אמה ולא היה לה להניד אלא לאביה : (ח) ולרבקה אח ושמו לבן . ר' יצחק אמר לשבח פרדוכוס . ר' ברכיה אמר לגנאי מלובן ברשע : (ט) וירץ לבן אל האישי החוצה אל העין . מעייניה ליה . עומד על הנמלים על העין . מעיין גרמיה . ויאמר בא ברוך ה' . שהיה סבור בו שהוא אברהם שהיה קלכטר פניו דומה לו . א"ר יוסי בר' דוסא כנען הוא אליעזר וע"י ששרת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך . ויאמר בא ברוך ה' . א"ר יעקב בשם ר' יוחנן דבית גוברין עבד ליה אפטרסה ומה אם אליעזר ע"י ששרת את הצדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך . ישראל שעושין חסד עם גדוליהם ועם קטניהם בידיהם ורגליהם עאב"ו . למה תעמוד בחוץ . אין כבודך שתשב בחוץ . ואנכי פניתי הבית ממנופת של ע"ז : (י) ויבא האישי הביתה וגו' התיר זמומיהם . ר"ה ור' ירמיה שאלו לר"ה בר רבה לא היו גמלו של א"א דומים לחמורו של ר' פנחס בן יאיר . המרתיה דר"פ ב"י נסבוח לסטאי עבדת גבון תלתא יומין ולא טעמת כלום . אמרין סופה מייתא ותסרי מערתא עלינו נמסרה לרבונה . שלחיה ועלתה בביתא דמרה . כיון דעלתה נהקת וחכים קלה . אמר פתחו לאותה העניה ויהבו לה דתיכול דאית לה תלתא יומין דלא טעמת מידי . יהבין לה שערין לא טעמתון . אמרין ליה ר' יהבינן לה שערין ולא טעמתון . אמר להון תקנתיה . אמרון ליה אין . אפיקתון דמאי . א"ל לא כן אלפן ר' הלוקח זרע

מתנות כהונה

במה שקפלה כו' . דאל"כ אנכי למה לי הל"ל נחני אלא ממה שקרה לי בדרך ידעתי וכי' : שבדרך נחני ה' כו' . דייק מדכתיב בדרך הני"ט פתוחה המורה על הדך המזכור והמזוקש : זתרין ותגד לאביה . גבי רחל : פרדוכוס פי' הערוך לבן ציחר וגרס פרדכוס : מעייניה ליה . היה מעיין עליו אולי יוכל להוציא ממנו מנו כד"א ויהי שאלו עויין את דוד ודייק מדכתיב אל העין : מעיין גרמיה . היה עיין על עמנו את הוא חכם או חס ויכול הוא לרמאו או לא : חיה סבור שהוא אברהם . שנקרא ברוך ה' כד"א ברוך אברהם לאל עליון . ויוו איקונין שלו היה דומה לו . כדלעיל בפ' ג' . ר' יעקב גרסי' : אפטרסה סיוס הדרשה : לא היו גמלו כו' . הרמב"ן ז"ל פי' שהיה המיה קיימת ובל לסחור דכרי מי שאמר שיצאו זנומין שא"כ יהיה הסכידום יותר גדול בבית ר' פנחס מביחו של אברהם ודעמו שלא היה להם זמס כלל והאי דכתיב וישתח קרי על קברי האוכף כדכרי ר' אבין עזרא : נסבוח כו' . לקחו הלסטים : עבדת כלומר עכבה אלסם שלשה ימים ולא טעמה כלום אוכל אמרו הלסטים סוף תמות והסרח עלינו את המערה שהיו דרים בחוכה נכזו ונמסר אותה לבעליה בלחוס ונכנסה בבית אדוניה . כיון שנכנסה היחה לועקה ונוערה כמנהג החמורים והחכים והכיר ר' פנחס את קולה ואמר פתחו לה ותנו לה מה שתחלל שיש לה זה שלשה ימים שלא טעמה כלום מאכל נתנו לה שעורים ולא יססה טעמח לחס : תקנתיהו . התקנתה אותם בהרעות ומעשר : אפיקתון דמאי .

ירע לבחמה וקמה לעורות ושמן לנר ושמן לסוך בו את הכלים פטורין מן
 הדמאי . א"ל מה נעביד לה והיא מחמרת על גרמה . ר' ירמיה שלח לר'
 זעירא חד קרטייל דתאינין . ר"י אמר אפשר ר"ז אכילהון דלא מתקנן . ר"ז
 אמר אפשר לר"י דלא משלח להון מתקנן . בין דין לדין איתאכלון תאנים
 בטיבלייהו . מחר קם ר"י עם ר"ז . א"ל תקנת אילין תאנייא א"ל לא .
 א"ר אבא בר ימינא לר' זעירא אין הוון קדמאי מלאכין אנן בני נש .
 ואין הוון בני נש אנן חמרין . ולית אנן כחמרתיה דר' פנחס בן יאיר .
 חמרתיה דר' פ"ב ב"י יהבון לה שערי דטיבלי לא אכלת יתהון . אנן אכלינן
 תאנייא דטיבלין : (יא) ויתן תבן ומספוא לגמלים . א"ר אחא יפה שיתתן
 של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים . פרשתו של אליעזר שנים וגי'
 דפים הוא אומרה ושונה . והשרץ מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו
 אלא מריבוי המקרא רשב"י אומר טמא הטמא ר' אליעזר בן יוסי אומר
 זה וזה . ומים לרחוץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו . א"ר אחא יפת
 רחיצת רגלי עבדי בתי אבות מתורתן של בנים . שאפילו רחיצת רגלים
 צריך לכתוב . והשרץ מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו אלא מריבוי
 המקרא רשב"י אמר טמא הטמא ר"א אמר זה וזה . ויושם לפניו לאכול
 ויאמר עבד אברהם אנכי . א"ר יצחק מילתא מגניא דאית כך קדים
 ואומרה . ועתה אם ישכם עושים חסד ואמת את אדוני הגידו לי וגו'
 ואפנה על ימין או על שמאל . על ימין זה ישמעאל . על שמאל זה לוט
 חמד"א אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאילה : (יב) ויען לבן ובתואל
 ויאמרו מה' יצא הדבר . מהיכן יצא ר' יהושע בר נחמיה בשם ר' חנינא
 בר יצחק מחר המוריה יצא . ורבנן אמרי מהיכן יצא ותהי אשה לבן
 אדוניך כאשר דבר ה' . ויוצא העבד כלי כסף . ר"ה אמר קונבי . רבנן
 אמרי קליות ואנוזים . וקליות היו חביבין מכל . אלא ללמדך שאם יוצא

אדם

מתנות כהונה

הולאתם מעשר דמאי שמא אותם שעורים לקחתם מעם הארץ ולריך לעשר אותם מספק : מה
 נעביד כו' . מה נעשה לה מאחר שהיא מחמרת על ענמה : קרטייל פי' הערוך פנה בירושלמי
 (דפיאה) (דמאי פ"ק) גרס (מוספה) (מוסאה) : אפשר ר' זעירא כו' אפשר שיאכל אותם ר'
 זעירא ולא יתקן אותם במעשר קודם שיאכלם : ה"ג בין דין לדין איתאכלון . פי' בין כך ובין כך
 שהיו נושאים ונותנים בדבר נאכלו התאנים בעוד שהיו טבל : תקנת חלין כו' . דרך שאלה אמר
 לו תקנת אותם תאנים ששלחת לי : אין הוון כו' . אם היו הדורות הראשונים שלפנינו כמלאכים
 הנחנו כנגדם כבני אדם ואם היו הראשונים כבני אדם הנחנו חסובים כנגדם כחמורים ואין אנו
 שפי' כחמורו של ר"ס כו' אלא כחמורים בעלמא שהרי חמרתיה כו' . נחנו לה שעורים בערוך
 טבל שלא היו מטוברים ולא אכלה אותם והנחנו אכלנו אותם טאנים בעודם טבל : טמא הל"ל
 ואמר הטמא לרבות את דמו וכן זה זה : דאית כך מגניא . שיש כך והוא מגונה וגנאי כך
 הקדים אהה והאמרה כדאי' בפ' ההובל (דף ע"ג) : זה לוט כו' . וכדלעיל בפ' מ' תניינא (ר"ל ס'
 מ"א) שאמר ליה אברהם בין כך ובין כך תשאר על השמאל : על הימין זה ישמעאל . פירש"י טייל
 מאברהם שנסע ענגבא שנקרא ימין : מזהר המוריה כו' . ששם נגזר היווג האה כדכתיב אחר
 הדברים האלה ויוגד לזכרה לאמר הגה ילדה מלכה וכו' (כדלע"י פ' י"ז) ותרתי אהה כו' .
 ואלו נגזר הגזרה מלח"י אשר עד כה היתה בכחצבצחירת היווג והאב"א כחב שעכשו נגזרה הגזירה
 ולא קודם שאין דרך היווג בה ג' שנים לבן ארבעים : קונבי גרס הערוך ופי' לו כלי שמתין
 בו הנשים או שמתין בו : רבנן אמרי כו' ולא פליגי על ל"ה אלא ר"ה מפרש כלי כסף ורבנן
 אפרשי מגדעם : וקליות היו חביבין כו' . בתמיה דקא חביב להו בלחמניה ואחרון לחתך

חביב

אדם לדרך ואין אצמרכיא עמו מסתנף הוא . ודכוותה (שמות ג) ושאלה אשה משכנתה וגו'. ושמלות היו חביבות מן הכל . אלא ללמדך שאם יצא אדם לדרך ואין כסותו עמו מסתנף . ודכוותה (עורא ה) וכל סביבותיהן חזקן בידיהם וגו' . ויאמר אהיה ואמה תשב הנערה אתנו וגו' ובתואל היכן הוא בקש לעכב וניגוף בלילה . הה"ד (משלי יא) צדקת תמים תישר דרכו וגו' . צדקת תמים זה יצחק . תישר דרכו של אליעזר . וברשעתו יפול רשע זה בתואל שניגוף בלילה . תשב הנערה אתנו ימים או עשור ימים אלו ז' ימי אכלו . או עשור אלו י"ב חדש שנותנין לבתולה לפרנס את עצמה . ויאמרו נקרא לנערה . מכאן שאין משיאין את היתומה אלא על פיה . ויקראו לרבקה ויאמרו לה . ר' יצחק אמר מרמזים בה התלכי התלכי ותאמר אלך הולכת אני על כרחכם שלא במובתכם : (יג) וישלחו את רבקה וגו' ויברכו את רבקה . א"ר אייבו דווים ושפופין היו ולא היו מפרנין אלא כפה . אחותנו את הי לאלפי רבבה . ר"ב ור' לוי בשם ר"ח בר הנינא מפני מה לא נפקדה רבקה עד שחתפלל עליה יצחק . שלא יהיו או"ה אומרים תפלתנו עשתה פירות אלא (נראה שם) ויעתר יצחק לה' לנוכה אשתו . ר"ב בשם ר' לוי אמר (איוז ט) ברכת אובד עלי תבא . ברכת אובד זה לבן הארמי שנא' (דניס טו) ארמי אובד אבי . עלי תבא זו רבקה אחותנו את הי לאלפי רבבה ועמדו ממנה אלופים מעשו ורבבה מיעקב . אלופים מעשו (נראה שם) לוי קנו אלוף תימן . מיעקב רבבה דכתיב (יחזקאל טז) רבבה כצמה השדה נתתיך . וי"א אף אלו ואלו עמדו מישראל דכתיב (נמדכי יא) ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל . ותקם רבקה ונעורתיה . א"ר לוי שכן דרך הגמלים נדילים במזרח . רבנן אמרי מה גמל זה יש בו סימן טומאה וסי' טהרה כך העמידה רבקה צדיק ורשע . ותלכנה אחרי האיש . שבעור לאיש להיות מהלך אחר האשה . ויצחק בא מבא . אתא ממיתא . ולהיכן הלך . באר לחי רואי הלך להביא את הגר אותה שישבה על הבאר ואמרה לחי העולמים ראה בעלבוני : (יד) ויצא יצחק לשוה בשדה לפנות ערב . אין שיחה אלא תפלה שנא' (הפליס קג) תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו וכה"א (שם נס) ערב ובוקר וצהרים אשיחה וגו' . ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק . אר"ה צפת שידו שמוחה בתפלה אמרה ודאי אדם גדול הוא לכך שאלה

עליו

מתנות כהונה

חייב : אצמרכיא פי' הערוך לוכך מוזהו : (ודגמנו בק"ר י"א ח) : מסתנף לשון עמי ולער ומגדלות אלו לקח לו לפרנסה על הדרך : היו חביבות וכו' בחמיה : וכל סביבותיהן וגו' גרסינן וכיסיס דקרא ומגדלות חייב ליה בחינותה מפני שחביב מן הכל : י"ב חדש . פירש' או לרבות עוד ב' הדמים והיינו י"ב : שנותנין לבתולה כו' . מיום שחבעה חרום להנשא כדליתא בפרק ח"ט (דף קז) : לה וגו' החלי כו' . כלשון חמיה כדי שחומר לא אלך : על כרחים כו' דל"כ ותאמר כן מבעיא ליה : דווים לשון כל לבד דוי : ושפופין שפלים וירודים שהלכה בעל כרחם : מפרנין לשון נדויה כמו פורגא כלומר לא היו נותנין לה נדויה אך דבר שפמים וכ"כ הרמב"ן בפרשת ויחי והערוך פי' לא היו מפיסיס חלל בפה ולא בלב : שכן דרך הגמלים . דל"כ היאך למדה לרכוב על הגמלים : שבעור כו' . סיפרו של איש גדול ומזהיר כמו שאחז"ל אחר ארי ולא אחר אשה : אתא ממיתא גרם בילקוט ופ' בא מלהביא את הגר שהלך שם בשביל זה ורש"י גרם ממיתא ופי' ממקום שהלך : ראה בעלבוני . לשון חמיה : צפה חמיהם :

עליו. ותפול מעל הנמל. איתרכינת המד"א (סס ו) כי יפול לא יושל. ותאמר אל העבד וגו'. ר' ר' דציא אמר ראתה אותו הדור ותוהא מפניו. המד"א (כ"ח ט"ו) הנה בעל החלומות הלזה בא. רבנן אמרי הוא ופלוני הלזה אלון זה. ויאמר העבד הוא אדוני וגו' שתיים הם שנתכסו בצעיף וילדו תאומים. רבקה ותמר. רבקה ותקח הצעיף. תמר ותכס בצעיף ותתעלף (סס נח) ויספר העבד ליצחק. א"ר אלעזר כלליה של תורה מרובין מפרטיה. שאילו בא לכתוב שנים וגו' דפין היה כותב. ורבנן אמרין דברי שבה גלה לו מה שקפצה הארץ לפניו: (טו) ויביאה יצחק האהלה שרה אמו. כל ימים שהיתה שרה קיימת היה ענן קשור על פתח אהלה וכיון שמתה פסק אותו ענן וכיון שבאת רבקה הור אותי ענן. כל ימים שהיתה שרה קיימת היו דלתות פתוחות לרווחה וכיון שמתה שרה פסקה אותה הרוחה וכיון שבאת רבקה חזרה אותו הרוחה. כל ימים שהיתה שרה קיימת היתה ברכה משולחת בעיסה וכיון שמתה שרה פסקה אותה הברכה כיון שבאת רבקה חזרה. כל ימים שהיתה שרה קיימת היה נר דלוק מזלילי שבת ועד לילי שבת וכיון שמתה פסק אותו הנר וכיון שבאת רבקה חזר. וכיון שראה אותה שהיא עושה כמעשה אמו קוצה חלתה במהרה וקוצה עיסתה במהרה. מיד ויביאה יצחק האהלה וגו': (טז) א"ר יודן לימדך תורה ד"א שאם יהיה לאדם בנים גדולים יהיה משיאן תחילה ואח"כ הוא נושא לו אשה. ממי אתה למד מאברהם. בתחילה ויביאה יצחק האהלה שרה אמו ואחר כך ויוסף אברהם ויקח אשה: **פרישה סא** (א) ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. כתיב (תל"ט ט) אשרי האיש אשר לא הלך וגו'. אשר לא הלך בעצת רשעים זה דור הפלגה. וכדרך חטאים לא עמד אלו אנשי סדום שנאמר (כ"ח ט"ו) ואנשי סדום רעים וחטאים. ובמושב לצים לא ישב זה אבימלך שנא' (כ"ח ט"ו) הנה ארצי לפניך וגו'. כי אם בתורת ה' חפצו (ס"ט ט) כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו'. ובתורתו יהנה אר"ש אב לא למדו ורב לא היה לו ומהיכן למד את התורה. אלא זימן לו הקב"ה שתי כליותיו כמין שני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה. הה"ד (תל"ט ט) אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי. (ס"ט ט) והיה בעין שתול ששתלו הקב"ה בא"י. אשר פרו יתן בעתו זה ישמעאל. ועלהו לא יבול

זה

מתנות כהונה

איתרכינת כך מ"א ופירש נטקה את ענמה ללדדין מדרך המוסר: ופלוסונו הערוך הביאו ולא פירשו ורש"י פי' המלאך המלוה אותו כדאמרינן פלם מעגל וגו': אלון זה. הלזה נוסריקון אלון זה ופירש"י אחר הוא זה כלומר אינו מבני אדם כדאמרינן אלון כמות אלון בלבן וכן אחר: זה הורה כותב. סיפור דברים היאך ומה וכמה הכלל ויספר העצד וכו': וכיון שכתב רבקה חזר. וזהו שרה אמו כלומר הכי היא כשרה אמו:

(ה"ג כ"ט) אשרי האיש זה אברהם (דכתיב שבז אשת האיש). וכ"כ בילקוט: דור הפלגה. פנא' הכה נבנה שהוא לשון הזמנה וכתיב בעלת רשעים וה"ג כהדיא במדרש תל"ט: הנה ארצי לפניך כו'. ואברהם לא קיבל עליו כלעיל בפ' ג"ד ואח"כ אמר לו כהמד אשר עשיתי וחסו ליצמות ועיין לעיל (כ"ב) (פ' ג"ד) ובילקוט תל"ט: שתי כליותיו כו'. ומעמנו איזן וחיקר ועמד על העיקר וזהו לשון יהנה כמד"א והגיון לבי: ה"ג במד' תל"ט ובילקוט: בערתו זה יצחק ועליש לא יבול זה ישמעאל וכל אשר כו' וכן הדעת נוסגס שהעלים הם כינוי לדבר שאינו עיקר וכמו

זה יצחק. וכל אשר יעשה יצליח אלו בני קטורה שנא' ויוסף אברהם ויקח
 אשה: (ב) שתולים בבית ה' בחצרות אלהינו יפריחו עוד ינובון בשיבת
 (סס 35) זה א"א. דשנים ורעננים יהיו ויוסף אברהם. (אויז יד) כי יש לעץ
 תקוה יש לא"א תקוה. אם יכרת ועוד יהליף אם יאמר עליו כרות הברית
 ועוד יהליף מצות ומע"ט. ויונקתו לא תחלל זו להלוותה שלו. אם יוקין
 בארץ שרשו ואברהם זקן. ובעפר ימות נועו ותמת שרה. מריח מים
 יפריח מריח מצות ומע"ט יפריח. ועשה קציר נטע אכ"כ אלא כמו נטע
 התוספת מרובה על העיקר ויוסף אברהם וגו': (ג) בבקר זרע זרעך ולערב
 אל תנה ירך (קסג יא). ר"א ור' יהושע. ר"א אמר אם זרעת בככיר זרע
 כאפיל שאין אתה יודע איזה יכשר אם של אפיל אם של בכיר ואם שניהם
 כאחד טובים. ר"א אמר בא עני אצלך בשחרית תן לו בערבית תן לו שאין
 אתה יודע איזה מהן הקב"ה כותב עליך הוזה או זה ואם שניהם כא' טובים
 ר' ישמעאל ור"ע. ר"י אומר אם למדת תורה בנערותך למוד תורה בזקנותך
 שאין אתה יודע איזה מהן מתקיים לך הוזה או זה ואם שניהם כאחד טובים.
 ר"ע אומר אם היו לך תלמידים בנערותך עשה לך תלמידים בזקנותך שאין
 אתה יודע איזה מהם מתקיים לך זה או זה ואם שניהם כאחד טובים. י"ב
 אלף תלמידים היו לו לר"ע מעכו ועד אנטיפרס וכלם בפרק א' מתו. למת
 שהיתה עיניהם צרה אלו באלו. ובסוף העמיד שבעה. ר"מ ורבי יהודה
 ור' יוסי ור"ש ור' אלעזר בן שמוע ור' יוחנן הסנדלר ור' אליעזר בן יעקב.
 ואית דאמרי ר' יהודה ור' נחמיה ור"מ ור' יוסי ורשב"י ור' חנינא בן חנינאי
 ור"י הסנדלר. א"ל בני. הראשונים לא מתו אלא שהיתה עיניהם צרה אלו
 לאלו. תנו דעתכם שלא תעשו כמעשיהם. עמדו ומלאו כל א"י תורה. ר'
 דוסנאי בשם רשב"ג אמר אם היו לך בנים בנערותך קח לך אשה בזקנותך
 והעמד בנים. וממי אתה למד מאברהם. שהיה לו בנים בנערותו ולקח
 אשה בזקנותו והעמיד בנים. ה"ה"ד ויוסף אברהם וגו': (ד) ושמה קטורה.
 רב יהודה אמר זו הגר. א"ל ר' נחמיה והכתיב ויוסף. א"ל ע"פ הדיבור
 נשאה המד"א (ישעי ה) ויוסף ה' דבר אלי עוד. א"ל והכתיב ושמה קטורת
 א"ל שמקוורת מצות ומע"ט. א"ל והכתיב ולבני הפלגשים אשר לאברהם.

א"ל

מתנות כהונה

שדרשו חז"ל ועליהו לא יכול אפילו שיחת חולין של תלמיד חכם לריכס תלמיד: (ה"ג אם יאמר
 עליו כרות הברית והוא כורת כו') חס יאמר עליו הקב"ה כורת הברית: ה"ג רש"י ז"ל קציר
 כנטע אין כתיב. קציר כנטע משמע הקציר שהם הסעיפים כמו שפירשו המפרשים שם והל"ל
 הקציר יהיה כנטיעה עלמא אמר כמו נטע משמע יותר הרבה מן הנטיעה וע"ש וכן היה צרכה
 אברהם שהעמיד תולדות מפלגש שלקח בהוספה וטפל יותר מהעיקר שמתחלה לא ילד מפלגש אלא
 ישמעאל ועשאו העמיד שם שנים וכולם עשו משפחות בחייו והכי איתא לקמן בפרשה זו:
 בבבב"ר לבן כבוד כלומר ברביעה רחוקה: באפילה ברביעה שנייה המאוחרת כד"ל כי
 הפילות הנה: איזה הקב"ה כותב עליך. י"ל שמא בבקר לא היה לריך לו ובמאוחרת שאל ממך
 ובערב לריך לו ובאמת מלאתי בה"ג"ה שפיר' שמא בבקר היה העני רשע ולא נחשב לך לזכות וכש"ה
 היו מוכשרים לפניך ודרשו חז"ל הכשרים בני אדם שחוסים מהגונים כדי שלא יקבלו עליהם שכר
 לו י"ל שמא בבקר לא היתה כוונתך טובה ורואים כמו בערב: בפרק אחד. בין פסה לעזרת:
 ה"ג ר' יהודה אמר זו הגר והכתיב ויוסף משמע שאחרת היתה: על פי הדיבור וכו'. ולכן
 כתיב ויוסף: הפלגשים משמע רבים ומיעוט רבים שנים הרי אחרת לכד מהגר: פילגשים

חסר

א"ל פלגשם כתיב. בעודנו חי אותה שישבה על הכאר ואמרה לחי העולמים ראה בעלבוני. א"ר ברכיה אע"ג דאת אמר ותלך ותתע במדבר וגו' תאמר שנחשד עליה בריה ת"ל ושמה קמורה מן קטר. כזה שהוא חותם ננוכה ומוציאה בחותמה קמורה וחתומה. ב"ק אמר תוספתו של הקב"ה מרובה על העיקר. קין עיקר והבל ע"י שהוא תוספת דכתיב (בלש"י ד) ותוסף ללדת גולד הוא ושתי תאומותיו. יוסף עיקר ובנימין ע"י שכתוב בו תוספת הוא מעמיד עשרה דכתיב ובני בנימין בלע ובכר וגו'. ער עיקר ושלה ע"י שהוא לשון תוספת הוא מעמיד עשרה בתי דינים הה"ד בדברי הימים (ד"ס אד) בני שלה בן יהודה ער אבי לכה ולעדה אבי מרשה ומשפחת בית עבודת הבוץ לבית אשבע וגו'. עיקר שניו של איוב לא היו אלא ע' שנה וניתוסף לו ק"ב שנה דכתיב (איוב מז) ויחי איוב אחרי זאת מאה וארבעים שנה. עיקר מלכותו של חזקיהו לא היו אלא י"ד שנה וניתוסף לו ט"ו שנה שנא' (יחזקאל נה) הנני יוסף על ימך המש עשרה שנה. ישמעאל עיקר ובני קמורה ע"י שהן לשון תוספת ותלד לו את זמרון וגו'. רמי בר יחזקאל אמר זמרון שהיו מזמרון בעולם. יקשן שהן מתקשין בעולם. ורבנן אמרי זמרון שהיו מזמרון לע"ז. יקשן שהיו מקשין בתוף לע"ז. ויקשן ילד את שבא ואת דדן. רשב"ג אמר אע"ג דאינון מתורגמין ואומרים תגרון לופרין וראשי אומין כולחון ראשי אומות הן: (ה) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק. ר' יהודה ור"ג ורבנן. ר"י אמר בכורה. ר"ג אמר ברכה ורבנן אמרי קבורה ודאיתיקי. ר' חמא אמר לא ברכות אלא מתנות נתן לו משל למלך שהיה לו פרס ומסרו לאריו והיו בו שתי אילנות כרוכים זה לזה בכרך אחד. אחד של סם היים ואחד של סם המות. אמר אותו אריו אם משקה אני זה של סם היים זה של סם המות שותה עמו. ואם איני משקה זה של סם המות היאך זה של סם היים חי. חזר ואמר אנא אריו עביד אנא אריוסותי ומאי דאהני למאריה דפרדיסא למיעבד יעביד ליה. כך אמר אברהם אם מכרך אני את יצחק עכשיו בני ישמעאל ובני

קמורת

מתנות כהונה

הסר ור"ל הגר לנדא: ראה בעלבוני. דרך חפלה אמרה כך על שנעלמה מפני שרה נצירת' שפלה מעל פניה: שנחשד עליה כו'. בזנות: מן קטר. כלומר מלשון קטר פי' קטר: ננוכה גרס' פירוש חולר גנוח וחמוס: ושתי תאומותיו. לעיל פ' כ"ב דייק כן מדכחיב א"ל אהו א"ל הבל: בבנימין כתיב חוס' יוסף י"י לו בן אחר וכן הוא ב' דברים בהדיא: בשלה כתיב ותוסף עוד וחלד בן: אבי לכה. אב צ"ד של לכה (ועי' ר"ד ר"פ ב'): שבעים שנה. דכתיב ויוסף י"י א"ל כל אשר לאיוב וכתיב ויחי איוב אחרי זאת מאה וארבעים שנה מכלל שקודם זה היה בן שבעים שנה וכל שנותרו שני מאות ועשר שנים: מתקשין פירש' שהיו מוחקין וכשזחר עוב מפרש בני אדם קשים: דאינון מתורגמין אומרים גרס'. ופי' הרמב"ך ז"ל אע"ג שהמתורגמין מפרשין אשורים מלשון ותם אשורינו כלומר סוחרים הולכי אורה ולטובים מלשון לוטש ברזל מ"מ אינו אלה ראשי אומות: בכורה להיות בכור לנהלה אע"פ שישמעאל היה ראשית חוגי: ברכה שהיו הברכות נהנות בידו לנכר מי שירצה ועיין ר"פ הברכה דילפיין ל"א מויתן וגבי קבורה נמי כתיב נתתי כסף השדה: קבורה שהוא יקבר במערת המכפלה לא ישמעאל: דאיתיקי שטר מתנה על כל אשר לו: אלא מתנות. אבל לה ברכות משל כו' ובש"ס גרס בהדיא ולמה לא ברכו משל כו': אנא אריוס כו'. כלומר אין א"ל כתיבו אלה אריוס אשלים א"ל מלאכס אריוסוי בשנה ז' וזכר מה שהנחה וזכר צעתי בעל הסדרס לעשות יעשה אה"כ ועיין

קמורה בכלל. ואם אין אני מברך בני ישמעאל ובני קמורה היך אני מברך את יצחק. חזר ואמר ב"ו אני. אני היום כאן ומחר בקבר כבר עבדת אנא ידי. מכאן ואילך מה שהקב"ה רוצה לעשות בעולמו יעשה. כיון שמת א"א גלה הקב"ה על יצחק וברכו. הה"ד (נלשתי כה) והיה אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו: (ו) ולבני הפלגשים וגו'. בימי אלכסנדרוס מוקדן באו בני ישמעאל לעורר על ישראל על הבכורה. ובאו עמהם שתי משפחות רעות כנענים ומצרים. אמרו מי הולך ודן עמהם. אמר נביעה בן קוסם אני הולך ודן עמהם. א"ל הוזהר שלא תחליט להם את הארץ. אמר אני הולך ודן עמהם. אם אנצח אותם הרי מוטב ואם לאו אתם אומרים מה הגרוע הזה שיעיר עלינו. הלך ודן עמהם. א"ל אלכסנדרוס מוקדן מי תובע מיד מי. אמרו ישמעאלים אנו תובעים מידן. ומתורתן אנו באים עליהם. כתיב (זכייס נה) כי את הבכור בן השנואה יכיר וגומר וישמעאל בדין שיטול פי שנים. א"ל נביעה בן קוסם אדוני המלך אין אדם עושה מה שהוא רוצה לבניו. א"ל הין. א"ל והכתיב ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק. א"ל והיכן שטר שילוח שחילק בין בניו. א"ל כתיב ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות. ונסתלקו משם בבושת פנים. אמרו כנענים מתורתן אנו באים עליהם. בכ"מ כתיב ארצה כנען ארץ כנען יתנו לנו את ארצנו. א"ל נביעה בן קוסם אדוני המלך אין אדם עושה לעבדו מה שהוא רוצה א"ל הין. אמר מה כתיב (נלשתי ט) ארור כנען עבד עבדים וגו' הרי הארץ שלנו והם עבדים לאדוני המלך. ונסתלקו משם בבושת פנים. אמרו מצרים מתורתן אנו באים עליהם. ששים ריבוא יצאו מאצילנו טעונים כלי כסף וכלי זהב דכתיב (שמוס יב) וינצלו את מצרים יתנו לנו את כספינו ואת זהבינו. א"ל נביעה בן קוסם אדוני המלך ס' ריבוא בני אדם עשו אצלם רד"ו שנים מהם כספים ומהם זהבים שנוטלים בשכרן דינר ליום. ישבו פילוסופים וחשבו ולא הגיעו לק' שנה עד שנמצאת ארץ מצרים למימיון. ונסתלקו משם בבושת פנים. בקש לעלות לירושלים אזלון כותאי וא"ל הוזהר שאינן מניחין אותך להיכנס לבית קה"ק שלהם. וכיון שהרגיש נביעה בן קוסם הלך ועשה לו שתי אנפלאות ונתן בהם ב' אבנים

מתנות כהונה

כ"ז במדבר רצה פ' י"ח: ה' עבשיו ישמעאל כו'. פי' רש"י שנס המה ויקשו ממני שאברכס האך אני יכול לברך אחד ולהניח אחד חזר ואמר כו' עכ"ל ובפירש"י בחומש גרס לפי שנסה חת שפו י"ח ממנו במדרש ש"ס גרס כמו כן ובמדבר רצה גרס ישמעאל מנקה להצדק והוא ממש כפירש"י: ה' יאך אני מברך את יצחק. כלומר האך אברכס כלל הברכות כללנוי אם תהיה אברך קלס לישמעאל בני קמורה: כבר עבדת כו'. כבר שפית מה שעלי לעשות ופירש"י שכבר הולדתי: נביעה בן קוסם. חכם גדול בישראל היה ובעל הטובות היה כפירש"י בפרק חלק (נדף) ומלאחי בספר יוחסין שמהמת זקנה נתעקס מגבו: שלא תחליט כו'. כלומר שלא ילחך וישאר ארץ בידם לחלוטין מן הדין: שיעיר עלינו גרס'. והכי גרס רש"י ז"ל וגרסת הספר יש לקיים ולפרשו שיתקוטע צדעיו ויריב ריבנו כמד"א שילא עליו שורדין אם העירו ואם העוררו: שטר שלה. כל' שחלק ג"כ לבני קמורה הרי הכל נתן ליצחק ולא שייך במתנתו כלום ואך המתנה מהנה והכי מוכח גירס' הילקוט דגרס והיכן הוא ע"ן לבני קמורה: כספים זהבים. חומים עושי מלאכה של כסף וזהב: פילוסופים חכמים: למימיון פי' הערך לאוצר כלומר לאוצר שכל העבדות: ביקש לעלות. אלכסנדרוס מקדן: שילוף מנעלך כו'. סה"ס מהיר"ל

אבנים טובות שוות שתי רבאות של כסף. וכיון שהגיע להר הבית א"ל אדוני המלך שלוף מנעלך ונעולך לך שתי אנפלאות שהרצפה חלקה שלא תחליק רגליך. וכיון שהגיע לבית קדשי הקדשים. א"ל ע"כ יש לנו רשות ליכנס מכאן ואילך אין לנו רשות ליכנס. א"ל לכשאצא אני משה לך פדחתך. (נ"א גביעתך) א"ל אם כה תעשה רופא אומן תקרא ושכר הרבה תמול: (ז) וישלחם מעל יצחק בנו. א"ל כל מה שאתם יכולים להזריח תזריחו. שלא תכזו בגחלתו של יצחק. אבל עשו ע"י שבא ונזדווג ליעקב נטל את שלו מתחת ידו הה"ד (ישעי כג) הוזאת לכם עליוזה מימי קדם קדמתה יובילזה רגליה מרהוק לגור מי יעץ זאת על צור המעטירה וגו'. א"ר אליעזר כל צור שכתוב במקרא מלא בצור מדינה הכתוב מדבר. הסר ברומי הכתוב מדבר. המעטירה רבי אבא אמר הקיפוח כעטרה דר' ינאי אמר בשם ר' שמעון בריה דר' ינאי הקיפוח כובין:

פרשה סב (א) ואלה ימי שני חיי אברהם. כתיב (תהלים נ) יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה. יודע ה' ימי תמימים זה אברהם שנא' והיה תמים. ונחלתם לעולם תהיה ואלה שני חיי אברהם. שחבב הקב"ה שנותן של צדיקים וכתבם בתורה כדי שתהא נחלת ימיהם זכורה לעולם: (ב) בשיבה טובה זקן ושבע ויגוע. א"ר יהודה בר אלעאי החסידים הראשונים היו מתייסרין בחולי מעים בעשרה ועשרים יום לאמר שהחולי ממרק. ר' יהודה אמר כל מי שנא' בו גויעה מת בחולי מעים: (ג) כתיב (משלי לא) עוז והדר לבושה. כל מתן שכרן של צדיקים מתוקן להם לע"ל. ומראה להם הקב"ה עד שהם בעוה"ז מתן שכרן שהוא עתיד ליתן להם לע"ל ונפשן שבעה והם ישנים. א"ר אליעזר משל לסעודה שעשה אותה המלך וזימן את האורחים והראה להם מה שהם אוכלים ושותים ושבעה נפשם וישנו להם. כך הקב"ה מראה להם לצדיקים עד שהם בעוה"ז מתן שכרן שהוא עתיד ליתן להם לע"ל והם ישנים שנא' (איוב ג) כי עתה שכבתי ואשקוט הוי בשעת סילוקן של צדיקים הקב"ה מראה להם מתן שכרן כד דמך ר' אבהו אחזו ליה י"ג נתרי אפרסמון א"ל אלין דמאן. א"ל דידך. אמר אלין דאבהו (ישעי מט) ואני אמרתי לריק ינעתי לתוה

מתנות כהונה

לומר לו שלא יכוסם שם ועול שמד יאמר חמת אמרו הכוהנים שלא ינחתי לנך: נביעתך כמו גבוקך וה"ג צילקום ובמגלה תענית פ' ג' ועל שם כך נקרא גביהא על שם החסוסרת שהיתה על גבו ובלשון ירושלמי רגיל הוא להביא עי'ן תחת ה"א: אם כה תעשה כו' גביהא קבל דבר המלך בסדר פנים לאמר מי יתן שיעשה לדווי המלך ככה להשוות עקמומיותו ולהטיח רגו המלך אמר קן וכן מלאחי צדיק' ובמגילת תענית מסיים אמרו לא זו ממש עד שהכישו נחש: להזריח מזריחו. כלומר להרחיק לזד המזרח הרחיקו ששלחם לארץ קדם וצילקום גרם להרחיק הרחיקו: מי יתן כו'. כלומר הקב"ה יעץ לו מימי קדם שלא תזדווג ליעקב ונבואה זו נאמרה על אדום כדמפרש ואיל: בעטרה כפשת הכתוב על מעלתה וגדולתה: כובין קוים ועל מפלתם המעומדת אמר קן ורש"י גרם כמו כובין וסירוס שהקיפוח יישז כאלם שמסבב כרמו בקוים: ממרק ענות: ה"ג צילקום בחולי מעיים ושבע הה"ד עוז כו': לבושה וגו'. גרסיק וסיפיה דקרא ותשחק ליום אחרון: ונפשם שבעה בשבע רגון ונחת רוח מקבלים הפיחד משולם הזה: מה שהם אוכלים כו'. כלומר מה שיאכלו וישאו לעת הסעודה: כד דמך. ר"ל כשמת ומיתת הצדיקים שמה להם ויטבן דמה: אחזו ליה. הראו לו מן השמים: אלין דמך. כל אלו של מי הם:

לתוהו והבל כחי כליתי אכן משפטי את ה' וגו' : (ד) זכרתי בן לוי וריב"ל
 ור' יוסי בן פרטא תלתייהון אמרין אלין קרייה כד דמיכי . חד מנהון אמר
 (פסלס ג) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא (שסג) כי בו ישמת
 לבנו וגו' . ואוחרנא אמר (שסג) תערוך לפני שלחן נגד צוררי (שסג) וישמחו
 כל הוסי בך . ואוחרנא אמר (שסג) כי טוב יום בחצריך מאלף . ורבנן אמרי
 (שסג) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך . הוי בשעת סילוקן של צדיקים
 מהעולם הקב"ה מראה להם מתן שכרן . בן עזאי אומר (שסג קיו) יקר
 בעיני ה' המותה לחסידיו אימתי הקב"ה מראה להם שכרן שהוא מתוקן
 להם כמוך למיתתן הה"ד המותה לחסידיו . לפיכך (משני ג) ותשחק ליום
 אחרון : (ה) מה בין מיתת נערים למיתת זקנים . ר' יהודה אומר הנר
 הזה בשעה שהוא כבה מאליו יפה לו ויפה לפתילה . ובשעה שאינו כבה
 מאליו רע לו ורע לפתילה . רבי אבהו אמר התאנה הווי בשעה שהיא
 צלקמת בעונתה יפה לה ויפה לתאנה . ובשעה שהיא מתלקמת שלא
 בעונתה רע לה ורע לתאנה . ר' חייא רבה ותלמידיו . ואית דאמרי ר"ע
 ותלמידיו . ואית דאמרי ר"י בר חלפתא ותלמידיו . היו למודים להיות
 משכימין ויושבין ושונין תחת תאנה אחת והיה בעל התאנה משכים
 ולוקמה . אמרו שמא הוא חושדינו מה עבדון חלפון אתרון . אזל לגבייהו
 ואמר להון רבותי הדיא מצוה דהויתון יתבין זכייין בי יושבין ושונין תחת
 תאנתי ביטלתוה . א"ל אמרנו שמא את חושדינו . פייסן וחזרו למקומן .
 ומה עשה השכים בשחרית ולא לקמה וזרחת עליה החמה והתליעו . אמרו
 בעל התאנה יודע אימתי היא עונתה של תאנה ללקומ ולוקמה . כך הקב"ה
 יודע אימתי היא עונתן של צדיקים להסתלק מן העולם ומסלקן . הה"ד
 (שי"ו) דודי ירד לגנו לערונת הבושם : (ו) בשיבה טובה . א"ר לוי שלשה
 הם שנא' בהם שיבה . אברהם ושוה לו . דוד ושוה לו . גדעון ולא שוה
 לו . למה (שופטים ח) ויעש אותו גדעון לאפור לע"ז . ויקברו אותו יצחק
 וישמעאל אל מערת המכפלה . כאן בן האמה חולק כבוד לבן הגבירה .
 השרה אשר קנה אברהם . א"ר תנחומא והלא מקבורתה של שרה לקבורתו
 של אברהם ל"ח שנה . והבא את אמר שמה קבר אברהם ושרה אשתו .
 אלא בא ללמדך שכל מי שגמל חסד לשרה זכה לגמול חסד לאברהם . אמר

רשב"ג

מתנות כהונה

אלין דלכחו . בלשון חומה וכו' חילו להיות לי ואני וכו' : תלתייהון כו' . שלשתן אמרו
 פסוקים חלו כשמתו כלומר בשעת מיתתן קודם למה נשמתן ראו שכרן המוכן להם לע"ב :
 זרבב"ג אמרו . רבנן אמרו שזה האחרון אמר פסוק זה מה רב טובך והכי מוכח לקמן פר' ז"ב :
 (ה"ג חומה) : ה"ג ה"ד יקר בעיני ה' המותה כו' : שהווא ככה מאלו כו' . וכן הוא הזקנים
 שמתים בזמנם ומה להם : למודים רגילים : חושדינו חושד חומה כלום מסחינתו
 ילפיך הוא משכים כל כך ומלקטן : מה עבדון כו' . מה עשו החליפו ושינו מקומם והלכו משם
 למקום אחר (אחריהון גרסי') : ה"ג דהויתן נהינן זכייין כו' . ופי' שהייתם נוהגים לזכות עמדי
 שסייתם יושבים תחת חלופי ולשמת ביטלתוהו ממני : פייסן היה מפייס חומה דבזרי' ואמר
 להם שעשה כן בשביל שהם מתליעים בזריחת השמש עליהם : הישבים ולא לקמה כו' עשה כן
 כדי שיראו שכן הוא כדכריו והכי יתא' צור' כהדיא : ושוה לו . השיבה התם הגונה ורלויה לו :
 בין האמה . ישמעאל היה טוב כבוד צנן הגבירה זה יתחק שהיה מולכו לפניו א"ע' שהיה גדול
 ממנו : שמה קבר אברהם ושרה גרסי' . דמשמע שמהם נקברו כאחד : ה"ג בלקום שם ועבר

דשב"ג שם ועבר היו מהלכין לפני מטתה וראו גבה מקום מופנה לא"א
 זקברו אותו בדיוטרוין שלו (במקום המוכן ומזומן לו): (ז) ויהי אחרי מות
 אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו. אר"ס בכ"מ שנא' ויהי אחרי חזר
 העולם לאחוריו. ויהי אחרי מות אברהם מיד וכל הבארות וגו' ויסתמום
 פלשתים אחרי מות אברהם. (יכושע ה) ויהי אחרי מות משה עבד ה' מיד
 פסק הבאר וענני כבוד והמן. (שופטים ה) ויהי אחרי מות יהושע מיד נתגד
 בהן יתירות הארץ. (ש"ג ה) ויהי אחרי מות שאול ופלשתים נלחמים
 בישראל. מתיבין חבריאי לר' סימון והכתיב (ד"ס נ כד) ואחרי מות
 יהוידע הכהן באו שרי יהודה וישתחוו למלך. א"ר תנחומא לא אתא ר'
 סימון למימר אלא ויהי אחרי. א"ר יודן אילולא שהעמיד הקב"ה אחרים
 תחתיהם כבר חזר העולם לאחוריו. דכתיב ויהי אחרי מות אברהם וכתיב
 וישב יצחק ויחפור: ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' אל יהושע בן
 נון משרת משה לאמר. כתיב (שופטים ה) ויהי אחרי מות יהושע ויאמר ה'
 יהודה יעלה. כתיב (ש"ג ה) ויהי אחרי מות שאול ודוד שב מהכות את
 העמלקי וישב דוד בצקלג ימים וגו' וכתיב למעלה מן הענין קודם מיתת
 שמואל (ש"ג י) ודוד בן איש אפרתי: (ח) ואלה תולדות ישמעאל בן
 אברהם. ר' חמא בר עוקבא ורבנן הוו יתבין ומתקשין מה ראה הכתוב
 לייחס תולדותיו של רשע כאן. עבר ר' לוי אמרין הא אתא מרא דשמעתא
 נשאליניה. א"ר לוי בשם ר' חמא להודיעך בן כמה שנין נתברך זקנך.
 ואלה שני חיי ישמעאל. ידמה ראה הכתוב לייחס שניו של רשע כאן.
 ע"י שבא מקדקדו של מדבר לגמול חסד לאביו. וישכנו מהוילה וגו'.
 הכא את אמר נפל ולעיל את אמר ישכון. אלא כל ימים שהיה א"א קיים
 ישכון כיון שמת א"א נפל. עד שלא פשט ידו בכה"ס ישכון כיון שפשט
 בו ידו נפל. בעוה"ז ישכון אבל לע"ל נפל:

סדר תולדות

פרשה סג א ואלה תולדות יצחק בן אברהם. (משלי כג) גיל יגיל
 אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו. גילה אתר
 גילה בזמן שהצדיק נולד. (יפטיס ז) ויהי בימי אהו וגו' א"ר הושיעא אמרו
 מלה"ש לפני הקב"ה רבון כל העולמים ווי שמלך אחו. אמר להם בן יותם
 הוא ואביו צדיק ואיני יכול לפשוט את ידי בו. ויולד חכם ישמח בו. ר'
 לוי

מתנות כהונה

היו מהלכין לפני מטתו וראו אהו מקום מופנה לאביו אברהם וקברו אותו וכו' ואם היה רח"ו
 לו המקום אשר שרה שוכנת עליו היו מפנין אותה ממקומה ואולי שכן עשו ולפיכך נחשבו כאלו
 נקברו שניהם בפעם אחת: בדיוטרוין הערוך הציחו ולא פירשו ומה שכחז בספר מקום
 מוכן ומזמין נכתב כן לציחור כפי הענין: יתירות הארץ. האומות שהניח הקב"ה לנסות בהם
 את ישראל ויהי לשיכס בעניהם והיינו יתדות: ומתקשין היו מקשין ופולחין: הא אחא
 מרא כו' הכי בא בעל ההלכה כלומר רב מוהסק ומשאלנו: נתברך זקנך. יעקב כדלויסא
 סוף פ"ק דמגילה: בוקדקדן כלומר מטיק המדבר ככתוב וישב במדבר הצי"ח פתוחה המורה
 על העקרים והידיעה: ולהלן בפ' לך לך אמר ישכון: ולעתידי לנא נפל. וישראל ישכט לנפח

לוי אמר מנין אתה אומר שכל מי שיש לו בן יגע בתורה שהוא מתמלא עליו רחמים ת"ל (משלי נג) בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני. ר"ש בן מנסיא אומר אין לי אלא לב אביו של ב"ו מנין שאפי' הקב"ה מתמלא רחמים עליו בשעה שהוא יגע בתורה ת"ל ישמח לבי גם אני. גילה אחר גילה בזמן שהוא צדיק בן צדיק: (ב) ואלה תולדות יצחק בן אברהם. (סז) עטרת זקנים בני בנים. האבות עטרה לבנים והבנים עטרה לאבות. האבות עטרה לבנים שנא' (סז) ותפארת בנים אבותם. הבנים עטרה לאבות דכתיב עטרת זקנים בני בנים. ר' שמואל ב"ר יצחק אמר אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא בזכותו של יעקב. משל לאחד שהיה לו דין לפני השלטון ויצא דינו מלפני השלטון לישרף. וצפה אותו השלטון באסטרולוגיא שלו שהוא עתיד להוליד בת והיא נשאת למלך אמר כדאי הוא להנצל בזכות בתו שהוא עתיד להוליד והיא נשאת למלך. כך אברהם יצא דינו מלפני נמרוד לישרף. וצפה הקב"ה שיעקב עתיד לעמוד ממנו אמר כדאי הוא אברהם להנצל בזכותו של יעקב. הה"ד (ששים ט) לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם. יעקב פדה אברהם: (ג) ד"א עטרת זקנים בני בנים. ואלה תולדות יצחק בן אברהם. אברם נקרא אברהם יצחק נקרא אברהם. דכתיב ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם. יעקב נקרא שמו ישראל דכתיב (נחלשים נג) לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל. יצחק נקרא שמו ישראל דכתיב (שמות ה) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב. אברהם נקרא ישראל ר' נתן אמר מילתא עמיקתא היא (שמות יב) וכמושב בני ישראל אשר ישבו במצרים נבארץ כנען ובארץ נושן שלשים שנה וארבע מאות שנה: (ד) ויהי יצחק בן ארבעים שנה וגו'. א"ר יצחק אם ללמד שהיא מארם נהרים והלא כבר נאמר מפרץ ארם מה ת"ל ארמי בת בתואל הארמי מה ת"ל אחות לבן הארמי. אלא בא ללמדך אביה רמאי ואחיה רמאי ואף אנשי מקומה בן. והצדקת הזו שהיא יוצאה מביניהם למה היא דומה לשושנה בין החוחים. ר' פנחס אמר כתיב (נחלשים כה) וילך פדנה ארם מה ת"ל אל לבן הארמי מלמד שכולם כללן ברמאות: (ה) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו. רבי יוחנן ור"ל. ר"י אמר ששפך תפלות בעושר. ר"ל אמר שהיפך את הגזירה ולפום כן קריין ליה עתרא דאפיך אידרא. לנכח אשתו. מלמד שהיה יצחק שמוח כאן והיא שמוחה כאן ואומר רבש"ע כל בנים שאתה נותן לי יהיו

מתנות כהונה

דכתיב שומך יז לכל הנופלים וכי"ר: גם הני. לרבות אביו שבשמים: צדיק בן צדיק. והנסי' כתיב בן אברהם: באסטרולוגיא נחמת החמים בכוכבים: ה"ג אברם נקרא אברהם: שנה' אברהם הוא אברהם: את יעקב. משמע יעקב גם אחד מבני ישראל הרי שילחק ע"כ נקרא ישראל: מילתא עמיקתא. דבר עמוק וסוד מוסד הוא זה שבה נתישב קושיא הזקא דכתיב ומשב בני ישראל וכו'. וישראל לא שהו במצרים אלא מאתים ועשר שנה משולד יצחק הוא ארבע מאות שנה שמע מיניה שאברהם נקרא בשם ישראל והני דכתיב אשר ישבו בארץ מצרים הם אחר החיזוק ועיקר הגרות והגלות היה במצרים ושאר ארצות כנען וארצות נושן וארם נהרים הכל בכלל וכמו שנינו להלמי המלך כדליתא במגילה (ט): בעושר ובלשון ארמי העושר קורין עושרא וה"ל בילקוט עושר ור"ל בשפע במילוי: ולפום כן כו'. ולפיכך קורין התפלה עמר כעמר זה

יהיו מן הצדקת הזו. אף היא אמרה כן כל בנים שאת עתיד ליתן לי יהיו מן הצדיק הזה. כי עקרה היא ר' יודן בשם ר"ל עיקר מטרין לא הוה לה. וגלף לה הקב"ה עיקר מטרין. ויעתר לו ה' ר' לוי אמר משל לבן מלכים שהיה הותר על אביו ליטול ליטרא של זהב והיה זה הותר מבפנים וזה הותר מבחוץ. שכן בערביא קורין לחתירתא עתירתא: (ו) ויתרוצצו הבנים בקרבה. ר' יוחנן ור"ל. ר"י אמר זה רץ להרוג את זה וזה רץ להרוג את זה. ר"ל אמר זה מתיר צוויי של זה וזה מתיר צוויי של זה. ר' ברכיה בשם ר' לוי שלא תאמר משיצא ממעי אמו נדווג לו אלא עד שהוא במעי אמו זירתיה מתוחה לקבליה הה"ד (פבלים נח) זורו רשעים מרחם. ויתרוצצו הבנים בקרבה. בשעה שהיתה עומדת על בתי כנסיות וב"מ יעקב מפרכם לצאת הה"ד (ימיה א) במרם אצרך בכמן ידעתך. ובשעה שהיא עוברת על בתי ע"ז עשו רץ ומפרכם לצאת הה"ד זורו רשעים מרחם. ותאמר אם כן למה זה אנכי. ר' יצחק אמר מלמד שהיתה אמנו רבקה מחזרת על פתהיהן של נשים ואומרת להן הגיע לכם הצער הזה בימיכם. אם כך הוא צערן של בנים הלואי לא עיברתי. ר"ה אמר אם כך אני עתידה להעמיד י"ב שבטים הלואי לא עיברתי. מנין זה: (ז) תני בשם ר' נחמיה ראויה היתה רבקה שיעמדו ממנה י"ב שבטים הה"ד ויאמר ה' לה שני גוים בכמנך הא תרין. ושני לאומים הא ארבעה. ולאום מלאום יאמץ הא שיתא. ורב יעבד צעיר הא תמניא. וימלאו ימיה ללדת הא עשרה. ויצא הראשון אדמוני הא חד עשר. ואחרי כן יצא אחיו הא תרין עשר. ואית דמייתין ליה מן הדין קרא ותאמר אם כן למה זה אנכי זיין שבעה ה"א חמשה הא תרין עשר מנין זה. ותלך לדרוש את ה'. וכי בתי כנסיות ובתי מדרשות היו באותן הימים והלא לא הלכה אלא למדרשו של שם ועבר. אלא ללמדך שכל מי שהוא מקביל פני זקן כמקביל פני שכינה: (ח) ויאמר ה' לה. ר"י ב"ס ור' יוחנן בשם ר"א בר"ש מעולם לא נזקק הקב"ה להשיח עם אשה אלא עם אותה הצדקת ואף היא על ידי עילה. ראב"כ אמר כמה כרוכרין כרוכר בשביל להשיח עמה שנא' ויאמר לא כי צחקת. והכתיב ותקרא שם ה' הדובר אליה ר' לוי בשם ר' המא ב"ד הנינא אמר ע"י מלאך ר' אלעזר אמר ע"י שם בן נח: (ט) שני גוים בכמנך. שני גיאי גוים בכמנך. זה מהגאה בעולמו

וזה

מתנות כהונה

שקורין פלילא שמהפכי צו התנואה בקציה צנוכן כן התפלה מהפכת את הגזירה כדליתא במסכת סוכה (יד) עקרה היא. משמע שכולותיה היתה עקרה ונעקר בית רחמה: עיקר מטרין פי' הערוך אם זכאס מקום שנקלט לה זרע להיות ולד ובלשון יון קורין לאס מטרין. ליטול ליטרא כו'. וגם אביו הפך ליתן לו והיה חומר כנגדו כדי שימחר לקחתו: לחתירתא למחמרת: זה מתיר כו'. מה שנאמר מותר לעובדי כוכבים והקוהיהם שנאסרו להם מותרים לישראל ודכס וישראל ונוטריקון ויטור לויין: זירתיה כו'. פי' הערוך אגרופומזק כנגדו: זורו דרש מלשון זרע שפי' אגרוף זורו לשון זרע והסרה: מנין זה. שאמרה למה זה אנכי רומזת לי"ב שבטים מנין זה: דמייתין לה כו'. שמביאין רחיה ודורשין אותו ממקדא זה ור' נחמיה בעמנו אמר כן ואית דמייתי כו'. והוא ר' הונא דלעיל: וכי בתי כנסיות. שאמר ותלך וכליל ותדמש את יי': ה"ג בילקוט אלא לא הלכה אלא למדרשו של שם ועבר ולמדך כו': עם אותה דקת. ר"ל עם שרה: גיאי גוים. גיים כתיב דרש ביה לשון גאווה: ה"ג שני גוים שמי

גוים

וזה מתגאה במלכותו. שני גיאי גוים בכמנך אדריאנוס באומות שלמה
 בישראל. ד"א שני שנואי גוים בכמנך. כל האומות שונאים את עשו
 וכל האומות שונאים את ישראל. סנאיהון דבנייא במעיין דכתיב (מלאכי ג)
 ואת עשו שנאתי. ושני לאומים ממעיך יפרדו. א"ר ברכיה טכאן שנולד
 מהול. ולאום מלאום יאמץ. ר' הלכו אמר עד כאן קריין סבתה ורעמה
 וסבתא מינך יקומון יהודאין וארמאין. ורב יעבד צעיר. אר"ה אם זכה
 יעבוד ואם לאו יעבד. וימלאו ימיה ללדת. להלן חסרים וכאן מלאים.
 להלן כתיב תאומים פריץ וזרח שניהם צדיקים. וכאן תומים יעקב צדיק
 ועשו רשע: (י) ויצא הראשון אדמוני. א"ר הני בשם ר' יצחק בזכות
 (ויקרא נג) ולקחתם לכם ביום הראשון אני נגלה לכם ראשון שנא' (ישעיה מד)
 אני ראשון ואני אחרון. ופורע לכם מן הראשון זה עשו דכתיב ויצא
 הראשון אדמוני. ובונה לכם ראשון זה בהמ"ק דכתיב ביה (יחמיס י) כסא
 כבוד מרום מראשון וגו'. ואביא לכם ראשון זה מלך המשיח דכתיב ביה
 (ישעיה מה) ראשון לציון הנה הנם: (יא) ד"א ויצא הראשון אדמוני. למה
 יצא עשו תחלה כדי שיצא הוא ותצא סריותו עמו. א"ר אבהו כהדין
 פרביטא שהוא משטף את בית המרחץ ואה"כ מרחיץ בנו של מלך. כך
 למה יצא עשו תחלה כדי שיצא הוא ותצא סריותו עמו. מטרונה שאלה
 את ר"י בן חלפתא א"ל למה יצא עשו תחלה. א"ל טיפה ראשונה של
 יעקב היתה א"ל משל אם תניחי שתי מרגליות בשפופרת אחת לא
 זו שאת נותנת ראשונה יוצאה אחרונה. כך טיפה ראשונה
 של יעקב היתה. אדמוני א"ר אבא בר כהנא כאילו שופך דמים.
 וכיון שראה שמואל את דוד אדמוני דכתיב (ש"א י) וישלח ויביאהו והוא
 אדמוני נתיירא ואמר אף זה שופך דמים כעשו. א"ל הקב"ה עם יפה
 עינים. עשו מדעת עצמו הוא הורג אבל זה מדעת סנהדרין הוא הורג:
 (יב) דקליטיינוס מלכא הוה רעי חזירין בהרא טבריא. וכיון דהוה מטי
 סדריה דר' הוו מינוקא נפקין ומחיין ליה. לבתר יומין איתעביד מלך.
 נחת ויתב ליה. בהרא פנייס (ג"א פמייס) ושלח כתבים לטבריא מפני
 רמשא

מתנות כהונה

גוים ודרש פי כמו שנוי: ה"ג סנאי דכרייהון במעך. פי' שנואי של הקב"ה הוא במעיך וחס
 עשו וכדמפרש ואזיל ופי' הכתוב הגוי השטני הוא במעיך ובמדרש תלים במזמור ע' משמע דגרסי'
 דכנייך ופי' שטיהס שונאים זה את זה ולפ"ז ל"ג דכתיב ואת עשו טו': שנולד מהול. יעקב
 חביבו ומיד בללמו מן הבטן היה יוכר שהוא קדוש ליי: סבתא כו'. כלומר אינס אלף שס
 משפחה וממך יעמדו אומות שלימות חלוקות כל העולם לגד אחד (ארמאין. ויהודאין לג"א) ופרדיס
 באמונס: יעבד כתיב חסר וי' קרי ביה יעבד: דהלן גבי חסר: תומים חסר חלף: ה"ג
 ביום הראשון נגלה כו': סריותו הסרחון חס של לידה וכן פי' החקויו ובערוך גרם סרכתו:
 פרביטא כו'. בעל המרחץ ובערוך גרם פרטוטא: של יעקב. ולפיכך ילא באחרונה כדמפרש
 ואזיל: ה"ג מדעת סנהדרין. שנקראו עינים כמד"ל עיניך כיונים: דיקליטיינוס כו' פירשו
 דיקליטיינוס היה רועה חזרים קודם שמלך: בהרא סברייא גרי'. פי' קרוב לעיר טבריא וכיון
 שהגיע זמן הדרשה של רבי או זמן בית המדרש הלכו התלמידים הקטנים וסכו אותו: פרקיה דר'.
 הוא ר' יודא הגבאי והכי איתא צירושלמי דמסכת תרומה: לבתר כו'. לאחר ימים נעשה
 מלך חסר אשר הכו אותו התלמידים וירד וישב לו אלל מקום פמייס וצירוש' גרם בדיח נחת
 לפמייס והערוך פי' מערה היא בראש הירדן: שלח כתבים. לעיר טבריא לפנות ערב של ערב

רמשא דערובתא . אמר אנא יהיב קילוח דיהוון דברבני דיהודאי קיימין קודמי בצפרא דחד בשבא . פקדיה לשלוחא א"ל לא תתן יתהון להון אלא עם מטעמי יומי דערובתא . נחת ר' שמואל בר נחמן למיסחי חמי לר' דחיה קאים קומי סדרא רבה . ראה פניו חולניות . א"ל למה פניך חולניות . אמר כן וכן אשתדר לי כתבין מן מלכותא . א"ל איתא סחי דבריך עביד לנא נסין . עלון למסחי . ואתא הדין ארגיניטון מנחך ומרקד קדמיהון . בעא ר' דיזעוף ביה . א"ל רשב"ג ר' שבקיה דזמנין על נסין הוא מתחמא . א"ל מריך בעקא ואת קאים גחך ומרקד . אמר להון אזולין ואבלון ושתון ועבדון שבא שבא דמריכון עביד לכון נסין . ואנא מקים לכון קודמיי בצפרא דחד בשבתא . באפוקי שבתא בתר סידרא . נסבון ואקימהון קדם פיילי דפנייס . עלון ואמרין ליה הא קיימון קדם פיילי . אמר סגרון פיילי . נסבוהון ואקמון על מטכסא דמדינתא . עלון ואמרין ליה . אמר אנא קלוון אנא דיתוון בי בני תלתא יומי ויעלון ויסחון ואתון לנבאי . אזולין ואתון בי בני תלתא יומין ואעל חד ארגיניטין ומוגה קדמיהון ועלו וסחון ואתון לנביה . א"ל בנין דאתון ידעין דאלהכון עביד לכון נסין אתון מקילין למלכא . אמרין ליה לדקליטינינוס רעי חזירין אקילינג . ברם לדקליטינינוס מלכא

מתנות כהונה

שבת ושהערב פנה לבא : **אנא כו' .** אכתי וותן גזרות שיהו הרצנים של היהודים וגדוליהם שומדין לפני צבוקר של אחד בשבת : **קילוח גזירה וזווי :** פקדיה כו' . וזוה לשליח שלא ליתן האגרת ליד היהודים אלא עם הערב שמש של ערב שבת כדי שלא יוכלו לבא קודם שבת וגם במוצאי שבת לא יוכלו לבא בלילה אחת ויעליל עליהם לאמור לא השגחתם על גזרתי : **נחת כו' .** יחד ר' שמואל בר נחמן אל האור לרחון לכבוד שבת ורצה את ר' שהיה עומד לפני בית המדרש הגדול ורצה אותו בפנים זועפים וחולניות : **אשתדר לי .** נשתלה לי מאת המלך : **איתא סחי כו' .** בא רחן לכבוד שבת וצוראך יעשה לנו נסים : **עלון למסחי גר' .** ירדו לרחון וצא ארסי ארגיניטון פי' הערוך שד של בית המרחץ וצירושלמי גרם הנגיטרים : **מנחך כו' .** היה צותק ומרקד לפניהם ורצה רבי לגעור בו ואמר לו ר' שמואל הנה אותו שלפעמים נתגלה על נס שיעשה על ידו וח' ר' שמואל לאחורו שד הצוויך ר' יהודה נשיא הוא שורה בצער ואתה עומד וצותק ומרקד אמר לי לבו אכלו ושחו בצוב לב ועשולכם שבת טוב שצוויכם הקב"ה יעשה לכם נסים : **ושתון גרסי' .** וצירושלמי מפרש ששאל להם מהו הצער ואמרו לו ואמר לא תחיראו שאני מעמיד אתכם כו' : **ואנא מקיס כו' .** אני מעמיד אתכם לפני המלך צבוקר של יום אחד וצירושלמי מפרש שהיה נשאל אותם בצאיר עד חצר המלך : **באפוקי שבתא כ' .** במוצאי שבת אחר שהשליחו סדר קדושה לקח אותם אותו הארגיניטין ונשא אותם והעמידם לפני שער חצר המלך שבמקום פמיים : **פיילי פי' הערוך שער :** **עלון כו' .** נכנסו משרתי המלך ואמרו לו הרי היהודים עומדים לפני השער : **סגרון פיילי .** סגרו השער כדי שלא יכנסו מעמכם ואמר כן שח"כ יעלה עליהם לאמור להלל באת' צבוקר באשר צויתו וחקף את יאמרו היינו לפני השער צבוקר והשער היה סגור ויכתיבום ומי ידן עם שהתקין ממנו : **נסבייהון כו' .** לקח אותם הארגיניטין והעמידם בצמאע של שיר פמיים : **במטכסא לפי הענין פירשוו בצמאע** שהערוך הביאו ולו פירשו : **עלון כו' .** נכנסו משרתיו ואמרו למלך שעומדים בצמאע השער אמר אני גזר ומוצה אני שיחמו המרחץ שלשה ימים ואח"כ יכנסו וירחצו שמה ואח"כ יבואו לפני וכוננו יהיה שישרפו מחמו וצירושלמי גרם שהמרחץ היה מחומם שבעה ימים : **עאל חד כו' .** נכנס הארגיניטין והיה מוצג מים קרים ומקדר המרחץ ונכנסו ורחצו וצאו לפניו אמר להם וכי בשביל שאתם יודעים שאלהיכם עושה לכם נסים אתם מקילין בכבוד המלך ועל שהכו אותו התלמידים אמר כן והס לא מיהו בידם וח' צעד שהיית רועה חזירים לא השגחתו בידם אבל עכשו השגעת למלכות אין לנו מקילין בכבודך וח' אפי' כן לא תהיו בצים לאדם חשוב אפי' צעד שהוא קמן ולא באדם שאל

מלכא אנן משועבדים. א"ל אפי' כן לא תבוזן לא ברומי זעיר ולא בגולוייר זעיר. כולו כאדרת שער. א"ר הנינא כולו ראוי לאדרת. רבנן דרומאי בשם ר' ארכסנדרוי ורחבא בשם ראב"כ אמר יצא כולו מפורד ומפורד כאדרת לזרותו כמוץ וכקש מאדרא. הה"ד (דניאל ג) באדין דקו כחדא פרזלא [וגו'] והו כעור מן אדרי קיט. ר' הנינא בר' יצחק אמר מי גרם להעשות כעור מן אדרי קיט על שפשטו ידיהם באדירים. ויקראו שמו עשו. הא שוא שבראתי בעולמי. א"ר יצחק אתון קריתון לחזירתכון שם. אף אנא קורא לבני בכורי שם (שמות ד) כה אמר ה' בני בכורי ישראל: (יג) ואחרי כן יצא אחיו. הנמון אחד שאל לחד מן אלין דבית סלוני. א"ל מי תופס המלכות אחרינו. הכיא נייר חלק ונטל קולמוס וכתב עליו ואחרי כן יצא אחיו וידו אוהזת בעקב. אמרו ראו דברים ישנים מפי זקן חדש. להודיעך כמה צער נצטער אותו צדיק: (יד) ויגדלו הנערים. ר' לוי אמר משל להדם תעיצבונית שהיו גדלים זה ע"ג זה. וכיון שהגדילו והפריחו זה נותן ריחו זה חוחו. כך כל י"ג שנה שניהם הולכים לבית הספר ושניהם באים מבית הספר. לאחר י"ג שנה זה הולך לבתי מדרשות. וזה הולך לבתי ע"ז. א"ר אלעזר צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה מכאן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני מעונשו של זה: (טו) ויהי עשו איש יודע ציד. צד את הבריות בפיו. לא נגבת מאן נגיב עמך ולא קמלת מאן קמיל עמך. א"ר אבהו שודני צידני צד בבית צד בשדה. בבית היך מתקנין מילחא. בשדה היך מתקנין תבנא. ר' היא אמר הפקיר עצמו כשדה. אמרו ישראל לפני הקב"ה רבון כל העולמים לא דיינו שנשתעבדנו לע' אומות אלא אף לזו שנבעלת כנשים. א"ל הקב"ה אף אני בו בלשון אני פורע הימנה. הה"ד (ימיה מט) והיה לב נבורי אדום ביום ההוא כלב אשה מצרה. ויעקב איש תם יושב אהלים. שני אהלים בית מדרשו של שם ובית מדרשו של עבר. ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו. קופרא טבא לפומיה וכסא טבא לפומיה

מתנות כהונה

שמה יעלה לגדולה: רומי פי' הערוך לשון התרוממת כלומר אדם חשוב וגוליייר אדם חלש ושפל וצירושלמי גרם ולא בהנהג זעיר ופירש"י פירסי קטן: ראוי לאדרת. כלומר להפשיט עורו מעליו לעשות ממנו אדרת ועל סופו שהיה רשע אמר כן והערוך יש לו גירסא אחרת: מפוזר כו'. דש כאדרת מלשון אדרת פי' גוקן וכדמפרש ואזיל: באדירים ישראל שנקראו אדירים שנאמר ואדירי כל הפזי צם ודרש אדירי לשון אדירים: הא שוא. דרש עשו טעריקון הא שוא בחילוף עיץ בה"ס בחזקתו הה"ע: רחזיר כו'. עשו נקרא חזיר מיער: לחד מן אלין כו'. לאחד מן הסכמים שבצית סלוא ובעל העקיד' גרם שאל לרי"א צבית סלוא וצילקוס גרם ר' גמליאל: בעקב עשו. גרס' ורמו שישראל יעמדו לעתיד ויקחו המלכות מתחת ידי עשו כמו שדרשו חז"ל ולאוס מלאוס יאמן: מפי זקן חדש. פירש"י אע"פ שהקרא זה הוא ישן נטן לא ידעו אדם עד שגילה זקן זה: אותו זיק. שמד בלחמו מרחס אמו הרגיש בלצר הגלות שלא יעמדו שרכו. עד שיקחו מיד עשו: עיצבונית פירש הערוך מין קניס: כך כל י"ג שנים. דכתיב ויגדלו וקדם י"ג שנה לא נקרא גדול וכדמפרש ואזיל: להטפל כו'. למפל עמו ללמדו הורה ימנות: שורדי ספח דקרא איש שדה קדשים שדי כלומר כפי בשה ודרש דלי בחילוף לחיות זש"י' דלי כלומר רמאי ולידה סחם אף בקי ברמאות צבית ומפרש והולך היאך כו': היאך מתקין. במעשר וכדי לרמאות אביו אמר כן שיחשוב שהוא מדקדק במצות שהמלח פטור ממעשר וכפי' רש"י בחומש וכן תנן פטור: בשדה. פירש"י כשדה זה שהכל זורעין בחוכו כך הפקיר עלמו להטות עם הכל וכד"ה אס בשה מלאה: ה"ג נבורי הדוס (ימיה מט): קופרא בלשון ירושלמי

לפומיה. ורבקה אהבת את יעקב. כל שהיתה שומעת קולו היתה מוספת לו אהבה על אהבתו: (טז) ויוד יעקב נזיד. א"ל מה מיבו של נזיד זה. א"ל שמת אותו זקן. אמר באותו הזקן פגעה מרת הדין. א"ל הין. אמר אם כן לא מתן שכר ולא תהה"מ. ורוה"ק צווחת (ימיס כג) אל תבכו למת ואל תנודו לו זה אברהם. בכו בכח להולך זה עשו. ויבא עשו מן השדה. ר' יודן בשם ר' אייבו ור"פ בשם ר' לוי ורבנן בשם ר"ס. את מוצא אברהם היה קע"ה שנה ויצחק ק"פ. אלא אותן ה' שנים שמנע הקב"ה מהיוו מפני שעבר עשו שתי עבירות. שבא על נערה מאורסה שנא' (דכ"ט כג) כי בשדה מוצאה. והוא עיף שהרג את הנפש המד"א (ימיס י) כי עיפה נפשי להורגים. ר' אמר אף גנב המד"א (עודיס ה) אם גנבים באו לך אם שודדי לילה. אמר הקב"ה כך הבטחתי את אברהם ואמרתיו לו (כ"ט טז) ואתה תבא אל אבותיך בשלום. זו היא שיבה טובה והוא רואה לכן בנו עע"ז ומגלה עריות ושופך דמים. מוטב לו שיפטר בשלום. וזה הוא שכתוב (תה"ס כג) כי טוב הסודך מחיים. ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום. א"ר זעירא פער פיו אותו הרשע כנמל א"ל אנא פתח פומי ואת תהא משתדר ואזיל. כהדא דתנינן אין אובסין את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטין: (יז) מן האדום האדום. ר' יוחנן ור"ל. ר"י אמר מיניה ומן פטרוניה. ר"ל אמר מיניה ומן דכוותיה. הוא אדום ותבשילו אדום ארצו אדומה גבוריו אדומים לבושו אדומים פורע ממנו אדום בלבוש אדום. הוא אדום ויצא הראשון אדמוני. תבשילו אדום הלעיטני נא מן האדום. ארצו אדומה (כ"ט כג) ארצה שעיר שדה אדום. גבוריו אדומים (ימיס כ) מוגן גבוריהו מאדם. לבושו אדומים שנאמר (ס) אנשי היל מתולעים. פורע ממנו אדום (שי"ה) דודי צה ואדום. בלבוש אדום (ישעי' כג) מדוע אדום ללבושך: (יח) ויאמר יעקב מכרה כיום. א"ל זבון לי חד יום מן דידך. א"ר אהא כל מי שהוא יודע להשב ימי הגלות ימצא שיום אחד ישב יעקב בשלוה בצלו של עשו. ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות. ר"ל אמר התחיל מחרף ומגדף. ל"ל אכ"כ אלא למה זה לי שלמד שכפר בזה אלי. ד"א הנה אנכי הולך למות. שהיה נמרוד מבקש להמית אותו בשביל אותו הכנוד שהיה לאדה"ר. שבשעה שהיה עשו לובשו

מתנות כהונה

ירושלמי בשר וי"ג קוסדא וגם הוא לשון שומן ועיין בערוך ערך קפדן: קופרא כו'. אם הים מולא בשכ טוב הים ממציאו לחציו: וכסא כוס של משקה טוב: כל שהיתה כו'. י"ל דדייק אהבת עלשון בינוני ולא אמר ותאהב כמו שאמר ויאהב יתקן משמע שתמיד יתקן מוספת אהבה על אהבה הקדומה: אותו זקן. אברהם ולפיכך צלתי עשתי להצרות את האבל אמר עשו באותו זקן פגעה כו' בתמיה: להולך ים להולך ים לזכות לאותו עשתי שנאמר וילך ויצו: קע"ה שנה. והיה רלוי שיהיה ק"פ שנה כמו יתקן: מפני שעבר כו'. ואם יראה אברהם קן זבן בנו ילמער הרבה וימות בלי מינה טובה: כי צדקה כו'. וכתיב ויבא עשו מן השדה: אם נגדים בלא לך וכתיב ויבא עשו מן השדה: משתדר כלומר שפוך ובלח מאלל הרבה לתוכו: ומן פטרוניה. מפתרון ואדון של התבשיל כלומר מכת מאדים ומדת הדין האדומה שהיא פטרון על כל דבר אדום ולכן כפל ואמר האדום האדום וכן משמע בספר רבינו בחיי. ובפירש"י ז"ל משמע שבינו פטרוניה תזר אל יעקב כלומר שגם מחלק פטרון של יעקב מחלקו של שכינה כגון טוב נבעון וזית עולמים: ומן דטוטיה. שכל ענינו וקניינו היו אדומים וכדמפרש ואזיל: ומתקבצין כו'. שהיו מעיירים

לובשו ויוצא לשדה היו באים כל היה ועוף שבעולם ומתקבצין אצלו ויאמר השבעה לי. מה ראה אבינו יעקב שנתן נפשו על הבכורה. דתנינן עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות משהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה בכהנים. אמר יהיה רשע זה עומד ומקריב. לפיכך נתן נפשו על הבכורה הה"ד (יחזקאל לב) כי לדם אעשך ודם ירדפך אם לא דם שנאת ודם ירדפך. ועשו הוא שונא את הדם. ר' שמואל בר נהמן אמר זה דם בכורה בקרבנות. ר' לוי אמר זה דם של מילה. רבנן אמרי שנאת דמו של אדם בנופו הה"ד (ספלים ט) ויאהב קללה ותבואהו. ר' לוי בשם ר' חמא אמר (ס) ולא הפיץ בכרכה ולא הפיץ בכורה. ר' הונא אמר זה דם הקרבנות שהוא קרוי ברכה המד"א (שמש"כ) מזבח אדמה תעשה לי וגו': (יט) ויעקב נתן לעשו לחם וגויד ערשים. מה עדשה זו עשויה כגלגל כך כל העולם עשוי כגלגל. מה עדשה זו אין לה פה כך אבל אסור לו לדבר. מה עדשה זו יש בה אבל ויש בה שמחה כך אבל שמת א"א שמחה שנמל יעקב את הבכורה. ויאכל וישת וגו' הכנים עמו כת של פריצים אמרין ניכול ידיה וגיחוך עליו. ורזה"ק אומרת (שע"ט כה) ערוך השלחן סדר פתורא. צפה הצפית סדר מנרתא אראב"כ אית אתרא דקריין למנרתא צפיתא. קומו השרים זה מיכאל וגבריאל. משוחז מנן כתבו שהבכורה ליעקב. תני ב"ק ולפי שהיו כמשחקים הסכים הקב"ה ושאק עמהם וקיים הבכורה ליעקב. מנין דבתיב (שמש"ד) כה אמר ה' בני בכורי ישראל: (כ) ויקם וילך. ר' לוי אמר מעולמו יצא. ויבו עשו את הבכורה. ומה בזה עמה. א"ר לוי תחה"מ בזה עמה הה"ד (משליה) בבא רשע בא גם בוז. בבא רשע זה עשו שנאמר (מלאכי ה) וקראו להם גבול רשעה. בא גם בוז שבא בזיונו עמו. ועם קלון חרפה שנתלוה לו קלונו של רעב ואין חרפה אלא רעב המד"א (יחזקאל לו) אשר לא תקחו עוד חרפו רעב בגוים:

פרשה סד (א) ויהי רעב בארץ. (ספלים לו) יודע ה' ימי תמימים זה יצחק. ונחלתם לעולם תהיה גור בארץ הזאת. לא יבושו בעת רעה ברעתו של אבימלך. ובימי רעבן ישבעו ויהי רעב בארץ. (שנ"י) לא ירעיב ה' נפש צדיק זה יצחק גור בארץ הזאת. והות רשעים יתרוף

מתנות כהונה

על אותו בנד כל דמות היה ועוף שבעולם וכל אחד ואחד בא לשכון אלל תצירו דמיין. צפרק צמרא דמסכת זכמים: ועשו הוא שונא כו' בתמיט: דמו של אדם צטפו. הוא שונא דם האדם שהוא צנוף האדם בחיים והוא ממהר לשופכו: בברכה ציפור אומות צכורה או כפשוטו שהצכור לעולם מיומן ומזומן לברכה: תעשה לי וגו'. גרמיין וסיפא דקרא אבא חליך וצרכתיך: העורם עשו כגלגל. פגעי העולם מתגלגלים היום על זה ומחר על אחר כן פירשי ז'ל: יש בה אכל. סימוני אכל כמה שהיא עשויה כגלגל ואין לה פה יש בה שמחה שמשבעיה הרעב. וצפי' רש"י מלאחי שמחה שאוכלין אותו במשחה ושמחה ואכל שאוכלין אותו צסעודה האכל: גיכול כו'. נאכל כל יעקב ונשאק בו ונקטטר אותו על הבכורה שקנה שבעיניו לא נחשבת כלום: מעולמו יצא. שפטר צעיקר כדלעיל או כמה שפטר בתחייט המסוס ואכד עולמו לעתיד וכדמפרש ואזיל (ובילקוט ה"ג ויקם וילך יצא וזיונו עמו (ויבז עשו וכו'): ומה בזה עמה דכתיבויכו עשו את הבכורה את לרבות בא: זה יצחק. שעלה לעלה סמיטס להקב"ה: ברעתו

יהרוף זה אבימלך: (ב) ויהי רעב. י' רעבון באו לעולם אחד בימי אדה"י
 (מלש"ט ג) ארורה האדמה בעבורך. אחד בימי למך (סס ט) מן האדמה
 אשר אררה ה'. א' בימי אברהם (סס יג) ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה.
 ואחד בימי יצחק ויהי רעב בארץ. ואחד בימי יעקב (סס מה) כי זה שנתים
 הרעב. ואחד בימי שפוט השופטים שנא' (מס ט) ויהי בימי שפוט השופטים
 ויהי רעב בארץ. ואחד בימי דוד (סז כה) ויהי רעב בימי דוד. וא' בימי
 אליהו (מ"א י) חי ה' אלהים וגו'. ואחד בימי אלישע (מ"ב י) ויהי רעב
 גדול בשומרון. ואחד שהוא מתגלגל ובא לעולם. ואחד לעתיד שנאמר
 (עמוס ה) והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים וגו'. ר' שמואל
 בר נחמן אמר עיקר אוונתמיאה שלו היה בימי דוד. ולא היה ראוי לבא
 אלא בימי שאול אלא ע"י שהיה שאול גרופית של שקמה גילגלו הקב"ה
 והביאו בימי דוד. שילא המא ויוחנא משתלמא. א"ר חייא רבה משל
 לזנג שהיה בידו קופה מליאה כוסות ודייטחזמין ובשעה שמבקש לתלות
 את קיפתו היה מביא יתר ותוקעה ונתלה בה ואח"כ היה תולה את קופתו.
 לפיכך כולם לא באו בימי בני אדם שפופים אלא בימי בני אדם נבורים
 שיכולים לעמוד. ר' ברכיה הוי קרי עליהון (ישעיה ט) גותן ליעף כח. ר'
 חלבו אמר שנים באו בימי אברהם. ר' אחא אמר אחד בימי אברהם וא'
 בימי למך. ורעב שבא בימי אליהו רעב של בצורת היה שנה עבדא ושנה
 לא עבדא. רעב שבא בימי אלישע רעב של מהומה היה (מ"ג ו) עד היות
 ראש המור בשמונים כסף. רעב שבא בימי שפוט השופטים ר' הונא בשם
 ר' אחא אמר מ"ב סאין היו ונעשים מ"א. והא תני לא יצא אדם לחוץ
 לארץ אא"כ היו סאתים של חטים הולכים בסלע. אר"ש אימתי בזמן
 שאינו מוצא ליקח אבל מוצא ליקח אפילו סאה בסלע לא יצא לח"ל. ולפי
 שיצא אלימלך לח"ל ענש שמת הוא ובניו: (ג) וילך יצחק אל אבימלך
 גררה לגרדיקי. ר' דוסתאי בשם ר' שמואל בר נחמן מפני מה נזרו על
 הגוה שבגרדיקי מפני שהוא נוה רע. ועד היכן. ר' חנין אמר עד גהל
 מצרים. וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה שכון בארץ. עשה שכונה
 בא"י הוי נוטע הוי זורע הוי נציב. ד"א שכון בארץ. שכן את השכינה
 בארץ. גור בארץ הזאת א"ר הושיעא את עולה תמימה מה עולה אם
 יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת. אף את אם יצאת ח"ל נפסלת. כי לך
 ולזרעך אתן את כל הארצות האל קשות כמד"א (יחזקאל י) ואת אילי הארץ
 לקח. ד"א למה לא נאמר האלה אלא האל. לומר מקצתן אני גותן לך.
 ואימתי אני גותן את השאר לע"ל: (ד) עקב אשר שמע אברהם בקולי.
 ר' יוחנן גר' חנינא תרויהון אמרין בן מ"ה שנה הכיר אברהם את בוראו

ר"ל

מתנות כהונה

של אבימלך. שכלו עליו לסטים כדלקמן: ה"ג ובא לעולם. לעמד: שילא סס חדס וכן
 יוחנא ומשל הים. נפיהס לאמר שילא חטא ויוחנא משלס תשלומי החטאה כעין סוביה חסס
 ויגד מנגיד: גרדיקי פי' הערוך ט"ז גררה גרדיקי וגזרו סומאה עליו שיהיה כהן העמים:
 נציב חילנות בהרכבה לו עקבן כמקום זה ושחלן כמקום אחר: שכן שכן קרי ביה סק:
 מקצתן כו'. שהבי עשר עממין ויחטו לכברהס וישראל לא ככשו אלא שכשו עממין: בן מ"ה.
 טלחס כפירש"י ז"ל חטוב אסיות פסוק עקב וממלא מ"ה אסיות ושלס' דכרות מלוטי חקוש

ר"ל אמר בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו מנין עק"ב שמע אברהם בקול בוראו. וישמור משמרתו מצותי חקותי ותורתו. ר' יונתן משם רבי יוחנן אמר אפי' הלכות עירובי הצרות היה אברהם יודע. תורותי שתי תורות שקיים אפי' מצוה קלה שבעל פה. ר' סימון אמר אפי' שם חדש שעתידי הקב"ה לקרא לירושלם היה אברהם יודע דכתיב (מלאכי כג) ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה וכתיב (יחזקאל מה) ושם העיר מיום ה' שמה וכתיב (ימי ג) ביום ההוא יקראו לירושלם כסא ה'. ר' ברכיה אמר בש"ד יהודה אין כל יום ויום שאין הקב"ה מחדש הלכה בב"ד של מעלה. מ"ט (איוב ט) שמעו שמוע ברונג קולו והנה מפיו יצא. ואין הנה אלא תורה כענין שנאמר (יחזקאל ח) והגית בו יומם ולילה: (ה) ויהי כי ארכו לו שם הימים. א"ר יוחנן חלום קשה ונבואה קשה אבל שוטה אריכות ימים מבטלת. נבואה קשה מנין שכך היו ישראל אומרים לנביא (יחזקאל יג) יארכו הימים ואבד כל חזון. אבל שוטה אריכות ימים מבטלת מיצחק דכתיב ויהי כי ארכו לו שם הימים מיד והנה יצחק מצחק. ר' היא בר אבא אמר בשביל שהעלו לך ימים רבים היית עושה את הדבר הזה לא כך א"ר יוחנן המשמש ממתו ביום ה"ז מנונה דא"ר יוחנן אין תשמיש המטת אלא בלילה שנא' (ספרי כ) בערב היא באה ובבקר היא שבה. איוב מקלל יום לידתו וליל עיבורו הה"ד (איוב ג) יאבד יום אולד בו והלילה אמר וגו'. א"ר מרינוס בר הושעיה אמר איוב הלואי היתה אמי נדה בשעה שבא אבא להזדקק לה שתאמר לו הורה גבר אין עכשיו עת הריון מגבר. ירמיה מקלל יום לידתו ויום עיבורו שנא' (ימי כ) ארור היום אשר יולדתי בו זה יום הלידה. יום אשר ילדתני אמי זה יום העיבור. אפשר חלקיהו אדם צדיק והיה משמש ממתו ביום אלא לפי שחיתה איובל הורגת בנביאים בא ושמש ממתו ביום וברח: (ו) ויזרע יצחק בארץ ההיא. א"ר חלבו כארץ ההיא בשנה ההיא. הארץ קשה והשנה קשה. ואילו היתה יפה עאכו"כ. דימצא בשנה ההיא מאה שערים ק' כורים. ק' שערים ק' מנינים. מאה

שערים

מתנות כהונה

ותורתי הרי מ"ח ל"ח שדוד הפלגה היה אברהם בן מ"ח ולא נשחק צענחם: תורותי שיצ בהרא קמולה כינו לרבים: מיום משמע מימים קדמוניות: מחדש הלכה כו'. ואפילו אותן הלכות היה יודע שנאמר תורתי מדבר צעדו אותן שאני בעלמי מחדש ולעיל פר' מ"ט מסיים צדיק אפילו אותן הלכות היה יודע: חלום קשה כו'. נראה אבל שאין זו ממש כהוא דלחם שפירש מאשתו על לא דבר כמהנה האבלים וצדק הימים נשכח מלבו דכתיב כי ארכו כו': חלום קשה. מיוסף שער המשקה שכת חלומות אשר צעטרו נחשקה ופניו היו זועפים או מנוכד נר לו יל חלום הוא בכלל נבואה כמו שאחז"ל חלום אחד מס' נבואה ומלאחי בפרש"י זל חלום קשה וכן נבואה שהיא קשה ומאחרת לבא סבורין בני אדם שאריכות ימים מבטלת ואינו כן וכן אבל שוטה ששוכח מוטו נבואה סבור הוא שאריכות ימים מבטלת אומם וכן עשה יצחק ששכח אבל אביו ושמש מטתו ביום ע"כ מלאחי בפרש"י: (ה"ג רחב"א א' ה' הקב"ה צעניל): שתאמר לו ארכה גבר. פירש"י בלשון סימה וכי עכשיו עם לקבל הריון מגבר וסלא נדה אנכי: ה"ג רש"י זל וילקום אויב: יורדתי בו זה יום העיבור יום אשר יולדתי כו' זה יום הלידה: חלקיה אביו של ירמיה: בא ושמש מטתו ביום כו'. שהייב אדם לפקוד את אביו ביום שיאל לדרך: הארץ קשה. שלא יתה יפה כשאל חלוקי האדמה במלכות ההיא: מאה מנינים. פירש צענח פיר ועיר יש להם ממין ידוע שמונין בה התבואה כגון ביש מקומות עשר עמרים קורין אסם

ועשרים

שעדים מלמד שהאמידו אותה ועשתה ק' כמה שהאמידה . והלא אין
הברכה שורה על דבר שהוא במשקל ובמדה ובמנין ומפני מה מדד אותה .
מפני המעשרות . ויצו אבימלך את כל העם . א"ר אייבו אפי' צרור אל
יזרוק בהם אדם הה"ד (פסלס נ) יגורו יצפנו המה עקבי ישמורו כאשר קור
נפשי . וינדל האיש וילך הלוך ונדל . א"ר חנין עד שהיו אומרים זבל
פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך . ויהי לו מקנה צאן ומקנה
בקר ועבודה רבה . דניאל חיישא אמר ועבדה כתיב אם אין אדם עושה
עצמו כמו עבד לעבדו אינו קונה אותו כענין שנא' (משלי יג) טוב נקלה ועבד
לו . בנוהג שבעולם אדם צריך לשרוח ולבקש יציאות ביתו והם יושבים
בביתו . ויאמר אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי עצמת ממנו . א"ל כל
אותן עצמות שעצמת לא מסנו היו לך . לשעבר הוה לך חדא קווקיא
וכדון אית לך קווקיא סנין : (ז) וישב יצחק ויחפור וגו' . כמה בארות
חפר אבינו יצחק בבאר שבע . ר' יהודה אומר ארבע כנגד כן נעשו בניו
ארבעה דגלים במדבר . ורבנן אמרי חמש כנגד חמשה ס"ת . ויקרא שם
הבאר עשק כנגד ספר בראשית שבו נתעסק הקב"ה וברא את העולם .
ויקרא שמה שמנה כנגד ספר ואלה שמות על שם וימדרו את חיהם
בעבודה קשה . וימצאו שם באר מים חיים כנגד ספר ויקרא שהוא מלא
הלכות רבות . ויקרא אותה שבעה כנגד ספר וידבר שהוא משלים שבעה
ספרי תורה . והלא ה' הן אלא בר קפרא עביד וידבר תלתא ספרים .
מן וידבר עד ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו . מן ויהי בנסוע
ודבתיה ספר בפ"ע . ומן סופיה דפסקא ועד סופיה דספרא ספר
בפ"ע . ויקרא שמה רחובות כנגד משנה תורה ע"ש כי ירחיב כי
עתה ירחיב ה' לנו ופרינו בארץ : (ח) ואבימלך הלך אליו מגרר . מגורר .
מלמד שנכנסו ליסמים לתוך ביתו והיו מקרקרים בו כל הלילה . ד"א
מגורר מגורר מלמד שעלו בו צמחים כמד"א להתגרר בו . ואחות מרעהו .
ר' יהודה אמר אחות מרעהו היה שמו ור' נחביה אמר סיעת מרחמהו .
ופיכול שר צבאו . ר' יהודה ור' נחמיה . ר"י אמר פיכול שמו ור"ג אמר
פה שכל צבאותיו נושקים לו על פיו . ויאמרו ראה ראינו . ראינו מעשיך
ומעשה אבותיך . ונאמר תהי נא אלה וגו' אם תעשה עמנו וגו' . רק מיעוץ
שלא עשו עמו טובה שלמה . בימי ר' יהושע בן חנניה גזרה מלכות הרשעת

שיבנה

מתנות כהונה

ועשרים עמרים שנים כו' . וביש מקומו' ששים עמרים קורין לו אחס ודייק שערים מלשון שיעור
ומניין : שהאמידו כו' . דרש שערים לשון שיעור ואומדנא : מפני המעשרות . שלא יעשר
באומד : (העם וגו' גר') : אפי' נורו כו' . כך הכריז אבימלך : זבל פרדותיו כו' . כך היו
הצביות אומרים רוצה אני בזבל פרדותיו כו' : כמו עבד לעבדו כו' . אינו קונה הנכסים ואינו
רוצה בהם סימן ברכה כמו שהחז'ל בפ' חל מלאות (כ"ט) מי שהיח לו חביו מעות ומקש
לאחדם ישכור פועלים ולא ישכ עמה ודייק מדכתיב ועבד חסר קרי ציה ואזדה : והם העבדים
יושנים צביו : קווקיא פי' הערוך עדר : וכדון ועכשו יש לך עדרים רבים : ודבתריה
ופסוק של אחרי : סיפא דפסקא . סוף פרשה ויהי בנסוע : מגורר כו' . דל"ג מגרר ל' :
צמחים של שמן : סיעת מרחמהו . כך מרגס אונקלוס : פה שהכל כו' פיכול ופסיקון פה
פל : פפום וגיליאטום . שני אחים היו וסן הן הרוני לוד שמסרו נפשם בשביל כל ישראל כדל"א

שיבנה בהמ"ק הושיבו פפוס ולוליאנוס מרפיוון מעכו עד אנטוכיא והי מספקין לעולי גולה כסף וזהב וכל צרכם. אזלין אילין כותאי ואמרין ידיע להוא למלכא דהדין קריתא מרדתא תתבנא ושוריא ישתכללון מנדה בלו והלך לא יתנון. מנדה זו מדת הארץ. בלו זו פרובגירון. והלך אנגרומינה. ואמר להון מה נעביד וגזירית. אמרין ליה שלח ואמר להון או ישנון יתיה מאתריה או יוספון עליה חמש אמין או יבצרון מיניה חמש אמין. ומן גרמיהון אנון חזרין בהון. והוון קהילא מצמתין בהדה בקעתא דבית רמון. כיון דאתון כתביא שרון בכיון. בעיין לממרד על מלכותא. אמרין יעול חד ב"ג הכימא וישדך צבורא. אמרין יעול ר' יהושע בן חנניה דהוא אסכלוססקיא דאורייתא. עאל ודרש ארי מרף מרף ועמד עצם בגרונ. אמר כל דאתי מפיך ליה אנא יהיב ליה אנריה. אתא הדין קורא מיצראה דמוקריה אריך יהיב מוקריה ואפקי. א"ל הב לי אנרי. א"ל זיל תהא מלגלג ואומר דעלית לפומא דאריה בשלם ונפקת בשלם. כך דיינו שנכנסנו לאומה זו בשלום ויצאנו בשלום. ויבאו עבדי יצחק וגו'. אין אנו יודעין אם מצאו אם לא מצאו. מן מה דכתיב וימצאו שם באר מים חיים הוי שמצאו מים חיים :

פרשה סה (א) הי עשו בן ארבעים שנה. הה"ד (תלמי ס) יכרסמנה חזיר מיער. ר' פנחס בשם ר' סימון אמר מכל הנביאים לא פירסמוה אלא שנים. משה ואסף. משה אמר (דניסיד) ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא. אסף אמר יכרסמנה חזיר מיער. למה הוא מושלה בחזיר אלא מה חזיר הזה בשעה שהוא רובץ הוא מפשיט את מלפיו כלומר

מתנות כהונה

בפסחים פ' אלו עוברין (דף ר') ובערוך ערך הרג מביח המעשה: מרפיוון פ' הערוך שולחמח גלשויון: אזולון וכו'. כל אלו הפסוקים הם בספר עזרא (ד): מדת החרץ. ה"ג ג"כ בערוך פ' זו מדה ושיעור מס מן הקרקע: פרובגירין ה"ג רש"י ופי' זו כסף גולגולת: אנגרומינא ג"כ מין מס הוא: ואמור להם אז שישנו בית המקדש ממקומו הראשון: או יוסיפו כו': ומן גרמיהון כו'. ומעלמס הם יחזרו כס והיה כל הקהל ישראל מהוברים ומקובלים בזה הבקעה של בית קשון כיון שבאו הכתבים מאת המלך הסחילו בוכים ורצו למרוד במלך ולבנותו בלא רשותו אמרו חכמי ישראל ילך חכם אחד וישקיע הציפור ואמרו ילך ר' יהושע: דהוא ארכלוסקיא. פ' אדון של בית המדרש ובקי לסדר דברי אגדה המחשיבים על לב יודעיהם: בית המדרש. נקרא בל' יון סכולא כן פ' הערוך: עאל כו'. וכנס דרש מעשה היה בחרי שטרף בהמה ר' דה אמר החרי כל מי שיביא ויוליא אותו העלם מתוך גרונ חתן לו שכתו בל' אותו קורא מינרחה. מין שף: דמקוריה חרוך. פ' הערוך שולחו חרוך: יהב מקוריה. פ' הערוך שולחו ופי' שמנך זו וזילקום גרם קונייה ופי' ג"כ שולחו: ואפקיה והוליאו לעלם הוא ואל' השוף אל' החרי חן לי שכר. ואל' לך ותהא מספר ומשחנח ואמור שנכנסת לפי החרי בשלום ויחלם בשלום ג"כ: (דעלית ג'): ויצאנו בשלום. ולא נצאנו בהם לעשות מאומה נגד רגונם: אין אנו יודעין כו'. יש לפרש מה שכתוב וינידו לו על אדות הבאר היא הבאר שכתוב בהל' הפרשה ויכרו שם עבדי יצחק בל' כנו שפי' הרמב"ן ז"ל וס' לא כתיב מיס ויס' לומר ששם לא מלאו מיס שכל הס' לא מלאו הבאר בלא מיס כתיב בל' והאי דכתיב מלאו מיס ע"כ באר אחרת היא ואל' יקשה עלינו למה כתב לנו ויכרו שם עבדי יצחק כו' או מה שהנידו לו מלאכה הבטלה כיון שהיתה מלאכה בטלה וע"כ אמר דילף בגזירה שזה באר מבאר מומלאו שם באר מיס חיים או מלאו מומלאו דלעיל ללמד על הבאר ההיא שהיתה ג"כ מיס חיים או באר חינו עיין לעופו שכרי כתיב מלאו מיס: לא פירסמוה. מנהג מלכות הרביעית הזאת: מצעתא אש

כלומ' שאני מהור. כך מלכות הרשעה הזאת גזולת וחומסת נראת כאילו מצעת את הבימה. כך עשו כל מ' שנה צד נשי אנשים ומענה אותן וכיון שהגיע למ' שנה דימה עצמו לאביו אמר מה אבא נשא אשה בן מ' שנה אף אני נושא אשה בן מ' שנה. הה"ד ויהי עשו בן מ' שנה ויקח אשה את יהודית: (ב) ר' יודן פתח (תהלים סח) אלהים מושיב יחידים ביתה וגו'. היא דעתיה דר' יהודה דא"ר יהודה אפי' ממזר אחד בסוף העולם וממזרת אחת בסוף העולם הקב"ה מביאן ומזווגן זה לזה. מ"ט אלהים מושב יחידים ביתה. כך לפי שכתוב (דניאל כ) כי החרם תחרימם החתי והאמורי. ייתי הדין מחיק שמא ויסב להרא מחיקת שמא. ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח וגו' (ויקרא יא) את כל עורב למינו. בימי ר' חייא רבה עלה זרוזר אחד לא"י אתון מעיניה ליה לגביה. א"ל מחו דניכליניה. א"ל אזלוך יהבו יתיה על איגרא. וכל עוף דשכן על גביה מן מיניה הוא. אזלוך יהבו יתיה על איגרא ואתא הדין עורבא מיצראת שכן על גביה. אמר מסאב הוא דמן מיניה הוא. דכתיב ואת כל עורב למינו. אמרו לא הלך עורב אצל זרוזר אלא שהוא מינו. כך לפי שכתוב בו כי החרם תחרימם ייתי הדין מחיק שמא ויסב הדא מחיקת שמא. ויהי עשו בן מ' שנה וגו' ותהיינה מורת רוח וגו'. למה ליצחק תחלה אלא ע"י שהיתה רבקה בת כומרים לא היתה מקפדת על מנופת ע"ז. וזה ע"י שהיה בן קדושים היה מקפיד על מנופת ע"ז לפיכך ליצחק תחלה. ד"א למה ליצחק תחלה אלא לפי שהדבר תלוי בה שנא' ויאמר ה' לה שני גוים בבטןך לפיכך ליצחק תחלה. ד"א למה ליצחק תחלה אלא דרכה של אשה להיות יושבת בתוך ביתה ודרכו של איש להיות יוצא לדרך ולומד בינה מבני אדם. וזה ע"י שכהו עיניו והוא יושב בתוך הבית לפיכך ליצחק תחלה. אריב"ל גרם להורו לסלק ממנו רוח"ק: (ג) ויהי כי זקן יצחק. ר' יצחק פתח (ישעיה ס) מצדיקירשע עקב שוחד. כל מי שנוטל שוחד ומצדיק את הרשע בעקב וצדקת צדיקים יסירו ממנו. צדקת צדיקים זה משה. יסירו ממנו זה יצחק. ע"י שהצדיק

את

מתנות כהונה

הצימה. עשתה עלמה כאלו הוא נדקם עשתה והצדיקה את הדין ולאמרו ועשתה מלעות נאות על צימה שבצית הכנסת: הה"ד כו'. דאל"כ מה צא הכתוב להשמיענו: היא דעתיה כו' ה"י דלקמן היא דעתו של ר' אפי' ממזר כו' יחידים משמע ממזרים שהם יחידים בלא את ואחרת זאבר ואסורים בלא בקהל: ה"ג החתי והאמורי וכתיב ולא יהיה שרד וגו' ייתי כו'. יבא זה ימח שמו ששמו כחוב לימח ויקח זאת ששמה כחוב לימח: זרוזר מין עוף: אתון כו' בלא והביא אל רבי חייא ואל מה שגאכל אוסו פבור הוא או לא: אמר לון. אמר לון לכו וטנו אותו על סגן וכל העוף שיבא וישכון אלנו הוא מין שלו: עורבא מלראת. עוף עמא הוא: מסאב תרגום של סמא מסאב: תלוי זה כו'. דכתיב בצפק משמע שהיא גרמה שהיתה בת רשעים דאל"כ בצפק למה לי בידוע שהיו צדקן לפיכך היתה סובלת ומ"מ טוב צאצ"א: להיות יושבת בחור צימה. והיא רגילה בקטנות וצדקנים העלזים לה כמנהג צדק בים: ולמד צימה כו'. כלומר אע"פ שאינו יוצא להרוח כחלק שהיה עובד ארמה וגם נחברך בצדקת ה' יתברך ולא היה לריך ללאת לסמור הארץ מ"מ דרך האיש ללאת חוזה בין בני אדם לראות מנהגם ולהבין בכל עמיסה (שכחו עיניו יושב גר'): יושב בחור הבית. ולפיכך תרגום בהמרותם רבאונה כי לא הארגל: גרם עשו: להורו לאביו חס מורת רוח שהעביר והמרה ממנו רוח קדשו ולפיכך ליצחק תחלה כך משמע מגיר' הילקוט שגרם וז"ל ד"א לפי שגרם לסלק רוח הקודש ממנו: ה"ג בעקב נדרש ונדקם כו' לא. זה משה שלא הצדיק הרשע שנאמר רשע למה תכה רעך: הדבר

את הרשע כהו עיניו . ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות . (משלי ט)
 מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה' גם שניהם . אריב"ל לא ממה שהיתה
 רבקה אוהבת את יעקב יתיר מעשו עשתה את הדבר הזה . אלא אמרת
 לא יעול ויטעי לההוא סבא ע"ש תועבת ה' גם שניהם . וע"י שהצדיק את
 הרשע כהו עיניו ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו . ר' יצחק פתח (שמות כג)
 ושוחד לא תקח וגו' א"ר יצחק ומה אם מי שנמל שוחד ממי שהיה חייב לו
 כהו עיניו הלוקח שוחד ממי שאינו חייב לו עאכ"ו : (ד) ויהי כי זקן יצחק .
 ר' הנינא בר פפא פתח (ספלים ט) רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאתיך
 וגו' . א"ר הנינא כל פעולות ומחשבות שפעלת אלינו בשבילנו . למה כהו
 עיניו של יצחק כדי שיבא יעקב ויטול את הברכות . ויהי כי זקן יצחק
 א"ר יהודה בר סימון אברהם תבע זקנה . אמר לפניו רבון העולמים אדם
 ובנו נכנסין למקום ואין אדם יודע למי מכבד . מתוך שאתה מעטרו בזקנה
 אדם יודע למי מכבד . א"ל הקב"ה הייך דבר טוב תבעת וממך הוא מתחיל .
 מתחילת הספר ועד כאן אין כתיב זקנה . וכיון שעמד אברהם נתן לו זקנה
 שנא' ואברהם זקן בא בימים . יצחק תבע יסורין . אמר לפניו רבון העולמים
 אדם מת בלא יסורין מדת הדין מתוחה כנגדו . מתוך שאתה מביא עליך
 יסורין אין מדת הדין מתוחה כנגדו . א"ל הקב"ה הייך דבר טוב תבעת
 וממך אני מתחיל . מתחילת הספר ועד כאן אין כתיב יסורין . וכיון
 שעמד יצחק נתן לו יסורים ויהי כי זקן יצחק ותכהין . יעקב תבע את
 החולי . אמר לפניו רבון העולמים אדם מת בלא חולי אינו מיישב בין בניו .
 מתוך שהוא חולה שנים או ג' ימים הוא מיישב בין בניו . א"ל הקב"ה
 הייך דבר טוב תבעת וממך הוא מתחיל (נחלשים נח) ויאמר ליוסף הנה אביך
 חולה . א"ר לוי אברהם חידש זקנה . יצחק חידש יסורין . יעקב חידש
 חולי . חזקיהו חידש חולי שיתרפא . א"ל העמדת אותו עד יום מותו .
 אלא מתוך שאדם חולה ועומד חולה ועומד הוא עושה תשובה . א"ל
 הקב"ה הייך דבר טוב תבעת וממך אני מתחיל . הה"ד (ישעי' נה) מכתב
 לחזקיהו מלך יהודה בחלותו ויחי מחליו . א"ר שמואל בר נחמן מכאן שהיה
 בין חולי לחולי חולי כבוד משניהם : (ה) ותכהין עיניו מראות . א"ר אלעזר בן
 עזריה מראות מראות בדעתו של רשע . אמר הקב"ה יהי יצחק יוצא לשוק
 ויהון ברייתא אמרין דין אבוה דההוא רשיעא . אלא הריני מכתה את
 עיניו והוא יושב בתוך ביתו . הה"ד (משלי כה) במקום רשעים יסתר אדם .
 מכאן אמרו כל המעמיד בן רשע או תלמיד רשע סוף שעניו כהות .

תלמיד

מתנות כהונה

היה . שסבבה הברכות ליעקב : לא יעול כו' . לא יכנס עשו ויסא ממעה את אביו ויסא יחזק
 נקרא תועבה על שם וגו' : ממי שהוא חייב לו . כיצחק שלקח מעשו בנו שחייב לכלל את שיבתו :
 אין מדת הדין מתוחה כו' . שהיסורין ממרקין עוונותיו : ואינו מיישב . אינו יכול לזווג אותם
 ולסדר וליישב עניין ירושה : אמר לו . חזקיהו לפני הקב"ה העמדה האדם על ברכיו כל ימיו
 עד עת לאח נפשו ואינו זוכר לשוב בתשוב' אלא כו' : בין חולי לחולי כו' דייק מדאמר ויחי ולא
 אמר ויקם משמע שכבר בא עד שערי מות ויחי דרך פלא ונס גדול ואח"כ כתיב עוד מהוליו משמע
 עוד חולי שלישי : ה"ג בילקוט מראות מראות ברעתו וכו' . דאליכ מראות למ"ל אלא ע"ד שאמר
 הכתוב עולם עיניו מראות ברע פי' כדי שלא יראה ברשעתו של אותו רשע : ויהון ברייתא כו' .

ויהיו

תלמיד רשע מאהיה השילוני (מ"א יד) ואהיה לא יכול לראות כי קמו עיניו משיבו. שהעמיד את ירבעם תלמיד רשע. בן רשע מיצחק ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו. ד"א מראות מכח אותה ראייה שבשעה שעקד א"א את בנו על גבי המזבח בכו מלה"ש הה"ד (ישעיה ג) הן אראלם צעקו חוצה וגו'. ונשלו דמעות מעיניהם לתוך עינו והיו רשומות בתוך עיניו וכיון שהזקין כהו עיניו הה"ד ויהי כי זקן יצחק. ד"א מראות מכח אותה הראייה שבשעה שעקד א"א את יצחק בנו ע"ג המזבח תלה עינו למרום והביט בשכינה מושלים אותו משל למה"ד למך שהיה מטייל בפתח פלמין שלי. ותלה עיניו וראה בנו של אוהבו מציין עליו בעד החלון. אמר אם הורגו אני עכשיו מכריע אני את אוהבי. אלא גזרני שישתמו הלונותיו. כך בשעה שעקד א"א את בנו ע"ג המזבח תלה עיניו והביט בשכינה. אמר הקב"ה אם הורגו אני עכשיו אני מכריע את אברהם אוהבי. אלא גזר אני שיכהו עיניו. וכיון שהזקין כהו עיניו. ויהי כי זקן יצחק ותכהינה וגו': (ו) ויקרא את עשו בנו הגדול. א"ר אלעזר בר"ש למדינה שהיתה מכתבת ענקמון למלך והיתה שם אשה אחת והיה לה בן ננס והיתה קוראה אותו מקרוא לפרוס. אמרה בני מקרוא לפרוס ואין אתם מכתיבין אותו. אמרו אם בעיניך מקרוא לפרוס בעינינו הוא ננס שבננסים. כך אביו קורא אותו גדול ויקרא את עשו בנו הגדול. אמו קראה אותו גדול שנא' ותקח רבקה את בנדי עשו בנה הגדול החמודות. א"ל הקב"ה אם בעיניכם הוא גדול בעיני הוא קמן שנא' (שנדיס ה) הנה קמן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד. א"ר ברכיה לקבל תורא שבחא הה"ד (ישעיה נד) כי זבח לה' בבצרה ומכח גדול בארץ אדום. ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני. הה"ד (משלי כו) כי יחנן קולו אל תאמן בו וגו'. חזקיהו תורגמינא אמר (ס) כי שבע תועבות בלבו את מוצא תועבה אחת כתיב בתורה וכתוב בה עשר (דניס ית) לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגו' וחובר הבר ושואל אוב וידעוני וגו'. כאן כתיב שבע עאכ"ו הוי כי שבע תועבות כי שבעים תועבות בלבו ויאמר אליו הנני: (י) אריב"ק הגיע אדם לפרק אבותיו קודם לה' שנים ולאחר ה' שנים ידאג מן המיתה. שכן יצחק אמר אם לשנוי של אבא אני מניע עד עכשיו מתבקש לי. אם לשנים של אמי אני מניע הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. תני ז' דברים מכוסים מבני אדם ואלו הן יום המיתה. יום הנחמה. ועומק הדין. ואין אדם יודע במה הוא משתכר. ואין אדם יודע

מה

מתנות כהונה

יהיו הכריות לזמרים זה אביו של אותו רבע: מציין עליו. בן אוהב מציין על המלך דרך גאון בלי יראה: מכריע את אוהבי. מכריע אותו הן מדעתו ומלערו וכחות עמי יצחק עמדו לו במקום משה נבא' כי לא יראתי האדם וחי וכמו שהחז"ל הסומא חשוב כמה וכן מלאחי צפרק רבי אליעזר: ענקמון לפי הענין פירושו אנשים גבורים בני חיל כענקים: מקרוא לפרוס. פירש"י והערך כל' יון הוא ארוך וקל כלומר אדם גדול בקומה וקל בדגלו: לקבל תורה כו'. כנגד גדול השור לריך טבח גדול כן עשו וקרא גדול ולכן טבחו גדול: כי יחנן קולו. כעשו טענה את אביו דרך ענוה וחריוט הנני כמו שפירש"י צפרסה וישב: על אחת כמה וכמה. שלפי רוב התועבות הכתובים יהיו הרשעים כלולים בחוס לפי ערך מניינם ויעלו השבעה לשבעים: מתבקש לי. עדיין יתקשו לי שני חיים והלפה לחיות עוד אבל אם לפרק אמי לא ידעתי

מה בלבו של חבירו. ואין אדם יודע מה בעיבורה של אשה. ומלכות הואת אימתי נופלת. יום המיתה מנין דכתי' (קבלת ט) כי גם לא ידע האדם את עתו. יום הנחמה מנין דכתיב (ישעיה ס) אני ה' בעתה אחישנה. ואין אדם יודע במה בעומקו של דין שנאמר (דברים 6) כי המשפט לאלהים הוא. ואין אדם יודע במה הוא משתכר דכתיב (קבלת ג) זו מתת אלהים היא. ואין אדם יודע מה בלבו של חבירו דכתיב (יחזקאל יז) אני ה' חוקר לב. ואין אדם יודע מה בעיבורה של אשה דכתי' (קבלת יא) כעצמים בבטן המלאה. ומלכות הרשעה אימתי היא נופלת דכתיב (ישעיה סג) כי יום נקם בלבי: (ח) ועתה שא נא כליך. שחזו מאני זינך שלא תאכילני נבילות וטריפות. סב מאני זינך שלא תאכילני נזילות וחמסים. תליך. א"ל הרי הברכות תלויות למאן דחמי ליה למתברכא הוא מתברך. ד"א שא נא כליך זו כבל (דניאל 6) ואת הכלים הביא בית אוצר אלהיו. תליך זו מדי (אסתר ט) ויתלו את המן על העץ. קשתך זו יין שנאמר (זכריה ט) כי דרכתי לי יהודה קשת. וצא השדה זו אדום ארצה שעיר שדה אדום: (ט) ועשה לי מטעמים. ר"א בשם ר' יוסי בר זמרא אמר ג' דברים נאמרו בו בעין שאכל אדה"ר. טוב למאכל ויפה לעינים ומוסיף חכמה. ושלתן נאמרו בפסוק אחד. שנאמר (נחמיה ג) ותרא האשה כי טוב העין למאכל מכאן שהוא טוב למאכל. וכי תאווה הוא לעינים מכאן שהוא יפה לעינים. להשכיל מכאן שהוא מוסיף חכמה המד"א (תהלים ט) משכיל לאיתן. וכן יצחק אמר ועשה לי מטעמים. א"ל בתחילה הייתי נהנה מן הראייה ועכשיו איני נהנה אלא מן הטעם. וכן שלמה אומר (קבלת ס) ברבות המוכה רבו אוכליה וגו' מכאן לסומין שאינם שבעים. לא דמי ההוא דחמי סולגיתא פניא וכפן לההוא דחמי סולגיתא מליא ושבע: (י) וילך עשו השדה לצוד ציד להביא. אם מצא הרי מוטב ואם לאו להביא מן הנזילות ומן החמסין. ורבקה אמרה אל יעקב. הביאה לי ציד. ועתה בני שמע בקולי. לך נא אל הצאן. א"ר לוי לך וקדם את האומה שמשולה לצאן המד"א (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן סרעיתי. וקח לי משם שני נדיי עזים טובים. א"ר לוי אם מצאת הרי מוטב ואם לאו הבא לי מפרפורנין שלי שכך כתב לה שהוא מעלה לה שני נדיים בכל

סתנות כהונה

דעתו כו' שהרי יחזק בלבו פתק היה בן קכ"ג ושנה בת קכ"ז: יום האומה. שיחט י' ליון בצניא: אני י' בעתה וגו'. משמע אין הדבר גלוי לאלו לי וכמו שחז"ל אפי' לכה לפומא לא גלי: שחזו שלא יהא אחד מב' מדות שפוסלן הסכין לשחיט' ולשון שא נא קח דריש כד"ל אין משחזין את הסכין אבל משחזין אותו על גבי הצדק' כפ"ב דמסכת ביצה: סב מאני זינך. קך גרסינן פי' קח כלי זיין שלך ודרש שא נא כמו נשא את ראש: למאן דחזי ליה גרסי'. פי' למי שהוא ראוי אליהם ונבואה מרקה משו ולא ידע מה יבא: נאמרו בו גרס. פי' בעין שאכל ממנו אדם הראשון ועל פ' י"ט וזקבלת (ה' ז'): וכן יחזק כו'. כשם שהקפידה מזה על טוב טעם כך הקפיד יחזק: רבו אוכליה וגו' גרסי'. וסיפיה דקרא ומה כשרון לבעליו כי אם ראות עיניו: לא דמי כו'. פירש' והערך אינו דומה מי שרואה לפניו סל והוא רק מלחם ולפיך נשאר רעב למי שרואה סל מלא פת אע"פ שאינו אוכל ממנו נעשה שבע וע"ד שחז"ל (יומא ע"ד) אינו דומה מי שיש לו פת בסלו כו' וקדם את האומה כו'. כלומר הקדם אתה לקבל הברכות כדי שיוצא ממך אותו אומה כו': אם מלאה לקנות מן השוק ואם לא קח משלי מכתובה שלי וחסו לך נא אל הצאן היכן שמחזין לימכר או קח שלי: מפרפורנין פי' הערוך לשון מוכר

בכל יום. טובים. ר' הלכו אמר טובים לך שעל ידן את נוטל את הברכה. וטובים לבניך שעל ידן הוא מתכפר להם ביום"כ דכתיב (ויקרא טו) כי ביום הזה יכפר וגו'. ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שעיר. גבר שידין כמד"א (שעש"ג) ושעירים ירקדו שם. ואנכי איש חלק. כמד"א (דברים לב) כי חלק ה' עמו יעקב. ר' לוי אמר משל לקוויץ וקרה שהיו עומדין על שפת הגורן ועלה המוץ בקוויץ ונסתבך בשערך עלה המוץ בקרה ונתן ידו על ראשו והעבירו. כך עשו הרשע מתלכלך בעונות כל ימות השנה ואין לו במה יכפר. אבל יעקב מתלכלך בעונות כל ימות השנה ובא יוה"כ ויש לו במה יכפר שנא' (ויקרא טו) כי ביום הזה יכפר וגו'. ר' יצחק אמר לא שאיל הוא לה ולא שאילה היא ליה אלא (ע) ונשא השעיר עליו זה עשו שנא' הן עשו אחי איש שעיר. (ע) את כל עונותם עונות תם שנא' ויעקב איש תם: (יא) אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע. כמת וכתועה ובעובד ע"ז. והבאתי עלי קללה וגו'. אפי' ברכה אחת שהוא עתיד ליתן בסוף אינו נותנה לו. ותאמר לו אמו עלי קללתך בני. ר"א ב"כ אמר אדם שחטא לא אמו נתקללה שנא' (מלאכי ג) ארורה האדמה בעבורך אף אתה עלי קללתך בני. א"ר יצחק עלי ליכנס ולומר לאביך יעקב צדיק ועשו רשע. וילך ויקח ויבא לאמו. אנוס וכפוף ובוכה: (יב) ותקח רבקה את בנדי עשו בנה הגדול החמודות. מה שחמד מנמרוד והרגו ונטלן הה"ד (פסלי יג) חמד רשע מצוד רעים. אשר אתה בבית. שבהן היה משמש את אביו. אמר רשב"ג כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה שמשש עשו את אביו. אני בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמשו בבגדים מלוכלכין ובשעה שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים. אבל עשו בשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות. אמר אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות הה"ד אשר אתה בבית. כמה נשים היו לו ואת אמרת אשר אתה בבית. אלא דהוה ידע מאי עובדיהו. איך אבא ב"כ עובדא הוה בחדא סיעה דפריצין בהדא כפר חמיאה דהוו נהיגין אכלין ושתין בכנישתא כל פתי רמשא דשבא. מן דהוון אכלין הוו נסבין גרמיא ומסלקין יתהון על ספרא

מתנות כהונה

ומהו וגרם מסקא פורעין: שבך כסב לה. יחק לרנקה: ה"צ איש שעיר גבר שידין: שעיר היינו עד: חלק קרי ציה חלק חלק י"י ונחלתו: לקוויץ צבל שער כד"א קוויטמו תלחלים: ביום הזה יכפר. ל' קוה כד"א אכפרה פמו צבי לכפורי ידיה דפ' הניקין: לא שאיל כו'. כלומר אין הגדון דומה לרש"י ולא שאולה ליה וכן אין הרש"י דומה לגדון חלה מכאן חנו למדך צפ"י ומלחתי צפ"י אין הדבר הזה שאול ליה דרך משל ורמז חלה צהדיא כתיב: כמתעתע דרשו נוטיקון צ' מלות כמת וטוע' (ועוד) (כ"ל ש"ל ועיי'ן) יסירה עובד ע"א הכל הכל המה מעשה תעושים וצילקוט לא גרם כמת (וע"ש ויל' שיש שם חילוף גר'): אפי' צרכה אחת כו'. דל"כ ולא צרכה למה לי: אדם הראשון שחטא כו': אמו היא האדמה כי משם לוקח: אנוס כו'. דייק מדכתיב לאמו משמע שאם לא מפני מורא לא היה עושה: הה"ד אשר אתה צבית הכי שלא יא' צהם לדרך וכתיב התעוהות שהיו ימים ונחמדים: מאי עובדיהו מה מעשיהם רעים ותעושים והיו תעוהות צעומו: עובדא הוה כו'. מעשה הוה צבת אחת של פריצים שהיו רגילים לאכול צב"ה כל ליל ערב צבת כי כן היה מנהגם ללון צב"ה ולכן מקדשין בליל צבת צב"ה בצביל האורחין שלמן שם וצב"הו אוכלין היו לוקחין העצמות וסו משליכין ומשכרין אותם

ספרא . חד מנהון דמך אמרין ליה למאן את מפקר על בנך לשמרו אמר להון לספרא . והלא כמה רחמימין היה לו והוא אמר לספרא . אלא דהות ידע מה עובדיהון ודספרא היך מנהון טב . כך כמה נשים היו לו ואת אמרת אשר אתה בבית אלא דהות ידע מה עובדיהון : (וג) ואת עורות גדיי העזים . א"ר יוחנן תרין אדרעין דאבונן יעקב כתרין עמודין דיפרא סופא ואת אמרת תלבישה על ידיו . אלא היימתהון . ר' הונא בשם ר' יוסף אמר ב' תמידים שהיו ישראל מקריבים בחג היו מרכיבין אותן על שני הונגין והיו רגליהם שפופות בארץ . ר' הונא בשם ר' יוסי אמר קינמון הוזה היה גדל בא"י והיו עזים וצביים מגיעים לראשו של אילן ואוכלים ממנו . א"ר חנינא והלא עגלים נשחטין בא"י וזיתים נקצצים ועפר שבהרים מעשה נסים הם . א"ר מונא הכל מעשה נסים . ותתן את המטעמי' ואת הלחם וגו' לותה אותו עד הפתח אמרה ע"כ הייתי חייבת לך מכאן ואילך ברייך יקום לך : (יד) ויבא אל אביו ויאמר אבי וגו' אנכי עשו בכורך . אר"ל אנכי עתיד לקבל י' הדבר' אבל עשו בכורך . קום נא שבה א"ל הקב"ה ליעקב אתה אמרת קום נא שבה . הייך בו בלשון אני פורע לך שנא' (כמדני י) קומה ה' ופוצו אויביך . (משלי יג) ויש נספה בלא משפט זה עשו . אמר הקב"ה לעשו אתה אמרת יקום אבי גדא דע"ז דאת קאים . הייך אף אני בו בלשון אני פורע לך . יקום אלהים יפוצו אויביו : (טו) ויאמר יצחק אל בנו מה זה מהרת למצא בני . מהרת למצא את הברכה בני . אביך נתברך בן ע"ה שנים ואתה בן ס"ג שנים . ויאמר כי הקרה ה' אלהיך לפני . ר' יוחנן ור"ל . חד מנהון

מתנות כהונה

פל ר'א הסופר החכם שהיה דר צב"ה : ה"ג ומקלקלי יהוון . צב"י משלימים : חד מנהון צב"י . א' מהן מן הספרים מת אמרו לו חזריו הפריטים למי אתה מצוה על בנך שישמור אותם : והלא כמה כו' . דברי הספר הם והלא כמה אזהבים היו לו ולא היה מצוה על בניו אלא הסופר אלא בשביל שידע מה מעשיהם ומעשה הסופר אזה מהם טוב : ה"ג רש"י ודספרת הדין מנהון כו' פי' אזה מהם : תרין אדרעין כו' . שני זרועותיו של יעקב אבינו כשני עמודי שיש (ורש"י פי' דיפרא סופא . שם מקום ועיין בתחומא פ' ויחי : היימיתיהון תופרת הימם אחד אל אחד עד שהספיקו על ידיו : הונגין עיירים קטנים כדלמרי' צפ"ד' מיתות (גב) נפישו גמלי סבי דטעיין משכח דהונגין וזילקוט פ' פנחס (על פסוק עולת תמיד) גרם על שני גמלים : היו רגליהם שפופות . נגררים על הארץ מרוב גדלם ולכן היו עורות העזים מספיקין לכסות ידי יעקב : ואוכלים ממנו . הרי העזים היו גדולים הרבה ולכן היו מספיקים עורותיהם לכסות ידי יעקב ואי אתה צריך לומר שתופרם : והלא עגלים נשחטין כו' . פירש"י בשם רבו מאחר שהעזים כל כך גדולים העגלים לא כל שכן ואעפ"כ היו נשחטין וכן החזים היו נקללים אע"פ שהיו קשים ביותר ועפר היה נמלא בהרים שהיו זורעים שם אע"פ שראשם בשמים ומה אתה פתמה על אלו גדיי עזים שהיו מספיקין לכסות ידי יעקב שכשם שכל אלו היה מעשה נסים גם אלו עזים היו מעשה נסים ואין אתה צריך לומר שתפרה אותם : לותה אותו כו' דייק מן מדכתיב והתן את המטעמים כו' ויבא וגו' . משמע שלא היה מן נחיות המטעמים עד ההצבה של יעקב שהיה כלום וזהו משום שלותה אותו עד הפתח : עשרת הדברות כו' . דייק מדלא כתיב אמי כדכתיב גבי עשו לקמן רמוז קרמוז לעשרת הדברות שהתחיל בהם אנכי : בלא משפט . שיעקב שקדומו בצרכה : גדא דע"ג כו' . פי' הערוך מזל וכן פירש"י תפסת בלשוק שם ע"ז שאתה מעמיד הייך כו' : אבי כונו לע"א כד"א האומר לען אבי אתה : למצוא את הברכה . דייק מן מדלא אמר מהרת ללוד או להביא כמו שאמר לו בראשונה ללוד לי ליד ואמר ללוד ליד להביא ואמר למצוא כזה שמואל מציאה שלא בזמנו שלא כיון אליו ונבואה מרקה צפיו : בן ע"ה כו' . מן י"הא כשמת אברהם שהרי מן קע"ה שנה מת וכן ק' הוליד ליצחק : לקורבניך כו' . דייק

מנהן אמר אם לקורבנך המציא לך הקב"ה שנה' (כחלשית כג) וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל. למאכלך עאכ"ו. ואוהרנא אמר אם לזוונך המציא לך דכתיב הקרה נא לפני היום וכתיב (סס מד) וירא והנה גמלים באים. למאכלך עאכ"ו. כי הקרה ה' אלהיך לפני. ר' יוחנן אמר לעורבא דאיתת' נורא על קיניה בשעה שאמר כי הקרה ה' אלהיך לפני אמר יצחק יודע אני שאין עשו מזכיר שמו של הקב"ה וזה מזכיר אין זה, עשו אלא יעקב. וכיון שאמר יצחק ליעקב גשה נא ואמושך בני נשפכו מים על שוקי ויהי לכו רפה כשעוה. וזימן לו הקב"ה ב' מלאכים א' מימינו וא' משמאלו והיו אוהזין אותו במרפקו כדי שלא יפול. הה"ד (ישעיה מה) אל תשתע כי אני אלהיך אל תשוע: (טז) ויגש יעקב אל יצחק וגו' הקול קול יעקב. הא קול דקל חכים וידיה דמשלהין מיתין. ד"א הקול קול יעקב אין יעקב שולט אלא בקולו הקול קול יעקב. והידים ידי עשו אין עשו שולט אלא בידים. ד"א הקול קול יעקב. א"ר פנחס קולו של יעקב מכנים. והידים ידי עשו מרמז ליה והוא אתי. ד"א הקול קול יעקב. א"ר ברכיה בשעה שיעקב מרכין בקולו ידי עשו שולטות. דכתיב (שמות טו) וילונו כל עדת ויבא עמלק וגו'. ובשעה שהוא מצפצף בקולו אין הידים ידי עשו אין ידי עשו שולטות. אראב"כ לא עמדו פילוסופין בעולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הנרדי. נתכנסו כל או"ה אצלו א"ל תאמר שאנו יכולים ליהודוג לאומה זו. אמר לכו והזורו על בתי כנסיות ועל בתי מדרשות שלהן. ואם מצאתם שם תינקות מצפצפין בקולן אין אתם יכולים להודוג להם. שכך הבטיחן אביהן ואמר להם הקול קול יעקב. בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו. ואם לאו הידים ידי עשו אתם יכולים להם. הקול קול יעקב. בפלגש בגבעה (שופטים כא) ארור נותן

אשה

מתנות כהונה

ל' הקרה רמז לאותו איל שבא במקרה ובהזדמן כמו שאמר והנה איל והכי מוכח לקמן: למאכלך שבו הלוי קיום גוף ונפש עאכ"ו: והנה איל. והנה גמלים לשון מקרה והזדמן הוא: לעורבא כו'. משל לעורב שהביא חור על קנו כדי להשתמש בו וקנו נשקף בו כן יעקב הבינו הזכיר שם שמים מפני יראת שמים וכוונה בו שבעבור זאת השב יצחק כי אינו עשו: נשפכו מים כו'. כלומר ובהל אילא סומקא כחילו מים קרים נשפכו על שוקיו ונרעד בשברון מתנים: במרפיקין חתח חלילי ידיו חלל הגוף: אל תשוע. לשון שעה וצילקוט מסיים ביה אל תהא לך כשעוה: הא קול. ה"ז קול של עקיבה ומרמה שהערים לשנות קולו לקול עשו וכמ"ש בעל העקיבה צפ' זו ודרש יעקב מלשון עקיבה ורמיה חוה שאמר הכים והידים המשולחים ללוד כבר עשו מה שעליהם ועזרה חרקה מפיו ודרש עשו במלאפ"ס כלומר הידים המשולחים ללוד כבר עשו מה שעליהם לעשות. או פי' וידים שהפשיטו עורות עזים והלבישו עליהם הם צחים לפניו ודרשו עשו מלשון עשויה כלומר עשויות הם מערות עזים ובפירש"י מלאחי הגירכא ח"ל הא קול דחכים וידים משולחין מתים מפשיטין מתים אזי שולט אלא בידיו דכתיב והידים ידי עשו עכ"ל: (ה"ג בקול שנאמר הקול): במכנס שמכנס ואסף את קולו מלעסוק בחורה ותפלה מרמז הקב"ה לעשו מיד הוא בא ופי' הר"י בן חביב צפ' עין יעקב כשיעקב מיקל ומימך קולו מתורה ותפלה הרי כבר הידים מוכים ברמז בעלמא שרמז ליה הקב"ה ודרש הקל חסר כתיב הקל לשון קלות כלומר אם קל וגמוך הוא קולו של יעקב הרי צידים כו': מרכיבין משפיל ולוחש בלשון הרע שדרכו לספר' נמוך כדי שלא ישמע לבעליהם ודרש הקל חסר לשון קלות פירש"י: פילוסופין חכמים: ואם לאו הידים כו'. פי' שהקול ניתן ליעקב ואם ישלטו עליו ידי עשו מה יועיל קול הרי שא"ל לו לשלוט עליו כי אם כשאיט משמיע קולו ובפי' הר"י בן חביב צפ' עין יעקב אימא דדייק הקל חסר לשון קלות

אשה לבנימין. הקול קול יעקב. בימי ירבעם קול בכי שחרנו מהם ת"ק אלף הה"ד (דסיג יג) ולא עצר כח ירבעם וגו'. א"ר שמואל בר נחמן מה את סבור שירבעם ניגף והלא לא ניגף אלא אביה ולמה ניגף. ר' אבא ב"ב אמר ע"י שהעביר הכרת פנים של ישראל דכתיב (ישעי ג) הכרת פניהם ענתה במ. ור' לוי אמר ע"י שהעמיד עליהם שומרים ג' ימים עד שנתקלקלה צורתן דתנן אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו. ואין מעידים אלא עד ג' ימים. עליהם הוא אומר (ירמיה עו) עצמו לי אלמנותיו מחול ימים. ר' יוחנן ור"ל ורבנן. ר"י אמר על שביזה לאחיה השילוני שנא' (מ"א כה) ועמכם אנשים בני בליעל קרא לאחיה השילוני בליעל. ר"ל אמר על שחסדם ברכים שנא' (דסיג יג) ואתם המון רב ועמכם עגלי זהב. ורבנן אמרי על שבאת ע"ז לידו ולא בטלה שנא' (סז) וירדוף אביה אחרי ירבעם וכתוב וילכוד ממנו ערים את בית אל ואת בנותיה וכתוב וישם את האחד בבית אל. והרי דברים ק"ו ומה אם מלך ע"י שהונה מלך כמותו ענשו הכתוב וניגוף. הדיוט שהוא מונה הדיוט עאכ"ו: (יז) ד"א הקול קול יעקב הא קולו משתק את העליונים ואת התתונים. ר' ראובן אמר כתיב (יחזקאל ח) בעמדם תרפנה כנפיהם. בעמדם וכי יש ישיבה למעלה לא כן א"ר שמואל אין ישיבה למעלה שנא' (סז) ורגליהם רגל ישרה. אין להם קפיצין (דניאל ו) קרבת על חד מן קאמיא. מהו דין לשון קאמיא קוימיא. (ישעי ו) שרפים עומדים ממעל לו. (דסיג יח) וכל צבא השמים עומדים. ואת אמרת בעמדם. אתמהא. ומה הוא בעמדם בא עם דם. בשעה שישראל אומרין שמע ישראל המלאכים שותקין ואחר כך תרפנה כנפיהם. ומה הן אומרין ברוך כבוד ה' ממקומו וברוך שם כבוד מלכותו. ר' לוי אמר (איוב לה) ברן יחד כוכבי בקר. מה זרעו של יעקב שנמשלו לכוכבים מקלסין דכתיב בהון (דניאל יג) ומצדיקי הרבים ככוכבים. ואח"כ ויריעו כל בני אלהים אלו מה"ש. מה הן אומרין בשכ"מ. ר' שמואל בר נחמן אמר כתיב (יחזקאל ג) ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול וגו'. רעש גדול אתמהא. אלא משקילסתי אני וחבירי ואח"כ ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד ה' ממקומו. ומה הן

אומרין

מתנות כהונה

קלות: בפלגיש בגבעה. דרש הקל מלפון קללה כדאמרין בירושלמי דמסכת תענית דאזלי ומיקל פי' מקלל: את סבור שירבעם כו'. ע"כ אי אפשר לומר שניגוף אלף אביה שהרי אביה לא מלך רק בלשה שנים ומלך בשנת י"ח לירבעם ואסא בן אביה מלך בשנת כ"א לירבעם ומלך כשמת אביה ומלך בנו אסא עדין ירבעם קיים וכן כהן רש"י ז"ל שלפי השבון המלכים מלינו שאביה ניגף ע"י שהעביר הכרת פניהם איתא בירושלמי פ' בתרא דיבמות. ובז"ר פ' ל"ג דילוף ליה מדכתיב וכו' צהס אביה ועמו מכה רבה ומפרש בירושלמי שהעבירו מהם החוטם שהיא עיקר הכרת פנים וכ"ז הוא לק' פ' ע"ג: ע"צמו לי אלמותיו. וזה דכתיב מכה רבה כי רבה ועלום חדא מלתא הוא: על שהסדס. ה"ג רש"י ופי' שהרפס ברבי' כן הוא בז"ר ובמדבר שמואל (פ' י"ח) ויבליקוט מלכיה שחפס לא יהירא כי על כל דבר אמת לא יפול לשון חמד ובמדבר שמואל (פ' י"ח) ויבליקוט מלכיה גרם ליה וחולי שרץ כמו שחפס ופי' ג"כ ל' ציוט והרפה כמו (משלי כה) פן יחסך שומע: רגל ישרה: והיושב רגליו עקומות ולא ישרות: קפיצין הליטה ממקום למקום ופירש"י שאין להט חוליות: בעמדם דרש וטריקין צה עם דס' פי' צה עם ה' ליהד שמו של הקב"ה ולרכיבין על לודוס ולשמוק כד"ל האנק דוס: ה"ג בני אלהים מה זרעו: ה"ג קול רעש גדול וגו' אחרי

אומרין בשכמל"ו. ר' יהודה בר אלעי היה דורש הקול קולו של יעקב מצווחת ממה שעשו לו הידים ידי עשו. א"ר יוחנן קולו של אדריינוס קיסר שהרג בביתר פ' אלף רבוא בני אדם: (יח) ולא הכירו. בשעה שהיו רשעים עומדים ממנו לא הכירו. ויאמר גשה נא ושקה לי. א"ל את נושקני בקבורה ואין אתר נושקני בקבורה. ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו. א"ר יוחנן אין לך דבר שריחו קשה מן השטף הזה של עזים ואת אמרת וירח את ריח בגדיו ויברכהו. אלא בשעה שנכנס יעקב אבינו אצל אביו נכנסה עמו ג"ע. הדא הוא דא"ל ריה בני כריה שדה. ובשעה שנכנס עשו אצל אביו נכנסה עמו גיהנם המד"א (משלי יא) בא זדון ויבא קלון. ד"א וירח את ריח בגדיו ויברכהו. כגון יוסי משיתא ויקום איש צרורות. יוסי משיתא בשעה שבקשו שונאים להכנס להר הבית אמרו יכנס מהם ובהם תחלה. אמרין ליה עול ומה דאת מפיק דידך. נכנס והוציא מנורה של זהב. אמרו לו אין דרכו של הדיוט להשתמש בזו. אלא עול זמן תנינות ומה דאת מפיק דידך ולא קיבל עליו. א"ר פנחס נתנו לו מכס ג' שנים ולא קיבל עליו. אמר לא דיי שהכעסתי לאלהי פעם אחת אלא שאכעיסנו פעם שניה. מה עשו לו נתנו אותו בחמור של חרשים והיו מנסרים בו והיה מצווח ואומר ווי אוי אוי שהכעסתי לבוראי. ויקום איש צרורות היה בן אחותו של ר' יוסי בן יועזר איש צרידה והוה רכיב סוסיא בשבתא. אזל קומיה שריתא למצטבלה. א"ל חמי סוסיא דארכבי מרי וחמי סוסך דארכבך מרך. א"ל אם כך למכעיסוי ק"ו לעושי רצונו. א"ל עשה אדם רצונו יותר ממך. א"ל ואם כך לעושי רצונו ק"ו למכעיסוי. נכנס בו הדבר כארס של עכנא. הלך וקיים בעצמו ד' מיתות ב"ד סקילה שריפה

מתנות כהונה

אחמהה פי' וכי אחריו היו המלאכים והכי מוכח בילקוט יחזקאל ובסדר זה: ה"ג ואח"כ ואשמע קול רעש גדול ומה הן אומרים ברוך כבוד יי' ממקומו וברוך סס וכו': ה"ג קולו של יעקב צווח ממה כו' קולו של אדריינוס קול צווח' ובכי עולה מיעקב על מה שעשה אדריינוס כן פירש"י ז"ל בפ' הנזקין: הכירו וגו' גרסי'. ודייק מסיפיה דקרא כי היו ידיו שעירות כלומר כשעומדים מיעקב רשעים עושה מעשה שפיר אז אינו מזכיר אותו בשם יעקב: נושקני בקבורה. פירש"י שיקבר אללו במערות המכפלה ודייק מדהוה ליה למכהב ושקה אותו ואמר לי וסוף אמר לו וק"ל: כריח שדה. הוא שדה של תפוחים: יוסף משיתא ויקום איש וכו'. גרסי' והס שמות בני חם שבנינו' מישראל ולכסוף קדשו שמו של הקב"ה כדמפרש ואילך ודרש בגדיו כמו בגדיו: מהם ובהם כו'. אחד מישראל יכנס בראשונה ויפשוט יד בכלי ב"ה ואל' לאותו יוסף משיתא שיכנס ומה שאתה מניח יחף שלך: עול זמן כו'. לך שם עוד פעם שנים: ולא קבל כו'. לא היה רוצה ליכנס עוד: נתנו לו מכס כו'. בשביל שיכנס עוד פעם שנים: בחמור של חרשין. פירש"י ספסלי' של דף עבה שמגררי' בו הנסרים וכן משמע בערוך: והוה רכיב כו'. היה רוכב על סוס בשבת: ה"ג רש"י ובילקוט אזל קומיה שריתא כו'. ופירש"י הוא מוליכין לפניו קורה שהיא נתלה עליו ויוסי בן יועזר אמר ליה יקום ליוסי רחא הסוס שהרכבני עליו לדוני ורחא גס סוסך שהרכיבך עליו ר"ל הקורה שהיא נתלה עליו כלומר הלכתי בתאוות לבי ועלתה לי ואתה עמלת בתורה ובמזנות כלי ימך וסופך חתה נתלה וכן הוא בספר יוחסין דארכבי מרי גרסי': אם כך. סובה ושלום טתן הקב"ה למכעיסוי כ"ש שיהיה כך לעושי רצונו: אביר ליה וכי (מי) עשה רצונו יותר מעם שעשים חתה ורחא מה פרע לך ואל' חס כך רעה מגיע לעושי רצונו על עומותיהם מועטי' כי אין לדיק בלחץ אשר יעשה טוב ולא יחטא כ"ש שיגיע כך לעתיד לבא לעוברי רצונו: נכנס כו'. דברי ר' יוסי נכנס בו ביקום כארס הזה של נחש שבושר ולבש חרסה ונבל: גימא

שריפה הרג והנק. מה עשה הביא קורה נעצה בארץ וקשר בה נימא וערך העצים והקיפן גדר של אבנים ועשה מדורה לפניו ונעץ את החרב באמצע והצית האור תחת העצים מתחת האבנים ונתלה בקורה ונחנק קדמתו האש נפסקה הנימא נפל לאש קדמתו חרב ונפל עליו גדר ונשרף. נתנמנם יוסי בן יועזר איש צרידה וראה ממתו פורחת באויר. אמר בשעה קלה סדמני זה לג"ע: (יש) ד"א מלמד שהראה לו הקב"ה בהמ"ק בנוי וחרב ובנוי. ראה ריח בני הרי בניו המד"א (כמדכר כה) ריח ניהוהי תשמרו. כריח שדה הרי חרב כמד"א (מיכס ג) ציון שדה תחרש. אשר ברכו ה' בניו ומשוכלל לע"ל כענין שנא' (ספלים קנג) כי שם צוה ה' את הברכה היים עד העולם:

פרישה סו (א) ויתן לך האלהים מטל השמים. כתיב (איוב כט) שרשי פתוח אלי מים ומל ילין בקצירי. אמר איוב ע"י שהיו דלתי פתוחות לרווחה היו הכל קוצרין יבשות ואני קוצר מלילות מ"ט שרשי פתוח אלי מים. אמר יעקב ע"י שהייתי עוסק בתורה שנמשלה כמים: זכיתי להתברך במל שנא' ויתן לך האלהים מטל השמים: (ב) ר' ברכיה פתח (ס"ו) שובי שובי השולמית שובי שובי ונחה בך. ד' פעמים כתיב שובי. כנגד ד' מלכיות שישראל נכנסין לתוכן לשלום ויוצאין בשלום. השולמית. אומה ששלום חי העולמים מתנהג בה מאהל לאהל. השולמית אומה שהכחנים משימין לה שלום בכל יום שנא' (כמדכר ו) ושמו את שמי. וכתיב וישם לך שלום. השולמית אומה ששלום העולמים דר בתוכה שנא' (שמות כה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. השולמית אומה שאני עתיד ליתן בה שלום שנא' (ויקרא טו) ונתתי שלום בארץ. השולמית אומה שאני עתיד לנטות אליה שלום הה"ד (ישעיה טו) כה אמר ה' הנני נוטה אליה כנהר שלום. ר' שמואל בר תנחום ור' חנין בשם ר' אידי אומה שעשת שלום ביני ובין עולמי. שאילולא היא הייתי מתריב את עולמי. ר"ה בשם ר' אחא פתח (ספלים עט) נמוגים ארץ וכל יושביה. המד"א (שמות טו) נמוגו כל יושבי כנען. אנכי תכנתי. אנכי כיון שקיבלו עליהם אנכי ה' אלהיך. תכנתי עמודיה סלה ונתבסם העולם. ר' אלעזר בן מרון אמר אומה שהיא משלמת איסמטיונו של עולם. הן הן בעוה"ז. הן הן בעוה"ב. ר' לוי אמר אומה שכל טובה שהיא באה לעולם אינה באה אלא בזכותה. הגשמים אינן יורדין אלא בזכותה הטללים אינם יורדים אלא בזכותה שנא' ויתן לך האלהים מטל השמים. לך בזכותך ובך הדבר תלוי: (ג) ויתן לך

יתן

מתנות כהונה

חבל קצן ובערוך גרם נתיב ועש' וכו"ר ר"פ כ"ב: והקיפן גדר כו'. הקיף על העצים גדר של אבנים וכן פירש' ז"ל ובש"ט גר' כהדיו עלים ערך והקיף עליהם גדר של אבנים: ונתלה בקורה. בלוחו ימא שקשר: ה"ג ונתלה בקורה והחנק נפסקה הנימא נפל קדמתו חרב והכי מוכח בפירש' ובערוך: מטתו של יקוס בן אחומו: פתוח כרסו ודרשו פתוח כרסו כשיני שהיחה ביה פתוחה כו' היו שרשי אלו מים: שלום העולמים. הקב"ה המד"א כו' כלומר האו נמוגים פירושו נמוג כד"א נמוגו כו' כמה שאח"ל שהקב"ה התנה עם מעשה בראשית שאם לא יקבלו ישראל את ההורה יחזרו לחרו וכו': נתבשם כמדכר משלי פ"ל גרם נ"ב נתבסם ויחר כד"א שנכנס לשון כסים וכן עיקר: אשמוטיונו וגו'. פירש' והערוך עמידתו של

זיתן ויהזור ויתן לך . יתן לך ברכות ויתן לך כבושיהן . ויתן לך שלך ויתן לך של אביך . יתן לך שלך ויתן לך של אהיך . ר' אחא אמר יתן לך ויתן לך אלהותא אימתי לכשתצטרך לה הה"ד (שפטיס טו) ויאמר ה' אלהים זכרני נא וחזקני נא . אמר לפניו רבון העולמים הוי זוכר לי אותה הברכה שברכני אבא יתן לך ויתן לך אלהותא : (ד) מטל השמים זה המן . שנא' (שמו טו) ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים . ומשמני הארץ . זה הבאר שהיתה מעלה להם מיני דגים שמנים יותר מדאי . ומשמני הארץ . אלו הקרבנות דכתיב (ספרי טו) עולות מחים אעלה לך . ורוב דגן . אלו הבחורים דכתיב (זכריה ט) כי מה טובו ומה יפיו דגן בחורים . ותירוש . אלו הבתולות דכתיב (ספרי ט) ותירוש ינובב בתולות . ד"א מטל השמים זו ציון שנא' (ספרי קג) כמל הרמון שיורד על הררי ציון . ומשמני הארץ אלו הקרבנות . דגן אלו הבכורים . תירוש אלו הנסכים . ד"א מטל השמים זה מקרא . ומשמני הארץ זה משנה . דגן זה תלמוד . תירוש זה אנדה : (ה) יעבדוך עמים אלו ע' אומות . וישתחוו לך לאומים אלו בני ישמעאל ובני קטורה דכתיב בהון (גראשית כה) אשורים ולטושים ולאומים . הוה גביר לאהיך זה עשו ואלופיו . וישתחוו לך בני אמך הכא את אמר וישתחוו לך בני אמך ולהלן את אמר וישתחוו לך בני אביך . אלא יעקב ע"י שנמל ארבע נשים לאה ורחל זלפה ובלהה הוא אומר בני אביך . יצחק נמל רבקה אמר בני אמך . אורריך ארור וגו' ולהלן הוא אומר (נמדכ מד) מברכך ברוך ואורריך ארור . אלא בלעם ע"י שהיה שונא פתח בברכה וסיים בקללה ויצחק שהיה אוהב פתח בקללה וסיים בברכה . ר' יצחק ב"ר חייא אמר הרשעים ע"י שתחלתן שלוח וסופן יסורין פותחין בברכה וחותרמין בקללה מברכך ברוך ואורריך ארור . אבל הצדיקים ע"י שתחלתן יסורין וסופן שלוח הם פותחין בקללה וחותרמין בברכה אורריך ארור ומברכך ברוך : (ו) ויהי כאשר כלה יצחק לברך את יעקב . א"ר אייבו פוליונו של אבינו יצחק מפולש היה זה בא מכאן וזה בא מכאן . רבנן אמרי כמין איסטרופומיטא הדלתות היו נכפלין לאחוריהם . עמד לו יעקב אתר הדלת .

עד

מתנות כהונה

עולם כלומר שהן קיימין בעוה"ז ובעוה"ב : יתן ויחזור כו' . וי"ז יחידה דויתן קדשים שהיה לוי למר יתן לך ולפיכך דרשו שיתן הברכות ויחזור עליהם ויתנס לך בחופן חזק וקוים וכדמפרש וחזיל וכמו שדרשו בפרק הזהב ויסף יוסף ויחזור ויוסף עליהם ב' הספנות : כבושיהון ופירש"י מקום להתקיים שם הברכות והילקוט גרם כי עושין הראויות לך פירושו ג"כ מקום להתקיים שם כל ברכה וזכרה לשון רש"י יש מקום ליין ויש מקום לסולת : אלהותא כה ועו כד"א זאת חילי הארץ לקח : הוי זוכר לי כו' . דאם לא כן למה אמר י"י אלהים (ס"ג) בילקוט ובעקידת יצחק יתור מדאי ורוב דגן כו' : הקרבנות דכתיב עולות מחים אעלה לך דגן אלו הביכורים . כ"ל : בני אמך והידי דאפשר נקט האם כי אמו ודאי' : וסיים בברכה . שהקללות יהיה להם קץ וסוף הברכות יעמדו עד שלמי עד ובלעם כוונתו להיפך קללה תחשב לו : תחלתן שלוח . שהבא לעמא פותחים לו וכתיב משגל לגוים ויאבדו והלדיקים הקב"ה גובה מהם מיד על יד שיעט עונותיהם כדי שיהיו בסוף בשלום תמיד עד עולם : פליונו פי' הערוך מקומו והאלו שהוא שוכן בו : וזה בא מכאן בפרה שכתבו חזו שנא' ויהי אך ילא ילא וגו' דמשמע דעד שלא נגמר ילאמו של יעקב בא עשו ואם בפרה ה' היאך אפשר כן משמע לי בציאורי מהר"ר אליהו מורסא והערוך פי' דדייק ילא יחידה : איסטרופומיטא פי' הערוך מהוסך וכפול לאחוריהם ואל

עד שנכנסם עשו ויצא לו. הה"ד אך יצא יצא יעקב נראה כיוצא ואינו יוצא. ועשו אחיו בא מצידו. מזויין לצוד נפשו כמד"א (שמות כה) ואשר לא צדה. ד"א מברכיך ברוך. תני נפרי המברך את השם עונים אחריו אמן. בשם אין עונים אחריו אמן. א"ר תנחומא אם בירכך עכו"ם אחד ענה אחריו אמן דכתיב (דניס ז) ברוך תהיה מכל העמים. עכו"ם אחד פגע בר' ישמעאל ברכו א"ל כבר מילתך אמורה. פגע בו אחר וקללו א"ל כבר מילתך אמורה. אמרין ליה כמה דאמרת לדין אמרת לדין. א"ל כן כתיב מברכיך ברוך ואורריך ארור: (ז) ויעש גם הוא מטעמים ויאמר לאביו יקום אבי. הה"ד (משלי ז) שממית בידים תתפש. א"ר חמא בר חננא באי זו זכות השממית מתפשט בזכות אותן הידים ויעש גם הוא מטעמים וגו'. יקום אבי. ע"י שאמר לו יקום אני נפרע לו בו בלשון (תהלים סח) יקים אלהים יפוצו אויביו:

פרשה סו (א) ויחרד יצחק חרדה גדולה. כתיב (משלי כט) חרדת אדם יתן מוקש ובוטח בה' ישוגב. חרדה שהחרידה רות לבועז שנא' (ד"א) ויחרד האיש וילפת. יתן מוקש בדין היה לקללה. אלא ובוטח בה' ישוגב נתן בלבו וברכה ויאמר ברוכה את לה' בתי. חרדה שהחריד יעקב ליצחק שנאמר ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד. יתן מוקש בדין היה לקללו. אלא ובוטח בה' ישוגב שברכו ואמר גם ברוך יהיה: (ב) ויחרד יצחק חרדה גדולה וגו'. א"ר חמא בר חנינא מאד מחרדה שחרד על גבי המזבח. אמר מי הוא זה שנעשה סרסור ביני לבין המקום שיטול יעקב את הברכות כלפי רבקה אמרו. א"ר יוחנן מי שיש לו ב' בנים אחד יוצא ואחד נכנס חרד. אתמהא. אלא בשעה שנכנסם עשו אצל אביו נכנסה עמו גיהנם. ר' אחא אמר התחילו כותלי הבית מרתתים הריא הוא דהוא אמר מי אפוא. מי הוא זה שהוא עתיד ליאפת כאן אני או בני יעקב. א"ל הקב"ה לא את ולא בנך יעקב אלא הוא הצד ציד. הוא הצד ציד אר"א בר שמעון ציידא היך צדיך. פבור תרעיא היך תרעך פבור ומקולקל. הה"ד

מתנות כהונה

הדלת היה צלמנע הסתח למסע ובצלמנע המשקוף למעלה ופוחה וסוגר לימין ולשמאל ובצל שמאל נכנס עשו ונפתח גם לז' ימין ודרך פס ילא יעקב: נראה כיוצא אך לשון מיעוט קדוים ובערך פי' דרשים ילא יסירה: לצוד נפשו כו'. דייק מדאמר ידו והליל מן הליד: בשם מנכך פס בשם אחר יבדך יוסי את יוסי אין עונים אחריו אמן והטעם ק"ל: ברכו הנכרי לרבי ישמעאל: כבר מילתך כו' דבר הראוי להשיבך כבר היא אמורה ואיני לריך להשיבך: אמרין ליה הלמידו כו' פי' אמרו לו תלמידיו לר' ישמעאל כמו שאמרם לזה שברכך אמרת ג"כ לזה שקלל אותך: הישממית מהפשת כו' מלאחי בילקוט משלי אין לך בכל השרצים שני כשממית ולכן קורא למלכות הרביעית שממית שהיא הריעה לנו מכל המלכיות והיא חופשת ושלחה יד בהיכלי מלך של ב"ה בזכות הידים שעשה מטעמים לאצו שפי' כן ברכו אביו ואמר והיא כאשר פריד ופרקה עלו וגו' וכן מלאחי שוב בפירוש' ואב"א ז"ל: מהרדה פירוש מאותו חרדה שחרד כשנעקד על גבי המזבח: שנעשה סרסור כו'. דרש מי איפוא מי היה פה ומלין כד"א והוא יהיה כך לפה: בלפי רבקה אמרו. יחזק אמר דבור זה על רבקה שהרניס כי היא הייתה המלין בינותם: בדרגותין מחוס הגיהנם ובילקוט גרם מרחיחין: ליאפות כו' להיות נאפה וגשרף בניהם: ה"ג בילקוט או בני יעקב שלא היה מחזיקו לדיק כעשו וכן אמר למעלה הקול קול יעקב על שהוציא שם שמים צפיו והשג מה שעשו לא כן עשה מפני כבוד שמים: ה"ג ולא בנך יעקב: הצד צד. לז' יד דרש כמו לז' הליד: צייד כו'. כך אמרה רוח הקדש כלפי עשו אהה הוא האד

הה"ד (משלי יג) לא יחרוך רמיה צידו. רבנן אמרי לא יאחר ולא יארץ הקב"ה לרמאי ולצידו. ר' אליעזר בנו של ר' יוסי אומר מה הוא לא יחרוך לא יארץ הקב"ה לרמאי ולצידו. דאמר ריב"ל כל אותו היום היה עשו צד צבאים וכופתן ומלאך בא ומתיון ועופות ומסכסכן ומלאך בא ומפריחן וכ"כ למה (סו) והון אדם יקר חרוץ. כדי שיבא יעקב שהוא יקר של עולם ויפגל את הברכות שמעיקר העולם הרוצות לו. ר' הנינא בר פפא שאל את ר' אחא א"ל מהו דכתיב הון אדם יקר חרוץ. א"ל הרוצה היא ביד הצמקים שאינם נוטלים מן יקרם שלע"ל בעוה"ז : (ג) ואוכל מכל. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אומר מכל מה שנברא בששת ימי בראשית. ר"ג אומר מכל טוב שהוא מתוקן לע"ל. א"ל עיקרו של דבר מה האכילך. א"ל איני יודע אלא טועם הייתי טועם פת טועם בשר טועם דגים טועם הנבים טועם כל מעדנים שבעולם. א"ר ברכיה כיון שהזכיר בשר מיד ככה אמר אני קערה אחת של עדשים האכילני ונטל את בכורתי אתה שהאכילך בשר עאכ"ו. א"ר לוי לפי שהיה אבינו יצחק מתפחד ואומר תאמר שלא עשיתי כשורה שעשיתי את שאינו בכור בכור כיון שאמר את בכורתי לקח אמר יאות ברכתי. א"ר אליעזר ואין קיום הנט אלא בחותמיו שלא תאמר אילולא שרימה יעקב באביו לא נטל את הברכות ת"ל גם ברוך יהיה. א"ר יצחק בא לקללו א"ל הקב"ה הזהר שאם את מקללו לנפשך את מקלל שאמרת אורריך ארור. א"ר לוי ששה דברים משמשין את האדם שלשה ברשותו וג' אינן ברשותו. העין והאוזן והחוטם שלא ברשותו. חמי מה דלא בעי. שמע מה דלא בעי. מריה מה דלא בעי. הפה והיד והרגל ברשותו. אין בעי הוא לעי באורייתא אין בעי לישנא בישא אין בעי מחרף ומגדף. היד אין בעי הוא עביד מצוותא אין בעי הוא גניב ואין בעי הוא קטיל. הרגל אין בעי הוא אוזיל לבתי מרמסיות ולבתי קרקסיות. ואין בעי הוא אוזיל לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. ובשעה שהוא זוכה הקב"ה עושה אותן שברשותו שלא ברשותו. היד (מ"א יג) ותיבש ידו אשר שלח עליו. הפה גם ברוך יהיה. הרגל (משלי ה) בני אל תלך בדרך אתם כי רגליהם לרע ירוצו : (ד) כשמוע עשו את דברי אביו. א"ר הנינא כל מי שהוא אומר שהקב"ה וותרן הוא יתוותרון בני מעותי

אלא

מתנות כהונה

ומרמה את הכל היאך רמאך עשה אתה הוא הרגיל לטבור לתמוס אתים ליקח ממון אתים היאך שבנו אתים ללקח ולקחו כל כלי חמדך ודייק ה"ד ל"ד יט"ד ה"ד וכו' הוא בתנחומא בדיקא : לא יחרוך. נטריקון לא יאחר : ולא יארץ. לא יחרוך דריש לא היאך בחילוף ח' ב' : ועופות ומסכסכן כו'. סכסך אותם זה בזה שלא יפרחו. ה"ג בילקוט הכרעות שכן יקרום של שלם הרמות לו : הרוצה חלט ובטוח : אמר לו עשו ליצחק עיקר כו' : שאם אתה מקלל גרסי' : לנפשך כו'. שכבר אמרת אורפיד ארור : חבוי מה דלא צבי. רואה אפי' מה שאינו חפץ לראותו : אין צבי כו'. אם רואה הוא עוסק בחורס ואם רואה עוסק צפוי בלשון הרע : עביד מנוסתא. ונתן לדיקה בידו סתם מנוסתא שבלשון ירושל' הוא לדיקה : מרמסיות ששחקין שם צמית שחוק והתול וכן קרקסאות : ותיבש כו'. וזה היה לזכות הסביא ששלח ירבעם את ידו לחפשו ולמענו היה מהסך את שברשות האדם שלא היה ברשותו : הפה של יצחק שנקט לקלל א"ה יעקב והפכו מקללה לברכה : אל תלך וגו'. ג"ל ע"כ חששה שלא תלך בדרך אתם ובתנחומא בפרשה זו מסיים מקרא מלא הוא מימי מעדני נצר כווננו ואלהם מה יבין לרבו ואלה

כסמור

אלא מאריך אפיה וגבי דיליה. זעקה אחת הזעיק יעקב לעשו דכתיב בשמוע עשו את דברי אביו ויועק יעקה. והיכן נפרע לו בשושן הבירה שנא' (ספרי ד) ויועק יעקה גדולה ומרה עד מאד. בא אחיך במרמה. ר' יוחנן אמר בא בחכמת תורתו. ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני. ר"ל אמר התחיל מחכך בגרונו כמאן דמחייך וזורק רוק מפיו ויאמר הכי זיעקבני. את בכרתי לקח ושתקתי לו. והנה עתה לקח ברכתי ושתקתי לו. הלא אצלת לי ברכה מן הניצולת: (ה) ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר. א"ר ברכיה הן גביר שמתיו לך ברכה שביעית ולמה הוא אומרת לו תהלה. אלא א"ל מלך עשיתיהו עליך וברכותיך שלו הן עבדא דמאן צבסי דמאן. עבדא כל מה דיליה למאריה ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים. זלכה אפוא. ברם לך פיתך אפויה. ר' יוחנן ור"ל. ר' יוחנן אמר הרף ממנו שפורניתא אפויה לפניו בכ"מ. ר"ל אמר הרף ממנו שאף וחמה מסורין לו. ר' שמלאי ואמרי לה בש"ר אבהו א"ל הקב"ה כך היית אומר ולכה אפוא. א"ל (ישעי נב) יוחן. א"ל רשע הוא. א"ל כל למד צדק לא כיבד את הוריו. א"ל הקב"ה (ספ) בארץ נכוחות יעול עתיד הוא לפשוט ידו בבהמ"ק. א"ל א"כ השפיע לו שלוה בעוה"ו ובל יראה גאות ה' לע"ל: (ו) ויען יצחק ויאמר הנה משמני הארץ יהיה מושבך. זו איטאליאה. ומטל השמים מעל זו בית גוברין. ד"א הנה משמני הארץ מן שמיניא דארעא. מן הן מתעבדא ארעא שמניא מן טלא. ומטל השמים מעל. אנטונינוס שלח לרבינו א"ל בנין דתסורתא חסרים מה נעביד ונמלא יתהון. נסביה לשליחא ועייליה לנו פרדסא שרי עקר פוגלין רברבין ושתיל דקיקין. א"ל הב לי אנטונינוס

מתנות כהונה

שפחור ופרח: כל מי שהוא וכו'. שהקב"ה מוותר העונות ולפיכך אני עושה רצון יצרי ליתך גדרכי לבי: יתוותרון בני מעיים שלו ובערוך גרם יתוותרין מעוהו ויומיהו אלא הקב"ה מאריך אפיה לעובדי רצונו ונזכה אה"כ את שלו לשלם לו גמול הראוי לו: הזעיק כו'. יעקב גרם לעשו שזעק יעקה אחת: בחכמת תורתו. במרמה תרגום אנקלוס בחוכמתה: מחכך מנענע ומוחר בגרונו ועושה כפי כמנהג ב"א שעושין כן בקאפס על חזקיהם ומצקסין לבזומו: כמאן דמחייך. מהך וה"ג בערוך: ברכתי ושקתי. בחמיה: מן היעולות. מן הריקות וסגרוות ברכה שביעית היא: עבדא דמאן כו'. א"כ אהי יודע של מי העבד גם חדע של מי נכסיו וכדמפרש ואזיל: עבדא כו' העבד וכל אשר לו הוא לאדונו וצילקוס גרם עבדא ומה דיליה למאריה: פירתך אפויה. כלומר מוותרתך יהיו מזוממיה לך כדלקמן משמני הארץ מושבך: פורניתא אפיה לך גרסי'. כלומר מוכן הוא ליקח נקמתו ממך ולפי' הרף מומי: דאף וחמה מ'. איפא דרס נוסריקון אף חומה: מסורין לו. ולא תוכל ובפירש"י גרם' אחרת: אמר לו הקב"ה ליחם: כך היים אומר איפוא חזרם לו למזלם תקנה וכן אמר למעלה מוותרתך יא מתיין לך: יוחן יהיה לו חן מה: לא כיבד את הוריו כו'. בחמיה כדלעיל צבדיו החמודות: זו ציה גוברין. פירש"י שכל האפרכיות של אפליה היא לשירים ואין כל המקומות משועבדים אלא לחם ולא יותר אלא כל מקום ועקום לשר שלו ולחלוף שלו: מן שמיניא. פי' הערוך שפירושם ודלקמן מאנטונינוס: מן הן מהעבדא כו'. מהיכן נעשה הארץ שמינה שמגדל שמיים אלו מן הטל שמן הטל נעבך הכל: בנין דתסורתא כו'. בשביל שאולרות המלך חסרים תרגום של מצינו מלאים תסורתא פי' אולרות המונחים בזיה כן פי' הערוך: מה נעבד כו'. מה נעשה פאמלה האולרות: נסביה כו'. לקח ר' א"כ השליח והכניסו לתוך הפרדס והתחיל לעקור נטעות גדולות וסע במקומם נטעות קטנות: ה"ג ושתיל דקיקין סדרון רברבין ושתיל דקיקין א"ל הב כו': תרדין. פירש"י סילקא: חסא חזרם: א"ל השליח לרביע סן לי אגרם וכמונ בצרכה

אנמיגרפא א"ל לית את צריך . סלק לגביה א"ל דין היא אנמיגרפא . א"ל לא יהיב לי כלום . א"ל ומה אמר לך . א"ל לא אמר לי כלום . א"ל ולא עבד קודמך כלום . א"ל נסבני ואעלני לנו פרדסא שרי עקר פוגלין רברבין ושתיל דיקיין . תדיין רברבין ושתיל דיקיין . חסין רברבין ושתיל דיקיין . מיד הבין . שרי מפיק דוכסין ומעייל דוכסין . עד זמן דאיתמליין תסורתא . ועל חרבך תחיה . ר' לוי אמר עול חרבא ואת היי . ואת אחיך תעבוד . א"ר הונא אם זכה תעבוד ואם לאו תאבד . והיה כאשר תריד . את ישלך ירידים שווקים והוא יש לו שווקים . את ישלך נימוסות והוא יש לו נימוסות . אר"י בר הלפתא אם ראית אחיך פורק עולה של תורה מעליו גזור עליו שמדים ואתה שולט בו . הה"ד (ישעיה סג) כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו . ויצחק היכן הוא . מי שהוא אומר לו גזור עליו שמדים את מתכיפו לאבות : (ז) וישמום עשו . א"ר אלעזר ביד יוסי סנטרוי ונעשה לו שונא ונוקם ונוטר עד כדין קריין סנטרוי דרומי . ויאמר עשו בלבו הרשעים ברשות לבן (תהלים יד) אמר נבל בלבו . ויאמר עשו בלבו . ויאמר ירבעם בלבו . ויאמר המן בלבו . אבל הצדיקים לבן ברשותן . (ש"א ה) וחנה היא מדברת על לבה . ויאמר דוד אל לבו . וישם דניאל על לבו . דומין לבוראן (גנאשית ח) ויאמר ה' אל לבו : (ח) יקרבו ימי אבל אבי . ר' יהודה ור' נחמיה . רי"א בא לו עשו במתינה . אמר מה אני מכריע את אבא אלא יקרבו ימי אבל אבי ואהרנה וגו' . ר"נ אומר ב"ק אומרת הרבה סייחים מתו ונעשו עורותיהם שטיהין על גבי אמותיהן . רבנן אמרי אם הורגו אני יש שם ועבר יושבין עלי כדין ואומרי' לי למה הרגת את אחיך . אלא הריני הוהך ומתחתן לישמעאל והוא בא ועורר עמו

מתנות כהונה

תשובה למלך : אנמיגרפא . פי' הערוך כתב חגרת וע"ש הקולמוס שכתב בו נקרא כן : סלק לגביה כו' עלה השליח אל המלך ואל המלך היכן כתב חגרת ח"ל לא נתן לי כלום : ולא עבד כו' . ולא עשה לפניך כלום : א"ל נסבני כו' . לקחתי והכנסתי לחוך פרדס והסתחיל עקר כו' : מיד הבין . המלך הבין מה שרמז לו ר' והסתחיל והוציא והעביר דוכסין ונטל את שלהם והכניס חדשים תחתיהם ונתתין לו ממון הרבה שחד עד שנתמלאו האוצרות כך פירש הערוך ערך שמן : עול חרבך . פירש"י הכניס לחוך נדנה שלא תרנח וחתה תחיה אבל צילקוט גרס ספול חרבך ואת חיי ועיין ברמב"ן פרשה זו : אם זכה . הלא יעקב תעבוד לו ואם לא זכה תעבד אותו קרי ביה תאבד בחילוף ח"ל"ץ בעיין בלוחות אה"ע וצילקוט גרס תעבד כלומר שתעבד בו : ירידים ימי השוק קרוי יריד ושווקים הכתוב בפנים הוא פירושו של ירידים וכן הוא צילקוט פירש"י כלומר אהיה יש לך עת ששעתך יעמוד וכן יעקב ואל תראה שיעמוד לך שתתן ופרקת כו' : א"ר יוסי . פירש"י כך אמר יצחק לעשו : אם ראתה אחיך כו' ודרוש תריד שעתך מעלה עול תורה או הוא מלשון חריד כשיחיו וכדמפרש רש"י בפירוש רומש : הדין הוא . כלומר ממה אינו מזכירו שם והסיב מי שהוא כו' : מתכיפו . מלרף ומחבר אותו כדלמדת ב' הכיפות או ב' הכיפות : (ה"ג סנטרוי נעשה . ובערוך וצילקוט ל"ג סנטרוי) : סנטרוי . טעריקון שונא נוקם ונוטר : עד כדין כו' . עד עתה עוד היום קורים ליהודים שונאים של רומיים ועיין ערך סנטר : ברשות לבן . ברשות יצחק הרע : במתינה . במתן ובישוב הדעת : מכריע כו' . ומכריע והעביר אותו הוה מרלוצ הטוב שאלער אותו בהריגת אחי אלא יקרבו כלומר חמתך עד שימות אחי : ה"ג עורותיהם שמוחין ע"ג אמותיהן : סייחים סוכים והמורים קטנים : ועורר עמו . עם אחי יעקב והורגו ישמעאל יהרוג את יעקב ואני אח"כ אעמוד על ישמעאל לנקום נקמת אחי ואהרגנו וכן יקרבו ימי אבל יצחק על יעקב בנו ועל ישמעאל אחיו ודייק מדכתיב ימי אבל

עמו על הבכורה והורגו . ואני עומד עליו כגואל הדם והורגו ויורש אני ב' משפחות . הה"ד (ימקאל לט) יען אמרך את שני הגוים ואת שתי הארצות לי תהיינה וירשנוה וה' שם היה . מאן אמר דאמר כן א"ר יודן אמר הקב"ה וה' שם היה . א"ר ברכיה כפר עשו ואמר לא אמרית הדא מילתא . א"ל הקב"ה לית את ידע דאנא הוא בודקיהון דלכביא (ימשי ז) אני ה' חוקר לב : (ט) ויוגד לרבקה וגו' . מי הגיד לה ר' חגי בש"ר יצחק אמהות נביאות היו ורבקה היתה מן האמהות . ר' יצחק אמר אפי' (תלם) הדיוט אינו הורש תלם בתוך תלם ונביאי חורשים תלם בתוך תלם ואת אמר (תהלים קט) אל תנעו במשיחיו ולנביאי אל תרעו . ותשלח ותקרא ליעקב . א"ל הרשע הזה כמה הוא תוהא עליך . כמה הוא מתנחם עליך . וכבר שתה עליך כוס תנחומין . ועתה בני שמע בקולי וקום ברח לך וגו' וישבת עמו ימים אחדים . כתיב (בראשית כט) ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים א"ר חנינא בר פזי נאמר כאן אחדים ונאמר להלן אחדים . מה להלן אחדים ז' שנים אף אחדים שנא' כאן ז' שנים . עד אשר תשוב חמת אחיך . אמו בצדקתה אמרה עד אשר תשוב חמת אחיך והוא לא עשה כן אלא (עמוס ב) ויטרוף לעד אפו ועברתו שמרה נצח . ר"ל אמר עברתיה ונחרתיה לא זיעא מפומיה . למה אשכל גם שניכם וגו' ותאמר רבקה אל יצחק קצתי בחיי . א"ר הונא התחילה גורפת מחוטמה ומשלכת . אם לקח יעקב מבנות חת כאלה קופחת זו לזו וזו לזו : (י) ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו . ר' אבהו אמר לפי שהיו הברכות מפוקפקות בידו והיכן נתאוששו בידו כאן ויקרא יצחק אל יעקב . א"ר אלעזר אין קיום הגט אלא בחותמו שלא תאמר אילולא שריטה יעקב באביו לא נטל ברכותיו . ת"ל ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו . א"ר ברכיה משל לבן מלכים שהיה חותר לאביו ליטול ליטרא אחת של זהב א"ל למה

במטמוניות

מתנות כהונה

ל' רבים : שני משפחות . יצחק כי הוא חביו וישמעאל מהמת אשתו או מהמת קורבה שהוא חבי חביו : מאן אמר כו' . מי הגיד שעשו אמר כן : לא אמרת כו' . לא אמרתי דבר זה : בודקיהון ט' הבודק וזמון כל הלצות : (ה"ג) אפי' הדיוט כו' . לכך הוגד לרבקה בנבואה מהשנה עשו מפי שהיא הזקיקה את יעקב לקבל הברכות ואיך יחריש אחר כך התלם להיפוך שיהגג בשביל הברכה שקיבל : והכתוב אמר אל תגעו כו' . שלא יארע רעה ויקלוקל ע"י הדיוקים ולפיכך נתגלה לה ע"פ הנבואה : מוצאתי זילקוט תלים שגרים האבות והאמהות נביאים היו שנאמר יסהלכו וגו' ולפ"ז טוב להגיה נביאות היו כד"ל אל תגעו וגו' וסמך לזה מלאתי בנבואה בשם זקני קש"לייאה : תוהא כו' לזון חרטה ושינוי מהשנה מאחיה אל השנאה הלוטעה כדאמר' בנדרים כדו תהיה ולשון מהנחה קדרים ודרש לך כמו עליך : כד"ל אמרי ליה דומיין : כימים אחדים פו' . דל"כ כימים אחדים שאמרה לו אמו ס' ז' שנים היאך אמר שהיו בעיניו כימים אחדים גרי' ז' שנים רבות הם כמ"ש שם מהר"ר אליהו מזרחי ועוד מכה אהבתו אותה יהיו בעיניו רבים מאל כמ"ש שם בעל העקדה אבל מפני שאמו נזפה עליו וישב עמו ז' שנים היו בעיניו כימים אחדים אע"פ שהיחה אהבתו עליה : עוברתיה כו' . הערך הביא ולא פירשו ופירושו עברתו ואפי' אינה זה מפיו ושמורה לגמ' : גוחרתיה לזון ייחר גרוי שעי' הכעס הוא ייחר בגרונו וחמטו בערה טו וכן מלאתי טוב בפירושו רש"י ח"ל עוברתיה ונחרתיה . עוברתו ואשו : גורפת טו' . היחה גורפת ומולאת הרעי מן האף ומשלכת שהוא דבר הגמאם וקץ על האדם להראות כי גמאטו בעיניה ולשון קלמי קדרים : קופחת כו' . היחה מכה את ראשי נשי עשו זה ע"ז דכתיב כאלה חזמטו לשל כפרשה כ"ז אלל למרוד : מפוקפקות הלשות בלי חחק ועמה נחמקו ביד

במטמוניות בא וטול לך בפרהסיא. ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו ויצוהו. הזהירו על בנות ענר אשכול וממרא. וישמע יעקב אל אביו ואל אמו. הה"ד (משלי כה) כל דרך איש ישר בעיניו ואל אמו. וה"ד (משלי יב) וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך וגו'. וירא עשו כי רעות בנות כנען וגו' וילך עשו אל ישמעאל ריב"ל אמר נתן דעתו להתנייר. מחלת שמחל לו הקב"ה על כל עונותיו. בשמת שנתבסמה דעתו עליו. א"ר אלעזר אילו הוציא את הראשונות יפה היה אלא על נשיו כאב על כאב. ד"א כוב על כוב תוספת על בית מלא: (יא) ר' יודן ב"ר אייבו אמר (משלי יב) בפשע שפתים מוקש רע ויצא מצרה צדיק. בפשע שפתים מוקש רע ממרד שמרדו עשו וישמעאל בהקב"ה והכעיסו אותו וכן נשיו שהכעיסו אותו באת להם תקלה. ויצא מצרה צדיק זה יעקב ויצא יעקב מבאר שבע וילך הרנה:

סדר ויצא

פרשה סה (א) ויצא יעקב מבאר שבע וילך הרנה. ר' פנחס בשם ר' הונא בר פפא פתח (משלי ג) אז תלך לבטח דרכך אם תשכב לא תפחד. אז תלך לבטח זה יעקב דכתיב ויצא יעקב. אם תשכב לא תפחד מעשו ומלבן. ושכבת וערבה שנתך וישכב במקום ההוא: (ב) רשב"ג פתח (ספלים קמ"ה) שיר למעלות אשא עיני אל ההרים. אשא עיני אל ההורים למלפני ולמעבדני. מאין יבא עזרי. אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה ויקח העבד עשרה גמלים וגו' אני לא נזם אחד ולא צמיד אחד. ר' הנינא אמר גדוד שלחו. ריב"ל אמר שילח עמו אלא שעמד עשו ונמלך ממנו. חזר ואמר מה אנא מובד סברי מן בריו ח"ו לית אנא מובד סברי מן בריו אלא (ס) עזרי מעם י"י. אל יתן למוט רגלך אל ינום שומרך הנה לא ינום ולא יישן וגו'. י"י ישמרך מכל רע מעשו ומלבן. ישמור את נפשך ממלאך המות. י"י ישמור צאתך ובואך ויצא יעקב: (ג) ר' אבהו פתח (משלי יט) בית והון נחלת אבות ומי' אשה משכלת. ר' פנחס בשם ר' אבהו אמר מצינו בתורה בנביאים ובכתובים שאין זיווגו של איש אלא מן הקב"ה. בתורה מנין (נחשית כד) ויען לבן ובתואל ויאמרו מי' יצא הרבר. בנביאי' (שופטים יד) ואביו ואמו לא ידעו

כי

מתנות כהונה

דל"כ ויברך למה לי הכי כבר ברכו בכל ומכל: ענר אשכול כו' דל"כ מתנות כנען למה לי הכי כתיב אח"כ קוס לך פדנה חרס וגו' חלה פלה יאמר יעקב ענר אשכול וממרא גם המה בני ברים אברהם ויחזק וחגשים אחים הם וכן מצינו שאברהם הזכיר אליעזר עבדו צפ"י על ענר אשכול וממרא מטעם זה כללעיל צפ"י חיי שרה: שנתבסמה נחישונה דעתו לטובה כנפסס הזה: יפה היה. הדבר הזה שאמרת שנתן דעתו להתנייר: כוב על קוב. קון על קון עוד היה מוסף נשים אחרות על בית מלא שהיה לו כבר: למלפני למלמדי: למעבדני לעושי כלומר להורי ודרכם הסרים ל' הוראה לשון הריץ: גרוד מלשון לה סתגודו גדוד וקרה שלחו כדי שלא ידוף עמו אחריו להבנת המנון: מה אנא מובד כו'. וכי אשכיד ומי' אש סברי וחקוטי מבוראי:

כי מוי' היא . בכתובים היינו דכתיב (שני יט) ומוי' אשה משכלת . יש שהוא הולך אצל זיווגו ויש שזיווגו בא אצלו . יצחק זיווגו בא אצלו שנא' וירא והנה גמלים באים וגו' . יעקב הלך אצל זיווגו דכתיב ויצא יעקב : (ד) ריב"ס פתח (תקל"ס סח) אלהים מושיב יחידים ביתה . ממרוגה שאלה את ר"י בר הלפתא א"ל לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו . א"ל לו' ימים כדכתיב (שמות לא) כי ששת ימים עשה יי' את השמים ואת הארץ . א"ל מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו . א"ל הקב"ה יושב ומזווג זיווגים בתו של פלוני לפלוני . אשתו של פלוני לפלוני . ממזוגו של פלוני לפלוני . א"ל ודא היא אומנותיה . אף אני יכולה לעשות כן . כמה עבדים וכמה שפחות יש לי לשעה קלה אני יכולה לזווג . א"ל אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף . הלך לו' ר"י בר הלפתא . מה עשתה נטלה אלף עבדים ואלף שפחות והעמידה אותן שורות שורות אמרה פלן יסב לפלונית . ופלונית תיסב לפלוני ויוגה אותם בלילה אחת . למחר אתון לגבה דין מוחיה פציע . דין עיניה שמיטה . דין רגליה תבירא . אמרה להון מה לכון . דין אמרה לית אנא בעי לדין ודין אמר לית אנא בעי לדא . מיד שלחה והביאה את ר"י בר הלפתא א"ל לית אלהא כאלהכון . אמת היא תורתכון נאה ומשובחת יפה אמרת . אמר לה לא כך אמרתי לך אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף . הקב"ה מה עושה להם מזווגן בעל כרחן שלא במזבתן הה"ד (תקל"ס סח) אלהים מושב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות . מהו בכושרות בכי ושירות . מאן דבעי אומר שירה ומאן דלא בעי בכי . א"ר ברכיה בלשון הזה השיבה ר"י בר הלפתא הקב"ה יושב ועושה סולמות משפיל לזה ומרים לזה מוריד לזה ומעלה לזה . הוי אומר אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים . יש שהוא הולך אצל זיווגו ויש שזיווגו בא אצלו . יצחק בא זיווגו אצלו שנא' (בראשית כד) ויצא יצחק לשוח בשדה וגו' . יעקב הלך אצל זיווגו שנא' ויצא יעקב מבאר שבע : (ה) הוקיה אמר בן ס"ג שנים היה יעקב אבינו בעת שנטל את הברכות . עשה עוד י"ד שנה שנממן בבית עבר . עשה עוד ז' שנים שעבד ברהל . ונמצא נושא אשה בן פ"ד שנים . ועשו בן מ' שנה . הא למדנו שהקב"ה משהה לצדיקים ומקדים לרשעים : (ו) א"ר הושעיא כבר כתיב וישמע אל אביו ואל אמו . ומה ת"ל ויצא יעקב מבאר שבע . אלא אמר אבא בשעה שבקש לצאת לח"ל מהיכן הורשה לא מבאר שבע . אף אני הריני הולך לבאר שבע . אם ינתן לי רשות הרי

אני

מתנות כהונה

במזוגו של פלוני לפלוני . נראה שאין כאן מקומו הע"ג דבוי"ר פ"ח נמי נהס ליה ועיין לקמן ובבב"ר פ' ג' והמנ"ח כי כן הוא : פלן כו' . ופלוני זה ישא פלוני זו וכו' : (ופלונית הינסב לפלוני נר' .) וה"ג גם בבב"ר ופי' אותה פלונית שזווגה בראשונה לפלוני ואמר שהוא יקח אותה גזרה עכשיו גם עליה שהיא תינשא לו ולא תמאן בדבר : אתון לגבה . פי' למחר באו כל אותן עבדים ושפחות חללה זה נטחו נפלע זה נשמש עיני זה נכבד רגלו אמרה לה' מה תרע לכה : דא אמרה כו' . וזאת אומרת איני רוצה בזה : לית חלוה . אין חלוה כאלהיכם : מאן דבעי כו' . מי שרצה ונהנה בזיווגו אמר שירס ומי שאינו רוצה הוא בוכה : יש שהוא כו' . וגם זה בכלל זה ישפיל זה ירים : משהה לצדיקים . מוכתן משהה להם כדאמרינן לעיל בפרשה ס"ז

צדיקים

אני יוצא ואם לאו איני יוצא. לפיכך צריך הכתוב לומר ויצא יעקב מבאר שבע: (ז) ויצא וכי לא יצא משם אלא הוא. והרי כמה חמרים וכמה גמלים יצאו ואת אמר ויצא יעקב. ר' עזריה בשם ר' יהודה בר סימון אמר בזמן שהצדיק בעיר הוא זיוה הוא הדרה יצא משם פנה זיוה פנה הדרה. ודמותיה (כ"ח) ותצא מן המקום אשר היתה שמה וגו'. ותצא וכי לא יצאו מן המקום אלא היא. והרי כמה חמרים וכמה גמלים יצאו ואומר ותצא. ר' עזריה בשם ריב"ס ור' הנן בשם ר' שמואל ב"ר יצחק אמר כשהצדיק בעיר הוא זיוה הוא הדרה. יצא משם פנה זיוה פנה הדרה. ניהא דתמן דלא היתה שם אלא אותה הצדקת בלבד. אלא הכא דהוה יצחק ורבקה. ר' עזריה בשם ר' סימון אמר לא דומה זכותו של צדיק אחר לזכותו של שני צדיקים: (ח) מבאר שבע. ר' יודן ור' הונא. ר"י אמר מבארה של שבעה. אמר שלא יעמוד עלי אבימלך ויאמר השבעה לי כשם שנשבע לי זקנך ונמצאתי משהא בשמחת בני ז' דורות. ר"ה אמר מבארה של בכורה. אמר שלא יעמוד עלי עשו ויערער על הבכורה ויאמר לי כך היית מרמה בי ונוטל את בכורתי ונמצאתי מאבד אותה שבעה שנה' (נלשית כה) השבעה לי כיום. מבאר שבע ר' ברכיה אמר מבארה של ברכות. אמר שלא יעמוד עלי עשו ויאמר לי כך היית מרמה בי ונוטל את הברכות נמצאתי מאבד אותה וניעה שינעה בי אמי: (ט) וילך חרנה. רבנן אמרי בן יומו. ר' ברכיה בשם ר' יצחק אמר כלישנהון דברייתא הוא פלן אזיל לקטרין ועד כדון הוא על זוודיא. חרנה תנא בשם ר' נחמיה כל דבר שהוא צריך למ"ד בתחלתו ניתן לו ה"א בסופו סדומה שעירה מצרימה חרנה. איתיביה והכתיב (סל"ט) ישבו רשעים לשאולה ר' אבא בר זבדא אמר לאמבטי התחתונה שבשאול: (י) ויפגע במקום. ר' הונא בשם ר' אמי אמר מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו מקום. שהוא מקומו של עולם ואין עולמו מקומו. מן מה דכתיב (שמו"ג) הנה מקום אתי הוי הקב"ה מקומו של עולם ואין עולמו

מתנות כהונה

הצדיקים תחלתן יסורין וסופן שלום: הורשה יטל ממנו הרעות (כד"א) ודענו שפי' הסרת הדשן) שהרי זבאר שבע יטל ממנו הרעות שנה' שכן בארץ גור בארץ הזאת ונאמר להלן ויעל זבאר שבע וכן מלשתי פירושו בא"ב: חמרים וגמלים מוליכי חמרים וגמלים: ניהא דתמן. הניחא ונחלא דהתם גבי כות שלא היתה שם אלא אותה הצדקת נעמי ואף היא יאלה ופנה הדרה וזיוה של עיר: מבארה של שבעה. משרש ומקור ומטעם השבעה כו'. דרש שבע ל' שבעה: שבעה דורות כו'. ז' דורות היו מאברהם עד יאסע שאז הלקו עיקר הארץ אברהם יצחק ויעקב לוי קהת עמרם משה ואהרן יעקב גם הוא יעקב עוד ז' דורות ויצחק לא נשבע מחדש רק אמר לו השבעה הקדומה שהיא בינותינו מאביך שהא בינותינו אל ספר אותה וגם יש לומר שמשבעה אברהם עד כבוד ארץ סיחון ועוג שגם הם בכלל כנען כדפירש' צ"ב בא"ז דורות משבעה יצחק עד כבוד יהושע גם המה שבעה דורות (וגיעה שינעה) ואמרה עלי קללתך בני וארור יש בו שבעה יאסע עד כבוד יהושע גם המה שבעה דורות (וגיעה שינעה) ואמרה עלי קללתך דוגמתו דרשו ועלי גבי אליעזר: כלישנהון דברייתא כו'. כלשון הכריות שאומרין פלוגי זה הלך המקום קטרין ועדיין יש בזה הלידה שלקח לדרכו: ה"ג זוודיא: חרנה שצריך למ"ד כו'. כמו כאן שהיה לו לכתוב לחנן: לאמבטי עמין דירות ומדרים הם: ה"ג זולקוט ואין עולמו מקומו א"ר יוסי בן חלפתא אין חנו יודעין אם הקב"ה מקומו של עולם או אם העולם

עולמו מקומו . א"ר יצחק כתיב (דמיס לג) מעונה אלהי קדם . אין אנר
 יודעים אם הקב"ה מעונו של עולמי ואם עולמו מעונו . מן מה דכתיב
 (תהלים 5) ה' מעון אתה . הוי הקב"ה מעונו של עולמו ואין עולמו מעונו .
 א"ר אבא בר יודן לגבור שהוא רוכב על הסוס וכליו משופעים אילך ואילך .
 הסוס מפילה לרוכב ואין הרוכב מפילה לסוס שנא' (תהלים ג) כי תרכב על
 סוסך : (יא) ד"א מהו ויפגע צלי במקום צלי בבחמ"ק . א"ר יהושע
 בן לוי אבות הראשונים' התקינו ג' תפלות ; אברהם תקן תפלת שחרית שנא'
 (בראשית יט) וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם וגו' . ואין
 עמידה אלא תפלה שנא' (תהלים קו) ויעמד פינחס ויפלה . יצחק תקן תפלת
 מנחה שנא' (בראשית כד) ויצא יצחק לשוח בשדה . ואין שיחה אלא תפלה
 שנא' (תהלים קמג) אשפוך לפניו שיחי . יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר
 ויפגע במקום . ואין פגיעה אלא תפלה שנא' (דמיס ז) ואל תשא בעדם וגו'
 ואל תפגע בי . וכן הוא אומר (שם כז) ואם נביאים הם ואם יש דבר ה' אתם
 יפגעו נא בה' צבאות . א"ר שמואל בר נחמן כנגד ג' פעמים שהיום
 משתנה . בערבית צריך אדם לומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתוציאני
 מאפלה לאורה . בשחרית צ"ל מודה אני לפניך ה' אלהי שהוצאתני מאפלה
 לאורה . במנחה צריך אדם לומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שכשם שזיכתני
 לראות חמה בזריחתה כך תזכני לראותה בשקיעתה . ד"א ויפגע במקום
 רבנן אמרי כנגד תמידים תקנום . תפלת השחר כנגד תמיד של שחר .
 תפלת מנחה כנגד תמיד של בין הערבים . תפלת הערב אין לה קבע . א"ר
 תנחומא אפי' תפלת הערב יש לה קבע כנגד אברים ופדרים שהיו נתאכלים
 באור על המזבח : (יב) ויפגע במקום . בקש לעבור ונעשה העולם כולו
 כמין כותל לפניו . כי בא השמש . רבנן אמרי כיבה השמש מלמד
 שהשקיע הקב"ה נלגל חמה שלא בעונתה בשביל לדבר עם יעקב אבינו
 בצינעה . משל לאוהבו של מלך שבא אצלו לפרקים . אמר המלך כבו את
 הגרות כבו הפנסין שאני מבקש לדבר עם אוהבי בצינעה . כך השקיע
 הקב"ה נלגל חמה שלא בעונתה בשביל לדבר עם יעקב בצינעה . ר' פנחס
 בשם ר' הנין דציפורין אמר שמע קולן של מה"ש אומרים בא השמש בא
 השמש . אתא שמשא אתא שמשא . בשעה שאמר יוסף (בראשית לו) והנה
 השמש והירח . אמר יעקב מי גילה לו ששמי שמש . אותן ב' שעות
 שהשקיע לו הקב"ה חמה בצאתו מבית אביו אימתי החזירן בהזירתו לבית

אביו

מתנות כהונה

מקומו מן מה כו' . (וכ"מ גי' הירוש' מכות פ"ב) כלומר מדכתיב הנה מקום אחי משמע המקום
 יש לו שכונה אחו ולא הוא במקום : שהוא רוכב כו' . וכתיב ורוכב בערבות רוכב שמים :
 משופעים כו' . רמו לקעקרות העולם וכל אשר בו טפילה לו . וצירוף' גרס לא הסוס הובל
 הם הגבור חלל הגבור סובל את הסוס (ועיי' מזה חזית ה' י"ד) : ה"ג מהו ויפגע וגו' :
 צלי כו' . התפלל במקום המיוחד לתפלה : ויפגע דרש לשון תפלה כמו אל תפגע בי ובמקום
 שהבית פתוח מורה על מקום הידוע והמיוחד לתפלה וזה צב"ה (ה"ג בברכות כ"ז ובבב"ר
 ב') שנא' תפלה לפני כי יעטוף ולפני י"י יספוך שיחו : אין לה קבע . כלומר לא מצינו דג'
 שהקבע כנגדו : שהיו מתחללים . וחמס היה כל הלילה וכן תפלת ערבית זמנו כל הלילה :
 פנסי' פירש הטרון לנטינה : אתא שמשא . נא לכהן אהו שזמנו שמש : השבעה וגו' .

ברא'

אָבוֹהַּ הַה"ד (נחמיה ג) ויזרח לו השמש. א"ל הקב"ה אתה סימן לבניך מה
אתה בצאתך השקעתה חמה ובהזירתך החזרתה לך גלגל חמה. כך בניך
בצאתם (יחזיק עו) אומללה יולדת השבעה וגו'. ובהזירתך (מלאכי ג) וזרח
לכם יראי שמי וגו': (יג) ויקח מאבני המקום. ר' יהודה ור' נחמיה
ורבנן. ר"י אמר י"ב אבנים נטל אמר כך גזר הקב"ה שהוא מעמיד י"ב
שבטים. אברהם לא העמידן. יצחק לא העמידן. אני אם מתאחות הן
י"ב אבנים זו לזו יודע אני שאני מעמיד י"ב שבטים. כיון שנתאחו י"ב
אבנים זו לזו ידע שהוא מעמיד י"ב שבטים. ר"נ אמר נטל ג' אבנים אמר
אברהם יחד הקב"ה שמו עליו. יצחק יחד הקב"ה שמו עליו. ואני אם
מתאחות הן שלשה אבנים זו לזו יודע אני שהקב"ה מיוחד שמו עלי. וכיון
שנתאחו ידע שהקב"ה מיוחד שמו עליו. רבנן אמרי מיעוט אבנים שנים.
אברהם יצא ממנו פסולת ישמעאל וכל בני קטורה. מיצחק יצא עשו וכל
אלופיו. ואני אם מתאחות ב' אבנים זו לזו יודע אני שאני יוצא הימני
פסולת. ר' לוי ור' אלעזר בשם ר' יוסי בר זמרא אמר עשאן כמין מרוב ונתנן
תחת ראשו שהיה מתיירא מן החיות. ר' ברכיה ור' לוי בשם ר' המא בר
חנינא אמר כתיב (יחזיק עו) כי הנה ה' יוצא ממקומו וירד ודרך על כמתי
ארץ וגו'. מי שנגלה עליו הקב"ה עאכו"ו. ר"ב בשם ר' לוי אמר אותן
האבנים שנתן יעקב אבינו תחת ראשו. נעשו תחתיו כמטה וכפרנוס. מה
רמיבה הרטיב (שיל א) קורות בתינו ארוים וגו'. צדיקים וצדיקות נביאים
ונביאות שיצאו ממנו: (יד) וישכב במקום ההוא. ר' יהודה ור' נחמיה.
ר"י אמר כאן שכב אבל כל י"ד שנה שהיה טמון בבית עבר לא שכב.
זר"נ אמר כאן שכב אבל כל כ' שנה שעמד בביתו של לבן לא שכב. ומה
היה אומר. ריב"ל אמר ט"ז שיר המעלות שבספר תהלים. מ"ט (תהלים נד)
שיר המעלות לדוד ללוי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל. ישראל סבא. ר'
שמואל בר נחמן אמר כל ספר תהלים היה אומר. מה טעם (סס נג) ואתה
קדוש יושב תהלות ישראל. ישראל סבא: (טו) ויחלום והנה סולם.
א"ר אבהו דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין. חד ב"ג אול לגבי ר"י
בר הלפתא א"ל חמית בהלמי אמרין לי זיל סב פועליא דאבוך מן קפודקיא.
א"ל אול אבוך לקפודקיא מן יומיה. א"ל לא. א"ל זיל מני עשרים שריין
בברסא

מתנות בהונה

גרסי' וספיה דקרא נפחה נפחה נפחה נפחה נטל ואמר כך כו': מתאחות מתחברות: כמין
מרכז פירש' אחת מכאן ואחת מכאן על גביהן ונתקן נגד ראשו שהיה מתיירא מחיות
רעות: עאכו"ו שימס כדונג. ולפיכך נעשו כל י"ב אבנים אכן אחת מפני אש השכינה כי י"י
נלכ עליו כ"ה בהנחומא בפ' זו: וכפרנוס רש"י גרם פרכוס ופי' בלשון כנען כסת וצמ' חזית
(א' ג"כ) גרם פולנוס ופי' בקעה ולאגס מים ובערוך גרם חרטום ופי' צו כסא: מה רמיב'ה
הרטיב. מה הרטיב והתפשט מוהן: צדיקים כו'. שנקראו חרזים כמה שנאמר לדיק כחמר
יפדה כו': נביאים ונביאות כו'. דכתיב ריטנו ברוחם וכתוב (שופטים ד) והיא ישבה תחת
חומר וחומר הוא רוח כדליתא בס' זוהר פרשה כי תשא וכתוב נמי (מ"א י"ט) וישכב וישן תחת
רוחם: ומה היה אומר. בלילה כיון שלא שכב ואמר' במס' אבות הנעור בלילה ומפנה לבו
לבעלה ה"ז מהחייב בנפשו: מאי טעמיה דריב"ל ומנא ליה דיעקב חמרס: חמית כו'. ראייתו
בחלומי שחמרו לי לך וקת פעולת חציק כלומר ממונו ויגיע כפו מן קפודקיא והוא שס מקום
שאל רבי יוסי דרך שאלה הלך חציק למקום קפודקיא מימיו: זיל מני ט'. לך ומנה עשרים קורות
בחקרס

בכרסא דביתך את משכב ליה. א"ל לית בה עשרים. א"ל ואי לית בה כ' מני מן ראשיהון לסופיהון ומן סופיהון לראשיהון ואת משכב. אזל מנא ואשכח כן. ומנין יליף לה ר"י בר הלפתא מן קפודקיא: (מז) תני בר קפרא אין הלום שאין לו פתרון. והנה סולם זה הכבש. מוצב ארצה זה מזבח (שמות כ) מזבח אדמה תעשה לי. וראשו מגיע השמימה אלו הקרבנות שריחן עולה לשמים. והנה מלאכי אלהים אלו כהנים. עולים ויורדים בו שהם עולים ויורדים בכבש. והנה ה' נצב עליו (עמוס ט) ראיתי את ה' נצב על המזבח. רבנן פתרון ליה בסיני. ויהלום והנה סולם זה סיני. מוצב ארצה (שמות יט) ויתיצבו בתחתית ההר. וראשו מגיע השמימה (דברים ד) וההר בוער באש עד לב השמים. ד"א והנה סולם זה סיני הושבנא דדין כהושבנא דדין. והנה מלאכי אלהים אלו משה ואהרן. ומנין לנביאים שנקראו מלאכים דכתיב (חגי ה) ויאמר הני מלאך ה' במלאכות ה' לעם. עולים (שמות יט) ומשה עלה אל האלהים. ויורדים זה משה (טז) וירד משה. והנה ה' נצב עליו. (טז) וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר: (יז) ר' שלמוני בשם ר"ל אמר תרכוסא של ג' תגלים תראה לו. ר' יהושע דסבנין בשם ר' לוי אמר את הוא תגל שלישי. היא דעתיה דרבי יהודה דסבנין בשם ר' לוי (דברים לב) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. מה החבל הזה פחות מנ' אין מפקיעין אותו. כך האבות אין פחות מנ'. ר' ברכיה אמר עולם ושליש עולם תראה לו. עולים אין פחות משנים ויורדים שנים. ומנין שהמלאך שלישי של עולם שנא' (דניאל י) וגויתו כתרשיש ופניו כמראה ברק ועינו כלפידים אש זורעותיו ומרגלותיו כעין נחושת קלל: (יח) ר' חייא ור' ינאי ה"א עולים ויורדים בסולם. וה"א עולים ויורדים ביעקב. מ"ד עולים ויורדים בסולם ניהא. ומ"ד עולים ויורדים ביעקב. מעלים ומורידים בו. אפזים בו קפזים בו סומנים בו. שנא' (ישעיה מט) ישראל אשר בך אתפאר את הוא שאיקונין שלך חקוקה למעלה. עולים למעלה ורואים איקונים

מתנות כהונה

בהקדמת הבית שהרמב"ם היתה על גביהם חמה המלא מומן צדק: בכרסא הערוך לא פירשו ורש"י פירשו בקרן זיוות הסהיל למנות ובמד' איכה דף ע"ה לא גרס ליה וזכרוש' פ"ד דמעשרות גרס גו צדק פי' חוק צדק ואולי בכרסא הוא כמו צלמאע ובתוך: מן ראשיהון כו'. הסהיל למנות מרמז הקורות עד סופן ותחזור חלילה עד חוטה קורה שישלמו לך מניין עשרים ושס המלאכו והכי איחא צמדאש איכה בהדיא: מן קפודקיא. פי' הערוך קפ"ו היא בלשון יון קודא דקיא בלשון יון עשרים ומדרש איכה יש בהיפך: אותיות דדין כו'. כלומר חשבון אותיות של זה עולם להשבון אותיות של זה וצילקוט ובעקידה גירסות חלוקות: (ולמדנו כמו ועוד למדנו. ועיין צילקוט ובגטל העקידה: עולים זה משה כו'. וכתיב נמו ועלית חסה וחסכו וה"ג בהדיא בעקידה: תרכוסא פי' הערוך ארגו: את הוא. כך אמר הקב"ה ליעקב: (ה"ג בשם ר"ל דר"י דסכנין בשם ר"ל) אין מפקיעין גרבי'. ופי' חין גודלין חבל בלא שלשה יומין: אין פחות משנים. שני מלאכים וכן יורדים הרי ד' מלאכים וכל אחד הוא משלבו של עולם הרי שלוש עולם וחסר משלשה שליש העולם: כתרשיש פירש"י כרוס ינא ויש הוא שליש של עולם וכן פי' רבינו סעדיה בפ' דניאל בעומק וזה תרשיש הרי אלפא חמה וע"ש שוב בפירושו לדניאל: מעלים בו. בו ובענינו כדמס' ואזיל: אפוזים לשון שמחה וריקוד קפזים גם הוא לשון שמחה וריקוד כך פי' בערוך והוכיח ברמב"ם ברורות ורש"י פי' לשון דוחקודמפרש ואזיל: סומנים גרסו'. כ"ה לק' פרשה ע"א וכן גרס בערוך ופיר' לשון לחוק וקניטור וכן לקמן פרשה ע"א וכדלמרי' בפ' גיד הנשה דנבי לסטיה: ומוצאים אותו ישן. ולפיכך היו סומנים

איקונים שלו. ויורדים למטה ומוצאים אותו ישן. משל למלך שהיה יושב ודן. עולין לבסילקי ומוצאים אותו דן. ויוצאין בפרווד ומוצאים אותו ישן. ד"א מלאכים שהן מלוין את האדם בא"י אין מלוין אותו בחו"ל. למעלה כל מי שהוא אומר זכותו עולה חובתו יורד. למטה כל מי שהוא אומר זכותו יורד חובתו עולה. עולים ויורדים בו. עולים אותו שליו אותו בא"י. ויורדים אלו שליו אותו בח"ל. ר' לוי בשם ר' שמואל בר נחמן אמר לך מלה"ש ע"י שגלו מסמירין של הקב"ה נדחו ממחיצתן קל"ה שנה. ר' תנחומא הוה מפיך לישנא קלא. א"ר המא בר חנינא ע"י שנתנאו ואמרו כי משחיתים אנהנו את המקום הזה. היכן חזרו כאן. עולים ויורדים עולים ואח"כ יורדים: (יט) ריב"ל פתר קרייה בגלות. ויצא יעקב מבאר שבע המד"א (ימ"ט עו) שלח מעל פני ויצאו. וילך חרנה המד"א (אי"ט ט) אשר הונה ה' ביום הרון אפו. ויפגע במקום (ע"ט ט) עד אפס מקום. וילך שם כי בא השמש (ימ"ט עו) אומללה יולדת השבעה וגו'. ויקח מאבני חמקום (אי"ט ז) תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות. וישם מראשותיו (ימ"ט ג) כי ירד מראשותיכם. וישכב במקום ההוא (ט"ז ג) נשכבה בבשתנו ותכסנו כלמתנו. ויחלום והנה סולם זה חלומנו של נבוכדנצר. והנה סולם זה צלמו של נבוכדנצר הוא סולם אותי דדין הן אותי דדין. מוצב ארצה (דניאל ג) אקימה בבקעת דורא. וראשו מגיע השמימה (ט"ז) רומיה אמין שתין פתיה אמין שית. והנה מלאכי אלהים זה חנניה מישאל ועזריה. עולים ויורדים בו מעלים בו ומורידים בו אפזים בו קפזים בו שומנים בו. (ט"ז) ידיע ליחוי לך מלכא די לאלהך לא איתנא פלוהין ולצלם דהבא די הקמת לא נסגוד. והנה ה' נצב עליו. אמר להם חנניה מישאל ועזריה עבדוהי די אלהא עילאה פוקו ואתו: (כ) ד"א והנה מלאכי אלהים זה דניאל. עולים ויורדים בו שעלה והוציא את בלעז מתוך פיו. הת"ד (ימ"ט ט) ופקדתי על כל בבל והוצאתי את בלעז מפיו. שהיה לו תנין אחד לנבוכדנצר והיה בולע כל מה שהיו משליכין לפניו. א"ל נבוכדנצר לדניאל כמה בחו גדול שבולע כל מה שמשליכין לפניו. א"ל דניאל תן לי רשות

מתנות כהונה

סוגים בו ולעגים עליו נראה לפי שהשיה רמו לחולשות הכה המלכיים ותרדמות השלמות מכת כח הולחתי העומד לעומתו וכיוצא בזה. פי' בעל העקדה במאמר נעשה לו העולם ככותל: ה"ג יושב ודן עולים לבסילקי ומולאים אותו יושב ודן ויולחין בפרווד ומולאים אותו ישן וכן מלאחי צירפ"י ז"ל: בבסילקי צירפ"י והערוד פלמין גדולה ששם יושב המלך ודן: פרווד צירפ"י חזר החינוכה ואת חרריה מניגוס וית פרוודתה והוא כמו פרוודור: ה"ג ומוצאים אותו ישן. למעלה כל מי שהוא אומר זכותו עולה חובתו יורד למטה כל מי שהוא אומר זכותו יורד חובתו עולה ד"א מלאכים שהן (מלוין את האדם בא"י אין מלוין אותו בח"ל עולים אותו) (כ"ה צירפ"ה) כו': למעלה בפמליה של מעלה מי שמזכיר זכות ישראל הוא עולה וההיפוך יורד לפי' כתיב עילים ויורדים בו ובשעילו: חובתו עולה. כדאמרינן בעלמא כל המינר לישראל נעשה ראש: אותן שליו כו'. ולפיכך כתיב עולים חלה ואח"כ יורדים: מסמירין שאמרו כי משחיתים אנהנו וע"ל צפ"י: לישנא קלא. לשון קל לכף זכות שלא גילו מסמוריו של הקב"ה רק שחלו הגדולה בעגמס: יולדת השבעה וגו'. גרסו' וסיפיה דקרא נפסה נפסה צאה שמסה: אותוי אותיות של זה הם אותיות של זה: אפזים כו'. היו מקנטרים ולעגים נבוכד נלר שאמרו ידיע כו': והוציא את בלש. וזה ויורדים שהויד והוציא את בלש: שבולע כל מה כו' וזה' מאמין

רשות ואני מתישו. נתן לו רשות מה עשה נמל תבן והטמין לתוכו מסמרים. השליך לפניו ונקבו מסמרים את בני מעיו. הה"ד והוצאתי את בלעו מפיו: (כא) ד"א והנה סולם. זה חלומו של נבוכדנצר (דניאל ג) וארו צלם הד סני וגו'. מוצב ארצה (ס) וזיויה יתיר קאם לקבלך. וראשו מגיע השמימה (ס) צלמא דכנ רב. והנה מלאכי אלהים עולים שנים ויורדים שנים. אלו שרי ארבע מלכויות ששלטנותן גומרת בהן. עולים ויורדים. יורדים ועולים אכ"כ אלא עולים ויורדים. עולים הם ועליה תהא להם. אלא שכל אחד ירוד מחבירו. כתיב (ס) הוא צלמה ראשה די דהב חדוהי ודרעוהי די כסף וגו'. בכל למעלה מכולם כדכתיב אנת הוא רישא די דהבה. וכתיב ובתרך תקום מלכא אחרי ארע מינד. וכתיב ומלכו תליתאה אחרי די נחשא. וכתיב בסיפא ואצבעת רגליא מנהון פרול ומנתון חסף מן קצת מלכותא תהוה תקיפא ומינה תהוה תבירה. והנה ה' נצב עליו. כתיב וביומיהון די מלכיא אינון יקים אלה שמיא מלכו די לעלמין וגו' :

פרשה סט (א) והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' וגו'. ר"י בר זמרא פתח (סגסס סג) כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים. ר' אלעזר בש"ר יוסי בר זמרא צמאה לך נפשי כמה לך. א"ר איבו ככמהות חללו שהן מצפין למים. רבנן אמרי כשם שנפשי צמאה לך כן רמ"ח איברים שיש בי צמאים לך. היכן בארץ ציה ועיף בלי מים. (ס) על כן בקדש הויתיד. ע"כ בקדושה הויתיד. לראות עווןך זו פמליא שלך. וכבודך והנה ה' נצב עליו. ר' המא ב"ח פתח (משנ"ט) ברזל בברזל יחד. א"ר המא בר חנינא אין סכין מתחדדת אלא בירך של חבירתה. כך אין ת"ה מתחדד אלא בחבירו. ברזל בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו. איש זה יעקב. כיון שעמד אבינו יעקב איש יחד פני רעהו שנתיהדה עליו השכינה. והנה ה' נצב עליו. א"ר אבהו משל לבן מלכים שהיה ישן על גבי עריסה והיו זבובים שוכנים עליו. וכיון שבא מניקתו שהה עליו מניקתו וברחו מעליו. כך בתחלה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. כיון שנתגלה עליו הקב"ה ברחו מעליו: (ב) ר' חייא רבה ור' ינאי. ה"א עליו על סולם. וה"א עליו על יעקב. מ"ד עליו על הסולם נחא. אלא למ"ד עליו על יעקב מי מתקיים עליו א"ר יוחנן הרשעים מתקיימין על אלהיהם ופרעה

מתנות כהונה

יש בו ד אלהות: ירוד שפל וקטון ממלכות שלפטו: כבהמות שנידולן הוא מלחס המים כדליתא בפ' כולד מצרכין וזילקוט תלים גרם כחמבמות ופי' הערך ערך חבט כריכות מים קטנים שבזית המרקן ועיין שם עוב: בשם שנפשי כו'. רישא דקרא למאה לך נפשי כמה לך כו'. כשם שנפשי הנשמה נקראת נפש: רמ"ח איברים כו'. ולכן חזק ואמר בשרי: כיון שעמד אבינו יעקב שמה יחד כו' עכ"ל רש"י: איש יעקב נקרא איש חס: רעהו השכינה נקרא ריע וחבר של ישראל שגא' ריע וריע חבך אל העצוב: עולים ויורדים. וקמרגו עליו ולאקו בו כדלעיל ועיין בעקידה בפרשה זו ותנוה דעתך: על הסולם נחא. והוא בלשון בני אדם: ומי מתקיים עליו. איך יפול על לבון בני אדם לומר שיתקומם עליו: אלהיהם מתקיימין עליהם. ע"ד שאמרנו חז"ל בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כה בצבורה של מעלה ובהיפוך כפיב נור ילדך שמי מלשון השות כה כביכול וכעין זה פירשו בעקידה בפרשה זו: מי מתקיים בעקידה ואכ"כ גרם שהוא מתקיים בניחוחא ולא בלשון פניה והכוונה אחת היא: תשעה עשר

(כחלשים מה) ופרעה חולם והנה עומד על היאור. אבל הצדיקים אלהיהם מתקיימין עליהם שנא' והנה ה' נצב עליו. ויאמר אני ה' אלהי אברהם ד' הנינא ב"ר פנחס אמר י"ח פעמים מזכיר האבות בתורה. וכנגד כן קבעו חכמים י"ח ברכות שכתפלה. ואם יאמר לך אדם י"ט הם. אמור לו והנה השם נצב עליו לית הוא מן המנין. ואם יאמר לך אדם י"ז הם. אמור לו (ס"ט מה) ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק חד מנהון: (ג) הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך. ר' שמעון משם בר קפרא אמר קפלה כפינקס ונתנה תחת ראשו כאיניש דאמר מן תחות רישך דידך. ר' הונא בש"ר אלעזר אמר ובלבד שיהא נקבר עליה. והיה זרעך כעפר הארץ. מה עפר הארץ אינו מתברך אלא במים. כך בניך אין מתברכין אלא בזכות התורה שנמשלה למים. מה עפר הארץ מבלה את כל בלי מתכות והוא קיים לעולם. כך בניך מבליים את כל העכו"ם והם קיימים לעולם. ומה עפר עשוי דיש לכל. כך בניך עשויים דיש למלכויות הה"ד (יפטיס נא) ושמתיה ביד מוניך. מהו מוניך אילין דממיוגין מכתיד ומייסרין אותך ומתישין את כחך. אפי' כן לטובתיד משקשקין וממרקין לך מן חוביך. כמה דתימא (תהלים ס"ט) ברביבים תמוגגה צמחה תברך. (יפטיס נא) אשר אמרו לנפשך שחי ונעבורה. מה היו עושים להם היו מרביצים אותן בפולטריות ומעבירין כרים עליהם. ר' עזריה בשם ר' אחא אמר היא סימן טוב מה פלטירה זו מבלה את העוברים ואת השבים והיא קיימת לעולם. כך בניך מבליים את כל עכו"ם והם קיימים לעולם. ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה. א"ר אבא ב"כ את הוא תרעוייא דימא כמד"א (מיכה ג) עלה הפורץ לפנייהם. ר"י בר חנינא אמר אף חלוקי יהוקאל הראה לו והלא לא פירש יהוקאל אלא מן המזרח למערב בא ישעיה ופירש (יפטיס נד) כי ימין ושמאל תפרוצי וגו': (ד) והנה אנכי עמך ושמתיד בכל אשר תלך. רבנן אמרי על הכל השיבו ועל הפרנסה לא השיבו. אם יהיה אלהים עמדי א"ל הנה אנכי עמך. ושמרני בדרך חזה א"ל ושמתיד בכל אשר תלך. ושבתו בשלום אל בית אבי א"ל והשיבותיך אל האדמה הזאת. ועל הפרנסה לא השיבו. א"ר איסי אף על הפרנסה השיבו שנא' כי לא אעזבך. ואין עזיבה אלא פרנסה המד"א (תהלים לו) ולא ראיתי צדיק נעזב וגו': (ה) וייקץ יעקב משנתו. ר' יוחנן אמר ממשנתו. ויאמר

אכן

מתנות כהונה

הס. י"ט פעמים מכרו האבות בחורה: ה"ז נצב עליו וגו' לית הוא כו'. והטעם שלא נזכר רק אברהם ויחזק: חד מנהון. אחד מן אותן (י"ט) (י"ח) פעמים והטעם כיון דכתיב שמי כאלו כתיב יעקב כהדין דמי: שן סהות רישך כו'. כלומר שיעור מה שסחה ראשך ומה שמוגח תחמו: ובלבד שיהא כו'. שיעקב יהא נקבר בלחץ ולכן כתיב שוכב ל' שכיבה עם אבותיו ובלחץ סהיר אותו שלא יקבר בחוזה ללחץ: מן חוביך. שפושין אוסף ריקא מעומותיך: כריום ליבז פליהם. ולעיל פרשה מ"א (מ' תהינאל) גרם רדים פי' כלי מתירסה לקא תחרוס תגרנס לא תרדי: תרעוייא לשון שביה וקריעה שנאמר מלסני חלוה יעקב הכי שבזכות יעקב נקרב וכן פירש"י ועיין בערוך ערך חרע: מן המזרח למערב. פירש"י שנאמר (יחזקאל מ"ט) מפאת קדים עד סוף ימס יהודה אחד: ימין ושמאל. הכי לפון ודקום: בדרך כלומר מה שנאמר יעקב בדרך סוף ח"ל הקב"ה בכל אשר תלך ועיין ריש פרשת בהקותי הגי' יותר נכונה וז"ל דלחיה כמד' לק' פ"ט מסורסת הוא פי' זו יעקב אמר דלחיה חס יהיה אלהים עמדי וגו' והקב"ה משיבו עליהם

אכן יש ה' במקום הזה. אכן השכינה שרויה במקום הזה ולא הייתי יודע. ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה. ר' אלעזר בשם ר' יוסי בן זמרא אמר הסולם הזה עומד בבאר שבע ושיפועו מגיע עד בהמ"ק. מ"ט ויצא יעקב מבאר שבע ויהלום והנה סולם ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה. א"ר יהודה בר' סימון הסולם הזה עומד בבהמ"ק ושיפועו מגיע עד בית אל. מ"ט ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה ויקרא שם המקום ההוא בית אל: (1) אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים. א"ר אחא עתיד השער הזה להפתח להרבה צדיקים כיוצא בכך. ארשב"י אין בהמ"ק של מעלן גבוה מבהמ"ק של מלון אל"א י"ח מיל. מ"ט וזה שער השמים מנין וז"ה. ד"א מלמד שהראה הקב"ה ליעקב בהמ"ק בנוי וחרב ובנוי. ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה זה בנוי המד"א (פסלים סח) נורא אלהים ממקדשיך. אין זה הרי הרב כמד"א (איכה ה) על זה היה דוח לבנו על אלה השכו עינינו. כי אם בית אלהים בנוי ומשוכלל לע"ל כמד"א (פסלים קמו) כי חזק בריחי שיעריך: (2) וישכם יעקב בבקר. ויקח את האבן וגו' ויצק שמן על ראשה. שופע לו מן השמים כמלא פי הפך. ואולם לזו היא לזו שצובעין בת את התבלת. היא לזו שעלה סנהריב ולא בלבלה. נבוכדנצר ולא החריבה. היא לזו שלא שלט בה מלאך המות מעולם. הזקנים שבה מה עושין להם כיון שהם זקנים הרבה מוציאים אותן הוי"ו לחומה והם מתים. א"ר אבא ב"כ למה נקרא שמה לזו כל מי שנכנס בה המריף מצות ומע"ט בלזו. ורבנן אמרי מה לזו אין לה פה כך לא היה אדם יכול לעמוד על פתחה של עיר. א"ר סימון לזו היה עומד על פתחה של עיר. ר' אלעזר בש"ר פנחס בר חמא אמר לזו היה עומד על פתחה של מערה והיה לזו חלול והיו נכנסין דרך הלזו למערה דרך המערה לעיר הה"ד (שופטים ה) ויראו השומרים איש ויצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר וגו'. ייכו את העיר לפי חרב ואת האיש ואת כל משפחתו שלחו. ר' ינאי ור' ישמעאל עבד לה הפטרה מה אם זה שלא הלך לא בידיו ולא בתגליו אלא על שהראה להם באצבע ניצול מן הפורענות. ישראל שעושים חסד עם גדוליהם בידיהם וברגליהם עאכ"ו:

וידר

מתנות כהונה

הנה אנכי עמך וגו': ממשנתו מלימודו היה עולה למדרגת הנבואה להביט בהקץ תמונת י: ושיפועו מגיע עד בית המקדש. סוף שיפועו של הסולם דהיינו ראשו כך משמע פירושו ומייחתי החיים מדכתיב ויאל יעקב מבאר שבע מכלל שרגלי הסולם שם היו ומשם ירדו חלו מלאכי ארץ ישראל לשמרו: ומה נורא וכו'. משמע שהיה מכוון נגד צ"ה שהוא בית אלהים וזה שער השמים מכוון כנגדו ורבי יודא סבר מדקרא למקום לזו בית אל שמע מיניה ששער השמים ששם ראש הסולם מכוון כנגדו ומדייחד הנורא למקום צ"ה ששם ה' שוכן ש"מ שלפחות רגלי הסולם ה' שמה חקר רש"י סי' כפי' החומש שיפועו חלע שיפועו ורלחי למחר' אליהו מזרחי שגם הוא היה חוכך בו ונקיטי אך הפעם: עתוד שער זה כו'. וזה שער השמים הוא דברי הקב"ה שיעקב אמר שחיו כי אם בית הנוהד לאלהים ואמר הקב"ה שהוא וכל הצדיקים כיוצא בו יש להם ממסלה על שער זה שיהא נפתח בשמים ולשמירתם: ה"ג בית אלהים וגו'. בנוי ומשוכלל ודיק מסיפיה דקרא וזה שער השמים וכתיב הקם כי חזק בריחי שיעריך והכי מוכח בילקוט צדקיהו: (המריף לק' פ' פ"ה גר' הרטיב:) לזו היה עומד. אילן לזו היה עומד על פתחה ולפיכך לא ידע איש את מבוא העיר: הפטרה כיום וסילוק הדרשה לכבוד האכסמיטא: (ה"ג

יחק

פרשה ע (א) וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי וגו' ונתן לי לחם לאכול. כתיב (תהלים טו) אשר פצו שפתי ודבר פי בצר לי. א"ר יצחק הכבלי ודבר פי בצר לי שנדר מצוה בעת צרתו. מהו לאמר לאמר לדורות כדי שיהיו נודרים בעת צרתן. יעקב פתח בנדר תחלה לפיכך כל מי שהוא נודר לא יהיה תולה את הנדר אלא בו. א"ר אבהו כתיב (תהלים קלג) אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב. לאביר אברהם ולאביר יצחק אב"כ. אלא נדר לאביר יעקב. תלה את הנדר במי שפתח בו תחלה. ר' הונא בש"ר אידי אמר כתיב (דברים ט) וישמחו העם על התנדבם כי בלב שלם התנדבו לה' וגם דוד המלך שמח שמחה גדולה. לפי שהיו עסוקים במצות נדבה ועלה בידן לפיכך שמחו. לפיכך מה אומר (ט) ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל וגו' אלהי אברהם יצחק ישראל אינו אומר כאן אלא אלהי ישראל אבינו. תלה את הנדר במי שפתח בו תחלה. א"ר יהודה עוד מן אתרא לית היא חסירה וידרו ישראל אב"כ אלא וידר ישראל ישראל סבא: (ב) ד' הן שנדרו. ב' נדרו והפסידו: נדרו ונשתכרו. יעקב נדר והפסיד יפתח נדר והפסיד. חנה נדרה נשתכרה ישראל נדרו ונשתכרו. שנא' וידר ישראל נדר וגו': (ג) ר' אבהו ר' יוחנן ה"א מסורסת היא הפרשה ואחרינא אמר על הסדר נאמרה. ז"ל מסורסת היא הפרשה שכבר הבטיחו הקב"ה שנא' והנה אנכי עמך הוא אומר אם יהיה אלהים עמדי. אתמהא. מ"ד על הסדר נאמרה מה זקיים אם יהיה אלהים עמדי. אלא כך אמר יעקב אם יתקיימו לי התנאים שאמר לי להיות עמי ולשמרני אני אקיים את נדרי: (ד) ר' אבהו ורבנן. אבהו אמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך זלה"ר. המד"א (ימי"ט) וידרכו את לשונם קשתם שקר. ונתן לי לחם אכול מגילוי עריות. המד"א (בראשית ט) ולא ידע אתו מאומה כי אם ולחם אשר הוא אוכל לשון נקי. ושבתו בשלום אל בית אבי משפ"ד. היה ה' לי לאלהים מע"ז. רבנן פתרינן לה בכל עניינא. אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך. מע"ז מג"ע משפיכות דמים זלה"ר. אין דרך אלא ע"ז כמד"א (עמוס ה) הנשבעים באשמת שומרון ואמרו וי אלהיך הן והי דרך באר שבע. אין דרך אלא ג"ע שנא' (משלי ל) כן דרך ושה מנאפת וגו'. ואין דרך אלא שפ"ד שנא' (משלי ה) בני אל תלך בדרך תם מנע רגלך מנתיבתם וגו'. ואין דרך אלא לה"ר שנאמר (בראשית לא) שמע את דברי בני לכן לאמר לקח יעקב וגו': (ה) ונתן לי לחם לאכול נדר ללבוש. עקילם הנה נכנס אצל ר' אליעזר א"ל תרי כל שבחו של נר שאמר

מתנות כהונה

חק לינו וא': מן אתרא לית כו'. כלומר ממקום שכחבו בו נדר ישראל צדיק אין חסר להביא איזה ממנו: יעקב נדר והפסיד. כדלקמן פר' פ"א: יפתח הפסיד כמו: חנה נשפחה. וזאל הכניא: ישראל נשתכרו. הכנעני מלך ערד: אתמהא צמיה ופי היה מסופק בצטתה שפי' חלה הוא אמר כן בראשונה והקב"ה השיבו עליו הנה אנכי וגו': אם יתקיימו. שלא יגרס החטא כמו שפירש' בחומש' וידרכו וכלן הוא אומר בדרך הזה: לשון נקי. לחם הוא כינוי אל אשמו חלה שהכחוב מדבר בלשון נקיים: זה שפיכות דמים. כמד"א חמי' גם וכי חזכר המה למלחמה וכה"ל דמי מלחמה בשלום: פתרינן לה האי בדרך הזה שפירש' על

שאמר (דניס י) ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה. א"ל וכי קלה היא בעי דבר שנתחבט עליו זקן שנאמר ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ובא זהו שיטתו לו בקנה. נכנס אצל ר' יהושע (נ"א עקילס הגר בא ושאל ר' אליעזר א"ל הרי חיבה שחיבב הקב"ה את הגר דכתיב ואוהב גר לו לחם ושמלה. כמה טווסין אית לי כמה פוסיני אית לי אפי' על עס לא משגיחין. נזף ביה א"ל תלמידיו ר' דבר שנתחבט עליו אותו זקן מושיטו לזה בקנה. ואזיל לגבי ר' יהושע) התחיל מפייסו בדברים לחם תורה דכתיב (משליט) לחמו בלחמי. שמלה זו מלית. זכה אדם לתורה ולמלית. ולא עוד אלא שהן משיאין את בנותיהם לכהונה. והיו בניו בה"ג ומעלים עולות ע"ג המזבח. ד"א לחם זה לחם הפנים. ושמלה זו בגדי כהונה. הרי במקדש. אבל בנבולים לחם זו הלה. ושמלה זו ראש הגז. אמרו אילולא אריכות פנים שהאר"ך ר' יהושע עם עקילס היה זה לסורו. וקראו עליו (משליט) טוב ארך אפים מנבור: (ו) ושבתי בשלום בית אבי. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי נטל הקב"ה שיהתן של אב ועשאן מפתח לגאולתן של בנים. אמר הקב"ה אתה אמרת והיה לי לאלה הייך כל טובות וברכות ונחמות שאני נותן לבניך איני נותן אלא בלע הזה. שנא' (דניס יד) והיה ביום ההוא יצאו מים היים מירושלים. (ישעי' ו) והיה ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו. (יואל' ז) והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס. (ישעי' נו) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו': (ז) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים וכל אע תתן לי עשר אעשרנו לך. הד נכרי שאליה לר"מ א"ל פטר המורך במה ת נפדה. א"ל בשנה דכתיב (שמות לד) ופטר חמור תפדה בשנה. א"ל אין שנה. א"ל בגדי. א"ל מנא לך הא. א"ל דכתיב (שם יג) מן הכבשים והעזים תקחו. א"ל אלו לפסח. א"ל אף גדי נקרא שנה. מנא לך הא. א"ל דכתיב (דניס יד) זאת הבהמה אשר תאכלו שור שנה כשבים ושה עזים עמד ונשקו על ראשו. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר כותי אחד שא את ר"מ א"ל אין אתם אומרים יעקב אמיתי דכתיב (מייס' ז) תתן אבני ליעקב. א"ל הין. א"ל ולא כך אמר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך א"ל

מתנות כהונה

על כל עניינים האלו על ג"ע ופ"ד וע"ג: זקן אביו יעקב: בא זה הגר הזה והושיטו לו הקב"ה כקנה כלומר במתנת חנם ובקל. ועיין בש"ר (י"ט) ותמלא נחם בנאמר זה: טווסין מין ע בקורין ספואו: פוסיניו שליו והוא עוף שמן מאלה כדאיתא בפרק יוס הכפורים: אפי' ע עבדי כו'. ופ"ו העבדים אינם משגיחים עליהם והכתוב לא אמר שיהן לו רק לחם ובגד לבד ב"ק ביה. שלחם הוא שם כולל על כל מאלה אשר יאכל כד"א עבד לחם רב ועוד כי כן דם הלדיקים אומרים מנעו ועושין הרבה ואף כי לדיקו של עולם ב"ה ואין להרבה בזה אחר הכתוב את מושיטו כו'. כלומר וכי זה הוא דבר קטן בעיניו שיהא מובטח כל ימיו בלחם ובגד ואע"פ שמויטו מי שיש לו הרבה מזה מ"מ אינו מובטח שלא יהא חוסר לחם ובגד כל ימיו: לחם חורה. שאם יתגייר וזכה לתורה שנקרא לחם חלה קודם שנתגייר אמרו חז"ל כותי שעוסק בחור חייב מיתה: בהגנים גדולים. ובגד חלו בגדי כהונה ולחם חלו מתנות כהונה כד"א לחם חלה מקדשי הקדשים: אבל בגבולים כו'. שלא יהיה פתחון פה לגר לומר שהינה ב"ה חלה חלה מחו רבותי' וכן ראשית הגז והגז בין בפני הבית ושלא בפני הבית בארץ ובחון לארץ וכל כל מתנתו כהונה כדאיתא במסכת חולין וכן חלה: לסורו כלומר לאולתו וכסלתו: אלו לפסח. לעס קרבן

"ל הין. א"ל הפריש שבמו של לוי אחד מעשרה למה לא הפריש אחד עשרה לב' שבמים אחרים. א"ל וכי י"ב הן והלא י"ד הן אפרים ומנשה ראובן ושמעון יהיו לי. א"ל כל שכן אוסיפתא מיא אוסיף קמחא. א"ל ון את מודה לי שהם ד' אמהות. א"ל הין. א"ל צא מהם ד' בכורות ד' אמהות הבכור קדש ואין קדש מוציא קדש. א"ל אשריך ואשרי אומתך זאת שרוי בתוכה: (ח) וישא יעקב רגליו. א"ר אחא (משני יד) הוי שרים לב מרפא. כיון שנתבשר בשורה טובה מעין ליביה ית רגלוהי. ודא אמרה כריסא מענא רגליא. וירא והנה באר בשדה. ר' חמא ב"ח תר ביה שית שימיין. והנה באר בשדה זו הבאר. והנה שלשה עדרי צאן משה ואהרן ומרים. כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים שמשם כל אחד אחד מושך מים לרגלו ולשבטו ולמשפחתו. והאבן גדולה על פי הבאר ו"ד הנינא כמלא פי כברה קטנה היה בה. ונאספו שמה כל העדרים לללו בשעת המחנות. והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה בשעת מסעות היתה חוזרת לאיתנה. ד"א והנה באר בשדה זו ציון. והנה שלשה עדרי צאן אלו ג' רגלים. כי מן הבאר ההיא ישקו שמשם היו שואבים וד"ק. והאבן גדולה זו שמחת בית השואבה. א"ר הושיעא למה הוי וראים אותו בית השואבה שמשם היו שואבים רוח"ק. ונאספו שמה כל העדרים באים מלבוא חמת ועד נחל מצרים. וגללו את האבן וגו' שמשם היו שואבים רוח"ק. והשיבו את האבן מונח לרגל הבא. ד"א וירא והנת באר בשדה זו ציון. והנה שלשה עדרי צאן אלו ג' בתי דינים. דתנן ג' בתי דינים היו שם. אחד בהר הבית. ואחד בפתח העזרה. ואחד בלשכת הגזית. כי מן הבאר ההיא וגו' שמשם היו שומעין את הדין. והאבן גדולה ד"ב"ד הגדול שבלשכת הגזית. ונאספו שמה כל העדרים אלו בתי דינים שבא"י. וגללו את האבן שמשם היו שומעין את הדין. והשיבו את האבן שהיו נושאים ונותנין בדין עד שמעמידין אותו על בוריו. ד"א וירא והנה באר זו ציון. והנה שם ג' עדרי צאן אלו שלשה מלכיות ראשונות. כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים שהעשירו מן ההקדשות הצפונות בלשכות. והאבן גדולה על פי הבאר זו זכות אבות. ונאספו שמה כל העדרים זו מלכות רומי שהיא מכתבת טירוניא מכל או"ה. וגללו את האבן שהעשירו מן ההקדשות הצפונות בלשכות. והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה ע"ל זכות אבות עומדת. ד"א והנה באר בשדה זו סנהדרין. והנה שם שלשה

מתנות כהונה

קרבן פסח כבשים וגדיים ששים אצל לענין פטרי המורים מנח לך פסח ששים: אוסיפת מית' א'. מכל הוא אם הוספת נויס חוסיף קמח ג"כ כך הוספת להקשות חוסיף לתרן ולישב: אין קדש כו'. ונשאלו עשרה והפריש מהם שבע לוי למעשר: מעין לבי' כו'. נשא לבו חס עליו וזה שאומרי' הכריות במשליהם הכרם נושא חס כרגלים חס כריכו מלא נפשו רחצה עליו קל הוא ברגליו: שימיין לשון טיטה כלומר דרכים: זו הבאר. שהלכה עם ישראל במדבר: פי כברה כו'. וכביבה היתה מוכסה כולה כמין כוורת הזה כדליתא בפ' במדבר והמים לא היו בולין לזב דרך ראוה נקב פי קטן הוא: וגללו בשעת המהנות. כשהיו היו עומדים עליה אשמים ואומרים עלי באר והיתה עולה כדליתא בריש פרשת במדבר: זו שמחת כו'. והרמי מחוק השמחה וכן לקמן אמר שרמז לב"ד הגדול ולזכות חנות ולנופלא בב"ד ולשכניה: מלבא אמה וגו'. כך היה גבול ח"י: טירוניא ממשלה ועלילה וכה כדליתא ח"י הקב"ה בא בטרוניא על

שלושה עדרי צאן אלו ג' שורות של תלמידי חכמים שהם יושבים לפניו. כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים שמשם היו שומעין את ההלכה. והאבן גדולה על פי הבאר זה מופלא שבב"ד שהוא מסרס את ההלכה. ונאספו שמה כל העדרים אלו תלמידי חכמים שבא"י. וגללו את האבן שמשם היו שומעין את ההלכה. והשיבו את האבן על פי הבאר שהיו נושאים ונותנים בהלכה עד שמעמידים אותה על בוריה. ד"א וירא והנה באר בשדה זו בית הכנסת. והנה שם שלושה עדרי צאן אלו ג' קרואים. כי מן הבאר וגו' שמשם היו שומעין את התורה. והאבן גדולה זה יצה"ר. ונאספו שמה כל העדרים זה הצבור. וגללו את האבן שמשם היו שומעין את התורה. והשיבו את האבן וגו' שכיון שהם יוצאים להם יצה"ר הווד למקומו. ר' יוחנן פתר לה בסניי. וירא והנה באר זה סניי. והנה שם שלושה וגו' כהנים ליום וישראלים. כי מן הבאר ההיא וגו' שמשם שמעו עשרת הדברות. והאבן גדולה זו שכינה. ונאספו שמה כל העדרים ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו אמר משום ר' שמואל שאילו היו ישראל חסרים עוד אחד לא היו מקבלין את התורה. וגללו את האבן שמשם היו שומעים את הקול ושמעו עשרת הדברות. והשיבו את האבן (שמות כ) אתם ראיתם כי מן השמים דברתי וגו': (ט) ויאמר להם יעקב אחי וגו'. ר' יוסי בר הנינא פתר קריא בגלות. ויאמר להם יעקב וגו' מחרן אנהנו מחרוננו של הקב"ה אנו בורחים. ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור. הידעתם את מי שהוא עתיד ללבן עונותיכם כשלג. ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום. באיזו זכות והנה רחל בתו באה עם הצאן. הה"ד (ימיה לב) כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמוררים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם וגו' כה אמר ה' מנעי קולך מבכי וגו' ויש תקוה לאחרייתך וגו': (י) ויאמר השלום לו. השלום ביניכם לבינו ויאמרו שלום. ואין פוטטין את בעי והנה רחל בתו באה עם הצאן. הדא אמרה שהדבור מצוי בנשים. ויאמר הן עוד וגו'. א"ל אם שומרי שכר אתם הן עוד היום גדול. ואם שלכם אתם רועים לא עת האסף המקנה. עודנו מדבר עמם ורחל באה. בא וראה כמה בין שכונות לשכונות. להלן ז' היו ובקשו הרועים להזדווג להם. הה"ד (שמות ג) ויבאו הרועים ויגרשו. ברם הכא אחת היתה ולא ננע בה בריה ע"ש (פסלים נד) חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויהלצם לסובבים ליראיו. ויהי כאשר ראה יעקב ויגש יעקב ויגל את האבן. א"ר יוחנן

מתנות כהונה

על ברותיו והערך פירושו ל' מס והנר"ל כהנאי: עומדת והאבן מונח במקומו רמז לכות אבות המונח וקיים לעדי עד: שלשה קרואי. הנקראים לספר תורה צימות החול: שמשם היו שומעין את התורה. וזה נגלל ונדה יהו"ר כמו שחז"ל אז חזיל מוטב ואי לא יעסוק בתורה ובעקידה גורם כששומעין את התורה יהו"ר מתגלגל ומתפסן: ה"ג הבאר ההיא וגו'. שמשם שמעו עשרת הדברות: בגלות גרסי': ה"ג בשלג ויחזר לאומות: ויאמרו ידענו. ויאמר ביניכם לבינו: ואין פטטין כו'. אם הפך את בני שירצה דברים עמך והנה רחל כו': הדא אמרה כו'. מה נמדנו שהדיבור כו'. שהרי אמרו לו אין פטטין כו': פטטין כו'. דברן למו מיה תרגום למאן פטטין כך פי' הערוך: בין שכונות כו'. בין שכונות כבי אדם הדריס בו טובים וישרים או בין שכונה שני אדם הדריס שם הם רעים: להלן שבעה: אלל בנות יצאו: הכא אחס גרסי': לסובבים ליראיו. הסונה פניב וקרוב ליראיו ה"ש יס גס בו רות

יוחנן כזה שהוא מעביר פקק מעל פי צלוחית : (יא) וישק יעקב לרחל כל נשיקה של תפלות בר מן תלת . נשיקה של גדולה . נשיקה של פרקים . נשיקה של פרישות . נשיקה של גדולה (מ"א) ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וישקהו . נשיקה של פרקים (מנחם ד) וילך ויפגשו בדרך האלהים וישק לו . נשיקה של פרישות (מ"ב) ותשק ערפה לחמותה דות דבקה בה . ר' תנחומא אמר אף נשיקה של קריבות . שנאמר וישק יעקב לרחל שהיתה קרובתו : (יב) וישא את קולו ויבך . למה בכה א"ר אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מזה כתיב ביה ויקח העבד עשרה נמלים וגו' ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד . ד"א למה בכה שראה שאינה נכנסת עמו לקבורה . הדיא הוא דהיא אמרה לה לכן ישכב עמך הלילה . א"ל עמך הוא דמוך עמי לית הוא דמוך . ד"א למה בכה שראה האנשים מלחשים אלו לאלו מפני שנשקה . מה בא זה לחדש לנו דבר ערוה . שמשעה שלקה העולם בדור המבול עמדו כל האומות וגדרו עצמן מן הערוה . הדיא אמרת שאנשי מזרח נדורים מן הערוה . ויגד יעקב לרחל כי אחי וגו' וכי בן רבקה . אם לרמאות כי אחי אביה הוא . ואם לצדק וכי בן רבקה הוא . ותרץ ותגד לאביה . א"ר יוחנן לעולם אין האשה רגילה אלא לבית אמה . אויביה והא כתיב ותרץ ותגד לאביה . א"ל שמתה אמה ולמי היה לה להגיד לא לאביה : (יג) ויהי כשמוע לבן וגו' אמר אליעזר פסול הבית היה וכתיב ויקח העבד עשרה נמלים . זה שהוא אהובו של בית עאכו"ו . וכיון דלא חמי אפי' אפיסתקיתי . ויחבק לו אמר דנרין אינון ואינון בהרציה . וכיון דלא אשכח כלום . וינשק לו אמר דילמא מרגליות אינון ואינון בפומיה . וכיון דלא חמא כלום . א"ל יעקב מה אתה סבור ממון אתית טעון לא אתית טעון אלא מילין . ויספר ללבן וגו' ויאמר לו לבן אך עצמי ובשרי וגו' . א"ל מלך הייתי סבור לעשותך עלי . וכדין דלית גבך כלום . אך עצמי ובשרי אתה כהדין גרמא אנא מחלק לך . יישב עמו חדש ימים . א"ר אמי למדתך תורה דרך ארץ עד היכן צריך אדם להטפל בקרוביו עד חדש ימים . ויאמר לבן ליעקב הכי וגו' ועבדתני הנם . איפשר בן אלא אין הוה פועלה ב' פולרין הוה יתיב ליה חמשה פולרין . ואם הוה מובילותיה ב' פולרין הוה יתיב ליה ב' פולרין . א"ל מה את סבור ממון אתית בעי מינד לא אתית אלא בנין תרתין מלייתך :

וללבן

מתנות כהונה

עת ויראת אל ופי' ה' צ"ח וכן אברהם היה דר בחין ולמדו ממנו יראת האל : שמעביר פקק . כיסוי מפי הללויות ופי' מהר"ד חליהו מזרחי ז"ל דליף מדכתיב ויגל מלשון גילוי ולא כתיב ויגלגל מלשון גלגול : לתפלות כלומר דרך פרישות ושוא וספל : שהיתה קרובתו . ולפי' לא היה זריעות בדבר זה כי קרוב הוא : דמוך מה דריש ישכב לכוון סביבה עם אבותיו דה"ל יבא זליך מצבי ליה : אם לרמאות כו' . דה"ל תרתי למה לי : פסול הבית . כלומר הטפל או הפסול בחמת כי כנען היה : אפיסתקיתי פירש' פרגמטיה והערוד פי' בלע"ז אפליגיקווי : ינרין הם שהביא והם בחיקו סביב למחשו ודייק מדהוה ליה למכחז ויחבקהו וינשקהו וכתיב יחבק לו וינשק לו משמע לו להנחתו ועצמו ומלם לו שז על לבן כו' : ה"ג (וכיון דלא חמא כלום) ז"ל יעקב מה : ממון אתית כו' . ממון באתי וטעון : לא באתי וטעם אלא הדברים : וכדון כו' . עתה שאין צורך מאומה כעס הזה חמי מהליק אותך כעס הזה שהוא חלק בלי בשר וכן פירש' יעקב נרם מהדק לך : אפשר כן . שעבד עמו בהנס לגמרי : פולרין מין מטבע : אין סוס

(יד) וללכּן שתי בנות . כשני קורות מפולשות מסוף העולם ועד סופו . זו העמידה אלופים וזו העמידה אלופים . זו העמידה מלכים וזו העמידה מלכים . מוזו עמדו הורגי אריות ומוזו עמדו הורגי אריות . מוזו עמדו נביאים ומוזו עמדו נביאים . מוזו עמדו שופטים ומוזו עמדו שופטים . מוזו עמדו סבבשי ארצות ומוזו עמדו סבבשי ארצות . מוזו עמדו מחלקי ארצות . מוזו עמדו מחלקי ארצות ומוזו עמדו מחלקי ארצות . קרבן בנה של זו דוחה שבת . וקרבן בנה של זו דוחה שבת . מלחמת בנה של זו דוחה שבת ומלחמת בנה של זו דוחה את השבת . לזו ניתן שתי לילות ולזו ניתן שתי לילות . לילו של פרעה ולילו של סנהריב ללאה . לילו של גדעון ולילו של מרדכי לרחל . (ספסו ו) בלילה ההוא נדדה שנת המלך : (טו) שם הגדולה לאה . גדולה במתנותיה . כהונה לעולט ומלכות לעולם . דכתיב (יחלד) ויהודה לעולם תשב וכתיב (ספסו קנב) זאת מנוחתי עדי עד . ושם הקטנה רחל קטנה במתנותיה . יוסף לשעה שאול לשעה ושילה לשעה (ספסו עת) וימאס באהל יוסף ובשכט אפרים לא בחר . ועיני לאה רכות . אמוראיה דר' יוחנן תירגם קודמוי ועיני לאה הוו רכיבין . א"ל עינהי דאמך הוו רכיבין . ומהו רכות רכות מבכיה . שהיו אומרים כך היו התנאים הגדולה לגדול והקטנה לקטן . והיתה בוכה ואומרת יהי רצון שלא אפול בגורלו של רשע . א"ר הונא קשה היא התפלה שבטלה את הגזרה . ולא עוד אלא שקדמה לאחותה . ורחל היתה יפת תואר . עיקר סימניה של רחל לא היתה אלא נאה ורחל היתה וגו' : (טז) ויאהב יעקב את רחל . בנין דאנא ידע דאנשי מקומך רמאין לפיכך אני מברר עסקי עמך . ויאמר אעבדך ברחל בתך . ברחל ולא בלאה . בתך . שלא תביא אחרת מן השוק ושמה רחל . קטנה . שלא תחליף שמותן זו בזו . אפי' את נותן את הרשע בחמור של הרשים אין את מועיל ממנו כלום . ויאמר לבן טוב תתי אותה לך וגו' ויעבד יעקב ברחל וגו' . א"ר הנינא בר פזי נאמר כאן אחדים (גראביט כו) וישבת עמו ימים אחדים ונאמר להלן אחדים . מה כאן ז' שנים אף להלן ז' שנים : (יז) ויאמר יעקב אל לבן הבה את אשתי . א"ר

אייבו

מתנות כהונה

פי' . אם היה פועל אחר עושה בעשרה פולרין ליום היה יעקב עושה עמו צהומה ואם היה מוכף פנים או שום דבר בעשה פולרין היתה נותן לו שלשה פולרין : א"ל יעקב מה יתן עבור שהי באתי אלך בשביל ממון לא באתי (בשבילך) אלא בשביל שתי בנותיך : טלייתך נערוותי . מפולשות פתוחות ומוגיעות מסוף העולם ועד סופו ודייק מדכתיב שתי בנות משמע ששתיהן שוות : הורגי אריות . דוד מלאה ושמשון מרחל : קרבן בנה של זו כו' (עיין במ"ד דף קכ"ט) . גדולה במתנותיה . דייק דהל"ל הבכירה וכתב הגדולה רמז על מתנותיה הגדולים בלי הפסק . אמוראי כו' . אמורא שהיה עומד לפניו ומפרש הדרכה לרבים והיה מפרש רכות כמשמעו דך שראיה שלה לא היתה עשה ובהיך רק כך וכהו' וא"ל ר"י עיני והיך היה רכים ודך רוגז אמר כן על מה שפירשו דרך גנות : התנאים בין רכקה ללבן : (ה"ג אמר בנין .) כך אמר יעקב בלבו בשביל שודע אחי שאני מקומך רמאים הכר עסקי עמך שיהא כרוני בלא חלוקים : ה"ג ברחל ולא בלאה : ושמה רחל . כלי ששמה רחל : אפילו אחס נותן כו' דכתיב הספר הם : בחמור של הרשים עיין פ"י כ"ה : (ה"ג נח' להלן וגו' ונח' כהן) : אף להלן כו' ולא תאמר שערב יעקב על ליווי חמו ועל"פ ס"ז : ה"ג את אשתי וגו' מה אהי לך כו' מה הנאה יש בלנוך נעשות ואנחנו עלמנו נטייע אותך אמר להם אם רוצים פתח חמי מרמה אותו ואתן לו ללא מפני

אייבו אפי' אדם פרוץ אינו אומר כלשון הזה. כך היה יעקב אומר הבה את אשתי ואבואה אליה. אלא כך א"ל. אמר לי הקב"ה שאני מעמיד י"ב שבטים עכשיו הרי אני כבן פ"ד שנים ואם אין אני מעמידן עכשיו אימתי אני מעמידן. לפיכך הצריך הכתוב לומר ויאמר יעקב אל לבן הבה את אשתי וגו'. ויאסוף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה. כינס כל אנשי מקומו א"ל יודעים אתם שהיינו דהוקים למים. וכיון שבא הצדיק הזה לכאן נתברכו המים. אמרין ליה ומה אוננו לך. א"ל אין בעיין אתון אנא מרמי ביה ויהיב ליה לאה. דהוא רחים להרא רחל סני. והוא עבד הכא נבכון ז' שנין אהרין. אמרין ליה עביד מה דאחני לך. א"ל הכו לי משכון דלית חד מנכון מפרסם. ויהבון ליה משכונין. ואזיל ואייתי עליהון חמר משה וקופר. הוי למה נקרא שמו לבן הארמי שרימה באנשי מקומו. וכולי יומא הוה מכללין ביה. וכיון דעל ברמשא א"ל מה הוא כדין. אמרין ליה את גמלת הסד בזכותך. והיו מקלסין קודמו ואמרין הא ליה הא ליה היא לאה היא לאה. ברמשא אתון מעלתא וטפון בוציניא. א"ל מה הוא כדין. א"ל מה את צבי דאנן דכרין דכוותכון. וכל ההוא ליליא הוה צות לה רחל והיא עניא ליה. בצפרא והנה היא לאה. א"ל מאי רמייתא בת רמאה. לאו בליליא הוה קרינא רחל ואת ענית לי. א"ל אית ספר דלית ליה תלמידים לא כך הוה צות לך אבוך עשו ואת ענית ליה: (יה) ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי וגו' ויאמר לבן לא יעשה כן וגו' מלא שבוע זאת וגו'. א"ר יעקב בר אחא מכאן שאין מערבין שמחה בשמחה אלא מלא שבוע זאת וגו'. ויבא גם אל רחל ויאהב גם את רחל מלאה וגו'. א"ר יהודה בר סימון בנוהג שבעולם פועל עושה מלאכה עם בעל הבית שתיים ושלוש שעות באמונה ובסוף הוא מתעצל במלאכתו. ברם הכא מה הראשונות שלימות אף האחרונות שלימות. מה הראשונות באמונה אף האחרונות באמונה. א"ר יוחנן כתיב (פסע יע) ויברה יעקב שדה ארם ויעבוד ישראל באשה וגו'. א"ל דוגמא שלכם דומה ליעקב אביכם. מה יעקב אביכם עד שלא נשא אשה נשתעבד משנשא אשה נשתעבד. אף אתם משלא נולד גואל נשתעבדתם ומשנולד גואל אתם משתעבדים:

וירא

מתנות כהונה

שהוא חובב רחל הזאת מאד והוא יעשה ויפסה פה עוד שצעה שנים אחרים ואמרו עשה מה שהוה הגאון והטוב בעיניך אמר להם הנו לי כל חד משכון שלא יפרסם לו אחד מכס ונתנו לו משכנות והלך והביא עליהם על אותן משכנותיו ושמן ובשר וחמ"כ מי שחפץ במשכון שלו הוה צריך לפדותו מן החנוני הזה למה כו': וכולי יומי כו'. כל אותו יום היו משבחין ומזמרי' בשמחה לכבוד חתן וכלה וכיון שנכנס לעינותיו ערב עוד הם מזמרי' ומנגינים לפניו אמר להם יעקב מה הוא כזה כלומר למה אתם עומלים עמי חסד כולי הוה ואמרו לו גם אתה גמלת חסד עמנו בזכותך שחברנו המים לנגלך והיו מקלסין לפניו ואמרו בקול שמחה הא ליה הא ליה לרמו לו הערמה והוא בחומתו לא הכניס: אתין מעלתא. פירש"י צאו להכניס הכלה וצילקוס גרם חתן מעלייתא. פי' צאו הסערים וכבו כו': ומפון כו'. וכבו הכרות אמר להם יעקב מה הוא זאת למה אתם מכבין הכרות ואמרו לו מה אתה רוצה: דאנן דכרין. ה"ג רש"י ופירש וכי אתה סבור שאנחנו פרוצים כמו אתם בלתי כסם לשמש לאור הנר: דכרין פרוצים כחילים ופירש חילים ח"א דיכרין וצילקוס גרם דאנן בזוין דכוסון והיא היא: וכל ההוא ליליא כו'. כל אותו לילה היה יעקב קורא אותה רחל והיא ענתה ולכן כתיב בטקד והנה היא לאה: ויאמר

לה

פרשה עא

(א) וירא ה' כי שנואה לאה וגו' . (ספסלס טט) כי שומע אל אביונים ה' ואת אסיריו לא בזה . א"ר בנימין בן לוי לא ראשו של פסוק הזה סופו ולא סופו ראשו . לא היה צריך קרא למימר אלא כי שומע אל אביונים ה' ואת אסיריו לא בזה . או כי שומע אל אביוניו ה' ואת אסיריו וגו' . אלא כי שומע אל אביונים ה' אלו ישראל דא"ר יוחנן בכ"מ שנאמר דל עמי ואביון בישראל הכתוב מדבר . ואת אסיריו לא בזה אלו העקרות שהן אסורות בתוך בתיהן ועלובות . וכיון שהקב"ה פוקדן בבנים הן נזקפות . תדע לך שכן לאה שנואה הבית היתה . וכיון שפקדה הקב"ה נזקפה הה"ו וירא ה' כי שנואה לאה . ד"א (סס קמט) סומך ה' לכל הנופלים . אלו העקרות שהם נופלין בתוך בתיהם . וזקף לכל הכפופים . כיון שהקב"ה פוקדן בבנים הן נזקפות . תדע לך שכן לאה שנואה הבית היתה וכיון שפקדה הקב"ה נזקפה הה"ו וירא ה' כי שנואה לאה : (ב) כי שנואה לאה . טעשתה כמעשה השנואים . שהיתה אומרת לדגושא לשונא (נ"א שהיתה אמודה לשונא) . שכך היו התנאים שיהא יחדל נושא לגדולה והקטן נושא לקטנה . והיתה בוכה ואומרת יהי רצון שלא אפול בחלקו של רשע . א"ר הונא קשה היא התפלה שביטלה את הנזירה . ולא עוד אלא שקדמה לאחותה . והיו הכל סוגמין בה . מפרשי ימים היו סוגמין בה . מהלכי דרכים היו סוגמין בה . אף הגתיות מאחורי הקודים היו סוגמין בה . והיו אומרים לאה זו אין סתרה כנלויה . נראת צדקת ואינה צדקת . אילו היתה צדקת לא היתה מרמה באחותה . רבי הנין בש"ר שמואל ב"ר יצחק אמר כיון שראה יעקב אבינו מעשים שרימה לאה באחותה נתן דעתו לגרשה . וכיון שפקדה הקב"ה בבנים . אמר לאמן של אלו אני מנרש . ובסוף הוא מודה על הדבר הה"ו (בכאשית טו) וישתחו ישראל על ראש המטה . מי היה ראש מטתו של יעקב אבינו לא לאה : (ג) ורחל עקרה : א"ר יצחק רחל היתה עיקרו של בית . כמה שנא' ורחל עקרה עיקרה רחל . א"ר אבא ב"כ רוב מסובין של לאה היו לפיכך עושים רחל עיקר . ורחל עקרה רחל היתה עיקרו של בית . תאני רשב"י לפי שכל

מתנות כהונה

לה מה זאת רמזתה צה רמזי כו' ואמרה ובי יש ספר חנוך בלן המספר את הצביות ובקל יכול להסל צביות ולקלקל דמות צביות' וכן אתה רמזי וממך למדתי . (חל הנביא לישראל דוגמת) : שהן אסורות כו' . ולכן כתוב אסיריו שאין מי שמחיר אסוריכן חלל הקב"ה שמפתח הסריו אין למסר לשלוח : נופלים שפלים ונבזים כמו שנה' לא נופל חנכי מכם : שעשתה כמעשה שמואים . הכי גרם רש"י ופירושו שלא ילדה במהרה וקרובה היא לפול צנורלו של עשו : שהיתה אמודה לשונא כך היא גירסת רש"י וילקוט : סוגמין כו' . מליצים אחריה ומקמרנים עליה וכדמפרש ואזיל ועיין לעיל פרשה ס"ח : הגתיות כו' . נשים הזוכות צגת אחורי הקורות של בית הסד . ובצרוך ערך קר גורם הנשים מאחורי הקוריים ופי' מאחורי כלי האריגה היחד והמסכת ועיין לעיל ריש פרשת מט' : לאבן כו' וכי לאמה של בני אלו חנכי מנרש צממיה ורחל עקרה . עקרה רחל דאל"כ עקרה ליל לשחוק מינה : מסובין פי' הערוך בסובין לפיכך היו עושין כו' . לפי שכל המשבצים היו מלאה כדי שלא לבייש את רחל היו עושין אותה עיקר ע"ד והאלהים יבקש את הנדרף וה"ג במדרש רות לפי שאמרו דברים כנגד רחל לפיכך נראו כו' . ובהלכת המחשבה היה ל"ל להגיה אפי' כך היו עושין כו' . וכן מלאכי בספר אות אמת אבל לסי האמת אין טורח וגו' הערוך חלל שהיה עושין כו' . טסה קלח לאה : תלווין כרחל כו' . שיא

שכל הדברים תלוין ברחל לפיכך נקראו ישראל על שמה (ימיס לב) רחל מבכה על בניה. ולא סוף דבר לשמה אלא לשם בנה (עמוס ט) אולי יחנן ה' צבאות שארית יוסף. ולא סוף דבר לשם בנה אלא לשם בן בנה שנא' (ימיס לב) הבן יקיר לי אפרים: (ד) ותהר לאה ותלד בן. א"ר יוסי בר חנינא ד' מדות נאמרו בשמות. יש ששמותיהם נאים ומעשיהם נאים. יש ששמותיהם כעורים ומעשיהם כעורים נאים. יש ששמותיהם נאים ומעשיהם כעורים. שמותיהם נאים ומעשיהם כעורים עשו שמו עשו ואינו עוש'. ישראל שמו שומע ואינו שומע. שמותיהן כעורי' ומעשיהן נאים אלו בני הגולה (עולא ז) בני בקבוק בני חקופא בני תרחור וזכו ועלו ובנו ביה"מ. שמותיהן כעורין ומעשיהם כעורין אלו המרגלים סתור בן פתורין נדי גרדים ומורדין אר"י בר חנינא' שמותיהן נאים ומעשיהן נאים אלו השבטים ראובן ראו בן בין הבנים. שמעון שומע בקול אביו שבשמים א"ר יוסי ב"ה אין שמותם של שבטים עכור להם אלא הפות להם: (ה) ותהר עוד ותלד בן ותאמר כי שמע ה' כי שנואה אנכי ויתן לי גם את זה. ותקרא את שמו שמעון. זה עתיד להעמיד שנא. ומי מרפא מכתו. גם את זה פנחס שהוא עתיד לעמוד מלוי. ותהר ותלד בן וגו' על כן קרא שמו לוי. ר' יודן אמר לוי זה עתיד ללות את הבנים לאביהן שבשמים. על כן קרא שמו. בכ"מ שנאמ' על כן מרובה באוכלסין: (ו) ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את ה'. ר' ברכיה בש"ר לוי לכהן שירר לגורן. נתן לו אחד כור של מעשר ולא החזיק לו טובה. ואחד נתן לו קומץ של חולין והחזיק לו טובה. א"ל אדני הכהן אני נתתי לך כור זה לא נתן לך אלא קומץ ואתה מחזיק לו טובה. א"ל את מחלקי נתת לי. אבל זה נתן לי משלו לפיכך אני מחזיק לו טובה. כך לפי שהיו אמהות סבורות שזו מעמדת ג'. וזו מעמדת ג' וכיון שילדה לאה בן ד' אמרה הפעם אודה את ה': (ז) הה"ד (נמדני יו) וקה מאתם ממה מטה לבית אב. ר' יצחק אמר ממו ממו בני. ממו בעגל' ממו במרגלים. ר' לוי אמר עלו בהם ב' שבטים שבט כהונה ושבט מלכות. את מוצא שכל מה שכתוב בזה כתוב בזה. בזה משיחה ובוה משיחה. בזה מטה ובוה מטה. בזה ברית

מלא

מתנות כהונה

היה עיקרת הבית וגם היא גרמה שישלח לאה ליעקב: ה"ג על שמה שנא' רחל: ולא סוף דבר. בלשון תלמוד ירושלמי הוא כמו לאו דוקא בתלמודא דין: שארית יוסף. הרי שכל ישראל נקראו ע"ש יוסף וכן אפרים: ה"ג בילקוט שמו עשו לשון מעשה ואינו עושה. ומעשה רשעים לא מקרי מעשה: ואינו שומע להקב"ה כדכתיב ישמעאל: בקבוק חקופא חמור. לשון פקפוק והכאה ונירו מדון: ה"ג בילקוט מסתורין לשון סתירה ופירש: בנידין עשז מר שמו גיד: חפרות חפוי וכסוי של כמד בטולן ולאו דוקא בראובן ושמעון לבד: להעמיד שנא. זה זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני ודייק מדאמר סיפיה דקרא גם את זה לרבות בן מי שיבא אחרינו שירפא שנאמו של זה והוא פנחס שרפא מחלת זמרי: לרות כו' לרות אותם להקב"ה וכן עשה במעשה זמרי אז ר"ל ע"י העבודה שהיה ע"י הכהנים והלוים משבט לוי: מרובה באוכלסין. על כן משמע יותר על השיעור הכנס ובמקום אחר אמריק חוץ משבט לוי שהאחרון מכלה בהם: ה"ג נתן לו אחר קומץ: סבורות בנטואה כמו שפירש"י בחומש: בן ד'. הרי אחד יותר מהראוי להלכה: ממו לשון נטייה והעמדת רגל מדרך האמת שבשמים סרו מאחרי ה': עלו בהם. נחעלו בשני המעשים בעגל' ויאספו אליו כל בני לוי והגדו איש חרבו על ידיו ומלאו

מלך וכוה ברית מלך. כזה פעם וכוה פעם. כזה נזר וכוה נזר. כזה קריבה וכוה קריבה. כזה שלשלת יוחסין וכוה שלשלת יוחסין. כזה ציין וכוה ציין: (ח) א"ר לוי (אויז לו) לא יגרע מצדיק עיניו. עינוהי דוגמא דידיה כאינויש דאמר עינוהי דפוריה. (ט) ואת מלכים לכסא. לאה תפסה פלך הודיה ועמדו הימנה בעלי הודיה. יהודה (גלגלית לת) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני. דוד אמר (תלילס קלת) הודו לה' כי טוב. דניאל אמר (דניאל ג) לך אלה אבותי מהודא ומשבח אנה. רחל תפסה פלך שתיקה ועמדו כל בניה בעלי מספירין. בנימין ישפה יש פה. יודע במכירתו של יוסף ואינו מגיד. שאול (ט"א י) ואת דבר המלוכה לא הגיד לו. אסתר (אסתר ג) אין אסתר מנרת מולדתה ואת עמה. על כן קראה שמו יהודה. בכ"מ שנאמ' על כן מרובה באוכלסין. ותעמוד מלדת א"ר אמי מי מעמיד רגלה של אשה בתוך ביתה בניה: (ט) ותרא רחל כי לא ילדה וגו' ותקנא רחל באחותה. א"ר יצחק כתיב (משלי כג) אל יקנא לבך בהטאים כי אם ביראת ה' כל היום. ואת אמרת ותקנא רחל באחותה. אלא מלמד שקנאתה במעשיה הטובים. אמרה אילולא שהיא צדקת לא היתה יולדת. ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי. א"ר שמואל ד' השוים כמותים. מצורע. וסומא. ומי שאין לו בנים. ומי שירד מנכסיו. מצורע מנין דכתיב (גמדי יג) אל נא תהי כמת. סומא מנין דכתיב (איכה ג) במחשכים הושיבני כמתי עולם. מי שאין לו בנים מנין שנא' הבה לי בנים ואם אין מתה וגו'. ומי שירד מנכסיו מנין שנא' (שמות ד) כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך וכי מתים היו והלא דתן ואבירם היו אלא שירדו מנכסיהם: (י) ויחר אף יעקב ברחל. רבנן דדרומאה בש"ר אלכסנדרי בש"ר יוחנן אמר (אויז טו) החכם יענה דעת רוח. זה אברהם (גלגלית טו) וישמע אברם לקול שרי. וימלא קדים במנו. זה יעקב ויחר אף יעקב ברחל. א"ל הקב"ה כך עונים את המעיקות הייך שבניך עתידים לעמוד לפני בנה ויאמר (סס ג) התחת אלהים אני. אשר מנע ממך פרי

במן

מתנות כהונה

ומלאו ידכם קודש ובמרגלים ויהם כלב נשיא לשבט יהודה ודרש מטה לשון מטה עוז וגדולה ולכן כהוב נשיהם הפעם ששיהם היו לאלהים שוים בגדולתם: ברית מלח. כהוב גבי שבט לוי וכתיב דוד כי י' נתן הממלכה לדוד ברית מלח: שלשלת יוחסין. יתום דוד בסוף רום וכתיב ואלה הולדות אהרן ומשה: עינוהי דוגמא שלו ומלחיס כדל' ועינו כשין הדולח והכי יתח' כהדיח ריש פרשה נש' : עינוהי דפוריה. כאלס האומר דוגמא של הפרי הוא דומה לו מפני שהוא כשין מניה כך נראה. ובמדרש שמואל גרס עיניו קפרייה ולא מלאחי פירושו ה'ג דפוריה לאה תפסה והכי מוכח בילקוט פ' זו ובאויז: פלך הודיה. כלומר אומנות ומעשה שהודיה: מסתורין לשון סתר: בנימין ישפה. לפיכך היה קבוע בחשן אבנו חבן ישפה בעריקון יש פה שהיה לו פה לגלות מכירת יוסף ולא עשה לפי שראה שהסכים הקב"ה עם מכירתו שהרי הוא יתברך לא גלה ליעקב: אסתר נמי משבט בנימין היחה: מי מעמיד כו'. שלא יגרסה בעלה וכן אירע ללאה קודם שילדה נתן יעקב דעתו לגרסה ואח"כ אמר לאמן של אלו הנכי גרסה כדלחח' ריש פ' זו ודרש ותעמוד מלדת עמידה היחה לה מהמת לידתה: שהיא נדקת. סמי: דתן ואבירם כמו שחזל' דהאי אגשים דתן ואבירם היו: שהוא רוח קשה כדל' בדוח קדים עז: ה'ג בילקוט אויז ובפירש"י: כך עונים את המעיקות והוא לשון נרה ועקה. כלומר העקרות המזכרות: לפני בנה. זה יוסף: ממני לא מנע. ולכן אין עלי מה לפסות:

בטן . ממך מנע ממני לא מנע . א"ל כך עשה אביך לאמך לא חנר
מתניו כנגדה . א"ל אותו לא היה לו בנים אבל אני יש לי בנים . א"ל וזקנך
לא היה לו בנים וחנר מתניו כנגד שרה . א"ל יכולה את לעשות כשם
שעשתה זקנתי . אמרה לו מה עשתה . א"ל הכניסה צרתה לתוך ביתה .
אמרה לו אם הדבר הזה מעכב הנה אמתי בלחה בא אליה ואבנה גם
אנכי . מה זו נכנית ע"י צרתה אף זו נכנית ע"י צרתה : (יא) ותאמר רחל
דגני אלהים . דגני והייבני דגני וזכני . דגני והייבני שנא' ורחל עקרה .
דגני וזכני שנא' ויתן לי בן . על כן קראה שמו דן . בב"מ שנא' ע"כ
מרובה באוכלוסים . ותאמר רחל נפתולי אלהים נפתלתי וגו' . גופתי
פתיתי תליתי אחותי עלי . א"ר יוחנן נינפה היה לי לעשות לפני אחותי .
אילו שלחתי ואמרתי לו תן דעתך שהם מרמין כך לא היה פורש . אלא
אמרתי אם אין אני כדאי שיבנה העולם ממני יבנה מאחותי . ד"א נפתולי
פיתוליייה לא דידי הויין . כלום הלך יעקב אצל לבן אלא בשבילי . ד"א נופת
עצמו לא שלי היא . ד"ת שנא' בהם (הטלס יט) ונופת צופים יהיו נאמרים
בחלקו של נפתלי . ותלד זלפה שפחת לאה . בכולם כתיב ותהר וכאן ותלד
אלא כחורה היתה ולא היתה ניכרת בעיבורה : (יב) ותאמר לאה בא גד .
אתא גדא דביתא אתא גדא דעלמא בא מי שעתיד לנרד משתיתן של
עכו"ם ומגו אליהו . אליהו משל מי . ר' אלעזר אמר משל בנימין דכתיב
(דסי' ח) ויערשיה ואליה וזכרי בני ירוחם כל אלה בני בנימין . ר' נהוראי
אמר משל גד היה הה"ד (מ"א יו) ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד .
א"ר פליפי בר נהוראי מאי הוית למימר כן . א"ל דכתיב (יחשע יג) ויהי
להם הגבול יעזר וכל ערי הגלעד . מה מקיים ר"א קרא דר' נהוראי מתושבי
גלעד מיושבי לשכת הגזית הוה . ומה מקיים ר' נהוראי קרא דר"א ויערשיה
ואליה . אלא מדרשות הן בשעה שהיה הקב"ה מרעישי עולמו היה
אליהו מזכיר זכות אבות . בני ירוחם והקב"ה מתמלא רחמים על עולמו .
פעם אחת נחלקו רבותינו בדבר אלו אומרים משל גד . ואלו אומרים משל

בנימין

מתנות כהונה

כך עשה . בתמיה : יכולה את כו' . דייק מדענתה ואמרה ואבנה גם אנכי מנחה ודלקמן : מה
זו כו' . דברי הספר הם ולא דברי רחל והכי מוכח בילקוט : דגני והייבני . דרש דגני שני דימן
ה"ג בילקוט נסיתי לשון הסתה שהיתה מפחה ומרלה ללאה ומסרה לה הסמיים שמסר לה יעקב
ודרש נפתלי נופתלין נינפה . מופתו שכן בכרכי היס קריין לכלה מינפי : פיתוליייה כל
סבות וגלגולי יעקב שנתפחל ונתגלגל לצד לבאן לא היה חלף בשבילי בפרש"י פיתוליייה לשון
חבלי' והם הסבות שלהם נמשך בעצמות שהצתה וצא לו לבבן : נופת זאת התורה שנקראת
נופת צופים ודרש נפתלי נופתלין נופת לי : בהלקו של נפתלי . כמה שנא' הנומן אמרי
ספר : גדא דביתא גדא דעלמא . פי' הערוך מול היות מול של כל העולם : לגדד משפחתן
צרכו' ופירושו לשון כריתת כד"א חלנא ויע"ע גד וכן פי' דעהיד למינדעא משפתיהו : משתיתן
יכודס : כזאי חזית כו' . מה ראות ראות מפסוק זה שהוא משל גד : ויהי להם וגו' . בשבט דן
קמייירי בשפר יחשע : מלשבת הגזית מפסוק זה שהוא משל גד : ויהי להם וגו' . בשבט דן
והל שהכל פונים להוראה שיוצאה משם והיא היתה ערוה על השכינ' ששורה בישראל כדאיתא
במדרש חזית : אלא מדרשות כו' . שמות אלו אינן שמות בני אדם אלא נקראו כן על שם זכר
אבות וכדמפרש ואזיל : בשעה שהקב"ה בא להרשיע בא עולמו מזכיר זכות אבות צי
ירוחם הקב"ה מרחם על עולמו והכי מוכח בילקוט : משל גד בא אליהו מבני צמח של רחל .
בילקוט סוף פרש' נצבים גורם מזרע של לאה חבל בפרשה זו גרם גם כן של רחל : ברזות

בנימין. בא ועמד לפניהם אמר להם רבותי מה אתם נחלקים עלי אני
 מכני בניה של רחל אני : (יג) ותאמר לאה באשרי כי אשרוני בנות.
 לומר אשרי מי שזכה לכך. א"ר לוי לא לן אשר באכסניא מימיו. ירש
 אשר נבהי פלטריות מה שלא ירש יהודה ארצות הה"ד (דס"ז) ובני אשר
 ימנה וישוה וישוי ובריעה ושרה אחותם. הוא אבי ברות. ר' לוי ור'
 סימון. ר' לוי אמר שהיו בנותיהם נאים והיו נשואות לכהנים שנמשחו
 בשמן המשחה שמן זית. ר' סימון אמר שהיו נשואות למלכים שנמשחו
 בשמן זית :

פרשה עב (א) וילך ראובן בימי קציר חטים. (משלי כג) חנוך לנער
 ע"פ דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה (נמדנר לב) יותן את
 הארץ הזאת לעבדיך וגו'. (ז"א כ) שבעים בלחם נשכרו ורעבי' חדלו עד
 עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אומללה. שבעים בלחם נשכרו זו לאה
 שהיתה שבעה בכנים ונשכרה. ורעבים חדלו זו רחל שהיתה רעבה לבנים
 חדלה. עד עקרה ילדה שבעה לאה שהיתה עקורה מבית ילדה שבעה.
 ורבת בנים אומללה זו רחל שהיתה ראויה שיעמדו ממנה רובן של בנים
 אומללה. ומי עשה כן ה' ממית ומחיה : (ב) וילך ראובן בימי קציר חטים
 וימצא דודאים. ר' היא בר אבא אמר יברוחין. ר' יצחק אמר שעורין.
 ר' יהודה בר' סימון אמר מיישין. בין לדברי אלו ובין לדברי אלו הכל מודים
 שלא הביא אלא מן ההפקר. למ"ד שעורים. שעורים בימי קציר חטים
 בשדה של הפקר הן לפי שכבר כלה הקציר של שעורים. תדע לך שהלך
 בשעת הקציר בשעת בכור כל מיני איפוריא ולא הביא אלא דבר שהוא
 מן המופקר. להודיעך שהיו שמורים מגזל הארץ. ואם כך היו שמורים
 מגזל הארץ עאכ"ו שהיו שמורים מכל הגזל. ויבא אותם אל לאה אמו.
 להודיעך עד היכן היתה כבודה של אמו עליו שלא מעמן עד שהביאם אל
 אמו. ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בנך. המעט קחתך את אישי.
 הניאת לסבי מן דקני. תאני ר' שמעון לפי שזילזלה בצדיק לפיכך אינה
 נכנסת עמו בקבורה. הוא דהיא אמרה לה לכן ישכב עמך הלילה א"ל
 עמך הוא דמיך עמי לית הוא דמיך. א"ר אלעזר זו הפסידה וזו הפסידה
 זו נשתכרה וזו נשתכרה. לאה הפסידה דודאים ונשתכרה שני שבטים
 ובכורה. ורחל נשתכרה דודאים והפסידה שבטים ובכורה. ר' שמואל בר'

נחמן

מתנות כהונה

פירש' צדוק כחוב כלומר פרוצו חבו פלטרואות וקרינן צדוק על שם הזית כדמפר' ואזיל :
 יותן את הארץ כו'. פירש' ראובן חפס דבר שהיה מלוי לו ביותר כך בניו חפסו בעבר הירדן
 אהיה עמי להם ראשונה חפס' שא"י היתה טובה הימנה : נשכרה שכר טוב וכן פירש' ה"ג
 בילקוט סדר זה ובספר שמואל לאה שהיתה עקרה ילדה שבעה : שהיתה ראוי כו'. שכל עלמו
 של יעקב לא כיון אלא לרחל : יברוחין כן ת"א מין עשב שנקרא כן : מיישין פירש' מין חילן
 שנקרא מייש : איפורי'א בשון יון פרי : מגזל הארץ. ממה שגדל על הארץ : הניאת לסבי
 כו'. פירש' משל הוא שאומנין מהגה אהה לזקן שלי משפרות זקני כלומר לא די לך שלקחה בעלי
 אלא שאתה רוצה להנאותו משלי ולא משלך : לפי שזללה. סיפיה דקרא קדיש לכן ישכב וגו' :
 דוא דה"א כו'. זהו שהיא אמר' כו' : לכן ישכב כו'. שהיה לה לומר לכן יבא כו' ואמרה ישכב
 לפני שכיבה עם אטוטיו : שני שבטים. יששכר וחובין : ה"ג מדרש חז"ה כפסוק הדולאים נהנו
 ריח שבטים והפסידה הכטרה ורחל הפסידה שבטים ושכרה הכטרה ופירש' שבטותו של ראובן

נחמן אמר זו הפסידה דודאים ונשתכרה שבטים וקבורה עמו . רחל
 נשתכרה דודאים והפסידה שבטים וקבורה : (ג) ויבא יעקב מן השדה
 בערב . תמן תנינן השוכר את הפועלים ופסק עמהם להשכים ולהעריב
 מקום שנהגו שלא להשכים ולהעריב אינו יכול לכופן . א"ר מנא מקום
 שאין מנהג תנאי בית דין הגדול הוא שתהא הוצאה משל בעל הבית
 והכנסה משל פועל . הוצאה משל בעל הבית מנין שנאמר (תהלים קד)
 תורה השמש יאספון מכאן ואילך יצא אדם לפעלו . הכנסה משל פועל
 מנין ולעבודתו עדי ערב . עד ערב לא נאמר אלא עדי ערב לומר עד
 השיכה כד"א (איוב ז) עדי נשף . ר' אמי בשם ר"ל אמר הפריחו על בעה"ב
 שאם היתה ע"ש תהא הכנסה משלו . עד היכן עד שיהא כל א' וא' ממלא
 לו הבית של מים וצולה לו הג מבעוד יום משום כבוד שבת ומדליק נר .
 שנאמר ויבא יעקב מן השדה בערב הה"ד (תהלים קד) ולעבודתו עדי ערב :
 (ד) ותצא לאה לקראתו . מלמד שלא הניחה אותו לרחוץ רגליו . ותאמר
 אלי תבא . א"ר אבהו צפה הקב"ה שלא היתה כוונתה אלא לש"ש
 להעמיד שבטים לפיכך הצריך הכתוב לומר וישמע אלהים אל לאה .
 ותאמר אלי תבא . א"ר לוי בא וראה מה יפה היתה סרסרותן של דודאים
 לפני מי שאמר והיה העולם שעל ידי הדודאים עמדו שני שבטים גדולים
 בישראל יששכר וזבולן . יששכר יושב ועוסק בתורה . וזבולן יוצא בימים
 ובא ונותן לתוך פיו של יששכר והתורה רבה בישראל (שי"ז) והדודאים
 נתנו ריה : (ה) ותאמר לאה נתן אלהים שכרי וגו' ותקרא שמו יששכר .
 יששכר תשיעי לשבטים והוא הקריב שני למלך הה"ד (נמודי ז) ביום השני
 הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר . מפני מה . מפני שהיה בן תורה
 הה"ד (דברים יג) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים . מהו לעתים ר' תנחומא
 אמר לקורניסין . ר' יוסי בן קוצרי אמר לעבורים . (סג) ראשיהם מאתים
 וכל אחיהם על פיהם . ר' ראשי סנהדראות היה יששכר מעמיד . וכל אחיהם
 מסכימים הלכה על פיהם והוא משיב להם הלכה כהלכה למשה מסיני .
 וכל השבח הזה מנין היה לו ליששכר משל זבולן שהיה עוסק בפרקמטיא
 שלו ומאכיל את יששכר שהיה בן תורה . הה"ד (נבאשים טג) זבולן לחוף ימים
 ישכון . וכשבא משה לברך את השבטים הקדים ברכת זבולן לברכת
 יששכר . (דברים לג) שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך . שמח זבולן
 בצאתך ממה שיששכר באהליך . וי"א יש שכר באהלי זבולן . זבדני
 אלהים

מתנות כהונה

מזה לזסוף הגולד אח"כ וכחכ סג"י בן שועיב כי רחל היטה ראויה לארבעה שבטים לפי שהיא
 היטה עקרת הבית : הוצאה יראתו למלכותו של בעל הבית לוותר עם הפועל ולה יאח אל אחר
 זריחה השמש : ובהכנסתו לבית הפועל יוותר עם בעל בית ולה יכנס אלה אחר שחשקה :
 הכנסה שלו לצריך לוותר לפועל למהר ביאתו מפני כבוד השבת : ה"ג מבעוד יום ומדליק נר
 משום כבוד שבת שנה"ו וה"ג בירושלמי שנה"ו וכו' . אדלעיל קאי שאמך שזמן הכנסת הפועל הוא
 עד חשכה ודייק מדכתיב בערב בקמ"ן משמע המבורר שהוא ערב : לפיכך הוזהר כו' . אע"פ
 שלא מנינו שהספלה : הדודאים כו' . ליסנא מעלייה נקט ליסנא דקרק' כלומר אופן דחליט
 נסמ ריה טכ : הקריב נחטמה המחנה : שני למלך . שני ליהודה : לקורסין גרסי' .

אלהים אותי זכר טוב. השדה הזו כ"ז שאתה מזבלה ומעדרה היא עושה פירות: (ו) ואחר ילדה בת. תנינא כיצד היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר הרי זו תפלת שוא. דבי ר' ינאי אמרי ביושבת על המשבר היא מתניא. א"ר יהודה בן פזי אף על היושבת על המשבר יכול להשתנות הה"ד (יטס יט) הכיוצר הזה לא אוכל לעשות לכם בית ישראל הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל. מה יוצר הזה לאתר שיוצר את הכר שוברה ועושה אחר אף אני עושה כן אפי' על המשבר. איתביה והכתיב ואחר ילדה בת. א"ל עיקר בריותה זכר היתה ומתפלתה של רחל שאמרה יוסף ה' לי בן אחר נעשה נקבה. א"ר תנינא בן פזי אמרות נביאות היו ורחל מן האמהות. יוסף ה' לי בנים אחרים אכ"כ אלא בן אחר אמרה עוד אחד הוא עתיד להעמיד הלואי יהיה ממני. א"ר תנינא נתכנסו כל האמהות ואמרו דינונו זכרים תפקד עוד זאת:

פרשה עג

עמך פקדני בישועתך. א"ר אלעזר בר"ה נפקדה שרת רחל וחנה. ויזכור אלהים את רחל (סג טז) זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו. זכר חסדו זה אברהם שנא' (מכס ו) חסד לאברהם. ואמונתו זה יעקב שנאמר (סג) תתן אמת ליעקב. לבית ישראל ישראל סבא. מי היה ביתו של יעקב אבינו לא רחל בכולם כתיב ובני לאה בכור יעקב ראובן ובני זלפה שפחת לאה גד ואשר ובני בלהה שפחת רחל הן ונפתלי וברחל כתיב בני רחל אשת יעקב. ד"א זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ויזכור אלהים את רחל וישמע אליה. (סג טז) פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי זה יעקב. מקרב לי שלא תקרב לי עצתו של רשע. שלא יאמר זו שילדה ימלנה עמו וזו שלא ילדה אל ימלנה עמו. דא"ר יודן בשם ר' אייבו בהרבה תפלות נפקדה רחל שנא' ויזכור אלהים את רחל רחל בזכותה. את רחל בזכות אחותה. וישמע אליה אלהים בזכות יעקב. ויפתח בזכות האמהות: (ב) א"ר שמואל בר נחמן אוי להם לרשעים שהם מהפכין מדת רחמים למה"ד. בכ"מ שנא' ה' מדת רחמים שנא' (שסג טז) ה' ה' אל רחום וחנון אך אפים רב חסד. וכתביב

וירא

מתנות כהונה

יש שכן. יששכר וסיריקון קדריש על זבולן: מזבלה כו'. לרש זבדמי כמו זבדמי לטון זבל בחילוף חופות דסל'נת וכמו שפירש צעל העקדה כלומר לעולם יעשה סלדס את אשר ימלא בידו לעשות ועל י"י יסלך יהבו והוא יגמור צעדו כמו שראינו בלחה שזריות' והשפלות' עמדה לה: תנינא כו'. צפרק הרואה חן העושה על מה שעבר הכי זה תפלת שוא כיצד כו': תפלת שוא. מפני שיצרת הולד כבר נגמרה למ' יום: ביושבת. אז היא תפלת שוא: הדיא מחמתא משנה זו שאמרה כיצד היא תפלת שוא איירי ביושבת על המשבר כן הוא צהדיס בירושלמי בפי' הרואה: ואחר ילדה בת. משמע אחר שנגמר יצירת וצריחת הזכר אל הנמני ולא היה חסד אלא יצאתו לעולם וק' לרבי ינאי שאמר שבשעה שיושבת על המשבר אי אפשר להשתנות ומשני עיקר צרייתו זכר היה כמו שאמר' ומתפלתה של רחל נהפך מיד לנקיבה וכן פירש' ובוסף פ' הרואה משמע דהפי גרסינן והכתיב ואחר ילדה בת ואמר ר' אבהו עיקר צרייתו כו'. וקשה לכל הפי' פנאי דלעיל דסברי דלא מהני ללואה אחר חרבעים יום ומשני א"ר תנינא האמהות נביאות היו ויהי עמהם דרך גם ושנוי טבע והפי' משני נמו צפרק הרואה והכי סליק שפיר ספי: עוד זאת

תל: ויזכור אלהים. ר"ה נקרא יום הזכרון: בירתו עיקר ציטו: של רשע. לכן: ס"ז

(ג'לש'ט ו) וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וינחם ה' ויאמר ה' אמתה . ואשריהם לצדיקים שהם הופכין מדה"ד למדת רחמים . בכ"מ שנא' אלהים הוא מדה"ד (שמות כג) אלהים לא תקלל . (סג) עד האלהים יבא דבר שניהם . וישמע אלהים אל לאה . (סד) וישמע אלהים את נאקתם . (ג'לש'ט ח) ויזכור אלהים את נח . ויזכור אלהים את רחל . מה זכירה זכר לה שתיקתה לאחותה . בשעה שחיו נותנין לו את לאה היתה יודעת ושותקת . ויזכור אלהים את רחל והדין נותן שהכניסה צרתה לביתה . ר' הונא ור' אחא בשם ר' סימון אמר (יה"א ז) דן יוסף ובנימין . בזכות דן נפקדה רחל בזכות דן עמד יוסף ובנימין : (ג) ויפתח את רחמה . ר' תנחומא בשם ר' ביבי אמר ג' מפתחות ביד הקב"ה . מפתח של קבורה . ומפתח של גשמים . ומפתח של רחם . מפתח של קבורה מנין שנא' (יחזקאל לו) הנה אני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם . מפתח של גשמים מנין (דניאל כח) יפתח ה' לך וגו' לתת מטר וגו' . מפתח של רחם מנין שנאמר ויפתח את רחמה . וי"א אף מפתח של פרנסה שנא' (תסליס קמ"ט) פותח את ירך וגו' : (ד) ותהר ותלד בן ותאמר אסף אלהים את הרפתי . א"ר לוי בן זכריה עד שלא תלד האשה הסרתן גתלה בה . לאחר שתלד תלוי בבנה . מאן אכל הדא מקמתא ברך . מאן תבר הדא מקמתא אלא ברך . אסף אלהים את הרפתי בפלגש בנבעה (שופטים כ"א) ארור נותן אשה לבנימין . אסף אלהים את הרפתי בימי ירבעם (יה"א יג) ולא עצר כה ירבעם עוד בימי אביתו ויגפהו ה' וימת . א"ר שמואל בר נהמן את סבור ירבעם הוא שנינוף לא נינוף אלא אביה . ולמה נינוף ר' אבא בר כהנא אמר על שהעביר הכרת פניהם של ישראל דכתיב (שפי"ג) הכרת פניהם ענתה כס . ר' לוי אמר שהושיב עליהם שומרים שלשה ימים עד ששנתנה צורתן . דתנן אין מעידים אלא על פרצוף פנים עם החוטם ואע"פ שיש סימנים בגופו ובכליו ואין מעידים אלא עד ג' ימים . ר' יוחנן אמר על שחסדם ברבים שנא' (יה"א יג) ועתה אתם אומרי' להתחזק לפני ממלכת ה' וגו' ועמכם עגלי זהב אשר עשה לכם ירבעם לאלהים . ריש לקיש אמר על שבזה לאחיה השילוני וקרא אותו בליעל . שנא' (סג) ויקבצו עליו אנשים רקים בני בליעל . רבנן אמרין על שכאת ע"ז לתוך ידו ולא בערה . הה"ד (סג) וילכוד ממנו ערים את בית אל ואת בנותיה וכתיב (מ"א יג) וישם את האחד בבית אל וגו' . והלא דברים ק"ו ומה אם המלך שהונה את המלך כמוהו ניגף . הדיוט שהוא מונה את הדיוט עאכ"ו : (ה) ותקרא את שמו יוסף לאמר יוסף ה' לי בן אהר . אהר לגלות . א"ר יהודה ב"ר סימון לא למקום שגלו עשרת השבטים גלה שבט יהודה ובנימין . עשרת השבטים גלו לפנין מן נהר סמכטיון . שבט יהודה ובנימין מפוזרים בכל הארצות . בן אהר למחלוקת . א"ר פנחס מתפלתה של רחל לא חלק שבט יהודה ובנימין עם עשרת השבטים . אהר י

שעשה

מתנות כהונה

אל יעלה פתו כי צרכים וגו' דאמר וסדין נתן לך כתיב אלהים לשון דין : דן יוסף ובנימין . מסוק הוא דברי הימים . בזכות דן . בן בלסה לרת רחל : מקמתה . פי' הערוך מלאכה ז' : ברך נק' : מאן סבר כו' . מי סבר מלאכה וכלי זה : ארור נתן כו' . וסוף סאלו על סדר : ה"ג השילוני שנא' ויקבצו עליו וגו' : עם עשרת השבטים . כלומר לא נסתפחו עמהם מנתלוקתם

שעשה מעשה אחרים כגון ירבעם וחביריו. ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף. כיון שנולד יוסף נולד שמונו של עשו שנא' (בראשית ז) ויאמר יעקב אל לבן שלהני ואלכה אל מקומי ולארצתי. דא"ר פנחס בשם ר' שמואל בר נהמן מסורת היא שאין עשו נופל אלא ביד בנויה של רחל. הה"ד (ינטיה מט) אם לא יסחבום צעירי הצאן. ולמה הוא קורא אותן צעירי הצאן שהם צעירים שבשכמתי: (ו) ויאמר לבן אם נא מצאתי חן בעיניך וגו'. נסיתי ובדקתי ויברכני ה' בגללך. ויאמר נקבה שכרך עלי. סכום קטע פרש (אמור הסכום קצוב ופרש מה שכרך). ויאמר אליו אתה ידעת וגו' כי מעט אשר היה לך וגו' ויפרוץ לרוב. ר' יהודה בשם ר' סימון בשם ר' חזקיה אמר מעט שבעים נפש. נאמר כאן מעט ונאמר להלן מעט במתי מעט. מה להלן בע' נפש אף כאן ע'. ויברך ה' אותך לרגלי. כ"מ שהצדיקי' הולכים ברכה משתלחת. ירד יצחק לגרר באת ברכה לרגלו שנא' (בראשית יג) וירד יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה וגו'. ירד יעקב אצל לבן ובאת ברכה לרגלו שנא' ויברך ה' אותך לרגלי. יוסף ירד אצל פוטיפר באת ברכה לרגלו שנא' (בראשית לט) ויברך ה' את בית המצרי. ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי ראובן בעי בי ושמעון בעי בי. וענתה בי צדקתי ביום סחר. ר' יהודה בר סימון אמר כתיב (משלי יג) אל תתהלל ביום סחר. אתה אמרת וענתה בי צדקתי ביום סחר למחר בתך יוצאת ומתענה שנא' (בראשית לד) ותצא דינה בת לאה: (ז) ויאמר לבן הן לו יהי כדברך. א"ר חייא רבה כל דבר ודבר שהיה לבן מתנה עם יעקב היה חוזר בו י' פעמים למפרע. שנא' הן לו. ורבנן אמרי ק' פעמים שנא' ואביכן התל ביוחהליף את משכורת עשרת מונים י' פעמים י' דאין מנין פחות מי'. וישם דרך שלשת ימים וגו' ויעקב רועה את צאן לבן הנותרות. ר"ל אמר נותרות מנהון בישין מנהון עקרון מנהון קווסרין. נותרת כתיב כמד"א ונתור ככיה ושיניה דקיסר. ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוז וערמון. חוטר היור דלוז ודדלוף. כך היה יעקב אבינו נותן את המקלות בשקתות המים והיתה בהמה באה לשתות ורואה את המקלות ונרתעת לאחוריה והזכר רובעה והיתה יולדת כיוצא בו. א"ר הושעיא נעשו המים זרע בתוך מעיהם ולא היו הסירות אלא צורת הולד בלבד. מעשה בכושי אחד שנשא לכושית אחת והוליד ממנה בן לבן. תפס האב לבן ובא לו אצל ר'. א"ל שמא אינו בני. א"ל היה לך מראות בתוך ביתך. א"ל הין. א"ל שהורות או לבנות. א"ל לבנות. א"ל מיכן היה לך בן לבן. א"ר הונא דבית חורון מלה"ש היו

מוענים

מתנות כהונה

מחלוקתם על מלכות בית דוד: סכום קטע כו'. סכום קטע ונכרת פרש לי ובילקוט גרם סכום קטע: אמור כו'. אינו מדברי הספר אלא מבאר אחד כחכה בפנים: בעי בי. רואה בי וחפץ ממני לרכו: הן לו. קרי ציה הן לא כלומר מהחלה הן ואח"כ לא וכתיב ותחלף את תשכורת עשרת מונים חו דרש לו לשון מסופק וחרס: מנין וזה מוסיף לשון מנין: נותרות משמע שנתרו מהמת גרעתן כמו שפירש' בסדר זה: מנהון כו'. מהם רעים מהם עקרים: קווסרים הערוך הביא ערך קווסר וערך נמר ולא פירשו ולפי הענין פירושו ענין חולי וכן פירש': נותרת כתיב. הגפולים והנקועים: ונתור כו'. במסכתהולין פרק אלו טרפות וכי' נפלו שמו הגדולים והקטנים: ודדליף כן ח"א ומין חילן הוא: שטף של גשמים. הביאו

ועינים מתוך צאנו של לבן ובאים ונותנין בתוך צאנו של יעקב . הה"ד
 שא נא עיניך וראה כל העתודים העולים על הצאן . עולים על הצאן
 אב"כ אלא העולים מאיליהן היו עולים . ר' תנחומא אמר שטף של גשמים
 רבנן אמרי ענגי כבוד : (ה) ובהעמיק הצאן לא ישים והיו העמופים ללבן .
 רבי יוחנן ור"ל . ר' יוחנן אמר בכיריא דלבן . ר"ל אמר לקישיא דלבן .
 ופרוץ האישי . ר' שמעון בר אבא אמר מלמד שנפרצה לו פרצה מעין
 דתנמא של עוה"ב המד"א (מיסג נ) עלה הפרוץ לפניהם . ר' אבא ב"כ אמר
 מאה ותרתי רבוא שבעה אלפין ומאתין עדרין הוה ליה ליעקב אבינו . ר'
 לוי אמר ס' רבוא כלבים . רבנן אמרי ק"כ רבוא . ולא פלוגי מ"ד ס' רבוא
 לכל עדר ועדר חד כלב . מ"ד ק"כ רבוא לכל עדר תרין כלבין . וישמע את
 דברי בני לבן . חזקיה אמר עד שלא ירד יעקב אבינו לשם לא נפקד
 בזכרים . וכיון שירד יעקב אבינו לשם נפקד בזכרים הה"ד וישמע את
 דברי בני לבן . את כל הכבוד הזה . ר' יהושע דסבנין בש"ר לוי אמר אין
 כבוד אלא כסף וזהב המד"א (נמס נ) בוזו כסף בוזו זהב ואין קצה לתכונה
 כבוד מכל כלי חמדה . וירא יעקב את פני לבן . בר סירא אמר לב אדם
 ישנה פניו בין לטוב ובין לרע . א"ל הקב"ה חמך אינו מסביר לך פנים
 ואת יושב כאן שוב אל ארץ אבותיך ואהיה עמך :

פרשה עד

(א) ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך .
 כתיב (סבלים קמג) ועקתי אליך ה' אמרתי אתה מחסי
 חלקי בארץ החיים . והלא אין ארץ החיים אלא צור וחברותיה . תמן
 שובעא תמן זולא . ואת אמרת חלקי בארץ החיים . אלא ארץ שמתיה
 חיים תחלה לימות המשיח . ר"ל בשם קפרא מיתיה לה מהכא (ישעיה מג)
 גותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה . א"ל הקב"ה אתה אמרת חלקי
 בארץ החיים שוב אל ארץ אבותיך . אביך מצפה לך . אמך מצפה לך .
 אני בעצמי מצפה לך . ר' אמי בשם ר"ל אמר נכסי חו"ל אין בהם ברכה
 אלא משתשוב אל ארץ אבותיך אהיה עמך . הכא את אמר ואהיה עמך
 ולהלן את אמר (פ"ג) ואהיה עמך בכל אשר הלכת . אלא דוד ע"י שהוא
 מפרנס את ישראל היה אומר לו ואהיה עמך בכל אשר הלכת . אבל יעקב
 ע"י שהוא מפרנס את ביתו הוא אומר לו שוב אל ארץ אבותיך וגו' :
 (ב) וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה וגו' . ארשב"ג בנ' דברים אני אוהב
 את בני המזרח . שאינן נושכין ואוכלין אלא חותכין ואוכלין . ואין חותכין
 בשר אלא ע"ג השולחן . ואין נושקין אלא ביד . ואין נוטלין עצה אלא
 במקום

מתנות כהונה

אופן העמודים מעד לבן לעד יעקב כדאח אמר ואל יעלה וכלן כתיב העולים : ענני כבוד
 כד"א ובהעלות הענן : בכיריא שולדו פירש"י גדיים העטופים כמה דאח אמר ועמקים יעטפו
 בר כלומר שנתקשרו לזקק בזכר ראשונה : לקישיא המאוהרות כד"א בהעמיק עלי נכסי לשון
 יציעה ועייפות ולא היה כח צון לקבל הסכיון לזהרה : מעין עה"כ . עין צמדרש קהלת צפוסק
 שנתיה וראה : ושבעת אלפים גרם . ופירש"י שהם כפלים . דגלים ודיק מלך מלך : לבל
 עדר ועדר חד כלב . וכתיב ליה שהיו לו עדרים כיוצא מלמדים הייק ויפרוץ הליש מלך מלך
 וכיוצא מלמדים כתיב ויעלמו במלך מלך : הודא הוה דכתיב וישמע את דברי בני לבן . ואילו לפני
 עזר כתיב ורחל בלה עם הלחן כמו פסוקי"י כסדר זה : לב אדם ישנה כו' . כמלכו שלם עמו

במקום רווח . כענין שנא' וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה במקום רווח . מתלא אומר בחקל דאית ביה איזגריין לא תימר מילה דמסמירין . ויאמר להן ראה אנכי וגו' ואביבין התל בוי . א"ר חייא רבה כל דבר ודבר שהיה מתנה עם יעקב אבינו היה חוזר בו י' פעמים למפרע שנא' הן לו . רבנן אמרי ק' פעמים שנאמר ואביבין התל בוי והחליף את משכורת עשרת מונים ואין מנין פתות מעשרה . אם כה יאמר נקודים יהיה שכרך וילרו כל הצאן . ר' ברכיה בשם ר' חנינא צפה הקב"ה מה לבן עתיד לעשות עם יעקב אבינו והיה צר צורה כיוצא בה . אם כה יאמר אמר אכ"כ אלא יאמר . ר' יודן ור' אייבו אמרו כי ראיתי את כל אשר עשה לך לבן אכ"כ אלא את כל אשר לבן עושה לך . ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום וגו' . ר"א בן יעקב א"ל ולדורותיו . אין דור שאין בו כאברהם . אין דור שאין בו כיעקב . ואין דור שאין בו כשמואל . ויאמר שא נא עיניך וראה כל העתודים העולים על הצאן עקודים נקודים וברודים . א"ר הונא דבית חורון עולים אכ"כ אלא העולים מאיליהן היו עולין . ר' תנחומא אמר שמץ של נשמים . רבנן אמרי ענני כבוד . ויצל אלהים את מקנה אביכם ויתן לי . כזה שהוא מציל מן הנצולת : (ג) ותען רחל ולאה ותאמרנה לו . למה מתה רחל תחלה . ר' יודן ור' יוסי . ר' יודן אמר שדיברה בפני אהותה . א"ל ר' יוסי ראית מימיך אדם קורא ראובן ושמעון עונה אותו והלא לרחל קרא ורחל ענתה אותו . על דעתיה דר"י ניהא . על דעתיה דר' יוסי לא מתה אלא מקללתו של זקן . שנא' עם אשר תמצא את אלהיך לא יהיה זהוה כשגגה שיוצאה מלפני השליט ותגנב רחל וגו' ותמת רחל וגו' . הלא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו וגו' . אפשר כן אלא אם הוה קוקיא שבא הוה נסיב ליה . פטיקלין טב הוה נסיב ליה : (ד) כי כל העושר אשר הציל אלהים מאבינו וגו' ויקם יעקב וישא את בניו . א"ר יוחנן כתיב (קס"ט) לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו . לב חכם לימינו זה יעקב שנא' ויקם יעקב וישא את בניו ואח"כ ואת נשיו . ולב כסיל לשמאלו זה עשו ויקח עשו את נשיו ואח"כ ואת בניו ואת בנותיו . וינהג את כל מקנהו ואת כל רכושו אשר רכש מקנה קנינו . מה שקנה מקנינו של לבן . ולבן הלך לגזוז את צאנו . בכ"מ שנא' נזיזה עושה רושם . ותגנוב רחל את התרפים אשר

מתנות כהונה

פס הכרת פניו ענתה זו וכן נהפוך : תמן פונע כו' . שם הסובע ושם הזול : במקום רווח . בשדה כדי שיראו שאין שם בני אדם ששומעין מודותיהם כדליתא בפ"ק דברכות : איזגריין מלאתי בחב"א שפי' עימין גלים ואיים והציה ראייה לדבר ופירושו בשדה שיש שם גלים וגבשושית אל האמר דכתיב הכר פני יש כמון שם שום אדם וישמע קולך : מה לבן עתיד כו' . בלחה אופן יקב לו שכרו : ה"ג אם כה אמר אין כתיב כאן . עושה משמע עושה עכשו במחשבתו אשר הוא חושב אליך : ויאמר אלי גרסי' . לו ולדורות לעיל בפרשה כ"ז דרש כן על אברהם אברהם ואע"ג דכאן לא כתיב יעקב כ"ל פעם אחת מ"מ מלינו בפרשת ויגש יעקב יעקב שני פעמים ואולי כי שם עיקר מקומו : ה"ג שא נא עימך וראה : מאיליהן כו' . כדלעיל ריש עמוד זה : חניצולות הגרושת : ניהא שמחה חלה : ותגנוב כו' . כעין גזירה שום קדיש : אפשר ק . שיעקב נתן ללבן מחומה בעד בנותיו שאמרו מכרנו : קוקיא פי' הערוך עדר . ופטיקלין פס פטוליקין ולפי העינין הוא מנה יפה ונהמד וכן מוכח בהדיא בלחיה רבה בפסוק ויגרם במדעם חזית סוף פסוק ישקני מנשיקום : ה"ג את נשיו ואח"כ את בניו : מקנינו של לבן . בעד

וישר לאביה. והיא לא נתכוונה אלא לשם שמים. אמרה מה אנא מיזיל
 וינשבוק הדין סבא בקלקוליה. לפיכך הוצרך הכתוב לומר ותננוב רחל
 זת התרפים אשר לאביה. ויוגד ללכן ביום השלישי. א"ר אבהו מה שהלך
 יעקב אבינו לנ' ימים הלך לכן ליום אחד. ויוגד ללכן ביום השלישי
 שלישי לבריהה. א"ר חייא רבה מה שהלך יעקב אבינו לז' ימים הלך
 לכן ביום אחד. ממה נפשך רוצה ולא רוצה כבר כתיב וישם דרך שלשת
 ימים בינו ובין יעקב. וכתיב ויוגד ללכן ביום השלישי שלישי לבריהה.
 שנא' ויקה את אהיו עמו וירדוף אחריו דרך שבעת ימים יומא דהו
 קיימין ביה. הוי מה שהלך יעקב בז' ימים הלך לכן ליום אחד: (ה) ויבא
 אלהים אל לכן הארמי בחלום הלילה. מה בין נביאי עכו"ם לנביאי
 ישראל. ר' המא בר חנינא ור' יששכר דכפר מנדי. רחב"ח אמר אין
 הקב"ה נגלה לנביאי עכו"ם אלא בחצי דיבור דכתיב (כמדכר נג) ויקר אלהים
 אל בלעם. ר' יששכר דכפר מנדי אמר אין הלשון הזה ויקר אלא לשון
 שומאה המד"א (דנניס נג) כי יהיה כך איש אשר לא יהיה מהור מקרה
 לילה. אבל לנביאי ישראל כדיבור שלם. בלשון חיבה. בלשון קדושה.
 בלשון שמה"ש מקלסין אותו וקרא זה אל זה ואמר קדוש. ר"י בר חנינא
 אמר אין הקב"ה נגלה לנביאי עכו"ם אלא בשעה שדרך בני אדם לפרוש
 מאלו מאלו דכתיב (פניו ז) בשעיפים מחזיונות לילה כנפול תרדמה על
 אנשים וגו' ואלי דבר יגונב וגו'. א"ר אלעזר בר מנחם (משני עו) רחוק ה'
 ירשעים אלו נביאי עכו"ם. ותפלת צדיקים ישמע אלו נביאי ישראל. מה
 בין נביאי ישראל לנביאי עכו"ם. ר' חנינא בר פפא ור' סימון. רחב"פ
 אמר למלך ואוהבו שהיו נתונים במרקלין. כל שעה שהוא מבקש הוא
 מדבר עם אוהבו (נ"א למלך ואוהבו שהיו נתונים במרקלין וביניהם וילון.
 ב"ש שהוא מבקש לדבר עם אוהבו מקפל את הוילון ומדבר עם אוהבו).
 סימון אמר למלך שהיה לו אשה ופילגש בשעה שהוא בא אצל אשתו
 הוא בא בפרהסיא. ובשעה שהוא בא אצל פלגשו הוא בא במטמוניות.
 כך אין הקב"ה נגלה על נביאי עכו"ם אלא בלילה (כמדכר נג) ויבא אלהים
 אל בלעם לילה. (כדאשית נ) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה. (סס נא)
 יבא אלהים אל לכן הארמי בחלום הלילה: (ו) ויאמר לו השמר לך.
 אפי' שאת אומרן למובתו הוא חושבן לרעתו. השמר לך מדבר עם יעקב
 שטוב עד רע וגו' למה נחבאת לברוח ולא הגדת לי ואשדחך וגו'. אמר
 למא חזר ביה. ולא נטשתני לנשק לבני ולבנותי. א"ל עד כדו אית ביה.

יש

מתנות כהונה

ואז שלח מלכן בעבודתו קנה עבדים ושפחות ושאר נכסים: עושה רושם. ע' לקמן פרשה
 ע"ה סוף ע"ג וכן הרושם ש"י זה מהם רחל מקללתו של יעקב כדלקמן: מזה חנה כו'. כלומר
 אך חלק ורומח זקן זה בקולקול ע"ג ופי' מהר"ר אליהו מזרחי דדייק מדכתיב אשר לחבית:
 הוצה כו'. כלומר ע"כ זריך חסה לאהדות בין ברעון בין שלח ברעון: וישם דרך כו'. ואל"כ
 איתו מהלך ג' ימים היו ללד ח"י שחס לה ק' ירגיש בו לכן בעבדו דרך עירו ושד ג' ימים הלך
 ל' משם ובחס השלישי הוגד ללכן ובחס ה' דרך אחריו והשיגו הכי מהלך כו': שאותן דרך
 ג' ימים שחס היו צימו ובין יעקב לכל הפחות במהלכו של יעקב ונוסף עליהם דרך ד' ימים או
 כיה פירוש מה שהלך מה שהיה ראוי לילך ועיין עוד ברמב"ן: דהוון קיימין כו'. בלחמו יום
 שס עמדים בו כלומר בלחמו יום שרדפו אחריו בלחמו יום עלמנו השיגו: ה"ג בלחמו לרעתו

למה

יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלהי אביכם אמר אלי לאמר . אמר
 לית הוא מיניה . ועתה הלך הלכת כי נכסוף נכספת לבית אביך למה
 נגבת את אלהי . את חמדת לילך אל בית אביך למה נגבת את אלהי . א"ר
 אייבו כיון ששמעו השבטים כך אמרו בושנו כך אבי אמנו שלעת זקנותך
 אתה אומר למה נגבת את אלהי . עם אשר תמצא את אלהיך לא יהיה
 זהוה כן כשגגה היוצאה מפי השליש ותגבר רחל ותמת רחל . ויבא לבן
 באהל יעקב ובאהל רחל . באהל יעקב שהוא אהלה של רחל . ובאהל לאה
 ובאהל שתי האמהות ולא מצא ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל . למה
 באהל רחל ב' פעמים שהיה מכיר שהיא משמשנית . ורחל לקחה את
 התרפים ותשימם בכר הנמל . בעבימא דגמלא . ותשב עליהם ותאמר אל
 אביה אל יחר בעיני אדוני כי לא אוכל וגו' . א"ר יוחנן תרפים לא מצא
 קיתונות מצא נעשו תרפים קיתונות שלא לבייש את רחל : (ז) ויחר
 ליעקב וירב בלבן . ר' עזריה בשם ר' חגי ור' יצחק בר מרון ותני לה
 בשם ר' חנינא בר יצחק . קפדנותן של אבות ולא ענותותן של בנים .
 קפדנותן של אבות מנין ויחר ליעקב וירב בלבן ויען יעקב ויאמר ללבן מה
 פשעי מה הטאתי כי דלקת דא את סבור שמא מכות או פצעים יהיו
 שם אלא דברי פיוסים יעקב מפיים את חמוי . כי מששת את כל כלי מה
 מצאת מכל כלי ביתך . א"ר סימון בנוהג שבעולם חתן שהוא דר אצל המזן
 אפשר לו שלא ליהנות אפי' כלי אחד אפי' סבין אחד . ברם הכא מששת
 את כל כלי אפי' מחט אפי' צינורא לא מצאת . ולא ענותותן של בנים
 מדוד שנא' (ש"א כ) ויכרה דוד מניות ברמה ויבא ויאמר לפני יחונתן מה
 עשיתי מה עוני ומה הטאתי לפני אביך כי מבקש את נפשי . מזכיר
 שפיכות דמים בפיוסו מולי דקמלא . ברם הכא כי דלקת אחרי . זה עשרים
 שנה וגו' טרפה לא הכאתי אליך . דקמילא . אנכי אחטנה מידי תבקשנה .
 אני הייתי חוטא על הארי . שכך גזר הקב"ה לארי שיהיה מורף ואוכל
 מצאנו של לבן בכל יום . וא"ת שאם היה רועה אחר היה מצילך . ת"ל
 (פס"ה נ"א) כאשר יהנה האריה והכפיר על טרפו אשר יקרא עליו מלא
 יועים מקולם לא יחת ומהמונם לא יענה . גנובתי יום וגנובתי לילה .

קריין

מתנות כהונה

למה נחנכה : דילמא חזר ביה גרסי' . לפיכך דבר עמו דברים טובים חולי ויחזר יעקב עמו :
 עד כדין כו' . עוד עתה יש כה בידך לנשקן : רית הוא כו' . לפיכך אמר אלהי אביכם ולא לו
 שכפר בעיקר ובפירש"י משמע שגרסי' לית הוא מיני : ה"ז רש"י לבית אביך את חמדת לילך
 ופירושו של פסוק נכסוף הוא : שלעת זקנותך כו' . כלומר מאחר שהוא נגבדוהי חין בו ממש :
 ותגנוב רחל ותמה רחל . כעין ג"ש דרש ללמד שעי' הגניבה מהו וע"ל ריש פ' ע"ג ויבא
 לבן באהל יעקב שהוא כו' . שהרי ע"כ היה קציעות האלו עם אחת משתי נשיו ורחל היתה עיקרה
 של ביתו : בעבימא דגמלא . כן ט"א : קיתונות כו' דייק מדכתיב ולא מצא את התרפים
 משמע תרפים לא מצא הא קיתונות כו' : שלא לבייש כו' . במלואו התרפים : קפדנותן כו' .
 כלומר בחרר אנכי בקפדנותן כו' : ה"ז דלקת מה אחת סבין וכן הוא בילקוט : צינורא וויס
 שטויס בו הנשים : בפיוסו מילין דקמלא . בתוך דברי פיוס מזכיר דברי מיתה : כי דלקת כו' .
 ולא אמר להרני או כה"ז : דקמילא מריפה פירושו שהומת ע"י חיה כד"ל טרוף טורף ווסף
 וגו' : חוטא על הארי . סקפחתי מזונותי כדמפרש ואיל : שיהיה טורף כו' . ומיזם שיעקב
 דעה זאת לא חלל מהם כלום ודייק מדכתיב אחטנה לשון עון אשר חטא : ביממא כו' הכריוס

קריין

קריין לי גנבא ביממא ונגבא בליליא : (ה) מה היה אומר . ריב"ל אמר
 מ"ו שיר המעלות שבספר תלים היה אומר הח"ד (תלמי קדי) לולי ה' שהיה
 לנו יאמר נא ישראל ישראל סבא . ר' שמואל בר נחמן אמר כל ספר תלים
 היה אומר (סג כג) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ישראל סבא . זה לי
 עשרים שנה . א"ר חייא רבה כל דבר ודבר שהיה לבן מתנה עם יעקב
 אבינו היה חוזר י' פעמים למפרע שנא' הן לו . רבנן אמרי ק' פעמים
 שנא' ותחלף את משכורתי עשרת מונים ואין מנין פחות מ' : (ט) לולי אלהי
 אבי אלהי אברהם ופחד יצחק . זבדי בן לוי וריב"ל . זבדי בן לוי אמר
 כ"מ שנא' לולי בא בזכות אבות . א"ל ר' יהושע והא כתיב (בראשית מג) כי
 לולא התמהמהנו . א"ל כל עצמן לא עלו אלא בזכות אבות שאילולא זכות
 אבות לא היו עולים משם בשלום . א"ר תנחומא אית דמפקין לישנא
 דריב"ל לזבדי בן לוי . ריב"ל אמר בכ"מ שנא' לולי בא בזכות אבות חוץ
 מזה . א"ל אף זה בא בזכות אבות . ר' יוחנן אמר בזכות קדושת השם .
 ר' לוי אמר בזכות אמנה ובזכות תורה . בזכות אמנה (תלמי כו) לולי
 האמנתי לראות . בזכות התורה (סג קיט) לולא תורתך שעשועי : (י) את
 עניי ואת יגיע כפי . ר' ירמיה אמר הביבה היא המלאכה מזכות אבות .
 שזכות אבות הצילה ממון ומלאכה הצילה נפשו' . זכות אבות הצילה ממון
 שנא' לולי אלהי אבי וגו' . ומלאכה הצילה נפשות את עניי ואת יגיע כפי
 ראה אלהים וגו' : (יא) ויען לבן ויאמר ליעקב הבנות בנותי והבנים בני .
 א"ר אבין כולהון בנותיו היו . הבנות בנותי הרי ב' . ולבנותי מה אעשה
 הרי ד' . רבנן מייתי ליה מהבא אם תענה את בנותי הרי ב' . ואם תקח
 גשום על בנותי הרי ד' . ויקח יעקב אבן וגו' . א"ר יוחנן כשן הזה של
 טבריא היתה . ויאמר יעקב אל אחיו לקטו אבנים . כמה אחין היו לו
 הד ולואי קבריה . אלא אלו בניו שהוא קורא אותן בלה"ק אחיו . א"ר הונא
 צבורים כיוצא בו צדיקים כיוצא בו . א"ר יוחנן לבש אדם לבושו של אביו
 הרי הוא כיוצא בו : (יב) ויקרא לו לבן יגד שהדותא . א"ר שמואל בר
 נחמן אל יהא לשון פרסי הזה קל בעיניך . שבתורה בנביאים בכתובים
 מצינו שהקב"ה חולק לו כבוד . בתורה ויקרא לו לבן יגד שהדותא .
 בנביאים (ימ"א י) כדנה תאמרון להום וגו' . בכתובים (דניאל ג) וידברו
 הכשדים למלך ארמית . והמצפה אשר אמר יצף ה' . א"ר אבהו כי יסתר
 אב"ב

מתנות כהונה

יקריין אותו כן שהשדוהו שלקה משל אחרים למלאות מספר לאן לבן מפני שראו שלא הסד ממנימו
 כלום ועוד פירו' לרוב שלא כמנהג : מה היה אומר . דכתיב וחדד שנתו וממילא שמעיין שהיה
 עוסק בתורה כמו שהחז"ל הענין בלילה כו' . וכדלעיל פרשה ס"ח : יאמר נא ישראל זה אחד
 מט"ו שיר המעלות : הן לו . אע"פ שאמר בתהלה הן חזר בו ואמר לו לשון ספק או ר"ל קרי ביה
 לא וכתיב עברת מונים : ה"ג לישנא דריב"ל לזבדי כלומר מחליפין וצילקוט גרס ל"א : בזכות
 קדושת השם . ודייק מדכתיב לולא ה' שהיה לנו וכ"מ שוב צילקוט תלים : ראה אלהים וגו' .
 וכס נאמר השמר לך מדבר עם יעקב מפני ועד רע : כולדו בנותיו . אף בלהה ולפני : כשן
 הזה כו' . פירש"י כך היתה גבוה כשן הסלע שבטבריה ודייק מדכתיב וירימה לשון גבוה ורוממות :
 כמה אחין כו' . כמה אחים היה לו ליעקב אחיו אינו הלל אחד ומי יתן שגם אותו קבר ואף
 גם הוא לא היה שמה ולמה אמר אחיו ל' רבים : לבושו כו' . נראה שעל מדותיו ומעשיו אומר
 כן : יסתר משמע שהאחד ישב בספר במקומו אבל האחד יכול הוא שיבא אלנו נסתר משמע

אכ"כ אלא כי נסתר . עד כאן היינו רואין זה את זה מכאן ואילך אין אנו רואים זא"ז . אם תענה את בנותי . א"ר ראובן כולהן בנותיו היו הבנות בנותי וגו' . אם תענה את בנותי שלא תקה נשים בחייהן . ואם תקה נשים על בנותי לאהר מיתתן . ראה אלהים עד ביני ובינך ויאמר לבן ליעקב וגו' . א"ר יוחנן כזה שהוא מורה את החנית : (יג) עד הגל הזה וגו' . לרעה אין אתה עובר אבל אתה עובר עלי בפרקמטיא . בשעה ששלח דוד את יואב לארם נהרים ולארם צובה פגע באדומיים בקש לזנבן הוציאו לו אפיסטולי שלהם (דניס ג) רב לכם טוב את החר וגו' . פגע במואביים בקש לזנבן והוציאו לו אפיסטולי שלהן (ס) אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה . באותה שעה שלח יואב אצל דוד א"ל פגעתי באדומיין ובקשתי לזנבן הוציאו לי אפיסטולי שלהם רב לכם . במואביין והוציאו לי אפיסטולי שלהן אל תצר את מואב . באותה שעה לא נהג דוד כבוד מלכות בעצמו . אלא עמד והעביר פיפורין מעליו ועטרה מעל ראשו ונתעטף במליתו והלך לו אצל סנהדרין . א"ל רבותי לא באתי לכאן אלא ללמד . אם נותנים אתם לי רשות אני מלמד . שלחתי את יואב לארם נהרים ולארם צובה ופגע באדומיים והוציאו לו אפיסטולי שלהן רב לכם . והלא הם פרצו את הגדר תחלה (שופטים ג) ויאסף אליו את בני עמון . פגע במואביים ובקש לזנבן והוציאו לו אפיסטולי שלהן אל תצר את מואב והלא הם פרצו הגדר תחלה (נמנכר כה) וישלה מלאכים אל בלעם ועתה לכה ארה לי . הה"ד (תהלים ס) מכתם . כמה אגרות כתב . ר' אייבו אמר שתיים כתב אחד לאדומיים ואחד למואביים . ר' הנינא אמר איגרת א' כתב הה"ד (ס) (ס) וישב יואב וגו' . חזר ולמד אדומיים מושל מואביים הה"ד (ס) למנצה על שושן עדות לעדה שהיא משיחה בלשונו של אלהים . מכתם לדוד ללמד . מכות ותמות . (ס) בהצותו את ארם נהרים ויך את אדום בניא מלח . כתוב אחד אומר ו"ח אלף וכתוב אחד אומר ו"ב אלף . אלא שתי מלחמות

היו

מתנות כהונה

פסל א' וא' ישב במקומו ולא יעזר על רעהו : כולהן בנותיו . כדלעיל מדכתיב בנותיו כרי זמני : ה"ג בנותיו היו חם הענס : ויאמר לבן ליעקב גרסי' . סיפיה דקרא קדיש דכתיב יריתי כזה שמורה חיות אחד וכן להודיע בנכותיו : לזנבן להרנן כד"ל ויזנב כך : באדומיים צילקוט שמואל גרם בארמיים כו' . עד . אפיסטולי שלהם הנה עד הגל הזה וכן לקמן צילקוט הליס גרם כמו כאן : אפיסטולי פי' הערוך כתב השמוון ובפירש"י איגרת עדות ורמיה שלהם פיפורין בנד השוב עשויה מלאכת אורג ועיין בערוך ערך ספייר או ה"ס לשון סורפין והוא לבוש מלכות וכן הוא גירסת הילקוט בדהיא : ה"ג בני עמון פגע במואבים ובקש כו' . וישלח מלאכים אל בלעם . א"ע' דבפרק שור שנגח ד' וה' אימת שבשביל אותו שליחות עדיין לא אומר מואב כבר הקשו בחוספת וסירלו שודי היה סומך על הפסוק דשופטים דעגלן מלך מואב אלא שהיה מסדר על פסוק מן התורה מפני חלול השם : מכתם לשון רופס וכתיב מי' כד"ל נכסם עוהודיך לפני או פירושו בלשון נוסריקון כדמפרש ואזיל : איגרת אחד . כתב דוד ליואב שדמס מואב מפני שהם פרצו תחלה : וישב יואב וגו' . גרסי' תליס כו' ס' ודכתיב מדכתיב וישב משמע שש ממלחמת מואב שהסיר לו דוד לבדו מפני שפרצו המה תחלה ולמדו האדומיים ממואבים שגם המה פרצו הגדר תחלה : לעדה שהיא כו' . דרש עדות לשון עדה ולשון עדות : לעדה כו' . הסנהדרין : בלשונו של האלהים . כלשון התורה שהם דברי אלהים חיים : מכות ותמות גרסי' ופי' הסירו לו להכותם בתמימות ומן הדין או תמות גם הוא לשון מות ותמותה : ו"ח אלף . כשמואל ב' ס' ח' : כי הרח אפי' אברהם מתחילה היה ע"ג ולכסוף חזר למוסב כמו שפירש"י

היו אחת של י"ב אלף ואחת של י"ה אלף : (יד) אלהי אברהם קדש .
 ואלהי נחור הול . אלהי אביהם משמעו קדש וחול . ויוזבה יעקב זכה בהר
 וישכם לבן בבקר וגו' ויברך אותם וגו' . א"ר איבו חיים וסגופים היו בע"כ .
 ולא היו מפרנינים אלא בפה . הה"ד וישכם לבן בבקר וגו' . וילך וישב לבן
 למקומו . לסורו . מלמד שנכנסו ליסמים בתוך ביתו והיו מקרקרין (ג"א
 מקרטעים) בו כל הלילה : (טו) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים .
 כמה מלאכים היו חלים ומרקדים לפני יעקב אבינו בכניסתו לארץ . ר'
 הונא בשם ר' אייבו אמר ס' רבוא מלאכים היו חלים לפני יעקב אבינו
 בכניסתו לארץ . הה"ד ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה . ואין
 שכינה שורה פחות מס' רבוא . רבנן אמרי ק"כ רבוא ויקרא שם המקום
 ההוא מהנים . מהנה הרי ס' רבוא . מהנים הרי ק"כ רבוא . א"ר יודן נטל
 סאלו ומאלו ושלח פרזובין לפניו . הה"ד וישלח יעקב מלאכים לפניו :

סדר וישלח

פרשה עה (א) וישלח יעקב מלאכים לפניו . ר' פנחס בשם ר'

ראובן פתח (תהלים יו) קומה ה' קדמה
 פניו הכריעהו פלטה נפשי מרשע חרבך . ר' פנחס אמר ה' פעמים דוד מקים
 להקב"ה בספר תלים . (תהלים ג) קומה ה' הושיעני אלהי . (סז) קומה ה'
 באפך . (סח) קומה ה' אל נשא ירך אל תשכה . (סח ט) קומה ה' אל יעוז
 אנוש . (סח יו) קומה ה' קדמה פניו . א"ל הקב"ה דוד בני אפי' את מקימוני
 כמה פעמים איני קם . ואימתי אני קם לכשתראה עניים נשודים ואביונים
 נאנקים . הה"ד (סח יג) משוד עניים מאנקת אביונים וגו' . ר"ש בר יונה
 אמר עתה אקום כ"ז שהיא מוכפשת באפר כביכול*) אלא לכשיגיע אותו
 היום שכתוב בו (ישעיה נב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים . באותה
 שעה (גדיס ג) הם כל בשר מפני ה' . למה כי נעור ממעון קדשו . א"ר
 אחא כהדא תרנגולתא דמנענה גרמה (ג"א דמונערא אנפה) מן קיטמא .
 קדמה פניו . קדמה לרשיעא עד לא יקדמינך . הכריעהו הכריחהו לבק
 * איני קם

הובח

מתנות כהונה

כפ' לך כפ' ואתה תבא אל אבותיך בשלום מלמד שששה תרח תשובה ופירש"י בחומש גרם
 אלהי אברהם חול וכן היא במס' סופרים שאותו שם נמחק לפי שהוא חול : סגופים לשון ענוי
 כד"ל המסנף עלמו ברעב ולעיל פרשה ס' גרם וסופים : מפרנינין פי' הערוך מפייס' כפה
 ולא בלב וגרם הוא מפריסין ועיין ערך מפריש וערך פח : לסורו לע"א שלו ולא היה משגיח
 כמה שלקחה רחל את הקרפים וזמה שהוכיחו אותו בני יעקב ולפי' ל' ד"ל מלמד כו' . בילקוט
 גרם לדמיו מלמד כו' : לסורו למקומו דרש כי הוא מקומו אשר הוא נשען עליה וזוטה זה :
 מקרקרים לשון לעקה או הוא כמו מקרקר קיר : מקרטעים פי' הערוך מדלגני' ודייק
 למקומו למקום מדרגתו שהוא בו קודם בוא יעקב חלו בשביל יעקב נחבך ובלכתו נטלו הליסטי'
 את הכל וחזר לכומו שהיה בראשונה : הללים לשון מחול וריקוד : קיץ ריבוא מהיית המה שתי
 מחנות של שכינה : פרזובין פירש"י שלוחין בלשון יון : חמושה פעמים כו' . בשוחר טוב
 מפרש ד' נגד ד' גלויות והחמישי נגד גוג ומגוג : מאנקת אביונים . סיפיה דקרא עמה חקום
 יאמר י"י שהיא כנסת ישראל : מוכפשת באפר : ה"ל כביכול חלו קם אלא : כהדא כו' .
 כשרעלה הזאם שמנערה את עלמה מעטרה : קדמיה ט' . כך אמר דוד להקב"ה אתם

הקדמו

חובה. שוברתו המד"א (פסלים כ) המה כרעו ונפלו וגו'. פלטה נפשי מרשע חרבך. פלטה נפשי מאותו רשע שהוא בא מכהה של אותה החרב שנא' (בראשית לו) ועל חרבך תחיה. ד"א פלטה נפשי מאותו רשע שהוא חרבך שבו אתה רודה את עולמך. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר פלטה נפשי מאותו רשע שהוא עתיד ליפול בהרבך הה"ד (ישעיה נד) כי דתה בשמים חרבי וגו'. א"ל הקב"ה לדרכו היה מהלך והיית משלה אצלו ואמר כה אמר עבדך יעקב: (ב) וישלה יעקב מלאכים לפניו. ר' יהודה ב"ר סימון פתח (משלי כה) מעין גרפש ומקור משחת וגו'. א"ר יהודה ב"ר סימון כשם שאי אפשר למעין להרפס ולמקום להשחת. כך א"א לצדיק למוט לפני רשע. וכמעיון גרפס ומקור משחת כך צדיק ממיט עצמו לפני רשע. א"ל הקב"ה לדרכו היה מהלך והיית משלה אצלו ואמר לו כה אמר עבדך יעקב. וישלה יעקב ר' הונא פתח (שם לו) מחזיק באזני כלב עובר מתעבר על ריב לא לו. שמואל בר נחמן אמר משל לארכיליטמים שהיה ישן בפרשת דרכים. עבר חד ושרי מעיר ליה א"ל קום לך דבישא שכיח הכא. קם ושרי מקפח ביה. א"ל ינער בישא. אמר ליה דמיך הוה ועוררתני. כך א"ל הקב"ה לדרכו היה מהלך ואתה משלה אצלו ואמר לו כה אמר עבדך יעקב. ר' יהודה ב"ר סימון פתח (ישעיה יג) מה תאמרי פי יפקוד עליך ואת למדת אותם עליך אלופים לראש. א"ל הקב"ה לדרכו היה מהלך ואתה משלה אצלו ואמר לו כה אמר עבדך יעקב: (ג) מלאכים אלו שלוחי ב"ו. רבנן אמרי מלאכים ממש. א"ר המא ב"ה הגר שפחת שרה היה ונודמנו לה מלאכים. זה שהוא אהובו של בית עאכ"ו. ומה אליעזר שהיה עבדו של בית נזדווגו לו כמה מלאכים. זה שהוא אהובו של בית עאכ"ו. א"ר יוסי יוסף קטנן של שבטום היה ונזדווגו לו שלשה מלאכים הה"ד (בראשית לו) וימצאהו איש וישאלהו האיש ויאמר האיש. זה שהוא אביהן של כולן עאכ"ו: (ד) לפניו. לזה שבא שעתו ליפול המלכות לפניו. ר' יהושע אמר שלה פורפירא ומלקיה קודמוהי. א"ל אין ב' וזוירים ישנים על דף אחד. אל עשו אהיו. אע"פ שהוא עשו הוא אהיו

מתנות כהונה

מקדמו לרשע גוג ומגוג עד שלא יקדימך הוא וכן הוא בהדי' בשומר טוב כ"ס ויאל יי ונלחם בגוים: הכריחהו הכריעהו דריש כמו הכריחהו בחילוף ע"ן בהי"ת בחיותו חתע"ס: שוברתו הכריעהו פירושו שוכריהו: ה"ג בשומר פוז חתה רודה חת עולמך שנאמר הו' חסור בשבט חפי: והיית משלה חללו בתמיה. כלומר לא יפה עשים וכן פירשו בעל העקדה: למעיון להרפס שמומיו חונס חסרים וחוזרים ועולים כמעיון המהגבר ועיון צ"ס' בחיי צפ"ו: כך צדיק ממיט. כלומר רעה היא צעתי יי ולא יעזבו צידו: ארבי ליסטים. שר הגולנים: ארבי פי' שר ומשול: וישרי כו' והתחיל לעורר אותו משנתו ואל' קום לך שרעה שכיח פה ובלקוט משלי גרם חייט' בישא שכיח הכא קם אותו ארכי ליסטים והוא מקפח בו והכה אותו. ה"ג בילקוט משלי ח"ל ינער בישא פי' בתמיה חתה האיש הרע למה תצטער אותי ח"ל הליסטים ישן הייתי ואתה נערתני וגירסתה הספר יל' שאתמר בלשון תימה נוער זה האיש הרע ואל' לא ינער מעלמו חלל חתה עוררתו ודמך בראשו: לדרכו היה מהלך. שכבר נח רוגזים שהרי חמו שלהם חתרי שנא' עד שוב חף לחיך וגו' ובשלחו חליו סיה מעורר השנאה: רזה שבה כו'. עשו הוא נוסל המלכות בראשונה ואל' ועלו מושיעים וגו': שלח פשט ויפשוט ח"ל משלה ובערוך גרם חלש כמו חלן: פורפירא לבוש מלכות: ומלקיה והשליכו לפניו כלומר רמו לו סיקח הוא המלוכה

אהיו : (ה) ארצה שעיר שדה אדום : הוא אדום . ותבשילו אדום . וארצו אדומה . גבוריו אדומים . לבושו אדומים . ופורע ממנו אדום . בלבוש אדום . הוא אדום (סס כס) ויצא הראשון אדמוני . תבשילו אדום (סס) הלעיטני נא מן האדום האדום הזה . ארצו אדומה ארצה שעיר שדה אדום . גבוריו אדומים (נחוס כ) אנשי היל מתלעים וגו' . ופורע ממנו אדום (זי ס) דודי צה ואהם . בלבוש אדום (ישעיש סג) מדוע אדום ללבושך : (ו) ויצו אותם לאמר כה האמרון לאדוני לעשו . רבינו אמר לר' אפס כתוב חד אנרא מן שמי למרן מלכא אנמונינוס . קם וכתב מן יהודה נשיאה למרן מלכא אנמונינוס . נסבה וקרטייה וקרעה . א"ל כתוב מן עבדך יהודה למרן מלכא אנמונינוס . א"ל ר' מפני מה אתה מבוזה על כבודך . א"ל מה אנא טב מן סבי לא כך אמר כה אמר עבדך יעקב . עם לכן גרתי . לכן דהוא רבהון דרמאי . יהיבתייה כחפתי לההוא גברא עאכ"ו . ולמה עם לכן גרתי ואחר עד עתה . שעדיין לא נולד שטנו של אותו האיש . אבל עכשיו נולד שטנו של אותו האיש . דא"ר פנחס בשם ר' שמואל בר נחמן מסורת היא שאין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל . הה"ד (ימיס מע) אם לא יסחבום צעירי הצאן . ולמה קורא אותן צעירי הצאן שהן צעיריהם של שבטים : (ז) ויהי לי שור וחמור וגו' . רבי יהודה ור' נחמיה ורבנן . ר"י אומר משור אחד יצאו שורים הרבה ומהמור א' יצאו חמורים הרבה . ר"ג אמר לישנהון דברייתא היא חמורתא גמלתא . רבנן אמרי שור זה מושח מלחמה שנא' (דנכיס לג) בכור שורו הדר לו . חמור זה מלך המשיח שנאמר (זכריס ט) עני ורוכב על חמור וגו' . צאן אלו ישראל שנא' (יחזקאל ג) ואתן צאני צאן מרעיתי . ועבד ושפחה (ספליס קג) הגה כעיני עבדים אל יד אדונייהם וגו' (סס) חננו ה' חננו כי רב שבענו בוז . וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו . שאתה נוהג בו כאה הוא נוהג בך כעשו . וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו . ר"ל אמר עמו כעמו מה הוא שהוא גבור ויכול לעמוד כנגד ארבע מאות . כך כל או"א מתן עשוי על ארבע מאות איש . ר' לוי אמר הלך ונטל אגרומי ממצרים . אמר אין יכולנא ליה הא טב ואם לאו אנא אימא ליה אייתי מכסא ומנר כן אנא קאים עליו וקמילנא ליה : (ח) ד"א וישלה יעקב מלאכים . וזרע שנאמר ברוה"ק ע"י שלמה מלך ישראל (משלי) ברכות לראש צדיק ופי רשעים יכסה חמס . כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד יעקב ועשו . ברכות לראש צדיק זה יעקב . ופי רשעים יכסה חמס זה עשו

הרשע

מתנות כהונה

המלוכה רחשונה . אין שני זכרים . רמו ש"ל לשניהם לקבל המלוכה כח' ואין שני מלכים תשמשו ככתר אחד : כ"ג גבוריו אדומים מגן גבורים מלדוס לטשו אדומים ואנשים כו' : אינרא לוגרת משמי לחומוני המלך אנטונינוס : נסבה כו' רציו לקח הליגרת וקרעו וקרעה : מה חנה טב כו' . וכי טוב חנכי מוקיני יעקב : דהוא רבסון כו' . ססוף רכב על כל הרמאים נחמו צבית ידי כלומר נחמו כפי רצוני והוא משל ממי שמננה חזירו שאומר הכרחיו עד שנתחיו צבית ידי : לההוא גברא . לעשו הרשע : שעדיין כו' . עד עתה קדיק : לישנא דברייתא כו' לשון הכריות כך הוא שאומרים על החמורים הרבה חמור ועל שורים הרבה שור : בעמו כלומר כדומה לו : אגרומי רשות לפיוס מוכסן : אין יכולנא טו' . אם אוכל לנעם

הרשע. אשריהן הצדיקים שמתברכין בארץ ומתברכין בשמים. וכך היא
המדה שנא' (יטעיס כג) אשר המתברך בארץ יתברך באלהי אמן. להודיעך
שכל הברכות שברך יצחק את יעקב כנגדו ברכו הקב"ה מלמעלה. יצחק
א"ל (כנלשית כז) ויתן לך האלהים מטל השמים וגו'. והקב"ה ברכו בטל
ומטר שנא' (מטס ס) והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל וגו'. יצחק
א"ל ומשמני הארץ. והקב"ה ברכו בתבואה שנאמר (יטעיס ז) ונתן מטר
זרעך אשר תזרע את האדמה. יצחק אמר יעבדוך עמים. והקב"ה א"ל
(יטעיס מט) והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך. יצחק א"ל הוה נביר
לאחיך. והקב"ה א"ל ע"י משה (דנניס כו) ולתתך עליון על כל הגוים. הא
למדת שכל הברכות שברכו יצחק מלמטה ברכו הקב"ה מלמעלה. ואף
דבקה אמו ברכתו כנגדו. שנא' (פסלס חס) יושב בסתר עליון. וכך אמרה
לו כי מלאכיו יצוה לך וגו'. כיון שאמרה לו בלשון הזה ברכתו רוח"ק
יקראני ואענתו וגו'. וכי מאחר שברכו הקב"ה. אביו למה הור וברכו
שנאמר (כנלשית כח) ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו. אלא שראה יצחק
ברוח"ק שעתידין בניו להגלות לבין או"ה א"ל בא ואברכך ברכות של גלויות
שיחזור עליך הקב"ה ויקבצך מן בין הגלויות. ומה הן הברכות (מטס ס) בשש
צרות יצילך ובשבע לא יגע כך רע ברעב פדך ממות וכמלחמה מידי הרב
בשוט לשון תחבא ולא תירא מושך כי יבא לשד ולכפן תשחק ומחית הארץ
אל תירא. לכך נאמר ברכות לראש צדיק: (ט) ד"א וישלה יעקב. (פסלס
קמ) אל תתן ה' מאויי רשע זממו אל תפק ירומו סלה. אמר לפניו רבון
העולמים אל תתן לעשו הרשע מחשבות לבו. מהו זממו אל תפק. אמר
לפניו רבש"ע עשה לו זמם לעשו הרשע כדי שלא תהא לו נחת רוח
שלימה. ומה זמם עשה לו הקב"ה לעשו. א"ר המא ב"ה אלו בני ברבריאה
ובני גירמאניה שאדומיים מתייראין מהם. ד"א אל תתן ה' מאויי רשע.
אמר לפניו רבון העולם כשם שהיתה בדעתו של לבן לעשות עמי רעה ולא
עזבתו. אף מחשבות של עשו אחי שמחשב עלי להרגני הפר דעתו. זה
אחד מנ' בני אדם שחשבו רעות ולא עמדו בידן. עשו וירבעם והמן.
עשו שנאמר (כנלשית כו) ויאמר עשו בלבו. בירבעם כתיב (מ"א יג) ויאמר
ירבעם בלבו. בהמן כתיב (אספר ו) ויאמר המן בלבו. מהו ויאמר עשו
בלבו. אמר קין הרג את אחיו ולא עשה לו המקום כלום וסוף שהוליד בנים
אחרים וירשו עמו את העולם. אף אני אהרוג את יצחק אבי תהלה ואה"כ
אהרוג את יעקב אחי ואירש את העולם לבדי שנא' (כנלשית כז) יקרבו ימי
אבל אבי. אמר אקרב אבלו של אבא קודם ואה"כ ואהרנה את יעקב אחי.
זלא הספיק הקב"ה בידו. לכך נאמר אל תתן ה' מאויי רשע: (י) ד"א
וישלה יעקב מלאכים. בא וראה מה כתיב למעלה מן הענין (סס לב)
ויאמר יעקב כאשר ראם וגו'. כמה היה מהנה אלהים שני אלפים רבוא
ממלה"ש שנא' (פסלס סח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן ה' בם סיני

בקדש

מתנות כהונה

לשבו הכי מוכחם ללוז אומר לו להביא מכם ומתוך כך חנני עומד עליו וההרג אומר: כי מלאכתי
מ' ק' אמרה כשהלך אל לבן: ובא והצרכך גרסי': זמם חכה סוף פיו: ה"ג כזה זמם

בקרש. ויקרא שם המקום ההוא מחנים. שתי מחנות למה מלמד שנתנו לו ליעקב ארבעת אלפים רבוא מה"ש ונדרמו להיילות של מלך. מהן לבושי ברזל. ומהן רוכבי סוסים. ומהן יושבי קרנות. פנע בלבושי ברזל אמר להם משל מי אתם. א"ל של יעקב. פנע ברוכבי סוסים אמר להם משל מי אתם. א"ל של יעקב. פנע ביושבי קרנות אמר להם משל מי אתם. א"ל של יעקב. שנא' מי לך כל המהנה הזו אשר פנשתי. ואף יעקב היה מזכיר לעשו שמו של הקב"ה ליראו ולבהלו שנא' כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים. משל למה"ד לאחד שזימן את חבירו לסעודה והכיר בו שהיה מבקש להרגו. אמר דומה טעם תבשיל זה כטעם אותו תבשיל שטעמתי בבית המלך. אמר ידע ביה מלכא מסתפי ולא קטליה. אף כך יעקב כיון שאמר לעשו כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים. אמר עשו הרשע הגיעו הקב"ה לכבוד הזה ישוב איני יכול לו: (יא) ד"א וישלה יעקב מלאכים. למה שלח יעקב אצלו שלוחים אלא כך אמר אשלה לו שלוחים אם יחזור בתשובה. אמר להם אמרו לו אל תאמר יעקב כדרך שיצא מבית אביו הוא עומד שנא' כי במקלי עברתי וגו'. ויצו אותם לאמר. אמרו לו אל תאמר כשיצא מעמך נטל בידו כלום מתפיסת הבית אלא בשכרי קניתי כל הללו בכחי שנא' ועתה הייתי לשני מחנות. באותה שעה שקרא יעקב לעשו אדוני. א"ל הקב"ה אתה השפלת עצמך וקראת לעשו אדוני ח' פעמים. הייך אני מעמיד מבניו ח' מלכים קודם לכניך שנא' (בראשית טו) ואלה המלכים אשר מלכו וגו'. אמר להם אמרו לו אם לשלום אתה מתוקן אני כנגדך. ואם למלחמה אני כנגדך. יש לי גבורים ובעלי גבורה וזרוע שאומרים לפני הקב"ה דבר והוא עושה להם רצונם שנא' (תהלים קפ) רצון יראיו יעשה. לפיכך בא דוד ליתן שבה וקלוס לפני הקב"ה שעזרו בכרחו מפני שאול. שנא' (ש"ס) כי הנה הרשעים ידרכון קשת. מה כתיב אחריו (ש"ס) כי השתות יתרוסן צדיק מה פעל. אמר לפניו רבון העולמים אם רחקת ונמשת את יעקב שהוא משתיתו ויסוד של עולם שנא' (משלי י) וצדיק יסוד עולם. צדיק מה פעל. על אותה שעה נאמר (תהלים כ) אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלהינו נזכיר: (יב) ד"א ויהי לי שור וחמור. שור זה יוסף שנא' (דברים לג) בכור שורו הדר לו. חמור זה יששכר דכתיב (בראשית מט) יששכר חמור גרם. וכן בנו של יוסף עומד לכלות את עמלק שנא' (שמות יז) ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי הרב. ובניו של יששכר יודעין מה הקב"ה עושה בעולמו שנא' (דברים יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מאתים. וצאן אלו ישראל שנא' (יהושע לג) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. ועבד זה דוד שנא' (תהלים קטו) אני עבדך בן אמתך. ושפחה זו אביניל

מתנות כהונה

ששה הקב"ה לעשו: וישבי קרנות עגלות חסונות כדאמרינן בפרק עשרה יוחסין ויוסף בקרנות של זהב ומהלכין בראשי גייסות: ה"ג משל למה הדבר דומה לאחד שזימן: ידע צ"ס מלכא. לשון טימה וחרדה יודע ממנו המלך ומכירו והוא מתיירא ולא סרגו: ויצו לוחם. סח בלבוש זה כן נקט בלשון קצר: שעזרו שעזר ליעקב: אם רחקס. בלוחם ששה טימה בלבוש: אם נפרססס עמנו מה טימ מועילים פעולתו: מה יעשה ישראל. לעמוד בליוו של הקב"ה: אפרסין

אביגיל שנא' (פ"א כ"ג) הנה הנה אמתך לשפחה. באותה שעה הלכו אותן השלוחים אצל עשו וראו עמו גבורים מזויינין. ובאו ואמרו ליעקב שנאמר וישוכו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגו'. מהו וארבע מאות איש עמו. א"ר שמואל בר נחמני ת' מלכים קושרי כתרים. וי"א ת' מיני אפרכין היו עמו. ור' ינאי אמר ת' ראשי גייסות היו עמו וכיון שאמרו לו ליעקב כל אותה גדולה היה מתיירא. והיה מחלק את נשיו ואת בניו לשתי מהנות. שנאמר ויחץ את העם אשר אתו: (יג) ויאמר אם יבא עשו אל המתנה האחת והכהו. באותה שעה אמר יעקב אבינו לפני הקב"ה רבש"ע כתבת בתורתך (ויקרא כג) ושור או שיה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד. אם יבא רשע זה ויאבד את בני ואת אמם כאחת ספר תורת שאתה עתיד ליתן על הר סיני מי יקרא בו. בכקשה ממך הצילני נא מידו שלא יבא ויכני אם על בנים שנא' הצילני נא. מה עשה עמד ושלח לו הורן לסמות את עיניו. שנא' (דברים עו) כי השוחד יעור עיני חכמים. ואין חכמים אלא אדומיים שנא' (עובדיה ה) והאבדתי חכמים מאדום ותבונה מהר עשו. ויתן ביד עבדיו עדר עדר לכדו וגו'. מהו ורוח תשימו. אמר יעקב לפני הקב"ה רבש"ע אם יהיו צרות באות על בני לא תביא אותם זו אחר זו. אלא תרווח להם מצרותיהם. באותה שעה נשא יעקב את עיניו וראה את עשו שהוא בא מרחוק ותלה עיניו למרום ובכה ובקש רחמים מלפני הקב"ה ושמע תפלתו והבטיחו שהוא מושיעו מכל צרותיו בזכותו של יעקב. שנא' (תהלים כ) יענך ה' ביום צרה ישנכך שם אלהי יעקב:

פרשה עו

(א) ויירא יעקב מאד ויצר לו. ר' פנחס בשם ר' ראובן שני בני אדם הבטיחו הקב"ה ונתייראו. הבחור שבאבות והבחור שבנביאים. הבחור שבאבות זה יעקב שנא' (תהלים קל"ג) כי יעקב בהר לו יה. וא"ל הקב"ה ותנה אנכי עמך ובסוף נתיירא שנאמר ויירא יעקב. הבחור שבנביאים זה משה שנא' (שם קו) לולי משה בחירו. וא"ל הקב"ה כי אהיה עמך ולבסוף נתיירא (כמדרג כ"ג) ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו. אינו אומר אל תירא אותו אלא למי שנתיירא. ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' שמואל בר נחמן משם ר' נתן ראויים היו ישראל כליה בימי המן אילולא שנסמכה דעתן על דעת הזקן אביהם. אמרו מה אבינו יעקב שהבטיחו הקב"ה וא"ל והנה אנכי עמך נתיירא. אנו עאכ"ו. הוא שהנביא מקנתר את ישראל ואומר להם (ישעיה נ"ג) ותשכה ה' עושך נוטה שמים ויוסד ארץ. אמר להון אנשיתון מה אמר לכון (ירמיה נ"ג) כה אמר ה' אם ימדו השמים מלמעלה אם ראיתם שמים שמפו והארץ מתמוטטת מנטיית

מתנות כהונה

אפרכין שלטמין על אפרכי: ז' זו אחר זו. חכופים: והבטיחו חוזר למעלה על תפלה דוד שהזכיר זכות יעקב ושהצילו הקב"ה מיד עשו והבטיחו הקדוש ברוך הוא גם אותו לעזרו בזכות יעקב: ונתייראו שמה גרם החטא כמו שפירש"י בחומש: אלא שנתירא. כלומר לפי שמתירא: שנסמכה דעתן כו'. שלמדו מיעקב חביבו וחזרו בתשובה ולא היו סומכין על זכות פגמן ולא על ההצמחה שהבטיחו הקב"ה ואף גם זאת וגו': אנשיתון ופי שכתבם מה שאמר לכם סי': ששמפו דרש ימדו כמו יעמדו שהוא לשון מייס ועינין הקטנור כל שנכתבם במדת סדלה כ"כ עד שנתחילו מן התשובה לגמרי עד שחפלו לה היה גם מניק היו מתחילתם וחסו שחכופים

מנטיית שמים וארץ לא היה לכם ללמוד אלא ותפחד תמיד כל היום :
 (ב) ד"א ויירא יעקב מאד ויצר לו . א"ר יהודה ב"ר אלעאי לא היא וראה ולא
 היא צרה . אלא ויירא שלא יהרג . ויצר לו שלא יהרג . אמר אם הוא מתנבר
 עלי הורגני . ואם אני מתנבר עליו אני הורגו . הדא הוא ויירא שלא יהרגו .
 ויצר לו שלא יהרג אמר כל השנים הללו הוא יושב בא"י תאמר שהוא בא עלי
 מכה ושיבת א"י . כל השנים הללו הוא יושב ומכבד את הוריו תאמר שהוא
 בא עלי מכה כיבוד אב ואם . שהדי כך אמר יקרבו ימי אבל אבי תאמר
 שמת אותו זקן ובא עלי להרגני . א"ר יהודה ב"ר סימון כך א"ל הקב"ה
 (בראשית ה) שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך . תאמר ע"כ היו התנאים
 ושמרני בדרך הזה ולא יותר א"ר יודן א"ל המקום שוב אל ארץ אבותיך
 אעפ"כ ויירא יעקב מאד . אלא מכאן שאין הבטחה לצדיק בעוה"ז .
 ר' הונא בשם ר' אחא אמר הנה אנכי עמך אם יהיה אלהים עמדי . אלא
 מכאן שאין הבטחה לצדיק בעוה"ז . ר' הונא בשם ר' אחא אמר (שמות ג)
 ויאמר כי אהיה עמך ואין דבר רע מזיקך וכתוב (סד) ויהי בדרך במלון .
 אלא שאין הבטחה לצדיק בעוה"ז . ר' פנהם בשם ר' חנין דציפורין אמר
 (מ"א ה) ויען בניהו בן יהוידע את המלך ויאמר אמן בן יאמר והלא כבר
 נאמר ה' (ד"ה ט) הנה בן גולד לך הוא יהיה איש מנוחה . אלא אמר הרכה
 קטיגורין יעמדו מיכן ועד גיהון . ויחץ את העם . לימדך תורה ד"א שלא
 יהא אדם נותן כל ממונו בזוית אחד . ממי אתה למד מיעקב שנאמר ויחץ
 העם וגו' . וכן הוא אומר (מ"א יח) ואחביאם חמשים חמשים איש במערה :
 (ג) ויאמר אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו . אלו אחינו שבדרום .
 והיה המחנה הנשאר לפליטה אלו אחינו שבגלות . א"ר הושעיה אף ע"פ
 שנשאר לפליטה מתענים היו עלינו בב' ובה' . ויאמר יעקב אלהי אבי
 אברהם ואלהי אבי יצחק . הא לעשו לא . אלא הבוחר בדרכיהם והעושה
 כמעשיהם אני מתקיים עליו . מי שאינו בוחר בדרכיהם ואינו עושה
 כמעשיהם אינו מתקיים עליו . ר' הונא בשם ר' אחא אמר מי היה קרוב
 לדוד

מתנות כהונה

שמכיים וזיה חמת המליק וקרוב לזה מלאתי טוב בל"ב"א : לא היא יראה כו' . כלומר אינו ענין
 אחד שיראה היא גדולה מזרע ואין יראה בלא זרע : אלא ויירא . שמא יהרג ויירא שמא יהרג
 אכן גירסת הספר היא ג"כ גירסת הסנוחמא ולפי זה כל שזרה גדולה מיראה שלא יהרגו אחרים
 והעפ"י שעשו כל עליו ודף אותו ואמרו חז"ל הלא להרגך השכם להרגו שגא' אם במחשת כו' .
 י"ל שמי' גם עושה לזדיק לא טוב ומהר"ר אליהו מזרחי כתב בשם סנוחמא שלא הי' מהירא ללא
 שמא יהרגו את עשו ויקללנו אביו : יקרבו ימי אבל . כלומר שימות ויסתכלו אחרים עליו :
 שאין הבטחה כו' . אין הדיקים סומכין על הבטחה ליראתם שמא יגרום החטא ויעין מזה
 ברמב"ן בסדר זמ' : הנה אנכי עמך . הקב"ה אמר לו הנה אנכי עמך והוא אמר כמעשהך אם
 יהיה אלהים עמדי ואחי' כמאן דאמר שהבטחה הנה אנכי נאמר לו קודם שאמר אם יהיה אלהים
 עמדי כסדר ספ' : כי אהיה עמך . כך אמר הקב"ה למשה : איש מנוחה וגו' . גרסו' וסיפיה
 דקרא והכינותי את כסא מלכותו על ישראל : מיכן וכו' . מכאן ועד נהר גיהון ששם אמר דוד
 למושחו למלך : יעמדו יכולים לעמוד : ה"ג בילקוט וכן הרמב"ן ויחץ את העם למדך מורה דרך
 ארץ שלא יהא אדם נותן כל ממונו בזוית א' ממי אתה למד מיעקב שגא' ויחץ את העם וגו' וכן
 הוא אמר ואחביאם חמשים חמשים איש במערה : ה"ג אלו אחינו שבגלות שנקראו בכל מקום פליטה
 הנשארם : מתענים היו עליהם . כלומר אע"פ שהיו פליטים בדרך חוביהם היו לריבים רחמים :
 הא לעשו לא . הלא מלך כל העולם ברוך הוא : מתקיי' עליו . להללמו בכל דרכיו ולהשיע'

לדוד לא אחז הוא מניה לאחז ואומר לחזקיהו (מ"ג) כה אמר ה' אלתי דוד
אביך. אלא הבוחר בדרכיהם והעושה כמעשיהם אני מתקיים עליו. שאינו
בוחר בדרכיהם ואינו עושה כמעשיהם איני מתקיים עליו: (ד) קטנתי
מכל החסדים. איך אבא ב"כ איני כדאי. ר' לוי אמר כדאי אני [אבל]
קטנתי מכל וגו'. כי במקלי עברתי את הירדן הזה. ר' יהודה ב"ר סימון
בשם ר' יוחנן אמר בתורה בנביאים בכתובים מצינו שלא עברו ישראל
את הירדן אלא בזכותו של יעקב. בתורה כי במקלי עברתי את הירדן
הזה. בנביאים (יחזקאל ד) והודעתם את בניכם לאמר ביבשה עבר ישראל את
הירדן הזה. ישראל סבא. בכתובים (ספסליס קיד) מה לך הים כי תנוס הירדן
תסוב לאחור וגו' מלפני אלוה יעקב. א"ר לוי אתר הוא תמן מצווה ירדן
בחמי טבריא. בבהלה נכנס יעקב אבינו שם ונעל בפניו עשו. וחתר לו
הקב"ה חתירה במקום אחר ויצא. הה"ד (ישעיה עג) כי תעבור במים אתך
אני ובנהרות לא ישטפוך: (ה) הצילני נא מיד אחי מיד עשו. הצל את
בני לע"ל מיד בני בניו שבאו עליהן מכתו של עשו. הה"ד (דניאל ו)
משתכל הוית בקרניא ואלו קרן אחרי זעירה סלקת ביניהון זה בן נצר.
ותלת מן קרניא קדמיתא אתעקרה מן קדמה. זו שנתנו להם מלכותם
מקרין וקרום וקרדידוסי. ואלו עינין בעיני אנשא בקרנא דא ופום ממלל
רברבן. זו מלכות הרשעה שהיא מכתבת מירוניא מכל או"ה. א"ר יוחנן
כתיב (ס) וקרניא עשר מנה מלכותה עשרה מלכין יקומון (מן ארעא).
כולהון ביוצאי ירכו של עשו הכתוב מדבר. (ס) משתכל הוית בקרניא
ואלו קרן אחרי זעירה סלקת ביניהון זו מלכות הרשעה. ותלת מן קרניא
קדמיתא אתעקרה מן קדמה. אלו ג' מלכויות הראשונות. ואלו עינין בעיני
אנשא בקרנא דא. זו מלכות הרשעה שהיא מכנסת עין רעה בממונו של
אדם. פלן עתיר נעבידניה ארכוננוס. פלן עתיר נעבידניה בליומוס. פן
יבא והכני אם על בנים. ואתה אמרת (דניס כג) לא תקח האם על הבנים.
ד"א פן יבא והכני אם על בנים. ואתה אמרת (ויקרא כג) ושור או שה אותו
ואת בנו לא תשחטו ביום אחד: (ו) ואתה אמרת היטב איטיב עמך.
היטב בזכותך איטיב בזכות אבותיך. וילן שם בלילה ההוא ויקח מן
חבא בידו מנחה לעשו אחיו עזים מאתים ותישים עשרים. א"ר ארעז
מכאן לעונה האמורה בתורה. הטיילים בכל יום. הפועלים שנים בשבת.
הספנין אחת לו' חדשים. עזים מאתים שהן צריכות תישים עשרים:
רחלים מאתים שהן צריכות אילים עשרים. גמלים מניקות ובניהם שלשים
ובנאייהם

מתנות כהונה

מכל כרוסיו: מניה לחמו. (לחמו לו חלתי דוד חניך לו) לחמו לחזקיה חלתי לחז חניך לפי
ססיה רשע: איני כדאי. מעולם הייתי קטן להעשות לי נס: כדאי אני. הייתי כדאי אבל
נעשיתי קטן מפני כל החסדים: מצווה ונופל שם בחזקה ורוגש מחד: ונעל בפני עשו.
בלכתו לחזן: המלכות של עשו: מירוניא הערוך פירושו ענין מס וכראה שהוא ענין ממסלה
ועלילה ועיין בערוך ערך כון הראשון והשלישי: שרשה מלכות הראשונות. בגל יון ומדי ועיין
מה בערוך ערך קרן: פלן עתיר כו'. פלוי זה עשיר נעשה אותו מושל או חכם מחכמי העלם
ויסן לנו עמון הרבה כללית לאל אנטונינוס פרשה ס"ז: בזכות אבותיך. ואע"פ שאין לי זכות
סדי זכות אבותי קיים: לעונה האמורה בפרשה. כל זה בירושלמי דכתובות כ"ג א"פ:
בנאייהם אלו הזכרים הטובים אותם שאלו אולי חכמה: שהוא לנוע בהשמישו. מפרש בגמרא

ובנאייהם שלשים. ר' ברכיה בשם רשב"ג אמר לפי שהוא צנוע בתשמישו לפיכך לא פירסמו הכתוב. אלא גמלים מניקות ובניהם שלשים ובנאייהם שלשים. פרות ארבעים ופרים עשרה שהן צריכות פרים עשרה. אתונות עשרים שהן צריכין עירים עשרה. ולמה הוא נותן את הגמלים באמצע. אלא א"ל הוי רואה את עצמך כאילו אתה יושב על בימה ודן ואני נידון לפניך ואת מתמלא עלי רחמים: (ז) ויצו את הראשון לאמר כי יפנשך עשו אחי ואמרת לעבדך ליעקב מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו. רבי גר' יוסי ב"ר יהודה היו מהלכין בדרך. ראו עכו"ם אחד בא לקראתם אמרין תלת מילין הוא שאיל לן. מה אתון ומה אומנתכון ולאן אתון אזלין. מה אתון יהודאין. מה אומנתכון פרנמוטטין. ולאן אתון אזלין למזבן חטים מן אוצריא דיבנה. עמד לו ר' כנגד העכו"ם לראות מה ישאל והמתין לו ר' יוסי ב"ר יהודה אמר אם אמר מלה אנא אמר אוהרי. א"ל ומנין אית לך הא. א"ל מיעקב אבונא. והנה גם הוא אחרינו: (ח) ויצו את הראשון וגו' גם את השני וגו'. ר' פנחס ור' הל'קיה בשם ר' סימון במוצאכם אותו בנדולתו. ואמרתם גם הנה עבדך יעקב אחרינו הה"ד (איוז ט) ארץ נתנה ביד רשע פני שופטיה יכסה וגו'. ויתן ביד עבדיו עדר עדר לבדו. למה לא הכניסן לו בערבוביא. כדי לתמהו על דורון שלו. ולמה לא הכניסן כולן כאחת. כדי להשביע עיניו של אותו רשע. אתי למחסל והוא אמר קביל אתי למחסל והוא אמר קביל ותעבור המנחה על פניו וגו'. אף הוא בעקא: (ט) ויקם בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת ב' שפחותיו וגו'. ודינה היכן היא נתנה בתיב' ונעל בפניה. אמר הרשע הזה אינו רמה היא שלא יתל' עיניו ויראה אותה ויקח אותה ממני. ר' הונא בשם ר' אבא הכהן בודלא אמר א"ל הקב"ה (איוז ו) למס מרעהו חסד. מנעת מרעך חסד. מנעת חסדא מן אתוך דאילו איתנסיבת לנכרא לא זינתה. (ג"א דנסבת לאויוב לא ציורתיה בתמיה). לא בקשת להשיאה למחול הרי היא נשאת לערל. לא בקשת להשיאה

מתנות כהונה

שתשמישו אחור כנגד אחור: ולמה הוא נותן כו'. שהיה לו לסמוך הספורים לספורים: ואתה מהמנולא כו' ודרש גמלים לשון גמילות חסד: אם אמר מלה כו'. אם יאמר דבר שאלה אחת חמי חשנה עליו כפי השאלה ורש"י ז"ל פירש ר' יוסי בר יהודה אמר בלבו אם יענהו העכו"ם מאותו חשבה שיאמר לו ר' הני אבוא אחריו ואשיבכו תשובה אחרת: א"ל ומנין כו'. ר' יוסי א"ל לרבי מיין לך זאת להסין דבר תשובה קודם בא השאלה וא"ל מיעקב אבינו שאמר למולידי המנחה כדבר הזה מדברין וגו': במוצאכם איתו בגדולתו. נראה שרמז על העמיד שהם נמנא ברי עשו בהללחתו ובגדולתו הויה נדחים מפניהם עד עת בא הישועה וזכו והנה גם הוא אחריו: ארץ נתנה כו' שיעקב קרא עזמו עבד לו וזכו פני שופטיה יכסה: לתמהו כו'. רש"י חשבה נדח לתמהו על רבוי דוכון משמע שיראה שהמה מניס רבים ומתוך זה יעמוד על מניס יודע כי רב הוא: כולן כאחת. מיד עדר אחר עדר: ולמה רווח תשימו: למחול ללסיס שסבור שזכר כלה המנחה ועוד מעט ועוד עדר בא: והוא אומר מוליך העדר אמר לעשו קבל עוד: אף הוא בעקא. והיה שריו בצעך שזרך לכל זה: ודינה היכן היא. דייק מדכתיב יא' ילדיו וכייליגוהו כולוהו להדדי ש"מ בשוין דבר הכתוב גם הנקבה נקראת בשלשן הקודש ילדה והכיניו ליהודה ילדתו וכינוי לרבות ילדותיו כמו נערה נערותיו: ברדלא שמי סיבות הן בר דלא בנו של דלא גם יכול להיות שנקרא כן על שם מקומו כדאיתא צירושלמי בפרק הדר אנשי ברדלא: דאילו אחסיבית וכו'. שלא היה לקחה שפס: דנסבת לאויוב כו'. כשנשאת לאויוב לא החזרתו לעשט בהמיה וכן אם היתה נשאת לעשו היתה מחזרתו למוסב: למחול זה עשו: לערל זה

להשיאה דרך היתר הרי נשאת דרך איסור הה"ד (נכאשית לה) ותצא דינה בת לאה. ויקחם ויעבירם את הנהל. ר' הונא בשם ר' אידי עשה עצמו כנשר נסיב מן הכא ויחיב הכא :

פרשה עז (א) ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו. (דברים לג) אין כאל ישורון רוכב שמים בעוזך. ר' ברכיה בש"ר יהודה ב"ר

סימון אמר אין כאל ומי כאל ישורון. הנאים והמשוכחין שבכם. אתה מוצא כל מה שהקב"ה עתיד לעשות לע"ל. הקדים ועשה ע"י הצדיקים בעוה"ז. הקב"ה מחיה את המתים ואליהו מחיה את המתים. הקב"ה עוצר גשמים ואליהו עוצר גשמים. הקב"ה מברך את המועט ואליהו מברך את המועט. הקב"ה מחיה את המתים ואלישע מחיה את המתים. הקב"ה פוקד עקרות ואלישע פוקד עקרות. הקב"ה מברך את המועט ואלישע מברך את המועט. הקב"ה ממתיק את המר ואלישע ממתיק את המר. הקב"ה ממתיק את המר במר ואלישע ממתיק את המר במר. ר' ברכיה בש"ר סימון אמר אין כאל ומי כאל ישורון ישראל סבא. מה הקב"ה כתוב בו (ישעיה נ) ונשגב ה' לבדו. אף יעקב ויותר יעקב לבדו: (ב) ר' הונא אמר נדמה לו בדמות רועה. לזה צאן ולזה צאן לזה גמלים ולזה גמלים. א"ל העבר את שלך ואה"כ אני מעביר את שלי. העביר יעקב אבינו שלו. אמר נחזור ונחמי דילמא אנשינן כרום. מן דחור ויאבק איש עמו. ר' הייא רבה ור' שמעון ב"ר נסבין ויהבין בפרגמטיא בהדין מטבסא. עלון להדא צור ועבדון עבידיתהון. מן דנפקין מן פילי אמרי גלך ונתפוס אומנות אבותינו נחזור ונחמי אי אנשינן כלום. חזרון ואשכחון מחיילא דמטקסין. אמרין לחון מן הן אית לכון. אמרין מן דיעקב סבא. דכתיב ויותר יעקב לבדו. ורבנן אמרי לארכיליסטים נדמה לו. לזה צאן ולזה צאן לזה גמלים ולזה גמלים. א"ל העבר את שלי ואני אעביר את שלך. העביר המלאך את של אבינו יעקב כהרף עין. והיה אבינו יעקב מעביר וחזור ומשכח מעביר וחזור ומשכח כל הלילה. א"ל פרקמוס (ג"א פרמקום). א"ר פנחס בצותה שעה נטל אבינו יעקב פוקרין ונתן לו בתוך צוארו וא"ל פרקמוס

מתנות כהונה

שם: כנשר נראה שהגמיל נקודה בפתיח והוא אדם המעביר הספינה לעבר הנהר מעבר הסני כד"א המר גמל ולא שמעו בהמנע ושלח ידו ולקח מלך זה ונתן לזר זה דל"כ למה ויותר לבדו ולמה לא לקח אחס פנים קטנים כדרך שלקח שאר המטעלים כלם ולא היה נותר לבדו: נסיב ב'. לוקח מלך זה ונתן בלד זה: אין כאל ומי כאל. ופירוש הכהוב אין מי שידמה לאל רק מי הוא זה שידמה לו ישורון וכדמפרש ואזיל: הנאים והמשוכחין. הצדיקים הישרים: המר במר. שאמרו חז"ל שאותו עין שהורו י"י למשה הרדופי היה: נדמה לו. שרו של עשו ליעקב חיינו: א"ל המלאך ליעקב חיינו: העבר את שלך ואני אעביר את שלך ונתן לו בתוך צוארו וא"ל פרקמוס: נחזור ונחמי ב'. נחזור ונראה השם לא שכתנו כלום: מן דחור. אחר שחור: נסבין ב'. נושאין ונותנים בשהורה: ממבסא משי מוכח: עלן כ'. נכנסו לזאת העיר זור ועשו מלאכתן כלומר עוסקין בשהורחן מאהר שילאו מן השער: מחיילא פירש הערוך משא של משי: אמרין ב'. הנבריות שראו זה אמרו להם מיין לכם חכמה זאת לחזור לאחוריקס אע"פ שלא הרגפתם שום שכתה: סאבן גרסינן. פירוש אקרט: ומשכח ומלא עוד לאן אחרים: פרמקום פירש רש"י והערוך מכסף בלשון יין: פרקמוס

פרקמוס. א"ר הונא בסוף אמר המלאך אני מודיעו עם מי הוא עוסק. מת עשה נתן אצבעו (נ"א צור) בארץ התחילה הארץ תוספת אש. א"ל יעקב מן דא את מדהיל לי אנא כוליה מינה. הה"ד (עובדי 6) והיה בית יעקב אש וגו'. ר' חמא בר חנינא אמר שרו של עשו היה. הוא דהוה א"ל כי על כן ראיתי פניך בראות פני אלהים ותרצני. משל לאתלימים שהוא עומד ומתגושש עם בנו של מלך. תלה עיניו וראה את המלך עומד על גביו והרפיש עצמו לפניו. הה"ד וירא כי לא יכול לו. א"ר לוי וירא בשכינה: (ג) כי לא יכול לו. א"ר ברכיה אין אנו יודעים מי נצה אם מלאך אם יעקב. ומן מה דכתיב ויאבק איש עמו הוי מי נתמלא אבק האיש שעמו. א"ר חנינא בר יצחק א"ל הקב"ה הוא בא אליך והמשה קמיעין בידו. זכותו וזכות אביו וזכות אמו וזכות זקנו וזכות זקנתו. מדוד עצמך אם אתה יכול לעמוד אפילו בזכותו. מיד וירא כי לא יכול לו. משל למלך שהיה לו כלב אגריון וארי נמירון והיה המלך נוטל את בנו ומלכבו בארי שאם יבא הכלב להזדווג לו יאמר לו המלך ארי לא היה יכול לעמוד בו ואתה מבקש להזדווג לו. כך שאם יבואו עכו"ם להזדווג לישראל יאמר להם הקב"ה שרכם לא היה יכול לעמוד בו ואתם מבקשים להזדווג לבניו: (ד) ויגע בכף ירכו. נגע בצדיקים ובצדיקות בנביאים בנביאות שהן עתידין לעמוד ממנו ואי זה זה דורו של שמד. ותקע כף ירך יעקב. ר' ברכיה ור' אלעזר. ר"א אמר שייעה. ר"ב בשם ר' אסי אמר סידקה כדנ. רב נחמן בר יעקב אמר פירשה ממקומה כדכתיב (יחזקאל ג) ותקע נפשי וגו' כאשר נקעה נפשי. א"ר חנינא בר יצחק כל אותו הלילה היו שניהם פוגעין זה בזה. מגיניה דדין לקביל מגיניה דדין. כיון שעלה עמוד השחר ויאמר שלחני כי עלה השחר:

פרשה עז (א) ויאמר שלחני כי עלה השחר. כתיב (איכה ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך. א"ר שמעון בר אבא על שאתה מחדשנו ככל בקר ובקר אנו יודעים שאמונתך רבה להחיות לנו את המתים. א"ר אלכסנדר ממה שאתה מחדשנו בבוקרן של מלכיות אנו יודעים שאמונתך רבה לגאלנו. ר' חלבו בש"ר שמואל בר נחמן אמר לעולם אין כת של מעלה מקלסת ושונה. אלא בכל יום בורא הקב"ה כת של מלאכים חדשה והן אומרין שירה חדשה לפניו והולכין להם. א"ר ברכיה השבתי את ר' חלבו והא כתיב ויאמר שלחני כי עלה השחר והגיע זמני לומר

מתנות כהונה

פרמקום מכסף הזה שכל עוד שאני מעביר אתי מוצא יתח: פוקרן בגד רך של אמר: ה"צ רש"י וילקוט ובמדרש חזית פרמקום לית הרשין מלתיין בלילה: מן דא כו' מזה חתה מיראחי אתי הכל מזה כלומר מן האש: אתלימים פירש"י והערך משרת המלך: מתגושש מנגע ומחזק להפילו חלצה: והרפיש לשון דריסה כלומר השפיל עלמו לפניו: ויאבק הוא לשון חבק ואמר יחבק בלשון מחפעל שנתמלא חבק וחתה שנתחבק עמו וחתה מפני שיעקב הפילו חלצה: ה"צ וזכות אביו וזכות אמו וזכות זקינו: מדוד לשון שיעור ואומד דעם: אפילו בזכותו דייק מדכתיב כי לא יכול לו: אגריון פירש הערוך יערי: נמירין פי' הערוך של חרבות: מלכבו מסיחו צו ומורצו להחזיק לבו להתחבק עמו: שייעה החליק הכשר מעל העגס: מגיניה וכו'. מן של זה כדרך הלוחמים: בבוקרן של מלכיות עובדי כוכבים. שלהם בקר ואור ולנו הושך בגלגל והקב"ה מחדש אותנו ומלילנו מתחם יום. אז יל מן מה שהלחמנו והולחמנו משלם גלגל

לומר שירה. א"ל הנוקא סברת למחנקני. אמרית מה הוא דין דכתיב
 ויאמר שלחני כי עלה השחר. א"ל זה מיכאל וגבריאל שהן שרים של מעלה
 דכולא מתחלפין ואינן לא מתחלפין. אדריינום שחיק טמיא שאל את
 ר' יהושע בן חנניה א"ל אתם אומרים אין כת של מעלה מקלסת ושונה
 אלא בכל יום ויום הקב"ה בורא כת של מלאכים חדשים והן אומרין שירה
 לפניו והולכין להן. א"ל הין. א"ל ולאן אינן אזלין. אמר מן הן
 דאתבריין. א"ל ומן אן הן אתבריין. א"ל מן נהר דינור. א"ל ומת
 עסקיה דנהר דינור. א"ל כהדין ירדנא דלא פסיק לא ביממא ולא בלילא.
 א"ל ומן אן הוא אתי. א"ל מן זיעתהון דחייתא דאינון מזיעין מן טעינון
 כורסייא דקב"ה. א"ל סוגקתדרון שלו והא הדין ירדנא מהלך ביממא ולית
 הוא מהלך בלילא. אמר נטר הוינא בבית פעור כמה דהוה מהלך ביממא
 מהלך בלילא: (ב) ר' מאיר ור' יהודה ור' שמעון. ר"מ אומר מי גדול
 השומר או הנשמר. מן מה דכתיב (תהלים נא) כי מלאכיו יצוה דך לשמרך
 הוי הנשמר גדול מן השומר. ר"י אומר מי גדול הנושא או הנישא. מן מה
 דכתיב (ס) על כפים ישאונך הוי הנישא גדול מן הנושא. ר"ש אמר מן מה
 דכתיב ויאמר שלחני הוי המשלה גדול מן המשתלח: (ג) ויאמר שלחני.
 שהגיע זמן קילוסו לקלם להקב"ה. א"ל יקלסו חבירך. א"ל איני יכול
 למחר אני בא לקלם והן אומרין לי כשם שלא קלסת אתמול כך אין אתה
 מקלם היום. אמר שייצת סיבת לא אשלחך כי אם ברכתני. א"ל אותן
 המלאכים שבאו אצל אברהם לא פרשו ממנו אלא בברכה. א"ל אותן
 גשתלחו ע"מ כך אבל אני לא גשתלחתי לכך. א"ל שייצת סיבת לא
 אשלחך. ר' לוי בשם ר' שמואל בר נחמן אמר א"ל מה"ש ע"י שנלו
 מסטורין של הקב"ה נדחו ממחיצתן קל"ה שנה. אשמע לך וארתה
 ממחיצתי. אמר שייצת סיבת לא אשלחך כי אם ברכתני. א"ר הונא
 בסוף אמר אני מגדה לו אם אומר לי הקב"ה למה גלית לו אני אומר לפניו
 רבש"ע בניך נזרין נזירות ואין אתה מבטל נזירתן ואני הייתי יכול לבטל
 נזירתם. א"ל עתיד הוא להגלות עליך בבית אל ולהחליף את שמך ואני
 עומד

מתנות כהונה

הראשונים נדע נאמנה שאף מגלות הד' הזה עמיד אהה לנאלינו: וחגיגע זמני כו'. וכבר נבאר
 מאתמול הרי שאמר שירה ושנה: הנוקא איש המוס וחמוק מבקש אהה לחנקני ולקפחני בהשבת
 הכל. או י"ל חונקה החונק ומקפה הבליות בהשבות הכל כן אהה רוצה לעשות לי: אמרית
 כו'. אמרתי מה היא זה דכתיב כו': מיכאל כו'. הילקוט הביא המדרש הבכיר שאותו שר
 מיכאל היה ובא להראות לו שלא יתירא מעשו מוקץ: שחיק טמיא. ישחקו ויטחנו עלמיהו
 כלומר ימה שמו: ה'ג ולאן כו'. פירוש ולהיכן הם הולכים: אלא מן היכן כו'. מהיכן שהם
 נבראים הם הוזרים ללכת אמר ליה ומהיכן הם נבראים: כהדין ירדנא כו'. כירדן הזה שאינו
 פוכך מלכת יום ולילה: מן אן כו'. ומהיכן הוא בא אותו נהר דינור אמר ליה מזיעה של היום
 הקודש מפני שהם נושאים כסא הכבוד: ה'ג סינקתדרון יוען המלך יושב אצלו על כסא: נטר
 הוינא כו'. שומר ומנפה הייתי ורציתי כשם כו': מי גדול כו' שלדיק יסוד עולם הוא וכל
 העולם אף המלאכים לא נבראו אלא לזנות לו: שייצית כילית כיימא דברך כלומר חדל מלדבר עוד
 בי לא אשלחך ויכל תרגום חונקלוס ושיי: סיבת כמו כייפא כלומר סימא וה'ג בילקוט סיפא
 אכל רש"י ז"ל גורם סיבת ופירוש משל הוא שאומרין לפועל גמור מלאכתך וקה שדרך כלומר
 לכהפזרתי אשלחך: מלאכי השרם שאמרו לטע כי משחיתים אנהנו וע"ל פרש"י ס"ח:
 מסטורין סודות: אשמע לך וכו'. כי לא יברכני כי אם במה שנללה לפניו מאחורי הפרעד:
 אין

עומד שם. הה"ד (ספטי יג) בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו. עמך אב"כ
 אלא ושם ידבר עמנו: (ד) ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב ויאמר לא
 יעקב יאמר עוד שמך. (ישעי' מד) מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים
 וגו'. ר' ברכיה בש"ר לוי אמר משהוא מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו
 ישלים אין אנו יודעין שהוא אומר (ס) לירושלם תושב ולערי יהודה
 תבנינה. אלא מלאך אחד שננלה על יעקב אבינו הה"ד ויאמר אליו מה
 שמך וגו' לא יעקב וגו'. ועצת מלאכיו ישלים. שננלה הקב"ה על יעקב
 אבינו בשביל לקיים נזירתו של אותו מלאך שאמר לו לא יעקב. ואף
 הקב"ה א"ל כן. הה"ד ויאמר לו אלהים שמך יעקב וגו' לא יעקב יאמר:
 (ה) בר קפרא אמר כל מי שהוא קורא לאברהם אברם עובר בעשה.
 א"ר לוי בעשה ולא תעשה. ולא יקרא עוד וגו' בלא תעשה. והיה שמך
 אברהם בעשה. והרי אנשי כנסת הגדולה קראו אותו אברם דכתיב (נחמיס
 ט) אתה הוא ה' האלהים אשר בחרת באברם וגו'. סיפור הוא מספר זאומר
 שעד שהוא אברם בחרת בו. דכוותה הקורא לשרה שרי עובר בעשה אלא
 שנצטווה עליה. דכוותה הקורא לישראל יעקב עובר בעשה. תני לא
 שיעקר שם יעקב אלא כי אם ישראל יהיה שמך ישראל יהיה עיקר ויעקב
 מפילה. ר' זכריה משם ר' אהא מכ"מ יעקב שמך אלא כי אם ישראל
 יהיה שמך. יעקב עיקר וישראל מוסיף עליו: (ו) כי שרית עם אלהים ועם
 אנשים ותוכל. נתגוששת עם העליונים ויכולת להם ועם התחתונים
 ויכולת להם. עם העליונים זה המלאך. ר' המא בר הנינא אמר שרו
 של עשו היה. הוא דהוא א"ל כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים.
 מה פני אלהים דין אף פניך דין. מה פני אלהים (שמו' נג) ולא יראו פני
 ריקם אף את לא יראו פני ריקם. עם התחתונים ויכולת להם זה עשו
 ואלופיו. ד"א כי שרית עם אלהים את הוא שאיקונין שלך חקוקה
 למעלה: (ז) וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך. רב אמר בשם ר' יוסי
 בר דוסתאי כתוב אחד אומר (ספטי קמו) מונה מספר לכוכבים וגו' שמות
 יקרא. וכתוב אחד אומר (ישעי' מ) המוציא במספר צבאם לכולם בשם
 יקרא. אלא מלמד שיש שם שינוי לא בשם שנקרא עבשיו כך הוא נקרא
 לאחר זמן. שנא' (ספטי יג) ויאמר לו מלאך ה' למה זה תשאל לשמי והוא
 פלאי איני יודע איזה שם אני מתחלף: (ח) ויזרח לו השמש וגו'. א"ר
 ברכיה ולמי לא זרחה השמש אלא לו לרפואתו אבל לאתרים אורה. ר'
 חונא בשם ר' אחא אמר כך היתה השמש מרפא ביעקב אבינו ומלחמת
 בעשו ובאלופיו. א"ל הקב"ה את סימן לבניך. מה את השמש מרפא

בך

מתנות כהונה

אין חט יודעין. ומה ראיה היא זו לפסוק של אחריו שנא' האומר לירושלם תושב וגו'. ק"ח
 לפרש הצי"ח אבל לקמן פרשה פ"ב הניכסא נשחטא וכן הוא בילקוט ישעיה ובערך ובילקוט ישעיה
 גרס אנו יודעין: ה"ג ואף הקב"ה אמר לו כן הה"ד ויאמר אלהים שמך יעקב וגו': לא יעקב
 וגו'. ירושלים שכל נביאים מתנבאים עליה עמ"כ וסיקיים דבני נביאיו ועיין לקמן פרשה פ"ב
 ובילקוט ישעיה: ה"ג אלא הוא נאסוה עליה ועיין לעיל פרשה מ"ז: נתגוששה ענין החאבקות
 ונחמץ: אף חטה דין. פירש"י שחטה דן חוטי וכדלעיל ריש פ' ע"ג דף מ"ס: שאיקונין שלך
 צירח ספך חקוקה למעלה וחסא שחמץ עם אלהים: שינוי כמו שפירש"י בחומש שלפי עינין שלחמס

בך ומלחמת בעשו ובאלופיו . כך בניך תהא השמש מרפא בהן ומלחמת בעכו"ם . מרפא בהן (מלאכי ג) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה . מלחמת בעכו"ם (סג) הנה היום בא בוער כתנור וגו' . והוא צולע על ירכו ריב"ל הוה סליק לרומי וכיון דאתא לעכו נפק ר' הנינא לקדמותיה אשכחיה מטלע על ירכיה . א"ל את דמי לסבך והוא צולע על ירכו : (ט) על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה . א"ר הנינא למה נקרא שמו גיד הנשה שנשה ממקומו . ר' הונא אמר האי פקוקלתא דנידא שרי ישראל קדושים אסרו אותה עליהם . ר' יהודה ור' יוסי . ר"י אמר באחת מהן נגע ואחת מהן נאסרה . ר' יוסי אומר באחת מהן נגע ושתיהן נאסרו . אית תנא תני הדעת מכרעת שהוא של ימין כדברי ר' יהודה . ואית תנא תני הדעת מכרעת שהוא של שמאל כר' יוסי . מ"ד הדעת נוטה שהוא של ימין ויגע בכף ירכו . ומ"ד הדעת מכרעת שהוא של שמאל שנא' כי נגע בכף ירך יעקב : (י) וישא יעקב את עיניו וירא וגו' . א"ר לוי ארי כעס על הבחמה ועל החיה . אמרין מאן אזיל ומפיים יתיה . א"ל הדין תעלא אתון להבא דאנא ידע תלת מאה מתלין ואנא מפיים יתיה . אמרין ליה אנומין . הלך ציבחר וקם ליה . אמרו ליה מה דין . א"ל אנשית מאה . אמרו ליה אית במאתן ברכאן . הלך ציבחר וקם ליה . אמרו ליה מה דין . א"ל אנשית אף מאה . אמרו ליה אף במאה ברכאן . וכיון דמטא תמן אמר אנשית כולהון אלא כל חד וחד יפיים על נפשיה . כך יעקב אבינו . ר' יהודה בר סימון אמר יש בי כח לערוך תפלה . ר' לוי אמר יש בי כח לערוך מלחמה . וכיון דמטא ויחץ את הילדים וגו' . אמר כל איניש ואיניש דכוותא תקום ליה : (יא) וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה . הוא אמרה אחרון אחרון חביב . והוא עבר לפניהם . הה"ד (ספלים קג) כרחם אב על בנים . תני ר' היא כרחמן שבאבות ואי זה הוא רחמן שבאבות ר' יהודה אמר זה אברהם אמר אברהם (נלאסיית) הלילה לך מעשות כדבר הזה . ר' לוי אמר יעקב והוא עבר לפניהם אמר מב דיגע בי ולא בהון . וישתחו ארצה שבע פעמים . למה שבע על שם (משלי נד) כי שבע יפול צדיקוקם . ד"א למה שבע א"ל הוירואה את עצמך כאילו את נתון לפני משבעה קינקלין ויושב ודן ואני גרן לפניך ואת מתמלא עלי רחמים . א"ר הנינא בר יצחק לא זו משתטה והולך משתמח והולך

מתנות כהונה

סס נקראים : מטלע גולע : פקוקלתא פי' הערוך הן הסקוקות שהחכרו בגמרא ורש"י פי' שומן שבין הסקוקות וכן הוא צפ' גיד הנשה : של שמאל . כרבי יוסי צ"ל אף של שמאל ולא פליגי אדכרי יהודה דאמר של ימין ורבי יוחא צפרק נד הנשה סהס מהמיתין דאמר בשניהם כר' יוסי ואיזה התם בגמרא מהמיתין דלא כר' יהודה דלא אכר אלף ירך הימין אבל אי לוא דמיסחפינא א גויאל דהאי כר' יוסי טעות סופר הוא ותרוייהו הוי תנאי פליגי אליבא דר' יהודה וכן מלאסי שפירש"י ז"ל דל"ג ליה : ריבכו משמע המזומנת והמזומנת לו : מאן אזיל כו' מי ילך ויפיים אותו : אמר להם השועל הזה בואי עמי לשם ולמי שפיים אותו כי הדע ש' משלים ובהם אי מפיים אותו : אנומין פירש"י וכן יהיה בלשון יון והערוך פי' לבי לך : ציבחר מעט : אנשית שכתתי : אית במאתן כו' . ים עוד במאתים די ברכה ופיוס : יש בי כח כו' . כך אמר יעקב לבניו : דכוותא כלומר בפני עצמו : מב דיגע כו' . טוב הוא שיגע ויפגע בי ולא בהם : קינקלין פירש"י והערוך חדרים ור"ל כמך היושב לפני חדר בחדר : אם כן למה נקוד פליי .

אבא אל אדוני שעירה. א"ר אבהו חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו שהלך יעקב אבינו אצל עשו להר שעיר מימיו. אפשר יעקב אמתי היה זמרמה בו. אלא אימתי הוא בא אצלו לע"ל. הח"ד (עובדיה ה) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו וגו'. ויאמר לו עשו אציגה נא עמך וגו'. בקש ללוותו ולא קבל עליו. רבינו כד הוה סליק למלכותא הוה מסתכל בהדא פרשתא ולא הוה נסיב ארמאה עמיה. חד זמן לא אסתכל בה ונסב עמיה רומאין ולא הגיע לעכו עד שמכר הסוס שלו: (ימ) וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה. וד' מאות איש שהיו עמו היכן הם. נשמטו כל או"א והלך לדרכו אמרו שלא נכזה בנחלתו של יעקב. אימתי פרע להם הקב"ה להלן (פ"ג ז) ולא נמלמ מהם איש כי אם ד' מאות איש נער אשר רכבו על הנמלים וינוסו: (כ) ויעקב נסע סכתה. כמה שנים עשה יעקב אבינו בסוכות. ר' אבא אמר י"ח חודש. סוכות ובית וסוכות. ובבית אל ו' חדשים. ר' ברכיה בש"ר לוי אמר כל אותן חדשים שעשה בבית אל היה מכבד את עשו באותו דורון. ר' אבין בשם ר' חוניא אמר מ' שנים היה מכבד את עשו באותו דורון. ר' פנחס בש"ר אבא כל אותן השנים שעשה יעקב אבינו בבית אל לא נמנע מלנסך נסכים. א"ר חנין כל מי שהוא יודע כמה נסכים נסך יעקב אבינו בבית אל יודע לחשב את מי טבריא:

פרשה עט (א) ויבא יעקב שלם. (איוג ט) בשש צרות יצילך

ובשבע לא יגע בך רע. אין שית אינון אנא קאים בהון. ואין שבע אינון אנא קאים בהון. (ס) ברעב פדך ממות. כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ. (ס) ובמלחמה מידי הרב. יש לאל ידי לעשות עמכם רע. (ס) בשוט לשון תחבא. א"ר אחא קשה לשון הרע שמי שבראו עשה לו מקום שיזמן בתוכו. (ס) ולא תירא משד כי יבא. זה עשו ואלופיו. (ס) לשד ולכפן תשחק. זה לבן שבא כפון על ממונו לשודדו. (ס) כי עם אבני השדה בריתך וגו'. ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו (ס) וידעת כי שלום אהלך. מעשה ראובן ובלחה מעשה יהודה ותמר. (ס) ופקדת נוך ולא תחטא. יעקב אבינו בן פ"ד שנה היה ולא ראה ספת קרי מימיו. (ס) וידעת כי רב זרעך וצאצאיך כעשב השדה. א"ר יודן לא נפמור יעקב אבינו מן העולם עד שראה ששים רבוא מבני בניו. (ס) תבא בכלה אלי קבר כעלות גדיש בעתו. ר' יצחק ורבנן. ר"י אמר תבא לח אלי

קבר

מתנות כהונה

פירש' : להוני פירש' והערוך כנחת: ולא הוה נסיב בו'. לא היה לוקח ארמאי עמו ללות מבית המלך: עד שמכר בו' פירש' לשחן כדמים ועיין ברמב"ן: מי טבריא. כלומר כשם שאי אפשר לשער מי טבריא כך א"ל לידע מספר נסכיו: כל אותן השנים בו'. לפי גירסת הספר ז"ל חדשים אבל בילקוט לא גרס לעיל ובבית אל עשה ששה חדשים: אין שית בו'. אם שש המה אני אוכל לעמוד בהם: כפון רעב כמו שדרשו על וירץ לקראתו שסבור מנמן הוא טעון אז על דפו אחריו אמרו כן שנה' לולי אלהי אבי וגו' כי עתה ריקס שלחתי: מעשה ראובן. שלא היה בו ממשות של עון: מעשה יהודה ותמר. למזוה ולפליטה גדולה היתה: לא ראה ספת קרי. שאמר ראובן אחי ראשית אוני: ששים רבוא. שנה' כי רב וגאמר וירבו ויעממו והתם ששים רבוא היו והכי מוכח מגירסת בילקוט: תבא לח ככלה. דרש נוסריקון סבא כך ליחות

קבר. ורבנן אמרי תבא בכולא אלי קבר מלא שאינו חסר כלום. שנאמר ויבא יעקב שלם: (ב) ויבא יעקב שלם. (פסלים קנט) שיר המעלות רבת צרדוני מנעורוי יאמר נא ישראל. א"ל הקב"ה ויכלו לך. א"ל גם לא יכלו לי ויבא יעקב שלם. (סג נד) רבות רעות צדיק וגו'. רבות רעות זה עשו ואלופיו. צדיק זה יעקב. ומכולם יצילנו ה' ויבא יעקב שלם. (סג קכז) ה' ישמר צאתך ובוואך מעתה ועד עולם. ישמר צאתך ויצא יעקב. ובוואך ויבא יעקב שלם: (ג) ר' הייא בר אבא פתח (איוני ס) אם זך וישר אתה וגו' ושלם נות צדקך. אם זך וישר אתה היית אכ"כ אלא אתה. הא לשעבר לא היה צדיק. כי עתה יעיר עליך עתיד הקב"ה להתעורר עליך ולשלם לך כל צדקות שעשית ולפי שכתוב (בראשית נה) ויעקב איש תם וישב אהלים לפיכך ויבא יעקב שלם. ר' ברכיה פתח (איוני נב) ותנזר אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור. ותנזר אומר ויקם לך זה יעקב. ועל דרכיך נגה אור על שני דרכיך נגה אור. לפי שכתוב (בראשית נח) אם יהיה אלהים עמדי וגו' (סג) והנה אנכי עמך ושמרתך ושבתי בשלום אל בית אבי וכתוב ויבא יעקב שלם: (ד) ויבא יעקב שלם • כתיב (פסלים קכו) הזרעים בדמעה ברנה יקצרו. הזרעים בדמעה זה יעקב אבינו שזרע את הברכו' בדמעה (בראשית לו) אולי ימושני אבי ברנה יקצרו (סג) ויתן לך האלהים מטל השמי' ומשמני הארץ. הלוך ילך ובכה (בראשית לו) וישא את קולו ויבך. נשא משך הזרע שנמשך למקום שעתיד להזרע משם. דכתיב (סג נח) וקח לך משם אשה (סג) וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל. בא יבא ברנה נשא אלמתי. אתי טעין עולימין ועולימיתא: (ה) ויבא יעקב שלם. שלם בגופו. רפי שכתוב (סג נג) והוא צולע על ירכו ברם הכא שלם בגופו. שלם בבניו לפי שכתוב בו (סג) אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה ברם הכא שלם בבניו. שלם בממונו אע"ג דא"ר אבון בש"ר אחא ט' שנה היה מכבד יעקב אבינו את עשו באותו הדורון ברם הכא שלם בממונו. ר' יוחנן אמר שלם בתלמודו. אבל יוסף שכח שנא' (סג מה) כי נשני אלהים את כל עמלי ולהלן הוא אומר (משלי עו) נפש עמל עמלה לו: (ו) ויחן את פני העיר. הנן את הפנים שבעיר התחיל משלח להם דורונות. ד"א ויחן את פני העיר התחיל מעמיד הטלויסין ומוכר בזול. הדא אמרה שאדם צריך להתחיל מוכה למקום שיש לו הנאה ממנו. רשב"י ור' אלעזר בריה הוו טמירין במערתא י"ג שנה ביומא דשמדא. והיו אוכלים חרובין של גרודא עד שהעלה גופן הלודא. לסוף י"ג שנין נפק יתיב על תרע מערתא המא

חד

מתנות כהונה

וה"ג רש"י וילקוט בהדיח תבא כך לח: בכולא קרי ביה בכלה בחלוף הח' בחלף וכמשפס אוחיות אחא"ע: ויכלו לך. דרך השאלה ותמייה: לא היה צדיק. חיוב חבל יעקב איש תם מנעוריו כדמפרש ואזיל: שני דרכיך. דרכיך חרתי משמע מדלח כתיב דרכך ופני הדרכים הם אחד בלכתו ואחד בשאט כדמפרש ואזיל: שנמשך ע"י קבלת הצרכות בצרכו מפני עשו: עולימין ועולימחא. נערים ונערות ודרש אלומותיו בחלוף עיין בחלף: נפש עמלה. בעמל התורה קמייירי קח: הטלויסין חיות היטלים כמו איטלים: הוו עמירין כו'. היו נחבאים שמה מפני המלכות כדאיחא במד' אסחר בפסוק גם ופתי: גרודא פ' הערוך יבשים כלומר גרושים וכן פירש"י: נפק כו'. רש"י יאל לו על הפסח המערה ראה ליד עופות אחד שעמד ונד

חד צייד קאים וצייד צפורין . וכד הוה שמע ר' שמשון ברת קלא אמרה
 מן שמיא דימוס . פסגא . וכד הוה שמע ברת קלא אמרה ספקולא . הות
 מתצדא ונלכדה . אמר ציפור מבלעדי שמיא לא מתצדא עאכ"ו נפש דבר
 גש . נפק ואשכח מיליא משדכן ונתבטלה הנזירה . אתון ואסחון בהדא בי
 בני דבית מוקד דטבריא . א"ל בריה כל הדא טבתא עבדת לן טבריא ולית
 אנן מדכן יתה מן קטוליא . אמר צריכין אנן לעשות טובה כדרך שהיו
 אבותינו עושין שהיו עושין אימליסין ומוכרין בזול . אמר צריכין אנן
 לדכיא טבריא . מה עבד נסב תרמוסא והוה מקצין תרמוסא
 זשדי קצוצותיה ומקלק בשוק . ובל אתרא ההוה קטילא סליק ואיגון מפקין
 ונפקין . וכ"מ שלא היתה שמה טובאה תרמוסא עומדת . והוא מציון אי
 זה מקום טובאה ומקום טהרה עד זמן דדכי יתה מן קטיליא . חמתיה חד
 כותי עם דארעא אמר לית אנא אזיל ומדהויך בהדין סבא דיהודאי . אית
 דאמרי מן הדין שוקא דגרגינא ואית דאמרי מן הדין שוקא דסקאי נסב
 קטיל וטמריה בשוקא ההוה מדכי . בצפרא אזל א"ל אמריתון דדכי בן יוחאי
 טבריא אתון המון הדין קטילא (ג"א אזל לגביה א"ל לא דכיתא שוק פלן .
 א"ל הין . א"ל ואין אפיקית לך מיתין מן בתרך . א"ל גוד חמי ליה) צפה
 רשב"י ברוה"ק שהוא נתנו שם . אמר גוזר אני על העליון שירד ועל התחתון
 שיערה

מתנות כהונה

עופות וכשהיה ר"ש שמע בת קול אומרת מן השמים דימוס פירש' והערוך רחמים והללה פסגה
 היה אותו עוף ניולד וברכה וכשהיה שומע שבת קול אומרת ספקולא והוא לשון מיחה ועונש היה
 אותו עוף ניולד ונלכד בפה האייד ובמדרש קהלת ואסתר הגי' והפכת אלכל צורשלמי בפ"ט דמסכת
 שביעית גרס בהדיא בת קול אמרה דימוס ואשתויב וכן בפרשה נשא פ"ג מוכח דספקולא הוא
 עונש מיחה אמר ר"ש לפור חינו ניולד בלעדי גזירה מן השמים : עאכ"ו נפש בן אדם לפיך
 חלק לי אל מקומי ואם חינו נגזר מן השמים לא חמות ואם נגזר חס ושלום לא יושיל בריחתי :
 בפ"ק כו' . ילא ומלא שבדי הגזירה היו שקטים : אתון כו' . בחו ר"ש ובנו והרחילו עצמן בבית
 המרחץ של בית מוקד שבטבריא פי' בני חמין של טבריא אל' בנו לר"ש כל אלו הטובות עשה לנו
 עיר טבריא ואין אנו מטהרין השוקים מן המחים ופירש' שלא להטריח הכהנים להקיף ובפ' במה
 מדליקין מיתא להסוף עובדא בסגנון חסר : שהיו עושין אימליסין . כן דרשו חז"ל בפרק במה
 מדליקין מיתא פני העיר וכן הוא לקמן במד' קהלת בפסוק חופר גומץ ובפרק במה מדליקין
 פירש' שנראה לו דייק מויקן לשון חקנה : אמליסין חיות : תורמוסא לפי שזודע לו ששוק
 טבריה היה בחזקת טהרה בימים קדמונים ע"י עדות שקינן בן זכאי שם תורמוסי טרומה כדאיתא
 בפ' במה מדליקין : שדי קאזניה גרסיין . פירוש והשלך הקאזנות ובמד' חיות לא גרס ליה :
 ובמקלק השליך : וכל אתרא כו' . וכל מקום שהיה שם מת קבור היה עולה זה היה ע"י לחם
 שהיה לוחש ר"ש על הסורמסין וכן פירש' כלן ובפ' במה מדליקין : ה"ג בילקוט ואיגון מפקין
 ונפקין . פי' והם היו מוציאות אותו לקבורו בחון לשיר ורש"י גרס מדדון ומפקין ופי' נושאין
 ומוציאות : עובדת במקומו ולא היה מת עולה חסתי : עד זמן כו' . כלומר לא זו מלעשות ככה
 עד שטהרו מכל וכל : חמתיה כו' . ראה אותו כותי אחד עם הארץ אמר וכי לא חלק לשחוק
 וללשג בזה זקן היהודים : ומדהויך לשון חוכא ועלולא : אית דאמרי כו' . יש אומרים
 שנפל מת אחד משוק גרגינא שמוכרין שם עקלים לבית הצד או הוא מין עשב ויש
 אומרים שמוכרין שם שקיס וקבר והחזיא אותו בשוק של טבריה שהיה ר"ש מטהרו ולבוקר הלך
 ואמר להם אל העם היהודים לא אמרתי שטיהר ר"ש מקום טבריא : ה"ג רש"י ז"ל אתון חמי
 סדין כו' . פירוש לשון בואו וראו המת הזה : דגביה אלל ר"ש וחל"ל לא טיהרת השוק פלוגי ועל
 אותו שוק שמתו בו אותו מת אמר כן : ואין אפיקת . ואם שאזיף לך מחים מאחרתיך מה האמר :
 צוד לשון משיכה והזאה כל' הולא המת כאשר אמר : חמי ליה . הראה אותו כותי לר"ש אם

שיעלה והוה כן. וסליק ושבת בביתיה ועבר בהדין מגדלא דצבעיא שמע קלא דנקאי ספרא אמר לא אמריתון דדכי בר יוחאי למבריא אמרון אישכחון חד קמילא. אמר יבא עלי אם אין בידי הלכות כשער ראשי על מבריא שהיא מהורה חוץ מזה ומזה. ואתה לא היית במנין עמנו שנמהרה. פרצת נדירן של חכמים עליך נאמר (קלס'י) ופורץ גדר ישכנו נחש. מיד נעשה גל של עצמות. עבר בהדא בקעתא דבית נטופה המא חד בר נש קאים ומלקט ספיהי שביעית. א"ל ולא ספיהי שביעית הן. א"ל ולא אתה הוא שהתרת. לא כך תנינן ר"ש אומר כל הספיהין מותרין חוץ מספיהי הכרוב שאין כיוצא בהם בירקות שדה. א"ל והלא חבירי חולקים עלי פרצת נדירן של חכמים ופורץ גדר ישכנו נחש. וכן תת ליה: (i) ד"א ויחן את פני העיר. נכנס בע"ש עם דמדומי המה מבעוד יום וקבע תחומין מבעוד יום. הדא אמרה ששימר יעקב את השבת קודם שניתן. ויקן את חלקת השדה אשר נטה שם אהלה וגו' במאה קשימה. אמר ר' יודן ב"ר סימון זה אחד מג' מקומות שאין או"ה יכולין להנות את ישראל לומר גזולים הן בידכם. ואלו הן מערת המכפלה. וביהמ"ק. וקבורתו של יוסף. מערת המכפלה דכתיב (נחל'ס'י כג) וישמע אברהם אל עפרון וישקול אברהם לעפרון. ביהמ"ק דכתיב (ד'ס"א כ"א) ויתן דוד לארנן במקום וגו'. וקבורתו של יוסף ויקן את חלקת השדה. יעקב קנה שבע: (ח) רבי היא רבה ור' שמעון ב"ר ר' שמעון בר חלפתא שכחון מילין מן התרגום ואתון להדא תנרא דערביא למלפיניה מן תמן. שמעין קליה דאמר לחבריה תלי הדין יחבא עלי. שמעון מנה יחבא משוי שנא' (סל'ס'י נ"א) השלך על ה' יחבך והוא יכלכלך. ועוד שמעון קליה דערבי דאמר לחבריה מה את מכסה בי יהיה רוצה לומר מה את מעסה בי דכתיב (מלכ'י ג) ועסותם רשעים כי יהיו אפר. ועוד שמעון שאמרה איתתא לחברתא אתון סחיא והיא השיבה ואני שכולה וגלמודה. גלמודא אנה נדה. שוב שמע איתתא אחרת אומרת אשאיל לי מבנייך ואמרה שאילי לי מטאמיך שנא' (ט'ס'י י"ד) וטאמאתיה במטאמא

מתנות כהונה

סקבר: העליון אותו כושי: התחתון המה בטמון: וסליק ר"ש עלה והיה עושה עזת צביטו והיה עובר לפני מגדל צבעים והיה שמע קול איש דנקאי ספרא שאמר לצביות לא חמרתם שמייה ר"ש את עבריא והלא אמרו שמואל אחריז מה אחד אמר ר"ש יבא עלי כך וכך חס לא כו': הדין מזה כו'. חוץ ממקום זה וזה ועל אותן מקומות היית עמנו במנין שנטהרו: בהדא שקטתא. בצקעה זו של מקום בית נטופה ורחא בן אדס עומד ולוקט ספיהי שביעית: חבירי חכמים פליגי סחם עליה וסורין: ובן הוות ליה. כן היה לו שנשכו נחש: בערב שבת כו'. ויחן. דייק לשון מנוחה של שבת: ה"ג רש"י יעקב קנאו בשבס וענמו' יוסף נקברו בשבס כמו שנא' וחת עלמות יוסף קברו בשבס: שבחון כו'. שכתו תיבות מן הספרות ולא ידעו מה המה: ואתון כו'. ובלו לסוחר ערבי ללמוד רוחם משם שמעו קולו שאמר לחבירו רכס זה יהבך עלי והבינו משם שיהיה הוא משוי: שנא' כו'. כלומר זהו שנא' השלך על ה' יחבך לא היו יודעין עקודם מהו ועכשו הבינו שהוא משוי והכי איתא בד'ס'י צפ"ק דמסכת ר"ה: מעשה לשון דריכה ורמיסה וכן פ' הדר"ק בספר מלאכי והס' למדו פירושו מתוך דברי הערבי רק שהיה לעב לשון שאמר מכסה במקום מעשה: אתון כו'. בולו ורחו: גלמודא כו'. כדמפרש ואילי: גלמודא נדה שהיתה ר"ל נדה ואמרה גלמודה וגמלאו למדין שגלמודה דקרא הוא נדה והוא גלשון נוטריקון גמולה דא מבעלה וכדאיתא בגמרא: אומרת רחמ' לומר השאילי לי מבנייך ופירושו מכבדס כך פירש הערוך ואמרה מטאמיך וס"מ דמטאמא דקרא היינו מכבדת והכי איתא במסכת

במטאמא השמד נאם ה' צבאות . אתון מעוררה ללויתך (אויג ג) העתידים
 עורר לויתן . השאילי לי כסיתתך אפיק הדא כסיתא למרעיא : (ט) בטאח
 קשיטה . א"ר אבא ב"כ בק' אונקיות בק' מלאים בק' סלעים . א"ר סימון
 קו"ף קמיליא סמ"ך סלעים מ"ת מריון . יו"ד ה"א מה עבדית הכא ר'
 יהושע דסכנין בש"ר לוי אלו הליות ודייקניתא שדרך להנתן בנזמים . ומי
 כותב את האונה . א"ר ברכיה יו"ד ה"א כותב את האונה . ומי מעיד על
 האונה י"ה מעיד על האונה הוא יו"ד ה"א של קשיטה . הה"ד (סליס קנב)
 ששם עלו שבמים שבמי יה עדות לישראל להודות לשם ה' . יה מעיד
 עליהם שהן בני אבותיהן אף כאן העיד : (י) ויצב שם מזבח ויקרא לו אל .
 אמר ר"ל ויקרא לו אל אלהי ישראל אמר אתה אלוה בעליונים ואני אלוה
 בתחתונים . ר' הונא בשם ר"ל אמר אפילו הזן הכנסת אינו נוטל שררה
 לעצמו ואתה היית נוטל שררה לעצמך מחר בתך יוצאה ומתענה . הה"ד
 ותצא דינה בת לאה :

פרשה פ (א) ותצא דינה בת לאה . (יחזקאל עו) חנה כל המשל עליך

ימשל לאמר כאמה בתה . יוסי מעונאה תרגם בכנישתהון
 דמעונא (סוטע ס) שמעו זאת הבהנים והקשיבו בית ישראל ובית המלך
 האוינו . אמר עתיד הקב"ה ליטול את הבהנים ולהעמידן בדין ולאמר לחם
 למה לא יגעתם בתורה לא הייתם נחנים מכ"ד מתנות כהונה . ואינון אמרין
 ליה לא יהבין לן כלום . והקשיבו בית ישראל . למה לא הייתם נותנים
 לכהנים כ"ד מתנות כהונה שכתבתי לכם בתורה . ואינון אמרין ליה על
 אילין דבי נשיאה דהוו נסבין כולא . בית המלך האוינו כי לכם המשפט .
 שלכם היה וזה יהיה משפט הבהנים . לפיכך לכם ועליכם מדה"ד נהפכת .
 שמע ר' וכעס . בפתו רמזא סליק ר"ל שאיל בשלמיה דרבי ופייסי עלוהי
 דיוסי מעונאה . א"ל ר' צריכין אנו להחזיק טובה לעכו"ם שהן מכניסין
 מזמסין

מתנות כהונה

במסכת ר"ה : ה"ג רש"י אתון מעוררה כו' . פירוש תבוא מקוננות להספידך ושמע מיניה דלויסן
 דקרא פי' קינס : ה"ג השאילני לי כסותתך . ופירשו מרגלוותך או כבש שלך וכן משמע בערוך
 דגס קשיטך . ועיין שוב שם שקשיטה פירושו מרגלוות וכבשים וכמלאו למדים שקשיטה דקרא
 דכתיב ויחזו לו איש קשיטה אחת וכן קשיטה הכתוב כאן היינו או כבשים או מרגלוות ומשום שקשיטה
 דכתיב הכא אייתי כל הגי מילי וכדמפרש ואזיל : אונקיות מין כלים ועיין בערוך : מלאים .
 כו' . קשיטה מלאה קדריש קו"ף אונקיות : שיי"ן סלעים ה"ט' פלאים : כמלוייא כו' .
 ור' סימון גס הוא דרש קשיטה נוסריקון קמיליא מלאהי בלשון לטי"ן הוא מין כלי וכפירש"י מלאהי
 פירושו מלאה אלפים : מריון פירש"י שם מטבע על שם מוריטום : חליות חסיוות קטנות
 מזהב או אבנים עובות ודייקניתא מלאהי פירושו אבנים עובות וכן פירש"י : על האונה גרסי' .
 ופירושו שטר מכירה : יו"ד ה"א . שנשחרו במלת קשיטה : ואני אלוה אלהי ישראל . דרש כליט
 אמר אני ישראל גס אנכי נקרא אלוה ועיין מזה בספר עבודת הקודש סוף פר' י"ח מחלק העבודת
 אצרק"ט פר' זו : הה"ד ותלא כו' לפיכך סמך לו ותלא דינה כו' : בכנישתא דמעון . גביה
 הכנסת של מעון והוא שם מקום בטבריא הכי איתא בירוש' פרק כהן גדול ועל שם כך נקרא יוסף
 מעונאה : עד אילין כו' . על אלו של בית הנשיא הוא התלוה שהם לקחו הכל ובילקוט יחזקאל
 גרס אילין דבי נשיא נסבו כו' : כי לכם המשפט גרסי' פירוש שלכם היה להזכיר העם על זה ואחס
 פרשתם הגדר וה"ג בירוש' לא לכם אמרתו זה יהיה וגו' : לפיכך לכם טו' . משפט דרש לשון
 עונש כד"א כה משפטיך אחת חרצת ויברושלמי גרסי' ד"א כי לכם עהיד אני ליטב עליכם בדין
 לפסקן ולאצקן מן העולם : נהפכת גרסי' . ר' היס נשיא לפיכך כעס : בפתו כו' . לפטו

מומסין לבתי מרטייאות ולבתי קרקסאות שלהם ומשחקין בהם כדי שלא יהיו משיחין אלו עם אלו ויבואו לידי קטטה בטלה יוסי מעונאה אמר מילה דאורייתא ואקפדת עלוהי. א"ל ויודע הוא בדברי תורה כלום. א"ל הין. א"ל ואולפן קביל. א"ל הין. ואי שאילנא ליה מגויב. א"ל הין. אם כן יסק להכא. וסליק לנביה. א"ל מהו דכתיב (יחזקאל טו) הנה כל המשל עליך ימשל לאמר כאמה בתה. א"ל כבת כן אמה כדור כן נשיא כמזבח כן כהניו. הכא אמרי לפום גנתא גננא. א"ל ר"ל עד כדון לא חסילית מן מפיסייה על הדא ואתה מייתי לן אוהרי. עיקרו של דבר הנה כל המשל מהו א"ל לית תורתא ענישא עד דברתה בעינא. לית איתתא זניא עד דברתה זניא. א"ל א"כ לאה אמנו זונה היתה. אמר להם ותצא לאה לקראתו וגו'. יצאת מקושמת כזונה לפיכך ותצא דינה בת לאה: (ב) וכחכי איש גרודים חבר כהנים דרך ירצחו שכמה כי זמה עשו (יחזקאל טו). כשם שהלשמים הללו יושבים על הדרך והורגים בני אדם ונוטלים ממונם כך עשו שמעון ולוי לשכם. אלא כחבר כהנים אתמהא. כשם שהכהנים הללו נחברים על הגורן ליטול את הלשם כך עשו שמעון ולוי לשכם. שנא' דרך ירצחו שכמה מדרך ירצחו שמעון ולוי לשכם. הכוזבה וגו' אמרו מה הם נוהגין בנו כבני אדם של הפקר ומי גרם ותצא דינה בת לאה. (מ"ג יד) החוח אשר בלבנון שלח אל הארז. החוח אשר בלבנון זה חמור אבי שכם. שלח אל הארז זה יעקב. תנה את בתך לבני לאשה שכם בני חשקה נפשו בכתכם. (סז) ותעבר הית השדה ותרמס ואת חמור ואת שכם בנו הרגו. מי גרם ותצא דינה בת לאה: (ג) ר' יהודה בר סימון פתח (משלי טו) אל תתהלל ביום מחר ואת אמרת (בראשית ז) וענתה בי צדקתי ביום מחר. מחר בתך יוצאה ומתענה הה"ד ותצא דינה וגו'. ר' חנינא בשם ר' אבא הכהן ב"ר אלעזר פתח (איוב ו) למס מרעהו חסד. מנעת חסד מן אחוך היא נסכת לאיוב שאינו לא גר ולא מהול. לא בקשת להשיאה למהול הרי היא נשאת לערל. לא בקשת להשיאה דרך היתר הרי נישאת דרך איסור: (ד) ותצא דינה וגו'. ר' תנחומא פתח (קבלה ז) אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי. ר' יהושע בש"ר לוי פתח (משלי ה) ותפרעו כל עצתי הה"ד (בראשית ז) ויבן ה' אלהים את

הצלע

מתנות כהונה

הפרכ עליה ר"ל ושלל בשלמו של ר' ויהי מפיסו על יוסי מעונאה: מומסין פירושו מלאכה בלכ"א שהוא כסוי עשוי בצורת פרנזוף אדם משונה שנקרא בלשון לעז מומוס ועיין דוגמתו בספח' דליכה רבתי ישיחו בני יושבי שער כו': בתי מרטייאות כו'. מקומות שסוהקין שם מיני שחוק שמהל: מירדה דאורייתא כו'. דבר מן הסורה ואשה כועס עליו: ואולפן קביל. פירש' ולימודו וקבלה בידושהים כבר שמענו דרש כן. ואי שאילנא כו'. ואם שאילנא דכני מורה ידע להשיב יסק יעלה. וסליק כו'. ועלה ר' יוסי מעונאה אלל ר': הכא אמרי כו'. כן אמרו המושלים לפי הגנה כן הגנן שבעוד אותו וגם דבריו אלו היה דברי קינוסור כלפי ר' וע"כ אלל ר"ל עד עתה לא סימתי עדיין לפייסו על האחד ואשה מביא לנו אחרת: לית תורתא ענישא גרסינן בערוך פירשו נוגחתי ורש"י גרם נגישה ופי' ג"כ נגחתי כלומר אין יודעין צפרה נגחתי עד שראוין צפה עונתה: לית איתתא כו'. אין האשה מזנה שאין צפה תהא גם היא זונה: עד לשכם. חבר כהנים: בשם כו'. עד בשכם: דרך ירצחו. וגי' הספר יש ליטעו דו"ק: מדרך ירצחו כו'. פירש' מן הדין נלחו לשכם כי זמה עשו כד"א הכוזבה יעשה וגו': התבונן ויבן. דרש לשת

הצנה

הצלע. ויבן התבונן מהיכן לבראותם וכו'. ר"ל מייתי לה מהכא ויבן שם מזכה. ר' ברכיה בשם ר' לוי אמר לאחד שהיה בידו ליטרא אחת של בשר וכיון שגלה אותה ירד העוף והטפה ממנו. כך ותצא דינה בת לאה מיד וירא אותה שכם בן חמור. ר' שמואל בר נחמן אמר שגלה בה דרועה. וישכב אותה ויענה. וישכב אותה כדרכה ויענה שלא כדרכה. ויעקב שמוע כי טמא את דינה בתו והחריש יעקב הה"ד (משלי ה) ואיש תבונות יחריש: (ה) ובני יעקב באו מן השדה כשמעם איסי בן יהודה אמר ד' מקראות אין להם הכרע. ואלו הן שאת ארור וקם משוקדים. ר' נתנחמא מוסיף הדא ובני יעקב באו מן השדה כשמעם. או כשמעם ויתעצבו האנשים. וכן לא יעשה. אפי' באו"ה שמשעה שלקה העולם כדור המבול עמדו וגדרו עצמן מן העריות: (ו) וידבר חמור אתם לאמר. ר"ל אמר בני' לשונות של הבה חבב הקב"ה את ישראל. בדביקה בחשיקה ובהפיצה. בדביקה (דניס ז) ואתם הדבקים. בחשיקה (סז) לא מרובכם מכל העמים חשק ה'. ובחפיצה (מלאכי ג) ואשרו אתכם כל הגוים וגו'. ואנו למדים אותה מפרשתו של רשע הזה. בדביקה ותדבק נפשו. בחשיקה שכם בני השקה נפשו כבתכם. בחפיצה כי חפץ בבת יעקב. ר' אבא בר אלישיב מוסיף אף תרתין. באהבה ודיבור. באהבה (סח) אהבתי אתכם. בדיבור (ישעיה מ) דברו על לב ירושלם. ואנו למדים מפרשתו של רשע הזה. באהבה ויאהב את הנערה. בדיבור וידבר על לב הנערה. וכי יש לך אדם שמדבר על הלב אלא דברים שמישבים את הלב. אמר לה אביך בשביל שדה אחת ראה כמה בזבו וכמה ממון הכריע. אני שיש לי ליתן לך כמה נטעים וכמה שדות בית זרע עאכ"ו: (ז) והתחתנו אתנו. א"ר אלעזר לעולם אין ישראל נותן אצבעו בתוך פיו של עכו"ם תחלה אלא א"כ נותן עכו"ם אצבעו תחלה בתוך פיו של ישראל. התחתנו אותנו ולא תחתן בם הם אמרו והתחתנו אותנו הם תבעו תחלה. הרבו עלי מאד מהר ומתן. מוחר פרנן מתן פראפורנן. ויענו בני יעקב את שכם וגו'. מה אתה סבור רמיות דברים יש כאן רוח"ק אומרת אשר טמא את דינה אחותם וגו'. ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות הדבר הזה לתת את אחותינו לאיש

מתנות כהונה

פסוקה מדלח כתיב ויבנה וכן בכל מקום דכתיב ויבן דכש לעיל פרשה י"ט: מזייתי לה מן הכא פירש"י על חומי עון שקרא עמנו אלוה אירע לו זה וכדליתא לעיל פרשה ע"ט בשם ר"ל: שגלה בה דרועה. י"ל נהגלה בה זרוע שלה וזו היא ויבן ויבילקוט לא גרס ליה: ד' כתובים כו'. במסכת יומא ספ' הולילו לו וזירוש' ספ' אין מעמידין גרם חמשה פסוקים והוסיף מחר ולא והלחם בעמלק מחר או מחר אנכי נכב והיום אין אחת לריך לתפלי ויתלחם היום מיד: שאת אש הטיב שאת והוא לשון סליחה או שאת אש לא הטיב והוא לשון נשיאות עון: ארור אשם כי עו או עקרו שור ארור כלומר שור של שכם שהוא מארור כנען כן פירש"י ספ' הולילו לו וע"ש בחוספס: וקם הנך שוכב עם אבוחין וקם לתחיית המתים או וקם העם הזה חנה: משוקדים ובמורה ארבעה גביעים משוקדים או משוקדים כפסוקיה ופרכיה: ה"ג בשמעם ויחלענו האנשים וכן לא יעשה אפי': ה"ג כל הגוים וגו' וספיה דקרא כי תהיו ארץ חפץ וכן הוא והרמב"ן מוחר: ה"ג רמב"ן פירא פורקן ופי' בו נכסו מלוג בלשון ירוש': רמיות דברים כו'. כלומר אש גפסך לומר שכני יעקב עשו שלא קדו וכרמיה כדכתיב במרמה לפיכך רוח הקודש

לאיש אשר לו ערלה כי חרפה וגו'. ר' נחמיה אמר היכן מצוינו שנקראת ערלה חרפה מן הכא כי חרפה היא. מקניהם וקנינם וגו' סברון למחפת ואתחפתון. וישמעו אל חמור ואל שכם בנו וגו'. הוה חד מנהון נכנס לעיר טעין מובילתיה וא"ל תא גזור. והוה אמר שכם נסיב ומנבאי קטע: (ח) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים. תמן תנינן מרחיצין את הקטן. דבי ר"מ מרחיצין את המילה. א"ר יוסי את תני מרחיצין את הקטן. א"ר זעירא בכל שעה הוה ר' יוסי א"ל תני מתניתך דתנן אין מונעים על שמן ולא חמין מעל גבי המכה בשבת ולא עוד אלא שמזלפין חמין על גבי המכה בשבת. וא"ת מרחיצין את המילה מאי שנא היא מבת קטן ממכת גדול. אלא ללמדך מרחיצין את הקטן כל גופו מה שאין כן בגדול אלא ע"ג המכה בלבד. ר"א בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי של מילה שחל להיות בשבת. א"ר יעקב בר אבא בכל שעה הוה ר' יוחנן ור' יונתן מפקדין חייתא ואמרי להון כל שקועין שאתון עבדין בחולא הוון עבדין בשבתא ביום השלישי שחל להיות בשבת. שמואל אמר מפני הסכנה. א"ל ר' יוסי אם מפני הסכנה נעשה לו חמין בשבת. דתנן מחמם אדם אלונתית ונותנה על גבי מכתו בשבת לא יטול עריבה מלאה חמין ויתנה על כריסו בשבת. אבל חמין לרפאותו מותר אריב"ל לית כאן אסור אלא מותר: (ט) ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי. ממשמע שנא' שמעון ולוי ידענו שבני יעקב הם. אלא בני יעקב שלא נמלו עצה מיעקב. שמעון ולוי שלא נמלו עצה זה מזה. אחי דינה וכי אחות שניהם היתה והלא אחות כל השבטים היתה אלא לפי שנתנו אלו נפשם עליה נקראת על שמם. ודכוותה (שמות עו) ותקח מרים הנביאה אחות אהרן וכי אחות אהרן היתה והלא אחות שניהם היתה. אלא לפי שנתן אהרן נפשו עליה לפיכך נקראת על שמו. ודכוותה (צמדנ כה) ועל

דבר

מתנות כהונה

כו'. ובמרמה פירושו כהרגומו בחוכמתו וכד"ל כל ערוס יעשה צדעת ואם אין חכמה אין דעת ודייק מדכתיב ויענו אשר טמא ואם דברי בני יעקב הוא ה"ך ענו אשר טמא וכי שאל אותם אם טמא אחותם אם לא טענו אותו אשר טמא כו': סברון למחפת כו'. כלומר חסדו לתת אותם צבית יד שלהם כלומר לשלוח בהם כרצונם והם נתנו צבית ידם של בני יעקב. הם אמרו מקניהם וקנינם הלא לנו הוא ובני יעקב באו על העיר צטת וגו' ועיין דוגמתו לעיל פ' ע"ה ורש"י גרס למקפה ותקפסתי והוא לשון גזילה ונזוה: חד מנהון. אחד מצני העיר היה בא לעיר מן השדה ושמו מנבאי והיה טוען עליו משאיו והיו בני העיר אומרים לו בא והמול עלמך וספרו לו מעשה שכס ואמר הוא שכס נשא אשה ומנבאי יקטע ויכרות ערלתו: מרחיצין את הקטן. משמע כל גופו: ה"ג צירוף' צפ' ר"א דמילה ובפרש"י דבי ר' תני מרחיצין את המילה פי' המילה לצדה ולא כל הגוף: בכל שעה. אף בשבת: תני מתניתך כלומר יפה שנית שבודלי מרחיצין אותו א"ף בשבת: מ"ש הוא מכת קטן. ולמה ליה למתא למייתי מרחיצין את מכת מילתו: שקועין פירש"י ח"ל כל חיקונין ועיקר חיבה זו המלאה אותה על עיקרה בתלמוד ירושלמי במס' שבת עכ"ל ומתאחי צירושלמי שגרסו כל שלוקי' כלומר כל מיני רפואות שאתם שולקים ומתקפין: חייתא המילדות ששוקין בהן הולד ורפואתו: ה"ג צירושלמי שאתון עובדין בחולא כו'. פי' שאתם עושין בחול עשו ג"כ ביום השלישי שחל להיות בשבת: מפני סכנה. צירוש' יליף ליה מדכתיב ציוס הג' צהיבם כואבם כואב לוינו אומר הלא כואבים בשעה שכל ציבריהם שואבים עליהם עכ"ל הירושלמי: נעשה לו חמין. צירושלמי וכדמסיק ואזיל: אלונתית נגד שמתפנין בו אחר הרחיבה: וכי אחות שניהם בלבד היתה: שנתנו חלו נפשם גרסי': אחות שניהם. של

משם

דבר כזבי בת נשיא מדין אחותם וכי אחותם היתה והלא בת אומתן היתה אלא לפי שנתנה נפשה על אומתה נקראת אומתה על שמה. איש חרבו. ר' אלעזר אומר בני י"ג שנה היו. שמואל שאל ללוי בר סיסי א"ל מהו דין דכתיב ויבאו על העיר במח. א"ל כטוחים היו על כחו של זקן. ולא היה יעקב אבינו רוצה שיעשו בניו אותו המעשה וכיון שעשו בניו אותו מעשה אמר מה אני מניח את בני ליפול ביד או"ה. מה עשה נטל חרבו וקשתו ועמד לו על פתחה של שכם. אמר אם יבואו או"ה להזדווג להם לבני אני נלחם כנגדן. הוא דהוא א"ל ליוסף (כנלשית מת) ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך וגו'. והיכן מצינו שנטל יעקב אבינו חרבו וקשתו בשכם. שנאמר (ע) אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי: (י) ואת חמור ואת שכם בנו וגו' ויקחו את דינה. ר' יודן אמר גורדין בה ויוצאין. א"ר הונא הנבעלת לערל קשה לפרוש. אר"ה אמרה ואני אנה אוליך את הרפתי. עד שנשבע לה שמעון שהוא נומלה. הח"ד (כנלשית מו) ושואל בן הכנענית בן דינה שנבעלה לכנעני. ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן. ר' י' אמר שעשתה כמעשה כנענים. ר"ג אמר שנבעלה מחוי שהוא בכלל כנענים. ורבנן אמרי נמלה שמעון וקברה בארץ כנען. ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אותי. רבנן אמרי צלולה היתה החבית ועכרתם אותה. מסורת היא בידי הכנעניים שהם עתידין ליפול בידי. אלא שאמר הקב"ה עד אשר תפרה בששים רבוא. א"ר יהודה בר סימון עכורה היתה החבית וצללנו אותה. ויאמרו הכוזבה. אמרו מה הם גוהנים בנו כבני אדם של הפקר. מי גרם ותצא דינה:

פרשה פא (א) ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה וגו'. (משלי כ) מוקש אדם ילע קדש ואחר נדרים לבקר. תבא מארה לאדם שהוא אוכל קדשים בלועו. תני ר' חייא תבא מארה לאדם שהוא נהנה מן ההקדש ואין הקדש אלא ישראל שנא' (ימייס כ) קדש ישראל לה'. ואחר נדרים לבקר. א"ר ינאי איחר אדם את נדרו נתבקרה פנקסו: (ב) ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל וגו'. (משלי ז) אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה. בן עזאי ור"ע. בן עזאי אומר אם נבלת עצמך בד"ת סופך להתנשא בהם. ואם זמות יד לפה אם נזדממו אחריך דברים

מתנות כהונה

משם והסרן: על אומתה. שמסרה עממה לזנות ולהריגה כשציל להסתייל ישראל שלח יצואו על אומתה: בן י"ג. שאלו נקרא איש חשוב למזום: כוונה משמע כוונה וגבורתו ממש וכדמפרש ואזיל: ואת שכם בנו וגו'. גרסינן דדייק מדכתיב כאן לפי חרב והתם כתיב בחרבי וצילקוט לא גרם ליה: גורדין בה. היו גורדין אותה בעל כרחו דדייק מדכתיב ויקחו וגו' והליל ותלא דינה מבית שכם שמע מייקם שלקחו אותה שלא בצדקה: ואני אנה כו'. לישנא דקרא נקט גבי תמר אחות אבשלום: נומלה נשא אותה לאשה וקודם מתן תורה הותרו אח ואחות: וקברה בארץ כנען. כי שם מתה חולתה לא מת אחד מבני יעקב בארץ כנען ועל שם כך נקראת הכנענית: אשר תפרה כו'. והס' היו יודעין זה ולא משגיחים על העמיד לבא: וצללנו אותה. ששאר כל האומות ישמעו וייראו ולא יידון עוד לנהוג בנו מנהג הפקר כדמפרש ואזיל: בלועו צבית בליעתו וכן פי' הרד"ק: ואין הקדש כו'. כלומר כשם שיקולל אח מועל בהקדש ממש כך יקולל הנהנה מישראל: איחר עכב כד"א ולא תאחר לשלמו: ה"ג נתבקרה פנקסו מדע לך שכן יעקב אבינו על ידי שאיחר נדכו נתבקרה פנקסו שנא' ויאמר וגו': עלה בית אל וגו' גרסינן ודייק

דברים יד לפה. הד ידע תרין לא ידעין. ר"ע אמר מי גרם לך להתנבל בדת ע"י שנשאת את עצמך בהון. רבינו הוה עבר על סימוניא ויצאו אנשי סימוניא לקראתו. א"ל ר' תן לנו אדם אחד שיהא מקרא אותנו ושונח אותנו ודן את דיננו. נתן להם ר' לוי בר סיסי. ועשו לו בימה גדולה והושיבו אותו למעלה ממנה. נתעלמו ד"ת מפיו. שאלו אותו שלשה שאלות א"ל נדמת יבמה היאך הולצת ולא השיבן. רקקה דם מהו ולא השיבן כלום. אמרו דלמא לית הוא בר אולפן. בר אנדה הוא. נשאליה קראי אמרון ליה מהו דין דכתיב (דניאל י) את הרשום בכתב אמת. אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת. ולא השיבן. וכיון שראה שצרתו צדה השכים בבקר והלך לו אצל רבינו. א"ל מה עבדון לך אנשי סימוניא. א"ל אל תזכירני צרתי ג' שאלות שאלו אותי ולא יכולתי להשיבן. א"ל ומה אינן. א"ל נדמת במה היא הולצת. א"ל והא [לא] הית יודע להשיב. א"ל אין אפי' בשיניה אפי' בגופה. רקקה דם מה הוא א"ל ולא הית יודע פה להשיב. א"ל אם היה בו צחצוחית של רוק הרי הוא כשר ואם לאו הרי זה פסול. אבל אניד לך את הרשום בכתב אמת אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת. א"ל ולא הית יודע להשיב. א"ל רשום עד שלא נגזרה גזירה אמת משנגזרה גזירה. ומה הוא חותמו של הקב"ה. רבינו בשם ר' ראובן אמר אמת. מהו אמת אמר ר"ל אלף בראשון של אותיות מ"ם באמצע תי"ו בסוף על שם (פיעס מד) אני ראשון ואני אחרון וגו'. א"ל ולמה לא השיבות אותן כשם שהשיבות אותי. א"ל עשו לי בימה גדולה והושיבו אותי עליה למעלה הימנה ומפת רוחי עלי ונתעלמו ממני ד"ת. קרא עלין המקרא הוה (משלי ג) אם נבלת בהתנשא. א"ר אבא ב"כ אם השבת בלבך דבר מצוה לעשות ולא עשית. נוח לך ליתן זמם על פיך ולא לפסוק. א"ר יודן מה ירך סמוכה לפיך כך יהיה נדרך סמוך לפיך. רבנן אמרי מה ירך קודם לפיך כך יהיה נדרך קודם לפיך. תדע לך שכן שהרי יעקב אבינו ע"י שאיחר נדרו נתבקרה פנקסו. שנאמר (מלכים ג) ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל ושב שם ועשה שם מזבח א"ר אבא ב"כ בשעת עקתא נדרא בשעת רווחא שיטפא. א"ר לוי מהולתך חרשה אקיש עלה. א"ל הקב"ה יעקב שכחת נדרך קום עלה בית אל לביתו של אל

מתנות כהונה

ודיק מסיפיה דקרא ועשה שם מזבח וגו'. נזדממו כו' שאומרים עליך דברי סרה שאינו מלשון עדים שהזמנו אל תהלה להשיב ולהתקוטע עם מוליא הדנה בדברי ריב ומלה שעכשו אף חס א' יודע בו לא ידעו שנים ואח"כ יתגלה לכל ולא ישקט במהרה: מי גרם לך להתנבל. שהחזי"ט בד"ס שלא הדע להשיב אמרים אמת ע"י שנשאת והגבהה עמך וכהאי דמסיק וחזיל: סימוניא שם מוקום: מקרא לומד אותנו מקרא: ושונה לומד אותנו משנה: רקקה דם. שיצמה שהללה וירקה לפני ליכס: בר אולפן. בן הלכות: רשום משמע רשימה בעלמא שאינו אמת וכתיב אחריו אמת ובתנחומא פרשה זו גרם וכי יש דבר שקר בתורה שהוא אומר אמת: פה עבדון לך. מה עשו לך שהצרת לבא הנה: מהו חתם. מהו חתמו של אמת להיות חותמו של הקב"ה: ומפת רוחי. ולפה רוחי כלומר נתגלה רוחי עלי: ומפת לשון הלפה: מה ירך פו'. חס זמות והשבת לנדור נדר יד לפה מה ירך כו': יהא נדרך קודם לפיך. פירש"י שחפשים ואח"כ הנדור כדי שלא חבא לידי אחר: בשעת עקתא כו'. פירש"י כך אמר הקב"ה ליעקב בעת זרה נדרת ובעת הכוונה והללה שטף ועבר מדעתך לשלמו: מהולתך חרשה כו'. פירש"י

אל ועשה שם מזבח לאל הנראה אליך. ואם אין אתה עושה כן הרי אתה כעשו. מה עשו נודר ואינו מקיים אף אתה נודר ואינך מקיים: (ג) ויאמר יעקב אל ביתו. א"ר כרוספדי א"ר יוחנן אין אנו בקיאים בדקדוקי ע"ז כיעקב אבינו דתנן המוציא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה צורת הדרקון ויליבם לים המלח. א"ר יוחנן כל כסות בכלל ע"ז. ויתנו אל יעקב רבי ישמעאל ב"ר יוסי סליק לצלאה בירושלם. עבר בהדין פלמנוס וחמא יתיה חד שמראי. א"ל להיכן את אויל. א"ל מסיק מצלי בהדא ירושלם. א"ל ולא מב לך מצלי בהדא טורא בריכא ולא בהחיא קלקלתא. א"ל אומר לכם למה אתם דומים לכלב שהיה להוט אחר הנבלה כך לפי שאתם יודעים שע"ז טמונה תהתיו דכתיב ויטמן אותם י נקב לפיכך אתם להטין אחריו. אמרין דין בעי מנסבה (פירוש מאחר שזה יודע שע"ז טמונה שם ודאי יקחנה) ונתיעצו עליו להרגו קם וערק בליליא: (ד) ויסעו ויהי חתת אלהים. א"ר שמואל בנ' מקומות נתכנסו או"ה לעשות מלחמה עם בני יעקב ולא הניח להם הקב"ה דכתיב ויסעו ויהי חתת אלהים. שנית בימי יהונתן שנא' (נמואל ח יד) ותרגו הארץ ותהי לחרדת אלהים. שלישית בימי יהושע בקשו לרדוף ולא הניח הקב"ה להם. והיכן נתכנסו להצוד דכתיב (יחזקאל יא) רק כל הערים העמדות על תלם לא שרפם ישראל זולתי את הצור לברא שרף יהושע. ר' אלעזר אמר במסורת שרפה הקב"ה אמר למשה ומשה אמר ליהושע: (ה) ויבא יעקב לווה. שכל מי שנכנס לתוכה הרטיב מצות ומע"ט כלו. ותמת דבורה מינקת רבקה וגו' ויקרא שמו אלון בכות. ר' שמואל בר נחמן אמר לשון יונת הוא אלון אחר עד שהוא משמר אכלה של דבורה באה ליה בשורתא שמתה אמו. הה"ד וירא אלהים אל יעקב וגו' ויברך אותו מה ברכה ברכו. ר' אחא בשם ר' יונתן אמר ברכת אבליים ברכו:

פרשה פב (א) וירא אלהים אל יעקב. כתיב (תהלים פו) עשה עמי אות לשובה. מדבר בדוד ומתקיים ביעקב. אות. ע"ש שנא'

מתנות כהונה

אם הגסה שלך חרשת מלהשמיע קולה הקיס והכה עליה ותשמיע קולה נסות זה קמח כך יעקב שהק ושכח את נדכו והקיס הקב"ה עליו לעורר אותו לשלמו וכל הספרים גרס פרש' ופי' הערוך פרש' כמו חרש' ועיין ערך ערש' : הרי את כעשו. דאל"כ מה לו להזכיר זכר עשו שאמר בברך מפני עשו אחיך. לים המלח. והקסה עליה טונא כפרק כל הללמי' אבל ביעקב כתיב ויטמן אותם: בל כסות. דייק מדכתיב והחליפו שמלותיכם משמע ליה שהיו נחכסות על אליה הנכר ומנחתי בפירש' כל אליה נכר כתיב כל לחמוי אף הכסות: פלמנוס הערוך פי' הר ורש' פי' פלאטין פאל"ש בלע"ז: שמראי אדם אחד מהשמרוים: מסיק מל"כ כו'. לעלות ולהתפלל לתוך ירושלים א"ל וכי לא טוב להתפלל בזה המבורך הזה ולא בזאת האשפה וברכת הסר עיין לעיל פרש' ל"ב והבאר לך: ה"צ קילקלתא א"ל אומר כו'. ר' ישמעאל אמר לאותו שמראי אומר לכם כו': ויטמן אותם כו'. ובאיתו הר היה עומדין ומדברין ט: אמרין וכו' השמראים אמרו זה לזה מאחר שזה יודע שע"ג טמונה בודלי יך בלילה ויקחנו ונתיעצו לסרוג את ר' ישמעאל וכמו שפירש המבאר בפנים ועמד ר' ישמעאל בלילה וברח וברושלמי דמסכת ע"ג גרס שמע קלון אמרין נקרון ונכדד לאילין בוכיאי ידע דאינון צעי מקטלייה וקרן ונשקף ליה עכ"ל פי' שמע קולם שהיו אומרים נשכים ונפזר אותם קולים והבין שכלו להרגו והשכים ויאל לו: ה"צ לאכול בעם שלישי צמי יהושע א"ל אלעזר בקשו כו': זולתי אם

שנא' (כחלשית לה) ואם כה יאמר עקדים יהיה שכרך וגו'. יראו שונאי. זה עשו ואלופיו. עזרתני. בצרה של שכם דכתיב ויהי חתת אלהים על הערים. ונחמתני. בברכת אבלים. כתיב (תהלים נד) מי יעלה בהר ה' זמי יקום וגו' נקי כפים וגו' ישא ברכה מאת ה' וגו'. כתיב (ירמיה לה) כה אמר ה' צבאות וגו' עוד יאמרו וגו' יברכך ה' נוה צדק הר הקדש וגו'. כתיב (משלי כח) איש אמונות רב ברכות זה יעקב. ואין להעשיר לא ינקה זה עשו. כתיב (שם) ברכת ה' היא תעשיר וגו' ואין להעשיר לא יעשיר אכ"כ אלא לא ינקה. זה עשו הרשע שנתחתן ביהודית ובשמת ומחלת להרבות עושר שאין לו נקוי עולמים. כתיב (יזל"ד) ונקיתי דמם לא בקיתי וגו' הה"ד (עמוס ה) על רדפו בהרב אחיו ושחת רחמיו: (ב) וירא אלהים אל יעקב עוד בבאו. ר' יצחק פתח (שמות כ) מזבח אדמה תעשה לי. והרי דברים ק"ו ומה אם זה שבנה מזבח לשמי הרי אני נגלה עליו ומברכו יעקב שאיקונין שלו קבועה בכסאי עאכ"ו. וירא אלהים אל יפתח (ויקרא ט) ושור ואיל לשלמים וגו'. והרי דברים ק"ו ומה זה שהקריב איל לשמי הרי אני נגלה עליו ומברכו יעקב שאיקונין שלו קבועה בכסאי עאכ"ו. וירא אלהים (דניס כח) ברוך אתה כבאך וברוך אתה בצאתך. בבואו לבית חמיו נטען ברכות ואל שדי יברך אותך. ובצאתו מבית חמיו נטען ברכות: (ג) וירא אלהים אל יעקב. (ישעיה מד) מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים. ר' ברכיה בש"ר לוי אמר משמקים דבר עבדו אין אנו יודעין שעצת מלאכיו ישלים. אלא מלאך אחד נגלה על יעקב אבינו וא"ל עתיד הקב"ה להגלות עליך בבית אל ולהחליף את שמך ואני עתיד לעמוד שם. הה"ד (סוטה יג) בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו. ידבר עמך אכ"כ אלא ושם ידבר עמנו. ונגלה עליו הקב"ה לקיים דבריו של מלאך. ירושלים שכל הנביאים מתנבאין עליה עאכ"ו שיקיים דברי נביאיו: (ד) וירא אלהים אל יעקב עוד. ר' יוסי בר"ה אמר עוד כבראשונה מה ראשונה ע"י מלאך אף השניה ע"י מלאך. א"ר ברכיה עוד איני מיהד שמי על בריה אלא עליך ולא על אחר שנא' (שמות י) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב ולא אחר עמם. א"ר יודן עוד פעם אחרת אני נגלה עליך. ויברך אותו. מה ברכה ברכו ר' אסי בשם ר' יונתן אמר ברכת אבלים ברכו: (ה) ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה. ר' יודן בשם רבי יצחק אמר הייתי אומר ראובן כבר הוא מבחויץ. שמעון כבר הוא מבחויץ. ובנימין

מתנות כהונה

חזור. פירש"י לפי שנחנכו שם והאי דחשב יהונתן שנית והל"ל יהושע שנית משום דדמו ספי להאי דיעקב דנבי יעקב כתיב תחת אלהים והתם כתי' החדת אלהים: הכי גרסין ה' לצבות אלהי ישראל עוד כו'. ודרש מדכתיב אלל הכרזה אלהי ישראל ישראל סבא ושמע מייסע שנחברך ברכה מיוחדת מה' וזוהי זו הה"ד וירא אלהים אל יעקב וגו' ויברך אותו: כתיב ברכה ה' היא תעשיר. לא ידעתי לישבו יפה והאב"א טרח ליישבנו ועלה לו בדוחק: ה"ג רש"י ז"ל וזילקוט נטען ברכה וירא אלהים אל יעקב וגו' ר' ברכיה פתח ונחזר אומר ויקם לך ועל דרכך נגה אור על שני דרכיך בנאו לבית חמיו נטען ברכות ובלאו מביט חמיו נטען ברכות: ידבר עמנו. הרי שם הוא יעמוד שם: מה ראשונה ע"י מלאך. האב"א פ"י על יציאת ראשונה מביט חמיו עוד פעם אחרת בפרשה ויגש: ורבה וגו' גרסי' וסיפיה גוי וקהל גוים יהיה מומך ומלכיס מחלליך יא"ו: הייתי אומר. כך אמר יעקב וכן פירש"י וכלל הטופסאות גרם לקמן מחללי

ובנימין כבר יצא מחלציו ועדיין הוא במעי אמו. חזרתי ואמרתי גוי זה בנימין וקהל גוים זה מנשה ואפרים. דכתיב (בראשית מה) וזרעו יהיה מלא הגוים. ר' ברכיה ור' הלבו ור' שמואל בר נחמן ומלכים מחלצין יצאו זה ירבעם ויהוא. רבנן אמרי אפשר אבנר אדם צדיק והוא חולק על מלכות בית דוד. אלא מדרש דרש והמליך את איש בושת הה"ד (פס לה) ומלכים מחלצין יצאו זה שאול ואיש בושת. ומה ראו לקרב ולרחק בפלגשי בגבעה. אלא מקרא קראו ורחקו אותו. מקרא קראו וקרבו אותו מיד. מקרא קראו ורחקו אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי. מקרא קראו וקרבו גוי וקהל גוים יהיה ממך: (ו) ר' יודן ור' איבו ור' משין בן נגרי (נגדי) בש"ר יוחנן אמרו עתידין בניך לעשות גוי כקהל עמים. מה קהל עמים מקריבין בשעת איסור כמות אף בניך מקריבים בשעת איסור כמות. ר' חנינא מיייתי לה מהבא (מ"א יח) ויקח אליהו י"ב אבנים וגו' אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך. שמשעה שנתן לו השם הזה נאמר לו גוי וקהל גוים יהיה ממך. ר' שמלאי מיייתי לה מהבא (שופטים יח) ויקראו שם העיר הן בשם הן אביהם אשר יולד לישראל. שמשעה שנא' לו השם הזה נאמר לו גוי וקהל גוים יהיה ממך. ר' יוחנן מיייתי לה מהבא (דברים ג) עמים הו' יקראו שם יזבחו זבחי צדק. משיעשו בניך כעמים להרו של זבולן שם יזבחו זבחי איסור כמות אג"כ אלא זבחי צדק. צדקה אני עושה עמהם ומקבל את קרבנם. אלא גוי וקהל גוים יהיה ממך לחייב על כל שבט

מתנות בהונה

משמע דלא דברי יעקב הם: מבהוין כלומר כבד נולד וכן שמעון וכל שבטים ח"כ על מה אמר ליה גוי וקהל גוים ודברים אלו דיבר בשעה שביקר ליוסף ככתוב ריש פרשת ויחי: גוי זה בנימין. כיון שעדיין לא נולד בשרו עליו סהכל הולך אחר החתום: זה אפרים ומנשה. גוים תרתי משמע ועין במהר"ר אליהו מזרחי: ירבעם ויהוא. פירש"י אחד מאפרים ואחד ממנשה: והיה חולק על מלכות בית דוד שהמליך איש בשת בן שאול: מזה ראו לרחק ולקרב גרסינן שבתחילה רחקו וגדו אותם לכל יתן אחד מכס בתו לבני בנימין ואחר כך קרבו אותם והתירו האדר: כראובן ושמעון וגו'. משמע אלו שנים יהיו כראובן ושמעון ולא בנימין ומפני שעל שלשה אלו נאמר' הנוצח דייק הכי ומלאתי צפירש"י זה לשונו אפרים ומנשה יהיו בכלל שנים עשר שבטים והיה להם להווי' שנים זה לוי שיל' לעבודת המקום ובנימין שידוהו ולפיכך רחוקו ואמר' איש ממנו לא יתן בתו לבנימין עכ"ל. והקשה האב"א וז"ל ואינו מבין דבריו שהרי אחד מהם נמנה על שבט יוסף והאחד משלים במקום בנימין ואם נוציא שנים נמלא מבין שנים עשר שבטים הסר עכ"ל. ואינו קושי' שכן השיב ג"כ ר' מאיר לאותו כותי שארבע עשר שבטים הם כדלעיל פרשה ע"ו ולפי דבריו לא יהיו אלה שלשה עשר אלא יעקב דבר על אותו שעה שעמד בו שעדיין יוסף בנו חי וא"כ אף אם נוציא לוי לעבודת המקום וגם בנימין אינו ישתרו שנים עשר שלמים מ"מ חזרו וקרבבו לפי שבאותו שעה יוסף אינו חי וכדמפרש ואזיל: יהיה ממך. משמע שממך יהיה עוד גוי אחד בארץ וזה נאמר על בנימין ועדיין לא נולד בעת ההיא ולכן הוכרחו להסיר הגדר ומה שאמר אפרים ומנשה כראובן ושמעון לא להוציא בנימין לגמרי קאמי אלא שיקראו שניהם שבטים חלוקים כראובן ושמעון ולא יהיו שניהם בכללים לשבט אחד ועיין מזה סוף פתיחתא דזוהרה רבה ובילקוט שופטים: מזה קהל עמים מקריבים כו' פירש"י הגוים מקריבים כו'. וכן עשה אליהו: שמשעה כו'. דאל"כ אשר היה דבר ה' וגו' ליל: נאמר לו גוי כו'. וכדמפרש ר' יוחנן על הקרבנות איסור כמות: בשם הן כו'. עד גוי וקהל גוים משמע שיל' ממנו גוי שיעבדו ע"י כקהל הגוים וכן פירש"י שבין הקימו פסל מיכה: משיעשו בניך כעמים. שיקריבו כמות בשעת איסור כמות להר של זבולן יהיו נקראים ושם יזבחו זבחי איסור כמות אין כתיב א"ע"פ שהיא בשעת איסור כמות אמר זבחי צדק: אלא גוי כו'. כתב האב"א כלומר הישר אישור

שָׁכַטְוּ וּשְׁכַטְוּ דְּבָרֵי רִישׁ ור' יהודה אומר לחייב על כל קהל וקהל: (ז) ויעל מעליו אלהים. אמר ר"ל האבות הן הן המרכבה. שנא' (בראשית יו) ויעל אלהים מעל אברהם. ויעל מעליו אלהים. (סג קמ) והנה ה' נצב עליו. ויצב יעקב מצבה וגו' ויסך עליה נסך ויצק עליה שמן. כמלא פי הפך. ויסעו מבית אל ויהי עוד ככרת הארץ. א"ר אליעזר בן יעקב בשעה שהארץ חלולה ככברה והבר מצויו רבנן אמרי כבר הבר מצויו ועונת הגשמים עברה ועדיין השרב לא בא: (ח) ותלד רחל ותקש בלדתה. שלשה הן שנתקשו בשעת לידתם ומתו כשהן חיות. ואלו הן רחל ואשת פנחס ומיכל בת שאול. רחל ותלד רחל ותקש בלדתה. אשת פנחס (טז ד) ובלתו אשת פנחס. מיכל שנא' (יג ו) ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה. א"ר יהודה בר סימון עד יום מותה לא היה לה ביום מותה היה לה. הה"ד (דכ"ג ג) הששי יתרעם לעגלה אשתו. ולמה הוא קורא אותה עגלה א"ר יהודה בר סימון שפעת כעגלה ומתה: (ט) ויהי בהקשתה בלדתה וגו'. ב' תלמידים משל ר' יהושע שינו עטיפתן בשעת השמד פנע בהם סרדיוט אחד אמר להם אם אתם בניה של תורה תנו נפשכם עליה. ואם אין אתם בניה למה אתם נהרגים עליה. אמרו לו בניה אנו ועליה אנו נהרגים. אלא שאין דרכו של אדם לאבד את עצמו לדעת. אמר להם ג' שאלות אני שואל אתכם ואם השיבותם לי הרי מוטב. ואם לאו הרי אני משמד אתכם. אמר להם כתוב אחד אומר (ישעי ג) נצב לריב ה'. וכתוב (יול"ד ז) כי שם אשב לשפט את כל הגוים וגו'. אמרו לו בשעה שהקב"ה דן את ישראל דן אותן מעומד מקצר בדין ומפשר בדין. אבל כשהוא דן את או"ה דן מיושב מדקדק בדין ומאריך בדין. אמר להם לא כך דרש ר' יהושע רבכם אלא אחד זה ואחד זה באו"ה הכתוב מדבר. משחקב"ה דן את או"ה מיושב דן אותם ומדקדק בדין ומאריך בדין ואח"כ הוא נעשה אנטדיקום כנגדן. אמר להם מה הוא דין דכתיב (משלי כח) עובד אדמתו ישבע לחם וגו'. אמרו לו טוב מי שהוא חוכר שדה אחת ומזבלה ומעדרה ממי שהוא חוכר שדות הרבה ומבירן. אמר להם לא כך דרש ר' יהושע רבכם. אלא עובד אלהים עד יום מותו ישבע לחם מלחמו של עה"ב (סג). ומרדף רקים ישבע ריש אלו העכו"ם שמרדפים אחרי הריק אחר ע"ז שלהם. אמר להם מהו דין דכתיב ויהי בהקשתה בלדתה. אמר לו כך ממסמסין נפשה של חיה ואומרים לה בשעת הלידה אל תיראי כי בן

זכר

מתנות כהונה

חסור הבמה לאלוהו למדנו מפסוק עמים הך יקראו להרו של זבולן שהוא הר הכרמל ופסוק גח וקהל גוים אחא לחייב על כל שבט כו': כמלא פי הפך. לעיל פ' ס"ט אחא ששפע לו מן השמים כמלא פי הפך ואלו הספר חסר כאן: והבר הדגן היה מצוי מפני שהארץ חלולה להוציא פירותיה וככרה דרש מועריקון ל' ככרה ולשון בר: אשת פנחס. בן עלי הכהן: שפעת שלקה: שינו עטיפתם. עטיפת כסותם שלא יכירו שהם יהודים: סרדיוט ממונה מביט המלך והכיר אחס שהם יהודים: תנו נפשכם. וגמה שניהם כסותכם: למה אחס נהרגים. למה לא תשמדו עצמכם: אלא שאין דרכו כו'. ואם לא נשמה כסות שלנו הרי הכל יכירו אותנו וזה חיוב לדעת: אנטדיקום פירש' והערך צעל דין לשון רומי ולכן עומד כצעל דין לפני הדיון: ומבירן היא אלה בור כד'ל אוביר ולא אעביד: עד יום מותו. אדמתו דרש עד מוט: ממסמסין לשון ניעווע ומשמע כלומר משללן אופה בדברים מביט כדי להשיב

זכר ילדת. אמר להם לא כך דרש ר' יהושע רבכם. אלא כל שבט ושבט
 נולדה תאומתו עמו. כההיא דא"ר אבא חלפוי בן קוריה תאומה יתירה
 נולדה עם בנימין: (י) ויהי בצאת נפשה ותקרא שמו בן אוני. בר צערי
 בלשון ארמי. ואביו קרא לו בנימין בלה"ק. ותמת רחל ותקבר. סמוך
 למיתה קבורה. בדרך אפרת היא בית לחם. ר' ינאי ור' יונתן הוו יתבין
 אתא ההוא מינא שאלניהו מאי דכתיב (פ"ה) בלכתך היום מעמדי וגו'.
 והלא צלצה בנבול בנימין וקבורת רחל בנבול יהודה. דכתיב ותקבר בדרך
 אפרתה וכתיב (פ"ה) בית לחם אפרתה. א"ר ינאי אסוף חרפתי. א"ל הכי
 אמר בלכתך היום מעמדי עם קבורת רחל ומצאת שני אנשים בנבול בנימין
 בצלצה. ואית דאמרי בלכתך היום מעמדי בנבול בנימין בצלצה ומצאת
 שני אנשים עם קבורת רחל. והאי דוקא. וכך אתה למד שבנבול בנימין
 הוו דכתיב (פ"ה) ויעבר בארץ ימיני ולא מצאו המה באו בארץ צוף.
 וכתיב והנה נא איש אלהים בעיר הזאת: (יא) ויצב יעקב מצבה. תנן
 התם מותר המתים וכו' ר' נתן אומר מותר המת יבנה לו בית על גבי קברו
 וכו'. תני רשב"ג אין עושין נפשות לצדיקים דבריהם הם זכרוניהם.
 למדנו שנקראו ישראל על שם רחל שנא' (י"ג) הכן יקור לי אפרים.
 ד"א ותמת רחל ותקבר בדרך אפרת וגו'. מה ראה אבינו יעקב לקבור את
 רחל בדרך אפרת. אלא צפה יעקב אבינו שהגלויות עתידות לעבור שם
 לפיכך קברה שם כדי שתהא מבקשת עליהם רחמים. הה"ד (ס"ג) קול
 ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מככה על בניה: (יב) ויהי בשכונן
 ישראל. א"ר יהודה בר"ס קשה היא שלשלת יוחסין לפני הקב"ה שתעקד
 ממקומה הה"ד ויהי בשכונן ישראל וגו' וכתיב ויהיו בני יעקב שנים עשר
 וגו' (נמדנ"ה) בני ראובן בכור ישראל אמור מעתה בכורת ממון נמלה
 ממנו ולא נמלה ממנו בכורת יוחסין דכתיב בני ראובן בכור ישראל. ר'
 לוי ור' סימון חד מנהון אמר לא לראובן להתייחס. ואוהרנא אמר אין
 סיחסין ליוסף אלא לראובן. ר' חני בשם ר' יצחק אמר אפילו בשעת
 הקלקלה

מתנות כהונה

נפשה: כההיא כו'. כלומר ומקרא יתיישב כההיא דאמר אבא: שתאומה יתירה נולדה עם
 בנימין. ולפיכך כתיב פי גס זה גס לרבויו אחא: בר לערי כו' פירש' בימין בן זעף חתי נא
 ידך על איש ימויך מוועף לך ועיין עוד ברמב"ן בפרשה זו: סמוך לניחה כו'. שכל עוד שאינו
 נקבר לא יטח כמו שאמרו חז"ל המדהה מטמו הכי זה משוכה: ה"ג א"ר ינאי לר' יונתן אסוף
 כו' חרפתי שאנכי לא אדע להשיבו: הכי אמר בלכתך כו'. פי' כלומר עכשו שאתה מדבר עמי
 הם בקבורת רחל וכשהפנע בהם המלאש בללנח בנימין וכן פירש"י ורד"ק בספר שמואל זה
 לשון מדרש שמואל למחר הן באין מקבורת רחל את הולך והן באין ואתה מולא אותן בנבול
 בנימין בללנח: ואית דאמרי. פירוש עכשו בעם הדיבור היו בנבול בנימין ובעת המציאה היו
 בקבורת רחל והאי ישיגא בחרא דוקא: ה"ג יבנה לו נפש על קברו. פי' הערוך ציין כשין
 שבוין על הקבר ובלשון מקרא שמו ציין: ולמדנו כו'. ונראה שזהו המנהג שהציב יעקב על
 קברה כלמר זכרון עולם שנקראו ישראל על שם והאב"א מיישב בדרך אחר: קשה הוא
 כו'. שאפ"ע שחטא ראובן כללם ביחד שאר שבטים וכן פירש"י: ה"ג בני ראובן בכור ישראל
 וגו'. ופסוק הוא ב"ה בנימין ה' וסיפיה דקרא ובחללו יאשי אביו נמנה הבכורה ליוסף ולא
 להתייחס לבכורה: לא לראובן להתייחס כו'. והאי דכתיב ולא להתייחס חזר על ראובן כלומר
 לענין זה נעלה ממנו הבכורה ואוהרנא אמר שחזר על יוסף שזהו נהגה לו הבכורה לנחלק ולא
 להתייחס ובפירש"י ראשי דמאן דאמר לא לראובן להתייחס דרש כאילו כתיב ולו להתייחס כו"ץ

הקלקלה אין מיהסין אלא לראובן. הה"ד ויהי בשכון וגו' בני לאה בכור יעקב ראובן. ר' יודן בשם ר' אחא ראובן בכור לעיבור. בכור ללידה. בכור לבכורה. בכור לנחלה. בכור לעבודה. בכור לתשובה. ר' עזריה אמר אף בכור לנבואה. שנאמר (שופע ה) תחלת דבר ה' בהושע: (יג) ואהליבמה ילדה וגו'. הה"ד (עובדיה ה) איך נחפשו עשו. ר' סימון אמר קליפת בצלים. כ"כ למה (ירמיה מט) גליתי את מסתרו בשביל לגלות את הממזרים שביניהם. וכמה ממזרים העמיד. רב אמר ג'. ר' לוי אמר ד'. א"ר בנימין בשם ר' לוי קרה דהבא ממזר הוא: (יד) ויקח עשו את נשיו. א"ר יוחנן (קס"ג י) לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. לב חכם לימינו זה יעקב דכתיב (בראשית לח) ויקם יעקב וישא את בניו ואה"כ את נשיו. ולב כסיל לשמאלו זה עשו שנא' ויקח עשו את נשיו ואה"כ את בניו. זילך אל ארץ מפני יעקב אהיו. ר"א אמר מפני שטר חוב (ס"ט עו) כי גר יהיה זרעך. ריב"ל אמר מפני הבושה: (טו) ותמנע היתה פילגש לאליפז בן עשו. תני רשב"י למה לי לדרוש ולומר ותמנע היתה פלגש לאליפז. להודיע שבחה של ביתו של א"א עד היכן היו המלכויות ושלטונים רוצים להדבק בו. ומה היה לוטן הוא היה אחד מן השלטונים שנאמר אלוף לוטן וכתיב ואחות לוטן תמנע ותמנע היתה פילגש וגו'. אמרה הואיל ואיני בדאי להנשא לו לאשה אהא לו לשפחה. והרי הדברים ק"ו מה אם עשו תרשע שלא היה בידו אלא מצוה אחת ע"י שהיה מכבד את אביו היו מלכויות ושלטונים רוצים להדבק לו עאכ"ו שיהיו רוצין להדבק ביעקב אבינו הצדיק שקיים את כל התורה כולה: (טז) ואלה בני צבעון ואיה וגו'. ואלה בני צבעון ואיה וענה מה ראה הכתוב לכתוב ענה ענה תרי זמני. תרי נינתו. לעולם חד הוא אלא שבא צבעון על אמו והולידה ענה הנעשה בן ענה ובן צבעון ובן שעיר מ"מ חד הוא: (יז) תני האש והכלאים לא נבראו בששת ימי בראשית אבל עלו במחשבה להבראות. כלאים

מתנות בהונה

פי' ל"ו לוסף להתייחס ולא לראובן אבל בספרים שלנו כתוב ולא באלף וכן הוא במסורה: בכור לעיבור. שלאח אמו לא נתעברה מקודם לה וכן ללידה ולא אירע לו כמו שאירע ליעקב שהיה בכור לעיבור ולא ללידה: בכור לבכורה. שלא נכתב בכור בכור פלוני עד ראובן כד"ל בכור ישראל ראובן ומה שכתב אחי עשו בכור אני בןך בכורך הם דברי עלמו ולא שהכתוב קוראו בכור: לנחלה ליעול פי שנים בנכסי יעקב וליעול חלק ראשון בארץ: לעבודה להקריב קרבנות שהעבודה היתה בכורות עד שחטאו בעגל ואולי שכל הקרבנות שהקריב יעקב הוא היה מקריב: לתשובה ששז בתשובה על חטא בלהה כדאמרינן בכמה דוכתי והציטו הילקוט ריש הושע בשם פסיקתא תחלת דבר ה' בהושע הושע מראובן גיהו ושין בילקוט ריש הושע: איך נחפשו עשו. פסוק הוא בעובדיה סימן א' ולפי גירסא זאת גירסין בחר הכי למה נבשו מפלויו והוא ספיה דקרא בעובדיה וגירס' הילקוט הה"ד כי אני חשפתי את עשו ופסוק הוא בירמיה מ"ט ולפי זה גרס שפיר בחר הכי גליתי את מסתרוי ואני שפיר ספי הא דקאמר בחר הכי קליפתא בצליה קליפתא בגלים שנחשף ונגלה קליפה אחר קליפה עד ערמומיותה: שרשה עיין בפירש"י בחומש: לימינו להישר לדרך המוסר להקדים הזכרים לנקבות ועשו היה בהול על הנקבות וגוף אשה הסר לב: שפור חוב. לומר אין לי חלק בארץ ולא בפירשון החוב כי גר יהיה זרעך כמו שפירש"י בסדר זה: הבושה שמכר את הבכורה: דהנשא לו. לעשו לפי שהיה מזרע אברהם נתאזה להדבק בו: תרי נינתו כו'. פי' האב"א בתמייה הלא כתוב הוא ענה עכ"ל ופיין בפרק יש עמלון ובפרק מקום שנהגו דיל בניחוסא: עלו במחשבה להבראות. בערב

כלאים אימתי נבראו בימי ענה. הה"ד הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר. ר' יהודה ב"ר סימון אמר המיינס. רבנן אמרי המיוסו חציו חמור וחציו סוס. ואלו הן הסימנין א"ר יונה כל שאזניו קטנות אמו סוסה ואביו חמור. גדולות אמו המורה ואביו סוס. רבי מנא הוה מפקד לאילין דבי נשיאה דיהון ובנין מן אילין דאודניהון דקיקין מפני שאמו סוסה ואביו חמור. מה עשה ענה הביא המורה וזיווג לה סוס זכר יצאת ממנו פרדה. א"ל הקב"ה אני לא בראתי דבר של היוק ואתה בראת דבר של היוק. חייך שאני בורא לך דבר של היוק. מה עשה הביא חכינא וזיווג לה חדרון ויצאת מהם חברבר. מעולם לא אמר אדם שנשכו כלב שומה וזחיה. חברבר וחיה. פרדה לבנה וחיה. האש"ר לוי בשם רבי נזירא ל"ו שעות שמושה אותה האורה. י"ב של ע"ש וי"ב של לילי שבת וי"ב של שבת. וכיון שישקעה חמה בלילי שבת בקש הקב"ה לגנוז את האורה והלק כבוד לשבת. הה"ד (מלאכי ג) ויברך אלהים את יום השביעי. במה ברכו באורה. וכיון שישקעה חמה בלילי שבת והתחילה אורה משמשת התחילו הכל מקלסים להקב"ה. הה"ד (איוב ג) תחת כל השמים ישרהו. מפני מה ואורו על כנפות הארץ. וכיון שישקעה חמה במו"ש התחיל החושך ממשמש ובא ונתירא אדה"ר דכתיב (פסליס קנט) ואומר אך חושך ישופני. מה עשה לו הקב"ה זימן שני רעפים והקישן זה לזה ויצאה האור ובירך עליה הה"ד (סע) ולילה אור בעדני. אתיא כדשמואל מפני מה מברכים על הנר במו"ש הואיל ותחלת ברייתו. רב הונא בשם ר' יוחנן אף מוצאי יוה"כ מברכין עליו מפני ששבת האור כל אותו היום:

פרשה פג (א) ואלה המלכים אשר מלכו וגו'. רבי יצחק פתח (יחזקאל כז) אלונים מבשן עשו משומיך. א"ר יצחק נמשלו עכו"ם כספינה. מה ספינה זו עושים לה תרון ממקום אחד והוגנין ממקום אחר. כך עכו"ם שמדה ממשרקה ושאל מרחובות הנהר. ואלה המלכים. (מגילת כ) נחלה מבוחלת בראשונה. ואלה המלכים. ואחריתה לא תברך (שודיס ה) ועלו מושיעים בהר ציון וגו'. א"ר איבו קודם שלא עמד מלך בישראל נצב מלך באדום. ואלה המלכים ר' יוסי בר חנינא בשעה שזח מעמיד מלכים זה מעמיד שופמים. ובשעה שזח מעמיד אלופים זה מעמיד נשיאים. ר' יהושע בן לוי אמר זה העמיד שמונה וזה העמיד ה'. זה העמיד שמונה בלע יובב השם הדר שמלה שאל בעד חנן הדר. וזה העמיד ח' שאל

מתנות כהונה

שבת ולא נכרה עד מולאי שבת על ידי אדם כדאיתא בפרק מקום שנהגו: המיונים פירש' מין חיה: המיוסו לשון חיים וחלוקה כלומר חיי סוס וחמור כדל' והכמונים משיוסו ועיין בס' גלת לך בפסוק אחינו המסו: הוה מפקד. היה מזה לאותו הממונים על בית המשיח סיהו קונון ואותן שאזניהם קטנות ועיין ריש פרק אותו ואלה בנו: חכינא נחש: חדרון פירש' נח: האש עניין שלא נכרה בשעת ימי בראשית: שלשים ופסה כו'. ע"ל פ' י"א ופ' י"ב: אך חושך כו'. ע"ל פ' י"א ו"ב הגידסא יותר נכונה ועיין פס: הוגנין פ' רש"י אותו גדול שקלין אלקד פנו האגנין בפרק המוכר את הספינה וקודם זה כתיב ארז מלכנון לקחו לעשות תורן עליך הכי ססורן מלכנון והנשטו מבשן כך אומות העולם הם ממקום זה ובוררים להם מלך ממקום אחר: ה"ג שלא עמד מלך בישראל אבל משמלך מלך בישראל נצב וגו': אויל אויל מרוך: ה"ג

שאל ואיש בשת דוד שלמה רחבעם אביה אסא יהושפט. בא נבוכדנצר וערבב אלו באלו ובטל של אלו ושל אלו (יטעיי יד) שם תבל כמדבר ועריז חרם. בא אויל ונתן גדולה ליהויכין בא אחשורוש ונתן גדולה להמן : (ב) וימת בלע : א"ר אבהו לבן מלכים שהיה לו דין עם אחד וכלו מזונותיו. בא אחד וסיפק לו מזונות. אמר המלך אין לי עסק אלא עם זה שסיפק לו מזונות. כך אמר הקב"ה כבר היתה מלכות עקורה מאדום ובאת בצרה וסיפקה להם מלכים. לפיכך אין לי עסק אלא עם בצרה שנאמר (יטעיי ג) כי זבח לה' בבצרה וגו'. א"ר ברכיה אעפ"כ טבח גדול בארץ אדום : (ג) וימת בעל הנן וגו'. ר' לוי ור"ס. ר' לוי אמר מטיבי אלוהות היו. מהיטבאל שהיו מטיבין עצמן לע"ז. בת מטרד שהיו מעמידין טוריות לע"ז. ר' סימון אמר מטיבי נשים היו. מהיטבאל שהיו מטיבין אותה לבעלה ואח"כ מורדין אותה מבעלה. בת מי זהב מרודים היו במזונותם. מן דעתירין מהו דהבא מהו כספא. אלוף מגדיאל אלוף עירם. יום שמלך לוטייגוס נראה לר' אמי בחלום היום מלך מגדיאל. אמר עוד מלך אחד נתבקש לאדום. אלוף עירם א"ר הנינא ציפוראה למה נקרא עירם שהוא עתיד לערום תסוריות למלך המשיח. א"ר לוי מעשה בשלטון אחד ברומי שהיה מבזבז תסוריות של אביו. נראה לו אליהו בחלום א"ל אבותיך מצמתין ואת מבזבז. ולא זו עד שמלאן : (ד) התבן והקש והמוץ מריבים (מדויינים) זה עם זה. זה אומר בשבילי נזרעה השדה. וזה אומר בשבילי נזרעה השדה. אמרו החטים המתינו עד שתבא הגורן ואנו יודעין בשביל מה נזרעה השדה. באו לגורן ויצא בעל הבית לזרותה. הלך לו המוץ ברוח. נטל את התבן והשליכו על הארץ. ונטל את הקש ושרפו. נטל את החטים ועשה אותן כרי. וכל מי שרואה אותן מנשקן המד"א (סהלסי ג) נשקן בר פן יאנף. כך עכו"ם הללו אומרים אנו עיקר וכשבילנו נברא העולם. והללו אומרים בשבילנו נברא העולם. אמר להם ישראל המתינו עד שיגיע היום ואנו יודעים בשביל מי נברא העולם הה"ד (מלאכי ג) כי הגה היום בא בוער כתנור וגו'. ועליהם הוא אומר (יטעיי מה) תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אותם. אבל ישראל ואתה תגיל בה' בקדוש ישראל תתהלל :

סדר וישב

פרישה פר (א) וישב יעקב. כתיב (יטעיי נו) בועקך יצילוך קבוציך

מתנות כהונה

וימת בלע א"ר אבהו כו' : כלו מזונותיו. לאתו שהיה מדיין עם בן מלך : ובאת בלעה כו'. פירש"י דכתיב וימלך תחטיו יובב בן זרח מבצרה : מטיבי כו'. מתקנין טיבי אלוהות : טוריות פירש"י סיכלות ופלטיות ורש מטנד לשון טוריות : ואחר כך מורדין כו'. מהטבאל דרש וטריקון משהטיבו אותה לבעלה כו' כלומר לא שהיה אלו : מורדין אותה. פירש"י בנות : ה"ג במזונותם מן דעתירין אמרין מהו דהבא. פירש"י בשהלס היו טרודים ואן להטעיר דמשהטעירו אמרו מהו זהב מהו כסף : עוד מלך אחד אלוף עירם אחר מגדיאל : לערום לשון ערמה כלומר יצברו לצורים למתנה לו ורש"י גרם לערות ופי' בו לגלות אלוהות מלשון אלוהות כל שבני דקך : תסוריות אלוהות : מצמתין קבצו ומלמנו האלוהות : עד שמלאן. פירש"י בעליות בא על מי אדם ומלאן בשמהות שהיו משחדין אלוהות : לזרותה כמד"א הגה הוא זורה

קבוצ'ך. תני כנוסו וכנוס בניו הצילו מיד עשו. ואת כולם ישא רוח יקה הבל זה עשו ואלופיו. והחוסה בי ינחל ארץ זה יעקב וישב יעקב. (משלי כה) נסו ואין רודף רשע וצדיקים ככפיר יבטח. ערק רשיעא ולא רדיפין ליה דכתיב וילך אל ארץ וגו'. ר' אלעזר אמר מפני שמר חוב. וריב"ל אמר מפני הכושה. וצדיקים ככפיר יבטח וישב יעקב. (לויט ט) אם שוט ימית פתאום. אנטונינוס שאל את רבינו א"ל מהו דכתיב אם שוט ימית פתאום. אמר ר' גזור דיסיב מאה מגלבין והוא יהיבין מאה דינרים דין סכום לדין ודין סכום לדין ולא מפקין מידיה כלום כענין הזה מלעיג על המוכה (סס) למסת נקיים ילעג. אמר ר' אחא בשעה שהצדיקים יושבים שלוח ומבקשים לישב בשלוח בעוה"ז השמן בא ומקטרג. אמר לא דיין שהוא מתוקן להם לעוה"ב אלא שהם מבקשים לישב בשלוח בעוה"ז. תדע לך שהוא כן. יעקב אבינו ע"י שבקש לישב בשלוח בעוה"ז גזרוג לו שמנו של יוסף. וישב יעקב (סג ג) לא שלותי ולא שקטתי. לא שלותי מעשו. ולא שקטתי מלבן. ולא נחתי מדינה. ויבא רגז בא עלי רגזו של יוסף: (ב) ד"א וישב יעקב וגו'. אברהם נייר גיורים הה"ד (כאלשי"ט יג) ויקח אברם את שרי אשתו וגו'. א"ר אלעזר בשם ר' יוסי בן זמרא אם מתכנסין כל באי העולם לבראת אפילו יתוש אחד אינן יכולין ואת אומר ואת הנפש אשר עשו בחרן. אלא אלו הגרים שנייר אותם אברהם. ולמה אמר עשו ולא אמר ניירו. ללמדך שכל מי שהוא מקרב את הגר כאילו בראו. תאמר אברהם היה מנייר ושרה לא חיתה מניירת. ת"ל ואת הנפש אשר עשו בחרן אשר עשה אב"כ אלא אשר עשו. א"ר חוניא אברהם מנייר את האנשים ושרה מניירת את הנשים. ומה ת"ל אשר עשו. אלא מלמד שהיה א"א מכניסן לתוך ביתו זמאכילין ומשקן ומקרבן ומכניסן תחת כנפי השכינה. יעקב נייר גיורים. דכתיב ויאמר יעקב אל ביתו וגו' ויתנו אל יעקב וגו'. ביצחק לא שמענו והיכן שמענו. ר' יצחק ותאני לה משם ר' הושעיה רבה בשם ר' יהוד' בר סימון באן כתיב וישב יעקב בארץ מגורי אביו. מאי מגורי אביו מגורי אביו:

מה

מתנות כהונה

הגון: קבוצ'ך דרש צעקך לשון קיבוצ' כד"ל ויעקב סימלא וק' הרנה: כנוסו כו'. שוכסו עמלן לחפלה סנא' הצילני נא כן הוא צילקוט ישעיה כהיה: ערק רשיעא ולא רדיפין לי גרסי'. פי' בורח הרשע ואין רודף אחרו אל ארץ וגו': גזור דיסב כו'. כלומר משל למלך שגזר על אחד שיקבל מאה מכות ויטן לו מאה דינרין: מגלביין רצועות כלומר מכות ברצועה: דין סכום כו'. כלומר מינין המכות מכוונים נגד מינין הדינרין אם יקבלהמכות יקה דינרין ואם לא יקבלם לא יקה כלום והמוכה לא יוכל לסבלם כולם או מה בתוכם ולפיכך לא יקה כלום ונשאר בלעג ובחרפה על היסורים שקבל בהם: בשעה שצדיקים כו'. דרש למסת כמו מסת נדבת ידך כלומר כשהם בשלוח ודי שלום באהליהם ילעג להם והשמן מקטרג עליהם כדמפרש ואיל: שמנו של יוסף. הענין של יוסף היה לו לשמן לטכדו ממנוחתו ודייק מדכתיב וישב יעקב: ה"ג שרי אשתו וגו'. ודייק סיפיה דקרא ואת הגפס אשר עשו וכו': רבי חויא. משמע ליה אשר עשו עשייה ממש בגוף ונפש וזהו על ידי שמאכילם ומשקה אותם וכדמפרש ואיל: אלא ביתו וגו'. משמע ליה שבדיו ובני ביתו דאי בניו היה לו לומר אל בניו כמו שאומר בכל מקום ועוד אשתי קודם כהנה ח"ו סימלא בידם אלהי נכר. ורש"י פי' דדייק מדכתיב עמו גרים שנייר היה עמו: ביצחק לא שמענו. מהכחוב שנייר גיורים: מגורי דייק מלשון גיורם דאל"כ בחרן ישיב

אביו

(ג) מה כתיב למעלה מן הענין ואלה המלכים וכתוב הכא וישב יעקב א"ר חנוניא משל לאחד שהיה מהלך בדרך וראה כת של כלבים ונתירא מהם וישב לו ביניהם. כך כיון שראה יעקב אבינו עשו ואלופיו נתירא מהם וישב לו ביניהם. א"ר לוי משל לנפח שהיה פתוח באמצע פלטיא ופתח בנו זהבי פתוח כנגדו וראה הבילות הבילות של קוצים נכנסו למחנה אמר אנה יכנסו כל החבילות הללו והיה שם פקח אחד א"ל מאלו אתה מתירא גין אחד יוצא משלך וגין אחד משל בנך ואתה שורפן. כך כיון שראה יעקב אבינו עשו ואלופיו נתירא. א"ל הקב"ה מאלו אתה מתירא גין א' משלך וגין אחד משל בנך ואתם שורפין אותם כולם. הה"ד (עובדיה א') היתה בית יעקב אש ובית יוסף להבה וגו': (ד) וישב יעקב. כך אמרו חכמים אלה ותולדות יעקב יוסף התולדות הללו לא באו אלא בזכותו של יוסף ובשבילו. כלום הלך יעקב אצל לבן אלא בשביל רחל. התולדות הללו היו ממתינות עד שנולד יוסף. הה"ד (נבאשתי ל) והיו כאשר ילדה רחל את יוסף כיון שנולד שטנו של אותו רשע ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה. מי מורידן למצרים יוסף. מי מכלכלן יוסף. הים לא נקרע אלא בזכותו של יוסף הה"ד (פסלים עו) ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו (נתן תהום קולו) גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף. א"ר יודן ב"ר שמעון אף דירדן לא נקרע אלא בזכותו של יוסף: (ה) ד"א וישב יעקב. כך אמרו חכמים לא נהנה יעקב אבינו ממושב עד שגר במגורי אבותיו. ואי זו זו זו ארץ כנען ששם גר יצחק אביו. ד"א מגורי בנימטריא רנ"ט מיום שאמר הקב"ה לאברהם ידוע תדע עד שעה שנתיישב יעקב אבינו בארץ מגורי אביו: (ו) א"ר שמואל בר נחמן אלה תולדות יעקב יוסף לא היה צריך קרא למיטר בן אלא אלה תולדות יעקב ראובן. אלא מה ת"ל יוסף. אלא שכל

מתנות כהונה

לציו מעבי ליה: כלבים כו'. וישב לו ציניהם שאז מניחים אותו וכספרים אחרים גרסינן כהן של סוגיאם ואל כיון שישב לו ציניהם כספרים הם אמנו שלא יפרסם רשעתם או כיון שמרסא עיניו שלבם שלם עמהם ומבקש אהבתם מניחים אותו: פלטיא רחוב גדול כמו סרטיא ופלטיא דמסכת עירובין: ה"ג פלטיא ופתח כמו זהבי כו': זהבי לורף זהב: גין מילין כד"א בב"ק גן היואל מתוך הפטיש: התולדות הללו היו ממתנות. הכיזה כמו ד"א: הים נקרע. בזכות יוסף פירש' מים אלו מי הים מדסמוך ליה גאלת: אף היכדן כו'. כמו שדרשו חז"ל ראה הא ויטוס בזכות וינס החולה זה יוסף כדלקמן בפ' ס"ד וסמך ליה היכדן יסוב לאחור: מאתים ותמשים ותשע. ל"ל דחשיב כפי מה שכתוב מיתת יצחק קודם ישיבת יעקב אע"ג שהיה שנים עשר שנה אחר מיתת יוסף כמו שהוכיח רש"י הרי ק"פ של חי יצחק וזלדת יצחק היה אברהם בן מאה שנה וסבירא ליה שבשעה שאל ידוע הדע היה אברהם בן מאה ועשרים שנה הרי מאותו יום עד ישיבת יעקב היה מאתים שנה וחמשים ותשע שנה ובסדר עולם יש שהיה אברהם בן מאה פקח ע' שנה ולפי זה לא הדע לכיון החשבון והאב"א כתב שלא ידע מנזל לחשבון הזה כלל: (אמר המגיה' והאב"א מורי הישים הגאון מהור"ר פנחס נשיא הלוויין יגע ונאלץ החשבון דק עדי' פירס אלרך בבטן כו' ר"ל משולד אברהם. ופי' שאמר לאברהם ר"ל על אברהם וכו' היו רנ"ט שנים כי בן ק' היה כשולד יצחק בן ס' כשולד יעקב. ויעקב בן ס"ג כשנצרך. י"ד שנים צביה עבר. וכו' שנים צביה לבן. וכו' שנים אחר בדק ס"ה רנ"ט שנים עד שנתישב. או י"ל שפירו' של ידוע הדע קלוי מיום שהכיר את בוראו שהיה בן מ"ח שנים לדעת ר"י ור' חיינא וזה היה בעת ההפגנה שאז נפרדו איש מעל אחיו ומעת שהכיר את בוראו התחיל הגרות כידוע. לא ומשוב משם עד שולד יעקב קי"ב שנים וימי נגי חי יעקב קמ"ז שנים ס"ה רנ"ט שנים ולס

שכל מה שאירע לזה אירע לזה. מה זה נולד מחול אף זה נולד מחול. מה זה אמו עקרה אף זה אמו עקרה. מה זה אמו ילדה שנים אף זה אמו ילדה שנים. מה זה בכור אף זה בכור. מה זה נתקשת אמו בלידה אף זה נתקשת אמו בשעת לידה. מה זה אחיו שונאים אותו אף זה אחיו שונא אותו. מה זה אחיו בקש להרגו אף זה בקשו אחיו להרגו. מה זה רועה אף זה רועה. זה נשטם וזה נשטם. זה נגנב שני פעמים וזה נגנב שני פעמים. זה נתברך בעושר וזה נתברך בעושר. זה יצא לחו"ל וזה יצא לחו"ל. זה נשא אשה מחו"ל וזה נשא אשה מחו"ל. זה הוליד בנים בחו"ל וזה הוליד בנים בחו"ל. זה ליווהו מלאכים וזה ליווהו מלאכים. זה נתגדל ע"י חלום וזה נתגדל ע"י חלום. זה נתברך בית חמיו בשבילו וזה נתברך בית חמיו בשבילו. זה ירד למצרים וזה ירד למצרים. זה כלה את הרעב וזה כלה את הרעב. זה משביע וזה משביע. זה מצוה וזה מצוה. זה מת במצרים וזה מת במצרים. זה נחנט וזה נחנט. זה העלו עצמותיו וזה העלו עצמותיו: (ו) יוסף בן שבע עשרה וגו' ואת אמר והוא נער. אלא שהיה עושה מעשה נערות ממשמש בעיניו מתלה בעקיבו מתקן בשערו. היה רועה וגו' ויבא יוסף את דבתם רעה. מה אמר. ר"מ ור' יהודה ור"ש. ר"מ אומר השודים הן בניך על אבר מן החי. ר"ש אומר תולין הן עיניהם בבנות הארץ. ר"י אומר מזולזין הן בבני השפחות וקורין להם עבדים. ר' יהודה בר סימון אמר ועל תלתייהון לקה (משלי טו) פלם ומאזני משפט לה'. א"ל הקב"ה אתה אמרת השודים בניך על אבר מן החי היך אפילו בשעת הקלקלה אינם אלא שוחטים ואוכלים וישחמו שעיר עזים. אתה אמרתה מזולזים הן בבני השפחות וקורין עבדים (תפלים קס) לעבד נמכר

מתנות כהונה

ולפי זה יהי' פי' עד שתישב יעקב בלחץ עליונה ודו"ק ותמצא שמיסה כאלה מוצים ועולים בקנה אחד: נולד מחול. דכתיב איש הם ואמרו חז"ל שנולד מחול ועיין ברבינו בחיי: מה זה בכור. שלחמה מעשו גם היה הראשון ביצירה: ואף זה בכור. לאמו גם נחנה לו בכורם לחובן: נתקשת אמו. דכתיב ויחרונו הכנים בקרבה: זה נגנב שני פעמים כו'. יעקב כתיב גטובתי יום וגטובתי לילה ופי' נגנבתי אחי בעלמי ועיין בסוף סדר זה ובפ' נשא ויוסף כתיב כי גונב נגנבתי: מהוצאה לארץ גרם: זה ליווהו מלאכים. שנאמר והנה מלאכי חלקים עולים ויורדים בו ופירשו רבותי שמלאכי ארץ ישראל ליווהו עד כאן ועלו ומלאכי חוץ לארץ ירדו ללווהו לחוץ לארץ: וזה ליווהו. דכתיב וישאלהו איש וכדלקמן: זה נתגדל כו'. שנאמר ואתה בחלומי והנה העמודים כו'. או במראה הסולם שהוצעה מפי ה' שנא' הנה אחי עמך ושמתוך כו': בית חמיו. גרסי' בית לבן שנאמר כי נחשתי ויברכני ה' וגו': וזה כו'. בית פוטופר שנא' ויברך ה' את בית המצוי בגלל יוסף: זה כלה הרעב. כשירד יעקב למצרים ספק הרעב וכדפירש' שם: וזה כלה כו' שקבן כל אוכל וכלכלם: משיביע ומאזה. על הקבורה שנאמר השבע' לי וישבע לו וכתיב בסוף הפרשה וילך אוחס ויאמר אליהם הני נאסף אל עמי וגו': וזה משביע. שנא' ויכצע יוסף את בני ישראל: וזה מאזה שנא' וילך יוסף את עבדיו: וזה העלו עצמותיו. שנא' ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים כבדו בשכם: ממשמש בשנינו. תמיד היה ממשמש בהם כדי ליפותן: מתלה בעקיבו. כלומר הולך בנחת ובניאוחו העקב נדמית חלוי למעלה כהליכתי: השודים ביד כו'. דייק מדלקה בשלמון וכדמפרש וחזיל ועיין עיין מאמר זה בציאורי מהר"ר אליהו מזרחי בסדר זה: פלם ומאזני כו'. לשלם מדה כנגד מדה ובמשקל: הקלקלה שהם מקולקלים ומסורים ביד יכרם שמכרו אחיהם: וישחמו דאליכ' לל כתיב: לעבד נמכר יוסף לל סכבר את וידעין שנמכר אלא להגיד שנעשה מדה כנגד מדה: ופשא

נסכר יוסף . אתה אמרת תולין עיניהם בבנות הארץ חייך שאני מנרה
 בך את הדוב (נחשית לט) ותשא אשת אדוניו וגו' : (ח) וישראל אהב את
 יוסף וגו' . ר' יהודה ור' נחמיה . ר"י אומר שהיה זיו איקונין שלו דומה
 לו . ר"ג אמר שכל הלכות שמסרו שם ועבר ליעקב מסרן לו . ועשה לו
 פתונת פסים . ר"ל בשם ר"א בן עזריה אמר צריך אדם שלא לשנות בן
 סבניו שע"י כתונת פסים שעשה יעקב אבינו ליוסף וישנאו אותו וגו' .
 פסים שהיתה מגעת עד פס ידו . ד"א פסים שהיתה דקה וקלה ביותר
 ונשמנת בפס יד . פסים שהפיסו עליה איזה מהם יוליכה לאביו ועלה
 ליהודה . פסים ע"ש צרות שהגיעוהו . פ"א פומיפר . סמ"ך סותרים .
 י"ד ישמעאלים . מ"ם מדינים . ד"א פסים רשב"ל בשם ראב"ע כתיב
 (פסלים טו) לכו וראו מפעלות אלהים וכתיב בתריה (סז) הפך ים ליבשה .
 למה וישנאו אותו בשביל שיקרע הים לפניהם . פסים פס ים . ויראו אחיו
 כי אותו אהב אביהם מכל אחיו . א"ר אהבה בר זעירא מתוך גנותן
 של שבטים אתה יודע שבחן . להלן (שי"ג) ולא דבר אבשלום עם אמנון
 למרע ועד טוב . די בלביה בלביה . ברם הכא ולא יכלו דברו לשלום די
 בלבהון בפומהון : (ט) ויהלום יוסף חלום וגו' ויאמר אליהם שמעו נא .
 אמר כך יהיו הנביאים מוכיחין אתכם (מ"ה ו) שמעו נא את אשר ה'
 אומר . והנה אנחנו מאלמים אלומים . אתם כונסין פירות ואני כונס פירות
 שלכם רקובים ושלי עומדין . והנה קמה אלומתי וגם נצבה . ר' לוי ור'
 אהא . ר' לוי אמר עתידין אתם לעשות אילילים אלמים לפני ענליו של
 ירבעם ולאמר אלה אלהיך ישראל . א"ר אהא עתידים אתם להעלים עלי
 דברים לפני אבא לומר חיה רעה אכלתהו . ומאן קאים לי משתיקותא

דאמא

מתנות כהונה

דתשא אשה אדוניו . דל"כ למה חנה האלמים לידו תקלה זו : זיו איקונין . נוסריקון של זקונים
 ופי' תמונת מרחית פניו : שבל הלכות כו' . דרש זקונים לשון זקן שפירושו ככ"מ זה שקל'
 חכמה כדאי' בפ"ק דקידושין : ה"צ צריך אדם שלא לשתות פי' כל אדם צריך לנהוג כן שלא
 לשתות כו' : וישנאו אוחו . ונתגלגל הדבר שירדו אנומינו למזרים כדאי' בפ"ק דשבת : עד
 פס ידו . עד קף ידו כשהיד הלויה למטה : שהפיסו שהטילו גורל עליה והוא ידוע בלשון חז"ל :
 ה"צ לבו וראו מפעלות . ופסוק זה נדרש על מכירת יוסף א"ר יוסע בן קרח בשעה שחנה
 עושה נוראות לי בעלילה באת עלי אפסר שבשבל לשון של ארמנן ירדו אנומינו למזרים הלא לקיים
 גזירת פי גר יהיה זרעך ותלה העלילה בהם היו נורא עלילה על בני אדם עכ"ל ודרש ר"א ז"ע
 שהחילת העלילה לא היתה כמות הפסים הלא שפסו ברות הקודש שעתיד שיקרע הים לפניו
 כמו שדרשו הים ראה ויטוס בזכות וינס החוזה ועל זה נתקנאו בו וזה נורא עלילה הפך ים
 ליבשה כלומר הים תחלת העלילה ודרש פסים לשון חלוקה שנחלק הים לגזרים כן פי' הערוך
 ופי'ל דרש פסים נוסריקון פס ים פי' חלוק הים : מכל אחיו וגו' גרסי' . להלן גבי מעשה חמון
 וסמר כתיב ולא דבר וגו' : די בלביה כו' . מה שהיה בלבו עליו היה נשאר בלבו ולא הוסיף
 גביו מאומה ואולי חמון היה סוכר שלבו שלם עמו אבל כתיב ולא יכלו דברו לשלום מכלל
 שדברו עמו דברי ריב ומאה ולא גנט אח דעמי : מזה דנלכהון כו' . השג"ה שהיא בלבו לא היו
 כרעיים לוחה והיו מוסיפים אותו בפיהם : אומר כך עתידים כו' . דל"כ שמעו נא למה לו
 ידבר הוא דבריו לפניכם והם ישמעו בעל כרחם ואולי צריך להיות אמר הקב"ה כך כו' . וכדלקמן
 על ויגער בו : אליליים אלמים . אלומתי דריש נוסריקון לשון חלילים ולשון חלמים כד"ה פה
 להם ולא ידברו : ירבעם משבט יוסף היה וזה יהנה קמה אלומתי : להעלים מהלמים דרש
 לשון העלמה כחלופי עין באל"ף וכן מלמתי בסירש"י : שתיקותא דאימא . שתיקה שתיקה

דאמא קמה . והנה קמה אלומתי וגם נצבה והנה תסכינה אלמתיכם . כנגד ה' פעמים שהן עתידין להשתחוות לו : (י) ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו . ר' לוי ור' סימון . ה"א מפני שענו אותו בעין רעה לפיכך מעמיד רשעים . וה"א מפני שענו אותו ברשון כפול לפיכך הוא מעמיד מלכים . ויחלום עוד חלום אחר וגו' . בשעה שאמר יוסף והנה השמש והירח אמר יעקב מי גילה לו ששמי שמש . א"ר יצחק אמר יהושע לשמש עבדא בישא לאו זכינת כספיה דאבא את . לא כך ראה אבא אותך בחלום והנה השמש והירח וגו' אף את דום מלפני . מיד (יושע י) וידום השמש וירח עמד . ויספר אל אביו ואל אחיו ויגער בו אביו . אמר הקב"ה כך תהיו גוערים בנביאכם שנא' (ימיה נט) ועתה למה לא גערת בירמיה הענתותי . ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת . ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא כך היה יעקב אבינו סבור שתהה"ם מנעת בימיו שנא' הבוא נבוא אני ואמך וגו' הבוא נבוא אני ואחייך ניהא שמא אני ואמך . והלא אמך כבר מתה ואת אומר אני ואמך ואחייך . ולא היה יעקב אבינו יודע שהדברים מגיעים לבלחה שפחת רחל שגדלתו כאמו : (יא) ויקנאו בו אחיו ואביו שמר וגו' . א"ר לוי נמל קולמוס וכתב באי זה יום ובאי זו שעה ובאי זה מקום . א"ר חייא רבה ואביו שמר את הדבר ורוה"ק אומרת שמור את הדברים שעתידין הדברים ליגע . ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא אמר כך יעקב אבינו סבר וראה דברים ממשמשיין ובאין . אמר אם נתבקרה פינקסו מה יכול אני לעשות : (יב) וילכו אחיו לרעות את וגו' . נקוד על את לומר שלא הלכו אלא לרעות את עצמן . ויאמר ישראל אל יוסף חלא אחייך רעים בשכם . ר' תנחומא בשם ר' ברכיה נהג בו בכבוד כמורא

האב

מתנות כהונה

אחי רחל בשעה שהכניסו לאה ליעקב וזהו והנה קמה אלומתי : נראה דה"נ אל ומתי נצבה וגם נצבה חסובנה והנה חסובנה אלומתיכם ותשתחווין וגו' והכי מוכח דילקוט ופירש היה יכול לכתוב נצבה וכתב גם נצבה וכן היה יכול לכתוב חסובנה וכתב והנה חסובנה לרבויה אחא הרי הם ד' ואח"כ ותשתחווין הרי חמש' וכולם כתובים אחר והנה קמה אלומתי שרומז לעגל ירבעם או לשחוקת אמו וכדדרש לעיל ומנא חייב בפרש"י דגמר ח"ל קמה והנה קמה נצבה וגם נצבה הרי ארבע לרבות והנה חסובנה הרי חמשה ע"ל וק"ל ח"כ ג"כ נדרוש חסובנה והנה חסובנה ויהיו ששה ועוד הרי עוד פתיב ותשתחווין לשון ברור מכולם ולא קא חשיב ליה כלל : רשעים ירבעם ואחאז משפט יוסף קאחי : מי בלה לו ליוסף ששמי שמש שנא' כי בא השמש ודרשו חז"ל שחמרו המלאכים זה לזה אחא שמשא ולפיכך החליט יעקב שחלמו היה חלום אחייה ולפיכך שמר את הדבר : אמר יהושע . שהיה מבני יוסף : ה"ג רש"י וילקוט יהושע זכינת כספא דאבא את . וע"ל פרשה ו' ופ' ל"ז כלומר עבד ממך וזהו ע"י השתחוויה דכתיב והנה השמש והירח כו' : שתהיית המהים כו' שהרי האמין כל דברי חלום כמ"ס ואזוי שמר את הדבר ואע"פ כו' הבוא נבוא אני ואמך ולא ידע מהדברים מגיעין לבלחה וכדמפרש ואזיל : שגדלתו ליוסף כאלו היה אמו : ממשמשיין ובאין . שמיים ליום היה יוסף הולך וגדול וכל אשר הוא עשה ה' מנצח אחר אהם נתבקרה פנקס עוונותי שאני וכל אחיו ישחוו לו מה אני יכול לעשות : פנקסו כלפי יעקב מדבר בלשון כינוי : לרעות את עצמן . שהיו נרעים ע"י האהן כאלו האהן רועים אחסם מה שלא יהיה כן פירש את האהן שהרעיה חסוב אל האהן דוקא ור"ל שהלכו שמה לאכול ולשחות וכן הוא בהדיא בספר במדבר רבה פ"ג וכן פירש"י כאן : רועים נכסם וגו' . גרסינן ודייק סיפיה דקרא ויאמר הנני לשון עונה ויראה כמו שפירש"י בפ' החומש ואע"ג דנבי עשו כתיב ג"כ ויאמר הנני פסדתי ונולדות לא קשיא שלעמיין כבוד אב היה והגב בחסידות כדלקמן בפ' פ"ה ועוד הרי על זה

האב על הכן. ויאמר לו הנני. א"ר חמא בר תנינא הדברים הללו הית
יעקב אבינו נזכר ומעיו מתחתכין יודע היית שאחיד שונאים אותך והיית
אומר לי הנני: (יג) ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן.
את שלום אחיך ניהא אלא מאי ואת שלום הצאן. תדא אמר שאדם צריך
לשאול בשלום דבר שיש בו הנייה ממנו. והשיבני דבר וישלחהו מעמק
חברון. והלא אין חברון נתונה אלא בחר וכתיב וישלחהו מעמק חברון.
א"ר אחא הלך להשלים אותה העצה העמוקה שנתן חקב"ה בינו ובין חבר
הנאה שהיה קבור בחברון ועבדום וענו אותם. וימצאהו איש והנה תועה.
א"ר ינאי ג' מלאכים נזדונו לו. וימצאהו איש. וישאלהו האיש. ויאמר
האיש נסעו מזה. ממדותיו של מקום. ויראו אותו מרחוק. אמרו בואו
ונשסה בו את הכלבים. ויאמרו איש אל אחיו הנח בעל החלומות. רבנן
אמרי היידי ליה אתי וטעין חלמיה. א"ר לוי זה עתיד להשיאם לבעלים.
ועתה לכו ונהרנחו. אמר חקב"ה אתם אומרים ונראה ואני אומר נראה
עתה נראה דבר מי יקום או שלי או שלכם: (יד) וישמע ראובן ויציליהו.
והיכן היה. ר' יוסי זר' נחמיה ורבנן. ר"י אמר כל אחד ואחד מהן היה
משמש את אביו יומו ואותו היום של ראובן היה. ר"נ אמר אמר ראובן
אני בכור ואין הסרחון תלוי אלא בי. רבנן אמרי אמר ראובן הוא מינה
אותי עם אחי ואיני מצילו. אני הייתי סבור שגדחתי מכה אותו מעשה
והוא מונה אותי עם אחי שנא' ואחד עשר כוכבים משתחיים לי ואיני
מצילו. א"ל חקב"ה אתה פתחת תחלה בהצלת נפשות היך שאין
מפרישין ערי מקלט תחלה אלא בתחומך. הה"ד (דניסד) את בצר במדבר:
(טו) ויהי כאשר בא יוסף אל אחיו ויפשימו את יוסף את כתנתו. ר'
אלעזר אמר בקילום היה בא. ויפשימו את יוסף זה הפינס. את כתנתו
זה הלוק. את כתונת הפסים זה הפרגוד. אשר עליו זו פמלניא שלו.
ויקהוהו ויקההו כתיב מי היה זה שמעון. ואימתי פרע לו להלן (בלש"ס
ויקח

מתנות כהונה

דרשו רז"ל גם כי יתן קולו וגו' שירמיה ענהו בדרך הסידות: נזכר לאחר שנמכר: היית
אומר כו'. שהזמנת עמך לילך אללם: אלא בהר. פירש"י בחומש דכתיב עלו זה בנגב וכתיב
ועלו בנגב ויבא עד חברון: חבר נאס. זה אברהם ודרש חברון נטרקון חבר נאס: ג' מלאכים
כו' חיש דרש לשון מלאכים כדאיתא בפרקי ר"א וימנאסו איש זה גבריאל המלאך שנא' והאיש
גבריאל אשר מופע ביעף ועיין ברמב"ן: מדרתיו של חקב"ה. שנקרא זה כדא' זה אלי ואתו
ומדוחיו הם דרכי חסד וחמלה והם נהגו עמו בהפך זה: מרחוק וגו' גרסין ודייק סיפיה דקרא
ובטרם יבא אליהם ויחנלו שימות ע"י גרמא קודם שיבא אליהם והיו פטורים מדין שמים:
היידי ליה כו'. זהו שהחלומות שלו ורואיין לו והוא אדון להם. היידי שתי מיבות הם היי די
כמו הא' ובידו' חמלא כן הרבה וכן לקמן פ' פ"ה פסוק הן אדוני ולשון הנה דרש כן הלא אדון
החלומות בא וטוען חלומותיו ודאי בא להגיד לנו חלומנו ודרך קינטור אמר כן: דהשיאם
לבעלים. להסתחווהו לבעל ובעל קדשים לשון בעלים ורמז לירבעם ואחאב שבאו מיוסף: אתם
אומרים ונראה. בפרש"י משמע דגרסין חסם אומרים ונראהו וגו' הילקוט כג' הספר. והיך
היה דכתיב וישמע משמע שלא היה שם בחלמת מעשה: אני צבור. וזהו וישמע משמע ששמע
והבין שחלמו היה זה: הוא מונה אהי כו'. וכדמפרש ואזיל וזהו וישמע שהבין כי לא נכון
לפלו לו רעה החת טובה ולפיכך וילעהו: אותו מעשה. שבלבל יצוע הבין: בקילום כו'.
בשנה ושמהה מלובש בבגדים נאים כמקבל פני אהבו בשמחה ובמרוצה בגדים כדמפרש ואזיל:
הפינס ש' הערוך קופ"ה בלע"ז: פרגוד ש' קמז"א: פמלניא מכנסיים: ה"ג ויקחתו
כתיב

(ג) ויקח מאתם את שמעון. וישליכו אותו הכורה והבור רק אין בו מים. מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו. שני בורות היו אחד מלא צורות ואחד מלא שרפים ועקרבים. א"ר אחא בור רק נתרוקן בורו של יעקב. אין בו מים אין בו ד"ת שנמשלה למים המד"א (ישעיה נה) הוי כל צמא לבו למים. כהיב (דניס נד) כי ימצא איש גונב נפש מאהיו ואתם מוכרים את אחיכם: (זו) וישבו לאכל לחם. א"ר אחוה בר זעירא עבירתן של שבטים זכורה היא לעולם תקוה היא לעולם. וישבו לאכל לחם מאכיל לחם לכל באי העולם. וישאו עיניהם ויראו וגו'. א"ר אבא ב"ב והלא אין דרכן של ישמעאלים להיות טעונים אלא עורות ועיטרן. אלא ראה מה זימן הקב"ה לאותו צדיק באותה שעה שקים מלאים בשמים כדי שתהא הרוח מנשבת בהם מפני ריחן של ערביים. ויאמר יהודה אל אחיו וגו'. א"ר יהודה בר אלעי בשבח יהודה הכתוב מדבר בג' מקומות דבר יהודה בפני אחיו ועשו אותו מלך עליהם. ויאמר יהודה אל אחיו. (נחשית מד) ויבא יהודה ואחיו. (ס) ויגש אליו יהודה: (יו) לבו ונמכרנו לישמעאלים. אמרו נלך ונתפוס דרכו של עולם כנען שחטא לא לעבד נתקלל אף זה לבו ונמכרנו לישמעאלים. וישמעו אחיו ויעברו אנשים מדינים סוחרים. עברו אותן הדיינים. ר' יהושע בן ביתוס בש"ר יהודה בר סימון כתיב (ישעיה סג) למה תתענו ה' מדרכיך. כשרצית נתת בלבם לאהוב וכשרצית נתת בלבם לשנוא. וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף. אמר הקב"ה אתם מכרתם בנה של רחל בעשרים כסף מעות שהן ה' סלעים לפיכך יהיה כל או"א מפריש ערך בנו ה' סלעים כמנה צורי. א"ר יהודה בר סימון אמר הקב"ה לשבטים אתם מכרתם בנה של רחל בעשרים כסף לפיכך יהיה כל או"א מגיעו בקע לגולגולת. הה"ד (שמש לח) בקע לגולגולת מחצית השקל: (יה) וישב ראובן אל הבור. והיכן היה. ר' אליעזר ור' יהושע. ר"א אומר בשקו ובתעניתו כשנפנה הלך והציץ לאותו

מתנות כהונה

כתיב. זה שמעון וכן הוכיח רש"י ז"ל בפרשת מקץ ששמעון היה העיקר במעשה זה: מים אין בו. עין ברבינו בחיי דליף ליה ספיר: שתי בורות. דייק והבור יסירה: מלא לירות. ולא השליכוהו אלא לאותו בור שהיו בו נחשים ועקרבים ודייק מים אין בו אבל שאר דברים הממית' היה בו וזהו הנחשים הממיתים: בורן של יעקב. בניו יולאו חלצו נקראים בורו על דרך שאמר הכתוב זכור בוראך ודרשו חז"ל מאין באת מעיפה סרוחה וקרי ביה מבוכך ונחוקמו מל"ח שלא היו יודעין עונשו של דבר כן פירש'י: זכורה זכורה ופקידה טובה: תקוה תקוה ואחרית טובה שפי' מכירה זו ירד למצרים והאיל כל העולם צבר ולהם ורש"י ז"ל גרם תקוה ובהנחומא פ' כי תשא מסיים ביה זכותיהו עאכ"ו: לאבל קרי ביה להאכיל להם: מנשבת ומעלה ריח טוב: מפני ריחן כו'. שריתן רע מפני הסחורות: בשבחה יהודה כו'. שלא תאמר שאמר כן שהיה מתיירא פן ישאר הי ישוב אל חביו ולפיכך אמר למכרו. ורש"י פ' השבח היה ששמעו מיד לעצמו ועשאוהו מלך עליהם זכ"ל ומוכה כן קלת לקמן: ועשו אותו מלך כו'. שקבלו דבריו מיד: ויבא יהודה ואחיו. ביחה יוסף גרסינן: אומר נלך כו' דל"כ ל"ל לבו: הדייני' מקטעות והשגאה שהיו ביניהם ומיד חזרו לאהבתם אותו ואילו היו מנאצים אותו לא היו מתיים אותו בכל מה שיפסקו עליהם ודייק מוכתיב מדיים והלא ישמעאלי' היו: תתענו פי' חסה מהעם ומטה לבו לכל אשר תחפון: מעות מעה כסף שהם חמשה סלעים ועשרה חמ"ס מחצית השקל לכל אחד ואחד וכ"ה בירושלמי דסקלים נהדיא: הה"ד כו'. השקל כתיב בה"א הודיע לרמו לאותו מהח"ס שקל שהגיע לכל ה' במכירת יוסף: בשקן ומעמתו על

לאותו בור ה"ד וישב ראובן אל הבור. א"ל הקב"ה מעולם לא הטא אדם לפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחלה הייך שכן בנך עומד ופותח בתשובה תחלה ואי זה זה הושע שנא' (יחזקאל יד) שובה ישראל עד ה' אלהיך. ר' יהושע אומר כל מרחות של בית חיה מושלך עליו וכיון שנפנה הלך והציץ באותו הבור: (יט) ויקחו את כתונת הפסים וישחמו שעיר עזים. ולמה שעיר עזים שדמו דומה לשל אדם. וישלחו את כתונת הפסים וגו'. א"ר יוחנן אמר הקב"ה ליהודה אתה אמרת הכר נא הייך שתמר אומרת לך הכר נא. ויכירה ויאמר כתונת בני. אמר לית אנא ידע מה אנא המי. כתונת בני חיה רעה אכלתהו וגו'. א"ר הונא נצנצה בו רוח"ק חיה רעה אכלתהו זו אשתו של פוטיפר. ויקרע יעקב שמלתיו. ר' פנחס בשם ר' הושעיה אומר שבטים גרמו לאביהם לקרוע. והיכן נפרע להם במצרים שנא' (גנלשית מד) ויקרעו שמלתם וגו'. יוסף גרם לשבטים לקרוע. עמד בן בנו ונפרע לו שנאמר (יחזקאל י) ויקרע יהושע שמלותיו. בנימין גרם לשבטים לקרוע. והיכן נפרע לו בשושן הכירה שנא' (אסתי ד) ויקרע מרדכי את בגדיו. מנשה גרם לשבטים לקרוע. לפיכך נתקרעה נחלתו חציה בארץ הירדן וחציה בארץ כנען. וישם שק במתניו. א"ר איבו לפי שתפס יעקב אבינו את השק לפיכך אינו זו לא ממנו ולא מבניו ולא מבני בניו עד סוף כל הדורות. ואינו נוהג אלא בבני אדם גדולים. דוד שנא' (דברי הימים ב) ויפול דוד והזקנים מכוסים בשקים. אחאב (מ"א כ) וישם שק על בשרו. יורם (מ"ג) וירא העם והנה השק על בשרו. מרדכי (אסתי ד) וילבש שק ואפר. ויתאבל על בנו ימים רבים אלו כ"ב שנה. ויקומו כל בניו וכל בנותיו. ר' נחמיה אומר כנעניות היו דכתיב ויקומו כל בניו וגו' כמה בנות היו לו חדא הוית והלואי קברה. אלא אין אדם נמנע מלקרא לחתנו בנו ולכלתו בתו. ר' יהודה אומר לאחיותיהם נשאו

מתנות כהונה

סגבל יוצי כו'. חפ"ס שדרשו חז"ל מן פרק החובל יהודה שהודה צמעסה חמר גרם לראובן שהודה גם הוא צמעסה צלה כזר תירנו פס התוספת שלא הודה צרבים עד אחר שהודה יהודה צרבים: ה"ג צילקוט וכן נזכר צפירש"ץ בסדר זה ולעיל צפרסה זו והיין לאותו בור. ר"ז אומר כל מרחות של בית חיה מושלך עליו וכיון שנפנה הלך והיין לאותו בור ה"ד כו'. וכ"ה צמד' משלי: לשל אדם. לדמו של אדם: אתה אמרת כו'. שדלוי הוא היה המדבר כי הוא מלכס: לית חנא ידע מה כו'. אין חני יודע מה חני רואה ויבא ולא ידע מה יבא וכדמפרש ואזיל ודייק מיתורא דחיה רעה אכלתהו שהרי כתיב פרק טרף: של פוטיפר. וכנהונת רמז לוחנה בגזר אגלה ה"ג צילקוט של פוטיפר ד"א זה יהודה שנאמר חיה רעה אין חיה רעה אלא חיה שנא' גור חיה יהודה: ויקרע וגו' יוסף גרם כו' שנא' ויקרעו שמלותם: בנימין כו'. ע"י שעבנו יוסף נצטערו עליו ויקרעו שמלות': מרדכי משבע בנימין חיה: מנשה גרם כו'. הוא חיה שרף אחריהם על דבר הנביע כדחיתא חסם במדרשות: את השק. גרסינן: אלו עשרים ושנים שנה. שהרי בן שבעה עשר חיה כשפירש מאביו וכן שלמים חיה כשעמד לפני פרעה א"י שלשה עשר שנה ושבעה שני השבע ושנתיים רעב ערס צוא יעקב הרי עשרים ושנים שנה וכל חיתן עשרים ושנים שנה חיה מתאבל שאין אדם מקבל תנחומין על החי וסבור שמת: כנעניות סו. כפי השבטים ואדם קורא לכלתו בתו וכדמפרש ואזיל: חדא הוית. והלא לא היתה לו אלא בת אחת זו דינה: והלואי קברה. מי יתן שכבר קבר אפילו חמה אחת ופירש"ץ שקשה עליו גלוי ערות שנבעלה לשכס ועיין צילקוט הגיר' נשתנת למעליהם: ולכלתו בתו. כמד"א מי חס צבי: לאחיותיהם וקודם מתן תורה מותרת היו: וזה חניהם יעקב אבל כל השבטים:

נשאו השבטים הה"ד ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו. וימאן להתנחם. מפרונה שאלה את ר' יוסי אמרה לו כתיב (זכ"ה ס) כי יהודה גבר באחיו וכתוב וינחם יהודה ויעל על גווי צאנו. וזה אביהם של כולם וימאן להתנחם. א"ל מתנחמים על המתים ואין מתנחמים על החיים. ויבך אותו אביו זה יצחק. ר' לוי ור' סימון אמרו אצלו היה בוכה וכיון שיצא מאצלו היה הולך ורוחץ וסך ואוכל ושותה. ולמה לא גילה לו. אמר. הקב"ה לא גילה לו ואני מגלה לו. א"ר כימון ע"ש כל שמתאבלין עליו מתאבלין עמו: (כ) והמדינים מכרו אותו וגו'. כמה אוניות נכתבו לו. ר' יודן אמר ד'. אחיו לישמעאלים וישמעאלים למהררים וסותרים למדינים ומדינים מכרו אותו אל מצרים. ר' הונא אמר חמש. מדינים מכרו אותו לדמוסיא של מדינה. בא פוטיפר ולקחו מדימוסה של מדינה:

פרשה פה (א) ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו. (מל"ה נ) בנה יהודה ותועבה נעשתה וגו'. א"ל כפרת יהודה שקרת יהודה ותועבה נעשתה בישראל. יהודה נעשה חולין (ס) כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב. ויהי בעת ההיא (מ"ה ח) עד הירוש אביא לך יושבת מרשה עד עדולם יבא מלכן וקדושן של ישראל. עד עדולם יבא כבודן של ישראל. עד עדולם יבא דכתיב ויש עד איש עדולמי: (ב) ויהי בעת ההיא. ר' שמואל בר נחמן פתח (ימ"ה ט) כי אנכי ידעתי את המחשבות. שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף. ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו. ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו. ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו. ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה. והקב"ה היה עוסק בורא אורו של משיח. ויהי בעת ההיא וירד יהודה. (שע"ס ט) במרם תחיל ילדה. קודם שלא נולד משעבד הראשון נולד גואל האחרון: (ג) ויהי בעת ההיא. מה כתיב למעלה מן הענין והמדינים מכרו אותו אל מצרים ויהי בעת ההיא ולא היה צריך קרייה לטימר אלא ויוסף הורד מצרימה. ומפני מה הסמיך פרשה זו לזו. ר' אלעזר ור' יוחנן. ר"א אמר כדי לסמוך ירידה לירידה. ר' יוחנן אמר כדי לסמוך הכר להכר. ר' שמואל בר נחמן אמר

מתנות כהונה

זה יצחק. אביו של יעקב הזכר בפסוק: אצלו כו'. ודע אותו כמו אמו כלומר' ואצלו וכן מלאחי שוב בפירש"י: על שם כל כו' כדליתא בפרק אלו מגלחין ופירשו כל אותן שמתאבלין עליו אם מת הוא מתאבלין עמו אם יארע לו אבל זה דוקא בפניו ושלא בפניו לא ולכן היה יצחק מתאבל לפניו דוקא: אוניות שטרי מכירות: לדמוסיא בערך משמע ממונה ומנהיג וכן בפירש"י ודיק מדכתיב והמדינים מכרו אותו אל מצרים משמע לדמוסיא של מדינה כו': ה"ג בילקוט פרשה זו ובספר מלאכי שקראם יהודה כי חלל יהודה יהודה נעשה חולין ובעל בת אל נכר ויהי בעת ההיא וגו' וענין הכפירה והשקר הוא כמה שפסל יחסי אביו המטהרים והמקדשים מנת אל נכר: מלכן כו'. זה יהודה עד עדולם יבא בתמים ופי היה לו ישרא כנענית וז"ל דלית מרשה נוסריקון מלכן וקדושן: כבודן כו'. כ"פיה דהאי כבוד ישראל: המחשבו' וגו' גרסינן: ויוסף היה עסוק כו'. שהיה שורה בער על פירדו מביט אביו: ובורא אורו כו'. שמפני המכירה ירד יהודה ונחלגלגל מזה שנקק לתמר ויאל מזרעה מלך המשיח וזה שמסיים בספר בעת ההיא כו': משעבד הראשון. זה פרעה: גואל האחרון. משיח בן דוד הבא מפרץ בן יהודה: ירידה לירידה. דל"כ הרי נשואי יהודה היו הרבה קודם מכירתו של יוסף כמה שנים כמו שהוכיח יפה מהר"ז אליהו מזרחי: הכר להכר. להגיד שהקב"ה פורע מדם:

אמר כדי לסמוך מעשה תמר למעשה של פוטיפר. מה זו לש"ש אף זו לש"ש. דאמר ריב"ל רואה היתה באסטרולוגין שלה שהיא עתידה להעמיד ממנו בן. ולא היתה יודעת אם ממנה אם מבתה. הה"ד (מ) מודיעים לחדשים מאשר יבאו עליך ר' אייבו אמר מאשר ולא כל אשר. ודכוותה (כנלשית ז) ולא יתבוששו והנחש היה ערום. לא היה צריך קרא למוטר אלא ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו וגו'. ריב"ק אמר להודיעך מאי זה חטא קפץ עליהם אותו רשע. מתוך שראה אותן מתעסקין בדרך ארץ נתאוה להם. א"ר יעקב דכפר הנין שלא להפסיק בפרשתו של נחש. ודכוותה (דיאל ז) ודי מהלכין בנזה וכל להשפלה (ס) בלשצר מלכא (ס) ודדיוש מדאה והיכן הוא אויל מרודך. ר"א אמר כדי לסמוך רשע אל רשע. קוצץ לקוצץ. גיותן לגיותן. ר"ש בר נחמן אמר כדי לסמוך הפסק מלכות להפסק מלכות. ודכוותה (ס) בה בליליא קטיל בלשאצר מלכא כשדאה ודדיוש מדאה וגו'. והן הוא (ס) בשנת שלש למלכות בלשאצר המלך. ר' הונא אמר שלא יאמרו דברי פיוטין הם כדי שידעו הכל שאמרו ברוה"ק. רבנן אמרי כדי לסרג על הספר כולו שאמרו ברוה"ק. אף הכא נמי מתבעי מימר ויוסף הורד מצרימה וכתוב וירד יהודה מאת אחיו. אמר בואו זנפור עצמינו שכל זמן שאנו מכונסין השמר מצוי להנבות. אמר להם הקב"ה י' ב"א שנמצאו בנניבה אין אחד נתפס על ידי כולם. וכיון שנמצאו בנביע אמרו (כנלשית מד) האלהים מצא את עון עבדיך. א"ר יצחק מצא בעל הוב מקום לגבות שמוזר הובו. א"ר לוי כזה שהוא ממצה את החבית ומעמיד אותה על שמריה. רבנן אמרי בואו ונפרנס עצמינו. לשעבר היה זקוק להשיאנו נשים ועכשיו הוא עסוק בשקו ובתעניתו אינו בדין שיהא עסוק להשיאנו נשים. א"ל ליהודה ולא אתה הוא הראש של כלנו עמוד אתה ופרנס את עצמך. מיד וירד יהודה וגו'. ירידה היא לו שנשא לנכרית. ירידה היא לו שקבר את אשתו ובניו: (ד) ר' יהודה בר סימון נר' הנין בשם ר' יוחנן כל מי שהוא מתחיל במצוה ואינו נומרה קובר את

מתנות כהונה

ענגד מדה: באיסטרולוגין חקמת חוזה כוכבים: אם מצחה. ויוסף לקח בת פוטיפר ובה בניו הכי הם כננים: ה"ג למימר אלה ויעש ה' אלהי: שלא להפסיק בו. נחבאר לעיל סוף פרשה י"ח: ודי מהלכין בגווה. מדבר בנבוכד נצר ואח"כ מספר והולך מיד עמיני דדיוש והיכן הוא אויל מרודך שהיה ג"כ בן י"ג ומלך קודם בלשצר: רשע אל רשע. נבוכד נצר היה רשע וכן בלשצר ואויל מרודך לא היה רשע שהיה בטל גזירות אביו: גיותן נבוכד נצר אמר חעלה על בנותי עב ובלשצר משתמש בכלי קודש: קוצץ קוצץ ודדדד: הפסק מלכות של בלשצר דכתוב ביה בלילה קטיל וגו': להפסק מלכות נבוכד נצר: והן הוא בו. והיכן הוא בשנת שלש וגו' דכתוב אח"כ והיה לו לסיים קודם עמיני בלשצר: פיוטין כפיטין הזה שמחבר וכותב דברים מלבו ולא ברוב הקודש ועכשיו שנכתבו שלא כסדר הווייתן ידעו הכל כמ"ס לו ברוב הקודש כך כתבן הכניא וכמ"ס שוב בפירש"י: לסרג בו. פירש"י לפיכך הרחיק בשנת שלש דכתב אלל חזון נראה אלי ללמד על הכלל כולו: ה"ב של החטא שחטאו במכירת יוסף שכולם מתבעי מימר. היה צריך לומר: היה צריך לומר: ה"ב של החטא שחטאו במכירת יוסף שכולם יחד מכרוהו: אין אחד בו. בתמיה פירש"י ומה מועיל להם הפזור כיון שכולם בעלה אחת ועוד פירש"י ז"ל וי"ל להיפך אין כולם נחשפין ע"י אחד עכ"ל: שהוא ממנה גרסי'. פי' מריקה וממנה אחת עד גמירא שלא נשאר בה כלום רק השמרים ודרש מלא לשון מילוי ומיחוק: ונפרנס לפשיא לנו נשים וכדמפרש ואיל: היה יעקב אבינו זקוק בו. וז"ל שאח"כ אמר וכל בטויו

את אשתו ואת בניו. ממי אתה למד מיהודה ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע וגו' היה לו להוליכו על כתיפו אצל אביו. מה גרם לו קבר אשתו ובניו. ר' הונא בשם ר' אליעזר בנו של ריה"ג כל מי שמתחיל במצוה ואינו נומרה ואחר בא ונומרה היא נקראת על שמו של שני. הה"ד (יבטע כד) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל. והלא משה העלם שנא' (שמות יג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו. אלא לפי שנגזר עליו שלא יכנס לארץ ואלו נטפלו בהם לפיכך נקראת על שמם ואת עצמות יוסף וגו'. מושלים אותו לה"ד. ללסטים שנכנסו למרתף אחד של יין נטלו קנקן אחד ושתי הציון עליהם בעל המרתף. אמר להם יערב לכם יבושם לכם ימתק לכם שתיים את היין החזירו את הקנקן למקומה. כך אמר הקב"ה לשבטים. סברתם את יוסף החזירו עצמותיו למקומן. ד"א אמר להם יוסף למקום שנגבתוני שם תחזירוני הלא אחיך רעים בשכם כן עשו בני ישראל שנא' (יבטע כד) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם : (ה) ויש עד איש עדולמי ושמו חירה. רבנן אמרי חירה הוא חירם שהיה בימי דוד. שנא' (מלכים א ה) כי אוהב היה חירם לדוד כל הימים למוד היה האיש הזה להיות אוהב לשבט הזה. ר' יהודה ב"ר סימון אמר חירם אתר היה. על דעתהון דרבנן היה קרוב לאלף ומאתים שנה. ועל דעתיה דר' יהודה היה קרוב לת"ק שנה. וירא שם יהודה בת איש כנעני ושמו שוע. בר גברא תגרא בוצינא דאתרא. ותהר ותלד בן ותקרא שמו ער. שהוער מן העולם. ותהר עוד וגו' אונן. שהביא אנינה לעצמו. ותוסף עוד וגו' שלה. שנשתלשל מן העולם. והיה בכיזב. פסקת שם מקום. ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'. שהיה חורש בגנות ומערה לאשפות : (ו) ויאמר יהודה לאונן וגו'. יהודה התחיל במצות יבום תחלה. תני כל דבר שהיה בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה לא להתירה תראשון חזר אלא להתירה השני. יבמה לפי שהיתה בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה יכול

מתנות כהונה

ממם ומאומות נולדו עם השבטים דל"כ למס היה לריבין לו : על כתפו כו'. מאחר שהיה מלך עליהם לא היו ממרים את דבריו ככל אשר יאמר כמו שפירש' בסדר זה : ואילו ישראל נטפלו בהם. מושלים אחו ענין עצמות יוסף שקבורים בשכם דומה כו' : הציון הביט : יערב כו' כלומר אין בלבי עליכם על היין ובנפש חפזה רוצה אני שתשמו אותו רק אחר שתיחס את היין החזירו הקנקן למקומה : ה"ג למקומו כד אמר הקב"ה וכן היא לקמן פ' נביים : תחזירוני ובשכם נמכר כדמפרש וחזיל : בילקוט מוכח דה"ג קברו בשכם : ר"א אומר מורידין אותו מגדולתו שנאמר וירד יהודה ויש כו'. וקאי אדלעיל על המתחיל במצוה ואינו נומרה : הוא חירם כו'. דייק מדכתיב כל הימים : ה"ג למוד היה האיש כו'. ופירש' שהרי בראשון אב יהודה ואח"כ לדוד שהוא משבט יהודה : קרוב לאלף כו'. בפ' רש"י ביאר שכן הוא מאוש און עד שהרגו נכוד נכר אחר החורבן והשנים החסרים הם אותם שנים שקר קודם שנדבק ביאודה ולפי שלא נדע בביאור כמה היו אמר קרוב : קרוב לחמש מאות שנה. כי כן היא נתימות דוד עד אחר החורבן השנים החסרים הם אותם שנים שקר קודם שנדבק להכוב את דוד ולכן אמר קרוב לפי שאין ידוע כמה היו : בוצינא ט'. נר ת"א בוצינא כלומר החשוב שבשני ומאור עיניהם ושוע קדרש כד"א ולא נכר שוע בפני דל : שהוער לשון נער בים סוף : נראה דה"ג : שלה שנסחטל בעולם. כלומר העמיד שלשלת יוחסין ככתוב בדברי הימים : חורש בגנות. פירש' בדברי הימים שבה עליה שלא כדרכה : פסקת שם מקום פירש' מקום הוא ששמו פסק' והביא רחוק מירושלמי : יבמה היטה בכלל היתר קודם שנשאת לאחיו היטה מותרת

יכול תחזור להתירה הראשון ת"ל יבמה יבא עליה מצוה. ר"י בר הלפתא יבם אשת אחיו. והמש בעילות בעל ודרך סדין בעל. ונטע המש נטיעות בישראל. ומאן גינהו ר' ישמעאל ב"ר יוסי ור' אלעזר ב"ר יוסי ור' מנחם ב"ר יוסי ור' הלפתא ב"ר יוסי ור' אבדימוס ב"ר יוסי. הוין עיניהו זמורן ודמיון לאמיה. וידע אונן היה דש מבפנים וזורה מבחוץ: (ז) ויאמר יהודה לתמר כלתו וגו'. א"ר אלעזר אע"פ שאין נחש יש סימן. כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו. רבנן אמרי בית תינוק ואשה אע"פ שאין נחש יש סימן. וירכו הימים ותמת בת שוע אשת יהודה. וירכו הימים י"ב חדש. על גוזזי צאנו. בכ"מ שנאמר גזיזה עושה רושם. וכן מצינו בנבל ולבן ואבשלום. ויוגד לתמר לאמר וגו'. רב אמר שתי תמניות הם אחת של יהודה ואחת של שמשון. ולמה הוא מזכיר בה עלייה וירידה. אלא עלייה ליהודה שהוא מעמיד מלכים וירידה לשמשון שהוא נושא נכרית. ר' סימון אמר תמנתה אחת היא ולמה הזכיר בה עלייה וירידה. א"ר אייבו בן אנרי כהדא בית מעון דסלקין לה מן טבריה ונחתין לה מן כפר שובתי: (ח) ותמר בגדי אלמנותה מעליה ותכס בצעוף ב' הם שנתכסו בצעוף תמר ורבקה ושתי ילדו תאומים. רבקה ותקח הצעוף ותתכס. תמר ותכס בצעוף ותתעלף. ותשב בפתח עינים. א"ר אמי חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו פתח עינים. ומה הוא בפתח עינים אלא מלמד שתלתה עיניה בפתח שכל העינים תלויות בו ואמרה יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא אצא מן הבית הזה ריקנית. ד"א בפתח עינים מלמד שפתחה לו את העין אמרה לו מהורה אני ופנויה אני: (ט) ויראה יהודה. א"ר הייא בר זבדא צריך אדם להזהר עצמו באחות יהודה וגו' למה כי כסתה פניה עד שהיא בבית חמיה. ד"א ויראה יהודה לא השניה כיון שכסתה פניה אמר אילו היתה זונה היתה מכסה פניה. א"ר יוחנן בקש לעבור וזימן לו הקב"ה מלאך שהוא ממונה על התאוה. א"ל

מתנות כהונה

לו ונשואי אחיו נאסרה עליו משום אשת אחיו וחזרה והאסרה לו במיתת אחיו: יבול תחזור. להיתרו הראשון שהיה רשע בידו לישא אשה לאשה או לא ועכשיו מזה: וחמוש בעילות כו'. הוא סבור שאסור לבעול יבמה כי אם בעילה ראשונה ועיין בתוספת שבת וחמש יבמות נכלו לפניו: ודרך סדין כו'. פי' סדין בניו לבניו כדי למעט הנאותיו שלא יהנה מגופה: זמורה נראה דליל זהרין כדאיחא במסכת שבת ולפיכך נקרא וורדיומוס לשון וורד כדאיחא במסכת שבת ועיקר שם היה אבדימוס ונקרא וורדיומוס על שפניו היו דומין לוורד. ורש"י פי' זמורות אדומות כחמורות גפן: יש סימן כו'. אע"פ שאסור לנחש אבל מותר לסמוך דרך סימן כמו כאלן שכבר מתו לה שני אנשים ויש חזקה חליבא דרבי דסבר שני פעמים היו חזקה אע"פ שאלן לא מתו מחמת שהיא קטלית מ"מ הכחוש מודיענו טעם יהודה כך כבנתי בפירש"י: י"ב חדש. כד"ל ימים שהיא גאלתו ודרש המקרא מסורס וירכו הימים אחר שמתה אשתו: של יהודה. דכתיב ביה עלייה ואחת של שמשון דכתיב ביה ירידה: בת מעון. שם עיר יושבת בשיפולי ההר וכפר שובתי על גב ראש ההר ועבריה במחיתו: דסלקין לה. שעולין לה: ונחתין לה. ויורדין לה: בפתח שכל העינים כו'. לשערי שמים ובירושלאי דפרק שני דייני גזרות ובמד' שמואל פי"ג גרם מלכות לו: מבית הזה. מציית יהודה: שפתחה לו כו'. כלומר היתה מרחה לו פני היתר נראה לפינים: להזהיר פירש"י להיות זהיר ובקי להכיר אותה שלא יכשל בהם: היתה מנסה שיהי. בחמיה. וסבי דרש וחסכה לזונה ולא השגיח בה אבל כאשר כספה פניה מיד ויפ חליה.

א"ל יהודה היכן אתה הולך מהיכן מלכים עומדים מהיכן גדולים עומדים. ויש אליה אל הדרך בעל כרחו שלא בטובתו: (י) ויאמר מה הערבון אשר אתן וגו'. א"ר הוניה נצנצה בה רוה"ק. חתמך זו מלכות המד"א (שי"ת) שימני כחותם על לכך (יכמיה כג) כי אם יהיה יכניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני. ופתילך זו סנהדרין שהן מצויינין בפתיל המד"א (שש"ט ט) פתיל תכלת. ומטך זה מלך המשיח המד"א (שש"ט יא) ויצא הוטר מגזע ישי (פסליס קי) מטה עווןך ישלח ה' מציון. ויתן לה וגו' ותהר לו גבורים כיוצא בו וצדיקים כיוצא בו: (יא) וישלח יהודה וגו'. יהודה בר נהמן בשם ר"ל (משלי ה) משחקת בתבל ארצו משחקת לפניו בכל עת. התורה שהיא משחקת על הבריות. אמר הקב"ה ליהודה אתה רמית באביך בגדי עזים. היך שתמר מרמה בך בגדי עזים. סומכוס אומר בשם ר"מ מנין שאין העובר ניכר במעי האשה אלא עד ג' חדשים מהכא ויהי כמשלש חדשים. ר' הונא בש"ר יוסי לא סוף שלשה שלמים אלא רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם. ולא סוף דבר שלשה שלמים וגם הנה הרה לזוננים אלא מלמד שהיתה מטפחת על כריסה ואומרת מלכים אני מעוברת גואלים אני מעוברת. הוציאוה ותשרף. אפרים מקשאה תלמידו של ר"מ אמר משם ר"מ תמר בתו של שם היתה. כתיב (ויקרא כא) ובת איש כהן וגו' לפיכך הוציאוה ותשרף: (יב) היא מוצאת וגו'. א"ר יודן מכאן שנאבדו והמציא הקב"ה אחרים תחתיהן המד"א (ש"ס) או מצא אבידה וגו'. א"ר הונא היא מוצאת. היא והוא צריכין לצאת. והיא שלחה אל חמיה לאמר וגו'. בקש לכפור אמרה ליה הכר נא בוראך. שלך ושל בוראך הן. הכר נא למי החותמת א"ר יוחנן א"ל הקב"ה ליהודה אתה אמרת לאביך הכר נא היך שתמר אומרת לך הכר נא:

ויכר

מתנות כהונה

מהיכן ס'. אם חלך מכלן ולא חזק לה: מהיכן גדולים עומדים נראה שכל גואלים עומדים: בעל כרחו שלא בטובתו. דייק מדכתיב ויש דל"ג וילך מצבי ליה: מצויינין כוונת מעוטפות בטליות: התורה היא דכתיב משחקת מדבר בחורה שהיא משחקת לו. שמדע' השחוק ששוחק הקב"ה בצריותיו לשלם להם מדה במדה: ה"ג לא סוף דבר שלשה שלמים. אלא רובו כו'. כדאמרין במסכת נדה שיפורא גרס פי' שופר של ר"ח: ולא סוף דבר וגם הגה כו'. כי מי הגיד להם לצריות שהיתה הרה אע"פ שהעובר ניכר לשלשה חדשים הני מילי לאשה עצמה שידעת שהיא הרה ולאחרים אינו ניכר אלא מלמד כו': מקשאה פירש"י שהיא מקשטת קושיות ד"ל שומר קישוים: שנאבדו גרסוין ופירש הסימנים שנאבדו ממנה והקב"ה המליחן ליד' דר' מולחם לשון מליחם וצ"ק דסוטה יליף לה מדלח כתיב היא מחוללת ופירש רש"י מחוללת פירושו לשון מולחם בעל כרחו היא מולחלת הוא לשון מליחם: היא והוא כו'. הוא כתיב היא קרי ופירש"י משמע שניהם יהודים והוא כו' ליתן לאלה אלא אמרה מוטב לאדם להפיל עצמו לאש ולא ילכו פני חיבורו כרבי' מנלן מחמת שלפי שלא רצתה וכלות היא מולחלת ולא הוא ע"כ לשון רש"י ומה שהיו שניהם ראויים לאלה היותו לפי פסק דינו של יהודה וכדליתא ביהדיא בתרבות ירושלמי שיהודה עצמו פסק בן על עצמו אחר כך כשהכיר הסימנים אלא שילחם בה קול שהם פטורים ומסורים: וישלחה אל חמיה לאמר וגו' גרסי'. ודייק מדכתיב הכר נא כמו שפי' בעקידה פ' ז' שכלפי הסימנים אין נופל לשון בקשה להכירם אם לא יכירם מכבר: שלך ושל בוראך הן. יש לפרשו שעל הסימנים אמרה בן על שנאבדו והקב"ה המליח המליחם דמנותן ואם יכפור בהם יכפור בהקב"ה ומלחתי בפירש"י שעל העוברים שבמעיה אמר בן: מזה שבגלו כו'. כלפי יהודה אמרה בן שממנו נחשבה ודלמא כי היכי דאזיל איהו אל נמי אינש אחרניא העיד עליה הקב"ה

שלא

(יג) ויכר יהודה וגו'. ר' ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק בשלשה מקומות הופיעה רוח"ק. בבית דינו של שם. בבית דינו של שמואל. בבית דינו של שלמה. בבית דינו של שם ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני. מהו ממני א"ר ירמיה בשם ר' יצחק אמר הקב"ה אתם תהיו מעידים מה שבגלוי ואני מעיד עליו מה שבסתרי. בבית דינו של שלמה (מ"ג א) היא אמו. מי אמרו. א"ר שמואל ב"ק צווחת ואומרת היא אמו ודאי. בבית דינו של שמואל (מ"ג ב) הנני ענו כי ויאמר עזי ה' ככם ויאמר עד. יצתה ב"ק ואמרה עד. מהו אומר בכני עלי (ס"ג) ותהי המאת הנערים גדולה וגו' וכתוב (ס"ג) אשר ישכבון את הנשים הצובאות וגו'. אפשר כן בניו של אותו צדיק היו עושין אותו מעשה. אמור מעתה ע"י שהיו משלהין את קניהם לשילו להטהר והן משהיין אותן חוץ לבתיהם לילה אחת העלה עליהם הכתוב כאילו שמשו עמהן. ודכוותה (ס"ג) ולא הלכו בניו בדרבוי ויטו אחרי הבצע. אפשר בניו של שמואל הצדיק היו עושין אותו המעשה א"ר ברכיה מברכתא היתה עוברת בבאר שבע והיו מניחין צרכי צבור ועוסקים בצרכי עצמן. ומכח אותו מעשה מעלה הכתוב כאילו לקחו שוהד. ודכוותה ותשב בפתח עינים כדכתיב לעיל: (יד) ויהי בעת לדתה. כאן חסרים ולהלן מלאים. והנה תאומים בבטנה. תאומים מלא כאן שניהם צדיקים. ולהלן כתיב תומים חסר אחד צדיק ואחד רשע. ויהי בלדתה ויתן יד. אמר רבא בר רב חסדא ג' נאמנין לאלתר. ואלו הן החיה והשיירה והמטהרת את חברתה. היה דכתיב ותקח המילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה. שיירה כדאמר ר' סימון אחוי דרבי יהודה בר זבדי בשם רב תינוק כ"ו שמושלך בשוק אביו ואמו מעידין עליו נאסף מן השוק צריך שני עדים. והמטהרת את חברתה כדתנן ג' נשים ישנות במטה אחת ודם תחת אחת מהן כולן טמאות. בדקה אחת ומצאה דם היא בלבד טמאה. אמר רבא ובלבד מעת לעת: (טז) ויהי כמשיב ידו וגו'. זה רבה על כל הפריצים ממך יעמוד. (מ"ג א) עלה הפורץ לפניהם וגו'. ר' בשם רבנן אמר כל הפורצים ממך עומדין שנאמר עלה הפורץ לפניהם. ואחר יצא אחיו וגו'. כמה ידות כתיב כאן. ר' יודן ור'

הונא

מתנות כהונה

שלא בא עליה אדם אחר כדאיחא בפרק אלו הן הלוקין: מעיד עליו על מעשה זה: מי אמר פדאיחא בפרק אלו הן הלוקין דדילמא ערומי קא מערמא: יצאת בת קול כו' דלילי ויהאמו מצעי לי' כדאיחא בפ' אלו הן הלוקין ועיין עוד מזה במדר' קבלת בפסוק אי לך חזן: משהיין קייסין כו'. הטעם מפני שלא הגיע מקרבנות לכהנים כלום כדאיחא בפ' צמה בהמה ופ"ק דיומא: מברכתא פירש"י שירא סוחרים ועסקן בסחורה בצרכי עולם: ולהלן גבי רבקה ולכן כתיב ויהי צעת לדהה כמו שפירש"י בחומש: לאלתר פירש"י בפרק עשרה יוחסין ולא לאחר זמן אבל כל שחר הנאמנים נאמנים אף לאחר זמן: הויה דכתי' לאמר זה יאל ראשון: ובכור הוא ודוקא לאלתר כדאיחא בפ' עשרה יוחסין שאם יאלת והורה אין נאמנה ואלתא הכס פאל לאמר שאם מהדרא אפה שוב אינה נאמנה: שירא פירוש שיעורא שעוברת ואלתא הכס ולאמר גבי הוא זה נאמן ודוקא לאלתר כדאיחא בפרק עשרה יוחסין שאם נאסף מן השוק אף נאמנים עליו כיון שאל עליו שם אכופי: ישנות כו'. ומוקי לה במסכת גדה במשולבות ודוקות זו לזו: בעת לעת. פירש"י משעה שאלתה עד עת שיבנה עמהם ולא יותר: זה רבה על כל הפריצים. פירש"י משהיין שגולה במהרה שאל' עליו עלה הפורץ לפניהם: כל הפריצים.

הזנא . ר"י אמר ד' כנגד ד' הרמין שהוא עתיד לפשוט את ידיו בהן .
ואלו הן ד' . חרמו של עמלק . וחרמו של סיחון ועוג . וחרמו של ירחו . וחרמו
של כנענים . ר' הונא אמר כנגד ד' דברים שהוא עתיד ליטול מן ההרם .
הח"ד (יסטע ז) וארא בשלל אדרת שנער אחת טובה וגו' . ר' הונא אמר
פורפריא בבליא ומה בבל עבדא הכא . אלא תני רשב"י כל מלך ושלטון
שלא היה לו שולטן בארץ הוא אמר איני שוה כלום . ומלך בבל אנטיקיסר
שלו היה יושב ביריחו והיה זה משלח לזה כותבות וזה משלח לזה דוריות :
פרשה פו (א) ויוסף הורד מצרימה . כתיב (סוטע י"א) בחבלי אדם
אמשכם . אלו ישראל (סי"א) משכני אחרץ נרוצה .
בעבותות אהבה . דכתיב (מלאכי ה') אהבתי אתכם אמר ה' . (סוטע י"א) ואהיה
כמרימי עול . שרוממתי צריהם עליהם . כ"כ למה . (ס"ג) על לחיהם בשביל
דבר שהוציאו מלחיהם שאמרו אלה אלהיך . וסוף ואט אליו אוכיל . אני
מטה עליהן אכילות הרבה (ספליס ע"ג) יהי פסת בר בארץ . ד"א בחבלי אדם
אמשכם . זה יוסף וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור . בעבותות אהבה .
וישראל אהב את יוסף מכל בניו . ואהיה להם כמרימי עול . שרוממתי
צריו עליו ואי זו זו אשת פוטיפרע . כל כך למה על לחיהם . בשביל
דבר שהוציא מלחיו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם וסוף ואט אליו
אוכיל אכילות הרבה . ד"א ויוסף הורד מצרימה . ויוסף הוא השליש ויוסף
הורד מצרימה שלש בהון המד"א (ס"ג) וירד מים עד ים . כבש בהון המד"א (מ"א)
כי הוא רודה בכל עבר הנהר . נסחון נחת אליהן המד"א (סופטיס יד) וירדהו
אל כפיו . הוריד ליעקב אבינו למצרים . ר' ברכיה בשם ר' יהודה בר סימון
אמר לפרה שהיו מושכין אותה למקולין ולא היתה נמשכת . פה
עשו לה משכו את בנה לפניו והיה מהלכת אתו ע"כ שלא במובתה .

קך

מתנות כהונה

ספוראים דקך לעמן : ר' יוחנן ור' הונא פליגי בטעם הארבע ידות : שהוא עמיד כו' . עק
שנה מזרח : עמלק מלאכי בירושלמי פרק נגמר הדין זה מלחמות כנעני מלך ענד וקראו עמלק
כי עמלק היה כמו פירש"י שם בפרשה חקת וכתוב והחרמתי את עריהם : סיחון ועוג . לח
כחוב אללו לשון חרם ומלאכי בפירש"י בפרק נגמר הדין ח"ל וכיוצא זה עשה בערים אחרים ולא
נחפרסמו עכ"ל : של מדין . פירש"י שהטף היתה נחרמת : ה"ג אחת טובה וגו' . וסיפיה
זקרא ומלחמי שקלים כסף ולשון זהל . ופירש"י ז"ל היה לו לומור אדרת אחת שנער ומלחמי שקלים
מהו אחת טובה כלומר אדרת טובה אחת של שנער ואחרת כמוהו של"כ אין כאן ארבע דברים
עכ"ל ועי"ל מלחמי שקלים השבו להו כחרתי שני מאות : פורפוריא כו' . לבוש מלכות צבל :
ומה צבל כו' . מה עושה צבל כאן ציריחו ועיין מזה במדרש חזית צפסוק כרס היה לשלמה
בארץ צ"ל : הוא אומר . השב נדעמו שאינו שוה כלום : אנטיקיסר ענינו פקיד שלו וכן
מלאכי בפירש"י שני למלך : וזה כו' . המשנה היה משלח למלך צבל כחצונו : בורתבות סמרים
היו גדלים ציריחו כי ע"כ נקראה עיר ההמרים : וזה כו' . מלך צבל היה משלח למשנה
דוריות פירש"י מעלים ולכן מלא שם אדרת שנער והערוב פי' דוריות דורכות ואדרת שנער שלח
ע לדורון : ויוסף כו' . עד בעבותות אהבה . בשביל אהבה עזה שאהבו ישראל מכל בניו :
ה"ג בילקוט סדר זה ובהשע וכן גירס' רש"י אוכיל אני מסה עליו אכילות הרבה ויוסף הוא
השליש וגו' ויוסף הורד כו' : שלש בהון . בילקוט והש"י גרם כשם : כבש בהון . בילקוט
ורש"י גרם שלם : נסחון מאחריהו היך מה כו' . פי' טלמלם ממקומם שנאמר ואת העם העביר
אתם לערים וירידהו אל כפיו פי' רש"י מתרגמי' ונסחיה : ה"ג אל כפיו ויוסף הורד הורד
פי' . כלומר קרי ציה הורד לאחריהם משמע : למקולין לבית המסנחים : על כרחם . מפני
רחמה

כך היה יעקב ראונו ראונו לירד למצרים בשלשלאות ובקולרין . אמר הקב"ה בני בכורי ואני מורידו בבזיון . ואם ליתן בלבנו של פרעה איני מורידו פומבי . אלא הריני מושך את בנו לפניו והוא יורד אחריו ע"כ שלא בטובתו זהוריד את השכינה למצרים עמו . ר' פנחס בשם ר' סימון אמר מנא לן שירדה השכינה עמו . מדכתיב ויהי ה' את יוסף : (ב) מצרימה תני בשם רבי נחמיה כל דבר שצריך למ"ד בתחלתו ניתן לו ה"א בסופו . סדומה . שעירה . מצרימה . איתיביה והא כתיב (תהלים ט) ישובו רשעים לשאלה . א"ר אבא בר זבדא לביטי התחתונה שבשואל : (ג) ויקנהו הקנויין קונין . כל העבדים מחסרין את בית רבן אבל זה ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף . כל העבדים השודים על הגזל אבל זה וילקט יוסף את כל הכסף . כל העבדים השודים על הערוה אבל זה ולא שמע אליה יר' יהושע דסכנין בש"ר לוי אמר כל העבדים רבן מאכילין תרומה לעבדיהם אבל זה האכיל את רבו תרומה . דא"ר יב"ק מכנות יוסף לקח אלעזר . פוטיפר הוא פוטיפרע . פוטיפר שהיה מפטם עגלים לע"ז . פוטיפרע שהיה פורע עצמו לע"ז כיון שירד הפר לשם נעשה פויטנון . פריס פרעה . שנמטרס בגופו מלמד שלא לקחו אלא לתשמיש וסרסו הקב"ה בגופו . משל לרוב שהיתה משכלת בבני אדוניה אמר פכרון גיביה . כך מלמד שלא לקחו אלא לתשמיש וסרסו הקב"ה . הה"ד (תהלים לו) כיה' אוהב משפט וגו' הסידיו חסידו כתיב ואי זה זה יוסף . לעולם נשמרו וזרע רשעים נברת . מלמד שלא לקחו אלא לתשמיש וסרסו הקב"ה : (ד) ויקנהו פוטיפר וגו' איש מצרי גבר ערום . ומה הוות ערמותיה אמר בכ"מ גרמני מוכר כושי וכאן כושי מוכר גרמני אין זה עבד . אמר להם הביאו לי ערב ואין לשון מיד זה אלא ערב . המד"א (גלגלים מג) אנכי אערבנו וגו' ע"כ אמר מיד הישמעאלים א"ר לוי עבדא זבין ובר אמתא מזבין ובר חורין עבד לתרויהון : (ה) ויהי ה'

מתנות כהונה

דחמה על צנה : יעקב ראונו כו' . כיון שירד שם לתוך הגלות היה ראוי שירד שמה דרך הגולים : בני בכורי . הוא יעקב שנאמר בני בכורי ישראל : ואני מורידו כו' . בתמיה : ואם ליתן בלבנו כו' . פירש"י אם לתן בלבנו של פרעה להורידו : ה"ג רש"י מורידו פופולא ופי' בו בבזיון בלשון יון והערוך : מנלן כמו מנין : לשאלה הרי שיש בו ה' בסופה ואעפ"כ למ"ד בתחלתו ואם ה"א בסוף התיבה כמו למ"ד בתחלתה תרתי למה לי : לביטי נחבאר לעיל פרשה מ"ח תניינא ופרשה ס"ח : הקנויין כו' . יוסף הנקנה לעבד הוא היה קונה קניינים וכדמפרש וחזיל ודריש ויקנהו נוטריקון ויקנה הוא והכי קאמר קרא ויוסף הוה מצרימה ויקנה הוא : וילקטו כו' . וחזילו היה נחמד לא היתחווה ללקט : ה"ג כל העבדים רבן מאכילס תרומה . ופירשו אם האדון כהן שהרי העבד קניין כספו הוא : מבנות יוסף כו' . ויוסף לקח צה פוטיפרע וצח יוסף נשאת לאלעזר הרי שצח פוטיפרע ופסע נקרא פוטיפרע : עגלים היינו פריס זה פוטיפר : ומפרש למה פעם נקרא פוטיפר ופעם נקרא פוטיפרע : עגלים היינו פריס זה פוטיפר : שירד הפר לשם . ה"ג ג"כ בערוך ופירשו כיון שירד לשם יוסף הנקרא שור דהיינו פר נעשה אדונו : פויטנון פירש"י פויטן עשיר ור"ל בעל מקנה כד"ל בכמה דוכתי : אמר האדון פכרון גיביה . שברו טינה וזילקוט גרם פכרון גיביה : מלמד כו' זרע רשעים וגומר כיון שנמטרס זרעו כלה ונחרץ : גבר ערום . ולכן אמר איש מצרי שהמלכיים היו חכמים וערומים ביותר : צרמני פירש"י והערוך לבן ביותר והשמעאלים הם שמורים : ערב שהוא עבד ושלא יחבטו שום אדם ממנו : מיד זה . דכתיב מיד הישמעאלים : עבדא זבין כו' . פוטיפר היה פריס פרעה ורש"י פי' שפרעה נתן את פוטיפר לשמה לעבד והוא היה קונה את יוסף וכן האמה הישמעאלים

ה' את יוסף . הא עם שאר השבטים לאו . אמר ר' יודן לבהמי שהיה לפניו י"ב בהמות טעונות יין . נכנסה אחת מהם לחנותו של עכו"ם הניח י"א והלך לו אחריה . אמרו לו מה אתה מניח י"א והולך לך אחרי האחת . אמר להם אלו ברשות הרבים הם ואיני חושש להן שמא יעשה יין נסך . כך אלו גדולים וברשות אביהם אבל זה שהוא קמן וברשות עצמו לפיכך ויהי ה' את יוסף . ויהי איש מצליח ר' ברכיה אמר גבר קפוז כמה דתימא (שי"ט) וצלחו הירדן לפני המלך . משל לדובה שהיתה עומדת בשוק מקושמת באבנים טובות ומרגליות . אמרו כל דקפיו לה נסיב ליה מה דעלה . היה שם פקה אחד אמר להון מסתכלין אתון במה דעלה ואנא מסתכל בניביה . א"ר ברכיה כל אותה דובה קפוז ואת רב מדין . אתמאה : (ו) רבנן אמרי וירא אדוניו כי ה' אתו . ובסוף שכח דכתיב (נלאשית מה) כי נשני אלהים את כל עמלי . ר' הונא בשם ר' אחא אמר מלחש ונכנס מלחש ויוצא . הוה א"ל מוזג רותחין והיו רותחין . פושרין והיו פושרין . אמר מה יוסף תבן לעפריים אתה מכנים . קדרים בכפר חנינה . גוזין בדמשק . הרשין במצרים . באתר דחרשין חרשין . עד היכן . א"ר חייא עד שראה שכינה עומדת על גביו . הה"ד וירא אדוניו כי ה' אתו : (ז) וימצא יוסף וגו' ויהי מאז וגו' . תני רשב"י בכ"מ שהצדיקים הולכים השכינה הולכת עליהם . י"ב שנה עעה שם . שש בבית ושש בשדה . ויעזוב כל אשר לו ביד יוסף כי אם הלחם אשר הוא אוכל . לשון נקי . ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה . א"ר יצחק זריק הוטרא לארעא ועל עיקרא נפיק . לפי שכתוב (נלאשית ט) ורחל היתה יפת תאר וגו' לפיכך ויהי יוסף יפה תאר וגו' : ויהי

מתנות כהונה

בני הגר שפחה שרה היו מוכרים אותו וכן חורין זה יוסף היה עבד לפניהם ובמדרש קהלא בפסוק ראיני עבדים גרם ובר חורין מזדבן לתרויהו והיא היא : לבהמי מולך בהמות : ה"ג בלקוס יין נסך זה נכנס בתנותו של כותי ומתירא אני שמא יעשה יין נסך כך כו' : גבר קפוז . חיש מקפין כלומר זלה ושמה ולב טוב מדלג על ההרים הרגום מקפוז : וצלחו פי' עזבו זמיהות ובשמחה ובפירש"י מלאתי דממרגמינין וללחו וקפלו ע"כ ובתרגום שלפינו כתיב וגזר והוא עמין העברה : אמרו כל דקפיו כו' . אמרו מי שידלג ויקפון עליה יקח מה שעליה : מסתכלין כו' . אחס נחמים עיניכם כמה שעליה ואני נחתי עיני בשויה שלא תשך אותי כלומר מה ויעלמי מה שעליה אם תשך אותי וכן יוסף לא היה חושש לפימיו אשת פוטיפרע ולהבטחה רק לא העושה המעשה לו ממנה וע"ז אמר כל מה שהיא אהיה קופלת לפתחו היה הוא מקפין יוסף להגלל : כל אותה דובה כו' כלומר כך אמר הקב"ה אותה הדובה אשת פוטיפרע קופלת עלך הולך וקפון ואתה גדול רוב ממנה לבלתי פשוט לה : ה"ג בלקוס י"א וירא אדוניו כי ה' אתו . ר' חנינא בשם ר' אחא אמר מלחש ונכנס מלחש ויוצא מלחש שכח דכתיב כי נשני אלהים את כל עמלי רבנן אמרי הוה אמר ליה כו' : מלחש כו' . פירש"י היה חוזר תלמודו שלא יכח מה שלמד מאביו ואע"פ שכח שנאמר כי נשני אלהים את כל עמלי כל מה שעמל בתורה : הוה אמר ליה . אדוני מוזג רותחין כו' : אמר ליה . אדוני פוטיפרע אמר ליה ליוסף : מה זה יוסף . תבן אחס מכנים לעפריים עיר שכולה תבן : קדרות לכפר חנינא . שיש שם קדרות הרבה ובערך ערך קכ"ז גרם קרזים ולא פירשו : גוזין לזוי אמר ושם הרבה אמר שכיח כן חרשין אחס מכנים למלכים במקום שהחרשין חרשין : עד היכן . היה סבור שיוסף היה מכסף : ה"ג הולכות עמהם כו' . ועיין לעיל פרשה ע"ג : ה"ג בבית ובשדה י"ב חדש עשה שם : שש צביה . ששה חדשים כשהבריות מתכנסים לבית זה בחורף וששה חדשים של ימות הקץ כשהבריות מוזיין בשדות : לשון נקי . כלפי אשתו אמר כן וכדפירש רש"י בחומש : זרוק חוטמא כו' . יש לומר כשזרקין עץ על הארץ דרך גדילתו והוא מוציא משרשו נטיעה דומה לו אבל רש"י וילקוט גרם

פרשה פו (א) ויהי אחרי הדברים האלה . (משלי ז) וארא בפתאים . אלו השבטים א"ר לוי בערביא צווחים לינוקא פתיא . אבינה בכנים נער זה יוסף . הסר לב שהיה אומר לשה"ר על אהיו היש חסר לב יותר מזה ומתמן נתגלגלה ירדתן למצרים . והנה אשה לקראתו . זו אשתו של פוטיפר שנזדווגה ליוסף שית זונה ליוסף . ונצורת לב למצרים . חומיה היא וסודרת שנשיא ומעיא . בכיתה לא ישכנו רנליה אלא פעם בחוץ וגו' . שאלה ואמרה חמיתון ליה ליוסף . והחזיקה בו ונשקה לו ותתפשוהו בכגדו . העיזה פניה ותאמר לו שכבה עמי : (ב) ויהי אחר הדברים האלה . כתיב (סלים קסג) כי לא ינוח שבט הרשע וגו' . ר' אבא ב"כ ור' יצחק . ר' אבא ב"כ אמר אין לו נייחא בצד חבורה של צדיקים אלא בצד חבורה של רשעים . למה למען לא ישלחו וגו' . ר"י אמר אין לו הנחה בצד חבורה של רשעים . אלא בצד חבורה של צדיקים למה למען לא ישלחו וגו' . ד"א כי לא ינוח שבט הרשע זו אשתו של פוטיפר . על גורל הצדיקים זה יוסף : (ג) ותשא אשת אדוניו . (איוב לד) לכן אנשי לבב שמעו לי מה היא אומנתו של הקב"ה . כי פועל אדם ישלם לו . ר"מ ור' יהודה ור' שמעון . ותשא אשת אדוניו את עיניה מה כתיב למעלה מן הענין ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה לנכור שהיה עומד בשוק וממשמש בעיניו ומתקן בשערו ומתלה בעקבו אמר לי נאה לי יאי נאה גבור . א"ל אי את גבור אי את יאי הא דובא קמא קום קפחניה : ד"א ויהי אחר הדברים וגו' . הרחורי דברים היו שם . מי הרחר יוסף הרחר אמר כשהייתי בבית אבא היה אבא רואה אי זו מנה יפה היתה שם והיה נותנה לי . והיו אחי מכניסין בי עין רעה . עכשיו שאני בכאן מודה אני לך

שאני

מתנות כהונה

זרקו חטאת לאחרא אעיקרא קאי פי' כשזרקין עץ כלפי מעלה הוא יורד ונופל על הארץ למקום שצדו אשר לוקח משם וכן הוא לעיל גבי יושמעאל סוף פרשה נ"ג : צווחים כו' . קורין לתימוק פתיא : ומתמן כו' . בילקוט זה ובמשלי לא גרם וז"ל שהוא נתינת טעם לשהיה לבו חסר שהרי בסוף ירדו בשביל זה למצרים : שית זונה . מלשון חשפי שח כלומר גלחה לו ערותה : למצרים לבעלה הנצרי היסה טורח איבה שרצתה לזנות תחתיו : שנשיא חומיה היסה וניגת מנהג שגעון ויהם חרנוס ופגיש ורשע' ובילקוט גרס בוכה היא ומעיה : חמיתון גרסו' . שאלה לכל כראיה חומו : ה"ג אין לו נייחא כו' . עד למה כו' פי' אין ליצר הרע הוא שגם הרשע הנחה אלא א"ל הרשעים וכמו שחמרו פז"ל אין תשוקתו ליצר הרע אלא לקין וחביריו : למה כו' . מאי טעמא למען לא ישלחו כו' : ור' יצחק כו' . סבר שהנחתו יותר א"ל הצדיקים וכמו שאחז"ל כל הגדול מהניו יצרו גדול ממנו ומ"ס לא ישלחו כו' ויהיה להם שכר מוב בעמלם על שגאחו וירס שרע ופירש"י מנאחי וז"ל אין לו לצדיק נייחא בצד חבורה של רשעים אלא בצד חבורה של צדיקים וסרס המקרא ודרשו לא ינוח גורל הצדיקים עם של רשעים עכ"ל ונראה שלא היה כתוב בספרו דברי ר' אבא ודוק . ה"ג ור' שמעון כו' . ודכריהם כתובים לעיל פ' פ"ד בפסוק ויבא יוסף את דבחה רעה ועליהו קאי הכא ודרש פסוק כי פועל אדם ישלם לו וקאורח איש ומנאחו שגלם . על מדה במדה ועיין לעיל : וממשמש בעיניו . כדי ליפחם : ומתלה בעקבו . הולך בניאות ונחם עד שנגרחת עקבו תולה למעלה : לי נאה . לי היופי והטוי . נאה גבור חנני : אמרו לו . שברית אמרו לו אם היתה גבור נאה הרי דוב לפיך עמוד ונלח חומו : קום קפחניה . והנמשל על יוסף שהיה ממשמש בעיניו כו' . כדכתיב ויהי יוסף יפה תואר וגו' : אמר ליה הקב"ה הרימ מערה כן את הדוב ונראה נא אם תעמוד בניסיון שספרת על אחיך שנתנו עיניהם בננות הארץ : מודה לך . כלפי מעלה אמר כן : המולים אדם יחדי ובמל בלי דלגה : ווסתן מנהגם :

אספר לני

שאני ברווחה. א"ל הקב"ה המלים. חייך שאני מנרה בך את הדוב. ד"א
 אמר אבא נתנסה זקיני נתנסה ואני איני מתנסה. א"ל הקב"ה חייך שאני
 מנסה אותך יותר מהם: (ד) ר' מנחמא בשם רב ביבי אמר כך היה
 וסתן של עכו"ם. כיון שהיה אחד מהם לוקח עבדים היה הולך לו אצל
 אסטרולוגוס וא"ל הנה* מבא נחשא טבא. אין לשון זה ותשא אלא לשון
 אסטרולוגין. המד"א (דנניס ד) ופן תשא עיניך השמימה וגו'. ותאמר שכבת
 עמי. א"ר שמואל בר נחמן ארורים הם הרשעים. להלן (חג) ופרשת
 כנפיך על אמתך אבל זו כבתמה ותאמר שכבה עמי: (ה) וימאן ויאמר
 אל אשת אדוניו וגו'. יהודה בר ר' אמר בדבר מצוה אין ממאנין בדבר
 עבירה ממאנין. בדבר מצוה אין ממאנין (דנניס כה) מאן יבמי. בדבר
 עבירה ממאנין וימאן. ויאמר הן אדוני וגו'. א"ל למוד הוא הקב"ה להיות
 בוחר מאהובי בית אבא לעולה. אברהם (נלחיש כג) קח נא את בנך.
 אשמע לך ושמא אבחר לעולה ואפסל מן הקרבן. ד"א ויאמר אל אשת
 אדוניו. א"ל למוד הקב"ה להיות נגלה על אהובי בית אבא בלילה.
 (סג עו) אחר הדברים היה דבר ה' אל אברם במחזה. יצחק (סג עו) וירא אליו
 ה' בלילה ההוא. יעקב (סג כח) ויחלום והנה סולם וגו'. אשמע לך ושמא
 יגלה עלי הקב"ה וימצא אותי טמא. ד"א הן אדוני. אמר לה מתיירא אני
 ומה אדח"ר על מצוה קלה נצטווה ועבר ונטרד מג"ע. זו שהיא עבירה
 חמורה נ"ע עאכ"ו. הן אדוני. מתיירא אני מאבא שבארץ כנען. ראובן
 ע"י שכתוב בו (סג לב) וילך ראובן וישכב את בלחה נישלה בכורתו ונתנה
 לי. אשמע לך ואדחה מבכורת. ד"א הן אדוני. מתיירא אני מאדוני.
 אמרה לו הורגתו אני. א"ל לא דיי שאמנה באסרטיין של נואפים אלא
 באסרטיין של רצחנים. ואם הדבר הזה את מבקשת הן אדוני הידי לקדמך
 (פי' לבי למותר לך דהיינו בעליך). א"ר יצחק חלב עזים שתורות וחלב
 עזים לבנות אחת היא. ד"א הן אדוני. מתיירא אני מה'. אמרה לו
 ואיננו. א"ל (סלניס קמה) גדול ה' ומתולל מאד. א"ר אבין הכניסה אותו
 מחדר לחדר ומקיסוין לקיסוין עד שהעמידה אותו על מטתה והיתה ע"ז
 * זיל גדה טבא (סרד"ג) שלה

מתנות כהונה

איסטרולוגוס חחה כזוכבים: הנה טבא נחשא טבא. פירש"י היה מנחש חיזה שעה טובה
 לקנות בו והוא אמר ליה הכי שעה זו טובה נחוש טוב לקנותו והוא גם הוא עשמה כן לדע
 בלחיה שעה תלתי עמו: להלן גבי רוח אמרה בלשון נקיה ופרשת וגו': ה"ג רש"י וילקוט בדבר
 מלוח ממאנין ופי' כך היה יוסף דן ק"ו בדבר מלוח ממאנין מאן יבמי בדבר עבירה אין ממאנין
 בחמיה ובילקוט מסיים עוד בדבר מלוח ממאנין חס מאן ימאן חביש בדבר עבירה אין ממאנין:
 אשמע לך. חס אשמע לך: אבחר כו'. ואדוני רמו לאדון העולם: לא ידע חמי. כלומר
 לא ידע לא ימלא חומי בהכשר: אדם הראשון. הוא היה אדון ואכל לכל העולם: מאבא
 וכדמפרש ואזיל שמא יעמישי: מתיירא חמי מאדוני. פוסיפרע: שאמנה כו'. שאחיה נמס
 בחוק הכורת של נואפים אלא חף בחבורה של רוצחים שיסרג אדוני על ידי: אסרטיין פירש
 סערוך לפי הענין פירושו חבורה: הדבר הזה. של שכיבה: הידי לקדמך הכי זה בסיסר לפסך
 הידי כמו הלוח ועיין לעיל ורש"י וילקוט גרס הדא לקומך: חלב עזים כו'. כלומר כך היא
 שכיבתו כמו שכיבתי כחלב עזים שחורות ולבנות שטעמן שום: מתיירא חמי מה'. שהוא אדון
 הכל הן בלשון יון ח' כלומר מה' אחד מתיירא חמי: איננו פה חמנו יוסף אמר גדול ה' וגו'
 איננו גדול דייק היא אמרה איננו והוא אמר גדול ה' וכן דרשו בס' ועשה סן ישלח ידו ועיין לעיל

שלה חקוקה למעלה הימנה ונמלה סדין וכסתה פניה . א"ל יאות הדין אפה כסית . מי שכתוב בו (זכריה ד) עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ עאכ"ו : (ו) ר' הונא בשם ר' אמי אמר לא שבק קריא כלום . חמאתי לה' אכ"כ אלא לאלהים . לאלהים איני עושה את הדבר הרע הזה : (ז) ויהי כדברה אל יוסף יום יום . ר' יודן בשם ר' בנימין אמר בניה של רחל נסן שוה ונדולתן שוה . נסן שוה ויהי כדברה אל יוסף יום יום (אסתר ג) ויהי באמרם אליו יום ויום . ולא שמע אליה (ס) ולא שמע אליהם . גדולתן שוה (גנאשית מה) ויסר פרעה את טבעתו (ס) ויסר המלך את טבעתו . ויתן אותה על יד יוסף (ס) ויתנה למרדכי . וילבש אותו בגדי שש (ס) ונתן הלבוש והסוס וגו' ויקח המן וגו' . וישם רביד הזהב על צוארו (ס) ותשם אסתר את מרדכי על בית המן . וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו (ס) וירכיבתו [על הסוס] ברחוב העיר . ויקרא לפניו אברך ויקרא לפניו ככה וגו' : (ח) ולא שמע אליה לשכב אצלה . בעוה"ז . להיות עמה שלא יהיה עמה בניהנם לע"ל . ד"א ולא שמע אליה אפי' בשכיבה בלא תשמיש . מטרונה שאלה את ר' יוסי אמרה לו אפשר יוסף בן י"ז שנה היה עומד בכל חומאו והיה עושה הדבר הזה . הוציא לפניו ספר בראשית והתחיל קורא לפניו מעשה ראובן ובלהה . מעשה יהודה ותמר . אמר לה מה אם אלו שהם גדולים וברשות אביהן לא כסה עליהם הכתוב . זה שהוא קטן וברשות עצמו עאכ"ו : (ט) ויהי כהיום הזה ויבא וגו' ואין איש מאנשי הבית . אפשר ביתו של אותו האיש משתייר בלא איש . רבי יהודה ור' נחמיה . ר"י אומר יום נבול של גילום היה והלכו הכל לראות נחא לא הלך . ור"ג אמר יום תיאמירון היה והלכו הכל לראות והוא לא הלך . אלא ויבא הביתה לעשות מלאכתו לחשוב חשבונות של רבו . ר' ר' שמואל בר נחמן אמר לעשות מלאכתו ודאי . ר' הונא בשם ר' מתנא אמר איקונין של אביו ראה וצנן דמו . דכתיב משם רועה אבן ישראל . מי עשה כן מאל אביך ויעזרך וגו' ברכות שדים ורחם ברכתא דאבוך ודאמך : (י) ותתפשוו בבגדו וגו' ויצא החוצה . קפץ בזכות אבות המד"א

מתנות כהונה

פרשה כ"א : מקיטון חדר קטן פנימי : יאות יפה עשית שנסית פניה שאתה מחיירא מע"ג שלך מי כו' . עאכ"ז שאתירא ממנו ובפירש"י ויילקוט לא גרם יאות : לא שבק כו' . כלומר לא סיה חסר המקרא כלום אם אמר לה' וכן הוא בהדיא בויקרא רבה בפרשה כ"ג ומדרש רות פרשה ה' : לאלהים חיי כו' . נשבע לי' וזו ואמר נשבעת אלהים אנכי נשבע שאני עושה כו' : לאלהים כו' . השבעות שבמקרא ובחלמוד מזינו לשון אלהים ואולי על שהוא לשון דין ודין לפרוע ובספרי הקבלה מזינו ביה טעמים לשבח ומי שיש לו חיד ויצא ויטעם : ניסן נס שלהם : ויהי בלמס . מדבר במרדכי הבא מבנימין בן רחל : ה"ג בעולם הזה להיות עמה שלא יהיה ס' : אליה וגו' . ודייק טיפס דקרא להיות עמה משמע אפי' בלא תשמיש : חומאן כמו חמוס קום שלו כלומר בבחורו וחמימותו וכן פי' הערוך : הדבר הזה . שלא שמע אליה בחמיה לא כסה וגלה סרחונו : עאכ"ז שאם היה נשמע לה שלא היה מפיח הכתוב מלגלות : אורו האיש . פוטיפרע . היסך אפשר שיפאר ביתו בלא איש אחד : יום נבול . לשון נבלה ולשון לינוס הוא כלפי ע"ג של גילום שהיו עושין חג ביום שהגילום עולה ופירש"י והיו מלחקים שם במי חמק : תיאמירון שהיו משחקים בבני תימראות שהוא בית שמשחקים בו במיני לחוק של לינוס : מלאכתו ודאי לעבירה נחמון :

המד"א (כחלשים טו) ויוצא אותו החוצה. שמעון איש קטרון אמר בזכות עצמותיו של יוסף נקרע הים לישראל. הה"ד (פסלים קיד) הים ראה וינס בזכות ויעזוב בנדו בידה וינס. ותקרא לאנשי ביתה נתנה אותו בפיהם של כולם. ותנה בנדו אצלה ר' אמי אמר מחבקתו ומנשקתו. ויהי כשמע אדוניו וגו' כדברים האלה. ר' אבהו אמר בשעת תשמיש. ויקח אדוני יוסף אותו. אמר ליה ידע אנא דלית הוא מנך אלא שלא לערב פסולת בבני (פי') שלא פשעת בדבר אלא היא המערתך. ואפי' לא היה בדין אלא כדי להוציא מלבן של בריות אני מיסרך): (יא) ויהי ה' את יוסף וגו' ויתן שר בית הסחר וגו'. ר' הונא בש"ר אחא אמר שמושו היה ערב לרבו והיה יוצא ומדיח את הכוסות ועורך את השלחנות ומציע את המטות והיתה אומרת לו בדבר הזה עשקתיך חיך שאני עושקתך בדברים אחרים. והיה אומר לה (פסלים קמו) עושה משפט לעשוקים. הותכת אני פרנסה שלך. והיה אומר לה נותן לחם לרעבים. כובלתך אני. והיה אומר לה ה' מתיר אסורים. כופפת אני את קומתך. והיה אומר לה ה' זוקף כפופים. מסמא אני את עיניך. והיה אומר לה ה' פוקח עורים. עד היכן. ר' הונא בש"ר אחא אמר עד שנתנה שרתוע של ברזל תחת צוארו עד שיתלה עיניו ויביט בה. אעפ"כ לא היה מביט בה. הה"ד (פסלים קס) עגב ככבל רגלו ברזל באה נפשו: (יב) אין שב בית הסוהר וגו'. עד עכשיו בשעת הצרה. ומנין אף בשעת הרווחה. ת"ל וכל אשר הוא עושה ת' מצליח בידו:

פרשה פח (א) ויהי אחר הדברים האלה חמא (פסלים נט) מכל פשעי הצילני חרפת נבל אל תשימני. ר' חמא בר חנינא זר' שמואל בר נחמן. ר' חמא בר חנינא אמר לא היו ראויין או"ה שיהיה בהם דווים וסכופין. ולמה יש בהם דווים וסכופים אלא שלא יהיו מוניין את ישראל ואומרים להם אומת של דווים וסכופין אתם. על שם חרפת נבל אל תשימני. ור' שמואל בר נחמן אמר לא היו או"ה ראויים שיהיה בהם מעלה חטמין. ולמה יש בהם מעלה חטמין אלא שלא יהיו מוניין את ישראל

מתנות כהונה

ברכתא דאנך כו'. שמזכרתם זכה לכשרתא לפניו חיקונין אבותיו להיגלל מן החטא: קפיץ צוכה אבות כלומר אבות עמדה לו שנמלט ממנה: בזכות עלמותיו. שהיו עמסה צעת ההוא כמו שנה' ויקח משה את עלמות יוסף: מחבקתו ומנשקתו גרסינן. פי' היתה מנשקת סגנד לאהבה יוסף: כשמוע אדוניו וגו'. גרסינן ודייק סיפיה דקרא כדברים האלה: ידע אלה כו' פירושו כחוב צפנים ושקד הכוונה שלא יאמרו כשם שנבעה לזה כך תבעה לאחרים ודייק מדכתיב ויקח אדוני יוסף שלקח אותו כדברים דל"כ למה לקחו הוא בעלמו שלא כדרך ארץ ואעפ"י שהיה סכים היה לו נשים ולאחר שגא יוסף חליו נסחרם כלעיל פרשה פי' אבל קודם לזה היו לו נשים ואשם יוסף תוכיח: היה ערב לרבו. פוטיפרע והיה יולא מציח האסורין. וכו': בדבר הזה כו'. בחמיה. וכי סבור הוה שביסורין אלו לבד עשקתיך עוד אעשוק אותך כדברים אחרים: כובלתך מאחר אותך ככבלי ברזל: עד היכן היתה מדברת עמו כך: שרתוע פי' הערוך שפוד וכו' צילמדנו: עד עכשיו. היה ה' עמו בשעת נרה: דווים וסכופין. חוליס ומעוטים: סכופים כמו סגופים ועיין ערך סגף או הוא כמו סקובים ופי' ג"כ גרוע ולקוי כדלמרי' סקבא דסחא רגלא והטעם שהיסורים ממרקין העונות לזכות האדם לעו"ב ואו"ע אינם צמי ק ולשון רש"י לפי ששעלם הזה שלקן הוא ויהא היא: מוניין לשון חונאה לא חומה של

ישראל ואומרין להם לא אומה של מצורעים אתם. על שם הרפת נבל אך תשימיני. ד"א מכל פשעי הצילני וגו' זה יוסף לפי שכתוב בו ותקרא לאנשי ביתה וגו' נתנה אותו בפיהם של כולם. אמר הקב"ה מוטב שיפנו אלו באלו ואל יפנו לצדיק הזה הה"ד ויהי אחר הדברים האלה חטאו וגו'. רבנן אמרי שר המשקים זבוב נמצא בתוך פיילין פומירין שלו. שר האופים צרור נמצא בתוך גלוסקיא שלו הה"ד חטאו משקה מלך מצרים והאופה לאדוניהם בתשמיש אדוניהם. ר' אביתר אמר בקשו להודווג לבתו של מלך נאמר כאן חטאו ונאמר להלן ואיך אעשה וגו' והטאתי לאלהים: (ב) ר' יודא בר' סימון ור' הנין בשם ר' יוחנן כתיב (תהלים מ) לכו הוו ספעלות ה' וגו' הקציף הקב"ה אדונים על עבדיהם ליתן גדולה לצדיקים פרעה קצף על עבדיו ליתן גדולה ליוסף. עבדים על אדוניהם ליתן גדולה לצדיק (אסמ"ג) קצף בנתן ותרש ליתן גדולה למרדכי. ר' יודן הוה משתעי אילין עובדיא דבנתן ותרש. רב אמר קונדא מכירין נתנו בתוך מנעליהם. ר' הנין אמר מנגנין עשו לו לחנקו. שמואל אמר חכינא עשו לו בתוך כפלו. ויבוקש הדבר וימצא. רבנן אמרי זבוב נתנו בתוך פיילי פומירין שלו מיד ויבוקש הדבר וימצא: (ג) ויתן אותם במשמר ויפקד שר הטבחים וגו' ויחלמו הלום שניהם וגו'. ר' חייא בר אבא אמר הלמא ופתרוניה דחלם חבריה. ויבא אליהם יוסף וגו' ויאמרו הלום חלמנו וגו'. הלא לאלהים פתרונים. תלה את הגדולה בבעליה: (ד) ויספר שר המשקים ונתנה גפן לפני אלו ישראל. שנא' (תהלים פ) גפן ממצרים תסיע. וכנפן שלשה שרינים. משה אתרן ומרים. והיא כפורחת. הפריחה גאולתן של ישראל. עלתה נצה. הנצה גאולתן של ישראל. הבשילו אשכולותיה ענבים. גפן שהפריחה מיד הנצה. ענבים שהנצו מיד בשלו. וכוס פרעה בידי. מכאן קבעו חכמים ד' כוסות של ליל פסח. א"ר הונא בשם רבי בניה כנגד ד' גאולות שנאמר במצרים. והוצאתי. והצילתי. וגאלתי. ולקחתיו. ר' שמואל ב"ג אמר כנגד ד' כוסות שנא' כאן. וכוס פרעה בידי וגו' ונתת כוס פרעה וגו'. ר' לוי אמר כנגד ד' מלכויות. ריב"ל אמר כנגד ד' כוסות של תרעלה שהקב"ה משקה את העכו"ם. הה"ד (ירמיה כה) כי כה אמר ה' אלהי ישראל אלי קח את כוס היין החמה. (שם נא) כוס זהב בכל ביד ה' וגו'. (תהלים עז) ימטר על רשעים וגו'. וכנגדן הקב"ה משקה את ישראל

מתנות כהונה

מזרעים: ה"צ הצילני וגו'. ודייק סיפיה דקרא הרפת נבל אל תשימיני: שכתוב בו גרסי': ארו באלו. המזריים במזרים יסנו לדבר זה מזה: ה"צ לצדיק הזה. הה"ד ויהי אחר: פיילי פומירין. פי' הערוך כוס של צמחים שמתין אחר המרחץ: קצף בנתן ותרש. בקשו למנוח יד במלך החשורוס: קונדא פי' קצר: מכירין כלומר מרצ קלר ורש"י גרם קוסר"א מירין ופי' כתיבס חדים: בתוך מנעליהם. כדי שלא ירגישו בהם בני אדם והיו רואים להרגו בהחבא: כונגנין פי' הערוך ערמה: ה"צ שמואל אמר חכינא. פי' נחש ה"צ בילקוט חכינא העמיט לו בתוך ספלו הה"ד ויבוקש וכו' ספלו שממנו הוא עושה כד"א בספול אדירים: הלמא כו'. חלום שלו ופתרון חלום של חזירו היאך יעלה לחזירו בסוף קן פירש"י בחומש בסדר זה: ה"צ כפורחת הפריחה: מכאן קבעו כו'. שארבע פעמים כתיב כוס כפרשה: נגד ארבע גאולות. ארבע לשונות של גאולה ה"צ בילקוט ורבינו בחיי וזירוש' פרק ערבי פסחים: כוס זהב בכל וגו'. פי' כוס ביד ה' מלא מסך ימטר על רשעים פחים אש וגפרית וכוה זלעפות מנת כוסם וכנגדן כו':

ישראל ד' כוסות של ישועה לע"ל שנא' (פס כג) ה' מנת חלקי וכוסי וגו'.
 (פס קנז) כוס ישועות אשא . (פס כג) תערוך לפני שולחן נגד צוררי דשנת
 בשמן ראשי כוסי רויח. כוס ישועות . כוס ישועה אכ"כ אלא כוס ישועות .
 חדא לימות המשיח . ואחת לימות נוג . א"ל את בשרתני בשורה טובה .
 אף אני אבשרך בשורה טובה בעוד שלשת ימים וגו' : (ה) כי אם זכרתני
 אתך . כי נגב נגבתי . א"ר אחא מכאן שנגנב ב' פעמים . וגם פה לא
 עשיתי וגו' וירא שר האופים וגו' . א"ר המא ד' הם שפתחו באף ואבדו
 באף . והנה שלשה מלי חורי . אלו ג' מלכיות הראשונות . ובסל העליון .
 זו מלכות הד' שהיא מכתבת מרימוסיה מכל או"ה . והעוף אוכל אותם .
 ומשאכל את העליון אחר כך אוכל את התחתון . א"ל אתה בשרתני בשורה
 רעה . אף אני מבשרך בשורה רעה . בעוד שלשת ימים וגו' . ויהי כיום
 השלישי יום נגוסיה של פרעה . ויעש משתה וגו' וישב את שר המשקים
 וגו' ואת שר האופים וגו' . אירע לזה מה שנא' לו . ולזה מה שנאמר לו :
 (ו) ולא זכר שר המשקים וגו' . כל היום היה מתנה תנאים ומלאך בא
 והפכן . וקושר קשרים ומלאך בא ומתירן . א"ל הקב"ה את שוכחו ואני
 לא אשכחתי . הת"ד ולא זכר שר המשקים וגו' . ד"א שר המשקים שכתך
 ואני לא אשכחך . מי היה מחכה לאברהם ושרה שהיו זקנים שיולד להם
 בן . מי מחכה ליעקב שעבר במקלו הירדן שיפרוץ ויעשיר . מי היה מחכה
 ליוסף שעברו עליו כל הצרות האלו שיהיה מלך . מי היה מחכה למשה
 שהושלך ליאור שיהיה כמו שנהיה . מי מחכה לרות שהיתה גרה שחזרה
 למלכות ישראל . מי מחכה לרוד שיהיה מלך עד סוף כל הדורות . מי
 מחכה ליהויכין שיצא מבית האסורים . מי מחכה לחנניה מישאל ועזריה
 שיצאו מתוך האש . מי מחכה לישראל בימי המן שיצילם הקב"ה . מי
 מחכה לגליות שיהיו לשם ולתהלה . מי מחכה לסוכת דוד הנופלת שיקימה
 הקב"ה שנא' (עמוס ט) ביום ההוא אקים את סוכת דוד . שיהיו כל העולם
 לאנודה אחת . שנא' (ספרי ג) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא
 כלם בשם ה' ולעבדו שבם אחד :

וידי

מתנות בהונה

ישועות חרתי משמע הרי שתי סוסות ורחימי ברצינו בחיי שכתב בפרשה ואלה חיל וכתוב
 למען תנקו ושבעתם משוד הנחומים והכוונה זו כוס של תנחומין וכתוב לא ישקו אותם כוס
 נחומין עכ"ל אבל כאשר פרשתי כך מלחתי טוב בהדיח בשוחר טוב מזמור ע"ה ובירוסלמי פ'
 ערבי פסחים ח"ל והיון ישועות תרין : שנגנב שני פעמים . עיין לעיל פרשה פ"ד : ארבע
 הם שפתחו באף . עיין לעיל פרשה י"ט : ה"ג ובסל העליון . זו מלכות הרביעית : מרימוסיה
 במקומות אחרים גרם טיוראל וכן גרסם הערוך ופירושו ממשלת וכה כדלח אמר חין הקב"ה בל
 בערויאל על ברויטיו : ובשאלכל את העליון . רמז לגדולי ישראל והשוניין והסתחון הם הקמרים
 מהם וכלם ברמז בכל מאלל כי כללם אוכלים את ישראל כד"ל אכלו שאר עמי ועורם מעליהם
 הפשימו : גינוסיה פרש"י וערוך יום לידת המלך : מתנה תנאים סו' . שר המשקים היה
 מחכה עליו תנאים בהר המלך וקושר עליו כדי שלא ילא משם שהיה מחיירא שלא יעצוריה המלך
 מעל כו ויעמוד יוסף חתמו ורחייה לזה מה שדרשו לקמן בפסוק גער עבד דביק מיתורא
 דויסקהו משמע שמדעת היה משכחו והמלאך היה מהפך תנאיו ומתיר קשריו שלא היו דבר
 שפעים ולא הועילו לו : ד"א שר המשקים שכתך . לטבח היה מדבר עם יוסף : ה"ג מי היה
 מחכה . כלומר מי הוא זה שיעלה נדעמו שסוף יבא לידו כך נראה לדרך להיות מי מחכה שיבא

סדר מקץ

פרשה פט (א) ויהי מקץ שנתים ימים. (איוני כח) קץ שם לחשך.
 זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפילה.
 ומ"ט קץ שם לחשך שכל זמן שיצה"ר בעולם אופל וצלמות בעולם דכתיב
 (שם) אבן אופל וצלמות. נעקר יצה"ר מן העולם אין אופל וצלמות בעולם.
 ד"א קץ שם לחשך. זמן נתן ליוסף כמה שנים יעשה באפילה בבית
 האסורים. כיון שהגיע הקץ חלם פרעה חלום: (ב) ויהי מקץ שנתים
 ימים. (משני יד) בכל עצב יהיה מותר ודבר שפתיים אך למחסור. א"ר
 שמעון בר אבא כנון בין שותה המין לשותה צונן ודבר שפתיים אך למחסור.
 מלקמ עצמות אחד בציפורין ואית דאמרוין ר' שמעון בר אבא הוה. ובשעת
 שהיה רואה עצמות שתורות היה אומר אלו של שותי מים. אדומות
 אומר אלו של שותי יין. לבנות אלו של שותי מים המין. ד"א בכל עצב
 יהיה מותר. כל דבר שנצטער יוסף עם אדונתו היה לו יתרון ממנה.
 למה שנטל את בתה. ודבר שפתיים אך למחסור. ע"י שאמר לשר
 המשקים זכרתני והזכרתני נתוסף לו שתי שנים שנאמר ויהי מקץ וגו'.
 (הגליל מ) אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו. זה יוסף. ולא פנה אל רהבים.
 על ידי שאמר לשר המשקים זכרתני והזכרתני נתוסף לו שתי שנים. אשרי
 הגבר אשר שם ה' מבטחו. ר' יודן אמר המון ריבי רברביא שהם שטים
 אתרי כזב אוי לו למי שהוא בוטח בהם: (ג) כי בא החלום ברוב ענין.
 (קס"ה) אמר פרעה מי מתקיים על מי. אני על אלהי או אלהי עלי.
 א"ל אתה על אלהיך הה"ד ויהי מקץ וגו'. (שם ז) כי מבית הסורים יצא
 למלוך. זה יוסף שיצא מבית האסורים של פרעה. יצא למלוך שנאמר
 וישלח פרעה וגו'. כי גם במלכותו נודר רש. במלכותו של יוסף נולדה
 רשתו של פוטיפרע. ד"א ויהי מקץ. (שם) ראיתי כל החיים המהלכים תחת
 השמש. זה יוסף. עם הילד השני אלו ב' שנים שמתוספו לו. ולמה נתוסף
 לו ב' שנים כדי שיחלום פרעה ויתגדל ע"י חלום. שנא' ויהי מקץ שנתים
 ימים

מתנות כהונה

כל העולם. וכן מלאחי טוב בספר אות אמת: באפילה באפילה יא"ר וכדמפרש: שורת
 חמין. נתייגע להם מותר ויש לו בהם יתרון שהם פובים יותר להצרות גופו ממים לוגים וכן
 מותר בשותי יין יותר משותי מים וכדמפרש ואולי: ע"י שאמר כו' לשון רש"י שפנה אל רהבים:
 שתי שנים. נגד שתי לשונות של זמירה שבטח בתשועת אדם: שלא היה ראוי לעכב בבית
 האסורים כי אם שנים כנגד י' חמס שהיא עליהם דבה כדלקמן בש"פ ז': שנא' ויהי
 מקץ וגו'. מאותה שעה שילא ער המשקים מבית האסורים: רהבים המגריים נקראו רהב:
 המון ריבי רכבים. נראה פירושו כמו ריבי רכבות ודריש רהבים בלשון גטריקון: ה"ג ארי
 לו למי שבוטח בו: מי מתקיים בו. מי תולה במי הוא תולה בו ואני מתקיים עליו או בהיפוך:
 אמר לו אהה בו. בחלום הראו לו כך: הה"ד בו. סיפיה דקרא דייק מדכתיב והנה עומד
 על האור והאור אלוהו כדאי' בש"פ פ"ט: וישלח פרעה וגו'. גרסי': רשתו של פוטיפרע
 גרם בילקוט פי' נעשה רש וחביון שכל זמן שהיה אלוהו נחבדך ביתו בגללו שנאמר ויבדך ה' את
 המגרי בגלל יוסף ועכשוו נחלדל: תחת השמש זה יוסף. על שם שהיה נתון בצור כד"א
 ויבטחו מן הצור ולא זרחה השמש עליו: אלו שתי שנים עליו. דרש ילד מלשון מה ילד יום
 קרות הזמן נקראו חולדות ועל שהיו שתי שנים אמר ילד השמי: כדי שיחלום. סיפיה דקרא

מים ופרעה חולם: (ד) ופרעה חולם. וכל הבריות אינן חולמין. אתמהא. אלא הלום של מלך של כל העולם כולו הוא. ופרעה חולם. א"ר יוחנן זרשעים מתקיימין על אלהיהם ופרעה חולם והנה עומד על היאור. אבל זרדיקים אלהיהם מתקיים עליהם (מלאשי נה) והנה ה' נצב עליו: (ה) והנה מן היאור. רמו רמו לו שאין השובע בא למצרים אלא מן היאור כמותה אין הרעב בא אלא מן היאור. והנה מן היאור וגו'. בשעה שהשנים יפות הבריות נעשין אחין אלו לאלו. ותרעינה באחו אהבה ואהבה בעולם. וכן הוא אומר (ישעי' ג) ירעה מקניך ביום ההוא כר נרחב. כירי נבד קירי אדון. וכה"א (תהלים עג) ישאו הרים שלום א"ר אהא נשאו הרים שיאתן שלום לעם. והנה שבע שבילים דקות וגו'. בשעה שהשנים רעות ופן של בריות מעלה המטין: (ו) ויהי בבקר ותפעם. ולהלן הוא אומר (דניאל ג) ותתפעם רוחו. ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן. ר"י אמר כאן הלמא דע ופתרוניה בעא גביה ולהלן הלמא ופתרוניה. ור"ג אמר הלום הצלם חלום האילן. ורבנן אמרי ותתפעם רוחו ולהלן ליתן גדולה לד'. כאן ותפעם ליתן גדולה לא'. ותתפעם רוחו כדי ליתן חיים לד'. ותפעם ליתן חיים לא' כאן ג"י שהוא סמוך לבקר ותפעם רוחו ולהלן שהוא בא מבערב כתיב ותתפעם וחו. א"ר יוחנן כל הלום שהוא סמוך לבקר מיד הוא בא: (ז) וישלח ויקרא גו'. רבי יהושע דסכנין בש"ר לוי פתרון היו אותו אלא שלא היה קולן נכנס באוניו. שבע פרות הטובות ז' בנות אתה מוליד. ושבע פרות הרעות ז' בנות אתה קובר. וכן אמרו שבע שבילים הטובות ז' מלכיות אתה מכבש. שבע שבילים הרעות ז' אפרכיות מורדות כך הה"ד (משלי ד) בקש לין חכמה אין אלו חכמי פרעה והרטומי מצרים. ודעת לנבון נקל זה יוסף: (ח) ד"א ישלח ויקרא. להודיעך שכל אומה ואומה שהיא עומדת בעולם מעמדת ה' חכמים שישמשו אותה. ולא עור אלא נותן בה הקב"ה ג' דברים

הכמה

מתנות כהונה

דייק אשר יעמוד כדי שיקום ועמוד למלכות: ה"ג ופרעה חולם וכל הבריות כו'. דהוי למכתב חלום פרעה וק"ל: של כל העולם כו'. לפי שכל העולם בידו וכן פירש"י: באחו. דרש יצחקוון אהבה ואהבה: כירי עבד כו'. דרש כר כמו כיני שפירושו עבד כדאיתא בפרק כ"ד עברין גבי האי אחת גלילאי דבשי למימר קירי שהוא חזון ואמרה כירי שהוא עבד ובשנת שובע אין יוכר שוע לפי דל ואפילו העבדים נרמזים ונרמזים להיות אדונים וכר ישמנה לקר משמיהם במבטא כדאיתא גבי האי אחת גלילאי: נשיאתן. גלומר מה שעליהם ישא לומר סירות הרבה וצילקוס חלים גרם וכי ההרים נושאים שלום אלף בזמן שהפירות מרובים שלום בעולם כו': ה"ג צילקוס שלום לעם. וכשהן רעות נעשים אחרים לחבריהם שנאמר ובע סרות אחרות: המטין. כומחות קדרש טופן מעלה למחין של שמין ואצבעות כדאמר' אלו מריפות ריאה שהעלהם למחיס וכן נפקו ליה אמרי באפי צפ' חלק: הלמא ידע. פרעה יצ החלום והפתרון בקש מיוסף להגיד לו ולהלן גבי נבוכדנצר החלום והפתרון בקש מהם שהכל כח: לארבעה. שנתגלו ע"ז זה דניאל ותנחומי מישאל ועזריה: לאחד ליוסף: סמוך בקר. שהרי שני חלומות חלם ובחלום השני נשלם החלום כדכתיב והנה חלום והיה סמוך בקר: בא מבערב. כדכתיב ושנתו נהיית עליו כתיב ותתפעם פשימות הרבה שרואו היה חספסם כל הלילה: פתרון היו אותו. גרסי' ודייק מדכתיב אין פותר אותו לפרעה כו' שלא נסם הפתרון באוניו: אפרכיות. מדינות: אלו חכמי פרעה כו'. צילקוס משלי גרם לן זה רעה חכמה ואין אלו חרטומי מצרים: ודעת לנבון נקל זה יוסף. שנה' אין נבון וחכם כמון: יקראו וגו'. גרסיק: חמשה חכמים. דייק מדכתיב ואם כל חכמיה פתמי כל הרי ג' חכמים

ואם

חכמה בינה ונבונה. שכן סנהריב הרשע אמר (טע"י) בכח ידי עשית וגו'. וכשהקב"ה דן את העולם הוא נוטל ממנה שנא' (שנדי"ה א) והאבדת חכמים מאדום ותכונה מהר עשו וחתו נבוריך תימן. וכ"כ למה כדי שיבא יוסף באהרונה וישול גדולה. אמר הקב"ה אם יבא יוסף תחלה ויפתור את החלום אין זה שבו. יכולין החרטומים שיאמרו לו אילו שאלת אותנו כבר פתרנו אותו לך. אלא המתין להם עד שנתייגעו והוציאו את רות ואה"כ בא יוסף והחזירה. עליו אמר שלמה (מש"י כט) כל רוחו יוציא כסיו אלו חכמי פרעה. וחכם באחור ישבתנה זה יוסף שנא' אין נבון והכם כמוך. כיון שראה שר המשקים את פרעה שהיתה נפשו מבקשת לצאת היה מחשב בדעתו ואומר אם ימות פרעה זה ויעמוד מלך אחר איני יודע אם מעמידני באומנתי אם לאו. וידבר שר המשקים וגו' א"ל שני המאים יש בידי אחת שלא עשיתי ליוסף טובה והזכרתיו לפניך. ואחת שראיתיו מצטער על פתרונו של חלום ולא גלית לך עליו שהוא יודע פתרונו (ט) ושם אתנו נער עברי וגו'. אע"פ שהזכיר אותו הוא מבוזה. שהיה יודע לאיזו גדולה הוא נכנס מיד וישלח פרעה ויקרא וגו'. ושם אתנו וגו' ארשב"ג ארורים הם הרשעים שאין עושים טובה שלימה. נער שומה עברי שונא. עבד שכך מוכתב בסקרידין של פרעה שאין עבד מולך ולא לובש כלידים (פי' אצודה כלי ידים): (י) ונספר לו ויפתר לנו וגו'. כן הוה עובדא בהדא אנתתא דאתת לנבי ר' אליעזר אמרת ליה חמית בחלמי שריתא דביתי תבירא. אמר לה את ילדת בר דבר והוא חיי. אזלת והוה לה כן. אתת זמן אוחרן למשאלנייה אשכחה תלמידיה יתבין תמן ורבהו לא הוה נביהון. אמרת להון אן הוא רבכון. אמרו לה אימר לן מה דאת בעיא ואנן אמרין לך. אמרה להון חמית בחלמי שריתא דביתי תבירא. אמרו לה ההיא אתתא קברא בעלת. כיון דנפקת מן נבהון שרית מיללא

שמע

מתנות כהונה

ואת צ' הרי חמשה: בבח ידי עשיתי וגו' גרסי' וסיפיה דקרא ובחכמתי כי נבונתי הרי חכמי וחכונה וכן זה גבורה: וכל כך למה. הנימו הקב"ה שישאל החכמים והחרטומים ואח"כ הזכיר שר המשקים את יוסף כדמפרש ואזיל: והוציאו את רוחו. רוח של פרעה הוציאו הכסילים החרטומים: ישבתנה פי' הד"ק לשון השקט והנחה: באומנתי שיאמין לי השיחות להיות שר המשקים שלו ואולי ל' באומנתי: שני חטאים בו'. דיוק מדכתיב חטאי האלף פסחה לשון רבים: מבוזהו הזכירו בלשון ציון וגנאי וכדמפרש ואזיל: נער שומה. צמדדר רבה פי' יד יליף ליה מדכתיב חולת קשורה בלב נער ורש"י פי' נער צנומטרוס שומה ולין לורך דפרשישת: שונא כד"א כי לא יוכלון המזרים לאכול עם העזרים לחם כי תועבה היא למזרים: בסקרידין פי' הערוך דחתי הנמוס שלו: כלידים ענך גרם כלידים ופי' בו צנך זכה רסן הסוס נקרה כן בלשון יון ולקמן פי' צ' פירש' כלידים כלי רכיבה שזורסון עליהם הרוכבים ברגליהם בשעה שרוכבים ובלשון אשכנז נקרה שטעס גרף ומבאר פי' הגירסא אלעדה כלי ידים והוא צנומטרוסן כלידים כלי ידים: כן הוא עובדא בו'. כך היה המעשה בשעה אחת שצא אל ר"א לו ראיית בהלמו קורה שבביתו נשברה ואל' את תלד בן זכר: ה"ג באיכה רבה בפסוק רבתי עם שריסא בביתא ובפירש' גרם ת:ייחא דבייחא וה"ג בערוך וכן הוא גירסת הירושלמי במס' מעשרות פרק הכובש ויגיד עליו ריעו שפי' קורה וכחז בעל העקידה ששצירת הקורה רמו להפרכת זריב מחבלי לידה ומבלי לידה של זכר חדים וקשים משל נקיבה עכ"ל. ומאחתי בספרי רפואות שהקבו יש להם גלגלת שלימה בעמם אחד סביב משא"כ בזכר והוא כדי שלא יבקע מחמת חבלי לידה וא"כ שצירת הקורה רמו לתקרת ראשה הגשבר מצער הלידה: כיון דנפקא בו'. כיון שיצא

מאלס

ומע קלה ר' אליעזר. אמר להון מה אמרתון להרא איתתא אמרין ההיא
 ויתתא דאתת למשאליתך. אמר להון ומה אמרתון לה. א"ל כדין וכדין.
 אמר להון אובדתון גברא. לא כן כתיב ויהי כאשר פתר לנו כן היה.
 לא כן א"ר יוחנן הכל הולך אחר הפתרון חוץ מן היין. יש מי ששותה
 אותו ומזוב לו ויש מי ששותה אותו ורע לו ת"ח שותה ומזוב לו. ע"ה שותה ורע
 לו. א"ר אבהו דברי חלומ' לא מעלין ולא מורדין: (יא) וישלח פרעה ויקרא
 את יוסף וגו'. לחזק כבוד למלכו'. ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי אלהים
 גו'. תלה הגדולה בבעליה. שבע פרות. ר' יהודה ור' נחמיה זרבנן. ר"י
 אמר ר"ד (שנה) היו שכן פרעה רואה. ר"ג אמר כ"ח שנה היו שכן פרעת
 אמר ליוסף. רבנן אמרי מ"ב שנה היו שכן פרעה רואה ואומר ליוסף ויוסף
 חזר ואומר לפרעה. א"ר יוסי בר חנינא שתי שנים עשה הרעב. שכיון
 שירד יעקב אבינו לשם כלה הרעב. ואימתי חזרו בימי יחזקאל הה"ד
 (יחזקאל טו) ונתתי את ארץ מצרים שממה בתוך ארצות נשמות ועריה בתוך
 ערים מחרבות תהיון שממה ארבעים שנה:

פרישה צ (א) ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה: (פי ו) אחת
 היא יונתי תמתי אחת היא לאמה וגו'. אחת היא יונתי
 תמתי זה אברהם שנא' (יחזקאל לג) אחד היה אברהם וירש את הארץ. אחת
 היא לאמה זה יצחק שהיה יחיד לאמו. ברה היא ליולדתה זה יעקב שהיה
 בורר ליולדתו שהוא צדיק. ראוה בנות ויאשרוהו אלו השבטים (בראשית מה)
 והקל נשמע בית פרעה. מלכות ופילגשים ויהללוהו זה יוסף. ויאמר פרעה
 אל עבדיו הנמצא כזה. אם מהלכים אנו מסוף העולם ועד סופו אין אנו
 מוצאים

מתנות כהונה

האלהים החמילה לקונו וליילל על לא עזבה השמועה שמע ר"ח את קולה דביני וביני הוה צא אמר
 לתלמי דיו הוה חסדא מאי בעית למישאל: איברתון גברא. חסד אכדס בעלה בפחרון הוה:
 באשר פתר כו'. הרי שחלה הכתוב הוראות החלום וקיומו בפחרון יוסף: ומזוב לו פירש
 דכתיב ושמו יין מסכתי: ורע לו. השקיתי יין הסרעלה: לחלוק כבוד כו'. לפיכך ויגלה ויחלף
 שמלותיו ופירש שמלכות של מטה כעין מלכות של מעלה שחלק מכבודו לכשר ודס וכח
 מהר"ר אליהו מזרחי ולא כמנהג היוצא מצית האסורים כי לא ידע חס יצא לחפשי או ישיבוהו
 טמה: בבעריה בהקב"ה שלא להחזיק מוצה וגדולה לעלמו: ארבע עשר היו. שני הרעב
 גרמים לו בחלומו וראויים לבא שכן ראה שבעה פרות ושבעה שבלים: ה'צ שמונה ועשרים שנה
 היו שכן פרעה אמר ליוסף כו' וסבר שהגדה והאמירה היא הגורמת לשיאו עוד כך כמו שראה
 כי צית כרותה לפסתיים ואין להקשות הרי על כרחך היה צריך להגידה י"ל שכבר היה אפשר
 ליוסף ידע החלום מעלמו כמו דניאל הלום נכוד נלך וגם יוסף יאמר אליו הפרות הרעות ולא
 יאמר שבע וכן בשבלים: ה'צ שנים וארבעים היו שכן פרעה רואה ואומר ליוסף. ורבנן חסבו
 גם הראייה צפני עלמה הרי ארבע עשר והאמירה ליוסף גם הוא ארבע עשר ושזב האמירה
 מיוסף לפרעה הרי שנים וארבעים: עשה הרעב. שהה ונתעכב או עשה שליחות המקום
 צ"ה: עלה נסחלק כד"ה כעלות גדיש צערו וצילקו ע גרם כלה: ואימתי חזרו. שדבר ה' לא
 ישזב אמר ריקס: ארבעים שנה. לרבנן יחא' ולדעת ר"י ורב נחמן חס הוסיירו לא פיתחו
 דבר ה' יקום לעולם: ברור ליולדתה. ברור ונכדל מעשו כאוכל הכרור מן הפסולת שהוא צדיק
 ועשו רעע: שבמים שכולם מחאמיים ושכולה אין בהם: בית פרעה וגו'. גרסי' וסיפיה
 דקרא צלו אחי יוסף דרך שבה ותפארת: אם מהלכים כו'. הנוץ של הנמצא הוא כנוי לרבים
 שמדברים בעדס ולא נוץ נפעל עבר לומר וכי כבר נמצא כזה מעולם כי מה יועיל לו חף חס
 נמצא כמוהו וגם לא טץ בימי כלומר היש פה חסו נמצא כזה צעה הזאת שהרי כבר בקש כל

מוצאים כזה: (ב) ויאמר פרעה אל יוסף וגו' אתה תהיה על ביתי וגו' שלא יהא אדם נושקני חוץ ממך. ועל פיך ישק כל עמי. שלא יהא פרוקופי חוץ ממך. רק הכסא וגו' אמר ר"ל שתי פרשיות הכתיב לנו מש בתורה ואנו למדים מפרשת פרעה הרשע. כתוב אחד אומר והיית ר למעלה. יכול כמוני אתמהא. ת"ל רק. גדולתי למעלה מגדולתכם. ואנו למדים אותה מפרעה הרשע. אתה תהיה וגו'. יכול כמוני. ת"ל רק גדולתי למעלה מגדולתך. והדין (ויקרא יט) דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו. יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני ה' אלהיכם קדושתי למעלה מקדושתכם. ואנו למדים אותה מפרעה הרשע. אנ פרעה וגו'. יכול כמוני. ת"ל אני פרעה גדולתי למעלה מגדולתך. רב יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר מן אני של ב"ו את למד אני של הקב"ה מה אני של ב"ו שאמר פרעה הרשע ליוסף אני פרעה היה לו כל הכבוד הזה. לכשיבא אני של הקב"ה (יטעו מו) אני עשיתי ואני אשא עאכ"ו (ג) ויאמר פרעה אל יוסף ויסר פרעה וגו'. אמר רשב"ג יוסף משלו נתנו לו. פיו שלא נשק בעבירה ועל פיך ישק כל עמי. גופו שלא נגע בעבירה וילבש אותו בנדי שש. צוארו שלא הרכין לעבירה וישם רביד הזהב עק צוארו. ידיו שלא משמשו בעבירה ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף. רגליו שלא פסעו בעבירה ויתון וירכבון על קרונין וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו. מחשבה שלא חשבה בעבירה תבא ותקרא חכמה. ויקראו לפניו אברך אב בחכמה ורך בשנים. אבל נבוכדנצר טפסר טפש בחכמה ושר בשנים: (ד) ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה ובלעדיך לא ירים איש את ידו כלי ידים. ואת רגלו כלי רגלים ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח. א"ר יוחנן צפונות מופיע ונחות לו לאמרם. ר' הוסיא אמר צפונות מופיע בדעת מניה רוחן של בריות בהן. ורבנן אמרין צד"י צופה פ"א פודה נו"ן נביא תי"ו תומך. פ"א פותר עי"ן ערו"ם נו"ן נבון הי"ת חווה. א"ר אחא צפונה אחת שיש כאן באתה לגלות עליה שאת בנה בכלן כתיב (בראשית ג) ותגשן השפתות וגו' ותגש

נס

סתנות כהונה

חכמותיו וחכמתו ולא מלא ומתירא מזרחי כתב שאין ה"ל התימה נוספת על התימו ולא התימו יפה שכבר מנינו השופט כל הארץ הנגלה נגלתי השומר אחי אנכי ואולי חשב כל אלו לחומר ונגלה מקור: במדרש חזיה משמע דדייק מדכתיב אח"כ אחרי הודיע כו' אין נטון והכס כמוך הרי שאף אם יבוקש לא ימלא: בושקני חוץ ממך כלומר על ידך ודריש ישק נשיקה ממש רחם להקבלת פני המלך: פריקופי פי' הערוך כבוד בלשון לטי"ן ופי' ישק יהא ישק: רק לשון מיעוט: משלו מפרי מעשיו וגמול ידיו נתנו לו שכרו מן השמים: בעבירה לאשם פומיפיע: הרבין הטה. כד"ל הטי נא כדך ה"ל הרכיבי: קרונין עגלה חשונה למלך: ויתון יביאו: ותקרא תהא נקרא חכמה: ושר בשנים. גדול וקן בשנים: כלי ידים. בערוך גרם קלודרים וכן גרם רש"י במקום כלי רגלים ופירש בו כלי הרכיבה שרגלי הרוכב דורסת עליה בשעה שרוכבין וכל"ל שטענ"רף וכלי ידים אולי גם הוא כלי מלחמה או ענין מטכסימי המלוכה: מופיע מאיר ומגלה ודרש פענה בלשון נוסריקון הופיע: ונזח לאמרם. בילקוט גרם ללמד: צפונה אחת כו'. אסנת היטה בת דינה ונקראת אסנת על שהלטינה יעקב בשכס כמ"ש רבינו בחיי בשם המ' וזלה טס בצוארה וכתב עליו בת יעקב ויוסף הכירה ולקחה לו לאשה וזכה גילה עליה שהיא שבינו טובים ולא ממזרם כמנהג האסופים: שאת כנס. של רחל שנקראת ג"כ לפונה בהלטינה

גם לאה וגו' וביוסף כתיב ואחר נגש יוסף ורחל. אמר יוסף הרשע הזה עיני רמה וכו'. אמר הקב"ה אתה הצנעת לאמך מן העין והגבתה עצמך אני פורע לך ומנביהך: (ה) ויוסף בן שלשים שנה וגו' ותעש הארץ בשבע שני השבע לקמצים. ר' יוחנן אמר מן קוצה לריחויא. דקמצתא ודלא קמצתא. ויקביץ את כל האוכל וגו' אוכל שדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה. נתן מה שבתחום טבריה בטבריה ומה שבתחום ציפורי בציפורי. מפני שכל ארץ וארץ מעמדת פיורתיה. ר' נחמיה אמר נתן בהם עפר וקטמיות דברים שהן מעמידין פיורת. ורבנן אמרי אם מתכנסין הם כל בני טבריה לאכול מה שבתחום טבריה וכל בני ציפורי לאכול מה שבתחום ציפורי אין בה קומץ קומץ. הו"א אמרה שהברכה נתונה באוצרות: (ו) ויצבור יוסף בר כחול הים הרבה מאד וגו' ותכלינה וגו'. יצאו מכוללות. ותהילנה וגו' נכנסו חולניות. עד שהם יושבים על השולחן בקשו אפי' פת קיבר ולא מצאו אמרו לא כך אמר יוסף והיה האכל לפקדון וגו'. ויהי רעב בכל הארצות. בשלש ארצות בפנקי"א ובערבי"א ובפלסטיני"י. ותרעב כל ארץ מצרים וגו' אשר יאמר לכם תעשו. ר' אבא ב"כ אמר כפאן למול. ר' שמואל בר נחמן אמר הייתנו אב"כ אלא החייתנו. נתת לנו היום בעוה"ז והיום בעוה"ב. ותרעב היה וגו' את כל אשר בהם את המאושרין שבהם:

פרשה צא (א) וירא יעקב כי יש שבר במצרים (פסלים קמו) אשוי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו. וירא יעקב כי יש

מתנות כהונה

יוסף כדאי' לעיל ס' ע"ח כך הכנינו מפי' רש"י ז"ל ואולי שגרסתו היתה בזה של רחל וכו' האב"ע ועיל' לפונה אחת יש כאן כלומר היא ממלאת והיא רחל שהיתה לפונה וגסתרה או ר"ל שהיתה לפונה פה בחון לארץ כפי משמעות לשון רש"י בפרשת ויהי וזאת אחת להיות נגלה עליה והיא היתה נסתרת אחורין מפני עשו או ר"ל לנלות באת בשביל כך לירד גילוי ועליו ותלוי ראש וכמו שדרשו לעיל בפ' ע"ח עין שנתעלה בשביל אחיה עין וכו' עיקר וכדמפרש ואולי שאתה בזה של אחיה לפונה שהיא רחל: קמצתא בור ב"כ הפחתים ח"י בחד קמלוא שנתמלאו כל הבורות ומן הבור היו מוליכין אל הכתים ורבנן סברי שאף הון לבורות היה כי לא הלפינו כולו בבורות כי רב הוא ורש"י פי' ז"ל דקמצתא ודלא קמלאת מה שקמלאת ואחיה מן הזרע ויותר ממה שאתה. ה"ג בילקוט ובא"כ"ב מן קמלא לריחויא רבנן אמרי דקמצתא ודלא קמלאת: מעמדת מקיימת: וקטמיות אפר ת"ח קטמא ורש"י פי' שהוא עפר לחם אדומה ומעמדת הפירות: אין בזה קומץ. אין בו להגיע לכל אחד ואחד כדי קומץ כך מלאתי והטעם שטבריה יושבת בעמק וכולה בצעי מים לא יוכל ללמוד וכן יפגרא יושבת בזה מקום מנוגב ויבש בלי מים: ה"ג ותכלינה וגו'. יצאו מכוללות כלומר משטרות וכלולים מכל טוב ורוב דגן עד גמר כל השבעה שנים ב"כ חסרון כלל: נכנסו חולניות. כלומר מיד בכניסה ב"כ הרעב בפתאום ולא מעט מעט כמוהג שאר שני הרעב: לא כך אמר יוסף כו'. ולפיכך לא ראו למכור ממנו: בשלשה ארצות כו'. פי' הרמב"ן ז"ל אלו הארצות הם סביב ארץ מצרים כי אם היה רעב כזה בכל העולם היאך היו עופים הארצות הרחוקות מארץ מצרים הלא ימותו ברעב: בפאן למול. דלמי' מה יאמר להם לעשות וכפירש"י בחומש ועיין בפ' ז"א והמילה כתיב חייטנו כו' וכדמפרש ואזיל כו' החייתנו פירושו נתת לנו חיים החייתנו ה"א השימוש מורה עוד על מעשה עובר רמז לפני מיני חיים חיי עוה"ז והיי עוה"ב חיה במה שנימולו ע"י גזירתו וכתב מהר"א"ס המילה וקראת חיים כד"א בדמייך חיי: המאושרי' האלוצרות הטובים והחזקים שבהם פתח ג"כ כי כמד הרעב ולשון אשר קדרים ומלאתי בפירש"י האלושרים מכר מיד אל העשירים כי תזואתם ורקפת מיד ולשון אשר קדרים כמו אשר נשיל

יש שבר במצרים (איוני) הן יהרום ולא יבנה. משהרם הקב"ה עצתן של שבטים עוד לא נבנית. (ע) יסגור על איש ולא יפתח. אלו עשרת השבטים שהיו נכנסין ויוצאים למצרים ולא היו יודעים שיוסף קיים. וליעקב נתגלה שיוסף קיים שנא' וירא יעקב כי יש שבר במצרים. כי יש שבר זה הרעב. כי יש סבר זה השבע. כי יש שבר ויוסף הורד מצרימה. כי יש סבר ויוסף הוא השליט. כי יש שבר ועבדום וענו. כי יש סבר (כחלשית עו) ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. (איוני ע) האומר להרם ולא יזרה זה יעקב. ובעד כוכבים יחתום אלו עשרת השבטים שהיו נכנסים ויוצאים למצרים ולא היו יודעים שיוסף קיים. וליעקב נתגלה שיוסף קיים: (ב) ויאמר יעקב לבניו למה תתראו. דאמר להם אל תוציאו בידכם פרוסת (נוסחא אחרת פרושות). ואל תכנסו כולכם בפתח אחד מפני העין. ויאמר הנה שמעתי וגו' רדו שמה ושברו לנו משם. א"ר אבא ב"כ בישרם שהן עתידין לעשות שם ר"י שנה מנין רד"ו. וירדו אחי יוסף עשרה א"ר בנימין ממשמע שנא' אחי יוסף איני יודע שהם עשרה אתמהא. אלא מ' חלקים לאהוה ואחד לשבר בר. ואת בנימין אחי יוסף וגו': (ג) ויבאו בני ישראל לשבר וגו'. ומנין לעדה שהיא עשרה ר' אבא ב"כ בר' יוסי בש"ר יוחנן נאמר כאן עדה ונאמר להלן עד מתי לעדה הרעה. מה עדה שנא' להלן עשרה אף עדה שנא' כאן עשרה. א"ר סימון נאמר כאן תוך ונאמר להלן תוך. מה תוך שנא' להלן עשרה אף תוך שנא' הכא עשרה. א"ר יוסי בר אבון אם בתוך אפי' עד כמה. אלא נאמר כאן בני ישראל ונאמר להלן בני

מתנות כהונה

יחסא עכ"ל: שברו כו'. דרש שבר כמו שבר בשיבולת: לא נבנה. עלתם שמייעצו על מכירתו: זה הרעב. שברון וכוה על הים: סבר כלומר קרי ביה שבר בשיבולת לשון אחרית והקוה כד"א שברתי לישועקך ה': האומר להרם. זה יעקב שאמר והנה השמש והירח: כוכבים אלו השבטים שנא' ואחד עשר כוכבים: זה יעקב שלא ידע כי עוד יוסף חי ואל"פ שנתגלה לו בדמפרס ואזיל ההוא יבא ולא ידע מה יבא וכדלקמן בפ' זו והכי איתא בהדיא בילקוט חז"ל האומר להרם כ"ב שנה היה יוסף במצרים ונגזר רוח הקודש מיעקב ומבניו ולא היה רחוק מהם אלא מהלך ד' ימים ולא היו יודעים ע"כ ובפירש"י ראינו חז"ל האומר להרם זה יעקב שנלי היה לפניו שיוסף היה קיים עכ"ל ולא ידענא שפיר פירושא דקרא לפי פי' זה: וליעקב נתגלה. דכתיב וירא יעקב כי יש שבר במצרים וכדדריש לעיל: פרוסת כלו' פרנסת מזונותו ו"ג בילקוט פרנסה והפעם כדי שלא יקומו עליהם עמי הארץ ויהרגום על הלחם ופירושו אל תהיו נראים שבעים בלחם או שלא ינהיגו עצמן בעידוניהם ובפנים מאירים בפני הרעבים וראייה לזה דכפ"ק דהעניות נפקא מהאי קרא ההולך ממקום שאין מתענין למקום שמתענין ושכח ואכל שאל יתראה בפניהם ואל יראה עידוניהם בעלמא ובפירש"י בחומש יש שמתראו הוא כמו חחרו: מפני העין. שלא יתנו בהם פני הרע שכולם אנשי טרה נאים וגבורים כך פירש"י בחומש: לעשות שם. למהוה ולעכב שם מאתים ועשר שנים ודייק מדנקט לשון ירידה והיה לו לומר לכו ופי חכם הן ודיקדק בלשונו וכמו שאמר להלן אלכה ואראנו שנים אמות ומהר"ר אליהו מזרחי הכיח הן צמיחה: תשערה חלקים כו'. בצוונת ירידה היה תשעה חלקים לאהבה יוסף ולפדותו אם יפלאו או ימסרו נפשם עליו והלך אחד מכוונתם היה לשבור אורל ובפירש"י בחומש לא פי' קן ואזיל לא היה לפניו גירסא זו: נאמר כאן עדה. ויבואו כל העדה מדבר סין וכן כל העדה כלם קדושים: מה העדה שנא' להלן כו' יצאו יושע וכלב שחיו מן האנשים ונשאר עשרה: נאמר כאן תוך. ונקדשתי בתוך בני ישראל הכי איתא בהדיא בפ' הקורא את המגילה עומד ונאמר להלן תוך. ויבואו בני ישראל לשבור בתוך הבאים והתם עשרה היו בלא צימון ויוסף: ה"ג אם בתוך אפי' כו'. ופירוש אם באת לדרוש הך כמה וכמה פעמים תמלא שכתוב תוך וה"ג בירושלמי

בני ישראל מה בני ישראל שגא' להלן עשרה אף בני ישראל שנאמר כאן עשרה. ר' סימון בשם ריב"ל בשם ר' אמר תינוק עושין אותו סניף לעשרה. והא תני אין מדקדקין בקטן. א"ר סימון בש"ר יב"ל לשני קטנים נצרכה אחד ספק ואחד קטן עושין את הספק עיקר ואת הקטן לסניף. תני קטן וס"ת עושין אותו סניף. א"ר יודן בן הוא מתניתין קטן. לס"ת עושין אותו סניף. מאימתי עושין אותו סניף. ר' אבונה אמר איתפלגון בהא ר' יודן ור' הונא תרויהון בשם ר' שמואל. חד אמר כדי שיהא יודע טוב ברכה. ואוהרנא אמר כדי שיהא יודע למי הוא מברך. ר' יהודה בן פוי בש"ר אסי תשעה נראים כעשרה מזמנין. מאי עביד מסויימין. אלא אפי' קטן ביניהם. ר' ברכיה בשם ר' יעקב בד זכדי בעא קומי ר' יוסף בשם שעושין אותו סניף ל' כך עושין אותו סניף לשלשה. א"ל הדא היא ולא כל שכן. להלן שהוא מזכיר את השם עושין אותו סניף כאן שאינו מזכיר את השם אין עושין אותו סניף. א"ל הדא אמרה עושין אותו סניף בברכת המזון אבל לק"ש ולתפלה אין עושין אותו סניף עד שביאי שתי שערות. א"ר אסי זמנין סניאין אכלית עם רבי תהליפא וזימנין סניאין אכלית עם ר' חנינא בר כסי הביבי ולא זמנין עלי עד שהבאתי שתי שערות. ומאימתי הוא קורא בתורה. א"ר אבינא אתפלגון ר' הונא ור' יהודה תרויהון בש"ר שמואל. חד אמר משהוא יודע לברך. ואוהרנא אמר עד שיודע טוב ברכה שיודע למי מברכין. רב שמואל בר שילת בעא קומי רב ואית דאמרין בעון קמיה שמואל בר שילת תשעה פת וא' ירק מהו אמר להון מזמנין. שמונה פת ושנים ירק מזמנין. שבעה וששה פת וארכעה ירק מהו. א"ל מזמנין. ר' אבינא בעא מהצה על מהצה מהו. א"ל

מתנות כהונה

דפ' הקורא עומד חס מתוך חס למד סגיה לינון: נאמר כאן בני ישראל ונקדשה בתוך בני ישראל ונאמר להלן ויבואו בני ישראל לעשרה. פירש"י לינון חס היה השטה גדולים מסנפין ומגרפין הקטן להסלים מנין עשרה: אין מדקדקין. פירש"י חס זה לכלל יב"ל שנה לין מדקדקין חס הביא שתי שערות חס לא ור"כ לינו סניף חלל עיקר כח' מהם: ספק חס הביא שתי שערות חס לא חבל הגיע לכלל יב"ל שנה: ואחד קטן. קטן ודתי שלא הגיע עדיין לכלל יב"ל ורש"י פי' קטן ודתי בן י' שנים ויום ח': עיקר כח' מן הגדולים וזהו שנה לין מדקדקין לשון ירוש' שא"ס היה קטן עושין אותו ספק ספק עושין אותו ודתי: בן הוא צמת' כך הוא כוונה המשנה: קטן לספר תורה. להסלים למניין שבעה הקרואים בס"ת ביום השבת: איתפלגון חולקין בזה: מזה עביד מסויימין. כלומר היאך עושה אותה מזויין שהם ע' ונראין כעשרה ורש"י גרס מה היתן מסויימין וגירסת הספר היא גירסת ירוש': אלא הפילו כו'. והעשירי הוא קטן ובו הם גרתיים כעשרה. ה"צ בירוש' וכו' בילקוט ופי' רש"י סניף לג' מה חס סמן שאומרים את השם עושין אותו סניף כחן שאין אומרים השם לא כ"ש: א"ל הדא כו' עד לין עושים אותו סניף הדא אמרה כו': הדא היא ולא כ"ש כו'. לין זה כ"ש והיא הנותנת לין שמזכירין את השם מלפנין אותו להזכרת השם דעל כל צד י' שניתחא שריא ולין הקטן בל' להויה' די חובת זימון דבלאו הכי מחוייבים הם בזימון שלל ג' חייבין בזימון חלל ג' שבלעדו לינו חייבין בזימון כלל לין הקטן מלטרף עמהם כדי להיבין בזימון ולכן מכיים הדא אמרה דייקא ליה שלבצרכה המזון מלפנין הקטן כיון שבלעדו גם הם חייבים חלל לק"ש ולתפלה ששם חיים י' חיים חייבים כלל לין הקטן מלטרף עמהם כך נראה לפניהם הסוגיה וחש"פ שאינו כמסקנת התלמוד שלנו בפי' שלשה שאכלו סוגיה ירוש' שא"ס: זמנין סניאין כו'. הרבה פעמים אכלתי פס כו': הכיפי. דודי: ה"צ שבעה פת וג' ירק מהו ח"ל מזמנין כו': עד דלכא תמן. כעוד

א"ל ר' זעירא עד דאנא תמן איצטרכית למשאליה ומיצרי לי מינד דלא שאלתיו. ר' ירמיה בעי אותו שאכל ירק מהו מזמנא עלוהי. תני נ' מאות נזירין סלקין בעיין למקרבה מ' מאה קורבנין ביומיה דשמעון בן שטח. למאה וחמשים מצא להם פתח. למאה וחמשים לא מצא פתח. סליק ר' שמעון בן שטח גבי ינאי מלכא אמר ליה תלת מאה נזירין סלקו בעיין למיקרבה תשע מאה קורבנין ולית להון. אלא יהיב את פלגא מן דידך ואנא פלגא מן דידי ויזלון ויקרבון. יהיב ינאי מלכא פלגא מן דיליה ואזלון וקרבון. אתון ואמרין לי שנא בישא לינאי מלכא על שמעון בן שטח תהוי ידע דכל מה דקרבון מדידך קרבון ברם שמעון בן שטח לא יהיב מן דידיה כלום. כעס ינאי מלכא על שמעון בן שטח. שמע דהוא כעיס עלוהי צרה ליה וערק. לבתר יומי הוון בני אינשא רברבין מן מלכותא דפרסאי יתבין נגסין על פתורא דינאי מלכא. אמרון ליה מרי מלכא נהרין אנן דהוה הכא חד סב והוה אמר לן מילי דאורייתא. אמר לאחתיה שלחי בתריה ואייתיתיה. אמרה ליה הב לי מילא ושלח ליה עוקתך והווא אתי. יהיב לה מילא ושלח ליה עיוקתיה ואתא. מן דאתא יתיב ליה בין מלכא למלכתא. א"ל למה ערקת. שמעית דמרי מלכא כעיס עלי וצרת לי מינד דלא תקטרינני וקיימית הדין קרייא (ישעיה כו) חבי כמעט רנע עד יעבר זעם. א"ל למה אפליית בי. א"ל חס ושלום לא אפליית בך אלא את

מתנות כהונה

שהייתו בא"י הייתי רוצה לשאול על זה: ומיצרה כו'. בירוש' גרס ומו צרה לי מינה לא שאלתי. וכך מלאחי נקוד ומו צרה הדיק צפתה ופירושו לדעתי וצר ומר עלי שלא שאלתי ופיין בהלמודא דידן צפרק שלשה שאכלו בפירוש' דף מ"ח ויתבאר לך כי כן הוא וגרסה דה"צ ומו צרה לי מינה שלא שאלתי ודו"ק והשכח: בזהו מזמנא עלוהי. מהו שילחו ביומון שלו וה"צ בירושל' מה שיבדך וכ"ה בהלמוד שלנו ובתוס' פ' שלשה שאכלו היה דחיירי לאצטרופי וזה אשר מלאחי כתבתי: דתנן כו'. פשיטתא הוא למפשט חס יוצאים בצרכו חס לא וכדמפ' ואזיל בסוף הענין: ג' מאות נזירין כו'. עלו לירושלים ורלו להקריב קרבנם ששלמו ימי נזירתן: תשעה מאה כו'. כבש וכבשה ואיל לכל ח' וח' ככתוב בפ' נשא: מוציא להם פתח. שמעון בן שטח מלא פתח לנדרים והסיר להם נדרן ולא הוצרכו לקרבן: לא מלא. לא היה יכול לימלא להו פתח: ה"צ סליק ר"ש בן שטח גבי' כו'. פי' עלה ר"ש בן שטח אלל ינאי המלך ואמר ליה חלם מאה כו'. ולא גילה שהוטר הנדר למהימן: סלקון כו'. עלו לכחן ורלו להקריב פ' מאות קרבנות ואין להם אלא נעשה כך מן חמה המהמה משלך ואחי אתן להם החצי משלי וילכו ויקריבו נתן ינאי המלך החצי מכל ג' מאות משלו והספיק למאה ותנשים והלכו והקריבו אתון כו'. בזה מלשינים ואמרו לבון הרע לפני ינאי המלך על ר"ש בן שטח וכך אמרו תהוי פ'. פי' תהא יודע שכל מה שהקריבו אתון נזירין משלך הקריבו ובתמא ר"ש בן שטח לא נתן משלו כלום: שמע כו'. שמע ר"ש שהוא כועס עליו: צרה ליה כו'. היה מנענע ומחירא אמרו ובהו לו כן טרם צבור וצירוש' גרס דחיל ר"ש וערק: לבתר יומין וכו'. לאחר ימים היו סם אלל ינאי המלך אנשים חשובים ממלכת יושבים ואוכלים על שלחנו של ינאי המלך: נגסין פ' הערוך אוכלין והרבה המלאם בצמר זה: אמרו ליה כו'. אמרו הפרסאים לינאי המלך. אדוני המלך זכורין אנהו שביה פה זקן אחד והיה אומר לנו דברי חכמה: ה"צ בירוש' וילקוט מילין דחכמה ועכשו חגיגה פה: ואמר לאחיה כו'. אמר ינאי המלך לאחיהו של ר"ש בן שטח שהיה שיהיה אשהו של ינאי: הב לי מילא כו'. כלומר הבטחה שלא תעשה לו רעה ושלח לו כבעתך לכו' והוא יבא: מן דאתא כו'. משבא ר"ש בן שטח ישב עמנו בין המלך והמלכה אמר לו ינאי המלך לר"ש למה ברחת מפני א"ל ר"ש שמעתי שאת אדוני המלך כועס עלי והייתי מחירא מתך שלא סמיתני וקיימתי פסוק זה שנא' הבי וגו' פירושו היה מתחבא עלמך ד' עד שיצבור הזעם:

את מממונך ואני מן אורייתי דכתיב (קטל ז) כי בצל החכמה בצל הכסף .
 א"ל ולמה לא אמרת לי . א"ל אי אמרית לך לא הוה יהבית . א"ל למה
 יתבת לך בין מלכא למלכתא . א"ל בספר בן סירא כתוב סלסלה ותרוממך
 ובין ננידים תושיבך . אמר מזוג ליה יברך . אמר ברוך על המזון שאכל
 ינאי וחביריו אמר עד כרון את בקשיותיך לא שמעית מן יומי ינאי בברכתא
 אמר ומה אית לי למימר נברך על שאכלנו . ואני לא אכלתי . אמר
 איתתן ליה ויכול . מן דאכיל אמר ברוך שאכלנו . א"ר יוחנן חלוקין עליו
 על שמדעת שמעון בן שטח . ר' אבא אמר על הראשונה . ר' ירמיה אמר
 על השניה . מחלפא שיטתיה דר' ירמיה תמן צריכה ליה והכא פשיטא
 ליה . מאן דצריכה ליה כרבנן ומאן דפשיטא ליה כרשב"ג דתני עלה והסיב
 עמהן וטיבל עמהן אע"פ שלא אכל עמהן כזית דגן מזמנין עליו דברי
 חכמים . ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן אמר לעולם אין מזמנין עליו עד
 שיאכל כזית דגן . (והא) תני שנים פת וא' ירק מזמנין מתניתין כרשב"ג :
 (ד) ויוסף הוא השליש וגו' . שלש גזירות נזר שלא יכנס עבד למצרים .
 ושלא יכנס אדם בשני חמורים . ושלא יוליכו חמרים תבואה ממקום למקום .
 שלא

מתנות כהונה

א"ל למה חפליית . למה התלת צי ושחקת צי לדבר כזבים שלא נתת משלך כו' שלא היו חלף
 מאה וחמשים מזרים . ח"ל ח'ו . לא שחקתי כך חלה חמה נתת למאה וחמשים מממון בלך ואני
 נתתי משלי למאה וחמשים מחורתי מלאחי להם פחה לנדריהם ועל זה אמרתי אני חתן משלי מאותו
 ממון שיש לי דכתיב בצל ההכמה וגו' : ולמה לא אמרת כו' . ולמה לא אמרת לי שאינם חלף
 מאה וחמשים ח"ל חילו חמרתו לך לה היית נותן ומאחר ששמעת שאני נותן החצי נשאת קצ'
 בעצמך : אמר מזוג כו' . ינאי המלך אמר לאחד ממשרתיו לנזוג לו לר"ש כוס ויברך ברכת המזון :
 אמר כו' . ר"ש לקח הכוס ובירך עליו ואמר ברוך על המזון שאכל ינאי כו' . אמר לו ינאי . עד
 עתה עדיין חמה עומד בקושי ערפך להתל צי מימי לא שמעתי ינאי בברכת המזון : אמר ומה
 אית לי למימר פי' חלה מה יש לי לומר כו' : ידהבון ליה ואכל מן כו' . פי' ינאי אמר למשרתו
 תנו לו ויאכל נתנו לו ואכל ופי' נתנו לו מיני ירק ואכל וליפיק לה הזכר כאן נטילת ידים והכי
 איתא בתלמודא דידן שפסא כוס ראשון שנתנו לברך עליו : חרוקין עליו כו' . כלומר ליכא למד
 דסבר כוותיה שמי שאוכל רק מיני ירק שיוציא את מי שאכל פת : ה"ג ר' ירמיה אמר על הראשון
 ור' אבה כו' . על הראשונה פירש' שמאץ פסח למיזים והותר להם דהא תנן במסכת מיר ארץ
 נזירות חלה בצי' עב"ל ונראה שכל שכן לא יפה עשה במה שהניחם להקריב קרבנם והאב"א פי'
 על הראשונה שאמר ברוך שאכל ינאי כו' . דהא קיימא לן שברכת הנהנין אין מוציא אחרים חלה
 אם יתחייב גם הוא עד כאן ולי היה נראה שאמר בראשונה ברוך על המזון שאכל ינאי כו' .
 שאמר כן כדי שירגיש צי ינאי ופתו לו לאכול דלג"כ למה חזר צו ולא סיים ברכתו כמו שהתחיל
 והכי מוכח בתלמודא דידן שמייד שחה כוס ראשון ואי איתא דסבירא ליה דיכול להוציא אחרים
 ח'ע"פ שלא אכל ושחה עמהם למה שחה ארוה כוס שמזוג לברך עליו וכבר אמרו הכו ליה ויברך
 ועוד שהא נגד דרך האומר : תמן צריכה ליה כו' . לעיל שאל ר' ירמיה אם אותו שאכל ירק
 יכול לברך לאותו ט' שאכלו פת וכאן הוא פשיטא לו שאמר על הראשונה חולקין עליו חביריו אבל
 על השנים שבירך להם ח'ע"פ שלא אכל פת לא פליג עליה כן פירש' ומתקן זה שמבעיא ליה
 היינו חליבא דרבנן שלא מצטו בהדיא היאך סבדי וזה שהיה פשיטא ליה חליבא דר"ש בן גמליאל
 דסבר אפי' לא אכל עמהם חלה ירק ועובל עמהן צטר יכול לברך : ר' יעקב אמר . ר' יעקב
 בשם ר"י פליג על דתי בשם חכמים שאם אכלירק מזמנין עליו ואמר שחכמים סוברים שלעולם
 אין מזמנין כו' ולהכי היה ר' ירמיה מסופק חליבא דרבנן היאך קסבדי : מתניתא דתי צט
 שיוציא בירק אחיה כרשב"ג ולפי' הא דפשיטא ליה לר' ירמיה היינו חליבא דרשב"ג כך נראה לפי'
 סוגיא ז : נזר ויוסף : עבד למזרים . לשבור צר וה"ג בילקוט בהדיא : ושלא יוליכו כו' .
 וערסא ז לריך לחוס ששנים הראשונים נזירה אחת היא שאל יוליך אחד שתי חמורים אולי יולך

ושלא יכנס אדם עד שלא יכתוב שמו ושם אביו ושם זקנו. והנה תמך מנשה קאים ממבל פתקי'. אמרין נעול ונחמי אי אשכחון יתיה מעי לך במדוי המכסא הא מב ואם לאו בצפרא נחמי מה נעביד: (ה) ד"א וירא יעקב כי יש שבר במצרים. כתיב (משלי יא) מונע בר יקבוהו לאום וברכה לראש משביר. מונע בר יקבוהו לאום זה פרעה. וברכה לראש משביר זה יוסף. יקבוהו לאום זה פרעה שגנו את התבואה בשני רעבון והיו הבריות מקללין אותו. אבל יוסף זן את העולם בשני רעבון כרועה הזה שמנהיג את צאנו. ועליו אמר דוד (סלים פ) רעה ישראל האזינה נהג בצאן יוסף. כשהיה רעב בימי דוד בקש עליהם רחמים מלפני הקב"ה ואמר רבון כל העולמים נהוג את צאנך כיוסף שזן את העולם בשני רעבון. כיון שהזק הרעב בארץ נתקבצו המצרים ובאו אצל יוסף. א"ל תנה לנו לחם. אמר להם אלהי אינו זן את הערלים לכו ומולו את עצמכם ואתן לכם. הלכו להם אצל פרעה והיו צועקים ובוכים לפניו שנא' ותרעב כל ארץ מצרים. ואמר לנו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו. א"ל הלכנו אצלו ומדבר אלינו דברים רקים ואומר מולו את עצמכם. א"ל שומים לא כך אמרתי לכם מתחלה עבדוהו וקנו לעצמכם תבואה. וכי לא היה קורא לכם כל אותן השנים שני השבע וצוה לכם היו יודעים שרעב בא לעולם. אתם פשעתם בנפשותיכם מפני מה לא הנחתם בבתיכם תבואה של שנים ושלוש וארבע שנים. א"ל כל תבואה שהיתה בבתינו הרקיבה. אמר להם לא נשתיר לכם קמח מאתמול. א"ל אף פת שהיה בכל הרקיב. אמר להם לנו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו. אמר להם אם גזור על התבואה ונרקבת שמא יגזור עלינו ויהרגנו. אמר להם לנו אל יוסף אם יאמר לכם חתכו מבערכם שמעו לו שנאמר אשר יאמר לכם תעשו. ותרעב היה על כל פני. ראוי היה למקרא לומר על הארץ מה ת"ל על פני. א"ר שמואל בר נחמן ללמדך שלא התחיל הרעב אלא בעשירים. שאין פני הארץ אלא עשירים (לכך נאמר (משלי יא) מונע בר יקבוהו לאום) בזמן שאדם עשיר יש לו פנים שמהים לראות את חבירו. ובזמן שאדם עני אין לו פנים לראות מפני שהוא מתבייש מחבירו. לכך נאמר מונע בר יקבוהו לאום: (ו) ד"א וירא יעקב כי יש שבר במצרים. וכי במצרים היה יעקב שראה תבואה במצרים שאמר הכתוב וירא כי יש שבר במצרים והלא אמר לבניו ויאמר הנה שמעתי. אלא מיום שנגב יוסף נסתלקה רוח"ק ממנו ורואה ואינו רואה ושומע

מתנות כהונה

אחד חמור הצירו ונמלא עבד לו והטעם לכולם כדי שיבואו כל אחיו בעצמם לשם וכלקמן פ"ג: והנה המן כו'. והיה שם מנשה בן יוסף עומד ומקבל הכהנים שנכתבו עליהם כל הבאים לשבור בר: אמרו בני יעקב וככהם לנו ונראה אם נמלאנו שיטעון ממנו מדה ושיעור המכס הכי הוא טוב ולא ללו שיבקש ממנו יותר מן השיעור ולוין הלילה ובבקר דע מה נעשה ועל מנשה אמרו בן שהיה מקבל כל האיגרות ומשבו בשביל המכס עשה יוסף בן וי"ל על פדיון יוסף אך בדרך רחוקה: שנגזר את התבואה. כי בן מצונו בשנות רעבון צימו לברכה ויחזק שהסורנו לעקר דברכם ולירד למצרים ולגור שם: והיו הבריות כו'. דעש לאום לשון מלכות כד"א ולאום מלכות יאמן: לכו ומוע. דייק לכם יתירה דקוס ל"ל את אשר יאמר תעשו וכלקמן: עבדוהו כו'. פין בילקום הלשון יסר ברור: הלא כו'. כלומר ועוד הלא אמר לבניו כו' וז"ל: רואה

וישומע ואינו שומע. ומפני מה לא נאמר יש אוכל במצרים שאמר הכתוב
 יש שבר במצרים. והלא כבר נאמר ותרעב כל ארץ מצרים ומה ת"ל יש
 שבר. אלא אל תהי קורא יש שבר אלא יש סבר שראה באספקלריא
 שסברו במצרים ואי זה זה זה יוסף. ויאמר לבניו למה תתראו. אמר
 יעקב לבניו אתם נבורים אתם נאים אל תכנסו בשער א' ואל תעמדו
 במקום אחד שלא תשלוט בכם עין הרע. הנה שמעתי כי יש שבר
 במצרים רדו שמה. מהו רדו שראה שירדו וישתעבדו במצרים. ד"א רדו
 שמה שכל הלוקה תבואה מן השוק ירידה כתיב בו. וירדו אחי יוסף.
 בני ישראל צריך המקרא לומר אלא בתהלה לא נהגו בו אחזה ומכרוהו.
 ולסוף מתחרטין ואומרים אימתי נרד למצרים נחזיר את אחינו לאביו.
 וכשאמר להם אביהם לירד למצרים נתנו כולם דעת אהת להחזירו. א"ר
 יהודה בר סימון אף יוסף יודע היה שאהיו יורדין למצרים לשבר אוכל.
 מה עשה הושיב שומרים על כל הפתחים ואמר להם ראו כל מי שנכנס
 לשבור אוכל כתבו שמו ושם אביו לערב הביאו פתקים. ועשו כך. כיון
 שבאו בני יעקב כל או"א נכנס בשער שלו וכתבו את שמותם. לערב
 הביאו לו את הפתקים. זה קורא ראובן בן יעקב ואחד קורא שמעון בן
 יעקב וא' לוי וכן השוערים כל אחד שלו. מיד אמר להם יוסף סתמו את
 האוצרות ופתחו אוצר אחד ונתן שמותם לבעל האוצר. וא"ל ראה כשיבאו
 אנשים אלו לידך תפוש אותם ושגר אותם לפני. עברו שלשה ימים ולא
 באו. מיד נמל יוסף שבעים גבורים מבית המלך ושגר בשבילם לבקש
 אותם בשוק. הלכו ומצאו אותם בשוק של זונות. ומה טיבן בשוק של
 זונות. אלא אמרו אחינו יוסף יפה תואר ויפה מראה שמה בקובה
 הוא. ותפשו אותם והביאום לפני יוסף. מיד ויתנבר אליהם וידבר אתם
 קשות. מלמד שנעשה להם כנכרי. נמל את הנביע והקיש בו. א"ל אני
 דואה בנביע מרגלים אתם. א"ל כנים אנחנו אלא כך ציונו אבינו אל
 תכנסו בשער אחד וכו'. אמר להם בשוק של זונות מה טיבכם לא הייתם
 מתייראין מן העין לא כך צואת אביכם. א"ל אבידה אכדה לנו והיינו
 מבקשין אותה שם. אמר להם אי זו אבידה. אני רואה בנביע ששנים
 מכם החריבו כרך גדול של שכם. ואח"כ מכרתם אחיכם לערביים. מיד
 צודעזעו וא"ל שנים עשר אחים אנחנו בני אבינו. אמר להם והיכן הם
 הדשנים. א"ל האחד איננו מת והקטן היום את אבינו. אמר להם הביאו

אחיכם

מתנות כהונה

ואלו חוה"כ. נקנה זו רוח הקודש קצת ולכך אמר פעם וירא ופעם שמעתי חוה"כ שהוא
 יתמננס בדבר. והלא כו'. כלומר ועוד הרי כבר נאמר ותרעב כל ארץ מצרים והיאך אמר יש
 שבר במצרים. שסברו הקומו. מהו רדו. שהיה לו לומר לנו כמו שאמר להן אלכה ואראנו
 במצרים אמות ועל' ריש פ' וז. בני ישראל צריך כו' שהיה לו להחלוטם בחביהם למשפחותם לבית
 יריהם. בתחלה כשמכרוהו. ונחזורי גרסי'. הפתחים פתחי שערי העיר. בשער שלו
 ייבין לוח עליהם יעקב כדלעיל ריש פרשה זו. כל אחד שלו. שם אותו שוכנס בשער שלו.
 הנתן סמיון. של חזרה אחיו. בקובה של זונות שנמכר שם לקלון. והקיש לשון הכהה.
 ארי' ד' ט'. כלומר אל תשנית בזה שוכנס בעשרה שערים ולא בשער אחד כי כן לוח הכהה
 עליו מפי זה גרע ואמר גסה אם יראתם מן העין בשוק של כו' לא כך לוחת אחיכם ששמינו
 על גבם מן העין. איננו יגע. כלומר חניני כי זה וכומו שאמרו לו ליוסף אח"כ ככתוב בס"ר

אחיכם הקמן אלי וגו'. לקח את שמעון ואסר אותו לעיניהם מפני שהוא דהפו לבור ופירש אותו מלוי שלא ימלו עליו עצה. אמר שמעון לאהיו כך עשיתם ליוסף וכך אתם מבקשים לעשות לי. א"ל מה נעשה ימותו אנשי בתינו ברעב. אמר להם עשו מה שתרצו. עכשיו אראה מי יכניס אותי בבית האסורים. באותה שעה שלח יוסף אצל פרעה ואמר לו שלח לי שבעים גבורים מאצלך שמצאתי לסטים ואני מבקש ליתן עליהם כבלים. באותה שעה שלח לו והיו מסתכלים אחי יוסף מה היה מבקש לעשות. אמר יוסף לאותן גבורים הכניסו את זה בבית האסורים. כיון שקרכו אצלו צווח בהם. כיון ששמעו קולו נפלו על פניהם ונשתכרו שיניהם שנא' (לוינד) שאנת אריה וקול שחל ושיני כפירים נתעו. והיה מנשה יושב לפני אביו. א"ל אביו קום אתה. מיד עמד מנשה והכהו מכה אחת והכניסו בבית האסורים ונתן עליו כבלים. ואמר להם זה יהיה חבוש עד שתביאו את אחיכם ויאמנו דבריכם. מיד ויצו יוסף וימלאו את כליהם. הלכו אצל אביהם וספרו לו את כל המאורע. השיב אביהם ואמר להם היכן שמעון. אמרו תפש אותו בשביל אחינו הקמן. אמר להם אותי שכלתם וגו' ויאמר ראובן אל אביו את שני בני תמית. א"ל וכי בניך אינן בני. אמר להם יהודה הניחו לזקן עד שתכלה הפת. א"ל יהודה אבא אם הולך בנימין עמנו ספק נתפס ספק לא נתפס. ואם אינו הולך עמנו כלנו מתים ברעב. מוטב תניח הספק ותתפוש את הודאי. אמר מי מערב בו. א"ל אני שנא' אנכי אערבנו מידי תבקשנו. לכך נאמר וירא יעקב כי יש שבר במצרים: (ז) וירא יוסף את אחיו וגו'. א"ר יהושע בר נחמיה נעשה נכרי להם. ויכר יוסף את אחיו וגו'. ר' לוי ורבנן. רבי לוי אמר בשעה שנפלו בידו ויכר יוסף את אחיו בשעה שנפל בידם והם לא הכירוהו. ורבנן אמרי הוא שהניחן בחתימת זקן ויכר יוסף את אחיו. והם לא הכירוהו שלא הניחוהו בחתימת זמן. ויזכור יוסף וגו' ויאמר אליהם וגו' כולנו בני איש אחד. נצנצה בהם רוח"ק אמרין ליה אנן ואת בנוהי דגבר חד אנן. ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים אנחנו וגו'. א"ל ואן הוא. א"ל זבנן יתיה. א"ל בכמה זבנתון יתיה. אמרין ליה בה' סלעין. אמר להון ואין הוה אמר לכון בר נש יהבון לי ה' סלעין ואנא יהיב יתיה לכון אתון עבדון. אמרין ליה אין. ואם אמר לכון בר נש יהבון לי בכפלא

ואנא

מתנות כהונה

יגש: ופ"י כו'. כלומר עשה ק כדי להפרישו מלוי ולולא זה לא היה חוסר אחד מהם אך אם שמעון ולא לוי מפני שהם דהפו לבור: שלא יטלו בו. ויהרגו: כך עשיתם בו. שעמדתם על דמו גם לי אחס עשיתם קן ולא ידע כי שומע יוסף בלשון עברי או אחר כך אמר להם קן שלא בפני יוסף: בניך אינן בני גרסי'. לכך נאמר כו' דרשו לשון שבר ממש שברון רוח שארע: לו במצרים: חתימות זקן. מכה הכרת פנים כדאיתא בפ' המפקיד גבי מרי צד חוסק: אמרין ליה כו'. אמרו לו ליוסף חנו ואתה בניו של איש אחד אנחנו ודייק מדכתיב טולנו: שנים עשר אחים אנחנו וגו'. גרסי' וסיפיה דקרא והאחד אינו אמר להם יוסף והאנה והיכן הוא ענינו מכרנו אותו: ואין כו'. ואם היה אומר לכם בן אדם חנו לי חמש סלעים והאן לכם אחיכם העשו חסם קן לתת לו ה' סלעים או לא אמרו לו הן אמר להם ואם יאמר לכם לא חסן אותו לכם חלף בכפל דמי מכירתו והם עשרה סלעים חסם עושין קן לתת לו' סלעים אמרו לו הן אמר להם יוסף ואם יאמר לכם אדם לא חסנו לכם חלף סלעים מה הייתם עשיתם אמרו לו ע'ש

ואנא יהיב יתיה לכוון אתון עבדין . אמרין הין . ואם הוה בר נש אמר
 לכוון אין הויתון יהבין ביה אלפי לא יהבינא ליה לכוון מה הויתון עבדין .
 אמרין ליה ע"מ כן נחתין אי למקטל אי לאיתקטלא . אמר להון הוא
 אשר דברתי אליכם מרגלים וגו' : (ח) בזאת תבחנו חי פרעה . בשעה
 שהיה מבקש לישבע לשקר היה נשבע בחי פרעה . א"ר לוי משל לגרי
 שכרח מן המרעה ונכנס אצל אשה אלמנה . מה עשתה עמדה ושחטתו
 והפשימתו ונתנתו בתוך המטה וכסת עליו סדין . אתון בעין ליה מן גבה .
 אמרה כן תהא ההיא אתתא מנשכא מבשרא דדין ואכלה אם ידעה ביה .
 כך הי פרעה אם תצאו וגו' : (ט) שלחו מכם אחד וגו' ויאסוף אותם אל
 משמר שלשת ימים . לעולם אין הקב"ה מניח את הצדיקים בצרה ג'
 ימים . וכן למדנו ליוסף ליונה למרדכי לדוד . וכה"א (פסוק ו) יהיינו מיומים
 ביום השלישי של שבטים ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי :
 (י) אם כנים אתם וגו' ואת אחיכם הקטן וגו' ויאמר איש אל אחיו אבל
 אשמים אנחנו . רבי אבא ב"ב אמר לשון דרומי הוא . אבל ברם . אשר
 ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו . ר"ל בשם ר' יוחנן בר שאילה אפשר
 יוסף בן י"ז שנה רואה את אחיו מוכרים אותו והוא שותק . אלא מלמד
 שהיה מתחבט לפני רגליו של כל או"א כדי שיתמלאו עליו רחמים ולא
 נתמלאו . ויען ראובן אותם לאמר וגו' . הלא כדון אמרית לכוון הלא אמרתי
 אליכם לאמר אל תחטאו בילד . אלא כך אמרתון ועתה לכו ונהרנהו . וגם
 דמו הנה נדרש דמו וגם דם הזקן . והם לא ידעו כי שומע יוסף כי המליץ .
 זה מנשה . וישוב מעליהם וגו' . ר' חגי בשם ר' יצחק אמר לעיניהם אסרו
 כיון שיצאו להם היה מאכילו ומשקו ומרחיצו וסכו : (יא) ויצו יוסף
 וימלאו וגו' וישאו את שברם על המוריהם ויפתה האחד וגו' ויאמרו איש
 אל אחיו וגו' . כד דמך ר' סימון בר זביד עאל ר' אלעא ופתח עלוהי
 (איזי כה) והחכמה מאין תמצא וגו' ונעלמה מעיני כל חי וגו' תהום אמר לא
 וגו' . ד' דברים הן הן תשמישו של עולם וכולן אם אבדו יש להם הילופין .
 ואלו הן (סג) כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יוקו ברזל מעפר יקח

ואבן

מתנות כהונה

כן ירדנו פה או להרגו אחרים או ליהרג עליו : אתון כו' צאו בני הדם ובקשו חללה הגדי
 אמרה להם האשה כן מהא אוחה אשה מנשכה וקורעת ומוחק בשרו של זה המונה במטה ואוכלת
 אם ידעתי ממנו והם סברו שהמונה במטה הוא צנה : שלשה ימים . בספר יהושע גרס יוסף
 משלשה ימים והכי מוכח יונה במעי הדגה שלשה ימים ושלשה לילות ואולי שמקלה יום שלישי ככולו
 וכן מוכח גירסת הילקוט בספר יהושע דגרס ביום השלישי של יונה ובמד' חסתר איתא שביום
 השלישי פיר' בסוף יום השלישי : למרדכי דכתיב ויהי ביום השלישי ותלש חסתר מלכות .
 ביום השלישי של שבטים כלומר כמו שנהג יוסף עם השבטים דכתיב ויאמר אליהם יוסף ביום
 השלישי ועיין בילקוט בפסוק ונחבאתם שמה שלשה ימים : ברם פי' בחמת : והוא שותק . ולא
 בקש מהם על נפשו אלא ממה דכתיב בהתחננו למדנו שנתחבט כו' : שנתחבט כלומר הפיל
 וזכה את ראשו על הארץ לפני כל א' ואחד : הלא קדין כו' . הלא כזאת כדברי חסנה ובקשה
 שאלתו מתחננים עכשיו אמרתי לכם צעת מכירת יוסף : אלא כך אמרתם . דייק מדכתיב לחמר
 משמע שהם הסיבירו דבר : דם הזקן . וגם קדושים לשון רצוי : זה מנשה . הלא יהושע של
 המליץ קדייק : מעליהם וגו' . גרסי' וסיפיה דקרא לעיניהם : דמייך מה ולשון נקי הוא כלפי
 טף קדם שאין מיתתו חלה מה שהוא יסן : עאל כו' . נכנס רבי אלעא ופתח לדכוס עליו בדיס :

ואכן יצוק נחושה . ת"ח שמת אין אנו מוצאין תמורתו . א"ר לוי שבטים מציאה מצאו כתיב ויצא לבם . ואנו שאבדנו את ר' סימון עאכ"ז : (יב) ויבאו אל יעקב אביהם וגו' . מלמד שהיו הדברים קשים עליהם בקורות . דבר האיש אדוני הארץ וגו' ויהי הם מריקים שקיהם וגו' . מלמד שחשדן אביהן . ויאמר אליהם יעקב אביהם וגו' . כבר יוסף איננו ושמעון איננו עלי להעמיד שנים עשר שבטים . ויאמר ראובן אל אביו וגו' . ר' אומר הרי זה בכור שוטה בניך לא בני הם אתמהא . ויאמר לא ירד בני עמכם וגו' . ר' חנינא ור' מרינוס תרויהון אמרין בשם אבא נהוראי בשעה שהיה אדם אומר דבר מתוקן לפני ר' טרפון היה אומר כפתור ופרה . ובשעה שהיה אומר דבר של בטלה היה אומר לא ירד בני עמכם . וקראתו אסון בדרך אשר תלכו בה וגו' . הא בבית לא א"ר אליעזר בן יעקב מיכן שאין השמן מקטרג אלא בשעת הסכנה : (יג) והרעב כבד וגו' ויהי כאשר כלו וגו' ויאמר אליו יהודה וגו' אם ישך משלה וגו' ואם אינך משלך וגו' אמרו לו מה . הוא אומר לנו דברים של אמת ואנו משיבין אותו דברים של בטלה . ויאמר ישראל למה הרעותם לי וגו' . ר' לוי בש"ר המא בר חנינא מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה . אלא כך אמר הקב"ה אני עוסק להמליך את בנו במצרים והוא אומר למה הרעותם לי . הוא דהוא אמר (ישעיה נ) נסתרה דרכי מה' ומאלהי וגו' . ויאמרו שאל שאל האיש וגו' . א"ר אבא ב"כ אפי' עצי עריסותינו גלה לנו . ויאמר יהודה אל ישראל אביו . מוטב תהא נפש אחת בספק ולא כולם בודאי . אנכי אערבנו וגו' כל הימים . זה העוה"ב שכולו יום . כי לולי התמהמהנו וגו' ויאמר אליהם ישראל אביהם אם כן אפוא . ר' לוי בש"ר תנחום בן חנילאי תאמר אותה החרדה שהחרדתי את אבא (בראשית כח) ויאמר מי אפוא הוא שנודעוזה עלי כאן . אתמהא . קחו מזמרת הארץ בכליכם . ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי דברים שהם מזמרין בעולם . חלוזן חמר קטף ומור איגורי . ומעט צרו בלסם קטף . מעט דבש רבי יהודה בר ר' אבהו דבש בריא כאבן . ונכאת שעוה . ולוט מצטבא . בטנים ושקדים משה דבטנים ומשח

מתנות כהונה

בקורות דרש אם כל הקורות לשון קורה שמקרין בו אם היות : שחשדן אביהן . שמה מכרו את שמעון ודיק מדכתיב המה ואביהן וכן מלאחי טוב בפירש"י : עלי להעמיד כו' . פירש"י וז"ל עלי שנים מה שהסד מהס : הרי זה . כך אמר יעקב : כפתור ופרה . כלומר גאוס ועגולים הדברים ככפתור ויפוס כפרה : לא ירד בני כו' . פירש"י דרש בני לשון צינה כלומר צינה שלי והסכמתי או ציניתי לא . בחמיה : בשעת הסכנה . וכל הדרכים בחזקה סכנה : מה כלומר מה הוא זה : הוא אומר . כלומר אדוני הארץ אומר לנו דברים של אמת כלומר דברים של עיקר שהיה כן על כל פנים והוא משיבם כו' : של בטלה . בני טעם ולמה פתח פיו בדבר של תקלה והשיב שכבר תפס עליו הנביא על זה שנה' למה תאמר יעקב נסתרה דרכי מה' כו' : שהיה לו לדעת . כי הכל מיד ה' ואין דבר רע יורד מן השמים : עצי עריסותי ע"י י"י מדכתיב ומולדתו רמו לערים' וק"ל ופירש"י הם הקטנים המומלים בעריסה הנולדים ע"י ויגיבם וכן ט' מהר"א מזרחי ורש"י לא גרם עלי ואולי משגה הוא שכל הספרים גרסי ליה : בפ"ש אחת . נתימן בספק פן יקראנו אסון : וראו כולם . צמינה ודלית ברעב : מזמרין בעול . שבה חמר הם בעולם שהצרינו מזמרין ומשבחין עליהם להקב"ה ועיין במהר"א מזרחי : חלוזן שזכרנו מדמו חלתי : חמר י"ן המשמח אליהם והאנשים : קטף שרף הנוסף מעלי הקטף : סוד שם בשמים שקומץ צומ"ס : איגורי י"ת ששמו אגור בחובו : בריא כאבן . קשה כאבן :

ומשה דשקדים . וכסף משנה קחו בידכם . ר' יצחק אמר שמא חוקר השער . ואת הכסף המושב וגו' ואת אחיכם וגו' . אמר להם הרי הכסף והרי הדורון והרי אחיכם . צריכין אתון מלתא אוהרי אמרין ליה צלותך אנן בעיין אמר להון אם צלותי אתון בעיין ואל שדי יתן לכם רחמים וגו' : **פרשה צב** (א) ואל שדי יתן לכם רחמים . ר' פנחס בשם ר' חנין דציפורין פתח (תהלים נד) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה . ואם בא להקפיד ומתורתך תלמדנו . מה כתיב באברהם (בראשית יג) ואברכך ואגדלה שמך כיון שיצא קפץ עליו רעבון ולא הקפיד ולא קרא תגר . אף את אם באו עליך יסורין לא תהא מקפיד ולא קורא קמינור . א"ר אלכסנדרין אין לך אדם בלא יסורים אשריו לאדם שיסורים באים עליו מן התורה שנאמ' ומתורתך תלמדנו . אמר ריב"ל כל יסורים שהם באים על האדם ומבטלין אותו מד' יסורים של תוכחת הם . אבל יסורים שהן באים על האדם ואין מבטלין אותו מד' יסורים של אהבה הן . כדכתיב (משלי ג) כי את אשר יאחב ה' יוכיח . ר' חמא הוא חד סני נהורא יתיב לעי באורייתא . א"ל שלום לך בר הריא . א"ל מהיכן שמיע לך דההוא גברא בר עבדים . אמר לא אלא שאת בן הורין לעוה"ב . א"ר יודן כתיב (שמות כה) ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל להפשי ישלחנו . ומה הללו שאינן בכל גופו של אדם אלא באחד מאיבריו אמרה תורה להפשי ישלחנו . מי שיסורים באים עליו שהן בכל גופו של אדם עאכ"ו . ר' פנחס בשם ר' הושעיה אמר אשרי הגבר אשר תיסרנו ה' אכ"כ . אלא אשר תיסרנו יה . כזה שהוא גדון לפני הדיין צועק ומצטער ואומר יה יה די די . כך אמר יעקב מי שעתידי לומר ליסורים די . הוא יאמר ליסורי די . שנא' ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש וגו' : (ב) על זאת יתפלל כל חסיד (תהלים נג) . זבדי בן לוי וריב"ל ור' יוסי בר פטרון תלתיהון אמרין אילין קריא כד דמכין . חד מצהון אמר על זאת יתפלל כל חסיד וגו' (שם נג) כי בו ישמח לבנו . ואוחרנא אמר (שם נג) תערך לפני שולחן (שם ס) וישמחו כל חוסי בך וגו' .
ואוחרנא

מתנות כהונה

מ'שח דנפטים . שמן עשוי מן הנפטים ומן השקדים ובערוך ערך לו גרם ומסח' לחוים : צריכין לחון כו' . וכי לריבים חסם עוד ד"א אמרו לו תפלתך לנו רוצים ולריבים אמר להם חס הפלתי חסם לריבים דבר זה לא יעבד בידכם ואל שדי יתן לכם רחמים : אם בא להקפיד . שלא לקבלס בזהבה הרי למדנו מתורתך מקצו מיקבלס כל חסם בזהבה : כיון שאל . דבבר ה' מאלרו ומולדתו : רעבון כמה שנא' ויהי רעב בחרץ וירד אברם מלרימה : ואשריו כלומר אשריו לה שיכורין באין עליו מנח שעוסק במורה : נראה דה"ג של אהבה הן כדכתיב אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ר' הייא בר אבא ח"ר יוחנן אלו ואלו יסורים של אהבה הן דכתיב אשר יאחב וגו' והכי מוכח בפ"ק דברכות וע"ש : חזא כו' . ראה עור אחד פיסב ועסק במורה ח"ר חמא לחותו עור שלום עליך בן חורין אמר ליה מהיכן שמעתי שן עבד שאחבי היה עבד ונשתחרר והיה סבור שלכך קוראו בן חורין שאחבי נשתחרר ועכשיו איננו עבד ואמר ליה ר' חמא לא בשביל כך קראתיך בן אלא שאח בן חורין לעה"ב על שהוא בעל יסורין ואפ"ה היה עוסק במורה : יה"ה . לשון זקת הלל כמו ה"ה : די די . יסורים הבאת עלי ועמסת חדל ממני ולפני הדיין דוקא שזידו לרעה עליו משא"כ חס נמסר ביד השליח ששליחתו עושה בלי חמלה ומלאתיה יה הוא הדיין הממונה על ציח של עולם כדלעיל בפ' בראשית פר' י"ב והוא קלף דחוק : שעתידי כו' . בן הוא ג"כ גרס' הילקוט ורס"י גרס מי שאמר לעולמו די הוא יאמר לזכתי די : בר דמכין . כשמטו כלומר בשעה מיסה ושין כ"ז לעיל פ' ט"ב : של אבות . אברהם ויחזק :

ואחרנא אמר (סג פד) כי טוב יום בחצריך (סג סג) כי טוב חמדך מחיים .
 וי"א (סג לה) מה רב טובך . ר' פנחס בשם ר' הושיעה אמר נמל הקב"ה
 רגליו של יעקב אבינו והעמידן על הים וא"ל ראה נסים שאני עושה עם
 בניך הה"ד (סג קיד) בצאת ישראל ממצרים . ישראל סבא . ר' הונא בשם
 ר' אחא אמר אף רגליהם של אבות העמיד על הים הה"ד (סג טה) נגד אבותם
 עשה פלא . לעת מצוא . לעת מצוי היום . לעת מצוי הדין . לעת מצוי
 הנפש . לעת מצוי החשבון . כיון שראה יעקב אבינו שנתמצה החשבון .
 התחיל שופך תחנונים ואל שדי יתן לכם רחמים וגו' : (ג) ר' יאשיה בן לוי
 פתר קריא בגליות . ואל שדי יתן לכם רחמים (סג קו) ויתן אותם לרחמים .
 לפני האיש . זה הקב"ה שנא' (שמות טו) ה' איש מלחמה ה' שמו . ושלה
 לכם את אהיכם . אלו עשרת השבטים . אחר ואת בנימין . זה שבט יהודה
 ובנימין . ואני כאשר שכלתי בחורבן ראשון . שכלתי בחורבן שני . כאשר
 שכלתי בחורבן ראשון ובשני לא אשכל עוד . ד"א ואל שדי יתן לכם
 רחמים לפני האיש זה השלמות . ושלה לכם את אהיכם זה יוסף . אחר
 זה שמעון . ואת בנימין כמשמעו . ואני כאשר שכלתי ביוסף שכלתי
 בשמעון . לא אשכל עוד : (ד) ויקחו האנשים וגו' וירא יוסף אתם וגו'
 והכן . אין והכן אלא שבת המד"א (סג טו) והיה ביום הששי והכינו וגו' .
 הדיא אמרה ששמר יוסף את השבת קודם שלא תנתן . ויעש האיש וגו'
 וייראו האנשים וגו' ויגשו אל האיש . מלמד שהיה דוחפן בפנים והן דוחפין
 אותו לחוץ . ירד ירדנו . ירידה היא לנו בארצנו היינו מפרנסים לאחרים
 עכשיו צריכין אנו לפרנסתך . ויאמר שלום לכם אל תיראו וגו' . בין בזכותם
 בין בזכות אבותיכם . אלהיכם נתן לכם מטמון וגו' . מ"מ כספכם בא
 אלי . ויוצא אליהם את שמעון . ר' חגי בשם ר' יצחק אמר כהדין צרצורא
 עבוד כשאסרו בדכתיב ויאסור אותו לעיניהם . ויכינו ויבא יוסף וגו' וישאל
 להם לשלום וגו' ויאמר שלום וגו' . ר' חייא רבה חמא חד בבלאי א"ל מה
 עבד אבא . א"ל אמך שאלה בך . א"ל אנא אמר לך כדון ואת אומר לי

כדין

מתנות כהונה

ה"ג לעת מצוא . והוא סיומא דקרא דלעיל על זמא יתפלל כל הסידי : מצוי היום שנתמנה
 ונמנר היום ויתפלל מנהה עם דמומי תמה וכ"ה בירוש' פרק חפלת השחר בהדיא ובפ' תמיד
 נשחט : מצוי הדין י"ל שמדבר בדין שלא יכשל במצוי גמר דין להוציא לאמתו וכמו שהחז"ל
 כנסתהדין בפ"ק ברשת נפשי לקטלא קחילנא והלואי שחא יואתי כביאתי וכן אמר הכתוב
 וקבע את קובעייה נפש וכן מלאתי באב"א : מצוי הנפש . כלומר בשעת מיתה וכמו שדרשו
 חז"ל בפ"ק דברכו' לעת מצוא זו מיתה שנא' ולמות חולאות ומלאתי בילקוט תלים בשם תנחומא
 ח"ל לעמ מצוי הנפש וכן שנו רבותינו ז"ל אל תאמין בעמך עד יום מותך עכ"ל פי' שיתפלל כל
 אדם שחל נפשו בטרה בלי תעא ועון ולא יהיה לדיק בעיניו : מצוי החשבון . שנמנר ונתמנה
 כל החשבון ועשה כל מה שצדו לעשות יתפלל אח"כ להשי' כמו שמצאו שפירש"י שפי' ח"ל שנתמנה
 בשמו אחיו וכן כאן אחר כל המעשים אמר ואל שדי כו' וכן משמע בפירש"י שפי' ח"ל שנתמנה
 בחשבון שיהיה מדקדק הקב"ס : ה"ג רשי' וילקוט כהדין כ"לורה עביד וי"ל שהיה נאמה ונוער
 וכועס עליהם על שהיהו לאסור אותו ולכן לא אמר ויוצא את שמעון חלל ויוצא אליהם שלהם
 חלואיהם היתה היתה שביטל מעליהם תרעמות שמעון וכה"ג דרשו גבי נכוד נכר נר כ"לורה
 והוא כלי נר למעלה ורחב למטה וכשמכניסין היין לתוכו ומוציאין ממנו עושה נר נר וכפירש"י
 מלאתי ח"ל כ"לורה של שמן שהוא רחב כד' הי' רחב ושמן עכ"ל ודיק מדכתיב לעיניהם וכדלעיל
 רש' ע"ה : חמא ראה : א"ל מה עבד אבא כו' . מה עשה חגי כלומר העדנו הי' ח"ל אמך

שאלה

כדין. א"ל שואלים על החיים ואין שואלים על המתים. כך השלום לאביכם זה יעקב. הזקן אשר אמרתם לי זה יצחק. ויאמרו שלום לעבדך לאבינו: (ה) וישא עיניו וירא את וגו'. א"ר בנימין לפי ששמענו הנינה בי"א שבמים ולא שמענו הנינה בשבט בנימין. והיכן שמענו כאן שמענו ויאמר אלהים יחנך בני. וימחר יוסף וגו' וישבו לפניו וגו'. נמל את הנביע היה עושה עצמו כמערים ומריח בגביע. אמר יהודה שהוא מלך ישב בראש. ראובן שהוא בכור ישב שני לו וכן בולן. אמר אנא לית לי אמה ובנימין לית ליה אמה כד ילדת ליה אמה מיתת מן בנין דא ייתי ויתן ראשיה נביה דידי. לפיכך ויתמהו האנשים וגו'. וישא משאות מאת פניו וגו'. נתן לו יוסף ונתנה לו אסנת. נתן לו מנשה נתן לו אפרים. וחלקו עם אחיו. הה"ד ותרב משאת בנימין ממשאות כולם. וישתו וישכרו עמו. עמו שתו אבל חוץ ממנו לא שתו. דא"ר לוי כל כ"ב שנה שלא ראה אותן לא טעם טעם יין. ואף הן לא טעמו טעם יין עד שראו אותו. הה"ד וישתו וישכרו עמו. עמו שתו חוץ ממנו לא שתו: (ו) ויצו לאשר על ביתו וגו' הבקר אור וגו'. א"ר לוי עובדא הוה בדרומי תמן חד פונדקי והוה קאים ולביש זונאי בליליא ואמר להון דהוון תמן קומו פוקו לבון דלווייתא אנא עבדא. והוון נפקין ולסטייא קדמין להון ומקפהין עליהון ועלין ומפלגין עמיה. חד זמן אזל ר"מ ואתקבל תמן. קם ולבש זונאי א"ל קום פוק לך דלווייתא אנא עבדא. א"ל אית לי אח ואנא יתיב מסכי ליה. א"ל ואן הוא. א"ל בכנישתא. א"ל ומה שמיה ואנא אזיל וקרי ליה. א"ל כי טוב. כל ההוא ליליא אזל ההוא פונדקאה צוה על תרעא דכנישתא כי טוב כי טוב ולא הוה שום בר נש עני ליה. בצפרא קם ר"מ ושוי חמריה דיזיל ליה א"ל התוא פונדקאה אן הוא ההוא אחוך דאמרת. א"ל הא

אתא

מתנות כהונה

שאלה עליך מה אהה עושה א"ל חכמי אמרתי לך כזאת כלומר שלחתי על אבי ואהה השיבתי על אבי א"ל כו'. וממילא ידע שמת אביו. ועל יצחק לא השיבוהו וממילא ידע שמת ולא אמרו לו כפי' שאין משיבין על הקלקלה: הנינה בי"א שנטים. שנא' הילדים אשר חנן אלהים את עבדך ועדיין לא נולד בנימין: יחנך צי. דהל"כ יברכך מבעינא ליה או כה"נ: כד ילדת כו'. כשילדתו אמו מתה: מן בנין כו'. כשנולדה יבא ויתן ראשו אלל ראשי כל' ישב אללי: לא טעם טעם יין. דכתיב ולקדקד מזי אחיו מזיר ממש היה כדלקמן סוף פ' ל"ה: תמן כו'. שם בארץ דרוס היה פונדקי אחד שהיה עומד בכל לילה ולבש מלבושיו: זונאי. פי' מלבושיו: והיה אומר. לאותן האורחים שהיו עמו קומו אלו לכם שאעשה לכם לוויה והיו יוצאים האורחים וגזלים היו מקדימין לפניהם והיו גזלים אותם ואחר כך היו הגזלים נכנסים עם אותם פונדקי והיו חולקים עמו את אשר גזלו מהאורחים: ואתקבל שם ללון קם הפונדקי בלילה והיה לובש מלבושיו ואמר לר"מ קום כו': מסכי המחין ונאפה ל' פוכה: ואנא כו'. ואנאי יושב ומאפה לו מתי שיבא והילך לו עמו א"ל הפונדקי ואנה הוא אחו האה א"ל בבית הכנסת והטעם שכן היה דרך האורחים ללון בבית הדאמריין כפרק ערבי פסחים או י"ל שכיון אל התורה המונחת בב"ה והיא מזהרת האדם להיות נשמר שלא ללאת בלילה שנאמר את האור כי טוב כדלקמן ח"ל הפונדק ומת שמו של אותו את ואנאי חלך וחקרא אותו: כל ההוא לילא כו'. כל אותו לילה היה הולך אותו פונדקי וקרא על שערי ב"ה כי טוב כי טוב ולא היה שם בן אדם עונה אותו: ושוי חמריה י"ל שהיה מחקעו כד"א משיי גומות וצילקוס גרם שרי כלומר הוירו מקום שהיה חסור שם אז י"ל העיר החמור שהיה מחמר אחריו ועיין ערך שי השני: אן הוא כו'. אנה הוא אחיך שאבדת שאתה מפנה עליו: א"ל הא אחא פ' כדי כבר בא לו שנא' וירא אלהים ט': וכן נאמר

כאן

אתא ליה (נבלשית 6) וירא אלהים את האור כי טוב : (ז) הן כסף וגו' תני רבי ישמעאל זה אחד מעשרה קלים וחמורין שכתובים בתורה . ה' כסף וגו' השיבנו אליך ק"ו ואיך נגנב . (שמות ו) הן בני ישראל לא שמעו אלק"ו ואיך ישמעני פרעה . (נמדנר יב) ויאמר ה' אל משה ואביה ירק יר בפניה וגו' ק"ו לשכינה י"ד . (דברים לא) הן בעודני חי עמכם היום ממרוי הייתם ק"ו ואף כי אחרי מותי . (ימימי יב) כי את הגלים רצתה וילאוך ק"ו ואיך תתחרה את הסוסים . (שם) ובארץ שלום אתה בוטח ק"ו ואיך תעשו בגאון הירדן . (ש"א כג) הנה אנחנו פה ביהודה יראים ק"ו ואף כי גל קעילה . (משלי י"ח) הן צדיק בארץ ישולם ק"ו ואף כי רשע וחוטא . (אסתר ט) ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה וגו' וק"ו בשאר מדינות המלך מה עשו . (יחזקאל טו) הנה בהיותו תמים לא יעשה למלאכה ק"ו אף כי אש אכלתהו ויחר וגו' : (ח) ויאמר גם עתה כדבריתם כן הוא . י' בני אדם שנמצא אחד מהן בגניבה אין כולן באסורא . אני איני עושה כן אלא אשתי ימצא אתו יהיה לי עבד . ויהפש בגדול החל ובקטן בלה . ולמה עבד כ שלא יאמר יודע היה היכן הוא מונח . וימצא הנביע באמתחת בנימין כיון שנמצא הנביע א"ל מה גנבא בר גנבתא . אמר להון גברא דיוסף יש כאן . שעירים יש כאן . אחים שמכרו אהיהם אתמהא . ויקרעו שמלותם וגו' . ר' פנחס בש"ר הושעיא שבטים גרמו לאביהם לקרוע לפיכך לקן גם הם . ויעמוס איש על חמורו וגו' . חד מנהון הוה נסיב טעוניה בחדא ידא ויהיב ליה על המריה . וישובו העירה וגו' . א"ר אבהו מטרפולין היתה זאת אמרת וישובו העירה . אלא מלמד שלא היתה חשובה בעיניהם אלא כעיר של עשרה בני אדם : (ט) ויאמר יהודה מה נאמר לאדוני בכסף ראשון . מה נדבר בכסף שני . מה נצטרק בנביע . מה נאמר לאדני במעשה תמר . מה נדבר בבלהה . ומה נצטרק בדינה . מה נאמר לאבא שבארץ כנען ביוסף . ומה נדבר בשמעון . מה נצטרק בבנימין . אם נאמר לך הטאנו גלוי וידוע שלא חטאנו . ואם נאמר לך שלא חטאנו האלהים מצא את עון עבדיך . א"ר יצחק מצא בעל חוב מקום לגבות שטריו . א"ר יצחק

כזה

מתנות כהונה

באן הבקר אור והאנשים שלחו : ק"ו לשכינה י"ד ויס . והא דכתיב אח"כ סגור ז' ימים היינו ממעט דיו לבא מן הדין להיות גדון כלחמורין בגמרא : באסירה בתפיסה צניח האסורין : אין כולם . בתמייה ועין ברמב"ן : ולמה עבד כן . למה עשה כן ולא החיל מיד בלמהחם בנימין : מה גנבא כו' . כלומר מה זאת אמה גנב כן רחל שגנבה את התרפים וצילקוט גרם הא גנבא כלומר הרי זאת לו שנטה אחר הטבע ומדת אמו והשיב להם בנימין לא כן הוא אלא יש כאן כו' נחשורר עשה עונש שיער עזים ששחטתם לרמות אביכם ועונש מכירת אחים זהו שגרמה לכם ולא ירשח אחי ה"ג צילקוט אמר להם יש כאן שיער ולגירס' הספר פי' אמר להם בנימין אחים הממוג' על בית יוסף עשה כזאת או אולי ל"ל עבדא דיוסף או עובדא דיוסף : שבטים גרמו כו' . במכירת יוסף שנא' ויקרע יעקב שמלותיו וע"ל פרשה פ"ד : לקן גם הם . במדה כנגד מדה שקרטו גם הם שמתתם : חד מנהון כו' . כל אחד מהם היה לוקח משאו ביד אחד ונשאו על חמורו ולא הונק לעזרה ודייק מדלא כתיב ויעזמו : בחד ידא . דייק הכי מדכתיב איש לכהויע כי כתיב גבורתו ציטר עזו : עיר בכל מקום פירושו עיר קטנה לאפוקי כפר וכדן הוא עיר גדולה וכדתיבא בכתובות בפ' הושעא בלגדת פטירתו של רבינו הקדוש : מטרפולין ופי' כעבד הם של שיהם כל יון מפרה הם פולין עירום : נאמר לאדוני בכסף ראשון : ממצר

זה שהוא ממצה את החבית ומעמידה על שמריה. ויאמר חלילה לי וגו'.
 הונא בש"ר אחא נער פורפיריה. האיך אשר נמצא הנביע בידו הוא
 היה לי עבד ואתם עלו לשלום אל אביכם. אמרין ליה השלום דכוליה
 נשפה. ורורה"ק צווחת (פסליס קיט) שלום רב לאוהבי תורתך :

פרשה צג (א) ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך
 דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי
 מוך כפרעה. (משליו) בני אם ערבת לרעך וגו' נוקשת באמרי פיך וגו'
 שיה זאת וגו'. א"ר הנינא ברח מן שלש והדבק בשלש. ברח
 מן הפקדונות. ומן המאונים. ומלעשות ערכות בין אדם לחבירו.
 דבק בחליצה. ובהפדת נדרים. ובהבאת שלום בין אדם לחבירו.
 ו"ר ברכיה א"ר שמעון בר אבא לית שמייה פקדון אלא פוק דין.
 א"ר בני אם ערבת לרעך זה יהודה אנכי אערבנו. (ססו) תקעת לזר
 פיך מידי תבקשנו. נוקשת באמרי פיך אם לא הביאותיו אליך. עשה
 את אפוא בני והנצל לך והדבק בעפר רגליו וקבל מלכותו ואדנותו ויגש
 ליו יהודה: (ב) כי הנה המלכים נועדו עברו יהדיו (פסליס מה). כי הנה
 מלכים זה יהודה ויוסף. עברו יהדיו זה נתמלא עברה על זה וזה נתמלא
 ברה על זה. (סז) המה ראו כן תמהו (נלאשית מג) ויתמהו האנשים איש
 ל רעהו. (פסליס מה) נבהלו נחפזו ולא יכלו אחיו וגו'. רעדה אחותם שם
 אלו

מתנות כהונה

. ממרק אוחו היסב מכל אשר בו עד שלא נשאר בו רק השמרים כך הקב"ה מדקדק להחייב
 מלה עלינו מדה דינו ודרש מלא כמו מלה: נערך פורפיריה היה מעטר ומנועט מלבשו
 ומר דרך ריהוק דעת וחזוק דברי' אמר חלילה כו'. אין אתם חשודים בעיני כלל רק הנער
 חו כדי לקסם על אחיו היכן הלך כך מלאתי בילקום ודרי' חלילה שבגדיו משמיע קול ועושה
 ילה כעין שדרשו רז"ל אלל הכי קרה שמו יעקב וגבי נכוד נר: השלום דכולא נשפה. ל'
 זפק יין כלומר נשך והורק כל שלום אם תעכב את זה בילקוט וכן בפירש"י גרם נשפה כלומר
 ק והלך לו ובפירש"י ראיתי רז"ל זהו שלום שניטפה החבית כולה כלומר שכבר אנו חסידים
 ולכ"י ואתה פורץ לחסרנו עד לא שארית עכ"ל ומתוכו נראה שניכסחו היתה נשפה: ורורח
 ודש כו'. כלומר כי לא מחשבותי מחשבותיכם כי כל הגלגולים אלו לעשות שלום בזהו ובהבא:
 גש אליו יהודה: מן הפקדונות. שלא יקבל פקדונות: מן המיאונין. שלא ילמוד את צמו או
 ה אחרת שמתמן ומפרש בגמרא במו' יבמות בפ' בית שמאי דלמא גדלה ונתיירטת בה:
 בות מפרש בגמרא בכרז בית שמאי בערבי ליון דעבדי שלוף ודון פירש"י שלוף עלמו מן
 זה ותוקע עלמו על הערב ליפרע ממנו קודם שתובע ללוה: בחליצה שומר טוב להלון
 ממנו מליבמה ומפרש טעמא ההם כחבא שאלו דאמר חבא שאלו הכונס לשם כו' לשם חיות
 ה ד"א כאליו פוגע בעריות וקרוב בעיני להיות הולד ממנו: ובהפדת נדרי' כדר' נתן דאמר
 נתן הנודר כאלו בנה צמה פי' בשעת איסור הצמות והמקיים כאלו הקריב עליה קרבן:
 הבאת שלום. שנה' בקש שלום ורדפהו ואחיה רדיפה רדיפה וכתוב רודף נדקה וחסד כו':
 ק דין כולא זה מביאך שלא תקבלנו ורש"י גרם פוקדין כלומר הצריות פוקדין אותו כל שעה
 לננו ממנו: לך והדבק בעפר כו'. התרפס דרש נוסריקון תהא נרפס וידוע תחת כפות
 יו: וקבל מלכותו כו'. דייק ורהב לשון מלכות ואדנות וכן כתיב בי הדומי: יהודה ויוסף.
 ה סף' באחיו ויוסף מלך במלרי': זה נתמלא כו'. עברו יהדיו דרש מלשון עברה וזשם

אלו השבטים. אמרו מלכים מדיינים אלו עם אלו ואלו מה איכפת לנו. יאי למלך מדיין עם מלך. ויגש אליו יהודה. (איוכ מה) אחד באחד יגשו זה יהודה ויוסף. ורוח לא יבא ביניהם אלו השבטים. אמרו מלכים מדיינים אלו עם אלו ואלו מה איכפת לנו: (ג) ד"א ויגש אליו יהודה. כתיב (משלי כ) תפוחי זהב במשכויות כסף. תרגום עקילס הגר חזורין דדבב בנו דיוסקרין דכסף. (ש) דבר דבור על אופניו. מה אופן זה מראה פנים מכל צד כך היו דבריו של יהודה נראים לכל צד בשעה שדבר עם יוסף. ד"א ויגש אליו יהודה ונו' כתיב (ס) מים עמוקים עצה בלב איש ונו'. לבאר עמוקה מליאה צונן והיו מימיה צוננין ויפין. ולא היתה בריה יכולת לשנות הימנה. בא אחד וקשר הכל בחבל ונימה בנימה משיחה במשיחה חלה הימנה ושתה. התחילו הכל דולין הימנה ושותין. כך לא זו יהודה משיב ליוסף דבר על דבר עד שעמד על לבו: (ד) ויגש אליו יהודה. הנה ימים באים נאם ה' ונגש חורש ונו' (עמוס ט). חורש זה יהודה. בקוצר זה יוסף שנא' (נחשית ז) והנה אנחנו מארמים אלומים. ודרך ענבים זה יהודה (איוכ ט) כי דרכתי לי יהודה קשת. במשך הזרע זה יוסף שמשך זרעו של אביו והורידו למצרים כדכתיב (יושע יח) בחבלי אדם אמשכם. (עמוס ט) ונחטפו ההרים עסים אלו השבטים. אמרו מלכים מדיינים אלו עם אלו ואלו מה איכפת לנו. ד"א ויגש אליו יהודה. ר' יהודה ור' נהמיה רבנן. ד"י אמר הנשה למלחמה המד"א (שי"י) ויגש יואב והעם אשר עמו למלחמה. ר"ג אמר הנשה לפיוס המד"א (יושע יד) ויגשו בני יהודה אל יהושע לפיוסו. רבנן אמרי הנשה לתפלה (מ"א יח) ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלהי ונו'. ר' אלעזר אמר פשט להון. אם למלחמה אני בא אם לפיוס אני בא אם לתפלה אני בא: (ח) בי אדני. בי ולא ביה. אם לממלא מלא אנה. אם לשמשא אנה. אם למפצע קיסין אנה. ד"א בי אדני בייח את מעביר עלינו אדני. שכך אמרת לנו הורידוהו אלי ונו' זו היא השמת עין נהפך הדבר שאמרת לסמיות עינים. אר"ם בנימוסות שלנו כתיב (עמוס

אם

מתנות כהונה

יאי למלך כו'. נאה והגון למלך שדין ויריב עם מלך דוגמתו ואנחנו נשתוק: חזורין על עם שהתפוח עגול כמו כפתור שחרגמו חזיר: בגו דיוסקרין. כמוך השלקן של כסף כן פירש' והערך: אופן גגל הסובב ועל כן מראה פנים לכל אד: כך היו כו'. שהיה מדבר דברי פיוסין ומרמז מחוק דברי יושר בעבר וסיה ועמיד וכמו שדרשו חז"ל לקמן מלשון ויגש שהכין עצמו לפיוס ותפלה ומלחמה: לשנות הימנה. גרסיק: ניימה חוט והערך גרם נוטא וגם הוא חבל ועיין בויקרא פרשה כ"ב משיחה גם הוא חבל דק: עד שעמד על לבו. שנלחו ורכך את לבבו מקשיטו ויהו ויגש אליו יהודה כנו' אל עצמותו ולבו נגש גם יכול לו: חורש זה יהודה בילקוט מסיים דכתיב ארכיב אפדים יחרוש יהודה: ה"צ אלו השבטים. שבכל מקום הגדולים נקראו בשם הרים כדכתיב שמש הרים את ריב ה' ודרשו חז"ל אין הרים אלא אבות ונפשו שפתוהיה עסים כלומר דברים טחים וסודים כיון עסים ולא היו נסתים ללאת לריב מהר: פשט להון. יהודה היה מפרש כל חותן כוונת ליוסף ואמר לו אם למלחמה אתה רוצה הריני מוכן כו'. וזילקוט גרם ר' אלעזר פשט להון: בי אחי כו'. כלומר בי תמלא כל מה שאתה רוצה ולא זו בצניעות: אם למלחמה כו'. אם אתה רוצה ממנו להיות שואב מים אתי טוב ממנו אם לשמש גם אחי את ממנו ואם לנפש עמים אחי טוב ממנו: בייח לשון נער ויללה שיש עלינו לנשק עליך חמם: לסמיות עין. לשון טפל על לשון בחילוף סמך נשיץ: בנימוסות כסדר טק וממוס שלט:

ומ

17

(עכ) אם אין לו ונמכר כנגבתו. וזה יש לו לשלם. ידבר נא עבדך דבר וגו' יכנסו דברי באוניך וקנתו של זה ע"י שמשכה פרעה לילה אחת לקה כנגעים הוא וכל ביתו דכתיב (נראה יג) ויגנע ה' את פרעה. הוהר שלא ילקה אותו האיש בצרעת. אמו של זה לא מתה אלא מקללתו של אבא וזמן תמן מיתת לה (סג נא) עם אשר תמצא את אלהיך לא יהיה. הוהר שלא יחול בך קללה אחת ואותו האיש מת. שנים ממנו נכנסו לכרך אחד שלם והחריבוהו. להלן בשביל נקבה כאן בשביל זכר. על חיבת העין בא. על אכסניא של הקב"ה שנא' בו (דכיים ג) חופף עליו כל היום עאכ"ו: (ו) ד"א ידבר נא עבדך וגו'. א"ר ירמיה בר שמעיה דבר אני מוציא מבפנים ומכנים דבר בנא ומכלה אתכם. א"ר חנין בשעה שהיה יהודה מעלה חמה היו שערות לבו בוקעות כליו ויוצאות. והיה נורת עששיות של ברזל לתוך פיו ומוציאן כאבק. כי כמוך כפרעה. מה פרעה נזר ואינו מקיים אף אתה נזר ואינך מקיים. מה פרעה להוט אחר הזכרים אף אתה כן. מה פרעה מלך ואתה שני לו בארץ מצרים. כך אבא מלך בארץ כנען ואני שני לו. ואם שולף אני את הרבי ממך אני מתחיל ובפרעה רבך אני מסיים. אילו אמר מפרעה אני מתחיל היה מניהו. כיון שאמר ממך אני מתחיל רמו למנשה ורפש חד רפש וזעת כל הפלמין. אמר דין רפש מן דבית אבא. כיון דחמא מיליה כן שרי משתעי מילין רכיכין אדני שאל: (ז) ד"א ויגש אליו יהודה. זו היא שנא' ברוה"ק ע"י שלמה (קסלס ז) החכמה תעזו לחכם וגו'. כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד יוסף הצדיק. א"ר יוחנן בשעה שתפס יוסף הצדיק את בנימין ואמר להם לאהיו האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד. א"ל יהודה בנימין את תפוס ושלום בבית אבא. מיד כעס יהודה ושאג בקול גדול והלך קולו ת' פרסה עד ששמע חושים בן דן זקפין מארץ כנען ובא אצל יהודה ושאלו שניהם ובקשה ארץ מצרים להפך. עליהם אמר איוב (איוז ד) שאנת אריה וקול שחל. שאנת אריה זה יהודה שכתוב בו נור אריה יהודה. וקול שחל זה חושים בן דן. ששניהם

מתנות כהונה

זמן חמין כו'. הס דברי הספר ולא דברי יודם: בן חמין. משם מאותו דבר שאמר עם אש וגו': על חיבת עין כו'. מאלתי פירושו על אשה שהיא חיבת עין כד"א טוב מראים עינים באשה יפה כו'. כלומר על אחותיו כך החרבנו כרך גדול על בנימין שנהלקו נבנה ב"ה והוא אכסניא של הקב"ה עאכ"ו ועוד יל שהמשך הדיבור כך הוא כלן כשציל זכר שהוא חיבת עין ולאכסניא של הקב"ה עאכ"ו ויהיה מלת עאכ"ו הנושא לכל הדיבור ושוב מאלתי און לי כרבי' בחיי ועיין שם והכי מוכח גירסת הילקוט ע"ש: דבר אני מושיא כו'. צילקוט גרם מפי ור"ל קול נעקה לגיר' הספר יל על השערות הנוקעין בגדיו וכדמפרש וחזיל: דבר בנא. במארים כד"א הסעבי מנא חמין דרש דבר כמו דבר מפי שהוא מיותר וגם כמו נוא: כאבק שהיה מכתן בשניו: אחר הזכרים. ששציל כך בחר כך כשציל יפיך: היה מיהו. ולא היה מדבר אליו מאומה שלא היה מהיירא ממנו: ורפש כו'. בעט בעיטה אחת כנגלו על הארץ וחרדה ומדעעס כל הסלמין: אמר דין גרסו'. פי' יאודה אמר בעיטה זאת היא מזרע בית אבא והיא רואה ולא ידע מה ורש' גרם ווי דין רפיס כו': כיון דחמא מילי' כן. כיון שראה יהודה הדבר כן וצילקוט לא גרם מיליה: שרי כו'. התחיל מדבר דברים רעים: תפס נחפס כלן: ושלום כו'. בנים אבא חושנים פי שלום יש והכי מוכח גירס' הילקוט דגרם ושלום יש בנים חניו: חושים קל

שישניהם נמשלו בארי שנא' (דברים ג) ולדן אמר דן נור אריה. ושני כפורים נתעו אלו גבוריו של יוסף. שכיון שכעס יהודה נשרו שיניהם של כולם. א"ר יב"ל אף אחיו כיון שראו יהודה בכעס אף הם נתמלאו חמה ובעמו בארץ ועשו אותה תלמים תלמים. שנא' (איוב ד) ליש אובר מבלי מרף זה יהודה שמסר עצמו על בנימין. אמר שמא ימחול לי הקב"ה על אותו עון שהטעיתי את אבא ואמרתיו לו אני מביאו לך. באותה שעה נתמלא חמה על יוסף. כיון שראה יוסף סימנין של יהודה מיד נודעו ונבחה. אמר אוי לי שמא יהרגוני. ומה הן סימנין שהן בו ביהודה. של בית שילו אמרו שני שלטונין זולגות דם. וי"א כמין שלמי הגבורים. והמשה לבושים היה לובש. נימה אחת היתה לו בלבו כיון שהיה כועס קודעת את כולם. מה עשה יוסף באותה שעה אותו עמוד של אבן שהיה יושב עליו בעמ בו ועשאו גל של צרות. מיד תמה יהודה ואמר זה גבור ממני. באותה שעה אחו יהודה תרבו לשולפה מתערה ואינה נשלפת לו. אמר יהודה ודאי זה ירא שמים הוא. לכך נאמר (קס"ג ו) החכמה תעוו להכם וגו' : (ח) אדני שאל את עבדיו וגו'. א"ל מתחלה באת עלינו בעלילה. כמה מדינות ירדו למצרים לשכר אוכל ולא שאלת אחד מהם. שמא בתך באנו ליקח. או אתה סבור לישא את אחותינו. אעפ"כ לא כסינו ממך. א"ל אני רואה כך שפטיש אתה יש באחיך פטיש כמותך. א"ל כל זאת שאתם רואה אני ערכתיו אותו. א"ל מפני מה לא עשית כן את אחיך בשמכרתם אותו לישמעאלים בב' כסף. וציערת את אביך הזקן ואמרת לו (נכס"ח ו) טורף מורף יוסף. כיון ששמע יהודה כך צעק ונכה בקול גדול אמר כי איך אעלה אל אבי. אמר יהודה לנפתלי לך וראה כמה שווקים במצרים. קפץ וחזר א"ל י"ב. אמר יהודה לאחיו אני אחריב מהם שלשה ומלו כל א"א אחד אחד ולא נשאר בהם איש אמרו לו אחיו יהודה מצרים אינה כשכם אם אתה מתריב מצרים תחריב את כל העולם. באותה שעה ולא יכול

יוסף

מתנות כהונה

דרגויו היה ועל שם כך נקרא חושים כד"א ולאחיו נחלן חושים : תלמים תלמים. כמו תלמי מחרישה : מבלי טרף וגו'. גרסי' : שמוסר כו'. וזהו ליש חובד שמסר עצמו לאיבוד כד"א חרמי חובד חבי על מחשבתו : ה"ג אמר שמא ימחול לי הקב"ה פי' בתמיס ודאי הוא שלא ימחול לי : אני מביאו לך. וזהו מבלי טרף שהבטיחו שלא יבא לכלל טרף מחריש וגנבי כדתי' בפרק חלו עשרות ובלקוט ריש פרשה זו גרס אחוה עון שהמרתיו לאבא טרף טורף יוסף וזהו מבלי טרף חכן צילקוט חובד גרס כנירס' הספר : ה"ג צילקוט מביאו לך וזני לביא יתפרדו חלו אחיו בחושה טעה כו' : צילקוט פרשה זו בספר חובד בית שילו חומרים עינו של ימין זולגת דם וי"א חמשה לבטחן היה לובש וימיה וכו' וטעות הסופר נגלה לפין ודוק : ה"ג קודעת חת כולם מה כו'. פי' הספר היתה קודעת חת כל הבגדים ויואלת וכו' צילקוט בהדיא : ה"ג חרבן לשולפה מחטרה לכך נאמר כו'. כדלעיל : שפטיש משמע קול ומדבר דברים הרבה הלל יש בחיך דברים ורחויים לדבר יותר ממך ולמה אתה מדבר לפניהם שלא כדרך החיך : את אחיך. עס אחיך : לנפתלי הוא היה קל דרגויו כמה שנא' נפתלי חילה שלוחה : אני אחריב כו'. שלא נשאר בו חס חשפה שהיו שליטים בנפשותם כי יוסף אינו ושמעון ובנימין היו נתפסים והע"ז דכתיב ויאלף אליהם חת שמעון חולי לא יאל עדין חירו' לגמרי וקרא דייק הכי דכתיב ויאלף אליהם וגו' משמע אליהם הויאלו להראות להם כי הוא חי עדין עלי פגע : כל א' וא' חת' חת' כלומר כל אחד ואחד מכס יקח לו שוק אחד ויחברנו והוא לבדו יחריב' מהם כי יהודה גבר בחייו : תהריב חת כל העולם כלו' חיל שנחריב למחרים כשם שא"ה שנחריב כל העולם או ר"ל שכל העולם

יוסף להתאפק. כיון שראה יוסף שהסכימה דעתם לההריב את מצרים. אמר יוסף בלבו מוטב שאתודע להם ואל יתריבו את מצרים אמר להם יוסף לא כך אמרתם שאחיו של זה מת אני אקראנו ויבא אצלכם. והיה קורא יוסף בן יעקב בא אצלי יוסף בן יעקב בא אצלי. והיו מסתכלין בארבע פינות הבית. אמר להם מה אתם רואים אני יוסף אחיכם מיד פרח נשמתן שנא' ולא יכלו אחיו ונ'. ולא האמינו לו עד שפרע עצמו והראה להם המילה: (ט) איד הייא בר אבא כל הדברים שאת קורא שדיבר יהודה ליוסף בפני אחיו עד שאת מניע ולא יכול יוסף להתאפק. היה בהם פיוס ליוסף ופיוס לאחיו ופיוס לבנימין. פיוס ליוסף דומר ראו היאך הוא נותן נפשו על בניה של רחל. פיוס לאחיו דומר ראו היאך הוא נותן נפשו על אחיו. פיוס לבנימין א"ל כשם שנתתי נפשי עליך כך אני נותן נפשי על אחיך. ולא יכול יוסף להתאפק ונ'. ר' חמא בר חנינא אמר לא עשה יוסף כשורה שאילו בעט בו א' מהם מיד היה מת. ר' שמואל בר נחמן אמר כהוגן וכשורה עשה יודע היה צדקן של אחיו. אמר חס ושלום אין אחי השודים על שפיכות דמים: (י) ויתן את קולו בבכי ולא יכלו אחיו לענות אותו ונ'. אבא כהן ברדלא אמר אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה. בלעם חכם של הגוים לא יכול לעמוד בתוכחתה של אתונו הה"ד (במדבר כג) ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא. יוסף קטנן של שבטים היה ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו הה"ד ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו. לכשיבא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא שנא' (תהלים נ) אוכיחך ואערכה לעיניך עאכ"ו: (יא) גשו נא אלי ויגשו. הראה להם את המילה. אני יוסף ועתה לא אתם שלחתם ונ'. וישימני לאב לפרעה לפטוהן כסיליון. לאדון לרבון. ומושל לשליט. מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו. שלא תעמיד את השעה. כי פי המדבר אליכם. בלה"ק. ר' אלעזר בן עזריה אמר אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה. ומה יוסף הצדיק שהוא ב"ו כשהוכיח את אחיו לא יכלו לעמוד בתוכחתו. הקב"ה שהוא דיין ובעל דין ויושב על כסא דין ודן כל אחד ואחד עאכ"ו שאין כל ב"ו יכולים לעמוד לפניו: (יב) ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך. וכי שני צוארים היו לו לבנימין אלא א"ר

מתנות כהונה

תולה במצרים לשבר משם אוכל ואם יתריבו נמלא כל העולם חרב ולאו דוקא כל העול. אלא כל הארצות אשר שם הרעב: שאתודע אהא מודע ויכר להם כד"א אל הסודע לרשות: שפרע גלה כל בגדיו עד המילה: על ציה של רחל. וכך היתה כוונתו בשעה שאמר לכו ומכרנו כדי שלא ימות בתוך הבזר וכמו שהעיד עליו הכתוב וידינו אל חיה זו: אני נותן כו'. על יוסף חס אמנא אמו: בעצו ט. דרמו ט דריסה אחת ברגל מפני צושה או המורה פן יגמלם כמעשי יום: ברדלא בן איש שמו היה דלא: עאכ"ו שלא יוכל לענות: כסיליון מושל וכן פירש' מלך בל' יון: שלא תעמוד. תעכב ותעצור השעה כיון שהשעה שעת רצון כד"א ויעמוד השמן פי' הפסיק: בלשון הקודש. וגלחא שאע"פ שבארץ כנען היו מספרים בלשון עברי לא היה שפתם צרורה ופיהם צפיהם כמו צפי עם קדש שלהם נתייחד לשון קדש וכמו שאמרו גבי בלעם גוי אע"פ שמסיה בלשון קדש לשונו סרוח: צוארין לשון יהוד כד"א בעליו אדויו וכן כתיב בסוף הס' ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד וכן על חלקת צואריו ומדלואריו בנימין אחא לדשחא צוארו של יוסף נמי אחא לדשחא דמסחמא שני סכיופ סיה על כוונה אחת

א"ר אלעזר בן פדת יוסף ראה ברוה"ק ששני בתי המקדשות עתידין ליבנות בחלקו של בנימין ועתידין ליהרב. ובנימין בכה על צואריו ראה שמשכן שילה עתיד ליעשות בחלקו של יוסף ועתיד ליהרב: (יג) ד"א ויתן את קולו בבכי. כשם שלא פייס יוסף את אחיו אלא בבכיה. כך הקב"ה אינו נואל את ישראל אלא מתוך בכיה. שנא' (ימיס לה) בבכי יבאו ובתחנונים אוכילם:

פרשה צד (א) והקול נשמע בית פרעה וגו'. כתיב (טו) אחת היא יונתי תמתי. זה אברהם שנא' (יחזקאל לג) אחד היה

אברהם. אחת היא לאמה זה יצחק שהיה יחיד לאמו. ברה היא ליולדתה זה יעקב שהיה ברור לאמו שהוא צדיק. ראוה בנות ויאשרוה אלו השבטים שנאמר והקול נשמע בית פרעה וגו'. מלכות ופילגשים ויהללוה זה יוסף (בראשית מה) הנמצא כזה וגו': (ב) זאת עשו וקחו את אביכם וגו' את טוב. זה גרים של פול שהן על עקת נפש. לכולם נתן לאיש וגו' ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים וגו'. א"ר יאשיה הלכו בנדירים אחר שיחת בני אדם. בר עיבור. לחם כמשמעו. מוזן א"ר אהא בר אילא מכאן שכל הדברים קריוס מוזן. ר' יוחנן כד הוה אכיל חלוטין הוה אמר לא אכלית מוזן יומא דא. וישלח את אחיו וגו'. א"ל אל תפסיעו פסיעה גסה ואל תעמידו עצמכם מד"ת והכניסו חמה לעיר: (ג) ויעלו ממצרים וגו' ויגיד לו לאמר עוד יוסף חי ויפג לבו וגו'. תני ר' חייא מה טיבו של בדאי הוה אפי' אומר דברים של אמת אין מאמינים אותו. וירא את העגלות. ואיתן העגלות ששלחו פרעה היכן היו. א"ל אותן עגלות ששלח פרעה לשאת

מתנות בהוגה

גם זואריו מיוצר הוא דהוה ליה למימר בכה עליו כדלקמן ויבך עליהם ומהר"ד אליהו מנרתי כתב ח"ל ולגבי יוסף דכתיב על זוארו כלשון יחיד והל"ל על זואריו כלשון רבים כו' עד אלא גבי יוסף דכתיב זוארו ולא זואריו כו' ואני בעיני יגעתי בכל הספרים קטון וגדול וכתב בכלם זואריו וכן מלאתי טוב בפירש"י ח"ל זואריו לשון יחיד כמו בעליו זואריו משמע שנים עכ"ל וראיתי ושמה"י: ברור לאמו. שהוה צדיק. שהוה סמוכה על צדקתו ואמרה עלי קללתך בני וכדמוכה תרגום חונקלוס. גרים כו'. פולין גריסות על עיקת נפש על נרות נפש מל' עקא כלומר מיישב הדעת ומעביר הדגה. וכן מלאתי בירוש' פ"ק דיומא בשביל כך היו מונעין מן כ"ג גריסין של פול מפני שמפיל את השניה על האדם: ה"ג א"ר יוחנן הלכו בנדירים אחר שיחת בני אדם א"ר יאשיהו הלכו בנדירים אחר לשון תורה כו'. והכי איתא בהדיא בירושלמי ב"ב הנודר מן המצוה: חלוטין קמה תלוס ברוחמין קדישא לביבה: לא אכלית כו'. לפי אכלתי מוזן ביום הזה ור' יוחנן לעמיה דלא ס"ל שכל הדברים קרוין מוזן אלא מה שבני אדם קורין מוזן והכי איתא בירוש' כד ר' יוחנן כלל חליטה כו' והא טיפין הנודר מן המזון מותר במים ובמלה פתח לה כו' יאשיהו דאמר הלכו בנדירים אחר לשון תורה כו'. עד ומזון שכל הדברים קרויים מוזן ובערוך גרס אליטון ופי' בו פירות גיטוסר אבל גירסת הספר היא ביר' בהדיא: ואל העמידו כו'. אל תעסקו מדבר הלכה וכשחז"ל שנים שמהלכין בדרך ואין ביניהם ד"ס דאויס לישרף שהיה חושש שימארו אורחותם עד שלא יוכלו לעסוק בתורה אע"פ שרש"י פי' בפי' החומש אל תעסקו בדבר הלכה זהו גירס' תלמוד שלנו בפ"ק דתענית אבל לפי גירסת הספר שלפנינו פירושו כמו שפירשתי: ה"ג בילקוט בפ"ק דתענית והכניסו בחמה לעיר. פי' הכניסו עצמכם לעיר בעוד שהחמה זורחת וכדאמר בפ"ק דתענית דאמר רב לעולם יאל אדם כבי טוב ויכנס כבי טוב: ויפג לבו וגו'. גרסינן: מזה טיבו כו'. וכן כתיב בראשונה אמר הכר נא וגו' לומר כי מות הוא ועכשיו עוד יוסף חי: העגלות וגו' גרסי'. וסיפיה דקרא אשר שלח יוסף והל"ל אשר שלח פרעה וה"ג בילקוט בהדיא ועגלות ששלח פרעה היכן היו אלא

לשאת אותו היתה ע"ז חקוקה עליהם עמד יהודה ושרפן . למוד הוא השבט הזה להיות שורף ע"ז . ר' לוי בשם ר' יוחנן בר שאילה אמר להם אם יאמין לכם הרי מוטב . ואם לאו אתם אומרים לו בשעה שפירשתי ממך לא בפרשת עגלה ערופה הייתי עוסק . הה"ד וירא את העגלות וגו' . ותהי רוח וגו' : (ד) ויאמר ישראל רב . רב כחו של יוסף בני שכמה צרות הניעוהו ועדיין הוא עומד בצדקו הרבה ממני שהטאתי שאמרת (יטעיה מ) נסתרה דרכי מה' וגו' . ובטוח אני שיש לי במה רב טובך . ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע . להיכן הלך א"ר נחמן שהלך לקוין ארזים שנמטע אברהם זקנו בכאר שבע המד"א (גלגלית כה) ויטע אשל וגו' . כתיב (שמות כו) והבריה התיכון בתוך הקרשים . א"ר לוי והבריה התיכון ל"ב אמה היה בו מהיכן מצאו אותו לשעה . אלא מלמד שהיו מוצנעין עמהן מימות יעקב אבינו . הה"ד (סס לה) וכל אשר נמצא אתו עצי שטים . אשר ימצא אתו אכ"כ אלא אשר נמצא אתו . א"ר לוי ממגדל צבעיא קצצום והביאום עמהן למצרים . ולא נמצא בהם לא קשר ולא פקע . אעין דשיטים הוה במגדלא והיו נוהגים בהם איסור משום קדושת הארון . אתון ושאלון לר' הנינא הבריהון דרבנן . אמר להם אל תשנו ממנהג אבותיכם : (ה) ויזבה זבחים לאלהי אביו יצחק . אריב"ל הזרתי על כל בעלי אנדה שבדרום שיאמרו לי פסוק זה ולא אמרו לי עד שעמדתי עם יהודה בן פדייה בן אתותו של בן הקפר ואמר לי . הרב והתלמיד שהיו מהלכין

מתנות כהונה

אוחן עגלות כו' : למוד הוא כו' . שנאמר ויעזבו סס את עצביהם וישאם דוד ונאשו מהו וישאם ושרפם כד"א ותעל משאח העיר עכ"ל נרור המור : אמר להם : יוסף לאחיו : עגלה ערופה כו' . כהב מהר"א מזרחי וז"ל ופי' וירא את העגלות וישמע דבר העגלה כמו וירא יעקב כי יש שבר במלכים עכ"ל . אבל לקמן פרשה ל"ה חיתא שנתן להם עגלות ממש וא"כ יהיה פי' העגלות כמו עגלה משולשת וכן לעגלות בית און אע"פ שנשתנו בנקודתן ומ"מ כל ימי הייתי קוהה זו מטעם שלפי המדרש הזה פשוטו של מקרא חלף הלך לו לגמרי והספק מעגלה לעגלה והנה מלאחי צפירש"י בסדר הזה וז"ל הלא בפרש' עגלות של המשכן הייתי עוסק עכ"ל וכן בפרשה ל"ה וז"ל בפרשת עגלות פירש ממנו עגלות המשכן במסכת שבת מה עשה יוסף נתן להם עגלות כדי שיהיה חכר שצפרשה עגלות פירש ממנו עכ"ל אכן גירסת הספר היא בכל ספרי רש"י חדשים גם ישנים וכן מלאחי צפירש"י כתב על קלף ישן גושן מאד וזילקוט וכתנחומא חולתם רבים וז"ל הזוהר ר"א אמר רמז ליה יוסף ליעקב על עגלה ערופה דהא כהיה פרקא אחפרם מנייה ואוקמיה עגלה ערופה דלויי חתיף על דאשתכח קטולא ולא חתיידע מאן קטיל ליה ומה שכתבתי בשם רש"י שעגלות ממש היו אולי נכחד כן על שמו ומעולם לא ילא מפיו ע"כ : הרבה ממני שהטאתי כו' . ויוסף עמד בתומתו עם ה' ולא הרהר אחר מדותיו יתברך דלמיכ לא היה ה' עמו ופירש"י גורם הרבה ממנו ה'אפתי מפי ובשעה שהביאו לו כתומת יוסף אמר נסתרה דרכי וגו' דלמיכ לא הגיעו לידי כך כן מלאחי צפי' ישן בפיוט של ר"ה : ובבבוח חמי כו' פירושו כעין ד"א וכן מלאחי צפירש"י וז"ל ועוד בטוח חמי כו' . ודרש רב על עה"כ כד"א מה רב טובך אשר לפניך לידרך והטעם כמו שפירש"י בתומש מאחר שראש ש"כ בניו היו בלמים שעל דאגה זו אמר בתחלה כי חרד אל בני אבל שאלה : רדויבן הלך כו' . כלומר מ"ט הלך לו לבאר שבע : נמצא משמע כבר היו מלוי צדיקים ששכר הימים ועיין במדרש חוית בפסוק עד שהמלך במסיעו : ממגדל צבעיא סס מקום וכדלקמן : אעין דשטים . ע"ז שטים : איסור איסור מלאכה והכי חיתא צירובלמי כהדיא בפרק מקום שנהנו : משום קדושת הארון . כיון שנעשה מהם ארון הקודש לא רצו להשתמש בהם השמים הולין : אתון כו' . צדיקים העומדי' אחריהם בלא ושאלו הם מותרים הם לעשות בהם מלאכה או לא : שיאמרו לי כי למת לא נאמר לאלהי אביו אברהם כי הוא היה

סהלכין בדרך בתחלה שואלים בשלום התלמיד ואח"כ שואלים בשלום הרב.
 א"ר הונא כד אתא ריב"ל לטבריא שאליה לר' יוחנן ולר"ל. ר"י אמר
 שחייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקינו. ור"ל אמר על ברית השבטים
 הקריב. בר קפרא ור' יוסף בר פטרוס חד מנהון אמר מה אבא היה להושי
 אחר גרונו אף אני להושי אחר גרוני. ואוהרנא אמר מה אבא משנה בן
 מבניו אף אני משנה בן מבני. חזרתי ואמרתי אבא לא היה עליו אלא
 שרחות נפש אחת בלבד. אבל אני יש עלי שרחות ע' נפש. ר' יודן אמר
 חמש ברכות ברכני אבא כנגדן נגלה עליה הקב"ה ה' פעמים וברכני. ר'
 יודן אמר חזרי ר' יודן אמר הייתי סבור שהוא ממעימי מאותן הברכות.
 זמה היו אותן הברכות (גלגלית כו) יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים וגו'
 זה יוסף. ר' ברכיה אמר תרתי ר"ב אמר אין הקב"ה מייחד שמו על
 בריה כשהוא חי אלא על בעלי יסורין. לפיכך אכ"כ ויזבח זבחים לאלהי
 יעקב אלא לאלהי אביו יצחק שכבר מת. ר"ב אמר אוהרי שהיה בעל

יסורין

מתנות כהונה

היה הראשון שהודיע אלהותו וכן משמע לקמן: שהיו מהלכין בדרך. עיין בספר רבינו בחיי
 ותמנא דלא גרס ליה וכן נראה עיקר ויתיישב הטוב דבר דבור על מכונו ומדבר כשיושב הרב עם
 תלמידיו בבית המדרש שהרב יושב לפניו מן התלמידים והמה יושבים לפניו פנים והבא
 לו מן החוץ פוגע בתלמידים תחלה ולפיכך הוכרח לשאול בשלום תחלה שאין מעבירין על המנחה
 ואח"כ שואל בשלום הרב וכן עשה יעקב אבינו ששאל בשלום אביו שהוא היה האחרון להצטרף
 והקרוז אליו והגורסת הספר קשה ליישב שהרי אמרו חז"ל גבי חנינא מישאל ועזריה וז"ל ורביה
 דקדמאה לא נאמר אלא ורביה דרביעאה זה גבריאל שהיה הלך אחריהם כתלמיד אחר הרב:
 ברית השבטים. שנכתב להם ברית עולם שלא יכלה זרעם שנא' שבועות מטות אומר בלה וכן
 דרשו חז"ל וזכרתי להם ברית ראשונים זה ברית השבטים ולפי שראה שהיו כלם שלמים וקיימי'
 הביא קרבן על בריתו זאת ולפי שזוהק זכרו בזרעה זאת שנא' והיית לקהל עמים וגו' אמר לאלהי
 אביו יצחק כך מלאתי בפירש': רהוץ אחר גרונו. לפיכך אהב את עשו כי יזד בפיו: אף אני
 כו'. שירד אל יוסף ללכללו עם: משנה בן כו'. שאהב את עשו: אף אני כו'. שלאהבת
 יוסף ירד למזרים כמו שנא' חלכה ואראנו בערם אמות: פרחות ע' לפש. ולפיכך יורד חי
 עמה בלי פשע מפני דוחק הרבים התלויים בי: ה' ברכות כו'. פירש' ואל שדי יבדך אותך עד
 אשר נחן אלהים להצטרף עכ"ל ע"ל הראשונה דכתיב בצרעה הראשונה וירח את ריח בגדיו
 ויצרעהו וגו' וכ"כ בעל העקידה שזה היה עיקר הצרעה. השני דכתיב ויחן לך האלהים מעל
 השמים וגו'. הג' יעבדוך עמים וגו' שפנעם הזאת נתן לו הממשלה זהאדנות על כל העמים.
 הד' ואל שדי יבדך אותך ויפדך ויבדך וגו'. ה' מהנות ח"י לו ולזרעו אחריו שנאמר ויחן לך את
 ברכת הצרעה לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגורייך: נגלה עלי הקב"ה ה' פעמים. אחד
 במראות הסולם השני בבית לבן שנא' שוב אל ארץ אבותיך ומולדתך וזהו עמך. הג' בבית לבן
 ג"כ כמו שנא' ויאמר אליו מלאך אלהים בחלום יעקב וגו' עד אנכי אל בית אל וגו' ושם היה
 ברכת העתודים. הרביעי אחר מעשה שכם שנא' קום עלה בית אל ושם עם וגו'. החמישי בצוהר
 פירשה וירח אלהים אליו עוד בצוואו מספן ארם ויבדך. אותו ומדכתיב עוד הוקסו מראה הרשעו'
 לשמה מה השניה ויבדך אותו אף הרשעו' כן וגם שם כתיב ושם עם בהשקט וצבצת ואל תירא
 ויחשבי הארץ שראספו עליך ומה שכתוב פה אל תירא וגו' צמת יצחק יעקב דבריו אלה אליו לא
 מלה עדיין במראה זו: כנגדן נגלה כו'. לפיכך אמר אלהי אביו יצחק: הייתי סבור כו'.
 מלאתי בפירש' הייתי סבור שיתקיימו בי אותן ברכות שזכרתי יצחק ונתקיימו ביוסף וע"ל הייתי
 סבור כו' הושיב חי שעכשו בל הקב"ה להטעימי מצרעת אבי יצחק שנא' וישתחוו לך לאומים
 ויזו לאום אלה מלכות זה יוסף שנעשה מלך והשתחוה לו שנאמר וירח אליו ויפול על זאריו:
 לפיכך אין כתיב כו'. מלאת באפיה נפשה היא ובל ליישב למה לא אמר ויזבח זבחים לאלהיו:
 שהיה בעל יסורין. שימו היו כמות והיה כולו בבית ולכן ייחד הקב"ה שמו עליו אפילו בחיי

יגזרין. רבנן אמרי רואים אפרו של יצחק כאילו צבור ע"ג המזבח לכך הזכיר את יצחק: (ו) ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה ונו' ויאמר אנכי האל אלהי אביך ואנכי אעלך גם עלה. אותך ואת כל הצדיקים כיוצא בך. ויוסף ישית ידו ונו'. ר' חגי בש"ר יצחק אמר ע"מ ויוסף ישית ידו על עיניך. ויקם יעקב ונו' ויקחו את מקניהם ונו' בניו ובני אינן כבנים. ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה ונו' ובני יששכר תולה ופוח ויוב ושמרון. ר"מ המא חד שמראי א"ל ר"מ מהיכן אתית. א"ל מן דיוסף. א"ל ר"מ לא. א"ל שמראי ואלא דמאן. א"ל מן דיששכר. א"ל מנא לך. א"ל דכתיב ובני יששכר תולה ופוח ויוב ושמרון אילין שמריא. אזל לגביה אפסוריקא א"ל אמר לי סבתון דיהודאי הודא מילא והיא תמהא. א"ל מה היא. א"ל אמר לי מן דמאן אתית אמרית ליה מן דיוסף אמר לי לא מן דיששכר דכתיב ובני יששכר תולה ופוח ויוב ושמרון אילין שמריא. א"ל הייך מן דיוסף אפקך מן יששכר לא אעלך: (ז) ובני בנימין בלע ונו'. בשעה שעמד יוסף עם בנימין שאליה אית לך בנין. א"ל אין. א"ל כמה. א"ל י'. אמר ומה שמהון. א"ל הוה לי חד אח והיו מעשיו נאים ונעימים ונשבה ממני והוצאתי להם שמות לשם המאורע של בלע שנבלע ממני. בכר שהיה בכור לי. אשבל שנשבה ממני. נרא שגר בארץ אחרת. נעמן שהיו מעשיו נאים ונעימים. אחי שהיה אחי ודאי. וראש שהיה לי לראש והוא ראשן של אחיו שנא' (דברים ג) תבאתה לראש יוסף. מופים שהיה יפה מאד בכל דבר. שכל הלכות שמסר שם ועבר ליעקב מסרן לו. וחופים שלא ראה בחופתי ולא ראיתי בחופתי. ושחיפו עליו דברים ואמרו (בראשית ג) היה רעה אבלתהו. וארד שהיה דומה לוורד. וארד על (ס) כי ארד אל בני אבל שאילה. ובני נפתלי שהם מפותלין על ע"ב ניר שהיו פותלין את עבודת הניר. יחצאל שחיצו אלהות בידן. והן מצוחצחין בשניהם ומלעינין בשפתותיהם. וגונו שהיו מגונים בלשונם

מתנות כהונה

שנא' חנכי אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק ואף כי אחרי מותו ולכן כתב אלהי אביו יצחק כלומר למי שמחה הקב"ה שמו עליו בתיים: ואת כל הצדיקים רבוי של גם דרש וחולי רמז לו על בתי שכלם מתאימים ומוס חין בהם ואף עלמתייהם העלו בני ישראל בצלחתם ממזרים או רמז שלא ישחקו שם בגלות ויעלם גם עלה וכן היה בסוף שלא נשארו כי אם הרשעים שמתו בשלשה ירי חפילה: ע"מ ויוסף כו'. הודיעו שימות שמה וע"מ כן ירד ואל יאמר שהבטחה העלייה יהיה בחייו: בנות בניו וכו'. דכתיב ובנות בניו: ובני בנות כו'. דלא כתיב בני בנותיו אלא בנות בניו: שמראי איש אחד ממשפחת שמרי: מהיכן אתית. מאיזה משפחה באת: ואלא דמאן. ואלא של מי אתו ומאיזה שבט באת: אפסוריקא נשיא שלהם: אמר לי סבתון כו'. זקן היהודים אמר לי דבר אחד והיה תמוה: מן דיוסף אפקך כו'. משבט יוסף הויליך בדברים של עשב ובשבט יששכר לא הכניסך שיאמרו לך הבא לחיה מאהר שמוחזקין לנו בשבט יוסף: אחי ודאי. מאב ואם: שהן מפתלין כו'. מלאחי באת"א שהיו בקיאים במעשה הפרוכת שהיה נארכ על שבטים ושמים נירין ולי' בהיפך שהיו אורגין אריגות לע"ג ככתוב במלכים ט' כ"ג וכדמפרש וכולך וחי לאו דמסתפינא אמינא דה"ג נפתלי שהיו פוסלין את עבודת הניר שכן הפותלין של ע"ב מרין סי' כמה שבדין ע"ג ואורגים בתיים לע"ג היו פוסלין ומחללין עבודת פרוכת הקדש שהיא נארכת על ע"ב מרין כדאי' בסוף מס' שקלים והוא בעיני כפפור ופרה: שחיצו כו'. חלקויה ומקטויה על אופנו: מוצחצחין כו'. עיני שריקה כד"א שרקו ויחרקו שן כלומר שהיו מחלוצים בנב

בלשונם. ויצר שהיה יצרו קשה מכל ב"א. ושלם שהיו מושלמים ליצורם ומשלמין רעה תורת טובה: (ח) כל הנפש הבאה וגו' ובני יוסף אשר יולד לו וגו'. ר' לוי בש"ר שמואל בר נחמן ראית מימך אדם נותן לחבירו ס"ו כוסות וחוזר ונותן לו עוד ג' והוא מונה [אותם] שבעים. אלא זו יוכבד שהשלימה מנין של ישראל במצרים. ר' לוי בשם רשב"ן אמר יוכבד עיבורה בארץ כנען ולידתה בארץ מצרים הה"ד (כמדכר טו) ושם אשת עמרם יוכבד וגו' על פיילי דמצרים נולדה. ר' לוי בש"ר שמואל בר נחמן למוד הקב"ה להיות מונה את השבט הזה עד שהוא במעי אמו הה"ד (דס"א כ"ה) לידותון בני ידותון גדליתו וצרי וישעיהו השביהו ומתתיהו. ה' בפרט ובכללן ששה. אלא אף שמעי מנאו הקב"ה עד שהוא במעי אמו. ואם יאמר לך אדם עשירי שמעי. אמור לו עשירי לדוכן. ר' לוי בש"ר שמואל בר נחמן שמש יעקב אבינו ממתו והקב"ה קורא אותן נפשות הה"ד (כמדכר נ"ג) ומספר את רובע ישראל. א"ר ברכיה כשרף הזה שאינו מספיק לצאת עד שמספיגין אותו. וי"א יעקב השלים עמהם את המנין. א"ר יצחק משל לשתי גנינות של מלך דיקומנייא וגאוסטיינא בשע' שהמלך נמנה עם אלו נמצאו שלמים. ובשעה שהמלך עוד נמנה עם אלו נמצאו שלמים. וי"א הקב"ה השלים עמהם את המנין. וי"א חושים בן דן השלים עמהם את המנין. בתורתו של ר"מ מצאו כתוב וכן דן חושים הה"ד (ש"ג כ"ד) ויבאו הנלעדה ואל ארץ תחתים חדשי וגו' בית ירח. ירח סינים מדה כנד מדה. דן נכנס בצלמוניתו אצל אביו ומתברך בע' אלף. ובנימין נכנס בעשרה ומתברך במ' אלף. וי"א סרח בת אשר השלימה עמהן את המנין. הה"ד (ש"ג כ"ה) ותקרא אשה חכמה מן העיר ויקרב אליה ותאמר האשה האתה

יואב

מתנות כהונה

אדם: למד רניל: אף שמעי. שמאלו אח"כ בגורלו ולא נמנה לא בבני אסף וידואן והימן: עשירי שמעי. פסוק הוא בדברי הימים סי' כ"ה: עשירי לדוכן. ואז כבר היה גדול בשנים ועיין שוב בפרש"י ורד"ק בדי' א"ר ברכיה כשרף הזה כו'. שרף הנוסף מעלי הקטף. ומיד מיד לאחו מן העץ מקבלין אותו ומסתפגין אותו בספוג שלא יאבד טפה ממנו: חושים בן דן. אע"פ שכבר נמנה במנין השאר מדכתיב בני דן לשון רבים הורה לנו כיון שלא ממנו משפחה רבה שעל שם כך נקרא חושים כחופים של קנים כדאי' במס' בבא בתרא היה נחשב לשנים כך כתב האב"א: ובתורתו כו'. פליג ולא ס"ל שחופים השלים המנין ולפיכך דקדק לכתוב וכן דן: חדשי וגו'. וסיפיה דקרא יובואו דנה: בית ירח סינים. שמות מקומות הן כדלקמן בפרש"י י"א ומדכתיב חדשי דרשו לשון ירח: מדה כנגד מדה. דייק מדכתיב יובואו דנה יען היא מדה כדמה כד"א יען וביען כן הוא כהדיח סוף מדרש שמואל: בצלמוניתו כחשוכה וככה רוח כי לא היה לו אלא בן אחד ולוחו היה חרש והאב"א פירשו לשון גלם ודמות שלא היה צי אלא הורה ועל שם שהיה חרש קראו כך: בשבעים אלף. בפרשת במדבר כתיב גבי בנימין שלשים וחמש אלף וארבע מאות וגבי דן ששים וארבע אלף ו' מאות ובפרש"י פנחס כתיב גבי דן ארבע וארבע אלף וד' מאות וכן גבי בנימין כתיב שם חמשה וארבעים אלף ושש מאות בין כך ובין כך בני דן רבו למעלה מבני בנימין אבל המספר הכתוב פה לא מלאתי בשום מקום אך א"ת ז"ל לבד מלאתי במדרש שמואל גורם גבי בנימין שלשים אלף וגבי דן ששים אלף ולא מנה אלא העשיריות ולא מספר האחדים דהיינו חמשה אלף מבנימין ושנים אלף מדן וכ"ש על המאות לא הקפיד וחפס לו המספר הנאמר בפרשת במדבר לכן נראה ששוב להניח גבי דן ששים אלף שכן עולה יפה לפי שני המספרים שבפרשת במדבר ובפרשת פנחס וגבי בנימין חפס לו המספר הסמוכה הכתוב בפרשת פנחס מלבד האחדים וכדלעיל ובמדרש שמואל שכתבתי חפס לו המספר

שפרשת

יואב. אמרה שמך יואב לומר שאתה אב לישראל ואין אתה אלא קוצר. ולית את לפום שמך. ולית את ודוד בני תורה. עד כאן תמו ד"ת. לא כתיב (דניס כ) כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום. וא"ל מאן את. אמרה ליה (סיכ) אנכי שלומי אמוני ישראל אני היא שהשלמתי מניינן של ישראל במצרים. אני שהשלמתי נאמן לנאמן יוסף למשה. מה אתה מבקש להמית עיר ולי שאני אם בישראל. מיד (סז) ויען יואב ויאמר הלילה חלילה לי וגו'. חלילה חלילה שתי פעמים. חלילה לדוד חלילה ליואב. חלילה למלכות בית דוד. אלא לא כן. אלא (סז) כי איש מדר אפרים שבע בן בכרי שמו נשא ידו במלך כדוד. אם במלך למה כדוד ואם כדוד למה במלך אלא א"ר עזריה בשם רבי יהודה בר סימון כל שמעמיד פניו במלך כאילו העמיד פניו בת"ח כל שכן במלך ות"ח. ר' יודן אמר כל המעיז פניו במלך כאילו מעיז פניו בשכינת. (סז) ותאמר הנה ראשו מושלך אליך. מנא ידעה. אלא אמרה כל דמחצוף אפיה במלכות בית דוד מרים הוא ראשיה מלעיל. מיד (סז) ותבא האשה אל כל העם בחכמתה אמרה להון לית אתון ידעין מילין דדוד. הירא אומה קמת בהון. הירא מלכותא קמת בהון. אמרון לה ומה הוא בעי. א"ל אלף גוברין. ולא טב אלף גוברין מלמחרבה מדינתכון. אמרון לה כל חד וחד ליהב לפום מה דאית ליה. א"ל דלמא אנב פיוסא שביק ציבחר. עבדא נפשא כמה דאזלא מפייסא. והדרא מאלף לחמש מאין למאה לעשרה לחד והוא אכסנאי. ומנו שבע בן בכרי. מיד ויכרתו את ראשו: (ט) תני סיעה של בני אדם שאמרו להם לסטים תנו לנו אחד

מכם

מתנות כהונה

שכפרתה במדבר לבדו אמנם סוף מדרש שמואל גרס כמו כאן וז"ל שלך הלך יואב סחלה לך בעבור שהיה עם רב ואולי צין כך וצין כך יתחרט המלך וימנע אותו ונמנע שלא יהיה נפקד חפ"י אחד מן השבטים היפוך פירושו של הרד"ק ז"ל וצילקוס שמואל יש עוד פעם אחר עיין סס: ולית את כו'. אין אתה עושה לפי הוראות שמך: עד כאן תמו. דייק מדכתיב בקרא וכן התמו נוטריקון עד כאן התמו: נאמן יוסף שהיה נאמן בזית אדונו: לנאמן למשה שנא' בכל זיתי נאמן הוא וסרחגלתה למשה היכן יוסף עמון בלאת ישראל ממזרים ומשה העלה עצמותיו וכו' במדרש קהלת כהדיא: ואם ישראל. על שם שהיתה זקנה מאוד קראה עצמה אם לכל ישראל כמנהג בני אדם שקורין לאשה זקנה אם: אם במלך כו'. כלומר למה נאמרו שהיה במלך כדוד: שבעמיד כלומר שמעו: כל שמעמיד פניו במלך כו'. במדרש קהלת הגירסא הפוכה: בשכינתה במלך דרש על הקב"ה: מנא ידעה. שחעלה בידה מן השמים שחאמר מושלך משמע כאילו כבר הוא מושלך שמה אינו חייב מיתה ולא תעלה בידה ויוסף עוד חרוץ אף על חרון: מרים מורס הוא מעליו מן השמים ולקמן במדרש קהלת איתא שהיה שאלה אותו מלך שבשביל כך חייב מיתה: לית אתון כו'. וכי אין אתם יודעין דבריו ועיינו של דוד איה אומה עמדה בפניהם ואיזה מלכות עמדה בפניהם אמרו לה ומה הוא רוצה ממנו שיחפיים בו וילך לו אמרה להם אלף אנשים הוא רוצה מכם וילך לו וכי אין טוב לתת לו אלף אנשים משיחריב את כל העיר שלכם אמרו לה גרסי' אמרו לה כל אחד ואחד ממנו יתן מנשפות ביתו לפי התשבון שיש לו אנשה להם שמה עם הפיוס שאלך ופייסנו ייח מעט מן האלף ועשתה את עצמה כאילו הולכת ומפייס אותה וחזרה מאלף לה' מאות כלומר א"ל אינו חפץ מכם חלף ה' מאות וכן חזרה והלכה ואמרה להם אינו מבקש חלף ק' ושוב אמרה אינו מבקש חלף י' ושוב אמרה אינו מבקש חלף אחד ואותו אחד גם הוא אינו צן עיר חלף אכסניא ובשבילו לנו נתפסים כולנו: תני סיעה כו'. חזורה של בני אדם וכל זה תמנא בירוש' פ"ס דמס' תמורה ח"ר יודא כו'. כלומר הא דמי שאם אמרו הו לנו אחד פסס שאל ימסרוהו סינו אע"פ שאמרו סט לנו זה הניש אל יתורה כו'.

מכם ונהרננו ואם לאו אנו הורגים אתכם יהרגו כולם ואל ימסרו נפש אחת מישראל. ואם יחדוהו להן כשבע בן בכרי נותנין ואל יהרגו כולם. א"ר יהודה בד"א בזמן שהוא מכפנים והן מבחזין. אבל הוא מכפנים והן מכפנים הואיל והוא נהרג והן נהרגים יתנו להם ואל יהרגו כולם. כגון שהוא אומר (שי"כ) ותבא האשה אל כל העם הואיל והוא נהרג ואתם נהרגים תנוהו להם ואל תהרגו כולכם. ר"ש אמר כך אמרה להם כל המורד במלכות בית דוד חייב מיתה. עולא בן קישור תבעתיה מלכותא. קם וערק לגבי ריב"ל ללוד. שדר פרידיסקי בתריה. איטפל ליה ריב"ל ופייסיה וא"ל מוטב דלקטול ההוא נברא ולא ליענשו ציבורא על ידיה איפייס ליה ויהביה ניהליה. הוה קא משתעי אליהו בהדיה כיון דעבד הכי לא אתא לגביה. צם עלוי תלתין יומי ואתחזי ליה. א"ל מאי מעמא אפגר מר. א"ל וכי חבר אני למוסרות. א"ל ולא מתניתא היא סיעה של בני אדם וכו'. אמר וכי משנת הסידים היא מיבעי ליה מלתא מתעבדא ע"י אהרני ולא על ידך. תני בשעה שעלה נבוכדנצר לכבוש את יהויקים עלה וישב בדפני של אנטוכיא. ירדה סנהדרי גדולה לקראתו. אמרו לו הניע זמנו של בית הזה ליחרב. אמר להם לאו אלא יהויקים מלך יהודה מרד בי תנו אותו לי ואני אלך. אזלון ואמרין ליהויקים נבוכדנצר בעי לך. אמרו להו וכך עושים דוחים נפש מפני נפש לא כן כתיב (דנ"ג) לא תסגיר עבד אל אדוניו. אמרו לו לא כך עשה זקנך לשבע בן בכרי הה"ד (שי"ג) הנה ראשו מושלך אליך בעד החומה. כיון שלא שמע להם עמדו ונטלוהו ושלשלו אותו ופייליה :

ואת

מתנות כהונה

שהוא נלמד בפנים והם מבחזין ויכלו למלט את נפשם אבל אם כולם בפנים הואיל כו'. חסא שמסיים ואם יחדוהו כהאי עובדא דשבע בן בכרי שהיו כולם בפנים ולא יוכלו להמלט ימסרוהו אע"פ שאין בו חטא משפט מות ור' שמעון פליג עליה וסבר דהאי דתני כשבע בן בכרי היינו לענין חוב מיתה דוקא אבל אם אינו חייב מיתה לא ימסרוהו והכי פליגי נמי ר' יוחנן ור"ל צירובלמי ומייתי לה הסמ"ג סימן קס"ה והא לך לשון ירושלמי פ"ח דמסכת תרומה ייחדו להן אחד כשבע בן בכרי ימסרוהו ר"ל אמר והוא שהי"ב מיתה כשבע בן בכרי ור' יוחנן אמר אע"פ שאינו חייב מיתה ע"כ הרי שר"ל סבר צרישא דאמר תנו לנו אחד מכס כו' היינו אע"פ שיחדוהו לא ימסרוהו כיון שאינו חייב מיתה כשבע בן בכרי כר' שמעון דתוספתא ור' יוחנן סבר דרישא קמיירי שיוכלו להמלט אז לא ימסרוהו אבל אם הייחד הוא באופן שלא יוכלו להמלט כמעשה של שבע בן בכרי מותר למסרו אע"פ שאינו חייב מיתה כי כן אמרה להם סרה צה אשר כסדרת ר' יודא בתוספתא: **עולא** בן קישור תבעתיה מלכותא. גרסינן וכו' צירובלמי במסכת תרומות צפרק האשה שהיתה חובלת ופי' המלכות הצעה אוחו להמיתו: **שלח** המלך פרידיסקא אחריו. פי' הערוך עליה וכתב המלך צידו: **איטפל** וזקק ר' יהושע לעולא והיה מפי"ס אותו ואל וכי לא טוב הוא לך לפני ה' יחברך שימיתו אותך לצדך ולא יענשו כל הציבור על ידך ונחפיים לו ונחמוהו לו לאחוה עליה המלך: **בתחלה** הוה קא משתעי כו'. קודם לכן היה רגיל אליהו הנביא לדבר עם ר' יהושע בן לוי וכיון שעשה כן לא צה אליהו שוב אליו והיה ריב"ל גם עליו ובצילו ל' יום ונראה אליו אליהו: **אפגר** לשון ציטול כדאמרין צעלמא יומא דמפנרא ציה דבין כלומר בעלם עומד מלכא אללי: **למוסרות** המוסרים נפש מישראל למיתה: **מבעי** כו'. הדבר הזה היה צריך לעשות על ידי אחר ולא על ידך: **בדפני** כו'. פי' הערוך דגלה משפט הרגלה הרגום ונחן דפני: **הניע** כו'. דרך שאלה וקובלנא צרוה נשברה: **אזלון** כו'. הלכו הסנהדרין והאמרו כן ליהויקים נבוכד נר מבקש אותך: **ושלשלו** הורידוהו אליו הון לחומה: **ופייליה** נקטוהו וחלק אותו לצרכים במיתה משונה ועיין סוף פ' מנורע: **בתיב** זאב כו'.

פְּרִשְׁתָּה צִה (א) ואת יהודה שלח לפניו . כתיב (ישעי' סה) זאב ומלה ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל תבן . בא וראה כל מה שזכרה הקב"ה בעוה"ז מרפא אותו לע"ל . העורים מתרפאין שנא' (ס' לט) אז תפקחנה עיני עורים . והפסחים מתרפאין שנא' (ס' ע) אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם . וכשם שהאדם הולך כך הוא בא . הולך עור ובא עור . חרש ובא חרש . אלם ובא אלם . כשם שהוא הולך לבוש כך הוא בא לבוש . ממי את למד משמואל שראה אותו שאול מה הוא אומר לאשה מה תארו . ותאמר (י"א כה) איש זקן והוא עומה מעיל . שכך היה לבוש שנא' (ס' נ) ומעיל קמץ תעשה לו אמו . ולמה כשם שהאדם הולך כך הוא בא שלא יאמרו כשהם היים לא ריפאן משמתו ריפאן (הקב"ה ואח"כ הביאן) דומה שאינן אותו אלא אלו אחרים הם . אמר הקב"ה אם כן יעמד כמו שהלכו ואח"כ אני מרפא אותן למה (ישעי' מג) לפני לא נוצר אל . ואני מרפא אותן . ואף ההיות מתרפאות שנא' (ס' סה) זאב ומלה ירעו כאחד . הכל מתרפאים מי שהביא מכה על הכל אינו מתרפא . אלא (ס' ע) ונחש עפר להמו . למה שהוא הוריד הבריות לעפר . ד"א זאב ומלה . זאב זה בנימין ומלה אלו השבטים שנא' (יכמ"ג נ) שה פוזרה ישראל . ירעו כאחד אימתי . כשירד בנימין עמהם והיה יעקב אומר להם (בראשית מג) לא ירד בני עמכם . וכיון שהגיעה שעה וירד עמהם היו ממצעים אותו והיו משמרים אותו . וכן ביוסף אומר (ס' מג) וישא את עיניו וירא את בנימין . אריה זה יהודה (ס' מט) גור אריה יהודה . כבקר זה יוסף (דברים לג) בכור שורו הדר לו . נמצאו אוכלים באחת (בראשית מג) וישבו לפניו וגו' וישא משאות . הוי ואריה כבקר יאכל תבן . לפיכך ואת יהודה שלח לפניו . אמר הכתוב (ישעי' י"א) וסרה קנאת אפרים . לפי שהיה יעקב אבינו כבוד שיהודה הרג את יוסף בשעה שהביאו לו את הכתונת שנאמר (בראשית לג) ויכירה ויאמר כתונת בני חיה רעה ואין חיה רעה אלא אריה : (ב) ד"א ואת יהודה שלח לפניו . ר' חנינא בריה דר' אחא ור' חנינא . ה"א להתקין לו בית דירה . וה"א להתקין לו בית וועד שיהא מורה בו דברי תורה . ושיהיו השבטים לומדים בו . תדע לך שהוא כן . כיון שהלך לו יוסף מאצלו היה יודע באיזה פרק פירש ממנו שהיה משנה אותו . כיון שבאו אחי יוסף

מתנות כהונה

דבנו בחיי גרם אשכול שור וארי מניחין זה עם זה ועכשו הולך חלו בשליחות ה' זאב מ' ה"ג זילקוט שמואל ותרון לשון אלם וכסם שהאדם צל לבוש זילקוט מסיים שנאמר תהפך כחומר חותם ויטוב כמו לבוש שכן היה לבוש בחייו . זילקוט ישעיהו גרם הכי ואח"כ אני מרפא חוקן ואף הרוח כו' מי שהביא כו' : זה הנפש . וכדמפרש ואזיל : שהוא הוריד כו' . שמחמתו נקנסה מיטה על כל הוי : כשירד . כלומר כשנה עליהם יוסף סירד צימון עמהם זילקוט גרם כשיבא : בומצעים אותו . הוי ונתחין אותו באמצעות' כדי לשמרו היטב מאריה ונבני : ה"ג זכן ביוסף אומר וישא כו' . פי' וכן גבי יוסף מצינו שאמר הכתוב וישא חל משמע שהיה צריך לכיון עיניו היטב עד שיראו אותו מתוך שהיה מוצלע בחוכם : לפיכך ואת יהודה כו' . פי' ישא לפי שהיה שלם עמו לפיכך שלחו חל יוסף וה"ג רבינו בחיי שלח לפניו חל יוסף : ואין חוס דעה חלף אריה . ויהודה נקרא שמו אריה כמו שנאמר גור אריה יהודה ועכשו שלחו חלו הכי שסרה השנאה מכל האדמים : שיהא מורה כו' . להכות דייק מלשון הוראה נראה דגרסינן לגומדים זו והכי מוכח גירסתו זילקוט דגרם ושיהיו השבטים הוגים שם תורה : משנה אותו . כלומר

יוסף אצלו ואמרו לו עוד יוסף חי ויפג לבו נזכר באיזה פרק פירש הימנו .
 ואמר בלבו יודע אני שבפרק עגלה ערופה פירש ממני יוסף . א"ל אם
 אתם יודעים באיזה פרק פירש הימני אני מאמין לכם . אף יוסף היה יודע
 באיזה פרק פירש הימנו . מה עשה יוסף נתן להם עגלות שנא' (בראשית טו)
 ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה . ללמדך שבכ"מ שהיה יעקב יושב
 היה עוסק בתורה כשם שהיו אבותיו . ועד עכשיו לא נתנה תורה וכתוב
 באברהם (טו) וישמור משמרתו . ומהיכן למד אברהם את התורה . ר'
 שמעון אומר נעשו שתי כליותיו כשתי כדים של מים והיו נובעות תורה .
 ומנין שכן הוא . שנא' (סנלס טו) אף לילות יסרוני כליותי . ר' לוי אמר
 מעצמו למד תורה שנא' (משלי יד) מדרכיו ישבע סוג לב ומעליו איש טוב .
 ר' יונתן שר הכירה אמר אפי' ערובי תבשילין היה אברהם יודע שנאמר
 (בראשית טו) עקב אשר שמע אברהם וגו' . וכן כמה שנים הכיר אברהם את
 בוראו בן מ"ח שנה הכיר את בוראו . ר"ל אמר בן ג' שנים דכתיב עקב
 מנין עקב ואברהם היה קע"ה שנים נמצאת למד שכן ג' שנים הכיר את
 בוראו . והיה משמר דקדוקי תורה והיה מלמד את בניו שנאמר (טו יב) כי
 ידעתיו וגו' . א"ל הקב"ה את למדת בניך תורה בעוה"ז אבל בעוה"ב אני
 בכבודי מלמד לכם את התורה שנאמר (ישעי נד) וכל בניך למודי ה' :
 (ג) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים . מפני מה אמר הכתוב ומקצה
 אחיו ללמדך שלא היו נבורים . ומי היו הללו חמשה אנשים ראובן לוי
 בנימין שמעון יששכר . ומפני מה לקח יוסף הצדיק הללו חמשה אנשים
 מאחיו . שהיה יודע באחיו כל נבור ונבור שהיה בהם ועשה הדבר בהכמה
 אמר אם מעמיד אני נבורים לפני פרעה רואה אותן ועושה אותן אנשי
 מלהמתו . כל מי שנכפל שמו בברכתו של משה היה נבור . וכל מי שלא
 נכפל שמו לא היה נבור . יהודה שהיה נבור כפל שמו שנא' (דברים ג) וזאת
 ליהודה שמע ה' קול יהודה לפיכך לא העמיד אותו לפני פרעה . וכגון
 גפתלי שנא' (ט) ולגפתלי אמר גפתלי . וכגון אשר (ט) ולאשר אמר ברוך
 מבנים אשר . וכגון דן שנא' (ט) ולדן אמר דן . וכגון זבולון שנא' (ט)
 ולזבולון אמר שמה זבולון . וכגון גר (ט) ולגר אמר ברוך מרחיב גר . לפיכך
 לא העמיד אלו לפני פרעה . והשאר שלא כפל שמותם לא היו נבורים
 לפיכך העמידם לפני פרעה . לכך כתיב ומקצה אחיו לקח ולא זכר שמותם
 כאן לפי שלא היו נבורים . ויאמר יוסף הבו מקניכם וגו' הסוס לקבלי

וקלף

מתנות כהונה

כלומר לומד עמו כד"ה ושנחה לנבין : אם תחס יודעי' כו' . שודאי יוסף אמר זה לסי' מדכתיב
 עגלות על פי פרעה והח"כ כתיב אשר שלח יוסף משמע ששלחם יוסף לסימן ברשעה פרעה דח"כ
 למה ליה לשלוח עגלות ופי לא נמצא עגלות בארץ כענן כן משמעות מחמר זה ולא כמחמר הכתוב
 לעיל פ' ג"ד ודוק גם כאן פירש' וז"ל בפ' עגלות פירש ממנו עגלות המשכן במס' שבת מה עשה
 יוסף נתן להם עגלות כדי שיהא יוכר שפרשת עגלות פירש ממנו עכ"ל : שבבבל מקום כו' .
 שהרי אף בשעה ששלח את יוסף מאחו היה עוסק בחורה : עד עכשיו כו' . כלומר שהרי עד
 עכשיו כו' : וישמור משמרתו וגו' . גרסינן : אשר שמע אברהם וגו' . גרסינן סיפיה דקב"ה
 וישמור משמרתו פי' משמרת למשמרתו כגון עירובי תבשילין ועיל' פ' פ' ופ' ס"ד : שלא הו'
 נבורים . ומקצה דריש לשון מוקצה ודבר טפל : ה"ל ולא זכר שמותן . פירש' בכפל לפי שלא פי' :

וקלף בצליא. (פירוש כבר הלכו מנגדנו) מהם מתו מהם נמכרו ומכספנו ומחמדנו אנו ערומים מהם וקלופים כבצל הנקלף. מתו הסוסים והשלכנו בתוץ מנגדנו והכלבים אכלום וקלפו את עורם :

סדר ויחי

פרשה צז (א) ויחי יעקב בארץ מצרים. למה פרשה זו מתומה מכל הפרשיות של תורה אלא כיון שנפטר יעקב אבינו התחילה שעבוד מצרים על ישראל. ד"א למה היא סתומה מפני שבקש יעקב אבינו לגלות את הקץ ונסתם ממנו. ד"א למה היא סתומה מפני שסתם ממנו כל צרות שבעולם: (ב) ויקרבו ימי ישראל למות. כתיב (תהלים נט) כי גר אנכי עמך תושב וגו'. (דסי' א ט) כי גרים אנחנו לפניך כצל ימינו על הארץ ואין מקוה. והלואי כצלו של כותל או כצלו של אילן. אלא כצלו של עוף בשעה שהוא עף דכתיב (תהלים קמד) כצל עובר. ואין מקוה ואין מי שיקוה שלא ימות הכל יודעים ואומדין בפיהט שהן מתים. אברהם אמר (בראשית טו) ואנכי הולך עירי. יצחק אמר (שם כו) ואברכה לפני ה' לפני מותי. אף יעקב אמר ושכבתי עם אבותי אימתי בשעה שנטה למות: (ג) ויקרבו ימי ישראל. כתיב (קהל' ה) אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח ואין שלטון ביום המות. ר' יהושע דסכנין בשם רבי לוי הצוצרות שעשה משה במדבר בשעה שנטה למות נגזם הקב"ה שלא יהא אחר תוקע בהן והן באים אצלו. דכתיב (דברים לא) הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם. לקיים מה שנא' ואין שלטון ביום המות. ד"א ואין שלטון ביום המות. כשעשה זמרי אותו מעשה מה כתיב שם (במדבר כה) ויבא אחר איש ישראל אל הקבה והיכן היה משה. ופנחס מדבר לפני משה. אלא לקיים ואין שלטון ביום המות. ואין מות אלא לשון השפלה. ניתנה הישועה לפנחס והשפיל את משה. ואף דוד כתיב בו (מלא' ה) והמלך דוד זקן. וכיון שנטה למות מה כתיב בו (שם ז) ויקרבו ימי המלך דוד אכ"כ אלא ויקרבו ימי דוד. ואף יעקב כיון שנטה למות התחיל משפיל עצמו לפני יוסף וא"ל אם נא מצאתי חן בעיניך אימתי כשקרב למיתה שנאמר ויקרבו ימי ישראל למות: (ד) אמר ר"ל היך אתה שוכב ואין אתה מת שנאמר ויקרבו ימי ישראל למות. מת ויקרבו

מתנות כהונה

מתו הסוסים. הוא פי' אחר: מנגדינו. הוא פירוש של לקבלי מנגד תרגום אונקלוס לקבלי ומ' אחר בלשון אמת וז' ולפי פירוש רש"י זה בללויא פירוש שר כדליתא בדרים ובכמה דוכתין: ויחי התחיל שעבוד. עין בפרש"י בחומש: שסתם ממנו כו'. מיעקב אבינו נשכה כל צרה בהיותו במצרים וכדליתא בספר הזהר שאלו שבעה עשר שנה היו עיקר בחייו בלא צרה: ה' צ תושב ככל אבותיו: ש"ל אילן. שהוא עומד זמן מה: הקהילו אלי. למה לא צוה לתקוע בהנהרות בלא שהקב"ה נחם: והיכן היה משה. כלומר והלא שכ היה: ואין מות. במקום הזה הלא לשון השפלה וכמו שאמר הכתוב כי מתו כל האנשים: ימי דוד. ושם המלכות לא חקר על שם ואין שלטון וגו': אם נא לשון בקשה: ה' צ אמר ר"ל אל הקב"ה היך: היך לשון שבעה: אתה שוכב כו'. דייק מדכתיב במד' הכי ושכבתי ולא אמר ואמות כמו שאמר בראשונה ויקרבו

ויקרבו. אמר הקב"ה היום קובל עליך לומר כי הוא יקום. כאדם שאומר פלוני קרב על חבירו הוי ויקרבו. וכל מי שנא' בו קריבה למות לא הגיע לימי אבותיו. דוד כתיב בו קריבה ויקרבו ימי דוד למות לא הגיע לימי אבותיו. בועז ועובד ישי. עובד אמרו חכמים יותר מת' שנה היו חייו. ודוד לא היה אלא ע' שנה ולא הגיע לימי אבותיו לפיכך כתיב בו קריבה. עמרם היה קל"ז שנה ומשה לא היה אלא ק"כ שנה לפיכך כתיב בו קריבה (דניאל נא) הן קרבו ימים למות. ויעקב כתיב בו קריבה שלא הגיע לימי אבותיו. אברהם היה קע"ה שנה יצחק ק"פ ויעקב קמ"ז. לפיכך כתיב בו קריבה ויקרבו ימי ישראל: (ה) ויקרא לבנו ליוסף. למה לא קרא לא לראובן ולא ליהודה וראובן הוא הבכור ויהודה הוא המלך והניהן וקרא ליוסף למה כן. בשביל שהיה סיפק בידו לעשות לפיכך ויקרא לבנו ליוסף. ולפי שהשעה מסורה לו. אל נא תקברני במצרים. בשבילך ירדתי למצרים בשבילך אמרתי אמותה הפעם. ועשית עמדי חסד ואמת. וכי יש חסד של שקר שהוא אמר חסד ואמת למה כן. משל הדיוט אומר מית בריה דרחמך טעון. מת רחמך פרוק. א"ל אם תעשה לי חסד לאחר מיתתי הוא חסד של אמת: (ו) אל נא תקברני במצרים. למה שסופה של ארץ מצרים ללקות בכנים ויהיו מרחשות בתוך גופי לפיכך אל נא תקברני במצרים. ד"א מפני מה בקש יעקב אבינו שלא ליקבר במצרים שלא יעשו אותו ע"ז שכשם שנפרעין מן העובד כך נפרעין מן הנעבד דכתיב (שמות יב) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים. וכן אתה מוצא בדניאל כיון שפתר את חלומו של נבוכדנצר מה כתיב (דניאל ג) בארץ מלכא נבוכדנצר נפל על אפוהי ולדניאל סגיד ומנחה וניהוחין אמר לנסכא ליה. אבל דניאל לא קבל. למה שכשם שנפרעים מעכו"ם נפרעים הימנה. וכן אתה מוצא בחירם כיון שעשה עצמו אלות מה היה סופו. כתיב (יחזקאל כח) יען גבה לבך ותאמר אל אני. א"ל הקב"ה (סג) הנה חכם אתה מדניאל. שנבוכדנצר

בקש

מתנות כהונה

ימי ישראל למות גם הוא עלמו אמר בטרם אמות ש"מ שכל זה נאמר לפי דעתו אבל ברוח הקודש נאמר לו שלא יהיה כך חלף שכיבה לבד והוא עינין יקר ממיחה שעל זה אמרו חז"ל יעקב אבינו לא מת וזילקוט גרם נטמן אהה כלומר הסתלקות מן העולם הזה כמו שנא' חלף חנוך וזינונו כי לקה אותו אלהים. ה"ג ואין אהה מת ויקרבו וכו': היום קובל עליך. דרש ויקרבו לשון מריבה וקרב כאדם הקובל על חבירו לפני הדיין: לומר כי הוא יקום. יעמיד ולא ישקע חלף חס מת אהה ועיין בסוף פרשה נצבים וזילקוט לא גרס ליה אבל בתנחומא גרס ליה ג"כ: וקרב על חבירו. נגש על חבירו לקרב וקובל עליו ואי אפשר לעשות כי חס משפט כחוב: וכל מי כו'. כעין דבר אחר הוא על למה נאמר ויקרבו: סיפק בידו. צד יוסף: ולפי כו'. פירוט כמו ועוד לפי שהשעה משהקת לו היה גם הוא מכבד אותו וקרא לו בפני שאר אחיו וה"ג בתנחומא הכל מכבדין למי שהשעה עומדת לו: אמרתי אמותה. ובה גרמתי מיחה לעלמי כמו שדרכו חז"ל בפסוק יקר בעיני ה' המוטה לחסידיו אמר הקב"ה חלולו שהדיקים גוזרים על עולם מיחה לא יהיה גוזר אברהם אמר אנכי הולך עירי כו' ולפיכך אל הנרוס לו מיחה על וכדאיתא לקמן ולכן אמר לא נא הקברני ולא אמר לא אקבר וכן מלאתי בנא"ח: מת בריה כו' טעון. שא עליו קונה וטעון עליך לער והספד אולי ישלמה לך חכך פן המות אהה בחייו אבל חס מת אההך היה פורק מעליך לער כי מעתה לא ישלמה לך מאחר שמת ולכן מי שגומל חסד עמו וקרא חסד של אמת שאינו מלפא להשלים גמול וכן משמע בפרש"י: אבל דניאל לא קבל. דייק מדכתיב אמר לנסכא ליה משמע אבל לא נעשה כך: הנה חכם אתה. פסוק ביחזקאל כו'

בקש להקריב לו ולא רצה, ואתה עושה עצמך אלוה. מה היה סופו כתיב ביה (ס) על ארץ השלכתוך לפני מלכים נתתיך לראוה בך. ד"א יעקב אמר שלא יפדו בני המצריים. הם משתחווים לשה ואני נמשלתי בשה שנא' (ינמיס נ) שזה פזורה ישראל. ובמצרים כתיב (יחזקאל נג) אשר בשר המורים בשרם וכתיב (שמות נד) ופטר המור תפדה בשה. הוי אל נא תקברני במצרים: (ז) ולמה כל האבות תובעין ומחבבין קבורת א"י. א"ר אלעזר דברים בנו. ריב"ל אמר מהו דברים בנו (סהלס קטו) אתהלך לפני ה' בארצות החיים. אמרו רבותינו שני דברים בשם רבי הלכו למה האבות מחבבין קבורת א"י. שמתו א"י חיים תחלה בימות המשיח ואוכלין שנות המשיח. ור' חנינא אמר מי שמת בחוצה לארץ ונקבר שם שתי מיתות יש בידו שכך כתיב (ינמיס נ) ואתה פשהור וכל יושבי ביתך תלכו בשבי ושם תמות ושם תקבר הוי יש בידו שתי מיתות. לפיכך יעקב אומר ליוסף אל נא תקברני במצרים. א"ר סימון א"כ הפסידו הצדיקים שהם קבורים בחו"ל. אלא מה הקב"ה עושה. עושה להן מחילות בארץ ועושה אותן כמערות הללו והן מתגלגלין ובאים עד שהם מגיעין לא"י והקב"ה נותן בהן רוה של חיים והן עומדים מנין שכן כתיב (יחזקאל לו) הנה אני פתח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל ואח"כ ונתתי רוהי בכם וחייתם. אמר ר"ל מקרא מלא הוא שכיון שהן מגיעין לא"י הקב"ה נותן בהן נשמה שנא' (ישעיס נג) נותן נשמה לעם עליה: (ה) מעשה ברבי ור' אליעזר שהיו מהלכין בפילי שחוץ למבריא ראו ארון של מת שבא מחו"ל להקבר בא"י. א"ל ר' לר' אליעזר מה הועיל זה שיצתה נשמתו בחו"ל ובא להקבר בא"י אני קורא עליו (ינמיס נ) ונדלתי שמתם לתועבה בהייכם ותבאו ותטמאו את ארצי במיתתכם. א"ל כיון שהוא נקבר בא"י הקב"ה מכפר לו דכתיב (דניס נג) וכפר אדמתו עמו: (ט) ר' יוחנן כשהיה מסתלק מן העולם אמר לאותן שהיו צריכין להטפל בו קברו אותי בכלים צבועים בדרוקא לא לבנים ולא שחורים שאם עמדתי

בין

מתנות כהונה

כ"ח: להקריב לו. גרסי' וכו' צילקוט: ה"ג לראוה בך. ופי' צו רש"י ורד"ק כמו לראש והוא ענין ציון כד"ל אל תראוני שאני שחרורה וכן המנה יצטו יראו צו ועיין ברד"ק: ה"ג צילקוט ובהנחומא שלא יפדו צו המצרים. חני נמשלתי כו' ובמצרים כתיב גרסינן ונראה שפיר הפדיון הוא שיהא להם למוכרת זכות וכפרה מה שנביא ה' קבור בארס זה שאמר הם משתחווים לשה כו'. כלומר שיעקב הנקרא זה יכפר עליהם על שעובדים לשה ולפי זה גרסת הספר שריר וקיים: דברים בנו. כלומר יש צו סוד ומעט עוב שאלה על הנס הנצב קבורת א"י: אתהלך לפני ה' כדמפרש ואזיל שמתים חיים תחלה בימות המשיח וכו' בהדיא בירושלמי סוף מסכת ללאים: שתי מיתות. כלומר הקבורה נחשבת לו למיתה בפני עממה וצילקוט ינמיס בשם פסיקתא רבתי גרם יש בידו שתי מיתות לרות לרות המיתה ולרות הקבורה וזו הוא גרסת הירושלמי והיא היא: לפיכך יעקב כו'. שלא ימות רק מיתה אחת או איהא כמ"ד בירושלמי צפ' הגושא קבורת א"י מכפרת על מיתה שבבבל וכדלקמן וא"כ אפילו אחת לא יהא בידו: בארץ צרקע. ה"ג ועושה אותן כמערות. וכו' בהנחומא ופי' אותן מחילו' עושה אותן כמערות וכן מתגלגלין כוודות הללו ומתגלגלים הכי איהא בירושלמי וזהו לער להם כדח"י צרקע שני דייני גזרות ולפיכך אזה יעקב לבניו שישארוהו ממצרים: בפילי דרך שער ועיין בערוך ערך פילי: לתועבה שלא יצתה א"י חגיגה עליהן שיבאו שמה בחייהם: וכפר אדמתו. שהאדמה מכפר עליהם ובירושלמי דכלאים איהא חו"ל כיון שמגיעין לא"י נוטלין גוש עפר ומניחין על ארס

בין הצדיקים לא נבוש ואם עמדתי בין הרשעים לא נכלם. ר' ואשית כשהיה נפטר מן העולם אמר למי שהוא עומד עליו קראו לי לתלמידי. אמר להם קברו אותי בכלים לבנים למה שאיני בוש במעשי להקביל פני בוראי. רבינו כשהיה נפטר מן העולם צוה ג' דברים אמר להם אל תזוז אלמנותי מתוך ביתי. ואל תספדוני בעיירות שבא"י. ואל תניחו לנכרי שיגע בממתי אלא מי שנמפל עמי בחיי ימפל בי במותי. בחייו היה דר בציפורי י"ז שנה והיה קורא על עצמו ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה והיה יהודה בציפורי י"ז שנין. רבינו י"ג שנה חשש בשינו וכל אותן י"ג שנה לא מתה חיה בא"י ולא הפילה אשה עוברת בא"י. בסוף י"ג שנה כעם רבינו על ר' חייא הגדול נכנס אליהו ז"ל אצל רבינו בדמותו של רבי חייא ונתן ידו על שינו ומיד נתרפא. למחר נכנס ר' חייא אצלו א"ל ר' אותה שינך מה היא עשויה. אמר משעה שנתת ידך עליה אתמול נתרפאה. באותה שעה א"ר חייא אי לכם חיות שבא"י אי לכם עוברות שבא"י. אפילו כן א"ל לא הייתי אני שנתתי ידו על שינך. ידע רבינו שאלהיו זכור לטוב היה. מאותה שעה התחיל לנהוג ברבי חייא כבוד: **פרשה צו** (א) יראו את ה' קדושו (סליס לז) א"ר עזריה בשעה שבירך יעקב אבינו את יוסף יצא ופניו מצהילות והשכטים אומרים דין כל עמא עם קיימא. בשביל שהוא מלך עם מן דקיימין קיימין. אמר להם יעקב אבינו יראו את ה' קדושו אנא מספקא לכוליה: (ב) ויברך את יוסף ויאמר. רבי ברכיה ואמרי לה בשם רבי יוחנן ור"ל. ר"י אמר לרועה שהוא עומד ומביט בצאנו ר"ל אמר לנשיא מהלך והזקנים לפניו. על דעתיה דר"י אנו צריכין לכבודו. על דעתיה דר"ל הוא צריך לכבודינו: (ג) המלאך הגאל אותי מכל רע וגו'. אר"י בר הלפתא קשה היא הפרנסה כפלים כלידה. בלידה כתיב (נחשיתג) בעצב תלדי בנים. בפרנסה כתיב (שס) בעצבון תאכלנה כל ימי חיך. ר' אלעזר

מתנות כהונה

שנאמר וכפר אדמתו: **צבועים** דבריקא. פי' כצע ברק שאינו לא לבן ולא שחור: לא נכות. שאם יהיו שחורות יהיה לו בוש שהוא לבוש בגדי רשע ולקמן פרשה ק' משמע שאם יהיו בגדי שחורים יאמרו הרשעים הרי זה רשע כמומינו והוא עומד בין הדיקים וה' משוא פנים יש בדבר: איש נכרי. כל' זולת מי שנטפל בו בחייו: היות יולדת שיסורי הדיקים מכפרים על הדור ובדאמרינן בעלמא יומא דאחין ציה ר' אחא פורענותא לעלמא: בדמות של ר' חייא. עיין מזה לעיל פרשה ל"ז: **אוי** לכם. שמעתי פסק מהם אחוה זכות: **לא** יסירו כו'. שלא ראה להחזיק מונב לעצמו על חוס כהיא דמס' שבת מי ידעיתו דקאחינא כו': דין כל עלמא פי'. זה מנהג כל העם להטות ראונם עם מי שהשעה עומדת לו שהרי יוסף נשבע שהוא היה מלך נוטה אחריו אבינו יעקב הרי מי שהשעה עומדת לו עומדין ומקיימין עמו הכל כד: **אנא** כו'. הני מספיק לכולכם בדרכתו ודייק ספיה דקרא כי אין מחסור ליריאו: **ואמרו** לה ר' ברכיה אמר זה צם ר' יוחן ורש לקיש פלגני צה כדפרש ואיל: **ומביט** כו'. לראות ולהשגיח עליהם לראות אותם במרעה טוב ושמן ולצל יגיע להם שום מק ולפיכך כתיב אשר התהלכו אבותי לפניו שהקב"ה השגיח עליהם בהשגחה פרטית מעולה כרועה עדרו ירעה וכמו שנאמר הרועה בשופטים וכן דרשו בפסוק התהלך לפני והיה תמים ועל סוף פרשה ל"ז: **ור"ל** סבר שלפיכך כתיב לפניו כשיא זה שהזקנים הולכים לפניו והוא אחריהם ולהודיע שהוא נשיא כי המה סבות נשיאותו כד האבות הודיעו ופרסמו אדנותו של הש"י בעולם וכן מלאחי שוב באב"ט ממש על דרך זה: **בעצבון** כו'. לעיל בפ' בראשית גורם מה גאולה פלאים אף פרנסה פלאים וה"ל

אלעזר ור' שמואל בר נחמן. ר"א אמר הקיש נאולה לפרנסה ופרנסה לנאולה. מה נאולה כפלים אף פרנסה כפלים. מה פרנסה בכל יום אף נאולה בכל יום. ורשב"ג אמר גדולה מן הנאולה שהנאולה ע"י מלאך ופרנסה ע"י הקב"ה. נאולה ע"י מלאך המלאך הנואל אותי. ופרנסה ע"י הקב"ה (תהלים קמ"ה) פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון. ריב"ל אמר קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף שנא' (שם ק"ג) לנוזר ים סוף לנוזרים וכתוב תמן (שם) נותן לחם לכל בשר: (ד) יברך את הנערים. זה יהושע ונדרעון הה"ד (יחזקאל ה) ויהי בהיות יהושע ביריתו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו וגו' ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי. ר' יהושע בש"ד הנינא בר יצחק צעק מתוך ציפורני רגליו ויאמר שר צבא ה'. שר צבא של מעלן אני ובכ"מ שאני נראה הקב"ה נראה. זה סימן בכ"מ שהיה ר' יוסי ארוך נראה היה ר' נראה. עתה באתי. עם משה רבך באתי אלא שהיה מתפלל ואומר (שמות ל"ג) אם אין פניך הולכים וגו'. לעלות למעלה לא הייתי יכול שגדיין לא עשיתי שליחותי ולמטה לא הייתי יכול שעדיין היה מתפלל ואומר אם אין פניך הולכים וגו' אלא הוזהר שלא תעשה כשם שעשה לי משה רבך ונדהתי: (ה) וידנו לרוב בקרב הארץ. מה הדנים הללו אין העין שולטת בהן כך בניך אין העין שולטת בהן הה"ד (יחזקאל ה) וידברו בני יוסף אל יהושע וגו'. א"ל אין אתם מתיראים מן העין. אמרו לו זו היא ברכה שברכנו אבא וידנו לרוב בקרב הארץ. מה הדנים הללו אין נתפסין אלא בנרונם כך בניך אין נתפסין אלא בנרונם (שופטים י"ג) ויאמרו לו אמר נא שבולת ויאמר שבולת. מה דנים הללו גדלין במים כיון שיורדת מפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהן. כך הן ישראל גדלין במים בתורה כיון שהן שומעין דבר הדרש מן התורה הן מקבלין אותו בצמאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהן. א"ר לוי ס' רבוא תינוקות עיברו נשותיהן של ישראל בלילה אחת וכולן הושלכו ליאור ועלו בזכותו של משה: הוא שמשא אומר (נמדנר י"ב) שש

מאות

מתנות כהונה

ה"ג צילקוס ופירושו דגבי נאולה כתיב לעובד נפלאות גדולות לבדו וסמיך ליה ויפרקנו וכו' אומר בגאולת מזכרים נורא תהלות עושה פלא ולגירסת הספר י"ל שמינוי כפל לשון גבי נאולה נהמו נהמו אנכי וכן רבים והוא מורה על הקושי: ומשביע לכל חי רצון. ה"א דלא מיידי פסוק של האלהים הרועה כו' משום דפסוק פותח וגו' כולל כל מיני פרנסה כדאי' בספר הזוהר ועוד האלהים י"ל שהוא מלאך מה שאין כן פסוק פותח וכן צפיק דברכות מביא פסוק זה על הרבה מפתחות שאינם נחמדים ביד שליח: וכתוב תמן כו'. וכתיב שם סמוך לזה נותן לחם: יהושע בא מאפריס ונדרעון ממנשה: צעק המלאך דרך תפלה וסחמה שלא ידיתו כדלקמן וזה היה בשעה שאמר לו הלו חמה: מתוך לפורני טו'. מי שהוא נועק בחזקה וכל כמו הוא נועך ומהדק לפורני רגליו על הארץ בחזקה. או ר"ל שקד היה מתחנן מתוך לפורני רגליו של יהושע שהיה נופל לפניו על רגליו והילקוט מסייענו שגורם מתחם לפורני רגליו: הקב"ה נראה. לפיכך אל תחמה אותי: היתה ר' נראה. נראה על שכל תלמודו היה לו ממנו וכל דבר שהיה אומר היה כאילו שמעו אותו מפי ר' והביאו לרמז שהמלאך אינו עושה דבר אלא על פי ה' כחלמיד מפי רבו: עם משה רבך. שנאמר ושלחתי לפניך מלאך וגו': שליחותי להנחיל ישראל את הארץ וכו' בהדיא צילקוס יהושע: אלא הזכר כו'. דרך תחמית אמר כן: וידנו לשון דנים: אין חסם מהיראין כו'. שאמרו עם רב אנהנו: זו היא ברכה. מנא' ידנו לרוב וכדמפרש לעיל וכו' כפרק יש שחלקן: בגרונם שהחכה תחפסת בפה הגרון:

שכלה

מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבם כולן רגלי עלו. ר' זכאי רב
 מייתי מן הכא וידגו לרוב בקרב הארץ מה בקרב הארץ ס' רבוא כך בנבול
 דגים ס' רבוא. מה בקרב הארץ לא מתו אף בנבול דגים לא מתו. מי
 ששמו כשם הדג בנו מכניסין לארץ (ד"ה א' ז) נון בנו יהושע בנו: (ו) וירא
 יוסף כי ישית אביו וגו'. א"ר ברכיה ידא דדחת תלתא דעלמא את
 מבקש לדחותה. ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי וגו' וימאן אביו ויאמר
 ידעתי בני ידעתי. ידעתי מעשה ראובן ובלחה ומעשה יהודה ותמר.
 מה דברים שלא נתגלו לך נתגלו לי דברים שנתגלו לך עאכ"ו. גם הוא יהיה
 לעם וגם הוא יגדל וגו'. ואפשר כן אלא זה יהושע שהוא מדמים גלגל
 המה ולבנה שהן שולמין מסוף העולם ועד סופו. א"ר יצחק עבדא בישא
 לאו זכיניה דאבא את וכו': (ז) ויברכם ביום ההוא. כשם שקדמו כאן
 כך קדמו בכ"מ. קדמו בתולדת אלה תולדת בני אפרים ואח"כ אלה תולדת
 בני מנשה. ביוחסין (במדכ"ה) לבני אפרים תולדתם למשפחותם ואח"כ
 כתיב לבני מנשה. קדמו בנחלה (ישע"ט) זאת נחלת בני אפרים ואח"כ
 זאת נחלת בני מנשה. קדמו בדגלים (במדכ"ג) דגל מחנה אפרים ואח"כ
 ועליו מטה מנשה. קדמו בנשיאים (ס"ז) ביום השביעי נשיא לבני אפרים
 ואח"כ ביום השמיני נשיא לבני מנשה. קדמו בשופטים יהושע משל
 אפרים וגדעון משל מנשה. קדמו במלכים ירבעם משל אפרים ויהוא משל
 מנשה. קדמו בברכה כך יברך ישראל לאמר ושימך אלהים כאפרים
 יבמנשה. קדמו בברכה וישם את אפרים לפני מנשה: (ח) ויאמר ישראל
 אל יוסף וגו' אנכי מת ואלהים פקד יפקד אתכם. בר אחוי דר' יוסי ג'
 סימנים נתן להם הזקן הבא בסיגנון שלו אנכי. והממנה מכם זקנים.
 ואומר לכם פקוד זה הוא הגואל. רבי חוניא מוציא אנכי ומכניס שם
 המפורש תחתיו: (ט) ואני נתתי לך. בין שהשכים ולא עשית כמעשיהן

לפיכך

מתנות כהונה

סבולת הרי של יד הגרון היו נתפסים שלא יוכלו לדבר נכון. בנבול דגים. ביאור שהוא
 גבולן של דגים: נון בנו יהושע בנו. גרסי' פסוק הוא דג' ה' ס' ז' כלומר שגם יהושע נקרא
 מן והוא דג: ידא דדחת כו'. כך אמר יעקב ליוסף אותו יד שהיפה דוחה ונולח המלחך שהיא
 כשלישו של עולם: אתה מבקש כו'. ואפשר כן שכל כך יהיה זרעו עד שיחמלא מהם כל
 העולם כולו: מדמים השחיק כד' שמש בנבעון דוס ופירש' גרם מעמיד: עבדא בישא.
 כך אמר יהושע אל החמה וע'ל פרשה פ'ד ובפר' י': ה'ג לבני אפרים תולדותם למשפחותם.
 ובסוק הוא ריש פרשה במדבר ואח"כ כתיב לבני מנשה: קדמו בברכה וישם כו'. בצרכה יעקב
 עלמו הקדימו: בר אחוי כו'. היה אומר כן שלשה כו': הבא בסיגנון. כלומר בסוגיא שלו
 ובדברי שלוחותו מזכיר חנוכי וכן מצינו בכל דברי שלוחות מדבר משה אל בני ישראל ולפרשה:
 שם המפורש. וכן כתיב אהיה אשר אהיה וגו' וכתיב וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר ה'
 אל משה וגו': ומבני זקנים. דכתיב ויאספו אליו את כל זקני ישראל ופי' ראשי סנהדרות
 וכו' שפירש' שם ולא יבחר לי היאך נלמד זה מדברי יעקב ואולי דייק אלהים לשון זקנים
 זקנים היו יושבים על מדין ומשפט אמת: ולשון פקוד למדין חנו מיוסף שאמר ואלהים פקוד
 יפקוד ואי לאו דאמר לו יעקב כן יוסף מנא ליה חו י'ל ילפין ואלהים פקוד יפקוד מן והיה
 אלהים עמכם: או י'ל שמה שאמר ואלהים פקוד יפקוד אמר כן בשם אביו דאילו לדדיה הא
 בתיב אמר וישבע יוסף וגו' פקוד ופקוד וזכרתי למה ליה וכן משמע בפירש' פ' שמות וז'ל
 יעקב אמר ואלהים פקוד יפקוד ע"ל הרי שהוא ז'ל סובר שזה נאמר בשם יעקב וכן עיקר וכן
 מלאתי טוב בהרמז: בין שהשכים: בספר זאת אמת גרם בן שהשכי' וקרוז לשמוע דל'ל כיון

שהשכים

לפיכך תהא השכם בחלקך . א"ר פנחס בשכם נפרצה הערוה וגדרתה אותה לפיכך תהא בחלקך . ר' יהודה ור' נחמיה . ר"י אמר ואני נתתי לך שכם . זו הכבורה ולבושו של אדה"ר . אשר לקחתי מיד האמורי . זה עשו וכי עשו אמורי היה אלא שעשה מעשה אמורי . בחרבי ובקשתי במצות ובמע"ט . ר' נחמיה אמר ואני נתתי לך שכם אחד זו שכם ודאי . אשר לקחתי מיד האמורי זה המור אבי שכם וכי אמורי היה אלא הוי בכלל אמורי . בחרבי ובקשתי לא היה יעקב אבינו רוצה שיעשו בניו אותה מעשה כיון וכי :

פרשה צח (א) אקרא לאלהים עליון (תס"ג טו) . אקרא לאלהים עליון בר"ה . לאל גומר עלי ביוה"ב . לידע אי זה לשם ואי זה לגודה . ד"א אקרא לאלהים זה יעקב אבינו . לאל גומר עלי שהסכים הקב"ה עמו ליתן לכל אחד ואחד לפי מה שהוא . ויקרא יעקב אל בניו . (מנ"י טו) בחיק יוטל את הנורל זה נורלו של יוה"ב . ומה' כל משפטו לידע אי זה הוא לשם אי זה לגזירה . ד"א בחיק יוטל את הנורל זה נורלן של שבטים . ומה' כל משפטו שהסכים הקב"ה עמו ליתן לכל או"א לפי מה שהוא : (ב) ויקרא יעקב אל בניו . ר' יודן ור' פנחס . ר' יודן אמר ויקרא יעקב לאל להיות עם בניו . ר' פנחס אמר זימנו לבניו . א"ר אבון עשאו אפומרופום על בניו . ויאמר האספו וגו' . האספו מארץ מצרים והקבצו לרעמסס . האספו מעשרת השבטים והקבצו לשבט יהודה ובנימין . צוה אותן להיות נוהגין בשבט יהודה ובנימין בכבוד . ר' אחא אמר הטהרו המד"א (תמ"ג יג) ויאספו וגו' ויטהרו הלשכות . ורבנן אמרי צוה אותן על המחלוקת אמר להון תהון כולכון אסיפה אחת הה"ד (יחזקאל טו) ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו וגו' לבני ישראל וגו' . חברו כתיב . נעשו בני ישראל אנודה אחת התקינו עצמן לאולה מה כתיב אהריו ועשיתי אתכם לגוי אחד וגו' : (ג) את אשר יקרא אתכם באהרית הימים . ר' סימון אמר מפלת גוג הראה להם המד"א (יחזקאל לח) באהרית הימים

מתנות כהונה

שהשכם בא לידך : ולא עשית כו' . ופי' שכל לידך לשלם לאחיק גמול מעשה שעשו לך בשכם פי' אהה גברה יד עליהם ולא עשית להם כמעשהם או פירושו שכל לידך מעשה שכם עם אשת אדוניך וכדמפרש ואזיל בשם ר' פנחס : נפרצה גדר הערוה שהיו גדורים בו מדור המבול וכמו שדרשו שם על וכן לא יעשה : וגדרת אהו . באשת פוטיפר שלא נשמע אליה : ולבושו של אדה"ר . הם הם בגדי חמודות שהלבישחו לו אהו בשעה שקבל הברכות במקום עשו ונקרא חמודות על שם שעשו המד אחת ולקחה מממורד ונמרוד מאדם הראשון כדאי' שם וכ"ה בחרגוס ירושלמי בפרשה זו : מצות ומעשים עוצים . הם כהרים בפני הפורענות ומגויס על האדם ויחר מכל כלי קרב : בראש השנה . בהזכרת מלכות זכרונות ושופרות ותפלה ותחנונים על כפרת עונותיו והקב"ה גומר עלינו להודיע שקיבל התגומט ביום הכפורים במה שמודיע איזה שיער עולה לה' ועולה בימין ואיזה לעזאזל ארץ גזירה ועולה ביד שמאל : לפי מה שהוא . לפי מה שזכרו יעקב לכל אחד ואחד קיים הקב"ה ועיין בפרשת פנחס : ויקרא יעקב לאל . להשי' ודיק מדלא כתיב אח בניו משמע שקרא אל אל לנורן בניו : זימנו לבניו . פי' האב"א כזה שמזמן חזירו לסעודה כך זימן להקב"ה על ראש שמהו שיבא ויראה בשמחתו ושמחתו שלימה בלי עון ומשול : והקבצו לשבט כו' . שיהיו נקבצים אליהם כמו שנתקבצים העם אל מלכס : נעשו בני ישראל ט' . שם נעשו : ה"ג באהרית הימים . תהיה והביאחיק אל אהנו וגו'

הימים תהיה והבאותיך אל ארצי וגו'. ר' יהודה אמר בנין ביהימ תראת להם המד"א (מכסד) והיה באהרית הימים יהיה הר בית ה' נכון. רבנן אמרי בא לגלות להם את הקץ ונתכסה ממנו. ר' יהודה בשם ר"א בר אבינא אמר שני בני אדם נגלה להם הקץ וחזר ונתכסה מהם ואלו הם. יעקב ודניאל. דניאל (דניאל יג) ואתה דניאל סתום הדברים ותתום. יעקב את אשר יקרא אתכם באהרית הימים ראובן בכורי אתה מלמד שבא לגלות להם את הקץ ונתכסה ממנו. משל לאוהבו של מדך שהיה נפנה מן העולם והיו בניו סובבין את מפתו אמר להם בואו ואגלה לכם מסטורין של מלך תלה עיניו והביט במלך אמר להם הו זהירין בכבודו של מלך. כך יעקב אבינו תלה עיניו וראה שכינה עומדת על גביו אמר להם הו זהירין בכבודו של הקב"ה. ורבנן אמרי כך היתה עדתו של קרח שוקעת ויורדת שוקעת ויורדת עד שעמדה הנה ונתפללה עליהן (ש"א כ) ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל: (ד) הקבצו ושמעו בני יעקב. ר' ברכיה זימנין אמר לה בש"ר חייא זימנין אמר לה בשם רבנן דתמן מכאן שהיו מפוזרין וירד מלאך וכינסן. א"ר תנחומא מכאן שהיו מפוזרין וכינסן ברוה"ק. ושמעו אל ישראל אביכם. ר' יודן ור' פנחס. ר"י אמר שמעו לאל ישראל אביכם. ור"פ אמר אל הוא ישראל אביכם. מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם בורא עולמות. מה הקב"ה מחלק עולמות אף אביכם מחלק עולמות. אלעזר בן אחוי אמר מכאן זכו ישראל ק"ש. בשעה שהיה יעקב אבינו נפטר מן העולם קרא ל"ב בניו אמר להם שמעו אל ישראל שבשמים אביכם שמא יש בלבבכם מחלוקת על הקב"ה. אמרו לו (דניס ו) שמע ישראל אבינו כשם שאין בלבך מחלוקת על הקב"ה כך אין בלבנו מחלוקת אלא ה' אלהינו ה' אחד. אף הוא פירש בשפתיו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' שמואל הדא הוא שישראל משכימים ומעריבים בכל יום ואומרים שמע ישראל אבינו ממערת המכפלה אותו דבר שצויתנו עדיין הוא נוהג בנו ה' אלהינו ה' אחד: (ה) ראובן בכורי אתה. ר' היה אומר בו דבר לשבח ודבר לגנאי. את בכור ועשו בכור (בראשית כו) וילך עשו השדה לצוד ציד אם מצא מוטב ואם לאו להביא מן הגזלות ומן החמסים. ואת לא חטאת אלא מן ההפקר (ס"ג) וילך ראובן בימי קציר חטים. כחי וראשית אוני אלו זעקפי המלחמה. יתר

שאת

מתנות כהונה

וסכוק הוא ציחוקאל סי' לא כך מלאחי בספר אות חמת: אשר יקרא אחכס באחרית הימים. זאח"כ כחיו ראובן בכורי אחס כו'. ולא מנינו שגלה להם מעינין הקן כלום: נפנה ופטר זפונה והולך והניח חיים להנשארים: מסטורין דבר סהר ודוגמתו ממלא לעיל פרשה ס"ח: והביט במלך. נחבייש בפניו שיגלה מסטוריו והסתול בדבר אחר וזה חתם על כבודו ורבנן אמרי כו' עד ויעל אין כאן מקומו ומקומו הוא לקמן דף קט"ז בשורה י"א וכן מלאחי באב"א: דתמן בא"י: שמעו לאל דאלי"כ לאל למה לי הליל לישראל: בורא עולמות. נראה כמה שפסק הרעב מיד בואו למזכיר גס הנילוס עלה לקראת פרעה קידי בואו שמה מצרכו של יעקב אשר כל זה כעין צריה חדשה: מחלוקת חלוקה וספק: להביא מיותר אף מן הגזל וכמו שסי' ס"ס: ואת לא עשית כן אלא וילך וגו' ועיין עוד בילקוט: קציר חטים. בשעת ההפקר וע"ש בפרש"י ולפיכך ק"ל נאה הכוונה ולא לו: זעקפי כמו זקפי מלחמה סי' גטורים ורמז לרש"ס

שאת ויתר עז (דס א יב) ופני אריה פניהם. והיה אומר בו דבר לננאי דאובן בכורי אתה. את בכור ואני בכור. אני בן פ"ד שנה לא ראיתי מפת קרי ואת וילך וישכב את בלהה. כחי וראשית אוני. שירוי חילי ושירוי צערי. יתר שאת ויתר עז הבכורה היתה שלך והכהונה היתה שלך והמלכות היתה שלך ועכשיו שחטאת נתנה הבכורה ליוסף והכהונה ללוי והמלכות ליהודה. א"ר אחא לא שלך היתה הבכורה. כלום הלך יעקב אצל לבן אלא בשביל רחל. כל ההרישות שהרשתי באמך לא ברחל הייתי דאוי להרשן עכשיו חזרה הבכורה לבעליה: (ו) פחו כמים אל תותר. ר' אליעזר ור' יהושע. ר"א אמר פחו"ת חטא"ת זני"ת. ר"י אמר פרק"ת עול. הלל"ת יצועי. ז"ע יצרך עליך. ר"א בן יעקב אמר פסע"ת על דת. חב"ת בכורתך. ז"ר נעשית למתנותיך. אמרו עד עכשיו אנו צריכין למודעי. בא ר"א המודעי ופירש זע"ת חרד"ת פר"ה חטא מעל ראשך. א"ר פנחס עשית כפחזים שנשתברו שוקיהן: (ז) כמים. רבנן אמרי אתה חטאת במים יבא משוי ממים ויקרבך (דנניס לג) יחי ראובן ואל ימות. כמים מה מים ניתרין ממקום למקום כך הותרה לך. ר"א המודעי אומר אין עושין מקוה של יין של שמן אלא של מים כך עשית לך מקוה של מים ומיהרת עצמך בו. אל תותר. ר' אליעזר ור' יהושע תרויהון אמרין כך לא ויתרת לך כלום. ר' אליעזר המודעי אומר אל יהי לך ויתרון עון שלך. כי עלית. ר' אליעזר ור' יהושע תרויהון אמרין כי עלית בודאי. ר' אלעזר אמר כי עלית היכן בדודאים. משכבי אביך. א"ר ברכיה משכב אביך אכ"ב אלא משכבי אביך משכב בלהה ומשכב זלפה. ר' אבהו ואמרי לה ר' יעקב בשם ר' חייא רבה וריב"ל בשם רשב"י תנינן החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו. איפשר שהוא עתיד להיות בו' שכמים העומדים בראש

הר

מתנות כהונה

שהלך חלוי לכה בראשי הנייסות ודריש כחי ואווי שניהם מלשון כח גבורה: ופני אריה פניהם. פסוק הוא דב"ה א' סי' י"ב ופ"ט ששם מדבר בבני גד ראובן וגד שניהם עברו חלולים לפני בני ישראל: שירוי חילי כו'. כן הוא בתרגום ירושלמי חיל לשון חולי ובמעשה בלהה הוא היה ראשית לערו וחלוי: כהונה דרש שאת מלשון נשיאות כפיה לברכת כהנים: עז זה מלכות כד"א ויתן עז למלכו: בכורה כהיה כחוב בכורי אהה: כל ההרישות. גרסי' ורמז לשמוש מספו ולשון ערומים הצחר לשון נקיים: ברחל הייתי ראו כו'. שכל עצמו של יעקב לא עשה עס לבן אלא בשביל רחל ובספר הושר מפרש יוסר שים שיניך עליו: לבעליה ליוסף בכורה של רחל: ז"ע ינרך. גרסי' לקמן פ' ג"ט כלומר נודעש וגבר עליך ודוגמות דרשות חלו עיין בפ' כמה בהמה: למתנותיך למתנות כהונה: עד עכשיו כו'. אחר כל הדרשות האלו אין הדיעה מתיישבת אלא בדבתי ר"א המודעי: זע"ת כו'. היסך המינה ודורשה: זע"ת מודעשת ונחמרתה והיית חרד ומאיר לשון בתשובה ופרח החטא ממך: כפחזים הגמורים שוקין. גר"א פירשוו כלי משקין שלהם נפחצרו ומן המים לא נשתייר בו כלום וה"ל בתחומא ולקמן בפ' ג"ט מהו כמים אדם יש בידו קיתון של מים וגשפך אין משייר בו כלום אבל יש בו שמן או דבש נשתייר לכך נאמר כמים אל תותר: משוי ממים. משה רבינו שנאמר בו כי מן המים משיסוהו: ויקרבך פנא' יחי ראובן ואל ימות וכמו שפירש' שם: הותרה לך. נמחל ונחמרת לך אוחז עין וי"ל להיפך: מקוה של מים. רמז לתשובה גמורה וטארה: לא ויתרת לך כלום. מן הבכורה וכהונה ומלכות: ויתרון עון. יסוד עון אל יותר לך שנמחל לך לגמרי: עלית טדאי. נסתלק לגמרי מן אוחז ב' מעלות הא"ל: עלית נסתלקה כד"א כעלות גדיש בטמו: ר' אלעזר כו'. היט ר"א המודעי דלעיל ודריש עלת כמשמש לשון מעלה והיכן בדודאים

פ"ט

הר עיבל ואומרין (דניס נו) ארור שוכב עם אשת אביו והוא עושה הדבר הזה. אלא עלבון אמו תבע. שכל ימים שהיתה רחל קיימת היתה מטתה בתונה אצל מטתו של יעקב אבינו כיון שמתה רחל נטל יעקב אבינו מטתה של בלהה ונתנה אצל מטתו. אמר לא דיה לאימא להתקנא בחיי אחותה אלא אף לאחר מותה. עלה וקלקל את היצועין. ר' יהודה בר סימון פליג עליה וריב"ל משום רשב"י לאחד שחשדוהו מוכר תרומה בשל חולין בקשו אחריו וראו ולא מצאו בדברים ממש ומינו אותו משער בשוק: (ח) אז הללת. ר"א ור"י תרויהון אמרין אז הללת ודאי. ר"א ור"י תרויהון אמרין עלה מחמאתך. ר"א המודעי אמר עלה ממתנותך. רבנן אמרי איני לא מרחקך ולא מקרבך אלא הרי אני תולה אותך ברפיון עד שיבא משה שכתוב בו (שמות ט) ומשה עלה אל האלהים. מה שדעתו רואה לעשות כך עושה. כיון שבא משה התחיל מקרבו יחי ראובן. ורבנן אמרי כך היתה עדתו של קרה (היך דכתיב לעיל): (ט) שמעון ולוי אחים. אחים לדינה ולא ליוסף. כלי חמס מכרתיהם. אמר להם הכלים הללו שבידכן גזולים הם בידכם למי הם ראויים למכרותיהן לעשו שמכר את הבכורה. בסודם אל תבא נפשי. בשעה שהן באים ליטול עצה בשימים. בקהלם אל תחד כבודי. בשעה שהם נקהלין על משה בעדת קרה. בקהלם אל תחד כבודי. אבל לדוכן יזכר שמי כשבנינו עומדים על הדוכן שגא' (דסי' א) ואלה העומדים וגו' ובניהם הימן וגו'. ר' הונא ור' חנינא ור' פנחס תלתייהון אמרי בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל. כי באפס הרנו איש. זה חמור אבי שכם. עקרו שור. עקרתון שורן של גרים. ר' חוניא ור' ירמיה בשם רבי אחייה בר אבא דכתיב וברצונם עקרו שור בשביל לעשות רצון יצרכם עקרתם שורן של גרים. עקרו אבוס. זה אחד טן הדברים שישנינו לתלמי המלך: (י) ארור אפס כי עז. ר' חוניא ור' עזריה

בשם

מתנות כהונה

שפי' מן הגזל ומחמתן נולד ישכר או דריש עליה כמו העלית משכני אל לאה ויאל ישכר: שהוא עמיד. גרסינן שהוא ראובן: והוא עשה כו'. בתמיא וסיאך ידיו עליו שוב: עלבון מרפה להתקנא ליהוה שזאה ורחוקה כד"ל בקנאו את קנאתי פירושו בקנאו את הקנף שהיה לי לקנף: פליג עליה. על הסיא דאמר לעיל שריב"ל אמר בשם רשב"י קך חלל קך אמר פשמו לאחד כו': בקשו דקדוהפשן: ומינו אותו כו'. שהיא הוא ממונה על השער שבשוק שלא יעשה בו עול וזוא הכל יודעין שלא מלאו אחריו כלום וכן כשראו שזוא הקנ"ה שהיא ראובן שומד על הר עיבל ידעו שלא נמא עולתה זו: אז חללת ודאי. ר"א המודעי לא פליג על זה שדאי חלל חלל שעה תשובה ופרח החטא מעליו נראה דה"ר ר"א ור' יהושע חומרים עלה ממתנותך ור"א המודעי אומר עלה מחמאתך וכן עולה יפה כל אחד ואחד כפי שטמו וסברתו דלעיל: עלה ממתנותך. משון חלל משכני חביך נסתלקת ממתנות כהונה וזכורה ומלכות. ור"א המודעי דרבו נסתלק מחמאות כמה שעה תשובה שלימה וכמו שאמר למעלה: איני לא כו' קך אמר יעקב: ברפיון באורי כלומר לא לרחק ולא לקרב ודוגמתו אמאל למעלה פרשה כ"ג: לדינה נפשו שמה עליה נשכס: ולא ליוסף. שהם היו שאמרו זה לזה לנו ונכנהנו כמו שהוכיח שם רש"י ז"ל וכן הוא בתנחומא בפרשה זו: הכלים הללו. כלי זין הם רחין לעשו שוכר זכורתו ליעקב ודרש. מכירותיהן לשון מכירה ממש: בקהלם כו'. פי' סד"ק גד"ה כשנקלטים מעמם שם אל תחד כו' חלל כשמוקללים אותם לעבודת הש"י יזכר שמי: תלתייהון כו'. ג' אמרו שכן כתוב גד"ה ח' סי' ו' בן לוי בן ישראל: שורן של גרים. תומה שלהם ונחמונם שכן הגרים היו להם כמי לתלות לאמר הלא שכם מדינה כולה נתייחד

והיטול

בשם ר' יוחנן ריבה בתן בזהקנין מעלה חמה הדא אמרה על מי שהוא
 בהקן שהוא מעלה חמה: א"ר יהודה בר סימון למלך שהיה לו בן וצפת
 המלך שהנחש עתיד לישוך את בנו אמר יהא לימ חיויא דבעיא למיכת
 ית ברי. כך בא לקלן וקלל את אפס. ארור אפס כי עז ועברתם כי
 קשתה. ועבירתם כי קשתה. אחלקם ביעקב. זה שבטו של לוי (כמדנרית)
 אני חלקך ונחלתך. ואפיצם בישראל. זה שבטו של שמעון הדא אמרה
 רובן של עניים משבט שמעון היו. א"ר תנחומא אע"ג דאנו מפרישין
 ואמרין (סג לה) והערים אשר נתנו מאהות בני ישראל וגו' ששה עיר
 אתתן ואת מגרשיהם. כולן משל שמעון היו: (יא) כיון שראו אותו שהוא
 מקנמרן התחילו מסתלקין לזויות כיון שראה שהן מסתלקין לזויות התחיל
 קורא לכל אחד ואחד. יהודה אתה יודוך אחיך. אחיך מודים כך אמך
 מודה כך אני עצמי מודה לך. אמר רשב"י יהיו כל אחיך נקראין על
 שמך. אין אדם אומר ראובני אנא שמעוני אנא אלא יהודי אנא. א"ר
 יהודה בר סימון משל למלך שהיו לו י"ב בנים והיה שם אחד והיה חביב
 עליו יותר מכולם ונתן לו חלק בפני עצמו וחלק עם אחיו. ירך בעורף
 אויבך. כמה נתחבטו יהושע שינתן לו עורף ולא נתן לו שנא' (יחזקאל ו)
 בי אדני מה אומר אחרי אשר הפך וגו'. ולמי נתן לדוד (ש"ע כג) ואויבי
 תתה לי עורף. למה שהיה פטיריקין שלו שכתוב בו ירך בעורף אויבך.
 וישתחוו לך בני אביך. הכא הוא אומר וישתחוו לך בני אביך ולהלן
 הוא אומר (נחלשי"ט כז) וישתחוו לך בני אמך אלא יצחק ע"י שלא נטל אלא
 אשה אחת הוא אומר וישתחוו לך בני אמך אבל יעקב ע"י שנטל ארבע

נשים

מתנות כהונה

וניטולו מן המעשה ועמה אחס עקרתם אותו ויאמרו להיפוך: ריבה בתן בזהקנין. היה מקלל
 אותם שיהא הצדקה נראה בפניהם והם סימן כעס: לימ חיויא כו'. מקולל וארור יהא הנחש
 שעמיד לישוך את בני וכן עשה יעקב שקלל חרי אפס הכעס הצד מזהמתו של נחש: ועבירתם
 ועברתם קרי ביה ועבירתם: דאנו מפרשין. גרסו' פי' שאנו מנינו כתוב מפורש שאמר הכתוב
 כו': כולן משל שמעון היו. גרסו' ואותן הערים היו מפורזין בכל גבולי ישראל ממא' שבט
 שמעון היה מפורז בכל תפוצות ישראל והיה זה לפי שאותן עשרים וארבע חלקי שפלה במעשה
 זמרי כולם היו משבט שמעון כמו שפירש' שם וכן מלאחי בתנחומא בפרשה ויהי צפסוק חלקם
 ביעקב והם היו ליעול חלק צלצן שהרי בלוחו כבד כלו מחי מדבר כמו שפירש' בפרשת
 חקק צפסוק ויבאו בני ישראל כל העדה והע"פ שהרמב"ן ז"ל קוהה בזה מ"מ יש הלכות שמד
 לזה הש"י שאלו את ראש וגו' לידע מנין הגוהרים ואם היו מכלל מחי מדבר על חטא המרגלים לא
 היה הכתוב מקפיד עליהם כמו שלא הקפיד מדי שנה בשנה וחלק נחלתם הראוי ליעול בגורלם
 היה טסף על נחלת כל השבטים עד שמהתוספות ההוא בלו כל ארבעים ושמונה ערי הלויים שפי
 ערים לכל חלק ופי' זה נתאמת אלני ממה שכתוב בתנחומא פי' ויהי ולקמן פר' ג"פ ח"ל חלקם
 ביעקב עשרים וארבעים חלק נפלו משבט שמעון במעשה זמרי ואלמגוהרים כ"ד חלק וחלקם שפי
 אלפים לכל שבט ושבת שנא' חלקם ביעקב עכ"ל ולא מנינו שפשה כן לשאר חלמות של מחי מדבר
 אלא חלו הלכו להספרנם מנחלת בעליהם כדין חרמלתא דמתחנא מנכסי עזבון בעלה כל ימי מיגר
 חרמלותא: היו מסתלקין כו'. שאר השבטים הלכו להם מן האד: מודים כך שאתה לדיק וישר
 זאינס טשים מתן: אני עצמי כו'. על שחשדתיך בחיה רעה אכלתהו ועכשווי אתי מודה לך פי
 לדיק אתה: וחלק עם אחיו. כן יודוך אחיך הרי חלקו עם אחיו ואח"כ ברכו בחלקו צפס
 עצמו: ירך כו'. פטיריקין פי' הערוך מתנה מן שלו כלומר מאותו הברכה שברכו חזיו ירך
 בעורף אויבך: בני אמך. ולעולם האם יותר ודאית וברורה מן האד: בני אביך. שכלם

נשים כתיב וישתחוּ לך בני אביך : (יב) גור אריה יהודה מלמד שנתן לו נבורה של ארי וחוצפה של נוריו. מטרף בני עלית. מטרפו של יוסף עלית ונתעלית. מטרפה של תמר עלית ונתעלית. כרע רבץ מפרץ עד דוד כרע שכב מדוד עד צדקיהו. וי"א כרע רבץ מפרץ עד צדקיהו כרע שכב מצדקיהו עד מלך המשיח. כרע רבץ בעה"ז כרע שכב לע"ל. כרע רבץ בשעה שאין שונאים כרע שכב בשעה שיש לו שונאים עמד קבל כל שונאים : (יג) לא יסור שבט מיהודה. זה מכיר וגו'. ומחוקק מבין רגליו. שבא ונתחכט לפני רגליו. עד כי יבא שילה זה מלך המשיח. ולו יקתה עמים. שהוא בא ומקחה שיניהם של עכו"ם. ד"א לא יסור שבט מיהודה. זו סנהדרין שהוא מכה ורודה. ומחוקק מבין רגליו. אלו עני סופרי הדיינים שהם עומדים לפניהם אחד מימין ואחד משמאל. עד כי יבא שילה. נמנו ואמרו הלל משל מי א"ר לוי מגלת יוחסים מצאו בירושלים וכתוב בה הלל מדוד. רבי חייא רבה מן דשפטיה בן אבישל. דבית כלבא שבוע מדכלב. דבית ציצית הכסת מן דאבגר. דבית כובשין מן דאהאב. דבית יצאה מן דאסף. דבית יהוא מן ציפורן. דבית ינאי מן דעלי. ר"י בר ר' הלפתא מן דיונדב בן רכב. ר' נחמיה מדנחמיה התרשתא : (יד) אסרי לגפן עירה. ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן. ר"י אמר גפן שכחה רע אוסרין לה ברקום אחד. ולשרקה שני בני אתונו. כבס ביין לבושו זה החלב. ובדס ענבים סותה זה האדום. רבי נחמיה אמר אסרי לגפן עירה. מאוסרי לגפן עירה אשר בחרתי בה. ולשרקה בני אתונו בנים האתנים ראויים לעמוד ממנו. ורבנן אמרי אני נאסר לגפן ולשרקה

מתנות כהונה

היו מאכ אחד : עלית כו'. דרשו משון הסתלקות ולשון עלייה ומעלה : וכרע לשון שפלות כד"א ויכרעו וישלכו וכן רבץ כד"א רובץ תחת משאו : כרע שכב. האמר בנבואת בלעם משמע לו שכינת מנוחה וכבוד וכד"א והשכבתים לבטח הישע סי' ב' וכן כרע כמו שפירש' בחומש : מפרץ כו'. שלא בא יהודה לכלל מלוכה עד דוד : ויש' אומרים כו'. עתה חזר לפרש כרע רבץ לשון קיום וחזק כדאם המאמן ברכיו לעמוד על עמודו ואין מחריד כארי על טרפו וכן פירש' בחומש וכן רבץ כמה דאם אמרת ורצלה ואין מחריד חיוב סי' י"א : וזה מפרץ ועד לדקיהו. שלא היחה לו נפילה ומשם והלאה היה שוכב ונרדם לא יכול קום כד"א וישכב וירדם וינה סי' א' : ובעולם הזה. חזר לשטרו הראשונה וק"ל : שאין לו שונאים. הנכון היה שיהיה הגירסא בהיפוך שבשעה שאין לו שונאים שכב בצמחה ומרגוע וכן מלאחי אה"כ בהב"א שהגיה קן : כל קבל שונאים. נגד שונאי : זה מכיר כו'. לא שמעתי ולא מלאחי בזה דבר המתיישב ונראה שרמזו למפיטושא בן יונתן שגשאר חי מכל בית שאול וזה נחבא בבי' מכיר בן עמיאל ככתוב בספר שמואל ב' סי' ט' ואף הוא נאמר שם וישלה המלך דוד ויקחהו מבית עכר בן עמיאל וגו' עד ויפול על פניו וישתחו וזוה נשאר שבט מלכותו שריר וקיים בלי יורש עכר שערער עליו וטוב להגיה זה מפיטושא שנאמר הנה הוא בית מכיר וגומר וכעין רמז לזה מלאחי בהב"א ועיין שם : זה מלך המשיח. ושילה פי' שהמלוכה שלו : נמנו ואמרו כו'. מדכתיב לא יסור שבט הממשלה מיהודה נקום ליה הכא שהרי הלל בא מיהודה וטוב כל הגשיאים שעמדו סביב בניו של הלל היו : דבן לוי' כו'. כל אלה שמות משפחות גדולות הם : שבחה רע. שאינה טוענת פירות כל זרעה : אסרון לה ברקום אחד. קושרין בו עיר אחד לפעון פירותיהן ברקום הוא עיר בן אהון ומלאחי באת אמת דל"ל אוסרין לה ברקום והוא המכר בפ' במה נהמה מין חמור : זה החלב. כלומר יין לבן והאב"א כתב שבלשון ערבי קורין ליון לבן חלבון : האדום יין אדום : מאוסרי לגפן כו'. נראה דה"ג נאסר לגפן כו'. ופירושו יאסר הש"י וקסר ישאל שנקרחו גסן ממגרים פסיע : עירה לעיר ירושלים ה"א בסוף החיבה משמשת במקום

ולשרקה עירו והאתונו לכשיבא אותו שכתוב בו (זכייס ט) עני ורוכב על חמור וגו'. כבס ביין לבושו שהוא מחוור להן ד"ת. וברם ענבים סותה שהוא מחוור להם טעותיהן. א"ר חנין אין ישראל צריכין לתלמודו של מלך המשיח לע"ל שנא' (ישעי' יח) אליו נזים ידרושו לא ישראל. א"כ למה מלך המשיח בא ומה הוא בא לעשות לכנס גליותיהן של ישראל וליתן להם ל' מצות הה"ד (זכייס יח) ואמר אליהם אם טוב בעיניכם וגו'. רב אמר אלו שלשים נבזרים ר' יוחנן אמר אלו ל' מצות. א"ל לר' יוחנן לא שמיעא לרב שאינו מדבר אלא באו"ה. על דעתיה דרב בשעה שישראל זוכין רובן בא"י ומעוטין בכבל: (טז) הכלילי עינים. ר' עזריה ור' יונתן בן חגי ור' יצחק ב"ר מריון ואמרין לה בשם ר' יוסי בר חנינא רובן של סנהדרין משל יהודה היו ומ"ט הכלילי עינים מיון וגו' שהן יושבים וסודרים ד"ת בשינים עד שהן מוציאין אותן נקיים כחלב. ד"א הכלילי עינים מיון. אלו בני דרום שעניניהם כחולות וכחם יפה דת"ת. ולבן שנים מחלב. יפה יין לבן שנים יותר מחלב לתינוק. עמד א' עם חבירו בדרום א"ל אם יין הרדלי שתית יין הוא. ואם יין גורדלי שתית יין רע שתית: (טז) זבולן לחוף ימים ישכון. ר' יהודה בר נחמן ור' לוי הווין נסבין מן תרתין סלעין בכל שבת למצמתא ציבורא דר' יוחנן. עאל ר' לוי ואמר

הדין

מתנות כהונה

במקום למ"ד בתחילתו קן מוכח בתחומא כהדיא: ולשורקה ישראל שנקראו שורקה כד"א ואנכי נעתיך שורק יעמוד מהם כמים האיתים הדיקים והגבילים החזקים וכן תרגום אונקלוס: אני נאמר. כמו אני אוסר ואולי שז"ל קן ופי' אני קוסר לישראל שנקראו גפן ושורקה עירם ואתונו וכדמפרש ואזיל: שהוא מחוור. גרסי' פי' שמלך המשיח מלביץ להם דברי תורה באר היטב: טעיותיהן כמה טעו בדברי תורה עד עתה יחזור להם מלך המשיח ודריש סוטה לשון טעות כד"א כי יסיתך הכי איתא כהדיא בתחומא ועיין לקמן בפרשה ז"ע: וליתן להם. פי' לאומות העולם והכי איתא בירושלמי ריש פ' חין מעמידין חז"ל חלו שלשים מצות שאומות העולם עמידין לקבל עליהם ל' מצות היינו כדלקמן אליבא דר' יוחנן: שלשים גדורים. שלשים דדיקים האקראים כסף כמו שפירש"י ז"ל כפ' גיד הנשה בירושלמי חז"ל חלו ל' דדיקים שאין העולם חסר מהם כו'. עד שנאמר ואברהם ואלהים יחדיו וגו' יהיה בגימטריא ל' ובשחר טוב מזמור ה' גרם ל' דדיקים כאברהם: לא שמיעא ליה. כלומר לא סבירא ליה שאינו מדבר אלא באומות העולם לפרשה על ל' מצות שיתן להם לאומות העולם אלא על הל' הדיקים שנקבעים בישראל: על דעתיה דרב. מלתא באפייה נפשיה הוא לומר אליבא דריש שפי' הכתוב על ל' הדיקים בישראל שנשעף ישראל זוכין רובן מהם בא"י כי שם לזה ה' את הנרצה ביתרון הכשר טובה יצרכה והכי טובה בירו' דמלתא באפייה נפשיה הוא כן נראה פירושו של סוגיא זו אליבא דריש' והכי סליק שפיר ואפי"ש שאינו מיושב לבי הסוגיא דגיד הנשה ולפי פירש"י ז"ל שם: רובן בא"י ומיעוטן בכבל. וכו"ה בשחר טוב מזמור ה' והתם גרם ישראל זוכין שמה עשר בארץ ושנים עשר בחו"ה לארץ: חבליה עימם מיון. הסנהדרין הם עיני העדה ויין בגימטריא ע' והם ע" שנסנהדרי גדולה: ושינים כלומר בדיבור ובשינים שהעיקר בו השינים: כחולות כלומר מאירים ובהירים כאלו הם מכותלי' כחול ודרוש חכלילי כחלילי כלומר מכותלי': לבן שנים. כלומר זקן שבע שנים ודרש לבן שנים כמו לבן שנים וכדא' כפ' הרואה: חרדלי וגורדלי. שני מקומות הם חרדלי היה יין אדום ובגורדלי היה יין לבן כדא' כפ' כמה אשה ויין אדום לעולם הוא יותר טוב מיון לבן: הוון נסבין כו'. היו לוקחין כל אחד מהם שני שלשים בכל שבת לקבץ העם לדרשות ר"י ובשנת זה היה ר' יודא המקבלם ובשנת אחר היה ר' לוי המקבלם ובעוד שהיה האחד מקבץ העם היה חזירו נכנס לבית המדרש והיה דורש דבר זה קודם שצ"ל ר' יוחנן גדדי שלא ישנו האטר כנמלה וכן הוא בירוש' כפ' החליל: עאל ר' לוי לביית המדרש ואומו שנס

הדין יונה משל זבולן הוה הה"ד (יסופי יט) ויעל הגורל השלישי ונר' (סג) ומשם עבר קדמה מזרחו ונר' וכתוב (מי יד) כדבר ה' אלהי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי ונר' אילון נובכתא דצפורין . עאל רבי יוחנן ודרש הדין יונה משל אשר הה"ד (סופיטו ה) אשר לא הוריש את יושבי עכו ואת יושבי צידון וכתוב (מ"ח י) קום לך צרפתח אשר לצידון . א"ל ר' לוי לר' יהודה אע"ג דשבתא דידך סב תרתין סלעין ושבקי דניעול . עאל ר' לוי אמר אע"פ שלמדנו ר' יוחנן בשבת זו שעברה הדין יונה משל אשר היה אלא אביו משל זבולן ואמו משל אשר . וירכתו על צידון . ירך שיצא ממנה מצידון היתה . א"ל אמרת נחמן קיים תיתי למימרנא מן יתיב ושמש דורש כ"ב שנה . ד"א וירכתו על צידון ר' אלעזר אמר זבוד דגלילה ר' יוחנן אמר מגדל דיו : (יו) יששכר חמור גרם . מה חמור זה גרמיו ברורין כך היה תלמודו של יששכר ברור עליו . רובץ בין המשפתים . אלו ג' שורות של ת"ח שהן יושבין לפניהם . וירא מנוחה כי טוב . זו התורה שנא' (משלי ג) כי לקח טוב נתתי לכם . ואת הארץ כי נעמה . זו התורה (איוב יא) ארוכה מארץ ונר' . ויט שכמו לסכול עול של תורה . ויהי למס עובד . אלו ר' ראשי סנהדראות שהיו משבטו של יששכר וכו' . ד"א יששכר חמור גרם . מדבר בארצו מה חמור זה נמוך מכאן ונמוך מכאן וגבוה באמצע . כך בקעה מכאן ובקעה מכאן והר באמצע . רובץ בין המשפתים . אלו ב' בקעות בקעת פסלן ובקעת יזרעאל . וירא מנוחה כי טוב זו תנעם . ואת הארץ כי נעמה זו נעים . ויט שכמו לסכול עולה של א"י . ויהי למס עובד . ר"א ור' שמואל בר נחמן . ר"א אומר כל השבטים הניחו יתירות . ושכמו של יששכר לא הניח יתירות . רשב"ג אמר אף שכמו של יששכר הניח יתירות אלא שהיו בעלי מסין .

א"ר

מתנות כהונה

ר' יודא המקבץ הליבור : הדין יונה . זה יונה בן אמתי הגביא משבט זבולן היה : מזרחו ונר' . גרסו' וסיפיה דקרא גתא חפר : בן אמתי ונר' . גרם וסיפיה דקרא אשר מגת החפר : נובכתא דצפורין . וגללה סהן לשון גבשושיות וגבאות וליפורי היא יושבת במקום הרים : עאל ר' יוחנן כו' . נכנס ר"י ודרש שיונה בא משבט אשר : קום לך לרפסה . ונקמינן שאלתה לרפסו היא היתה אמו של יונה והכי היתה בספר הזוהר וכן הביא הכד"ק בשם מדרש : אע"ג כו' . אע"ג ששנת זה הוא שלך שהדרוש היתה צניח המדרש קודם שיבא ר"י קח נא שני סלעים ולך וקבץ את הצבור אל הדרשה והנה אחי שאלכנס גם היום לדרוש צניח המדרש והכי היתה צניח : ירך שיצא ממנו . והוא אביו כד"ל יולאי ירך יעקב : א"ל אמרם כו' . הענין הוא שבראות הצבור את ר' לוי סיפה דרש אמרו שלא ישמש עוד אלא יכנס וידרוש בקביעות ואולי היה דורש עם ר' יוחנן בשנה זו בשנת זה וזה בשנת אחר וכך פי' האב"א ומה שאמר נחמן קיים ר"ל ר' יודא בר נחמן יעמוד וישמש תחתך ואתה תבא למימרא שלנו כלומר לדרוש והוא יוחר רא"י לסי כבודך משתמש וכן עשה ונמשך כך שחיס עשרה שנה וקראו נחמן בשם אביו כמו שקרא רבה לאביו נחמני ע"ש אביו והאב"א פי' נחמן שם ח' של התלמידים גוה לשמש במקומו וברוש' ליחא להאי : זבוד דגלילה . ובגדל דיו מיני ארעוט הן : ברורין חזקים וברורין כו' ר"ל כמו שגא' ראשיהם מאתים וכל אחיהם על פיהם כמו שהביא רש"י ז"ל בחומש : והר מכאן . כלומר שהוא ארץ הרים ובקעות והוא מעלה טובה כמו שפירש"י ז"ל בס' עקב : בקעת פסלן כו' שנות מקומו' הן : יתירות מלאחי פירושו מיושבי ארץ כנען שלא הורישו ולעיל סוף פרשה ס"ב גרם יתירות על שם הכתוב והיו לשכים והיינו יתירות : אף שבטו כו' . חזו למס עובד : אלא שהיה גרסו' . הם מעלים מסים כו' כלומר הם שנתו של יששכר נענשם היום מעלים

א"ר אפי הם מעלה מסין היו כמו שנשתעבדו. ד"א יששכר חמור גרם (פרותיו) [פירותיו] של יששכר נסין היו והיה שבטו של יששכר נוטל מהם ומפרש בים והיו האומות רואין אותן ומתמיהין עליהם. והיו אומרים להם ישראל על אלו אתם מתמיהין אילו הייתם רואים לאדוניהם של אלו עוסקין בתורה היו לכם להתמה עליהן. והרבה גרים היו באים ומתניירים. ר' יהודה ב"ר סימון בשם ר' אחא אמר יששכר חמור גרם יששכר חמור לגרמיה: (יח) דן ידן עמו כאחד שבטי ישראל. כמויחד של שבטים א"ר יהושע בן נחמיה אילולא שנדבק למייוחד שבשבטי אפי' שופט אחד שהעמיד לא היה מעמיד. ואיזה זה זה שמשון בן מנוח. כיחידו של עולם מה יחידו של עולם אינו צריך סיוע כך שמשון בן מנוח אינו צריך לסיוע אלא (שופטים טו) וימצא לחי חמור טריה. מהו טריה בר תלתא יומין. רבי אבון אמר בטנה תרין. היא דעתיה דרבי אבון דא"ר אבון בלחי החמור חמור חמורתים וגו'. ויצמא מאד דמפטפט צחי. א"ר חוניא ורבי עזריה בשם ר' יוחנן אפי' היה צרצור של מים לא היה יכול לפשוט את ידו וליטלו אלא (ס) ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים אתה נתת ביד עבדך וגו'. אמר לפניו רבון העולמים אם אין ביני לבינך אלא המילה הזאת כדי הוא שלא אפול בידך. מיד (ס) ויבקע אלהים את המכתש אשר בלחי. ר' לוי אמר המקום ההוא שמו לחי. רבנן אמרי המקום ההוא מכתש שמו. ר' אבא ב"כ ור' ברכיה בשם ר' אליעזר מלמד שהביא לו הקב"ה מעיין מכין שיניו. באי זו זכות מברכתו של משה שאמר יונק מן הבשן מכין שיניו: (יט) יהי דן נחש עלי דרך. מה נחש זה מצוי בין הנשים כך שמשון

מתנות כהונה

מחס וגרמה שהמס הוא מה שהיו מסטיקוס הוראות לכל אחיהם בני ישראל וכו' בתנחומא כמו שנשתעבדו. ל' לני זבולן שילאו ועוסקין בפרקמיתא ושכר נשתעבדו לספק להם הוראות של תורה: לכאורה נראה דה"ג והיה שבטו של זבולן נוטל מהם ומפרש כו'. אבל המעיין לקמן בפרשה ל"ט יתבאר לו דה"ג שבטו של יששכר נוטל מהם על החמור ומביאין לזבולן וזבולן נוטל מהם ומפרש כו' וכן מלאחי שוב באב"א שכתוב שעל כל פנים יש פה פשט סופר והמעין יראה ויבחר: ומתמיהין על גודל הפירות: ה"ג אומרים להם ישראל על אלו: לאדוניהם כו'. בני יששכר שעוסקין בתורה יומם וליילה היה לכם לתמוה ולפיקך אין לכם לתמוה על גודל הפירות כי זה לעומת זה עשה האלהים: גרים גרם לשון גרים: לגרמיה כלומר לעמנו יהיה שכרו לע"הב כל יתערב עמו וזלמו ודרש גרם לשון גרמיה וגרמה דה"ג גרמי כלומר החמור היה גורם שגא לעולם וכדלקמן פרש' ל"ט וכן מלאחי שוב בספר חו"ט חמת: במיוחד כו'. זה שבט יהודה: אילולי שנדבק כו'. אמו של שמשון יהיה משבט יהודה וכו' בספר במדבר רבה בפרשה י': בר תלתא יומין. בן שלשה ימים היה אותו חמור שכן בלשון יין קורין לשלשה פרי"א ואין לומר שלש שנים שכל מקום חפסת מרובה לא חפסת: במגנה תרין. יהיה משעבדת שני חמורים שורו עבר תרגום יונתן תורה נבט וכן החלל גשם ועיין באיכה רבה במאמר חד מן חמוסם השביעי וכן פי' בערוך: חמור חמורתיס. משמע חמור של פלומים משני חמורים וזה הלחי היה של אחד מהם ואינו גדול כלחי משאר חמורים דמלאח: דמפטפט מי שמדבר הרבה הוא למח למים וגם הוא מדבר ללא לורך שאמר בלחי החמור חמור חמורתים וגו': צרצור כלי זכוכית רחב למטה וקצרה למעלה ופירשוהו היה צרצור מענח לפשו: ול"ג היה כו'. ואולי שהספר חסר מונח לפשו ולא הי' כו': אם אינו כו'. אפי' אם אינו כו': אלא המילה. דייק מסיפיה דקרא ונפלתו ביד הערלים ולא כתיב הפלמתיס: המקום כו'. ופי' הכתוב המכתש שהיתה מונחת במקום שנקרא לחי: מכתש שמו. ופי' הכתוב במקום מכתש שהיה שם מונח הלחי: מבין שיניו. מבין דרש עטריקון מבין שיניו: נחש דרש ל' שמשון

שמשון בן מנוח מצוי בין הנשים. מה הנחש נאמר בשבועה כך שמשון בן מנוח נאמר בשבועה (ע) ויאמר להם שמשון השבעו לי. מה נחש זה כל כחו אינו אלא בראשו כך שמשון (ע) אם גולחתי וסר ממני כחי. מה הנחש זה ריכו מולחל לאחר המיתה כך (ע) ויהיו המתים אשר המית במותו וגו'. הנושך עקבי סוס. (ע) קראו לשמשון וישחק לנו. א"ר ל"י כתיב (ע) ועל הגג כשלת אלפים. אלו מה שהיו על שפת הגג אבל מה שהיו לאחוריהם ולאחורי אחוריהם אין בריה יודעת ואת אמרת (ע) וירדו אחיו וכל בית אביהו וישאו אותו ויעלו ויקברו אותו וגו' בקבר מנוח אביו. אלא יעקב אבינו בקש רחמים על הדבר ויפול רוכבו אהור. יחזרו דברים לאחוריהם לפי שהיה יעקב אבינו רואה אותו וסבור בו שהוא מדך המשיח כיון שראה אותו שמת אמר אף זה מת. לישועתך קייתי ה' : (כ) אמר רבי יצחק הכל בקווי. יסורין בקווי. קדושת השם בקווי זכות אבות בקווי תאותו של עוה"ב בקווי. יסורין הה"ד (יטעיה טו) אף אורח משפטיך ה' קוינוך אלו יסורים. לשמך זו קדושת השם. ולזכרך זו זכות אבות. תאות נפש זו תאותו של עוה"ב. חנינה בקווי (ע) לג' ה' חגנו לך קוינו. סליחה בקווי (סליס קל) כי עמך הסליחה מה כתיב בתריה קייתי ה'. לפי שהיה יעקב אבינו רואה אותו וסובר בו שנאולה מנעת בימיו. כיון שראה שמת מיד אמר לישועתך קייתי ה' : (כא) גר גרוד יגודנו. בשעה שהיו ישראל מכבשין ומחלקין את הארץ היה שבט ראובן וגר עמהן והניחו את בניהם קמנים. מי שהניחוהו בן י' מצאו אותו בן ארבעה ועשרים. מי שהניחוהו בן עשרים מצאו אותו בן ארבעה ושלשים. גודונו להן שלשה משפחות רעות ימור נפיש וקדמה. הה"ד (דס"א) ובימי שאול עשו מלחמה עם ההגראים וגו'. א"ר יהושע ב"ר נחמיה בימי שאול זה יהושע. ולמה הוא קורא אותו שאול שהיתה המלכות שאולה בידו. והיו אלו מגדלים שער ואלו מגדלים שער. היו אלו מגדלין שער עד שיראו את בניהם. ואלו מגדלין שער עד שיראו את אבותם. וישמעאלים מגדלין שער. ונתן הקב"ה בלבם של בנים והיו אומרים עננו ה' עננו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי ישראל עננו. הה"ד (ע) ויעזר עליהם

מתנות כהונה

לא תהשו : נאמר בשבועה. שהמהנדר נחשים משביע אותם לחיה מקום שירצה : ריסו הוא לשון קלו כנוו חרסו וכ"ה במדרש קהלה בפסוק סוב אחריה דבר ופירושם חרס שלו הוא מפיל חללים אף לאחר מיתתו כהאי עובדא דויקרא רביה פרש' כ"ז שנגע בו במקלו לאחר מיתתו ויטל איברים איברים : מהדקחי ינומק ומפיל חללים צמוחה וגו' גרסי' : קרא לשמשון כו'. כלומר כמו כשטף עקבי סוס נשמת הסוס ונפול גם רוכבו לאחור כן שמשון היה שומע ב' עמודי הסווד ופעל הגג נפלו : על שפת הגג. דכתיב על הגג שהיו גרפים רק על הגג. ואתה אמרת כו' והיחך מנחו אותו בין כל ההכונים האלו : בקש רחמים. דכתיב ויפול רכבו אהור שכלם נפלו לאחוריהם ולא עליו : אף זה מת. לשון תימא מאחר שאף גם זה מת נריך אפי לנפוט עוד לתבעת ה' וכדמפרש ואלו : אלו יסורים שנקראו משפט כד"ה וישם את בניו שופטים שמואל ס' ח' : והניחוהו את בניהם. בחרץ סיחון ועוג ככתוב בפ' מטות : בן עשרים וארבע. ששהו שם י"ד שנה של כנות וחלוק : שאולה בידו. שהרי צמותו פסק' ממנו המלוכה : היו חלו. בני ראובן וגד מגדלים שער כדמפ' ואלו : ואלו בניהם שנשחרו בערי מבצר בעבר סדק מגדלים שער דרך חבל ותאגה : וישמעאלים מגדלים שער. וראה שהיא שעת : ההגראים

עליהם וינתנו בידם ההגראים. באיזו זכות. ר' לוי ורבנן. רבנן אמרי
 מברכתו של יעקב אבינו שאמר גד גדוד יגודנו. נייסא אתי למנייס יתהון
 ואיגון מנייסין נייסא. ור' לוי אמר מברכתו של יהושע הה"ד (יבטע כב)
 ויאמר אליהם לאמר בנכסים רבים וגו': (כב) מאשר שמנה לחמו. שארצו
 שמנה. שלחמו שמן. שהוא מעמיד בנדי שמונה. והוא יתן מעדני מלך.
 כפליות ואנפקיטן. נפתלי אילה שלוחה. מדבר בארצו שכולה בית
 השלהין. הה"ד (דניס ג) מכנת ועד ים הערבה. מכנת ר' אלעזר אמר
 ירח. ר' שמואל בר נחמן אמר בית ירח. ר' יהודה ב"ר סימון אמר סנבראי
 ובית ירח. א"ר לוי על ההיא תחום בית שאן ושמה כנת. א"ר ברכיה כל
 חוף ים של סבריה נקרא כנת. ולמה הוא קורא אותה ננוסר רבנן אמרי
 נני שרים א"ר יהודה בר סימון ע"ש (דסיא יב) ומנפתלי שרים אלף. הה"ד
 (שפטס ד) ותשלח ותקרא לברק וגו' ומשכתי אליך אל נחל קישון. דבי ר"ג
 אמרי שפר זו שירה שאמרו (שס ה) ותשר דבורה. ר' יוסי בריה דר' יעקב
 בר אידי בשם ר' אחא הנותן שפר אמרי שפר שפר שהן משפרין אמרין
 שנתנו בשופר ובתרועה. את מוצא בשעה שעלו לקבור את יעקב אבינו
 באו בני חת להתעורר עמהן על הקבורה ורץ נפתלי כאילה והביא את
 הספר ממצרים ושיפר על ידן: (כג) בן פורת יוסף. בן שהפר לאהיו בן
 שהפירו לו אהיו. בן שהפר לאדונתו בן שהפירה לו אדונתו. א"ר אבון בן
 פרות רביתה בן פורת רביתה יוסף. בן פורת רבית יוסף ותגשן השפחות
 וגו'. היא דהוא אמר ליה עלי לפרוע לך אותה העין. בנות צעדה עלי
 שור וגו'. את מוצא בשעה שיצא יוסף למלך על מצרים היו בנות
 מלכים מציצות עליו דרך החרכין. והיו משליכות עליו שורין וקמלין
 וגזמים ומבעות כדי שיתלה עיניו ויביט בהן. אעפ"כ לא היה מביט בהן.
 א"ל הקב"ה אתה לא תלית את עיניך והבטת בהן. הייך שאתה נותן
 לבנותיך צעידה בתורה. מהו צעידה פרשה. וימרוהו. בן שהמר לאהיו

בן

מתנות כהונה

ההגריאים וגו' גרסי' וסיפיה דקרא כי לאלהים זעקו: נייסא כו' חיל הכה לשלול ולקפס
 אחס היו הם משוללים אחס וזהו גד גדוד כו' חיל הכה לשולל יגודנו הוא לשוללו: בגדי
 שמונה. דרש שמנה כמו שמונה ר"ל שמונה בנדי כהונה וכדאמרי' לעיל סוף פרש' ע"א ששצטו
 של אשר היה עשיא בנותו לכהנים גדולים שנא' הוא אבי בריה: כפליות כו'. מיני פירות
 הם ועיין בערוך ונראה שצריך להיות כפניות: בית השלחין. שלחה דריש מלשון בית השלחין:
 ירח כו'. מיני שמות מקומות' ע"ל פרשה ל"ד: ושמה כנת. תחום של בית שאן היה קורא
 כנת: גני שרים. גנות של שרים כלומר גנות חסוב' מגדלות כל מיני פירות וגנוסר דרש קן
 בלשון נוסריקון: שופר דרש אמרי שפר לשון שופר מרועה ולשון יפוי כמשמעותו מיפויים הם ד"ס
 כו' וכן דרשו בהנחומא נפתלי נוסף לי כלומר ד"ס שנקראו נוסף לוף ועיין עוד בספר לרור
 המור: את מולא כו'. מלתא בלפיה נפשיה היא: הספר שטר מכירה: ושיפר כו'.
 השקיע המריכה שבימים: שהפר היה מפר עמהם ברית אחוה והביא דבת רעה אל אביהם:
 שהפירו לו. שמכרוהו לשמעאלים: שהפר לאדונתו. שלא היה נשמע אליה: שהפירה
 לו. שנחנה אותו בבית האסורים: ה"ג בין פירות רבית בין פרות רבית ודרשו מלשון פרות
 ופירות לשון גדולה ורום קומתו כגו' שנתגל ע"י חלום הכרות והסבולים: בין פרות ונשתרשב קומתו
 לפני אמו ועיין עוד לעיל פרש' ע"ח: עלי לפרוע. עלי דרש כמו עלי ועיין בפ' נשא פ"ד דף
 קנ"ב ע"ב: מציצות מביטות כד"ל מנין מן ההרכים: שיריין וקמלין. פי' הערוך טבעת ולמידין
 לו הער סביב הנואר: שיתלה עיניו. להניס למעלה ולעפ"כ לא עשה: צעידה שיעור מדה

בן שהמירו לו אחיו בן שהמר לאדונתו. אבל איני יודע מי ירבה. ת"ל ורכו וישטמוהו בעלי חצים. אלו בעלי מחיצתו שהשליכו עליו דברים קשים כחץ (תהלים קג) חצי גבור שנונים. ומה ראה למשלן כחץ מכל כלי זיון. אלא כל כלי זיון מכין במקומן וזה מכה ברחוק. כך הוא לשון הרע דאמור ברומי וקטיל בסוריא. ולא ככל נחלים אלא כנחלי רתמים. שכל נחלים כבים מבפנים. אבל נחלי רתמים אע"פ שהוא כבה מבחוץ עדיין הוא בוער מבפנים. כך כל מי שהוא מקבל לשון הרע אע"פ שאתה הולך ומפייסו והוא מתפייס עדיין הוא בוער מבפנים. מעשה ברותם אחד שהציתו בו את האור והיה דולק י"ח חדש חורף וקיץ וחורף: (כד) ותשב באיתן קשתו. זו עכסילו שהוא עושה במזל קשת. א"ר יוחנן מי גרם לך להרחות מן האתנים קשיות שנתקשת עם אדונתך. דא"ר שמואל בר נחמן נמתחה הקשת וחזרה. הת"ד ותשב באיתן קשתו קשיותו. ויפזו זרועי ידיו. א"ר יצחק נתפזר זרעו ויצא לו דרך צפורניו. מידי אביר יעקב. ר' הונא בשם רב מתנה איקונין של אביו ראה וצינן דמו. ר' מנחמא בשם ר' איקונין של אמו ראה וצינן דמו. משם רועה אבן ישראל. אבן ישראל ראה וצינן דמו. מי עשה כן מאל אביך. מעל זו אזכרות שבבעל. רובצת תחת זו בית שאן בבית השריי. ברכות שדים ורחם. ר' לוליאני בן טורין משם ר' יצחק בולד בהמה ברכו. אמרה צא וראה אי זו היא שרדיה במקום רחמה ואי אתה מוצא אלא בבהמה. ר' אבא בר זוטרא אמר בא וראה עד היכן היכב יעקב אבינו את רחל. אפי' בשעה שבא לכרך את בנה עשאו טפילה לה. ברכות שדים ורחם יתברכון דדיא דהכך אוניקו ומעיא דהכין אפיקו: (כה) ברכות אביך. על מלמדני ועל מעבדני. עד תאות נבעות עולם. מה שנתאו נבעות עולם. תהיין לראש יוסף.

הבא

מתנות כהונה

כמו מעשי גבר: פרשה פרשת נחלת בת במקום שאין בן נאמרה ע"ז צוות ללפחד בן חסר משכס יוסף: ה"ג בן שהמר לאדונתו בן שהמיר לו אדונתו: מי ירבה. ר"ל מי הם הרבה והפזיר ולא הניח ת"ל ורכו שהם החזיקו במריבה: בעלי מחיצתו. אלו אחיו השוכים עמו במחילה ובחבורה אחת וחמים דרש לשון מחילה ושוב דרשו מלשון חן: מה ראה. הכתוב להשמיל לשה"ר אל החיים: דאמיר כו'. לשון הרע נאמר כאן דרך משל צרומי וממית בעיר סוריא: דלא ככל נחלים. חינו ממסיל לשה"ר לנחלים בעלמא: אלא כו'. לפי גרס' הספר שגורס קין ל"ל שמה עשר חדש אכן גופא דעובדא הביא ש"ס מזמור ק"ז ושם גורס י"ז חדש: עכסירר כבז בל"ז כוכב כסול והוא קבוע במזל קשת והוא חס מאוד וכן יוסף נתחמם מאוד וקרוב סיה להיות קשתו ננערת: להרחות לכוין דחה מבין החימים גדולי מלכו' להיסק צבית האסורים ודרש והשב לשון ציטול ופזיתה כד"ל חשזיתו שאור: ה"ג א"ר שמואל הקשת. בלשון נקי מדבר: דרך צפורניו. כמה שכבש מעיינו לבטל חזקו וקשיותו: ראה וצינן דמו. דייק מדכתיב מיד אביר יעקב: ה"ג צירושלמי כ"פ שי דמס' סוריו' חף איקונין של אמו ראה וצינן חס דמו משם רופה אכן ישראל ע"כ. ודרש אכן ישראל על רחל כי היא היסה אכן פינה ועקרת בית ישראל אבינו. ודרש רועה כמו ראה בחילוף אל"ף בעי' כמשפט אלויו' אח"כ ועמם נוחרו זכות זכה למלכו' וכמו שדרשו לואר שלא פשט לעבירה יבא וילבש רביד כו'. עד שע"ז זה נאפרנסו כל בית ישראל וחלת סיהם בסבת מאל אביך כו': זו הזכרות כו'. לפי העיין שם מקום צבובה הסרים: בית שאן. שם מקום בעמק של בית שאן ושם היו פירות טובים מאוד: מפילה לה. טפלו ודנקו אחריה כדמפרש ואזל: יתברכון כו'. יהיו מצורכים הדדים שכן התיקו בן חכם ויחננו המעיים שכן הוציאו בן חכם וכן חגנס ירושלמי: על מלמדני ועל מעבדני. והורי דרש לשון

הכא את אמר תהיין ולהלן את אמר תבאתה ר' אבא ב"כ אמר תבואתה
 תאכל בעוה"ז והקרן קיימת לך לעה"ב. ולקדקד נזיר אחיו. שרחקו אותו
 אחיו ועשו אותו נזיר. א"ר יצחק מגדלאה את הוא כלילהון דאחיק. רבי
 לוי אמר נזיר ממש היה. דא"ר לוי כל כ"ב שנה שלא ראה אחיו לא
 טעם טעם יין. ואף הם לא טעמו יין עד שראו אותו הה"ד (מלשיט מג)
 וישתו וישכרו עמו עמו שתו חוץ ממנו לא שתו :

פרשה צט (א) למה תרצדון הרים גבנונים (תהלים סח). ריה"ג ור"ע.
 ריה"ג פתר קרא בהרים. בשעה שבא הקב"ה ליתן
 תורה בסיני היו ההרים רצים ומדיינים אלו עם אלו. זה אומר עלי תורה
 ניתנת וזה אומר עלי תורה ניתנת. תבור בא מבית אלים וכרמל
 מאספמיא. הה"ד (ימיה ט) חי אני נאם ה' וגו' כי כתבור בהרים וגו' זה
 אומר אני נקראתי וזה אומר אני נקראתי. אמר הקב"ה למה תרצדון הרים
 וגו' כולכם הרים אלא כולכם גבנונים המד"א (ויקרא כה) או גבן או דק.
 כולכם נעשה ע"ז על ראשיכם אבל סיני שרא נעשה ע"ז עליו (תהלים סח)
 ההר המד אלהים לשבתו (שמות יט) וירד ה' על הר סיני. אעפ"כ אף ה'
 ישכון לנצח בבית העולמים. ר"ע פתר קרא בשבטים בשעה שאמר שלמה
 לבנות בהמ"ק היו השבטים רצין ומדיינים אלו עם אלו זה אומר בתחומי
 יבנה וזה אומר בתחומי יבנה. אמר להם הקב"ה שבטים למה תרצדון.
 כולכם שבטים כולכם צדיקים. אלא גבנונים מהו גבנונים גנבים. כולכם
 הייתם שותפין במכירתו של יוסף. אבל בנימין שלא נשתתף במכירתו
 של יוסף (תהלים סח) ההר המד אלהים לשבתו. וכן אתה מוצא שקודם לת"ע
 שנה בני קרה מתנבאין עליה שהיא עתידה להיות בתוך חלקו של בנימין
 הה"ד (שם פד) נכספה וגם כלתה נפשי וגו'. וכן הוא אומר (שם קלג) הנה
 שמענוה באפרתה וגו'. ר' יהודה אומר בהמ"ק נבנה בתוך חלקו של
 יהודה דכתיב (ש"א י) אפרתי מבית להם יהודה. ר' שמעון אומר בתוך של
 מי שמתה באפרתה. ומי מתה באפרתה רחל. יכול בתוך חלקו של יוסף
 שהוא מבניה ת"ל (תהלים קלג) מצאנוה בשדי יער. בתוך חלקו של מי שנמשל
 בחית היער. ומי נמשל בחית היער בנימין דכתיב בנימין זאב ימרח: (ב) כי
 לא יעשה ה' אלהים דבר וגו' (עמוס ג) . יעקב זיוג שנים כנגד שנים.
 ומשה זיוג ב' כנגד ב'. יהודה כנגד מלכות בבל זה נמשל כארי וזה נמשל
 כארי. זה נמשל כארי נור אריה יהודה. וזה נמשל כאריה קדמייתא
 כאריה

מתנות כהונה

הרין כלומר האבות מעבדיו פי' האבות כד"א הלא הוא אביך קנך הוא עשך וכתיב וחבל אש
 מעשי ידך ודרכו חכמי' ז"ל איזה מעשה ידיו של אדם זה בניו ובנותיו וכס"ג הוא דכתיב ישמח
 ישראל בעושי כפי מדרש הזהר בפ' פנחס וגם דרשו ל' הוראה: תבואתה תחבל כו'. כלומר
 הפירו' תחבל בעולם הזה: ודקרון כו'. מהיין דרש דבר שהוא בהיותו וקומו בלי שמי והלוף
 זה שולם הקיום: עשו אותו נזיר. מרחוק מנזר מהס כד"א מורו אחור: כלילהון עטרה
 ומר שלהם: רצים ומדיינים. הכללון דרש נזיריקון לשון ריגה ודין: תבור הכ עטור:
 מבית אלים. שם מקום וכן כרמל באספמיא: אמר הקב"ה למה אהם ראים ומדיינים: ה"ע
 כולכם הרים אלא כולכם גבנונים ר"ל אע"פ שכולכם הרים אלא סיני כלכם בעלי מומין:
 שנים כו'. שני שבטים כנגד ב' מלכי אומות שאנחנו משועבדים תחתיהם וכדמפרש ואזיל:
 קדמייתא

כאריה (דניאל ו). ביד מי מלכות בכל נופלת. ביד דניאל שהוא בא משל יהודה. בנימן כנגד מלכות מדי זה נמשל כזאב וזו נמשלה כזאב. זה נמשל כזאב בנימן זאב יטרף וגו'. וזו נמשלה כזאב (ע) וארו חיה אחרי תנינה דמיה לדב ר' חנינא אמר לדב כתיב דב היה שמה. היא דעתיה דר' יוחנן דאר"י (ימייה ס) על כן הכם אריה מיער זו בכל. זאב ערבות ישרדם זו מדי. ביד מי מלכות מדי נופלת ביד מרדכי שהוא בא משל בנימין. לוי כנגד מלכות יון זה שבט שלישי וזו מלכות שלישית. זה אותיותיו משולשין וזו אותיותיה משולשין. אלו תוקעי קרנים ואלו תוקעי סולפירים. אלו לובשי כובעים ואלו לובשי קיסים. אלו לובשי מכנסים ואלו לובשי פמלליא. אלו מרובים באוכלסין ואלו מועטין באוכלסין. באו מרובים ונפלו ביד מועטין באיזו זכות מברכתו של משה שנא' (דברים לג) מחץ מתנים קמיו. ביד מי מלכות יון נופלת ביד בני חשמונאי שהם משל לוי. יוסף כנגד מלכות אדום זה בעל קרנים וזה בעל קרנים. זה בעל קרנים (ע) בכור שורו הדר לו. וזה בעל קרנים (דניאל ז) ועל קרניא עשר די בראשה. זה פירש מן הערוה וזה נדבק בערוה. זה חס על כבוד אביו וזה ביזה על כבוד אביו. זה כתיב בו (נחשית מג) את האלהים אני ירא וזה כתוב בו (סהלס נב) ולא יראו אלהים. ביד מי מלכות נופלת ביד משוח מלחמה שהוא בא משל יוסף. ר' פנחס בשם ר' שמואל בר נחמן מסורת היא שאין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל. הה"ד (ימייה מט) אם לא יסתבום צעירי הצאן. ולמה הוא קורא אותן צעירי הצאן שהן צעיריהן של שבטים: (ג) בנימן זאב יטרף. מדבר בשופטיו מה הזאב הזה הוטף כך חטף אהוד לבו של עגלון. הה"ד (שופטים ג) ואהוד בא אליו והוא יושב בעיליאתא קרירתא ויאמר דבר סתר וגו'. א"ל כן אמר לי מריה דעלמא נסיב חד הרבא וניתננה בנו מיעך. (ע) ויצא הפרשדונה פרתיה. ויצא אהוד המסדרונה ר' יודן אמר ערפלא מורא א"ר ברכיה ששם ישבו מלה"ש

מסודרין

מתנות כהונה

קדמייתא וגו'. פסוק הוא דניאל ונאמר שם על צבל: דמיה לדוב. דוב הוא זאב בנימן זאב תרגום יונתן מדמה ליה לדוב: לדב כתיב. חסר ו' והוא ממש כמו זאב בחילוף ד' ב' כש אחו אחד זה דב אזנו אדמיה וכן רבים וכן פירש' דניאל: דב היה שמה. עיקר שמה היא זאב וכדמפרש ואזיל: היא דעתיה כו'. כלומר הא דר' חנינא אסיף כי האי דאמר ר' יוחנן זעין זה סוף פ' שמיני: משולשין משלש אותיות לוי וכן יון: סולפירים פ' הערוך מימי הגולגולת והלויס בדוכן היו משוררים בכינויות ומימי הגולגולת ובתחומה הניכס' יוסף כרורה: קיסים פ' הערוך מין כובע: אלו הכהנים משבט לוי היו לובשים מכנסיים: פמלליא כעין מכנסיים הוא לבוש לרובצי הרכש: מועטין באוכלסין. הלויס מפני שהארון מכלה אותם בדליתא לקמן סוף פ' במדבר: ונפלו כו'. צימי חשמונאי. הכהנים כדמפרש ואזיל: מלכות הרביעי זה. עשו הוא אדום נדבק בערוה כמו שדרשו חז"ל בפסוק ויהי עשו בן ארבעים שנה וגו': זה יוסף וחס על כבוד אביו בשעה ששלחו אל אחיו כתיב ויאמר הגי לשון ארצות אע"פ שידע בשלח אחיו אותו: וזה עשו בזה כו'. שנאמר יקום אבי ויאכל וגו' דרך לוי ונערה: חטף כלומר נגז אח לבבו ודעתו: בעיליאתא קרירתא. והוא התרגום של עליה המקרא וכן אמר לו זה פירושו של דבר סתר שהחרב יהא נסתר ונחבא סוף בני מעיו: נסוב חד רבב גרסי'. פירושו ליקח חרב אחד וליתן אותו בסוף מעיך וזה דבר סתר: פרתים הפרש והזבל שבחוף מעיו ודרש הפרשדונה עופרין קון הפרשה שדא פירש נפל וכן פירש' ז"ל וד"ק בספר שופטים: ערפלא טורא. לא מלאטי פירושו ונראה פירושו לפי העינין עק של ערפל והסך

מסודרין . ד"א מדבר במלכותו מה הזאב הזה חוטף כך הטף שאל את המלוכה שנא' (שי"ד) ושאלו לכה את המלוכה על ישראל . בבקר יאכל עד (ע) וילחם סביב בכל אויביו . ולערב יחלק שלל (דסי"י) וימת שאל במעלו אשר מעל . מדבר במלכותו מה זאב חוטף כך אסתר חוטפת המלוכה הה"ד (אסתר ג) ותלקח אסתר וגו' . בבקר יאכל עד (ע) ביום ההוא נתן המלך אחשוורוש לאסתר המלכה את בית המן . ולערב יחלק שלל (ע) ותשם אסתר את מרדכי על בית המן . מדבר בארצו מה הזאב הזה חוטף . כך היתה ארצו של בנימן חוטפת את פירותיה . בבקר יאכל עד זו ירתו שהיתה מבכרת . ולערב יחלק שלל זו בית אל שהיא מאפלת . ר' פנחס פתר קריא במזבח . מה הזאב הזה חוטף כך היה המזבח חוטף את הקרבנות . בבקר יאכל עד (נמדנר כח) את הכבש אחד תעשה בבקר . ולערב יחלק שלל (ע) ואת הכבש השני תעשה בין הערבים : (ד) כל אלה שכמי ישראל שנים עשר וגו' . כבר כתיב ויברך אותם ומה ת"ל איש אשר כברכתו בירך אותם . אלא לפי שבירכן יתודה באריה דן בנחש נפתלי באילה בנימן בזאב חזר וכללן כולן כאחת ועשאן אריות ועשאן נחשים . תדע שהוא כן . יהי דן נחש והוא קורא אותו אריה הת"ד דן גור אריה . לקיים מה שנא' (שי"ד) כולך יפה רעיתי ומום אין בך : (ה) לישנא אחרונה ויקרא יעקב אל בניו . למה קרא להם לגלות להם את הקץ . כתיב (איוב יג) מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח . ומי הם נאמנים וזקנים יצחק ויעקב אהרן ומשה . במשה כתיב (נמדנר יג) בכל ביתי נאמן הוא . וכן אהרן (מלאכי ג) תורת אמת היתה בפיהו ומפני שאמרו (נמדנר כ) שמעו נא המורים נידונו בשפתותיהם (ע) לכן לא תביאו את הקהל הזה . הוי מסיר שפה לנאמנים . וטעם זקנים יקח . זה יצחק ויעקב . יצחק היה מחבב את עשו שהיה הקב"ה שונא אותו . וא"ל (נמדנר כז) ועשה לי מטעמים ובקש לברכו ולגלות לו את הקץ . מה עשה הקב"ה העביר מטעמו הימנו ולא ידע אלא התחיל חרד שנא' (ע) ויהרד יצחק וגו' . כיון שלא מצא מה לומר אמר (ע) גם ברוך יהיה . ואף יעקב בקש לגלות לבניו את הקץ שנא' האספו ואנידה לכם את אשר יקרא וגו' . והעלים הקב"ה ממנו והתחיל אומר ראובן בכורי אתה הרי טעם זקנים יקח : (ו) האספו ואנידה לכם . שמינה אותן זקנים כמו שנא' (נמדנר יח) אספה לי שבעים איש מזקני ישראל . נאמר האספו ונאמר הקבצו ושמעו . אלא הודיען שהן נולדו

שתי

מתנות כהונה

מדמין לו מן השמים ולפיכך נמלט ועין לא ראה עורף פירושו דמסודר כד"ל ארבעה סווי חבן לו יהיה פירושו כמו שפירש רבינו במיי פרשת יתרו ורבי' אליהו המדקדק בהגהות הפרשים ערפל הוא עין זך ובהיר חין עין שולט בו ויהיה ערפלא עורף כמו ערפלי עורף דכתיב בתפלת ראש השנה : וימת כו' . ודרש יחלק כמו יחלק שיהא הוא נחלק לשלל אויביו : מדבר כו' . פי' כעין ד"ל : מדבר באלו . גם זה הוא כעין ד"ל : מבכרת ממהרת לנצל פירותיה : ומאפלת מאחרת לנצל פירותיה : כמות דלא אמר כי אפילות הנה : אמת היינו אמת היינו מבחמנו : מטעמו שכלו וטעם נבואתו . שני פעמים . בצבל ובאדום ועל גלות בצל אמר האספו כו' . שלא גלו אלא במלכות אחת ולא היו צריכים אלא אספה ועל גלות אדום אמר הקבצו על שגזתו כד' קאום הארץ : דומה לי . נראה דדרש בכורי לשון הכרת פנים והכי טעם

שתי פעמים. ראובן בכורי אתה אתה הוא בכורי אתה הוא דומה לי. אני עשיתי פ' שנה אפי' מיפת קרי לא ראיתי. כחי וראשית אוני אתה היית מיפה ראשונה שלי. יתר שאת ויתר עז. ג' כתרם היו בידך הכהונה והמלכות ובכורה. הכהונה דכתיב יתר שאת ואין שאת אלא כהונה דכתיב (ויקרא ט) וישא אהרן את ידיו. המלכות דכתיב ויתר עז ואין עז אלא מלכות דכתיב (שם ז) ויתן עזו למלכו. הבכורה דכתיב ראובן בכורי אתה. ואיבדת אותן מי גרם לך פחו כמים אל תותר. ומהו נומריקון רבי אליעזר אומר פחות השלכת עול מעל צוארך. זע יצרך עליך. ר' יהוי' ע אמר פחות הטאת זני"ת. ר' לוי אמר פחו סרסחו. זע"ת הדר"ת פר"ח הטא מעליך. ד"א פחו פסע"ת על דת הלל"ת בכורתך ז"ר נעשת. כמים מהו כמים אם יהא ביד אדם קיתון של מים והוא נשפך אינו משתייר בו כלום אבל אם היה של שמן או של דבש משתייר בו לכך אומר כמים אל תותר. כי עלית משכבי אביך בשעה שהבאת דודאים והיתה אמך אומרת לאחותה (בבב"ב ט) המעט קחתך את אישי. את עלית משכבי וחללת יצועי. ומפני שהללת אותו הוי מרחוק עד שיבא משה שכתוב בו (שמות ט) ומשה עלה ויתיר אותך ויקרבך הדר"ד (דב"ד ג) יחי ראובן : (ז) יצא ראובן ואזניו מקומפות. התחיל קרא שמעון ולוי אחים. אחים דפחתא. א"ל אחים הייתם בדינה דכתיב (בבב"ב ד) ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש הרבו. ולא אחים ליוסף שמכרתם אותו. א"ר שמלאי בראובן כתיב (שם ו) למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו. הרי ראובן לא היה במכירתו של יוסף. ואף יהודה אומר להן (שם ט) מה בצע. הללו הם הגדולים נמצאת ששניהם מכרו אותו. תדע לך שבשעה שירדו למצרים לא לקה מאתם אלא שמעון שנאמר (שם ז) ויקח מאתם את שמעון. לכך קרא לשניהם כאחת. כלי חמס. מהו כלי חמס אמר להם גדולים הם בידכם אינן שלכם של עשו הם שנא' בו (שם י) ועל דרבך תהיה. כליו של חמס הן ואין חמס אלא עשו שנא' (עובדי ה) מחמס אחיך יעקב. מכרותיהם א"ר יוחנן לשון יוני הוא מכירין (פי' קורין להרבות מכירין). וי"א מכרותיהם מגורותיהם כמד"א (יחזקאל טו) מכורותיך וסולותיך : (ח) בסודם אל תבא נפשי. כשיעמוד זמרי ויעשה אותו מעשה ככזבי אל יזכר שמי שם שנא' (במדבר כ) ושם איש ישראל המוכח וגו'. בקהלם אל תחד כבודי. כשיקהיל קרה את עדתו לחלוק לא יתיחד שמי עליהם אלא (שם טו) ויקח קרה בן יצהר בן קהת בן לוי ולא אמר בן יעקב. כי באפם הרגו איש. וכי איש אחד הרגו והרי כתיב (בבב"ב ז) ויהרגו כל זכר. אלא שלא היו כולם לפני הקב"ה אלא כאיש אחד. וכן הוא אומר (שפי"ט ט) הן גוים כמר מדלי וגו' ומחו הן לשון יוני הן אחד. וכן הוא

מתנות כהונה

במחומא : עשיתי נתעכבתי : בידך שהו ראוי לך : זר נעשת . למתנות כהונה ועל פרשה ז"ה : מקומפות בנפש שפלה ורוח נמוכה ואזניו מטים ללד הארץ והוא מלשון כסף ונסף : דפחתא של הפחוחא ר"ל דינה אחות' וכך אמרו לעיל וכל נומיו כמה נומו הווי ליה חדא כהנא קבדא : הללו שמעון ולוי הם שני הגדולים שנחמסו ונחמסו אחיהם והלוי לא ידברו כפיהם וכמו שפי"ט בנחומ' : גדולים הם . מנהיגים הללו : של חמס . של אושר

The person charging this material is responsible for its return to the library from which it was withdrawn on or before the **Latest Date** stamped below.

Theft, mutilation, and underlining of books are reasons for disciplinary action and may result in dismissal from the University.

To renew call Telephone Center, 333-8400

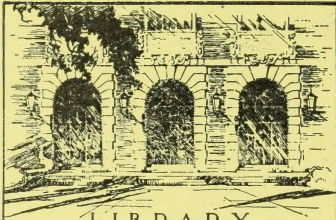
UNIVERSITY OF ILLINOIS LIBRARY AT URBANA-CHAMPAIGN

JUL 21 1983

JUN 26 1984

MAR 19 1996

JAN 29 1996

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF ILLINOIS

296.02

M58w

v.1

